

ACTA

VAN DE
GENERALE SYNODE
VAN DE
CHRISTELIJKE GEREFORMEERDE KERKEN
IN NEDERLAND

ROTTERDAM-CENTRUM
16 AUGUSTUS - 30 SEPTEMBER 1983

*Alles vastgesteld door de Synode 1986. v. Groenhege
moderamus*

[Signature]

, praeses

[Signature]

, scriba II

[Signature]

, scriba I

[Signature]

, auctor.

Dienst van Woord en Gebed.

Op maandagavond 15 augustus 1983 werd in de christelijke gereformeerde Rehobothkerk te Rotterdam de bidstond gehouden voor de generale synode.

In deze bijzondere dienst, belegd door de kerkeraad van de kerk van Rotterdam-Centrum, ging voor de praeses van de Generale Synode van Amersfoort 1980, ds. J. H. Velema.

Het Woord werd bediend over Habakuk 3 : 2:

Kerkgebed voor Gods werk

het peil van dat gebed
het pleidooi in dat gebed
de pleitgrond bij dat gebed.

Na de bediening van het Woord werd de arbeid van de kerken en met name van de te houden generale synode in het gebed de HERE opgedragen.

EERSTE ZITTING

dinsdag 16 augustus 1983, 9.15-11.15 uur.

Artikel 1.

Opening.

Namens de roepende kerk van Rotterdam-Centrum opent ds. J. Manni de vergadering van afgevaardigden naar de generale synode.

Hij laat zingen Psalm 86 : 4 en 6, leest Galaten 1 : 1-12, waarna hij voorgeeft in gebed.

Artikel 2.

Openingswoord.

Ds. J. Manni spreekt het volgende openingswoord:

Geachte broeders, afgevaardigden, preadviseurs en broeders van overzeese kerken, Broeders in de Here Christus,

Nu ik het voorrecht heb de Generale Synode van Rotterdam 1983 te openen, is de verleiding groot om zowel over de stad Rotterdam als over het jaartal 1983 uit te weiden. Wat de stad Rotterdam betreft zal ik dit volledig achterwege laten. Elke encyclopedie kan de nodige inlichtingen verschaffen, terwijl onze stad de krant ook haalt, zowel in positieve als in negatieve zin.

Wat het jaar 1983 betreft, het gedenkjaar voor – in omgekeerde volgorde – zowel Franz Kafka, Richard Wagner als Maarten Luther, wordt de verleiding heel wat groter. Het moge begrijpelijk zijn, dat in kerkelijke kring de belangstelling voor de laatstgenoemde groter is dan voor de beide anderen, los staan we van hen niet. In het sterfjaar van Wagner, dat tegelijk het geboortjaar van Kafka was, ontmoetten die beiden elkander; en we hebben de ontmoeting van beider gedachtenwerelden op dramatische wijze uitvergroot herbeleefd in deze eeuw. De pathetische hang naar zelfontplooiing bij Wagner, die een destructieve bewondering vond bij Hitler enerzijds en het besef als enkeling te moeten vechten tegen ongreepbare machten als het eigen levensgevoel bij velen ontdekt, anderzijds. Twee werelden, die door meer dan een jaartal alleen met elkaar verbonden zijn, die elkaar oproepen; en die daarom een nader onderzoek waard zijn.

En temidden van dit alles de kerk van de Here Jezus Christus. Een kerk, die terugdenkt aan een man, Maarten Luther, die 500 jaar geleden geboren werd, wiens naam niet meer weg te denken is uit de geschiedenis van Gods kerk en aan wiens betekenis voor kerk en theologie bij de boeken en brochures, die er al waren, nogmaals vele woorden en pagina's worden gewijd. Graag wil ik verwijzen naar wat hierover geschreven is in het Jaarboek van onze kerken door drs. G. C. den Hertog. Luther, vaak aangeduid als 'de eenvoudige monnik uit Wittenberg'. Die eenvoud moet goed worden verstaan. Hij was per slot van rekening een erudiet geleerde en ontegenzeggelijk een krachtige persoonlijkheid. Mij dunkt, dat we bij zijn eenvoud hebben te denken aan de simplicitas in de zin van ongecompliceerdheid; hij was niet iemand met een dubbele bodem. Hij zag zijn hele leven op een voor ons soms nabeve manier openliggen voor God en sloot niets daarvan uit. Daarom eiste hij van de kerk een absoluut buigen voor het Woord van God. Maar hij eiste dat allereerst van zichzelf en hij deed dat ongeacht de gevolgen. Luthers eenvoud was: Houdt u aan het Woord!

Dat mogen wij ons laten zeggen; en ik denk in deze vergadering van afgevaardigden naar de generale synode aan het woord dat Paulus schreef (Gal. 1 : 10): 'indien ik nog mensen trachtte te behagen, zou ik geen dienstknecht van Christus zijn'. Ons treft in dit woord de absolute tegenstelling, die er tussen het dienstknecht van Christus zijn en het trachten mensen te behagen bestaat.

Iemand zou kunnen menen, dat het wel een boude veronderstelling is het noodzakelijk te

achten uitgerekend dit woord aan synodeleden vóór te houden. Deze mening kan genoegzaam weerlegd worden door het woord van Paulus in II Timotheus 3 : 16. Maar bovendien: staat niet ieder christen, maar zeker ook een synodelid in de spanning van het voortdurend en bewust moeten kiezen voor het één of ander? Immers, u komt als afgevaardigden uit diverse richtingen, geografisch bedoeld; zo zult u de tafelindeeling ook vinden, maar ook uit diverse richtingen in andere zin. Er zijn nu eenmaal dwarslagen in de kerk, waarin verschil van kleur, of hoe men dat ook noemen mag, te herkennen valt. Het is nog zeer de vraag of dat toe te juichen of te betreuren is. Ik constateer slechts een feit. Een eveneens te constateren feit is, dat er in deze weken naar u gekeken wordt, niet alleen naar deze vergadering, maar ook naar de mensen in deze vergadering. Dat kan uit een gezonde belangstelling voor het wel en wee van onze kerken voortkomen, maar het kan ook een andere bron hebben. In elk geval schuilt hierin een gevaar voor u. Het is al wat de ogen van mensen op je gericht te weten. Het is méér de ogen van bepaalde mensen op je gevestigd te hebben. Het is verleiding, in de diepe zin van het woord, om te trachten het die mensen naar de zin te maken, ze te behagen. Wat is er vóór deze datum al gesproken en gespeculeerd? Wat is er mogelijk al aangekondigd?

Broeders, het is uw plicht om dit alles welbewust van u af te zetten, het uit uw gedachten en vooral uit uw hart te bannen en u geplaatst te weten voor het oog van God. Indien dit – wat God verboede – niet gebeurt, dan kunnen de handelingen van deze synode slechts de resultaten zijn van overwegingen van mensen, zij het dan christelijke gereformeerde mensen. In dat geval zou de synode het recht verspeeld hebben gezag aan haar woorden toe te kennen in de kerken. Men zou dan eenvoudigweg aan de Synode van Rotterdam 1983 voorbij kunnen gaan en haar negeren. Dat zou dan spijtig zijn voor de synode, maar méér ook niet. Het is dan geen ramp voor de kerk. Het veel ergere zou dan wezen, dat de synode geen instrument van Christus meer is.

Dienstknecht van Christus te zijn; daar gaat het om voor ieder christen. Daar gaat het om heel bijzondere wijze om voor u in deze vergadering. Deze vergadering staat naar wat wij belijden in het kader van Christus' heerschappij over Zijn kerk. Ze heeft Christus te vertegenwoordigen in haar handelen en haar spreken en geen mensen, ook geen christelijke gereformeerde mensen. Dat legt beperkingen op, die niet over het hoofd gezien mogen worden; beperkingen, die wij van uit ons menszijn, en van uit deze of gene mens te zijn, van hier of daar afkomstig, als pijnlijk ervaren. Evenwel, het uit het oog verliezen van deze beperkingen moge op de korte termijn zijn genoeglijke kanten hebben, in werkelijkheid zal dit de kerkelijke vergadering als instrument van de christocratie afbreken. Daarom, houdt u aan het Woord alleen!

We kunnen er daarom ook niet omheen te zien in welk kader Paulus dit woord spreekt. Degenen, die Paulus ervan beschuldigen een mensenbeheer te zijn, zijn tegelijkertijd degenen, die in dit opzicht een verleiding voor hem zouden kunnen worden, nl. de Judaïsten. Als hij het hun naar de zin zou maken, dan zou het allemaal veel gemakkelijker zijn geworden. Hij zou dan een heel wat vriendelijker briefje aan de Galaten hebben kunnen schrijven en hen niet als onverstandigen hoeven te betitelen. Hij zou bovendien de instemming van zijn tegenstanders hebben verworven. Wie waren zij? Mensen, die de eenheid van de kerk van Christus gewaarborgd meenden te zien in de handhaving van de continuïteit met het verleden van vóór Christus' komst, met name in de uitwendige zaken van het geloof. In dit geval met name in de handhaving van de besnijdenis. Ze hadden er geen oog voor, dat gekocht zijn door Christus een gekocht zijn tot vrijheid is (5 : 1) en dat die vrijheid essentieel is voor de nieuwe bedeling. Het waren overigens niet alleen de Judaïsten, die daar moeite mee hadden. De eeuwen door is de christelijke vrijheid, die een zo centrale plaats inneemt in een zo centrale brief als de onderhavige, een gewantwoord goed geweest. De geschiedenis van de kerk laat dat op vele plaatsen zien. De geschiedenis van de christelijke gereformeerde kerken na 1892 eveneens. Het ware te wensen dat dit slechts van de geschiedenis gold.

Nu zou het kunnen zijn, dat iemand van gedachten is, dat de kwestie van de christelijke

vrijheid alleen in het geding is in de zaak van de verhouding tussen oud- en nieuwtestament. Lezing van de Galatenbrief alléén zou deze gedachte een schijn van grond kunnen geven. Maar dezelfde apostel schreef ook Romeinen 14 en daar gaat het niet om de verhouding tussen oude en nieuwe bedeling, maar om andere zaken uit de cultuurwereld van die dagen, die een verschil in levenspraktijk tussen broeders opleverden. Paulus claimt daar de vrijheid voor ieder christen om zelf tot een overtuiging te komen, onder het uitgesproken beding, dat het gaat om de dankzegging aan God. Dan kan het wezen, dat de één een andere praktijk hanteert dan de ander, maar beiden met hetzelfde recht. Als maar duidelijk is, dat ieder voor zichzelf rekenschap zal moeten geven. Wij hebben er moeite mee deze verscheidenheid in de eenheid plaats te geven.

Het is onmiskenbaar dat de generale synode o. a. tot taak heeft de eenheid van de kerken te dienen. Maar het is een eenheid, die aan deze principiële door Christus verworven en bedoelde vrijheid recht doet. Wij zoeken veelal een eenheid, die omschreven kan worden met het woord identiteit. We dienen dan wel te beseffen, dat dit woord niet alleen een werelds woord is, maar tevens, voor zover op de kerk betrokken, ook een wereldse lading dekt. Wanneer wij eventueel menen aan identiteit gewonnen te hebben, zouden wij mogelijk even zoveel aan katholiciteit hebben ingeboet en zijn we van kerk tot sekte geworden.

Broeders, wie zich deze gevaren bewust is, zal zich onder het oog van de Here willen plaatsen om bij Hem wijsheid te verkrijgen. Wie dienaar van Christus wil wezen, zal het gebed 'Leer mij naar Uw wil te hand'len, 'k zal dan in Uw waarheid wand'len' kennen als een blijvend gebed. Wie nu al meent te weten hoe hij staks bij diverse gelegenheden zal stemmen, is dit gebed vergeten, of er voortijdig mee gestopt. Het gaat om blijvend te bidden en om biddende ons werk te blijven doen. Dat is in het belang van de kerk en dat is ook in het belang van een ieder van ons persoonlijk. Ik moge herinneren aan wat Paulus zegt (I Cor. 4): 'Daarom velt geen oordeel vóór de tijd, dat de Here komt, die ook hetgeen in de duisternis verborgen is aan het licht zal brengen en de raadslagen der herten zal openbaar maken'.

Dit besef van verantwoordelijkheid is onlosmakelijk verbonden aan de wetenschap ten aanzien van de eindigheid van deze wereld, en niet in het minst van onze eigen eindigheid. In dit verband wil ik in herinnering brengen de namen van hen, die onder ons dienden naar hun beste weten en die in de periode sinds de laatstgehouden generale synode zijn ontslapen:

Op 27 oktober	1980	overleed	ds. A. Rebel, 52 jaar oud
Op 10 februari	1982		ds. A. C. Noort, 75 jaar
Op 11 oktober	1982		ds. W. van Dijk, 46 jaar
Op 16 december	1982		ds. R. Kok, 92 jaar
Op 30 april	1983		ds. J. van der Vlies, 56 jaar

Van de andere ambtsdragers, die meer dan plaatselijke bekendheid genoten en de kerken op breder vlak dienden, noem ik u:

br. J. C. Spaans - Zierikzee, 13 juni 1981, 72 jaar oud
br. R. van Til - Lutjegast, 3 september 1982, 81 jaar
br. K. Geleijnse - Wildervank, 18 oktober 1982, 73 jaar
br. H. Vijn - Opperdoes, 22 februari 1983, 90 jaar
br. J. van Ledden - Culemborg, 8 mei 1983, 68 jaar, oorspronkelijk nog afgevaardigd naar deze synode.

In deze genoemde broeders willen wij allen gedenken, die soms onbekend en in alle stilte dienaren van Christus waren en Zijn Woord gesproken hebben, om hun geloof na te volgen. Ik verzoek u op te staan en met mij een minuut stilte in acht te nemen.

Op een moment als dit staan we onder de spanning van het Woord van de verhoogde Christus: 'Zie, Ik kom spoedig en Mijn loon is bij Mij om een ieder te vergelden naardat zijn werk is'. Wij werken onder de klem van de dag van Christus' wederkomst. Dat is de dag

van de beoordeling. Maar voor de trouwe dienstknacht is het ook de dag, waarheen hij zich vol verwachting mag spoeden. Moge dat voor ons allen de dag zijn waarnaar we uitzien, om Hem te ontmoeten, Die wij dienden, omdat Hij onze Dienaar wilde zijn, Die ons kocht met Zijn bloed. Zo is de dienst een vreugdevolle dienst. Paulus duidde zijn dienst aan als slavernij, maar het was hem een eer zich slaaf te weten van deze Meester. Hij heeft de pijn ervan gevoeld, maar tegen de vreugde woog dat niet op. Vreugde, want in het kader van de verwachting kunnen we elkaar ook bemoedigen met het woord, dat ootspruit aan de bezinning op wat wij verwachten: 'Daarom, mijn geliefde broeders, weest standvastig, onwankelbaar, te allen tijde overvloedig in het werk des Heren, wetende, dat uw arbeid niet vergeefs is in de Here'.

Broeders, aan het werk!

Artikel 3.

Lastbrieven.

Onder leiding van de kerkeraad van Rotterdam-Centrum worden de lastbrieven, ingezonden door de particuliere synoden, nagezien.

Uit het onderzoek van deze geloofsbriefjes blijkt dat afgevaardigd zijn om met last en macht op grond van Gods Woord, de aangenomen Formulieren van Enigheid, de Dordtse Kerkorde en de verdere synodale bepalingen der kerken alles te besluiten en uit te voeren wat tot het werk van de generale synode behoort, door de

particuliere synode van het Noorden:

primi

ds. K. Boersma
ds. J. Brons
ds. J. Plantinga
drs. J. C. L. Starreveld
ds. K. J. Velema
ds. J. Westerink
oud. K. Brouwer
oud. F. Hagen
oud. A. Hamstra
oud. S. Procee
oud. J. ter Wee
oud. J. D. Wisman
diaken A. Tollenaar
tertius diaken:

secundi

ds. B. Bijleveld
ds. J. Germs
ds. J. C. Hardeman
ds. A. Hilbers jr.
ds. H. H. Klomp
ds. A. van der Veer
oud. dr. P. K. Baaij
oud. G. Bakker
oud. J. van der Bent
oud. J. van den Berg
oud. H. Mulder
oud. G. van der Zee
diaken P. Sijtsma
diaken G. E. van der Wal

door de particuliere synode van het Oosten:

primi

ds. R. van Beek
ds. J. Jonkman
ds. B. de Romph
ds. P. Roos
ds. J. H. Velema
ds. M. Vlietstra
oud. L. Hartog
oud. A. de Vin
oud. J. van Ledden *
oud. G. Evers

secundi

ds. J. van Amstel
ds. G. Bijkerk
drs. J. W. Maris
ds. L. W. Bilkes
ds. H. Biesma
ds. T. Harder
oud. J. Tanger
oud. H. Westendorp
oud. G. den Hertog
oud. H. Verhey

* inmiddels overleden

oud. D. Lokhorst
oud. A. Versluis
diaken G. H. Kujjlenburg

oud. W. Westerhuis
oud. C. van Genderen
diaken Joh. van Vulpen

door de particuliere synode van het Westen:

primi

ds. J. H. Carlier
ds. A. W. Drechsler
ds. J. van Dijken
drs. G. C. den Hertog
ds. J. van Mulligen
ds. B. van Smeden
oud. J. Broer
oud. D. Koole
oud. M. J. de Vries
oud. R. Westerhof
oud. P. IJkes
oud. Z. Zwiep
diaken D. M. van der Leeden
tertius diaken:

secundi

ds. Th. Rutters
ds. D. Quant
ds. W. van Sorge
ds. P. N. Ribbers
ds. G. J. Buijs
drs. W. Steenbergen
oud. prof. dr. ir. A. K. van der Vegt
oud. G. I. van der Wal
oud. E. H. de Jong
oud. G. G. van Wijngaarden
oud. G. Fr. van der Beek
oud. P. C. van Eck
diaken D. Frelink
diaken A. F. Kiljan

door de particuliere synode van het Zuiden:

primi

ds. P. Beekhuis
ds. J. P. Boiten
ds. P. den Butter
ds. H. van der Schaaf
ds. M. van der Sluys
ds. M. C. Tanis
oud. A. Bergsma
oud. M. den Butter
oud. Iz. J. van Gorsel
oud. B. de Heer
oud. F. van Holten
oud. A. Kooiman
diaken B. van der Linden
algemeen teriust predikanten:
algemeen teriust ouderlingen:
tertiust diaken:

secundi

ds. H. P. Brandsma
ds. B. de Graaf
ds. A. van Heteren
ds. L. W. van der Meij
ds. W. W. Nijdam
ds. J. Verhage
oud. J. C. van Beveren
oud. C. J. Groenleer
oud. M. Hoogerheijde
oud. A. van Leeuwen
oud. W. Meyer
oud. A. Mol
diaken Th. Aarnoudse
ds. L. W. van der Meij
oud. J. C. van Beveren
diaken G. J. Kok

Voor de primus-afgevaardigde oud. J. van Ledden, die voorafgaande aan de vergadering van de generale synode overleed, is aanwezig oud. G. den Hertog.

De primus-afgevaardigden ds. J. H. Carlier en diaken A. Tollenaar zijn vervangen door hun secundi ds. Th. Rutters en diaken P. Sijtsma.

Overigens zijn alle primi present.

De wettigheid van de vergadering wordt geconstateerd.

Artikel 4.

Preadviseurs.

Door de raad van de roepende kerk zijn om als preadviseurs de synode te dienen uitgenodigd de hoogleraren dr. J. van Genderen, dr. B. J. Oosterhoff, dr. W. van 't Spijker, dr. W. H. Velema en dr. J. P. Versteeg. Zij zijn allen aanwezig behalve dr. J. P. Versteeg.

Artikel 5.

Verkiezing van het moderamen.

Onder leiding van de kerkeraad van Rotterdam-Centrum worden na diverse stemmingen gekozen: ds. M. C. Tanis tot praeses,
ds. J. Brons tot eerste scriba,
ds. H. van der Schaaf tot tweede scriba en
ds. J. H. Velema tot assessor.

De voorzitter van de roepende kerk verklaart dat de constituering van de synode heeft plaatsgevonden en verzoekt het moderamen de plaats van de kerkeraad van Rotterdam-Centrum te willen innemen.

Artikel 6.

Toespraak van de praeses.

Nadat het moderamen heeft plaatsgenomen, dankt de praeses, mede namens de andere moderamenleden, voor het in hen gestelde vertrouwen. Dat tot leden van het moderamen dezelfde personen gekozen zijn als in 1980, houdt niet in dat zij zelf het kunnen. Het moge een synode zijn niet alleen van elkaar vasthouden, maar ook van hechter aan elkaar verbonden worden. Daartoe hebben wij elkaar te dienen in Christus, in gebondenheid aan het heilig Woord van God.

De praeses heet de aanwezige preadviseurs hartelijk welkom en verzoekt hen aan de moderamentafel plaats te nemen.

Woorden van dank spreekt hij tot allen die aan de voorbereiding voor de vergadering van de synode hebben meegewerkt. Hij prijst de huiselijke sfeer waarin we samenzijn. Ds. J. H. Velema ontvangt de dank voor de wijze waarop hij in de dienst van Woord en gebed is voorgedaan en ds. J. Manni voor de door hem verrichte opening van de synode.

Artikel 7.

Openlijke verklaring.

De leden en de preadviseurs horen staande aan de 'Openlijke Verklaring' volgens de bijlage bij art. 50 K.O. en betuigen daarmee instemming met de belijdenis.

Nadat gezongen is Psalm 119 : 8, bidt de praeses om de zegen des HEREN voor de arbeid van de synode, waarna gezongen wordt Psalm 90 : 9.

Artikel 8.

Schorsing.

De zitting wordt geschorst om het moderamen gelegenheid te geven met de preadviseurs zich te beraden.

Voor dit beraad wordt ook ds. J. Manni uitgenodigd.

VERVOLG EERSTE ZITTING

dinsdag 16 augustus 1983, 15.00-16.30 uur.

Artikel 9.

Heropening.

De praeses heropent de zitting. Hij laat zingen Psalm 143 : 10.

Artikel 10.

Vergadertijden.

Op voorstel van het moderamen worden de volgende vergadertijden vastgesteld: 9.15 - 12.30, 14.15 - 18.00 en 19.00 - 21.00 uur. In de zittingen zal niet geroookt worden, terwijl dit ook tijdens de pauzes in het kerkgebouw niet dient te geschieden.

Artikel 11.

Verslaggever 'De Wekker'.

Ds. K. Boersma wordt aangewezen de verslaggeving in 'De Wekker' te verzorgen.

Artikel 12.

Adviseur.

Overeenkomstig het voorstel van het moderamen wordt ds. J. Manni tot adviseur van de synode benoemd.

Artikel 13.

Dagbladpers.

Conform de voorwaarden gesteld in art. 50 sub 7 K.O. wordt aan de redacties van het 'Nederlands Dagblad', het 'Reformatorisch Dagblad' en 'Trouw/Kwartet' toestemming verleend om de openbare zittingen van de synode bij te wonen en voor zover het geen comitézaken betreft inzage van de ingediende en in te dienen rapporten te ontvangen.

Artikel 14.

Schrijven professor W. Kremer.

De praeses leest een schrijven van prof. W. Kremer, waarin deze zijn meeleven met de synode betuigt, en meedeelt de vergaderingen niet te kunnen bijwonen. Als antwoord zal aan de emeritus-hoogleraar een schrijven van wederkerige verbondenheid en meeleven verzonden worden.

Artikel 15.

Ingekomen stukken.

De praeses doet mededeling van een groot aantal ingekomen stukken, die op de voorlopige agenda als 10.19 tot 10.54 worden aangevuld. Deze aanvulling zal aan de stukken voor de synode worden toegevoegd.

Artikel 16.

Comité-Generaal.

Tot het meedelen van de ingediende bezwaarschriften, vergadert de synode korte tijd in comité.

Artikel 17.

Telegram aan H. M. Koningin Beatrix.

Na opheffing comité besluit de synode het volgende telegram te zenden aan H. M. Koningin Beatrix: 'De Generale Synode der Christelijke Gereformeerde Kerken, vergaderd op 16 augustus 1983 in de Rehobothkerk te Rotterdam, bidt U Gods zegen toe voor Uw werk ten dienste van land en volk en verzekert gaarne U met onze gebeden te blijven omringen. De Here zij U ook in Uw gezinsleven in alle opzichten nabij'. Het verzenden van dit telegram wordt ondersteunt door staande twee coupletten van het Wilhelmus te zingen.

Artikel 18.

Vaststelling van het agendum.

De vergadering besluit het door de roepende kerk aangeboden agendum over te nemen en aldus met de toevoegingen (art. 15 en 16) vast te stellen.

Artikel 19.

Commissies van onderzoek en rapport.

De volgende commissies van onderzoek en rapport worden benoemd:

Commissie I, Kerk en instructie:

Samenroeper : ds. B. de Romph.
 Rapporteur : ds. J. van Dijken.
 Leden : ds. J. H. Carlier c.q. ds. Th. Rutters;
 oud. M. den Butter;
 oud. A. Hamstra;
 oud. B. de Heer.
 Adviseur : prof. dr. J. van Genderen.
 Agendapunten : 8.01; 9.05.01; 9.15; 9.17; 9.22; 9.29; 9.30; 10.36.

Commissie II, Kerk, ambt en lied:

Samenroeper : ds. K. J. Velema.
 Rapporteur : oud. D. Koole.
 Leden : ds. J. Jonkman;
 ds. P. Roos;
 oud. F. van Holten;
 oud. J. ter Wee.
 Adviseur : prof. dr. J. P. Versteeg.
 Agendapunten : 8.03; 8.05; 8.06; 8.07; 8.09; 9.31; 9.32; 10.33; 11.09; 11.10.a.

Commissie III, Kerkewerk in eigen land:

Samenroeper : ds. K. Boersma.
 Rapporteur : ds. J. Plantinga.
 Leden : ds. J. P. Boiten;
 oud. Iz. J. van Gorsel;
 oud. A. Kooiman;
 oud. A. Versluis;
 oud. M. J. de Vries.
 Agendapunten : 9.09; 9.12; 9.13; 9.14; 9.16.

Commissie IV, Kerk en Evangelieverkondiging:

Samenroeper : ds. R. van Beek.
 Rapporteur : ds. A. W. Drechsler.
 Leden : ds. M. van der Sluys;
 oud. R. Westerhof;
 oud. Z. Zwiery;
 diak. B. van der Linden.
 Adviseur : prof. dr. W. H. Velema.
 Agendapunten : 9.06; 9.07; 9.08; 9.21; 9.33.

Commissie V, Kerk en kerken:

Samenroeper : ds. M. Vlietstra.

Rapporteur : ds. P. den Butter.
 Leden : drs. G. C. den Hertog;
 oud. A. Bergsma;
 oud. L. Hartog;
 oud. G. den Hertog.
 Adviseur : prof. dr. B. J. Oosterhoff.
 Agendapunten : 8.02; 9.26; 10.02; 10.03; 10.07; 10.08; 10.11; 10.18; 10.24; 10.27;
 10.39; 11.10b.

Commissie VI, Kerk en vragen van de samenleving:

Samenroeper : ds. J. van Mulligen.
 Rapporteur : drs. J. C. L. Starreveld.
 Leden : ds. P. Beekhuis;
 oud. J. Broer;
 oud. G. Evers;
 oud. F. Hagen;
 diak. G. H. Kuijlenburg.
 Adviseur : zo nodig prof. dr. W. H. Velema.
 Agendapunten : 8.08; 8.10; 9.18; 9.19; 9.20; 9.25; 10.01; 10.04; 10.05; 10.40; 11.08.

Commissie VII, Financiën:

Samenroeper : oud. D. Lokhorst.
 Rapporteur : diak. D. M. van der Leeden.
 Leden : oud. K. Brouwer;
 oud. J. D. Wisman;
 diak. A. Tollenaar, c.q. P. Sijtsma.
 Adviseur : br. G. G. van Wijngaarden.
 Agendapunten : 9.03; 9.04; 9.05.02; 9.10; 9.11; 9.27; 9.28.

Commissie VIII, Bezwaarschriften:

Samenroeper : ds. J. H. Velema.
 Rapporteur : ds. B. van Smeden.
 Leden : ds. J. Westerink;
 oud. S. Procee;
 oud. A. de Vin;
 oud. P. Ijskes.
 Adviseurs : prof. dr. J. van Genderen;
 prof. dr. W. van 't Spijker.
 Agendapunten : 10.29; 11.01; 11.02; 11.03; 11.04; 11.05; 11.06; 11.07; 11.11.

Artikel 20.

Acta van de Generale Synode 1980.

De praeses geeft de gedrukte Acta van de Generale Synode van Amersfoort 1980 in bespreking. Br. D. M. van der Leeden acht het niet juist dat in artikel 3 van 'lastbrieven' wordt gesproken, dit zou moeten zijn 'geloofsbrieven'.

De preadviseur prof. dr. W. van 't Spijker acht de aanduiding 'lastbrieven' in art. 3 geheel terecht. Een voorstel van br. Van der Leeden om toch 'lastbrieven' in 'geloofsbrieven' te veranderen wordt uit de vergadering wel gesteund, doch daarna verworpen.

Met dank aan de eerste scriba 1980 voor zijn nauwkeurige arbeid worden de Acta vastgesteld. Het archiefexemplaar wordt door het moderamen getekend.

De praeses leest de akte van vaststelling.

Ook deze wordt door het moderamen getekend.

Artikel 21.

Vertegenwoordiging van de kerken.

De praeses stelt aan de orde het rapport van de deputaten voor de vertegenwoordiging der 97 kerken (bijlage 1).

Nadere informatie wordt gevraagd naar het antwoord dat door deputaten aan de RCOB is gegeven, betreffende het bestaan van behoefte aan een nieuwe, eventueel gemeenschappelijke bijbelvertaling voor kerkelijk gebruik.

Geantwoord wordt dat de deputaten hun eigen indrukken weergaven, waarbij zeker geen sprake is van een officiële kerkelijke uitspraak.

De synode besluit:

1. de handelingen van deputaten goed te keuren;
2. overeenkomstig art. 50 sub. 11 K.O. de leden van het moderamen van de Synode 1983 te benoemen tot deputaten voor de vertegenwoordiging van de kerken in gevallen, die niet behoren tot de competentie van andere deputaatschappen.

Artikel 22.

Rapport van het moderamen van de Synode 1980.

Het rapport van het moderamen van de Synode 1980 wordt in behandeling genomen 98 (bijlage 2).

Opgemerkt wordt dat de synode te allen tijde de beslissingsvrijheid heeft inzake benoemingen. Zo het moderamen in zijn voorstellen aan de synode afwijkt van de voordracht van deputaten, zou hierover zo mogelijk met de desbetreffende deputaten overlegd kunnen worden.

De synode besluit:

1. de handelingen van het moderamen 1980 goed te keuren;
2. inzake de benoemingen in deputaatschappen vast te stellen:
 - a) dat de voordracht in de eerste zittingsweek bij het moderamen ingediend moet zijn;
 - b) dat het moderamen het recht heeft van de aanbeveling af te wijken;
 - c) dat in geval van afwijking van de voordracht zo mogelijk vooraf met het desbetreffende deputaatschap contact wordt opgenomen.

Artikel 23.

Jaarboek.

Aan de orde wordt gesteld het rapport van de deputaten voor de uitgave van het Jaarboek 99 (bijlage 3).

De synode besluit:

1. de handelingen van deputaten goed te keuren en hen te danken voor hun arbeid;
2. opnieuw deputaten te benoemen.

Artikel 24.

Artikel 50 K.O./Instructie 8.04.

De praeses stelt aan de orde de instructie van de particuliere synode van het Westen (8.04) luidende:

Gezien het feit, dat in ons kerkverband in principe de plaatselijke kerk een zelfstandige kerk is, met een eigen taak en verantwoordelijkheid, dringt de particuliere synode van het Westen er bij de generale synode op aan de deputaatschappen op te dragen art. 50 sub. 12 K.O. na te leven.

De synode besluit:

conform deze instructie de deputaatschappen op te dragen art. 50 sub. 12 K.O. na te leven.

Artikel 25.

Uitgave kerkorde.

Het rapport van de deputaten voor de uitgave van de Kerkorde wordt in behandeling 100 genomen (bijlage 4).

De synode besluit:

1. onder dankzegging voor het beleid van deputaten, dit goed te keuren;
2. opnieuw deputaten te benoemen;
3. deputaten te machtigen tot het opnieuw uitgeven van de Kerkorde met de wijzigingen en aanvullingen waartoe de Synode van 1980 besloot en de Synode van 1983 zal besluiten;
4. aan de scribae synodi op te dragen deputaten ten spoedigste na de sluiting van de synode in kennis te stellen met de wijzigingen en aanvullingen waartoe besloten wordt.

Artikel 26.

Schorsing.

De praeses schorst de vergadering, waarna een samenspreking van het moderamen plaatsvindt met de samenroepers en rapporteurs van de commissies.

VERVOLG EERSTE ZITTING

dinsdag 16 augustus 1983, 19.00-21.00 uur.

Artikel 27.

Heropening.

De praeses heropent de eerste zitting en laat zingen Psalm 108 : 1.

Artikel 28.

Dankbetuiging.

De praeses deelt mee dat van H. M. Koningin Beatrix een dankbetuiging is ontvangen. Het telegram luidt:

Op verzoek van Hare Majesteit de Koningin breng ik u haar hartelijke dank over voor de goede wensen zoals in uw telegram verwoord.

S. J. van Riet part. secretaresse.

Artikel 29.

Quaestoraat van de synode.

Op voorstel van het moderamen wordt tot quaestor voor de vergaderingen van deze synode benoemd br. G. G. van Wijngaarden.

Artikel 30.

Vergaderschema.

Besloten wordt dat de synode voor de tweede zitting D.V. zal samenkomen op 6 september om 10.00 uur.

Voor de vergaderweek van 6-9 september 1983 wordt als richtlijn het volgende vergaderschema aanvaard:

dinsdag 6 september: Theologische Hogeschool, Deputaten Financieel Beheer, Kerken Polders, Kerk en recreatie;

woensdag 7 september: Zending, verhouding tot Nederlands Gereformeerde Kerken, Hoge Overheid, Crematie;
 donderdag 8 september: Kerkelijk Lied, Gehandicapten- en ziekenhuispastoraat, Israël;
 vrijdag 9 september: Bezwaarschriften, Emeriti-kas.

Artikel 31.

Commissies.

Ten aanzien van commissie VII Financiën wordt bepaald dat commissielid oud. J. D. Wisman niet aan het commissiewerk zal deelnemen bij de behandeling van die zaken, waarbij hij als deputaat betrokken is.
 De commissies ontvangen gelegenheid hun eerste oriënterende besprekingen te houden.

Artikel 32.

Sluiting.

De praeses laat zingen Psalm 17 : 4. Nadat prof. dr. B. J. Oosterhoff is voorgegaan in dankgebed, wordt de eerste zitting gesloten.

TWEEDE ZITTING

dinsdag 6 september 1983, 10.00-12.30 uur.

Artikel 33.

Opening.

De praeses opent de zitting, verwelkomt prof. dr. J. P. Versteeg, die in de eerste zitting niet aanwezig kon zijn, als preadviseur van de synode.
 Hij laat zingen Psalm 123 : 1, leest Psalm 122 en gaat voor in gebed.

Artikel 34.

Appel-nominaal.

Bij het houden van appel blijkt dat oud. F. Hagen vervangen is door oud. G. Bakker, ds. P. den Butter door ds. A. van Heteren, oud. J. Broer door oud. prof. dr. ir. A. K. van der Vegt en oud. M. J. de Vries door oud. E. H. de Jong.
 In de plaats van ds. Th. Rutters, die als secundus de eerste zitting bijwoonde, is nu de primusafgevaardigde ds. J. H. Carlier aanwezig.
 Door opstaan betuigen de broeders Bakker, Carlier, Van Heteren, De Jong, Van der Vegt en Versteeg instemming met de belijdenis.

Artikel 35.

Verzoek Nederlandse Christelijke Radio-Vereniging.

De praeses leest een schrijven van de N.C.R.V., waarin het verzoek wordt gedaan om de zittingen van de synode te mogen bijwonen, en via de teletekst berichten over de vergaderingen te mogen doorgeven.
 Onder de voor de pers geldende condities wordt dit verzoek ingewilligd.

Artikel 36.

Theologische Hogeschool.

100 De praeses stelt aan de orde het rapport van het curatorium van de Theologische Hogeschool (bijlage 5) en daarbijbehorend rapport 1 van commissie 1 (bijlage 6).

De secretaris van het curatorium, ds. B. Bijleveld, wordt welkom geheten en verzocht aan de moderamentafel plaats te willen nemen.

Vragen worden gesteld o.a. over de benoeming van drs. W. Meijer als wetenschappelijk medewerker; waarom is niet de voorkeur gegeven aan iemand uit eigen kerken in plaats van aan iemand uit de Nederlands Gereformeerde Kerken, over het ontslag van drs. J. Kruis, en over het uitstellen van de emeritering van prof. dr. B. J. Oosterhoff.

De rapporteur, ds. J. van Dijken, en de president-curator ds. K. Boersma geven antwoord. De zaak van drs. J. Kruis wordt door het curatorium als afgehandeld beschouwd. Na het vertrek van drs. Kruis was er een moeilijke situatie. Ook kwam prof. dr. B. J. Oosterhoff terug op zijn voornemen om emeritaat aan te vragen. Daardoor ontstond er een interimperiode waarvoor een oplossing gevonden moest worden. De oplossing hiertoe werd aangereikt in de mogelijkheid van de benoeming van drs. W. Meijer, die zowel qua deskundigheid als qua confessionele trouw de aangewezen persoon was om in de voorbereidende vakken tot de studie van het Oude Testament college te geven.

De rector, prof. dr. J. P. Versteeg, onderstreept de kwaliteiten van drs. W. Meijer. Hij ziet het als een leiding van de Here dat deze mogelijkheid werd geboden. Hij wijst erop dat prof. dr. B. J. Oosterhoff, gezien zijn aantal dienstjaren, al eerder het recht had emeritaat aan te vragen en spreekt de dankbaarheid uit, dat prof. dr. B. J. Oosterhoff zich beschikbaar wil blijven stellen.

Ds. J. Westerink stelt voor in het commissie-rapport sub 4 na '.....over te gaan tot het ontslag van drs. J. Kruis als wetenschappelijk medewerker aan de Theologische Hogeschool' toe te voegen: 'drs. J. Kruis nam echter zelf ontslag'. Dit voorstel wordt door de commissie aanvaard.

Verder stelt ds. J. Westerink voor voorstel a) van de commissie aldus te lezen: 'curatoren dank te brengen voor de door hen verrichte arbeid, en hun werk, inclusief het door hen gevoerde beleid inzake drs. J. Kruis goed te keuren' en voorstel f) van de commissie aldus te redigeren: 'goedkeuring te hechten aan de benoeming van drs. W. Meijer tot docent in de vakken Hebreeuws, Tekstcritiek Oude Testament, Historia Revelationis Oude Testament I en Bijbelse Oudheidkunde.'

Ten aanzien van voorstel c) van de commissie bestaat er verschil van mening over de noodzakelijkheid van de vermelding van artikel 2 sub b van het reglement voor het verlenen van emeritaat, verlof en ontslag aan de hoogleraren van de Theologische Hogeschool. Prof. dr. W. van 't Spijker stelt in zijn preadvies voor voorstel c) van de commissie aldus te doen luiden: 'de emeritering van prof. dr. B. J. Oosterhoff te regelen op de volgende generale synode'. Dit preadvies wordt door de commissie overgenomen.

De synode besluit:

- curatoren dank te brengen voor de door hen verrichte arbeid en hun werk goed te keuren;
- dankbaarheid uit te spreken voor de bereidheid van prof. dr. B. J. Oosterhoff om nog enkele jaren de Theologische Hogeschool als hoogleraar te dienen;
- de emeritering van prof. dr. B. J. Oosterhoff te regelen op de volgende generale synode;
- goedkeuring te hechten aan de herbenoeming van dr. T. Brienen, drs. W. van Heest, drs. J. W. Maris en drs. R. W. J. Soeters tot wetenschappelijke medewerkers aan de Theologische Hogeschool;
- goedkeuring te hechten aan de benoeming van drs. L. van Dijk tot docent aan de Theologische Hogeschool voor de algemene pedagogiek en didactiek in het kader van een bijvak binnen een doctorale studie;
- goedkeuring te hechten aan de benoeming van drs. W. Meijer tot docent in de vakken Hebreeuws, Tekstcritiek Oude Testament, Historia Revelationis Oude Testament I en Bijbelse Oudheidkunde;

g. goedkeuring te hechten aan de benoeming van prof. dr. M. Boertien tot studiebegeleider voor het bijvak Judaica;

h. een secretaris en een secundus-secretaris te benoemen.

De praeses spreekt dankbaarheid uit voor de arbeid aan onze Theologische Hogeschool, alsook voor de publikaties vanuit Apeldoorn.

Zich richtend tot prof. dr. B. J. Oosterhoff, herinnert hij aan diens benoeming dertig jaar geleden, en geeft uiting aan de erkentelijkheid van de vergadering voor de bereidheid om tot de volgende generale synode te blijven dienen. God zegene onze Theologische Hogeschool ook verder.

Artikel 37.

Uitgave van de liturgische formulieren.

De praeses geeft in bespreking het rapport van de contactpersoon voor de uitgave van de 113 liturgische formulieren (bijlage 11).

De synode besluit:

1. het beleid van de contactpersoon, dr. T. Brienen, goed te keuren onder dankzegging voor het verrichte werk;
2. opnieuw een contactpersoon voor overleg met de uitgeverij D. J. van Brummen B. V. te Dordrecht te benoemen.

Artikel 38.

Schorsing.

In verband met de middagmaaltijd schorst de praeses de vergadering.

VERVOLG TWEEDE ZITTING

dinsdag 6 september 1983, 14.15-18.00 uur.

Artikel 39.

Heropening.

Bij de heropening van de zitting laat de praeses zingen Psalm 84 : 3 en 6.

Artikel 40.

Schrijven 's-Hertogenbosch.

De praeses stelt aan de orde het schrijven van de Christelijke Gereformeerde Kerk van 107 's-Hertogenbosch d.d. 3 augustus 1983 (bijlage 7), met het daarbij behorend rapport 2 van 108 commissie I (bijlage 8).

De mening wordt geuit dat dit schrijven niet ontvankelijk is. De preadviseur, prof. dr. W. van 't Spijker, meent dat het in feite op hetzelfde neerkomt.

Op grond van de volgende overwegingen:

1. de generale synode heeft de handelingen van het curatorium van de Theologische Hogeschool te beoordelen over de periode waarover verslag is gedaan;
2. bij dit oordeel dient niet betrokken te worden een boek of een schrijven, dat na de onder 1 genoemde periode is verschenen, aangezien een dergelijk boek of schrijven geen invloed heeft kunnen hebben op eerder genomen besluiten;
3. indien de kerkeraad van 's-Hertogenbosch meent, dat kerkelijke vergaderingen kennis moeten nemen van en eventueel moeten oordelen over het boek 'Genade alleen', zal de kerkeraad zich per instructie tot de classis moeten wenden;

4. het is niet de taak van een generale synode om van een boek, dat door een kerkeraad wordt uitgegeven, kennis te nemen en dat te beoordelen;

besluit de synode:

- a. niet te voldoen aan het verzoek van de kerkeraad van 's-Hertogenbosch, gedaan in zijn schrijven van 3 augustus 1983;
- b. hiervan bericht te zenden aan de kerkeraad van 's-Hertogenbosch.

Artikel 41.

Deputaten-financieel Theologische Hogeschool.

In bespreking wordt gegeven het rapport van deputaten-financieel van de Theologische 109 Hogeschool (bijlage 9), met het daarbij behorende rapport 1 van de commissie VII (bijlage 112 10).

Drs. H. Schuurhuis, secretaris van het deputaatschap, wordt welkom geheten en uitgenodigd aan de moderamentafel plaats te nemen.

Tussen deputaten en commissie blijkt verschil van mening te bestaan over de wijze van reservering zowel ten aanzien van het emeriteringsfonds als ten aanzien van de reserve voor de bibliotheek.

Na onderling overleg stelt de commissie voor voorstel 2 als volgt te wijzigen:

2. deputaten op te dragen:

- a. zich te bezinnen op de vraag welk maximum gesteld moet worden aan de omvang van het emeriteringsfonds, en na te gaan of en zo ja in welke mate de komende drie jaren dotaties uit eventuele batige saldi gewenst zijn;
- b. aan de reserve van de bibliotheek jaarlijks zodanige bedragen toe te voegen dat deze gelijk zijn aan het verschil tussen de van het vrouwencomité ontvangen bedragen en de ten behoeve van de bibliotheek werkelijk gedane uitgaven.

De synode besluit:

1. het beleid van deputaten in de jaren 1980-1982 goed te keuren onder dankzegging voor hun toegewijde arbeid;
2. deputaten op te dragen:
 - a. zich te bezinnen op de vraag welk maximum gesteld moet worden aan de omvang van het emeriteringsfonds, en na te gaan of en zo ja in welke mate de komende drie jaren dotaties uit eventuele batige saldi gewenst zijn;
 - b. aan de reserve van de bibliotheek jaarlijks zodanige bedragen toe te voegen dat deze gelijk zijn aan het verschil tussen de van het vrouwencomité ontvangen bedragen en de ten behoeve van de bibliotheek werkelijk gedane uitgaven;
3. opnieuw deputaten met secundi te benoemen.

Artikel 42.

Radio-kerkdienstuitzendingen.

De praeses stelt aan de orde het rapport van de deputaten voor radio-kerkdienst- 114 uitzendingen (bijlage 12), alsook het desbetreffende rapport 3 van commissie III, (bijlage 115 13).

Opgemerkt wordt dat het karakter van een eredienst niet toelaat dat zulk een dienst wordt uitgezonden via de televisie. Gewezen wordt op de mogelijkheden die het kabelnet zal bieden. Voorlichting hierover aan de kerken is gewenst.

Prof. dr. J. P. Versteeg, voorzitter van deputaten, gaat op de gemaakte opmerkingen in. Wat het uitzenden van diensten via de televisie aangaat, houden deputaten zich aan wat dienaangaande is bepaald. De suggestie ten aanzien van de mogelijkheden, die het kabelnet biedt zal door deputaten overwogen worden.

De synode besluit:

1. deputaten te danken voor hun werkzaamheden en hun handelingen goed te keuren;
2. opnieuw deputaten te benoemen.

Artikel 43.

Kerk en recreatie.

- 116 In bespreking komt het rapport van de deputaten voor kerk en recreatie (bijlage 14), alsook
118 het daarbij behorende rapport 2 van commissie III (bijlage 15).

Enkele opmerkingen worden gemaakt, waarop de rapporteur, ds. J. Plantinga, en ds. J. Westerink, voorzitter van deputaten, nader ingaan.

De synode besluit:

1. deputaten te danken voor hun werkzaamheden;
2. het deputaatschap 'Kerk en recreatie' op te heffen;
3. in het reglement voor kerkvisitatie op te nemen de vraag: 'Welke aandacht besteedt u aan gemeenteleden, die regelmatig voor recreatie elders verblijven?'

De praeses spreekt waarderende woorden over het werk dat door dit deputaatschap in de loop van de jaren is verricht.

Artikel 44.

Reglement op de kerkvisitatie/instructie 8.03.

De praeses stelt aan de orde de instructie van de particuliere synode van het Oosten (8.03) luidende:

De particuliere synode van het Oosten heeft bij de Generale Synode van Amersfoort 1980 een concept herziening reglement voor kerkvisitatie ingediend.

Op de generale synode is dit concept positief ontvangen. Ernstige bezwaren rezen er op het punt van het voorgestelde niet buiten staan van ambtsdragers bij de kerkvisitatie. Daarop werd door een afgevaardigde van de particuliere synode van het Oosten het concept namens de particuliere synode teruggedragen.

De particuliere synode van het Oosten heeft zich opnieuw op het concept beraden. Ze benoemde een commissie, die de ter generale synode aangevoerde bezwaren moest bestuderen en zo mogelijk zien weg te nemen.

Deze commissie heeft op de Particuliere Synode van het Oosten van 12 mei 1982 gerapporteerd. De particuliere synode heeft de door de commissie voorgestelde wijzigingen in het oorspronkelijke concept overgenomen.

De particuliere synode van het Oosten dient hierbij het concept herziening reglement voor kerkvisitatie opnieuw in bij de Generale Synode van 1983 met het verzoek dit nieuwe reglement van kracht te doen worden in de Christelijke Gereformeerde Kerken van Nederland.

- 118 Voor de herziene proeve, die aan de instructie is toegevoegd: zie bijlage 16.

- 122 In rapport 1 van commissie II (bijlage 17) is de behandeling van deze instructie voorbereid. Betreurd wordt dat de commissie teruggaat tot voor 1980, toen alleen nog de vraag aan de orde was naar het wel of niet aanwezig zijn van de predikanten bij het laatste deel van de kerkvisitatie. Na overleg met de hoogleraar kerkrecht is de particuliere synode van het Oosten tot een nieuw voorstel gekomen.

Opgemerkt wordt dat bij de algemene bepalingen te weinig rekening is gehouden met het fungeren van ouderlingen als kerkvisitatoeren.

Bij I sub 12 is het juist om de woorden 'kennis' en 'genade' om te wisselen.

Br. D. Koole, rapporteur, gaat op de gemaakte opmerkingen in.

In zijn preadvies benadrukt prof. dr. W. van 't Spijker dat de classis via de kerkvisitatie toezicht houdt op de dienaren des Woords, in veel sterkere mate dan op de andere ambtsdragers. Vandaar de noodzaak van het niet aanwezig zijn van de predikanten bij het

stellen van de vragen die daarop betrekking hebben. Wanneer er sprake is van een bijzondere kerkvisitatie kan dit ook gelden voor de andere ambtsdragers.

Door commissie II zullen nieuwe voorstellen worden ingediend (zie art. 69).

Artikel 45.

Steun kerken in de polders.

- 124 Aan de orde wordt gesteld het rapport van deputaten voor de steunverlening aan de kerken
129 in de nieuwe polders rond het IJsselmeer (bijlage 18), met het daarbij aansluitend rapport
129 I van commissie III (bijlage 19).

Br. A. Mol, voorzitter van deputaten, en br. J. Hartog, penningmeester van deputaten, worden welkom gebeten en nemen plaats aan de moderamentafel.

De bespreking spitst zich toe op het nieuwe werkterrein Zeewolde.

Is er voldoende overleg geweest met de gemeenten van de Veluwerand, met name met Harderwijk? Op grond waarvan stellen deputaten dat de polder de polder bouwt? Welke gemeenten op de Veluwe zijn schriftelijk benaderd, op welke wijze en met welke reacties? De rapporteur, ds. J. Plantinga, zegt dat het de commissie is gebleken dat er contacten zijn, daarmee is niet gezegd: ze zijn goed. Wel is de commissie van mening dat er goede contacten met de gemeenten van de Veluwerand behoren te zijn.

Br. Mol, voorzitter van deputaten, stelt de ontwikkeling in Zeewolde is nog in een beginstadium. Niet deputaten bepalen de toekomstige status van Zeewolde, dat doet Zeewolde zelf. Met de kerkeraad van Harderwijk zijn deputaten nog in gesprek. Deputaten begeren een goed contact met Harderwijk, alsook niet minder met andere poldergemeenten.

In zijn preadvies is prof. dr. W. van 't Spijker van mening, dat er sprake is van een botsing van pastorale plichten, vanuit de instructie van deputaten enerzijds en vanuit de zorg van de kerk van Harderwijk voor haar leden anderzijds. Het geheel moet opnieuw worden bezien.

Het rapport van deputaten wordt voor nader overleg met deputaten terugverwezen naar de commissie, die in een volgende zitting opnieuw zal rapporteren (zie art. 185).

Artikel 46.

'De Wekker'.

- 129, 131 In behandeling wordt genomen het rapport van de commissie van redactie van 'De
129, 131 Wekker' (bijlage 20), met het desbetreffende rapport 3 van commissie I (bijlage 21). Geattendeerd wordt op het belang van 'De Wekker' voor de jeugd, vooral nu de uitgave van Tijdsein niet meer plaatsvindt. De wens wordt geuit, dat aandacht gegeven zal worden aan de belijdenis, met name aan de functionering van de belijdenis. Wat is de formule die voor onze kerken altijd karakteristiek is geweest?

De rapporteur, ds. J. van Dijken, en de hoofdredacteur, prof. dr. W. van 't Spijker, gaan op de gestelde vragen in.

Benadrukt wordt dat 'De Wekker' geen discussieblad is. Voor ogen staat het kerkelijk leven in brede zin te dienen en leiding te geven. De gemaakte opmerkingen zullen door de redactie overwogen worden.

De synode besluit:

1. de redactie te danken voor het werk, dat ten behoeve van 'De Wekker' is gedaan, en in het bijzonder waardering uit te spreken voor alles, wat ds. J. H. Velema, als redactiesecretaris en als medewerker gedurende een reeks van jaren voor het blad heeft betekend;
2. een redactie te benoemen, waarbij, nu ds. J. H. Velema in verband met een inwerkperiode van de nieuwe redactiesecretaris nog niet direct zal afreden, gedurende

een door de redactie wenselijk geachte periode, het aantal redactieleden uit zes leden zal bestaan;

3. de redactie te vragen mogelijkheden te zoeken om aandacht te geven aan jongeren;
4. de redactie opnieuw in overweging te geven een rubriek bijbelbesprekingen op te nemen.

De praeses dankt ds. J. H. Velema voor zijn werk gedurende 24 jaar, en voor het leeuwendeel in de verzorging van 'De Wekker' daarbij door hem geleverd.

Voor de lens zijn foto's genomen die we hebben verscheurd, maar ook die we hebben bewaard om ze mede aan anderen te laten zien.

Artikel 47.

Schorsing.

De praeses schorst de vergadering voor het houden van de broodmaaltijd.

VERVOLG TWEEDE ZITTING

dinsdag 6 september 1983, 19.00-21.00 uur.

Artikel 48.

Heropening.

De praeses heropent de zitting. Hij laat zingen Psalm 105 : 1 en 3.

Artikel 49.

Presentie.

Ds. P. den Butter is weer als primus aanwezig.

Artikel 50

Officiële tekst van de belijdenisgeschriften.

De praeses geeft in behandeling het rapport van de deputaten voor de officiële tekst van de 132 belijdenisgeschriften (bijlage 22), met het daaraan verbonden rapport 5 van commissie II 135 (bijlage 23).

Vooraf merkt de rapporteur, br. D. Koole, op, dat aan de voorstellen van de commissie moet worden toegevoegd: de handelingen van deputaten goed te keuren.

Door enkele afgevaardigden wordt betreurd dat bij het citeren van de bijbelteksten niet de Statenvertaling is gevolgd, en in het Apostolicum niet de lezing 'nedergedaald ter helle' is gehandhaafd.

Prof. dr. J. van Genderen, voorzitter van deputaten, beantwoordt de gemaakte opmerkingen. Hij verwijst naar wat ook op de vergadering van de Generale Synode van Amersfoort 1980 reeds is besproken. De officiële tekst is inmiddels vastgesteld, zodat nu nog moeilijk veranderingen kunnen worden aangebracht. Zich aansluitend bij het 'Woord vooral' van de officiële tekst, onderstreept hij de wens dat deze bewerking de belijdenis beter zal doen verstaan, en de geestelijke schatten van de kerk van de Reformatie des te meer zal doen waarderen.

De synode besluit:

1. deputaten te danken voor hun nauwgezette arbeid en hun handelingen goed te keuren;
2. uit te spreken, dat zij de tekst van de belijdenisgeschriften, zoals deze opgenomen is in de uitgave: 'De Nederlandse Belijdenisgeschriften, uitgegeven in opdracht van de Generale Synode van de Nederlandse Hervormde Kerk, de Generale Synode van de

Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland, de Generale Synode van de Gereformeerde kerken in Nederland', Uitgeverij Boekencentrum B.V. 's-Gravenhage, 1983, beschouwt als een betrouwbare woergave van wat wij als kerken belijden en als geschikt voor kerkelijk gebruik;

3. uit te spreken dat zij instemt met het 'Woord vooraf' dat in deze uitgave voorkomt, voor zover het betrekking heeft op de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland;
4. te aanvaarden de rechten en verplichtingen die uit het kopijrecht van deze uitgave voortvloeien;
5. niet over te gaan tot de uitgave van een tekst in hedendaags Nederlands die zich in de Schriftcitataten houdt aan de lezing van de Statenvertaling;
6. het deputaatschap op te heffen.

Artikel 51.

Crematie/Instructie 8.08.

De praeses stelt aan de orde de instructie van de particuliere synode van het Zuiden, die als volgt luidt:

De generale synode,

constaterende

dat het in de huidige samenleving hoe langer hoe meer praktijk wordt om de doden te cremieren in plaats van te begraven;

overwegende

dat crematie als wijze van lijkbezorging voor de almachtige God geen verhindering is voor de lichamelijke opstanding, doch;

van oordeel

dat de heilige Schrift leert:

1. dat begraven de Christelijke vorm van lijkbezorging is;
2. dat de Here ook zeggenschap heeft over ons lichaam;

spreekt uit

dat de kerkeraden erop hebben toe te zien, dat de begrafenis als wijze van lijkbezorging in de christelijke gemeente gehandhaafd blijft, en dat zij, waar nodig, de overheid zullen aansporen haar onderdanen gelegenheid te blijven geven hun doden aldus te bezorgen.

136 Voor de toelichting bij deze instructie zie bijlage 24.

De bespreking en behandeling van deze instructie is voorbereid in rapport 3 van 137 commissie VI (bijlage 25).

Aangedrongen wordt op een krachtiger uitspraak van de synode dan door de commissie wordt voorgesteld. Pleit wordt gevoerd voor het handhaven van de instructie, inclusief het appel op de overheid.

Br. D. Koole dient het volgende voorstel in:

De generale synode:

constaterende

dat in onze samenleving, uit welke overwegingen en onder invloed van welke maatschappelijke stimulansen dan ook, naast het begraven steeds sterker de praktijk van crematie opkomt en dat de keuze voor deze laatste manier van lijkbezorging ook onder christenen steeds meer ingang vindt;

overwegende

dat geen enkele wijze van lijkbezorging, ook crematie niet, voor de almachtige God een belemmering kan en zal zijn gestorvenen op de dag der opstanding uit de doden terug te roepen;

van oordeel

1. dat het geheel in overeenstemming met het onderwijs van de heilige Schrift is om doden te begraven;
2. dat er geen argumenten, overwegingen of redenen aanwijsbaar zijn die er toe zouden dringen om van de gewoonte van begraven af te wijken;
3. dat in de persoonlijke beslissing van elke gelovige ten dezen het besef bepalend zal moeten zijn dat de Here ook over ons gestorven lichaam zeggenschap heeft; spreekt uit dat de kerken in prediking en pastoraat worden opgewekt de gelovigen aan te sporen blijvend te kiezen voor het begraven, als die vorm van lijkbezorging die het meest de sfeer van de heilige Schrift nabij komt.

De rapporteur, drs. J. C. L. Starreveld, antwoordt namens de commissie. De uitdrukking in de instructie, dat 'de kerken erop hebben toe te zien' wijst, naar de toelichting van een afgevaardigde van de particuliere synode van het Zuiden, op het oefenen van tucht. Door andere afgevaardigden van de particuliere synode wordt dit evenwel later tegengesproken en weerlegd. De commissie acht een beroep op de overheid nu nog niet nodig. Spreken in deze richting kan als een uiting van wantrouwen worden aangemerkt. In zijn preadvies stelt prof. dr. B. J. Oosterhoff dat er niet zoveel verschil is tussen het voorstel van de commissie en het voorstel van br. Koole. Een appel op de overheid acht hij nu niet reëel. Voor de verdere behandeling van de instructie wordt de zaak terugverwezen naar de commissie, die na overleg met br. Koole, in een volgende zitting met een nieuw voorstel zal komen (zie art. 67).

Artikel 52.

Sluiting.

Nadat prof. dr. J. van Genderen is voorgegaan in dankgebed, sluit de praeses de tweede zitting.

DERDE ZITTING

woensdag 7 september 1983, 9.15-12.30 uur.

Artikel 53.

Opening.

De praeses opent de derde zitting. Hij laat zingen Psalm 87 : 1 en 5, leest Openbaring 7 : 9-12 en gaat voor in gebed.

Artikel 54.

Appel-nominaal.

Bij het houden van appel blijkt dat oud. G. Evers vervangen is door oud. H. Verhey, en oud. D. Lokhorst door oud. W. Westerhuis. Oud. M. J. de Vries heeft weer de plaats ingenomen van zijn secundus. Door opstaan betuigen br. Verhey en br. Westerhuis instemming met de belijdenis.

Artikel 55.

Buitenlandse Zending/Toespraak van ds. Y. Buttulangi.

In verband met de behandeling van de zaken van de zending heet de praeses welkom ds. Y. Buttulangi, als afgevaardigde van de Geraja Toraja Mamasa, drs. C. W. Buijs en ds. M.

Drayer, secretaris van deputaten. Ze ontvangen een plaats aan de moderamentafel. Ds. Buttulangi krijgt gelegenheid de synode toe te spreken. In zijn toespraak, vertaald door drs. Buijs, zegt hij God dank als afgevaardigde van de Mamasa-kerken aanwezig te mogen zijn. De band die sinds 53 jaar tussen beide kerken bestaat is nog steeds goed. Hij spreekt de wens uit dat deze nog versterkt zal worden, als broeders die elkaar liefhebben in Jezus Christus. Om te komen tot volwassenheid acht hij vooral de kadervorming van groot belang. Hij is dankbaar dat deputaten daar begrip voor tonen. Moge de Here ons allen zegenen!

Namens de synode beantwoordt de praeses de toespraak. We weten ons hartelijk aan de Mamasa-kerken verbonden. Dat deze tot zusterkerken zijn uitgegroeid ervaren we als de leiding van onze God. Naar het Apostolicum zijn we één in Christus. De Here zij met de Mamasa-kerken, die onderweg zijn naar de toekomst van Christus, waarin we één zijn voor Zijn troon.

Artikel 56.

Vervolg-Buitenlandse Zending.

De vergadering zet zich tot de bespreking van het rapport van de deputaten voor de 138, 159 buitenlandse zending (bijlage 26), en van rapport 2 van commissie IV (bijlage 27) dat daarmee correspondeert.

Naar aanleiding van het deputatenrapport worden vele vragen gesteld. Hoe staat het met de oecumenische verhoudingen in Indonesië? Waarom wordt nu aansluiting bij de Zendingsraad bepleit, terwijl deze tot dusver steeds is afgewezen?

De rapporteur, ds. A. W. Drechsler, ds. K. J. Velema, voorzitter van deputaten en ds. M. Drayer, secretaris-deputaat, gaan op de gestelde vragen in.

Gewezen wordt op de zegen die de Here de afgelopen drie jaar op het nieuwe werkterrein in Zuid-Afrika heeft willen geven. De aansluiting bij de Nederlandse Zendingsraad en bij de Eukumindo wordt wenselijk geacht, om de Toraja-kerken in de verwarrende situatie praktisch te kunnen dienen.

Ds. J. van Mulligen amendeert voorstel 9 van de commissie door aan dit voorstel te laten voorafgaan 'deputaten op te dragen voort te gaan met het onderzoek onder welke voorwaarden deputaten mogen en kunnen samenwerken met particuliere instanties en.....'

Ds. J. van Dijken amendeert voorstel 12, door het laatste gedeelte van dit voorstel nl. 'met dien verstande dat de financiële verantwoordelijkheid van onze kerken ten opzichte van de stichting blijft bij het deputaatschap voor de evangelisatie' weg te laten.

Ten aanzien van voorstel 14 dient br. J. D. Wisman het volgende voorstel in: gehoord de toelichting van commissie IV; overwegende

dat commissie IV geen gesprek heeft gehad met de deputaten Kerkelijk Administratief Bureau inzake de administratieve samenwerking met de deputaten voor buitenlandse zending; van oordeel

dat in dit geval geen objectieve beoordeling mogelijk is geweest; besluit de generale synode voorstel 14 van de commissie, inhoudende de ontheffing van deputaten voor buitenlandse zending van de verplichting hun financiële administratie bij het Kerkelijk Bureau onder te brengen, aan te houden tot na de behandeling van het rapport van deputaten voor het Kerkelijk Administratief Bureau.

Als een voorstel van orde wordt dit voorstel door de vergadering aanvaard (zie art. 129).

De synode besluit:

1. deputaten te danken voor het werk, dat zij in de afgelopen periode hebben verricht en hun werkzaamheden goed te keuren;

2. opnieuw een deputaat-voorzitter, een deputaat-eerste en een deputaat-tweede penningmeester met een secundus penningmeester te benoemen;
3. in de Regeling voor de buitenlandse zending, bijlage 23, artikel 3, tweede alinea, na 'benoemt' aan te vullen met de invoeging 'een deputaat-voorzitter';
4. opnieuw de secretaris tot deputaat te benoemen;
5. de samenwerking met de kerken van Hilversum-Oost, Boskoop en Purmerend goed te keuren;
6. de samenwerking met de kerken van Rotterdam-Centrum, Amsterdam-Nieuw-West, Leeuwarden en Oud-Beijerland te beëindigen;
7. in te stemmen met de 'Akte van samenwerking inzake Sendingsaksie in KwaNdebele' onder het voorbehoud, dat de analoge formulering in de Venda-Akte wordt aangehouden;
8. idem met de preambule en de bepalingen betreffende de relatie met de Free Reformed Church of North America inzake het zendingswerk in KwaNdebele;
9. deputaten op te dragen om - in verband met het naderend emeritaat van de huidige zendingssecretaris - de benoeming van een opvolger voor te bereiden en een voorstel te doen aan de volgende generale synode;
10. instemming te betuigen met de voorlopige conclusie van het onderzoek door deputaten: dat samenwerking met particuliere zendingsinstanties alleen is toegestaan wanneer 1e instemming met grondslag en doelstelling van deze instanties mogelijk is, en wanneer 2e reële ruimte gegeven wordt tot inspraak in en verantwoordelijkheid voor het beleid;
11. deputaten op te dragen de mogelijkheid en wenselijkheid van aansluiting bij de Nederlandse Zendingsraad te onderzoeken en met betrekking tot deze aansluiting een voorstel te doen aan de volgende synode;
12. zo mogelijk aansluiting bij de Europese Arbeitsgemeinschaft für oikumenische Beziehungen mit Indonesien te realiseren;
13. aan deputaten op te dragen deel te nemen in de Stichting tot verbreiding van het evangelie onder moslims in Nederland, met dien verstande dat de financiële verantwoordelijkheid van onze kerken ten opzichte van de stichting blijft bij het deputaatschap voor de evangelisatie.

Artikel 57.

Kerkelijke verhoudingen binnenland Nederlands Gereformeerde Kerken.

De praeses stelt aan de orde dat gedeelte van het rapport van de deputaten voor eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland en de correspondentie met buitenlandse kerken dat handelt over de verhouding tot de Nederlands Gereformeerde Kerken (bijlage 162 28) en de brief van de Landelijke Vergadering van de Nederlands Gereformeerde Kerken 184 d.d. 26 februari 1983 (bijlage 29), alsook het daarbij aansluitende rapport 1 a van 192 commissie V (bijlage 33) en het rapport met aanvullende overwegingen en voorstel van het 195 commissielid drs. G. C. den Hertog (bijlage 34).

De praeses begroet de twee afgevaardigden van de Nederlands Gereformeerde Kerken, de predikanten H. J. van der Kwast en G. Mul, en verzoekt hen aan de moderamentafel plaats te nemen.

Artikel 58.

Toespraak ds. H. J. van der Kwast.

Namens de commissie van de Nederlands Gereformeerde Kerken spreekt ds. H. J. van der Kwast de synode toe. Hij herinnert er aan dat het Akkoord voor kerkelijk samenleven terwille van de eenheid met de Christelijke Gereformeerde Kerken gewijzigd is. Wat ons verenigt is Gods Woord en de gereformeerde kerkregering. Het zou een rijke zegen zijn als

we één werden. Dankbaarheid wordt uitgesproken voor de opleiding in Apeldoorn, alsook voor de vele goede contacten die er landelijk en plaatselijk zijn. De voortgaande contacten mogen tot zegen zijn voor de toekomst van de kerk. Er is haast bij. Het gaat niet om onze werken maar om wat in Christus geschonken is.

De praeses beantwoordt deze toespraak. Het gaat om een wezenlijke eenheid, die biddend gezocht dient te worden.

Artikel 59.

Schorsing.

De zitting wordt geschorst voor het gebruiken van de middagmaaltijd.

VERVOLG DERDE ZITTING

woensdag 7 september 1983, 14.15-18.00 uur.

Artikel 60.

Heropening.

De praeses heropent de zitting. Hij laat zingen Psalm 32 : 4 en 6.

Artikel 61.

Presentie.

Drs. G. C. den Hertog is vervangen door ds. G. J. Bujs.

Ds. G. J. Bujs betuigt door op te staan instemming met de belijdenis.

Artikel 62.

Kerkelijke verhoudingen binnenland Vervolg - Nederlands Gereformeerde Kerken.

De synode zet de bespreking voort (zie art. 57).

Ten aanzien van de verhouding tot de Nederlands Gereformeerde Kerken worden zowel positieve als negatieve geluiden gehoord. Er is kritiek op de commissievoorstellen, omdat deze te negatief zijn gesteld. Een positieve oproep om naar het gebod van Christus eenheid te zoeken en te betrachten ontbreekt. De beoordeling van de brief van de Landelijke Vergadering door de commissie wordt verdrietig genoemd. Bij het zoeken van eenheid mag het geheel van beide kerken niet uit het oog worden verloren. In de contacten van beide kerken wordt duidelijkheid en doortastendheid nodig geacht. De geaardheid van de prediking in vele Nederlands Gereformeerde Kerken, alsook een praktisch verschil in de uitoefening van het gereformeerde kerkrecht worden als belemmeringen voor voortgaande contacten naar voren gebracht.

De rapporteur, ds. P. den Butter, antwoordt namens de commissie.

Het commissierapport is geheel in de lijn van het deputatenrapport. Het niet overnemen van de voorstellen 6, 7 en 8 uit het deputatenrapport hangt samen met de conclusie die in de commissie getrokken is, dat de situatie niet een verder voortgaande integratie rechtvaardigt.

Oud. G. den Hertog geeft als lid van de commissie kennis van een aantal overwegingen, die hij ook in de commissie naar voren bracht, waarmee hij duidelijk maakt hoe hij de eenheid ziet.

Ds. B. van Smeden spreekt als voorzitter van deputaten. In de kring van deputaten was verscheidenheid. Toch hebben we in geloof gehandeld en in geloof onze opdracht volbracht. Hij verdedigt met name de voorstellen 7 en 8 van het deputatenrapport.

Drs. J. C. L. Starreveld, secretaris van deputaten, wijst erop dat er ook duidelijk contacten zijn toegenomen.

Ds. J. Westerink argumenteert, waarom hij niet staat achter voorstel 8 van het deputatenrapport. Behalve een praktisch-kerkrechtelijk bezwaar, acht hij dit voorstel niet gefundeerd en onderbouwd.

Ds. J. Plantinga stelt voor de voorstellen 7 en 8 van het deputatenrapport alsnog toe te voegen aan de voorstellen van het commissierapport.

Br. D. M. van der Leeden amendeert voorstel 6 van de commissie door de woorden 'zich te bezinnen' te wijzigen in 'in overleg met de commissie van de Nederlands Gereformeerde Kerken zich te bezinnen'.

Ds. J. van Dijken stelt voor de commissievoorstellen als volgt te lezen:

De generale synode besluit:

1. uit te spreken, datconform voorstel I van de commissie;
2. deputaten op te dragen om.....conform voorstel 2 van de commissie;
3. deputaten op te dragen met de bedoeling om onderling vertrouwen tussen de Christelijke Gereformeerde Kerken en de Nederlands Gereformeerde Kerken te doen groeien de Gemeenschappelijke Verklaring.....conform voorstel 3 van de commissie;
4. wijzend op Christus' gebod om en gebod tot eenheid alle kerkeraden opnieuw op te wekken om in geloof en gebed contact te zoeken of te herstellen met de Nederlands Gereformeerde Kerk ter plaatse.
Indien dit.....conform voorstel 4 van de commissie;
5. deputaten op te dragen om in samenwerking met de commissie van de Nederlands Gereformeerde Kerken een regeling te ontwerpen, die dienstbaar kan zijn bij een integratie van een plaatselijke Christelijke Gereformeerde en Nederlands Gereformeerde kerk;
6. deputaten op te dragen zich te bezinnen op alle zaken.....conform voorstel 6 van de commissie;
7. deputaatschappen in overweging te geven of en zo ja hoe samen gewerkt kan worden met de commissies van de Nederlands Gereformeerde Kerken, die een gelijke opdracht hebben;
8. de Nederlands Gereformeerde Kerken uit te nodigen zich op de vergaderingen van de synode van onze kerken te laten vertegenwoordigen, mede gelet op de gedragslijn ten aanzien van het sub 7 genoemde;
9. de voorlopige regeling 9 K.O. als volgt te wijzigen en aan te vullen.....conform voorstel 8 van het deputatenrapport;
10. het moderamen op te dragen de brief van de Landelijke Vergadering van Breukelen 1981/82 te beantwoorden conform de besluiten die de synode heeft genomen.

Ds. J. Brons sluit zich aan bij de voorstellen van de commissie en stelt het volgende voor:

De generale synode overtuigd dat het naar de eis van Gods Woord en de belijdenis der kerk roeping is eenheid te zoeken met allen die hetzelfde geloof deelachtig zijn en dat deze roeping ook ten aanzien van de Nederlands Gereformeerde Kerken blijvend van kracht is, besluit:

1. (geamendeerd) uit te spreken dat de bezwaren die in een aantal kerken ondanks wat in de Gemeenschappelijke Verklaring hierover is gesteld toch tegen de prediking in de Nederlands Gereformeerde Kerken leven en die bij de samensprekingen op plaatselijk niveau dikwijls een ernstige belemmering blijken te zijn om tot verdere samenwerking e.g. vereniging te komen, geen reden mogen zijn om nu de contacten met de Nederlands Gereformeerde Kerken te verbreken maar dat in de voortgaande contacten zowel op plaatselijk als landelijk niveau aan deze bezwaren aandacht geschonken dient te worden;

2. (nieuw) uit te spreken dat de eenwording met de Nederlands Gereformeerde Kerken niet een eenwording met een deel van onze kerken dient te zijn, terwijl bij andere kerken tegen de wijze en de inhoud van de eenwording principiële bezwaren blijven bestaan, opdat aan de eenheid der kerken geen ernstige schade zal worden toegebracht;
3. (geamendeerd 2.) met het oog op het onder 1 en 2 genoemde, deputaten op te dragen in de samensprekingen blijvend aan de orde te stellen de punten genoemd in de Gemeenschappelijke Verklaring ten aanzien van de toeïgening des heils;
4. als 3;
5. als 4;
6. (nieuw) deputaten op te dragen blijvend zich op de hoogte te stellen van het verloop van de contacten in die kerken waar men wel tot samenwerking met de Nederlands Gereformeerde kerk is gekomen;
7. (geamendeerd 5) overwegend dat de toezegging ten aanzien van het Akkoord van kerkelijk samenleven nog niet inhoudt dat in de Nederlands Gereformeerde Kerken naar reformatoerisch beginsel het presbyteriaal/synodaal kerkrecht fungeert, en constaterend dat in verband daarmee in de praktijk van het kerkelijk leven van de Nederlands Gereformeerde Kerken zich zaken voordoen, die met het gereformeerde beginsel in strijd moeten worden geacht, deputaten op te dragen met de commissie van de Nederlands Gereformeerde Kerken door te spreken over de praktische gevolgen die aan het verschil in kerkregering verbonden zijn en er bij die commissie op aan te dringen dat hun kerken nu reeds naar de reformatoerische beginselen van het presbyteriaal/synodaal kerkrecht zich zullen richten;
8. als 6;
9. als 7.

Ds. J. H. Velema dient het volgende voorstel in:

De generale synode constaterend

1. dat de toenadering tot de Nederlands Gereformeerde Kerken niet die voortgang heeft als verwacht zou worden na de aanneming van de Gemeenschappelijke Verklaring ten aanzien van de toeïgening des heils;
2. dat zowel in de Christelijke Gereformeerde Kerken als in de Nederlands Gereformeerde Kerken plaatselijke kerken zijn, die langs elkaar heenleven en elkaar niet zoeken;
3. dat deze situatie historisch begrijpelijk, maar in het licht van de Schrift daarom nog niet is goed te keuren;

overtuigd

1. dat Christus' gebod tot eenheid met hen, die een even dierbaar geloof belijden, de kerken zwaar moet wegen;
2. dat kerkelijke eenheid dient te wortelen in eenheid van Schrift, belijdenis en kerkorde;
3. dat eenheid tussen plaatselijke kerken het hele kerkverband raakt en de eenheid in eigen kerkverband prioriteit heeft boven de eenheid met een andere kerk;

eveneens overtuigd

1. dat het van de grootste betekenis is, dat bij kerkelijke eenheid tussen twee kerken alle plaatselijke kerken meegaan;
2. dat bestaande plaatselijke contacten en verhoudingen gecontinueerd dienen te worden in de hoop dat dit de eenheid steeds meer zal bevorderen;
3. dat het onjuist zou zijn om besluiten te nemen, die niet in overeenstemming zijn met de constatering sub 1 en die een verdergaande integratie zouden betekenen van de kerkelijke eenheid;

besluit uit te spreken

1. dat de kerken geroepen blijven om aandacht te geven aan Christus' gebod tot eenheid met elke kerk, die naar Schrift en belijdenis wil leven en dit te doen in het geloof in de kracht van Christus' gebod om de eenheid (Joh. 17; Fil. 2; art. 27-29 N.G.B., Acte van Afscheiding, rapport G.S. 1947 art. 75 en bijlage 20);

2. dat de generale synode met dankbaarheid kennis genomen heeft van de brief van de Landelijke Vergadering van de Nederlands Gereformeerde Kerken van februari 1983, waarin de verwachting van en het verlangen naar meerdere eenheid doorklinkt;
 3. dat de moeïen die in eigen kerken leven ten aanzien van de toenadering tot deze kerken enerzijds samenhangen met de verschillende geschiedenis en geestelijke achtergrond van deze beide kerken en anderzijds met de verschillende accenten, die in onze kerken worden gelegd, en daarom ook intern voortdurend aan de orde dienen te worden gesteld;
 4. dat de bezwaren die in verschillende van onze kerken tegen de prediking in de Nederlands Gereformeerde Kerken leven geen belemmering mogen zijn om voort te gaan met de contacten, maar dat die bezwaren grondig dienen te worden besproken en zo nauwkeurig mogelijk dienen te worden geformuleerd;
- en besluit verder
5. alle kerkeraden op te wekken contact te zoeken met de Nederlands Gereformeerde Kerken; waar contacten verbroken zijn, die te herstellen en bij gebleken onmogelijkheid daarvan mededeling te doen onder opgave van redenen;
 6. deputaten op te dragen in de komende periode in overleg met de commissie van de Nederlands Gereformeerde Kerken te komen tot een verklaring met betrekking tot de verhouding tot deze kerken, waarin wederzijdse bezwaren tegen de prediking en de kerkordelijke praktijk aan de orde worden gesteld;
 7. dat de Generale Synode van 1986 met betrekking tot deze kerken een definitieve beslissing zal nemen.

Prof. dr. J. van Genderen acht het in zijn preadvies nodig, dat de commissie in het licht van de ingediende voorstellen en amendementen zich opnieuw zal beraden. Hij vraagt zich af of wij met de roeping tot eenheid wel voldoende ernst hebben gemaakt. Geadviseerd wordt voorstel 4 van het deputatenrapport te amenderen en de laatste zin als volgt te lezen:

'De synode drage deputaten op zich tot deze kerkeraden te wenden om meer informatie te ontvangen over hun bezwaren'. Hij adviseert een toevoeging in artikel 1 van de voorlopige regeling 9 K.O., zoals deze door deputaten wordt voorgesteld, door in plaats van 'gastpredikanten' te lezen: 'De predikanten van die plaatselijke kerken die bezwaren hebben tegen het nauwer samenleven, zullen niet als gastpredikanten kunnen voorgaan'.

Beide adviezen worden als amendementen overgenomen door ds. H. van der Schaaf. Prof. dr. J. P. Versteeg verdedigt in zijn preadvies de voorstellen 7 en 8 van het deputatenrapport. Hij wijst erop dat er in de samensprekingen grote vorderingen zijn gemaakt. Er zijn ook zeer verblijdende zaken die voorstel 8 van deputaten rechtvaardigen. Als de plaatselijke kerken worden opgeroepen verder te gaan, vraagt de waarachtigheid dat we ook landelijk verder gaan.

Prof. dr. W. van 't Spijker pleit voor een verruiming van de voorlopige regeling 9 K.O., in de lijn van wat door prof. dr. J. van Genderen hierover is gezegd, en zoals dit is overgenomen door ds. H. van der Schaaf.

De profetische roeping, waar de Generale Synode van 1947 over sprak, moet door ons worden waargemaakt. Waar roeping is, is ook de kracht van God.

Prof. dr. W. H. Velema stelt in zijn preadvies dat er naar twee kanten duidelijkheid nodig is. De integratie van kerken mag niet leiden tot desintegratie van andere kerken.

Ter voorbereiding van de verdere behandeling worden de zaken van de verhouding tot de Nederlands Gereformeerde Kerken, met de ingediende voorstellen en amendementen terugverwezen naar de commissie (zie art. 92).

Artikel 63.

Schorsing.

De praeses schorst de zitting in verband met de broodmaaltijd.

VERVOLG DERDE ZITTING

woensdag 7 september 1983, 19.00-21.00 uur.

Artikel 64.

Heropening.

De praeses heropent de zitting. Hij laat zingen Psalm 56 : 5.

Artikel 65.

Presentie.

Diaken P. Sijtsma is vervangen door diaken G. E. van der Wal. Drs. G. C. den Hertog heeft weer de plaats ingenomen van ds. G. J. Buijs. Br. Van der Wal betuigt door op te staan instemming met de belijdenis.

Artikel 66.

Correspondentie met de Hoge Overheid.

De praeses stelt aan de orde het rapport van de deputaten voor de correspondentie met de Hoge Overheid (bijlage 43), met het daarbij behorend rapport 1 van commissie VI (bijlage 44).

Mr. dr. C. J. Verplanke, secretaris van deputaten, wordt welkom geheten en neemt plaats aan de moderamentafel.

Geattendeerd wordt op de overheidsbemoediging ten aanzien van de euthanasie.

Waarom is er geen vertegenwoordiger van onze kerken in C.I.O.-B.J.?

Kan hierover geen contact worden opgenomen met jeugddeputaten of met de Christelijke Gereformeerde Vereniging voor Jeugdwezijn?

Br. Verplanke spreekt namens deputaten. Het C.I.O. houdt zich alleen bezig met juridische aspecten. De afgevaardigden in het C.I.O. rapporteren aan deputaten. De vraagstukken rond de euthanasie hebben de aandacht van deputaten.

Prof. dr. B. J. Oosterhoff, voorzitter van deputaten, zegt toe dat de vertegenwoordiging in het C.I.O.-B.J. aandacht zal hebben.

De synode besluit

1. deputaten te danken voor hun arbeid en hun beleid goed te keuren;
2. opnieuw leden van het deputaatschap en een algemeen secundus te benoemen;
3. opnieuw een gedelegeerde in het C.I.O. alsmede een plaatsvervangend gedelegeerde te benoemen.

Artikel 67.

Vervolg Crematie/Instructie 8.08 (zie art. 51).

In overleg met br. D. Koole heeft commissie VI een nieuw voorstel ingediend (bijlage 45). De praeses geeft dit in bespreking.

Br. A. Bergsma stelt voor:

1. in de tweede alinea, na 'ervan overtuigd' de woorden 'ook crematie en ter beschikking stellen van het gestorven lichaam ten dienste van de wetenschap' niet te laten vervallen;
2. in de zesde alinea na 'spreekt uit' de woorden 'het meest' te laten vervallen;
3. 'spreekt uit' aanvullen met de toevoeging: 'en waar nodig de overheid te zullen aansporen haar onderdanen gelegenheid te blijven geven hun doden aldus te bezorgen'.

Prof. dr. B. J. Oosterhoff becritiseert onder 'van oordeel' de aanduiding 'met het onderwijs van de heilige Schrift'. Beter is dit te lezen als 'met de in de heilige Schrift gevolgde praktijk'.

De synode neemt de volgende beslissing:

De generale synode

constaterende

dat in onze samenleving, uit welke overweging en onder invloed van welke maatschappelijke stimulansen dan ook, naast het begraven steeds sterker de praktijk van crematie opkomt

dat de keuze voor deze laatste manier van lijkbezorging ook onder christenen steeds meer ingang vindt;

overtuigd

dat geen enkele wijze van lijkbezorging voor de almachtige God een belemmering is gestorvenen op de dag der opstanding uit de doden op te wekken;

voorts van oordeel

1. dat het geheel in overeenstemming met de in de heilige Schrift gevolgde praktijk is om doden te begraven, temeer daar blijkens de boodschap van de heilige Schrift de Here Jezus Christus Zelf ons in begrafenissen en opstanding uit de doden is voorgegaan;
2. dat er geen argumenten, overwegingen of redenen aanwijsbaar zijn die er toe zouden dwingen om van de gewoonte van begraven af te wijken;
3. dat voor een ieder in de persoonlijke beslissing ten dezen het besef bepalend zal moeten zijn dat de Here ook over ons gestorven lichaam zeggenschap heeft;

spreekt uit

dat de kerken worden opgewekt de leden der gemeente in prediking en pastoraat aan te sporen blijvend te kiezen voor het begraven, als die vorm van lijkbezorging die in overeenstemming is met de aanwijzingen die de heilige Schrift hieromtrent bevat.

Artikel 68.

Ingekomen stukken 10.16 en 10.31.

De praeses geeft in het kort weer de inhoud van het schrijven van br. G. Koffeman (10.16). Op voorstel van het moderamen besluit de synode dit schrijven niet ontvankelijk te verklaren daar de kerkelijke weg niet is gevolgd.

In het schrijven van de kerkeraad van Urk-Ebenhaezer (10.31) worden een groet en zegenwens uitgesproken. Dit schrijven wordt door de synode voor kennisgeving aangenomen.

Artikel 69.

Vervolg - Reglement op de kerkvisitatie/instructie 8.03.

Commissie II komt met een nieuw voorstel (zie art. 44).

Dit voorstel, dat door de praeses in bespreking wordt gegeven, luidt als volgt:

De generale synode besluit:

- a. het thans aangeboden concept Herziening Reglement voor Kerkvisitatie te aanvaarden, onder aanbrenging van de volgende wijzigingen resp. aanvullingen:
 1. onder algemene bepalingen punt 1 de eerste helft van de eerste zin te wijzigen in: Elke classis benoemt tenminste twee van haar meest ervaren en bekwame dienaren des Woords, dan wel - indien nodig - één zulk een dienaar en één bekwame ouderling, alsmede een gelijk aantal secundi,.....
 2. punt 8 aan te vullen met: In gevallen van bijzondere kerkvisitatie kunnen vragen met betrekking tot het ambtswerk van de ouderlingen en diakenen in hun afwezigheid worden gesteld.
 3. I Dienst des Woords en der Sacramenten onder 12 de woorden 'in de kennis en de genade van de Here Jezus Christus' te plaatsen in de volgorde van de heilige Schrift, namelijk 'in de genade en kennis van de Here Jezus Christus'.

4. III Pastoraat

onder dit hoofd als vraag 12 op te nemen:

'welke aandacht besteedt u aan gemeenteleden, die regelmatig voor recreatie elders verblijven?'

- b. het nieuwe reglement van kracht te doen zijn met ingang van de datum waarop het gebruikelijke besluitenboekje verschijnt, onder voorwaarde dat daarin het nieuwe reglement in extenso wordt opgenomen.

De synode besluit:

- a. het reglement voor kerkvisitatie, als onderstaand herzien, vast te stellen;
- b. het nieuwe reglement van kracht te doen zijn met ingang van de datum waarop het gebruikelijke besluitenboekje verschijnt, onder voorwaarde dat het nieuwe reglement daarin in extenso wordt opgenomen.

Reglement voor Kerkvisitatie.

De gewone kerkvisitatie, die volgens art. 44 K.O. jaarlijks in de kerken moet plaatshebben, zal naar de volgende regels geschieden:

Algemene bepalingen.

1. Elke classis benoemt tenminste twee van haar meest ervaren en bekwame dienaren des Woords dan wel - indien nodig - één zulk een dienaar en één bekwame ouderling, alsmede een gelijk aantal secundi, met de opdracht om aan de hand van dit reglement op de gewone kerkvisitatie onderzoek te doen naar de toestand van de kerken in haar ressort.
2. De visitatoren geven minstens drie weken van tevoren aan de betrokken kerkeraad kennis van de dag en het uur van hun komst.
3. Alle leden van de kerkeraad zorgen op de vergadering, voor kerkvisitatie bestemd, aanwezig te zijn. Bij verhindering zijn zij verplicht de reden van hun afwezigheid ter kennis van deze vergadering te brengen.
4. De kerkeraad draagt zorg dat de ledenadministratie, het notulenboek, alsmede de boeken van de penningmeesters van kerk en diaconie - voor zover gebruikt na de laatste gehouden kerkvisitatie - ter vergadering aanwezig zijn.
5. Aangezien de gewone kerkvisitatie een vergadering van de kerkeraad met de visitatoren is, heeft de voorzitter van de kerkeraad de leiding en maakt de scriba van de kerkeraad notulen. Op een buitengewone kerkvisitatie, die een vergadering is van de visitatoren met de kerkeraad, vervult de oudste van de visitatoren in dienstjaren de functie van praeses en fungeert de andere als scriba.
6. Voorafgaand aan het onderzoek informeren visitatoren of de kerkvisitatie aan de gemeente bekendgemaakt is en of de boeken ter tafel zijn. Tevens stellen zij de presentie aan de orde. De kerkvisitatie kan alleen doorgang vinden wanneer tenminste tweederde van het aantal kerkeradsleden aanwezig is.
7. Het reglement op de kerkvisitatie is bedoeld als handleiding die de lijn aangeeft waarlangs de kerkvisitatie dient te verlopen. De aan de orde te stellen onderwerpen kunnen ook door de kerkeraad in eigen kring worden besproken. In dat geval kan de kerkeraad aan de visitatoren tevoren schriftelijk het antwoord op bepaalde vragen doen toekomen om ter vergadering gelegenheid te hebben andere zaken met visitatoren breder door te spreken. Visitatoren hebben te allen tijde het recht op de aldus beantwoorde vragen terug te komen.
8. De vragen, die betrekking hebben op het ambtswerk van de predikant(en) - 1, 5 t/m 9 - zullen gesteld worden in zijn (hun) afwezigheid. In gevallen van bijzondere kerkvisitatie kunnen vragen met betrekking tot het ambtswerk van de ouderlingen en diakenen in hun afwezigheid worden gesteld.

I Dienst des Woords en der sacramenten - ambtswerk predikant(en)

1. Wordt de gemeente elke zondag tweemaal en ook op de christelijke feestdagen en bid- en dankdagen voor het gewas samengeroepen tot de ambtelijke dienst des Woords?
2. Wordt elke zondag de wet des Heren aan de gemeente voorgehouden en het apostolisch geloof beleden?
3. Wordt in de samenkomsten van de gemeente zowel uit het Oude als het Nieuwe Testament geprekeerd en waakt de predikant met de kerkeraad voor eenzijdige tekstkeuze?
4. Wordt elke zondag - behalve op feest- en avondmaalszondagen - de Heidelbergse Catechismus behandeld (of eventueel een ander belijdenisgeschrift der kerk) zó, dat geen enkel deel van deze belijdenis wordt overgeslagen?

5. Gaat de predikant bij de bediening van Woord en sacrament getrouw te werk volgens Gods Woord, de formulieren van enigheid en de kerkorde?
6. Leidt de predikant met stichting de kerkdiensten en bedient hij in zijn prediking de sleutelen van het koninkrijk der hemelen?
7. Studeert de predikant – mede met het oog op de prediking – ijverig?
Komt hij voldoende aan studeren toe?
8. Legt de predikant ook huisbezoek af? Bearbeidt hij elk gezin/adres van de gemeente? Is hij trouw in zijn pastorale arbeid?
9. Is de predikant in zijn optreden een voorbeeld voor de gemeente en besteedt u ook pastorale zorg aan hem en zijn gezin?
10. Komt de prediking regelmatig aan de orde op de vergadering van de kerkeraad?
11. Hoe is de opkomst van de gemeente in de verschillende erediensten en vormt het kerkbezoek onderwerp van bespreking op de kerkeraadsvergadering?
12. Is er vrucht op de prediking, uitkomend in geloof en bekering en in opwassen in de genade en de kennis van de Here Jezus Christus, zodat u kunt spreken van een gebouw worden van de gemeente?
13. Hebt u als kerkeraad een liturgische orde vastgesteld of laat u ieder die in de eredienst voorgaat in dat opzicht vrij?
Houdt u zich aan de bepalingen van de kerkorde betreffende de liturgie?
14. Wordt bij elke sacramentsbediening het daarvoor bestemde formulier gelezen en maakt u, indien ook in de tweede dienst het avondmaal wordt gevierd, gebruik van het korte formulier?
15. Geeft u er behoorlijk acht op wie u tot het gebruik van de sacramenten toelaat?
16. Zijn de ouders bereig hun kinderen te laten dopen en wordt met hen over de betekenis van de doop gesproken?
17. Zijn er ouders die bezwaren hebben tegen de kinderdoop en spreekt u daarover met hen? Draagt dit ook vrucht?
18. Hoe vaak vindt de bediening van het avondmaal plaats? Wordt ook steeds een voorbereidingspreek gehouden?
19. Leeft er in de gemeente een begeerte naar de viering van het avondmaal? Stelt u zich daarvan regelmatig op de hoogte?
20. Besteedt u in de voorbereidingspreek en op het huisbezoek aandacht aan de in de gemeente levende vragen met betrekking tot het avondmaal?
21. Worden de huwelijken kerkelijk bevestigd? Geeft u er ook behoorlijk acht op aan wie u kerkelijke bevestiging van hun huwelijk toestaat?

Vragen in vacante gemeenten te stellen:

22. Stelt u ijverige pogingen in het werk, al of niet in samenwerking met een naburige gemeente, om een dienaar des Woords te beroepen, eventueel met hulp van de Kas Onderlinge Bijstand?
23. Vervullen de daartoe door de classis aangewezen predikanten hun vacaturebeurten getrouw? Stelt u ieder van hen daartoe ook in staat?
24. Worden, indien geen predikant voorgaat, uitsluitend preken gelezen van predikanten die tot de dienst des Woords in de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland wettig geroepen zijn, respectievelijk van predikanten die gediend hebben in de kerken welke wettige voortzetting zij zijn of van predikanten uit kerken in het buitenland waarmee wij in correspondentie staan?
25. Worden, indien geen predikant voorgaat, de preken gelezen door een ambtsdrager of door een ander gemeentelid? Leidt in het laatste geval een ouderling de dienst en gaat hij voor in de geboden?
25. Besteedt u ook aandacht aan de behandeling van de Catechismus?

II. Catechese

1. Gedurende hoeveel weken per jaar geeft de predikant catechisatie? Vanaf welke leeftijd en in welke mate volgt de jeugd van de gemeente dit onderwijs? Hoe groot is het aantal catechisanten per groep?
2. Is er een door de kerkeraad goedgekeurd leerplan? Van welke boeken of andere leermiddelen wordt gebruik gemaakt?
3. Ziet u erop toe dat op de catechisatie behalve aan de kennis van de heilige Schrift ook aandacht wordt besteed aan de belijdenis en de geschiedenis van de kerk?
4. Staan de ouderlingen de predikant bij in de catechese en bezoeken zij volgens een door de kerkeraad opgesteld rooster de catechisaties?
5. Vinden er met de ouders gesprekken plaats over de catechese en weten zij zich er bij betrokken?
6. Komt op de catechisatie, met name bij de oudste groep, ook het doen van openbare geloofsbelijdenis en de betekenis daarvan aan de orde?

7. Hebt u met hen die belijdenis des geloofs willen afleggen een gesprek over hun motieven om dat te doen en over wat belijdenis afleggen inhoudt, voordat u hen toelaat tot de belijdeniscatechisatie?

Vraag in vacante gemeenten te stellen:

8. Wie geeft bij u catechetisch onderwijs en hebt u nauw contact met de catecheet?

III. Pastoraat

1. Is er een wijkindeling, zodat de leden weten wie hun wijkouderling en -diaken (eventueel hun wijkpredikant) is?
2. Ontvangen alle gezinnen elk jaar huisbezoek, zodat geen gezin of alleenstaande wordt overgeslagen en wordt van elk huisbezoek verslag uitgebracht?
3. Komen doel, inhoud en vorm van het huisbezoek regelmatig ter sprake op de kerkeraadsvergadering?
4. Indien u een predikant hebt naar art. 6 K.O., hoe is het contact met hem, rapporteert hij regelmatig en gaat hij van tijd tot tijd bij u voor in de dienst des Woords?
5. Overweegt u wel eens, gezien de grootte van de gemeente, een tweede predikantsplaats in te stellen?
6. Zijn de (wijk)ouderlingen trouw in het bezoeken van de hun toevertrouwde leden en beijveren zij zich om in moeilijkheden van welke aard ook de juiste pastorale leiding te geven in overleg met de predikant en (eventueel) de diaken?
7. Hebt u ouderlingen met bijzondere opdracht: jeugd-, evangelisatie-, bejaarden-ouderling? Besteedt u ook aandacht aan verpleegkundigen, studenten en in het algemeen aan kamerbewoners?
8. Gedragen de ouderlingen zich als voorbeelden der gemeente?
9. Hoe bearbeidt u doopleden die niet meer ter catechisatie komen en geen belijdenis des geloofs begeren te doen?
10. Geeft u bij vertrek van leden der gemeente bericht aan de kerkeraad van de gemeente waaronder zij komen te ressorteren?
11. Worden de namen en adressen van doop- en belijdende leden die regelmatig elders verblijven (militairen, studenten, verpleegkundigen etc.) ter kennis gebracht van de betrokken kerkeraad?
12. Welke aandacht besteedt u aan gemeenteleden, die regelmatig voor recreatie elders verblijven?

IV. Diaconie

1. Houden de diakenen afzonderlijk vergaderingen naar art. 40 K.O. en doen zij verantwoording van hun arbeid en beheer aan de kerkeraad?
2. Is er een goed overleg tussen de diakenen enerzijds en de predikant en de ouderlingen anderzijds?
3. Gaan de diakenen ook op diaconaal huisbezoek om de gemeente toe te rusten tot haar diaconale taak? Schenken zij daarbij ook aandacht aan bijzondere noden die zich in eigen land of in de wereld voordoen?
4. Met welke instellingen op maatschappelijk gebied werken de diakenen samen? Maken zij, waar nodig, gebruik van de diensten van de Christelijke Gereformeerde Vereniging voor Jeugdwelzijn en van het van haar uitgaande Adviesbureau?
5. Op welke wijze schenken de diakenen aandacht aan hen die speciale zorg behoeven: werklozen, gehandicapten, langdurig zieken, bejaarden?
6. Bestaat er een zusterkring of vereniging van ziekenzorg die werkt onder auspiciën van de diaconie?
7. Openbaren de diakenen christelijke bewogenheid in allerlei nood en gedragen zij zich zoals een christen betaamt?

V. Kerkeraad

1. Heeft verkiezing van kerkeraadsleden naar de kerkorde plaats? Hebt u een regeling voor deze verkiezing vastgesteld? Hoe lang is de diensttijd van de ambtsdragers en worden de aftredenden door anderen vervangen?
2. Hebben alle kerkeraadsleden het voor hen bestemde verbindingsformulier ondertekend, ook na eventuele herverkiezing?
3. Hoe vaak vergadert de kerkeraad en is het tijdstip van vergaderen de leden van de gemeente bekend?
4. Worden van elke vergadering notulen gemaakt die na lezing en vaststelling door voorzitter en scriba worden ondertekend?
5. Waakt u – mede door studie en gesprek – over de aangenomen leer, zodat u bij deze leer blijft volharden?
6. Is er saamhorigheid in de kerkeraad en treedt de kerkeraad als een eenheid naar buiten?
7. Wonen de kerkeraadsleden getrouw de kerkdiensten en de vergaderingen van de kerkeraad bij?

8. Vindt voor elke (voorbereiding op de) avondmaalsbediening *censura morum* plaats onder de leden van de kerkeraad en op welke wijze?
9. Oefent u getrouw de kerkelijke tucht uit zowel over belijdende leden als doopleden overeenkomstig Gods Woord en de kerkelijke bepalingen?
Zijn er broeders en zusters die onder censuur staan en bereikt de tuchttoefening het gewenste doel?

Vraag in vacante gemeenten te stellen.

10. Wordt in gewichtige gevallen de dienst van de consulent ingeroepen?
In welke mate maakt u van zijn dienst gebruik?

VI. Gemeentelijk leven

1. Welk beeld vertoont het gemeentelijk leven in geestelijk opzicht?
Zijn er op dit punt bijzonderheden mee te delen?
2. Bezint u zich als kerkeraad op de eenheid en opbouw van de gemeente?
Wat doet u om de onderlinge gemeenschapsoefening te bevorderen?
3. Belegt u ook jaarlijks een vergadering met de leden van de gemeente (een zgn. 'ledenvergadering') en behandelt u dan uitsluitend van tevoren vastgestelde agendapunten?
4. Welke verenigingen zijn er en hoe is de deelname aan het verenigingsleven?
Hoe onderhoudt u het contact met de verenigingen?
5. Besteedt u aandacht aan de jeugd? Neemt de jeugd deel aan het gemeentelijk leven en welke plaats heeft de jeugd in de gemeente?
6. Probeer u heel de gemeente te betrekken bij het gemeentelijk leven?
7. Wat doet de gemeente aan evangelisatie? Is er een evangelisatiecommissie en hoe werkt deze?
Wordt ook aandacht besteed aan gastarbeiders?
8. Welke activiteiten worden ontplooid ten dienste van zending en evangelieverkondiging onder Israël?
9. Schenkt u in uw vergaderingen en in uw pastorale arbeid ook aandacht aan het onderwijs? Laten de ouders indien mogelijk hun kinderen onderwijs volgen dat naar Schrift en belijdenis is en worden zij die in dit opzicht nalatig zijn vermaand?
Spreekt u met de ouders over het christelijk karakter van het onderwijs en dringt u aan op het daadwerkelijk dragen van verantwoordelijkheid in dezen? (lidmaatschap schoolvereniging, oudercommissie etc.)
10. Onderhoudt u contacten met andere kerken van gereformeerde belijdenis ter plaatse? Zo ja, van welke aard zijn deze contacten? Zo nee, waarom niet?

VII. Breder kerkelijk leven

1. Weet uw gemeente zich verbonden met de zusterkerken en op welke wijze probeert u die verbondenheid gestalte te geven?
2. Neemt u kennis van hetgeen in de kring der kerken verschijnt aan periodieken en boeken?
3. Worden de besluiten van classis en synoden nageleefd en houdt u zich aan al de bepalingen van de kerkorde?
4. Worden de voorgeschreven collecten voor alle kerkelijke kassen gehouden en de afgesproken omslagen getrouw afgedragen?
Bewandelt u bij eventuele bezwaren tegen bepaalde facetten van arbeid van een deputaatschap de kerkelijke weg?

VII. Beheer en financiën

1. Is er een behoorlijke offervaardigheid bij de gemeente voor de dienst des Heren en de diaconie?
Hebt u hieromtrent iets bijzonders mee te delen?
2. Wordt de financiële administratie gevoerd door de kerkeraad of door een commissie van beheer?
Is er in het laatste geval een reglement voor de verhouding tussen de kerkeraad en deze commissie?
3. Heeft de kerkeraad zodanige maatregelen getroffen, dat het beheer van de gelden van de kerk en diaconie afzonderlijk wordt gehouden van het privé-bezit van de resp. penningmeesters?
4. Worden de gelden en bewijzen van eigendom op een veilige plaats zo bewaard, dat er geen aanleiding kan bestaan tot wantrouwen, noch moeilijkheden zich kunnen voordoen bij aftreden of overlijden?
5. Volgt u wat het levensonderhoud van uw predikant(en) betreft op z'n minst het advies van de deputaten voor financiële zaken?
6. Wordt een financieel overzicht betreffende kerk en diaconie geregeld ter kennis gebracht van de leden der gemeente?

7. Worden de namen en voornamen van gedoopten en van hun ouders alsook de datum van geboorte en doop nauwkeurig in het daarvoor bestemde boek en/of kaartsysteem opgetekend?
8. Is er een nauwkeurige ledenadministratie? Kunt u bij alle veranderingen die zich voordoen door doop, belijdenis, inkomst en vertrek steeds het juiste aantal doop- en belijdende leden noemen?
Verstrekt u nauwgezet alle gegevens zoals die jaarlijks gevraagd worden voor de statistiek van het kerkelijk jaarboek?
9. Wordt het archief geregeld bijgehouden en op een veilige plaats bewaard?
Wie is hiervoor verantwoordelijk? Vindt er regelmatig controle plaats? (zie bijlage 54 K.O.)

Slotbepalingen

1. Na afloop van de gewone kerkvisitatie zullen de visitatoren vragen of er ook moeilijkheden zijn waarin het advies verlangd wordt.
Dit advies is niet bindend.
De beslissing in dergelijke zaken blijft aan kerkeraad en classis.
2. Hierna controleren de visitatoren of de boeken geregeld worden nagezien en door de kerkeraad of een commissie uit de kerkeraad voor akkoord zijn getekend. De visitatoren kunnen advies geven over de inrichting der boeken. Na afloop van dit onderzoek worden de boeken door hen getekend.
3. Tenslotte worden de notulen van de vergadering, vermeldende het resultaat der visitatie, in het notulenboek van de kerkeraad geschreven, voorgelezen en, na goedkeuring, door voorzitter en scriba van de kerkeraad en door beide visitatoren ondertekend.
4. De visitatoren zullen een verslag van hun bevindingen en handelingen opmaken en dit in de eerstvolgende classisvergadering voorlezen.

Artikel 70.

Sluiting.

Nadat de assessor, ds. J. H. Velema, is voorgegaan in dankgebed, sluit de praeses de derde zitting.

VIERDE ZITTING

donderdag 8 september 1983, 9.15-12.30 uur.

Artikel 71.

Opening

De praeses opent de vierde zitting. Hij laat zingen Psalm 27 : 4 en 7 en leest Psalm 27.

Artikel 72.

Appel-nominaal.

Bij het houden van appel blijkt in plaats van oud. H. Verhey oud. G. Evers weer aanwezig te zijn.

Artikel 73.

Onderzoek naar het kerkelijk lied.

De praeses stelt aan de orde het rapport van het deputaatschap voor het onderzoek naar het kerkelijk lied (bijlage 46), en het daarbij behorende door commissie II ingediende 206
235, 238 meerderheidsrapport (bijlage 47) en minderheidsrapport (bijlage 48).
De rapporteur, br. D. Koole, merkt vooraf op dat de commissie geen weloverwogen beoordeling heeft kunnen geven over de inhoud van de door de deputaten aangeboden bundel. De commissie spreekt graag zijn vertrouwen uit in het werk van deputaten, gezien de evenwichtige samenstelling vanuit de kerken.

Drs. W. Steenbergen en ds. J. van Amstel, resp. voorzitter en secretaris van het deputaatschap, worden welkom geheten en verzocht aan de moderamentafel plaats te nemen. In de bespreking wordt waardering uitgesproken voor het vele werk dat door het deputaatschap is verricht, als ook voor de wijze waarop het is verricht. De vragen en opmerkingen richten zich met name op het verstaan van het besluit van de Generale Synode van Amersfoort 1980, de waarde van de reacties uit de kerken en de eenheid van de kerken.

De beslissing van de voorgaande generale synode wordt enerzijds gezien als een principebeslissing, die alleen nog een nadere invulling behoefde, anderzijds wordt de voorlopigheid van deze beslissing benadrukt; er waren zodanige voorwaarden aan verbonden, dat vanuit de principebeslissing bij het nemen van een definitieve beslissing een andere lijn zou kunnen worden gevolgd dan in eerste instantie te verwachten was. Ten aanzien van de reacties uit de kerken wordt enerzijds gesteld, dat niet getallen doorslaggevend mogen zijn, en dat er in de kerken toch een grote behoefte aan het zingen van het Schriftuurlijk lied buiten de Psalmen, blijkt te bestaan, terwijl anderzijds deze reacties uit de kerken als zodanig worden aangemerkt, dat het niet verantwoord wordt geacht om tot een wijziging van art. 69 K.O. over te gaan.

Wat betreft de eenheid van de kerken wordt enerzijds opgemerkt dat deze eenheid naar de Schrift ook een elkaar vrijlaten inhoudt, in die zin dat de kerken elkaar niet binden in zaken, die niet met Schrift en belijdenis in strijd zijn, anderzijds wordt benadrukt, dat de zaak die aan de orde is niet tot de 'middelmattige dingen' gerekend kan worden, en dat naar de eis van de heilige Schrift de eenheid in de waarheid gezocht en betracht dient te worden. Nadat zestien afgevaardigden het woord gevoerd hebben, onderbreekt de praeses de verdere behandeling van het kerkelijk lied (zie art. 77).

Artikel 74.

Kerkelijke verhoudingen binnenland

Contact Orgaan Gereformeerde Gezindte (C.O.G.G.).

De praeses geeft in bespreking wat deputaten rapporteren over het Contact Orgaan van de 167 Gereformeerde Gezindte (bijlage 28) en het desbetreffende rapport If van commissie V 198 (bijlage 39).

Ds. J. H. Velema, vertegenwoordiger in het C.O.G.G., geeft enige toelichting. Op de laatst gehouden vergadering is aan de orde gekomen binnen het contactorgaan minder vrijblijvend met elkaar om te gaan.

De synode besluit

deputaten op te dragen mee te blijven werken aan de arbeid van het C.O.G.G. en uit te zien naar mogelijkheden dat tussen kerken van gereformeerd belijden minder vrijblijvend gesproken wordt.

Artikel 75.

Schorsing.

Voor het gebruiken van de maaltijd wordt de zitting geschorst.

VERVOLG VIERDE ZITTING

donderdag 8 september 1983, 14.00-17.30 uur.

Artikel 76.

Heropening.

Bij het heropenen van de zitting wordt gezongen Psalm 89 : 1.

Artikel 77.

Vervolg - Onderzoek naar het kerkelijk lied.

De behandeling van het onderzoek naar het kerkelijk lied wordt voortgezet (zie art. 73). De rapporteur, br. D. Koole, geeft toelichting op het meerderheidsrapport van de commissie, ds. P. Roos doet dit ten aanzien van het minderheidsrapport. Namens de deputaten spreekt allereerst ds. W. Steenbergen. Door de deputaten is de beslissing van de Generale Synode van Amersfoort 1980 gezien als een voorlopige beslissing, waarbij principiële uitspraken zijn gedaan. De voorlopige beslissing kan tot een definitieve beslissing worden, mits voldaan is aan de voorwaarden die ook in 1980 zijn gesteld. Deputaat ds. A. W. Drechsler gaat in op de overwegingen die tot het ene voorstel van deputaten en deputaat ds. J. Brons gaat in op de overwegingen die tot het andere voorstel van deputaten hebben geleid. In zijn preadvies brengt prof. dr. B. J. Oosterhoff naar voren dat we duidelijk moeten weten wat de Schrift over de eenheid zegt. Deze eenheid is een eenheid in geloof, hoop en liefde. Die eenheid kan heel wat verdragen. Bij het aanvaarden van de bundel liederen is er misschien meer vrees voor verdeeldheid in eigen gemeente dan in het kerkverband. Door de prediking moet hier geestelijke leiding aan gegeven worden. Hij kan zich niet voorstellen dat waar de eenheid in Christus wordt beleefd, de eenheid in het lied niet zou worden beleefd.

Prof. dr. J. P. Versteeg zegt in zijn preadvies dat wanneer de synode meent wat zij heeft uitgesproken in 1980, en de synode nu zou verbieden te doen, wat de consequentie daarvan is, zij daarmee haar eigen gezag zou ondermijnen. Als de uitspraak van de synode niet naar de heilige Schrift is, heeft ze geen recht van spreken ten opzichte van de kerken. Wat betreft de vrijheid van de gemeente gaat het om de bereidheid elkaar die vrijheid te geven, die de Here geeft. De synode moet kunnen zeggen: het heeft de Heilige Geest en ons goed gedacht zo te spreken. De verdere behandeling van het onderzoek naar het kerkelijk lied wordt opnieuw opgeschort (zie art. 86).

Artikel 78.

Geestelijke verzorging van gehandicapten en ziekenhuis-pastoraat (G.V.G.).

De praeses stelt aan de orde het rapport van de deputaten voor de geestelijke verzorging 246 van gehandicapten en behartiging van het ziekenhuis-pastoraat (bijlage 51), en het daarbij 253 behorende rapport 4 van commissie VI (bijlage 52). Tevens wordt hierbij betrokken het schrijven van ds. J. de Jong (ingekomen stuk 10.05) en uit het rapport van de deputaten voor algemene diaconale en maatschappelijke aangelegenheden, dat wat onder 3.2.2. 385 staat vermeld (bijlage 95).

De praeses verwelkomt ds. C. Langbroek en br. A. van de Kruk, die namens de deputaten G.V.G. aanwezig zijn, alsook de deputaten A.D.M.A. ds. T. Harder en ds. K. T. de Jonge. Ze worden verzocht plaats te nemen aan de moderamentafel. Gevraagd wordt naar een handreiking bij het verlenen van de pastorale zorg aan gehandicapten. Nader wordt ingegaan op de afbakening van de werkerreinen voor deputaten G.V.G. en deputaten A.D.M.A.

Waarom heeft de commissie geen duidelijke uitspraak voorgesteld? De rapporteur ds. J. C. L. Starreveld wijst erop dat de instructies van beide deputaatschappen elkaar overlappen. Het leek de commissie niet goed nu een uitspraak te doen. Dit moet door deputaten onderling worden geregeld.

Namens de deputaten G.V.G. voeren ds. C. Langbroek en br. A. van de Kruk het woord. Wat deputaten verlangen is dat er duidelijkheid zal komen. Namens de deputaten A.D.M.A. spreekt ds. T. Harder. Het werk van deputaten A.D.M.A. is niet slechts bezinnend. We willen de resultaten van de bezinning doorgeven als voorlichting aan ambtsdragers. In zijn preadvies merkt prof. dr. W. H. Velema op, dat toen het deputaatschap G.V.G. werd gecreëerd, reeds was gegeven, wat nu naar voren is gekomen.

Het zou een goede zaak zijn wanneer afgevaardigden van beide deputaatschappen met de commissie om de tafel gaan zitten, teneinde in deze materie duidelijkheid te scheppen. Ter voorbereiding voor de verdere behandeling wordt de zaak terug verwezen naar commissie VI (zie art. 160)

Artikel 79.

Schorsing.

De praeses schorst de zitting tot het gebruiken van de broodmaaltijd.

VERVOLG VIERDE ZITTING

donderdag 8 september 1983, 19.00-21.00 uur.

Artikel 80.

Heropening.

De praeses heropent de zitting en laat zingen Psalm 115 : 5 en 6.

Artikel 81.

Evangelieverkondiging onder Israël.

In behandeling wordt gegeven het rapport van de deputaten voor de evangelieverkondiging onder Israël (bijlage 53) en het desbetreffende rapport 1 van commissie IV (bijlage 54). Wat in het deputatenrapport sub 12 wordt vermeld, zal aan de orde komen bij de behandeling van de instructie 8.07.

Drs. J. Kruis en ds. J. de Jong, voorzitter en secretaris van het deputaatschap, worden welkom geheten, en nemen aan de moderamentafel plaats. De rapporteur, ds. A. W. Drechsler, deelt vooraf mee, dat, in overleg met het moderamen van de synode, hetgeen in het commissierapport onder 'vertrouwelijk-rapport' is geschreven, vervalt. Er is dus geen vertrouwelijk rapport, daar de zaak in behandeling is bij deputaten.

Vragen worden gesteld o.a. over de door deputaten geboden bezinning, over de mogelijkheden voor een toekomstige werker in Israël, over de samenwerking met andere Israël-instanties.

De rapporteur voor de commissie onderstreept de noodzaak van bezinning: een toekomstige Israël-werker dient zich gesteund te weten door een grondige bezinning, die steeds door moet gaan en op actuele ontwikkelingen afgestemd moet zijn.

De secretaris van deputaten, ds. J. de Jong, gaat nader in op vele praktische vragen. Drs. J. Kruis, voorzitter van deputaten, geeft een uitvoerige uiteenzetting over bepaalde theologische ontwikkelingen ten aanzien van Israël. De verantwoordelijkheid voor het werk in Nes Ammim wordt gedragen door de gereformeerde deputaten. Onze kerken dragen in deze verantwoordelijkheid mee.

De verdere behandeling van de zaken betreffende de evangelieverkondiging onder Israël wordt opgeschort (zie art. 119).

Artikel 82.

Sluiting.

Prof. dr. W. van 't Spijker gaat voor in dankgebed. De praeses sluit de zitting.

VIJFDE ZITTING

vrijdag 9 september 1983, 9.15-12.30 uur.

Artikel 83.

Opening.

De praeses opent de vijfde zitting. Hij laat zingen Psalm 89 : 7 en 8, leest Psalm 89 : 12-19 en gaat voor in gebed.

Artikel 84.

Appel-nominaal.

Bij het houden van appel blijken alle broeders, gelijk als in de vierde zitting, aanwezig te zijn.

Artikel 85.

Comité-generaal.

Ter behandeling van instructie 8.07, betreffende de voorziening in levensonderhoud van afgezette predikanten en hun gezinnen, vergadert de synode in comité.

Artikel 86.

Vervolg - Onderzoek naar het kerkelijk lied (zie art. 73).

Ds. B. van Smeden dient het volgende voorstel in:

De generale synode

kennis genomen hebbend van het rapport van deputaten voor het kerklied en de daarbij aangeboden bundel gezangen; constaterend dat hier naar het oordeel van alle deputaten mag worden gesproken van Schriftgetrouwe liederen, welk oordeel ter synode niet is weersproken; overwegend

1. dat het volgens de uitspraak van de Generale Synode 1980, Acta art. 144 sub 6-1, verstaan in het licht van de artt. 29 en 32 N.G.B. tot de vrijheid der kerken behoort in de eredienst gebruik te maken van Schriftgetrouwe gezangen;
2. dat wat de aangeboden bundel betreft aan de uitspraak sub 6-3 kan worden voldaan;
3. dat het vrijgeven van de bundel overigens de vrijheid van elke kerkeraad om deze niet te gebruiken onverlet laat;
4. dat vrijgeven van deze bundel weliswaar de verscheidenheid van de vormen in de eredienst in de kerken uitbreidt, maar de enigheid des geloofs, zoals beschreven in N.G.B. art. 28, op geen enkele wijze aantast;

besluit

1. deputaten dank te zeggen voor hun werk;
2. de aangeboden bundel Schriftgetrouwe liederen voor gebruik in de kerken vrij te geven;
3. te voldoen aan het bepaalde in de uitspraak van de Generale Synode 1980 sub 6-3-a en 3-d;
4. opnieuw deputaten te benoemen met de opdracht de aangenomen bundel in handzame vorm aan de kerken ter beschikking te stellen.

Door ds. J. Westerink wordt het volgende voorstel ingediend:

De generale synode

kennis genomen hebbend van het rapport van deputaten voor het onderzoek naar het kerkelijk lied;

constaterende

1. dat deputaten rapporteren, dat uit de reacties uit de kerken blijkt dat de nodige

eenparigheid om tot het vrijgeven van een eigen bundel Schriftgetrouwe liederen te komen ontbreekt;

2. dat het feit, dat twee particuliere synoden een instructie indienden met de strekking te blijven bij de huidige redactie van art. 69 K.O., eveneens te kennen geeft dat er geen eenparigheid in de kerken bestaat ten aanzien van het overgaan tot het zingen van Schriftgetrouwe liederen naast de Psalmen en berijmde Schriftgedeelten;

overwegende

1. dat het naar de Schrift de roeping der kerk is om de eenheid, ook in het kerkverband, te bewaren (1 Cor. 4 : 17; 11 : 2, 16; 14 : 33), zeker ook in zaken de liturgie betreffende (Rom. 15 : 6; 1 Cor. 1 : 10);
2. dat het besluit van de Generale Synode van 1980 'dat de heilige Schrift het zingen van liederen die niet rechtstreeks berijmde Schriftgedeelten zijn niet verbiedt' verschillend wordt getaxeed, maar dat deze synode ook uitsprak dat het eis van Gods Woord is om in het licht van de uitspraken der kerk grote voorzichtigheid te betrachten, en daarom het nemen van een definitieve beslissing in belangrijke mate afhankelijk stelde van de eenheid der kerken;
3. dat de Generale Synode van 1974 dringend opriep om alles te doen om de eenheid van de kerken te bevorderen en alle symptomen van verwijdering tegen te gaan en weg te nemen (Acta G.S. 1974, art. 195);

van oordeel

1. dat het 'niet verbieden' niet per consequentie inhoudt, dat het naar de Schrift is om het wel te doen;
2. dat de beslissing om iets dat niet verboden wordt, toch niet in te voeren, naar eis van de Schrift mede bepaald wordt door de verantwoordelijkheid voor het geheel der kerken;
3. dat een dergelijke beslissing, in verantwoordelijkheid tegenover het Woord van God, ten aanzien van een bestaande kerkelijke bepaling genomen, niet gezien kan en mag worden als een aantasting van de vrijheid der kerken;

voorts van oordeel

1. dat het gebruik maken van de bundel, die door deputaten is samengesteld, de eenheid der kerken niet zal bevorderen, maar de verwijdering zal vergroten, hetgeen met bovenstaande overwegingen in strijd moet worden geacht;
2. dat door de Generale Synode van 1980 de mogelijkheid is opgehouden om tot een zodanige beslissing te komen, dat de kerken blijven bij het standpunt dat in de eredienst die liederen gezongen zullen worden, die berijmingen zijn van oud- en nieuwtestamentische Schriftgedeelten (Acta G.S. 1980, pag. 208/209);
3. dat de daarbij genoemde argumenten a-e van grote betekenis zijn, namelijk:
 - a. de heilige Schrift verplicht ons niet tot het nemen van een andere beslissing;
 - b. dit standpunt sluit het meest aan bij wat door de kerken, in wier traditie wij staan, in het verleden is bepaald;
 - c. de Psalmen zijn voor de nieuwtestamentische gemeente van onvervangbare waarde; zij bezingen in profetische taal het heilshandelen Gods in Christus;
 - d. aan de roeping tot het bewaren van het Woord van God wordt zo op de meest strikte wijze gestalte gegeven;
 - e. zo worden in ieder geval niet via het zingen van liederen die geen berijmde Schriftgedeelten zijn, dwalingen verbreid;
4. dat op grond van het rapport van deputaten voor het onderzoek naar het kerkelijk lied, uitgebracht aan de Generale Synode van 1980, gezegd kan worden, dat, wanneer de gemeente de oudtestamentische Psalmen zingt, zij ook daarin bezingt het volle heil van God in Christus, in Wie immers ook de Psalmen hun vervulling hebben gevonden, en daarmee ook de nieuwtestamentische heilsopenbaring niet wordt veronachtzaamd;
5. dat wat in de eredienst gezongen wordt kerkordelijk is geregeld, waaruit het grote belang van deze zaak blijkt, en dat generale synoden in het verleden één- en andermaal

hebben uitgesproken te blijven bij het bepaalde in art. 69 K.O., waardoor het belang van deze zaak opnieuw is onderstreept;

6. dat het betrachten van de eenheid, in liefde en waarheid, de bereidheid behoort mee te brengen om van zaken, die op zichzelf met Gods Woord niet in strijd geacht behoeven te worden, geen gebruik te maken;
7. dat de kerken naar kerkelijke stijl en christelijke inzetten zich zullen houden aan wat bij gemeenschappelijk akkoord is en wordt bepaald;
8. dat de door deputaten gepresenteerde liederenbundel een waardevolle bijdrage kan leveren in de tot standkoming van de interkerkelijke bundel voor gezin, school en vereniging;

besluit

1. deputaten hartelijk dank te zeggen voor hun omvangrijke en moeitevolle arbeid en uit te spreken dat door deze arbeid voldaan is aan de opdracht van de Generale Synode van 1980 (Acta art. 144);
2. te blijven bij het bepaalde in art. 69 K.O.: 'In de eredienst zullen de 150 Psalmen gezongen worden, alsmede berijmde Schriftgedeelten, door de generale synode vast te stellen';
3. de door deputaten geselecteerde bundel liederen in handen te geven van de stichting geestelijke lied Gereformeerde Gezindte.

Br. D. M. van der Leeden amendeert voorstel a-4, vermeld in het deputatenrapport sub 13.2, door dit voorstel aldus te lezen:

de redactie van art. 69 K.O. als volgt in overeenstemming te brengen met deze besluiten: In de eredienst zal uit een door de generale synode toegelaten berijming van het boek der Psalmen gezongen worden. Daarnaast kunnen eveneens gezongen worden bewerkingen in liedvorm van andere Schriftgedeelten en Schriftuurlijke liederen, voor zover deze beide door de generale synode zijn aanvaard.

Prof. dr. J. van Genderen zegt in zijn preadvies: de synode staat voor een gewichtige beslissing. Misschien is niet voldoende overwogen, dat uit de aangeboden bundel liederen een keus gemaakt kan worden, waardoor de kerken meer blijven in de lijn van de historie. Er zijn liederen die direct aansluiten bij de heilige Schrift en bij het hart van het geloof, terwijl andere liederen veel vrijer zijn.

Preadviseur prof. dr. W. van 't Spijker wil nu de zaken zo staan, dat de beide standpunten niet tot elkaar zijn te brengen, verder denken in de lijn van berijmde Schriftgedeelten. Naar zijn mening zijn deze aanmerkelijk uit te breiden, waarbij corresponderende kerken van dienst zouden kunnen zijn. Als het gaat over het lied, moeten we elkaar niet overstemmen maar samenstemmen.

Prof. dr. W. H. Velema verklaart in zijn preadvies, zo de vergadering zich er naar richt, akkoord te kunnen gaan met de voorafgaande adviezen van zijn beide collega's. De bundel die door deputaten met grote zorgvuldigheid is samengesteld, vraagt een grondige beoordeling. Hij pleit ervoor dat de bundel door de kerken beproefd zal worden.

Naar aanleiding van de preadviezen van de hoogleraren dient ds. J. H. Velema het volgende voorstel van orde in:

De generale synode

constaterend, dat er in de vergadering twee tegenovergestelde voorstellen zijn ingediend met betrekking tot het vrijgeven van de door deputaten samengestelde bundel;

overwegend

1. dat we in deze zaak elkaar niet moeten overstemmen, maar zoveel mogelijk met elkaar tot overeenstemming dienen te komen ten dienste van de eenheid der kerken;
2. dat op deze synodale vergadering nog niet gesproken is over de mogelijkheid om een selectie van liederen uit deze bundel te maken;

van oordeel

1. dat volgens art. 69 K.O. de 150 Psalmen gezongen zullen worden, alsmede berijmde

- Schriftgedeelten en het aantal liederen in de laatste categorie nog zeer gering is;
2. dat in deze bundel berijmde Schriftgedeelten zijn die beantwoorden aan de in 1980 vastgestelde definitie 'een bewerking in liedvorm van een aaneengesloten passage uit de heilige Schrift waarin de oorspronkelijke tekst getrouw wordt gevolgd';

besluit

alvorens tot een definitieve beslissing te komen met betrekking tot het kerkelijke lied, commissie II op te dragen in samenwerking met deputaten duidelijk aan te geven welke liederen uit de bundel van deputaten en eventueel ook uit andere bundels als berijmde Schriftgedeelten kunnen worden aangemerkt en in een volgende zittingsweek hierover rapport uit te brengen.

Ter nadere overweging worden alle voorstellen, inclusief het orde-voorstel van ds. J. H. Velema, verwezen naar commissie II (zie art. 120).

Artikel 87.

Emeritikas.

Aan de orde wordt gesteld het rapport van de deputaten voor het beheer van de algemene kas tot steun aan de kerken ten behoeve van de verzorging van emeriti predikanten, predikantsweduwen en -wezen naar artikel 13 K.O. (bijlage 56), als ook het daarbij aansluitende rapport 2 van commissie VII (bijlage 57).

Br. P. Zuidema, penningmeester van deputaten, wordt welkom geheten en neemt plaats aan de moderamentafel. De voorzitter van het deputaatschap, br. J. D. Wisman, verklaart dat deputaten geen behoefte hebben aan een nader onderzoek als in voorstel 5 van het commissierapport bedoeld. De rapporteur, br. D. M. van der Leeden, handhaaft het commissievoorstel.

De synode besluit:

1. het door deputaten in de afgelopen periode gevoerde beleid goed te keuren en hen te bedanken voor hun niet geringe inzet;
2. het door de Generale Synode 1965/66 aanvaarde systeem om de uitkeringen uit de emeritikas te koppelen aan het door deputaten financiële zaken jaarlijks vast te stellen minimumtraktament van predikanten met tien dienstjaren, voor de jaren 1984, 1985 en 1986 te handhaven;
3. de uitkeringsgrondslag voor de jaren 1984, 1985 en 1986 vast te stellen op 135% van het minimumtraktament van predikanten met tien dienstjaren;
4. met ingang van 1 januari 1984 de uitkeringspercentages te wijzigen:
 - voor emeriti predikanten en voor weduwen met twee of meer kinderen beneden 18 jaar van 85 in 70,
 - voor weduwen met één kind beneden 18 jaar van 73 in 60,
 - voor weduwen zonder kinderen van 61 in 50;
5. vanaf 1 januari 1984 aan een emeritus predikant beneden de leeftijd van 65 jaar, die al of niet een AAW-uitkering geniet, een zodanige uitkering uit de kas te verlenen, dat deze te samen met zijn eventuele AAW-uitkering gelijk is aan de som van 70% van de uitkeringsgrondslag vermeerderd met 20% van de AOW-uitkering, welke de predikant zou hebben genoten indien hij reeds 65 jaar zou zijn geweest;
6. het percentage voor de berekening van de minimumbijdrage te handhaven op 21,5%;
7. als gevolg van het voorgaande de instructie voor de deputaten voor het beheer van de algemene kas tot steun aan de kerken ten behoeve van de verzorging van emeriti predikanten, predikantsweduwen en -wezen, voor zover betrekking hebbend op de artikelen 13 en 20 als volgt te wijzigen:

Artikel 13:

In de eerste alinea worden de woorden 'genoemd in het eerste lid van artikel 12' veranderd in: genoemd in de eerste alinea van artikel 12;

Artikel 20:

Het gedeelte luidende 'zal tenminste gelijk moeten zijn aan 20% van het totaalbedrag van de uitkeringsgrondslag' wordt: zal tenminste gelijk moeten zijn aan 21,5% van het totaalbedrag van het aanvaardbare minimumtraktament van predikanten met tien dienstjaren;

8. De artikelen 5, 7 en 12 van de sub 7 genoemde instructie zo te wijzigen dat deze nu worden als volgt:

Artikel 5:

De uitkeringen uit de kas aan de emeriti predikanten en de predikantsweduwen worden afgeleid van een door de generale synode vast te stellen uitkeringsgrondslag. Deze bedraagt thans 135% van het aanvaardbare minimumtraktament voor predikanten met tien dienstjaren.

Elke generale synode besluit of de koppeling van de uitkeringsgrondslag aan het in de vorige alinea genoemde minimumtraktament tot de eerstvolgende synode gehandhaafd blijft.

Artikel 7:

Met handhaving van de laatste alinea van dit artikel wordt het daaraan voorafgaande: Een gehuwde of ongehuwde emeritus predikant ontvangt een zodanige uitkering uit de emeritikas, dat deze te samen met zijn eventuele AOW- of AAW-uitkering gelijk is aan de som van 70% van de uitkeringsgrondslag en 20% van de AOW-uitkering van een gehuwde resp. ongehuwde ingezetene.

Artikel 12:

In plaats van de eerste drie alinea's wordt gelezen:

Een predikantsrechtgenote die weduwe geworden is op de leeftijd van 40 jaar of ouder en geen kinderen heeft te verzorgen, ontvangt een zodanige uitkering uit de emeritikas, dat deze te samen met haar eventuele AWW- of AOW-uitkering gelijk is aan de som van 50% van de uitkeringsgrondslag en 20% van de AOW-uitkering van een ongehuwde ingezetene.

Indien zij één kind dan wel twee of meer kinderen te verzorgen heeft, ontvangt zij een zodanige uitkering uit de emeritikas, dat deze te samen met haar eventuele AWW- of AOW-uitkering gelijk is aan de som van 60% resp. 70% van de uitkeringsgrondslag en 20% van de AOW-uitkering van een gehuwde ingezetene. In geval van twee of meer kinderen ontvangt zij bovendien een toelage van 70% van de helft van het bedrag, waarmee de door haar verschuldigde premie van ziektekostenverzekering het bedrag van f 4.000,- overschrijdt;

9. artikel 11 van sub 7 genoemde instructie ongewijzigd te handhaven;
10. in artikel 19 van de sub 7 genoemde instructie de woorden 'emeritus predikant' te vervangen door: emeritus predikant die geen weduwe nalaat;
11. deputaten gerechtigd te doen zijn de Christelijke Gereformeerde Kerken te vertegenwoordigen in de Stichting Interkerkelijke Belangenbehartiging Afkoop (S.I.B.A.);
12. opnieuw een eerste en tweede penningmeester te benoemen.

Artikel 88.

Vervolg - Kerkelijke verhoudingen binnenland.
Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt).

- 197 De praeses geeft in bespreking het rapport 1b van commissie V (bijlage 37) betreffende de brief van de Generale Synode van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) in Nederland van Arnhem 1981 d.d. 11 juni 1981 (bijlage 30).

In de bespreking wordt gesteld dat de opmerkingen die in deze brief ten aanzien van de integriteit van twee van onze hoogleraren worden gemaakt, van een zodanig gehalte zijn dat hierover wel wat meer gezegd mag worden dan in het commissierapport geschiedt. Ook wordt uiting gegeven aan de pijn dat tegenover de goede bedoelingen van de Generale

Synode 1980 de Gereformeerde Kerken hebben gereageerd door de brief met deze inhoud vooraf te publiceren en te verspreiden ook onder leden van de Christelijke Gereformeerde Kerken.

De rapporteur, ds. P. den Butter, antwoordt, dat wanneer de synode haar droefheid en afkeuring uitsprekt, dit kerkelijk gezien geen geringe zaak is.

Ds. J. H. Velema dient het volgende voorstel in:

De generale synode drage het moderamen op de brief van de generale synode van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) te beantwoorden en in deze beantwoording

- haar droefheid en afkeuring uit te spreken over het feit dat in deze brief onze kerken en twee hoogleraren in staat van beschuldiging worden gesteld zonder dat hierover namens deze kerken met ons gesproken is en over de wijze waarop deze brief in de openbaarheid gekomen en verspreid is als in strijd met christelijke en kerkelijke omgangsvormen;
- het verzoek te doen aan de generale synode van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) deputaten opdracht te geven met onze deputaten in contact te treden;
- mee te delen dat onze deputaten opdracht hebben deze brief in een deputatengesprek toe te lichten.

De synode besluit:

het moderamen op te dragen de brief van de generale synode van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) te beantwoorden en in deze beantwoording

- haar droefheid en afkeuring uit te spreken over het feit dat in deze brief onze kerken en twee hoogleraren in staat van beschuldiging worden gesteld zonder dat hierover namens deze kerken met ons gesproken is en over de wijze waarop deze brief in de openbaarheid gekomen en verspreid is als in strijd met christelijke en kerkelijke omgangsvormen;
- het verzoek te doen aan de generale synode van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) deputaten opdracht te geven met onze deputaten in contact te treden;
- mee te delen dat onze deputaten opdracht hebben deze brief in een deputatengesprek toe te lichten.

Artikel 89.

Schorsing.

De praeses schorst de zitting in verband met de maaltijd.

VERVOLG VIJFDE ZITTING

vrijdag 9 september 1983, 14.00-16.00 uur.

Artikel 90.

Heropening.

De praeses heropent de zitting. Hij laat zingen Psalm 68 : 10.

Artikel 91.

Vervolg - Voorziening in levensonderhoud van afgezette predikanten en hun gezinnen. Instructie 8.07. (zie art. 85).

De rapporteur van commissie II, br. D. Koole, dient het volgende voorstel van orde in: De generale synode verzoekt commissie II, in samenwerking met twee financiële deskundigen uit de synode, haar vergadering voorstellen te doen ter zake van de vraag of,

langs welke wegen, onder welke voorwaarden en binnen welke begrenzing aan de aanvaarde instructie 8.07 van de particuliere synode van het Zuiden concreet uitvoering kan worden gegeven. Het zal in de vrijheid van de commissie staan met het oog op de juridische aspecten die aan de zaak verbonden kunnen zijn, een jurist bij de beraadslagingen te betrekken.

De synode gaat met dit voorstel akkoord. Aan commissie II worden als adviseurs toegevoegd br. J. D. Wisman en br. G. G. van Wijngaarden.

Artikel 92.

Vervolg - Kerkelijke verhoudingen binnenland.

Nederlands Gereformeerde Kerken (zie art. 62).

Als afgevaardigde van de Nederlands Gereformeerde Kerken heet de praeses bij deze voortgezette bespreking welkom ds. G. van den Brink. Ds. Van den Brink neemt plaats aan de moderametafel.

- 196 In bespreking komt rapport I e van commissie V (bijlage 35). De rapporteur, ds. P. den Butter, deelt mee dat ds. G. C. den Hertog in de commissie verklaarde het amendement van ds. H. van der Schaaf te willen verdedigen, zodat hij in dezen afwijkt van de nieuwe voorstellen van de commissie.

Ds. G. C. den Hertog geeft toelichting op zijn standpunt, weergegeven in de door hem ingediende aanvullende nota. Wat in de voorstellen 6 en 7 van het commissierapport wordt gesteld, acht hij niet genoegzaam. Ds. J. van Dijken verklaart het door hem ingediende voorstel te willen handhaven. Nu commissie V in haar nieuwe voorstellen zijn voorstellen alsook de voorstellen en amendementen van ds. J. Plantinga en van ds. H. van der Schaaf niet heeft verwerkt, dient hij het volgende voorstel in:

De generale synode

overtuigd van de roeping om geboor te geven aan Christus' gebod tot eenheid en gelovend in de kracht van Christus' gebod om eenheid, welke eenheid gezocht moet worden met allen die in waarheid onder het gezag van Gods Woord willen buigen en naar de gereformeerde belijdenis willen leven;

- besluit
- uit te spreken dat de bezwaren, die in een aantal kerken leven tegen de prediking in de Nederlands Gereformeerde Kerken geen belemmering mogen zijn om verder te gaan met de contacten, maar dat aan die bezwaren niet voorbij gegaan kan worden;
 - deputaten op te dragen in de samensprekingen blijvend aan de orde te stellen de punten, genoemd in de Gemeenschappelijke Verklaring ten aanzien van de toeïgening des heils, met het oog op de onder I genoemde bezwaren tegen de prediking in de Nederlands Gereformeerde Kerken;
 - met de bedoeling om onderling vertrouwen tussen de Christelijke Gereformeerde Kerken en de Nederlands Gereformeerde Kerken te doen groeien, aan deputaten op te dragen de Gemeenschappelijke Verklaring ten aanzien van de toeïgening des heils opnieuw onder de aandacht van de kerken te brengen, met de opwekking in het contact met de Nederlands Gereformeerde Kerken de daarin genoemde punten ter harte te nemen;
 - opnieuw alle kerkeraden op te wekken in geloof en gebed contact te zoeken of te herstellen met de Nederlands Gereformeerde Kerken ter plaatse, en indien dit naar het oordeel van een kerkeraad niet of niet meer mogelijk is, daarvan mededeling te doen aan deputaten, opdat deputaten zich tot deze kerkeraden zullen wenden om meer informatie te kunnen krijgen over de bezwaren;
 - deputaten op te dragen om in samenwerking met de commissie van de Nederlands Gereformeerde Kerken een regeling te ontwerpen, die dienstbaar kan zijn bij een integratie van een plaatselijke Christelijke Gereformeerde Kerk en Nederlands Gereformeerde Kerk;

6. deputaten op te dragen zich te bezinnen op alle zaken, die aan de orde zouden moeten komen bij een eenwording van de Christelijke Gereformeerde Kerken en de Nederlands Gereformeerde Kerken;
 7. deputaatschappen in de kerken in overweging te geven of, en zo ja, hoe samengewerkt kan worden met de commissie van de Nederlands Gereformeerde Kerken, die een overeenkomstige opdracht hebben;
 8. de Nederlands Gereformeerde Kerken uit te nodigen zich op de vergaderingen van de generale synode van onze kerken te laten vertegenwoordigen (mede met het oog op de gedragslijn ten aanzien van de met onze kerken corresponderende kerken);
 9. de voorlopige regeling bijlage 9 K.O. als volgt te wijzigen en aan te vullen:
 - art. 1: De woorden 'waar hetzelfde nauwer samenleven tot stand gekomen is' wijzigen in: 'van hetzelfde kerkverband';
 - art. 1: aanvullen met de zin, 'De predikanten van die plaatselijke kerken, die bezwaren hebben tegen het nauwere samenleven, zullen niet als gast-predikanten kunnen voorgaan'.
- Een artikel 6 toevoegen:
- a. Het aanvankelijk gestalte geven aan eenheid tussen tot verschillende kerkverbanden behorende kerken van gereformeerd belijden, die zich niet in elkaars (directe) omgeving bevinden, door de toelating van elkanders ongecensureerde leden tot elkanders avondmaalsviering, het aanvaarden van elkanders attestaties en het van tijd tot tijd in de dienst des Woords en der sacramenten laten voorgaan van elkanders predikanten, kan alleen geschieden met kerken die behoren tot een kerkverband waarvan de synode van de eigen kerken heeft geconstateerd dat het zich in alles wil stellen op de grondslag van Gods heilig Woord en de gereformeerde belijdenis en met welk kerkverband contacten worden onderhouden door wederzijdse deputaten;
 - b. de kerkeraad van de Christelijke Gereformeerde Kerk moet over dit voornemen de gemeente horen en haar bewilliging vragen; slechts bij een naar het oordeel van de kerkeraad genoegzame eenparigheid van gevoelens in de gemeente, kan de kerkeraad het voornemen realiseren;
 - c. de kerkeraad van de Christelijke Gereformeerde Kerk moet vervolgens het oordeel van de classis vragen omtrent dit voornemen;
 - d. de classis zal door middel van de rondvraag naar art. 41 K.O. en van de kerkvisitatie naar art. 44 K.O. voortdurend haar aandacht wijden aan dit aanvankelijk gestalte geven aan eenheid;
10. uit te spreken dat zij met dankbaarheid kennis heeft genomen van de brief van de Landelijke Vergadering van de Nederlands Gereformeerde Kerken, waarin de verwachting van en het verlangen naar meerdere eenheid klinkt;
 11. het moderamen op te dragen de onder 10 genoemde brief te beantwoorden conform de besluiten die de generale synode genomen heeft.

Prof. dr. W. van 't Spijker adviseert in het geheel van de besluitvorming wat gesteld wordt ten aanzien van artikel 1 van de voorlopige regeling naar bijlage 9 K.O., voorlopig er buiten te laten om een zodanige formulering te vinden, die in overeenstemming is met de gedachten die hierover in de synode leven. Hij zegt toe over deze formulering zich te willen beraden.

De synode gaat hiermee akkoord.

Nadat eerst uit het voorstel van ds. J. van Dijken de punten 5, 7 en 8 in stemming zijn gegeven en verworpen zijn,

besluit de synode de volgende uitspraak te doen:

De generale synode

overtuigd dat de kerken geroepen blijven om gehoor te geven aan Christus' gebod tot

eenheid met elke kerk, die naar Schrift en belijdenis wil leven en dit te doen in het geloof in de kracht van Christus' gebod om die eenheid (Joh. 17: 21, Fil. 2: 1-4; art. 27-29 N.G.B.; Acte van Afscheiding; besluit Generale Synode 1947, Acta art. 75 en bijlage 20):

- besluit
1. uit te spreken dat de bezwaren, die in verschillende van onze kerken leven tegen de prediking in de Nederlands Gereformeerde Kerken, geen belemmering mogen zijn om voort te gaan met de contacten, maar dat die bezwaren grondig dienen te worden besproken en zo nauwkeurig mogelijk dienen te worden geformuleerd;
 2. uit te spreken dat het zoeken naar eenheid tussen plaatselijke kerken het hele kerkverband raakt, en dat het daarom belangrijk is bij het zoeken naar die eenheid de eenheid in eigen kerkverband in het oog te houden;
 3. uit te spreken dat de moeiten die in eigen kerken leven met betrekking tot de toenadering tot de Nederlands Gereformeerde Kerken, enerzijds samenhangen met de verschillende geschiedenis en geestelijke achtergrond van deze beide kerken en anderzijds met de verschillende accenten die in onze kerken worden gelegd, en daarom ook intern voortdurend aan de orde dienen te worden gesteld;
 4. deputaten op te dragen in de samsprekingen blijvend aan de orde te stellen de punten genoemd in de Gemeenschappelijke Verklaring ten aanzien van de toeïgening des heils met het oog op de onder 1 genoemde bezwaren tegen de prediking in de Nederlands Gereformeerde Kerken;
 5. deputaten op te dragen – met de bedoeling om het onderling vertrouwen tussen de Christelijke Gereformeerde Kerken en de Nederlands Gereformeerde Kerken te doen groeien – de Gemeenschappelijke Verklaring ten aanzien van de toeïgening des heils opnieuw onder de aandacht van de kerken te brengen, met de opwekking in het contact met de Nederlands Gereformeerde Kerken de daarin genoemde punten ter harte te nemen;
 6. alle kerken opnieuw op te wekken contact te zoeken of te herstellen met de Nederlands Gereformeerde Kerk ter plaatse en indien dit naar het oordeel van een kerkeraad niet of niet meer mogelijk is, zal hij daarvan mededeling doen aan deputaten, onder opgave van redenen, waarna deputaten zich dan tot deze kerkeraad kunnen wenden om meer informatie te ontvangen over zijn bezwaren;
 7. deputaten op te dragen zich blijvend op de hoogte te stellen van het verloop van de contacten in die kerken waar men wel tot samenwerking met de Nederlands Gereformeerde Kerk is gekomen;
 8. deputaten op te dragen het Akkoord van kerkelijk samenleven grondig te bestuderen, opdat duidelijk worde of er al dan niet een verschil is ten aanzien van de principes van kerkregering tussen dit Akkoord en onze Kerkorde;
 9. deputaten op te dragen in de komende periode na te gaan welke bezwaren er eventueel in de Nederlands Gereformeerde Kerken leven ten aanzien van onze kerken;
 10. deputaten op te dragen zich te bezinnen op alle zaken die aan de orde zouden moeten komen bij een eenwording van de Christelijke Gereformeerde Kerken en de Nederlands Gereformeerde Kerken;
 11. uit te spreken dat zij met dankbaarheid kennis genomen van de brief van de Landelijke Vergadering van de Nederlands Gereformeerde Kerken, waarin de verwachting van en het verlangen naar meer eenheid doorklinkt;
 12. het moderamen op te dragen de brief van de Landelijke Vergadering te beantwoorden conform de besluiten van de generale synode.
- Mede namens zijn collega's dankt ds. G. van den Brink voor de gelegenheid die geboden werd om de besprekingen bij te wonen.

Artikel 93.

Vervolg - Kerkelijke verhoudingen.

Gereformeerde Kerken en Documentatieblad.

- 198 De praeses stelt aan de orde het rapport 1d van commissie V (bijlage 38) betreffende de brief van de Generale Synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland, van Bentheim
191 d.d. 21 augustus 1981 (bijlage 31), en een brief van het Documentatieblad voor de Nederlandse Kerkgeschiedenis van de Negentiende Eeuw (10.18).

De synode besluit:

1. deputaten op te dragen het verzoek van de generale synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland af te handelen;
2. de brief van het Documentatieblad voor de Nederlandse Kerkgeschiedenis van de Negentiende Eeuw deputaten ter hand te stellen, die hierin zelfstandig kunnen beslissen.

Artikel 94.

Sluiting.

Nadat ds. J. Brons is voorgegaan in dankgebed, sluit de praeses de zitting.

ZESDE ZITTING

dinsdag 27 september 1983, 10.00-12.30 uur.

Artikel 95.

Opening.

De praeses opent de zitting. Hij laat zingen Psalm 119 : 32 en 33, leest uit de Dordtse Leerregels, hoofdstuk 1, de paragrafen 1 t/m 3 en uit de Nederlandse Geloofsbelijdenis art. 27, waarna hij voorgaat in gebed. Aan de afgevaardigden van de buitenlandse kerken, rev. C. Bos, prof. dr. J. C. Coetzee, br. D. G. Vander Pijle en rev. Dean B. Deppe, wordt een hartelijk welkom toegeroepen. Hun wordt verzocht aan de moderamentafel plaats te nemen.

Artikel 96.

Appel-nominaal.

Voor ds. R. van Beek is aanwezig ds. J. van Amstel, oud. G. Evers is vervangen door zijn secundus oud. H. Verhey, terwijl oud. G. G. van Wijngaarden de plaats inneemt van oud. M. J. de Vries. Diaken A. Tollenaar, primus afgevaardigde van de particuliere synode van het Noorden, is voor de eerste maal ter vergadering aanwezig. Ook verder zijn alle primus afgevaardigden present.

Door op te staan betuigen de broeders Van Amstel, Tollenaar en Van Wijngaarden instemming met de belijdenis.

Artikel 97.

Toespraak rev. C. Bos.

De praeses geeft het woord aan rev. C. Bos. Deze spreekt namens de Free Reformed Churches of North America. Herinnerend aan de historische verbondenheid wijst hij op dezelfde gevaren, namelijk van humanistisch-horizontalisme en van communistisch-

materialisme die ons thans bedreigen. Zonder te verstarren moeten we vast blijven houden aan de gereformeerde belijdenis, waarbij we voor een theologische blindheid bewaard mogen blijven. Het gaat om de kardinale zaak: 'Hoe zult gij rechtvaardig verschijnen voor God?'.

De praeses beantwoordt deze toespraak. Van huis uit zijn we familie van elkaar. Voor een kleine kerk in een groot land moge gelden wat gezegd wordt van Philadelphia 'Gij hebt Mijn Woord bewaard'. In uw en onze kerken is de zuivere verkondiging van het Evangelie, naar Schrift en belijdenis, van wezenlijk belang.

Artikel 98.

Toespraak prof. dr. C. J. Coetzee.

Namens Die Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika spreekt prof. dr. J. C. Coetzee. Hij dankt voor de hem geboden gelegenheid zich tot de synode te richten. De wederzijdse contacten tussen de theologische Hogescholen van beide kerken acht hij als kruisbestuiving van groot belang. Hij memoreert de goede samenwerking in het zendingswerk, waarbij hij uiting geeft aan de dankbaarheid voor wat in dit verband door de Christelijke Gereformeerde Kerken in Zuid-Afrika wordt gedaan.

Namens de synode van zijn kerken verklaart hij met nadruk dat het ondenkbaar is dat de band met de Christelijke Gereformeerde Kerken zou verbroken worden, terwille van het aangaan van correspondentie met enige andere kerk.

De hartelijke groeten van zijn kerken overbrengend, spreekt hij de wens uit dat in een steeds goddelozer wordende wereld, de genade van Jezus Christus trouw zal verkondigd worden, tot eer van de Drieënige God.

Ds. B. van Smeden antwoordt. Denkend aan Rom 15 : 24 zijn we dankbaar voor wat de Here in de ontmoeting doet genieten. Blijvend willen we elkaar zoeken te dienen, ook bij die problemen die voor God niet te groot zijn.

Artikel 99.

Toespraak br. D. G. Vander Pijle

Namens de Reformed Churches of New Zealand brengt br. D. G. Vander Pijle de groeten over van 'een maar kleine gemeenschap heel ver bij u vandaan'. Hij geeft uitvoerige informatie over de kerken, die hij nu door persoonlijke aanwezigheid mag vertegenwoordigen. De synode van de Reformed Churches of New Zealand, die aan de correspondentie met buitenlandse kerken brede aandacht besteedde, begeert van harte een intensiever contact met de Christelijke Gereformeerde Kerken, waartoe enkele mogelijkheden worden genoemd.

Aan een wereld in diepe nood moet door de kerk het Evangelie worden verkondigd, opdat het Koninkrijk van God kome.

De toespraak wordt beantwoord door ds. J. H. Velema. Uit de gegeven informatie blijkt dat een kleine kerk van grote betekenis kan zijn. Het zoeken van intensiever contact wordt gewaardeerd. Vooral nu de Reformed Churches of New Zealand na de teleurstelling ten aanzien van de situatie in ons land des te meer begeren vast te houden aan Schrift en belijdenis, willen we graag de broederschap met deze kerken betrachten en beleven.

Artikel 100.

Toespraak rev. Dean B. Deppe.

De praeses geeft vervolgens het woord aan rev. Dean B. Deppe, die spreekt namens de Christian Reformed Churches of the United States and Canada. De verwijdering ten opzichte van de Gereformeerde Kerken leidt tot intensivering van de contacten met de Christelijke Gereformeerde Kerken. Als kerken hebben we met dezelfde zaken te maken. Eerlijkheid en vertrouwen tussen beide kerken is nodig.

In de beantwoording van deze toespraak wijst ds. K. Boersma erop dat we vragen over moderne zaken niet vanuit moderne gedachten, maar vanuit de Schriften dienen te benaderen. Wie dat doet krijgt vastheid en uitzicht. Gods zegen toegewenst in onze ecclesiastical fellowship.

Artikel 101.

Kerkelijke verhoudingen buitenland.

De praeses geeft in bespreking het gedeelte van het rapport van de deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland en de correspondentie met buitenlandse kerken, dat betrekking heeft op de verhouding tot de kerken in het buitenland (bijlage 28 en aanvullend rapport) en het daarbij aansluitend rapport 2a van commissie V (bijlage 40).

Geïnformeerd wordt naar de regeling die geldt voor het zenden van afgevaardigden, alsook naar het memorandum van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) dat diende op de synodale vergadering van Die Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika, en wat daarover door de afgevaardigden van onze kerken is gezegd.

Namens deputaten gaan ds. B. van Smeden en prof. dr. J. P. Versteeg op de gestelde vragen in. Het aanwijzen van afgevaardigden, die onze kerken in het buitenland vertegenwoordigen, geschiedt door middel van stemming. In het memorandum van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) werden de zaken zo aan de orde gesteld, dat door onze afgevaardigden daar wel direct op ingehaakt moest worden. Ook prof. dr. J. C. Coetzee geeft hierop nog enige toelichting.

De verdere behandeling wordt opgeschort tot de middagvergadering (zie art. 105).

Artikel 102.

Schorsing.

De praeses schorst de zitting in verband met de middagmaaltijd.

VERVOLG ZESDE ZITTING

dinsdag 27 september 1983, 14.15-18.00 uur.

Artikel 103.

Heropening.

De praeses heropent de zitting. Hij laat zingen Psalm 25 : 2.

Artikel 104.

Toespraak rev. J. N. Macleod.

Rev. J. N. Macleod, afgevaardigde van de Free Church of Scotland, wordt nu door de praeses welkom geheten, daar hij in de morgenzitting nog niet aanwezig kon zijn. Ook hij ontvangt plaats aan de moderamentafel.

In zijn toespraak, waartoe de praeses hem het woord geeft, verwijst hij naar de Westminster Catechismus, die als doel van het leven stelt de verheerlijking van God. Dit is het doel ook van het kerkzijn. De waardigheid van het menszijn is dat hij medearbeider van God is, in de grootmaking en verheerlijking van Zijn Naam.

De groeten van de kerken die hij vertegenwoordigt overbrengend, spreekt hij de wens uit, dat beide kerken op dat doel gericht zullen zijn.

Zijn toespraak, uitgesproken in het Engels, wordt niet alleen vertaald maar ook

beantwoord door prof. dr. J. P. Versteeg. Dankbaar voor de contacten die er zijn, dringt hij aan op een intensivering van deze contacten, vooral nu de Free Church of Scotland zich terugtrok uit de Gereformeerde Oecumenische Synode.

Artikel 105.

Vervolg - Kerkelijke verhoudingen buitenland.

De besprekingen over de kerkelijke verhoudingen buitenland worden voortgezet (zie art. 101). Na de besprekingen in de morgenzitting

besluit de synode:

1. de relaties met de kerken in het buitenland, waarmee onze kerken in correspondentie staan respectievelijk contact onderhouden, voort te zetten en, waar mogelijk, te intensiveren;
2. in te gaan op het verzoek van de Reformed Churches of New Zealand en te onderzoeken hoe de correspondentie met deze kerken zinvoller gestalte gegeven kan worden;
3. in te gaan op het verzoek van Die Nederduitse Gereformeerde Kerk van Suid-Afrika om oriënterende gesprekken te voeren en zo vast te stellen of en hoe er een relatie kan bestaan tussen deze kerk en onze kerken.

Artikel 106.

Vervolg - Kerkelijke verhouding buitenland.

De Gereformeerde Oecumenische Synode (G.O.S.).

De praeses geeft in bespreking het gedeelte van het rapport van de deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland en de correspondentie met buitenlandse kerken dat betrekking heeft op de Gereformeerde Oecumenische Synode (bijlage 28) en het daarbij aansluitende rapport 2b van commissie V (bijlage 41), alsook het daarbij behorende minderheidsrapport 2b van commissie V (bijlage 42).

Vragen worden gesteld ten aanzien van de constitutie van de G.O.S., het 'dual membership': het lid zijn van de G.O.S. en het aangesloten zijn bij de Wereldraad van Kerken, het standpunt inzake de homofiele, de aard van het Schriftgezag; alle zaken die op de eerstkomende vergadering van de G.O.S. aan de orde zullen zijn.

De rapporteur, ds P. den Butter, sprekend namens de meerderheid van de commissie, acht het dubbellidmaatschap niet verantwoord, zowel vanwege de grondslag als het doel van de G.O.S. De uitspraken die de G.O.S. van 1980 deed ten aanzien van de homofilie zijn Schriftuurlijk te noemen. In die lijn moet verder worden gegaan. De voorstellen van de Gereformeerde Kerken in Nederland ten aanzien van de constitutie van de G.O.S., zouden het einde van de G.O.S. in zijn huidige vorm ten gevolge hebben, en zijn daarom onaanvaardbaar te achten.

Drs. G. C. den Hertog, sprekend namens de minderheid van de commissie, meent dat de goede kerkelijke trouw van andere kerken, dus niet alleen van de Gereformeerde Kerken in Nederland, niet bij voorbaat in twijfel getrokken mag worden. Ten aanzien van wat over de homofilie ter sprake komt, acht hij het genoegzaam zo de afgevaardigden zich gebonden weten aan Schrift en belijdenis.

Ds. B. van Smeden, voorzitter van deputaten, gaat verder in op de constitutie van de G.O.S. De G.O.S. is niet een synode in de eigenlijke zin van het woord, maar een orgaan dat door studie en bezinning dienstbaar wil zijn aan het gereformeerd belijden. Hij vindt het moeilijk te stellen en vol te houden: omdat je bij de Wereldraad behoort, daarom moet je uit de G.O.S. Wel kan gezegd worden: het behoort niet bij elkaar.

Prof. dr. W. H. Velema wordt gevraagd om preadvies. Hij is van mening, dat nu de synode vergadert voor de G.O.S. 1984, het gewenst is in verband met de G.O.S. besluiten te nemen, die door de afgevaardigden naar de G.O.S. nader kunnen worden toegelicht.

Daarbij: wat uit de kerken wordt ingebracht, wordt van te voren aan alle lidkerken toegezonden. Vandaar het advies, dat nu principe-besluiten genomen zullen worden, om de uitwerking ervan over te laten aan de deputaten.

Wat het dubbellidmaatschap aangaat, heeft de secretaris-generaal van de G.O.S. zich positief uitgelaten over de Wereldraad van Kerken. Daarom is een duidelijke standpuntbepaling nodig.

Wat het standpunt ten aanzien van de homofilie betreft, deed de G.O.S. 1980 duidelijke uitspraken. Dat er een studiegcommissie werd benoemd was niet om de uitspraken terug te nemen, maar om vanuit de uitspraken deze zaak terwille van de Gereformeerde Kerken in Nederland nader te bezien.

De synode besluit:

1. deputaten op te dragen:
 - a. de relaties met kerken, waarmee onze kerken in correspondentie staan, respectievelijk contact onderhouden, te benutten met het oog op gezamenlijke bijdragen aan de G.O.S.;
 - b. te bevorderen dat meer bekendheid wordt gegeven aan het rapport 'De kerk en haar sociale roeping' en in het algemeen aan de rapporten van de G.O.S.;
 - c. de G.O.S. te berichten dat een wijziging van de constitutie van de G.O.S. zoals die is voorgesteld door de Gereformeerde Kerken in Nederland, onaanvaardbaar is; te bevorderen dat de G.O.S. blijft bij de aangenomen constitutie en te overwegen dit te doen door officieel adhesie te betuigen met het standpunt van de Orthodox Presbyterian Church of the United States;
 - d. via de afgevaardigden naar de G.O.S. van 1984 te bevorderen, dat de uitspraken van de G.O.S. inzake de homofilie zullen blijven in de lijn van het Schriftuurlijke standpunt van de G.O.S. van 1980 terzake;
 - e. het rapport, dat op initiatief van deputaten door de hoogleraren A. Troost, W. H. Velema en J. P. Versteeg is samengesteld als antwoord op het rapport 'God met ons' van de Gereformeerde Kerken, zo spoedig mogelijk te bestuderen en wanneer dit rapport hun instemming heeft, het op te zenden naar de G.O.S. met verzoek het alsnog te plaatsen op de aanvullende agenda, opdat het mede dienen kan bij de bespreking van de zaak van het Schriftgezag;
 - f. er bij de G.O.S. op aan te dringen inzake het 'dual membership' het advies aan de lidkerken zich niet bij de Wereldraad van Kerken aan te sluiten, te handhaven, en tevens aan te dringen op een uitspraak, dat de constitutie van de G.O.S. het dubbele lidmaatschap in feite uitsluit;
 - g. aan de G.O.S. te berichten, dat de generale synode met bevreemding heeft kennis genomen van de uitlatingen van de secretaris-generaal, gedaan te Vancouver, met betrekking tot de koers van de Wereldraad van Kerken;
 - h. de ontwikkelingen binnen de G.O.S. nauwlettend te volgen, en daarover te rapporteren op de volgende generale synode;
2. de begroting van de G.O.S. voor de komende jaren zoals die vastgesteld zal worden in 1984, te volgen mits die binnen redelijke grenzen blijft en onder nadere goedkeuring van de Generale Synode 1986.

Artikel 107.

Kerkelijke verhoudingen-algemeen.

Aan de orde komt het gedeelte van het rapport van de deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland en de correspondentie met buitenlandse kerken, dat 161 op de algemene zaken betrekking heeft (bijlage 28), en het daarmee overeenstemmende 192 rapport 3 van commissie V (bijlage 32).

De synode besluit:

1. de handelingen van de deputaten goed te keuren en hen dank te zeggen voor hun werkzaamheden;
2. opnieuw elf deputaten te benoemen.

Artikel 108.

Kerkelijke medewerker / Instructie 8.01.

De praeses stelt aan de orde de instructie van de particuliere synode van het Noorden, die als volgt luidt:

De particuliere synode van het Noorden, kennisgenomen hebbend

1. van de instructie, ingediend door de classis Zwolle, die als volgt luidt:

De generale synode voege aan art. 3 K.O. toe sub 8: Een kerkeraad is gerechtigd een belijdend lid der kerken, die daartoe een bepaalde opleiding heeft gevolgd, een bijzondere opdracht te verlenen, betrekking hebbend hetzij op de interne opbouw van de gemeente, hetzij op de externe voortgang van het werk in Gods Koninkrijk. Hierbij gelden de volgende regels:

 - a. Het verlenen van deze volmacht brengt geen enkele bevoegdheid tot het vervullen van enige ambtelijke dienst als bedoeld in art. 2 K.O. met zich mee.
 - b. De bijzondere opdracht die verleend wordt, dient te worden vastgelegd in een nauwkeurig omschreven dienstovereenkomst, die ter goedkeuring aan de classis zal worden voorgelegd.
 - c. In de onder b genoemde overeenkomst zal ook de wijze van levensonderhoud worden vastgesteld.
2. van de bij deze instructie gevoegde toelichting:

A. Aanleiding tot de instructie.

Veel meer dan vroeger is er in onze tijd gelegenheid tot het volgen van een theologische opleiding (studie Theologische Hogeschool naar art. 16, Bijbelschool, catecheten-opleiding enz.), waardoor men bekwaam gemaakt en toegerust wordt tot het verrichten van een taak in het Koninkrijk van God, waartoe men zich in het vervullen van een dagtaak wil inzetten, zonder dat dit als een verrichten van een bijzondere ambtelijke dienst wordt beschouwd.

Ook in onze kerken zijn er jongeren, die zich gedrongen voelen hun leven op deze wijze in dienst van de Here te besteden. Er zijn er, die op de een of andere wijze reeds werkzaam zijn, hetzij in het bredere werk in Gods Koninkrijk b.v. in de evangelisatie of in de hulpdiensten van de zending.

Er zijn er ook voor wie er geen plaats in onze kerken gevonden wordt en die in andere verbanden vervulling van hun verlangen zoeken, waardoor zij aan de invloed van allerlei verkeerde geloofsopvattingen bloot komen te staan en zo voor de arbeid van onze kerken verloren gaan. Een zaak die hierbij erg nadelig werkt is, dat er geen kerkrechtelijke regeling van hun positie bestaat. Het ontbreken van een kerkrechtelijke bepaling van hun positie kan in die gevallen, waarin zij wel dienst in onze kerken doen, tot grote onduidelijkheid aanleiding geven. Vandaar dat een nadere regeling van hun positie in de kerkorde van groot belang moet worden geacht.

B. Bezinning.

Uit het N.T. blijkt dat er naast ambtelijke arbeid ook allerlei andere arbeid in de gemeente plaatsvond. Niet daartoe heeft de Here Christus de ambten aan de gemeente gegeven, opdat alle arbeid in de gemeente door de ambtsdragers zou worden verricht, maar juist opdat de gemeente door ambten tot het vervullen van haar roeping zal worden aangespoord en toegerust, Efeze 4 : 11-16.

De gaven die door de Heilige Geest aan heel de gemeente en aan ieder lid van de

gemeente geschonken zijn en worden, dienen daartoe tot ontwikkeling en ontplooiing te worden gebracht.

Wanneer er tot de gemeente leden behoren die op de een of andere wijze een bijzonder charisma van de Here hebben ontvangen, kan en mag daarvan op een bijzondere wijze gebruik worden gemaakt.

Paulus schrijft over hen die in het verrichten van zijn dienst op bijzondere wijze hem behulpzaam zijn geweest, Rom. 16 : 1, 3, 12 e.a. Daarbij blijkt o.a. uit Rom. 12 : 7, 8; 1 Cor. 12 : 28 en 1 Petr. 4 : 10, 11, dat er naast en ondergeschikt aan de ambtelijke dienst ook plaats was voor allerlei andere diensten in de gemeenten.

instemmend met de intentie van deze instructie;

van oordeel

1. dat tot de kerkrechtelijke regeling van wat in de instructie aan de orde wordt gesteld, een bredere bestudering van de vragen betreffende de ambten in de gemeente van Christus nodig is;
2. dat de zaak, die de instructie aan de orde stelt, niet alleen plaatselijke kerken, maar ook het werk van diverse deputaatschappen (o.a. zending, evangelisatie, hulpverlening) raakt;

verzoekt de generale synode

een commissie of deputaatschap te benoemen met als opdracht:

- a. de vragen betreffende de ambten in Christus' gemeente, in zoverre ze betrekking hebben op de in deze instructie aan de orde gestelde zaak, nader te bestuderen;
- b. te overwegen, welke kerkrechtelijke regelingen vanuit deze nadere bestudering mogelijk, wenselijk en noodzakelijk zijn;
- c. hierover rapport uit te brengen aan de volgende generale synode.

283 De behandeling van deze instructie is voorbereid in rapport 4 van commissie I (bijlage 58), dat eveneens in bespreking wordt gegeven.

Vragen worden gesteld over de koppeling van gemeente-opbouwwerk en ander werk in Gods Koninkrijk. Bezwaar wordt gemaakt tegen de ombuiging die door de commissie aan de instructie wordt gegeven, waardoor aan de bedoeling van de particuliere synode van het Noorden niet volledig recht zou worden gedaan.

Br. G. G. van Wijngaarden dient het volgende amendement in:

voorstel d. van de commissie aanvullen met de woorden: 'waarbij rekening zal worden gehouden met de door deputaten voor financiële zaken te geven richtlijnen' en als nieuw e. aan de voorstellen van de commissie toevoegen: aan deputaten voor financiële zaken op te dragen richtlijnen te ontwerpen ten aanzien van de rechtspositie, de honorering en de sociale voorziening van de onder a. 1/m d. bedoelde belijdende leden der kerken, die niet-ambtelijke arbeid verrichten.

De rapporteur ds. J. van Dijken gaat op de gemaakte opmerkingen in. Het gaat hier om een zaak die in de kerken niet nieuw is. Tegen de amendering van br. Van Wijngaarden heeft de commissie geen bezwaar.

Ds. K. Boersma stelt voor om te blijven bij de instructie van de particuliere synode van het Noorden.

De synode besluit:

1. aan art. 3 K.O. sub 8 toe te voegen:
Een kerkeraad is gerechtigd een belijdend lid der kerken, dat daartoe bepaalde opleiding heeft gevolgd of anderszins daartoe bekwaam is – wat in beide gevallen uit een door de kerkeraad in te stellen onderzoek moet blijken – een bijzondere opdracht te verlenen, betrekking hebbend op de opbouw van de gemeente of de voortgang van het werk in Gods Koninkrijk.

Hierbij gelden de volgende regels:

- a. Degene die de opdracht ontvangt zal schriftelijk hebben te verklaren zich in zijn werk trouw te zullen houden aan de heilige Schrift, de belijdenis der kerken en de geldende kerkerode.
 - b. Het verlenen van deze opdracht brengt geen enkele bevoegdheid tot het vervullen van enige ambtelijke dienst als bedoeld in art. 2 met zich mee.
 - c. De bijzondere opdracht, die verleend wordt, dient te worden vastgelegd in een nauwkeurig omschreven dienstovereenkomst, die ter goedkeuring aan de classis zal worden voorgelegd.
 - d. In de onder c. genoemde overeenkomst zullen ook de tijdsduur van de overeenkomst en de wijze van levensonderhoud worden vastgesteld, waarbij rekening zal worden gehouden met de door deputaten voor financiële zaken te geven richtlijnen;
2. aan deputaten voor financiële zaken opdracht te geven richtlijnen te ontwerpen ten aanzien van de rechtspositie, de honorering en de sociale voorziening van hen die naar artikel 3 sub 8 K.O. een bijzondere niet-ambtelijke arbeid verrichten.

Artikel 109.

Kerkelijk samenleven en gemeenschappelijk akkoord / Instructie 8.09.

De praeses geeft in bespreking de instructie van de particuliere synode van het Oosten, die als volgt luidt:

De particuliere synode van het Oosten, overtuigd van het goede van een behoorlijk kerkelijk samenleven naar de bedoeling van de heilige Schrift en in overeenstemming met de in gemeenschappelijk akkoord aangenomen kerkelijke bepalingen; gelet op de toenemende moeite in de kerken met betrekking tot het stipt naleven van diverse bepalingen; verzoekt de generale synode uit te spreken op welke wijze kerken die in dit opzicht zelfstandig te werk gaan, kunnen worden vermaand.

284 De behandeling van deze instructie is voorbereid in rapport 3 van commissie II (bijlage 59) dat eveneens aan de orde wordt gesteld.

Verscheidene afgevaardigden blijken met deze instructie moeite te hebben. Hoe we als kerken met elkaar hebben om te gaan staat toch vast!!

Ds. J. Brons stelt de volgende amendering voor:

in de voorstellen van de commissie sub b. het woord 'verzoeken' veranderen in 'vermanen', en als nieuw d. toevoegen: dat zo men zich naar de vermaningen niet richt maar onkerkelijk en niet naar christelijke instelling blijft handelen, men zich daarmee begeeft op de weg van het zich stellen buiten het kerkverband.

De rapporteur br. D. Koole antwoordt namens de commissie. Tegen het veranderen van 'verzoeken' in 'vermanen' sub voorstel b. heeft de commissie geen bezwaar. Tegen wat als nieuw d. wordt voorgesteld, bestaat wel bezwaar. In de kerk moeten we gaan tot de uiterste welwillendheid.

Daar prof. dr. W. van 't Spijker in deze zitting niet aanwezig is, zal na zijn preadvies de instructie verder worden behandeld (zie art. 130).

Artikel 110.

Schorsing.

De praeses schorst de zitting in verband met de broodmaaltijd.

VERVOLG ZESDE ZITTING

dinsdag 27 september 1983, 19.00-21.00 uur.

Artikel 111.

Heropening.

De praeses heropent de zitting. Hij laat zingen Psalm 78 : 2 en 3.

Artikel 112.

Kerk en Onderwijs.

Aan de orde wordt gesteld het rapport van de deputaten voor kerk en onderwijs (bijlage 284, 294 60), en het daarbij behorende rapport 6 van commissie I (bijlage 61).

Ds. D. Quant, secretaris van deputaten, wordt welkom geheten en neemt plaats aan de moderamentafel.

Bij de bespreking wordt gewezen op de invloed van de Islamitische cultuur. Hoe denken deputaten over de integratie van islamitische kinderen op onze scholen?

Aandacht wordt gevraagd voor de reformatorische scholen, voor verantwoorde methodieken, alsook voor het opkomend verschijnsel van het beleggen van oecumenische diensten binnen het kader van kerk, school en gezin, waardoor kinderen aan de diensten in eigen kerk worden onttrokken.

De rapporteur ds. J. van Dijken en ds. D. Quant gaan op de vragen en opmerkingen in. Gewezen wordt op de eigen verantwoordelijkheden en mogelijkheden van deputaten.

De synode besluit:

1. a. deputaten te danken voor hun arbeid en die goed te keuren;
b. in het bijzonder dankbaarheid uit te spreken jegens prof. dr. W. H. Velema;
c. opnieuw deputaten te benoemen;
2. deputaten op te dragen:
 - a. zich in te zetten voor het beleggen van ontmoetingsdagen of bijeenkomsten voor allen die bij het onderwijs betrokken zijn;
 - b. nogmaals een conferentie trachten te beleggen voor docenten godsdienstonderwijs, waarbij het mogelijk is een themadag te organiseren over de relatie catechese-godsdienstonderwijs;
 - c. zich te bezinnen op de plaats van het christelijk onderwijs in een samenleving, waarin de Islamitische cultuur en godsdienst steeds sterker vertegenwoordigd zijn;
 - d. zich bezig te houden met vragen rond het behoud van het christelijk karakter van de school, in verband met het verschijnsel van de 'samenwerkingsschool';
3. aan deputaten financiële zaken opdracht te geven zich te bezinnen op de eventuele consequenties rond de beëindiging van het dienstverband van een godsdienstleraar met het radicaal van predikant.

De praeses spreekt woorden van bijzondere dank aan het adres van prof. dr. W. H. Velema, voor het feit dat hij van Rotterdam tot Rotterdam het deputaatschap kerk en onderwijs op bijzondere wijze heeft gediend.

Artikel 113.

Geestelijke verzorging militairen.

In bespreking wordt gegeven het rapport van de deputaten voor de geestelijke verzorging van de militairen (bijlage 296 62), en het daarmee corresponderende rapport 5 van commissie III (bijlage 299 63).

Ds. H. W. Eerland, voorzitter van deputaten, wordt welkom geheten. Hij neemt plaats aan de moderamentafel.

De tweede scriba, ds. H. van der Schaaf, deelt mee dat in een ontvangen schrijven van deputaten d.d. 10 juni 1983 de mededeling staat dat ds. B. van de Berg van Nieuw-Amsterdam op 29 mei 1983 om medische redenen de actieve militaire dienst heeft moeten verlaten.

Gevraagd wordt waarom deputaten zo weinig rapporteren over hun bezinning ten aanzien van de kernbewapening. Nu zelfs dienstdoende legerpredikanten hun handtekening plaatsen onder een actie gericht tegen het plaatsen van de N.A.V.O.-kruisraketten, dringt zich des te meer de vraag op: wordt er met de toekomstige legerpredikanten wel gesproken over hun standpunt in dezen?

Ds. J. H. Velema stelt voor aan de voorstellen van de commissie toe te voegen:

- c. deputaten op te dragen meer dan ooit bij de werving van legerpredikanten te informeren naar hun houding ten aanzien van de kernbewapeningproblematiek, opdat duidelijk wordt dat zij het bestaansrecht van de krijgsmacht loyaal kunnen aanvaarden.

Ds. H. van der Schaaf dient het volgende voorstel in: de generale synode besluite er bij de kerkeraden op aan te dringen de aanstaande rekrut mede te wijzen op zijn verantwoordelijkheid ten aanzien van de protestantse geestelijke verzorging.

De rapporteur, ds. J. Plantinga, vindt het onjuist de actie tegen het plaatsen van de kernraketten nu in de bespreking naar voren te brengen. Ten aanzien van het voorstel van ds. H. van der Schaaf deelt hij mee dat de commissie dit overneemt.

Ds. H. W. Eerland, sprekend namens deputaten, zegt dat de kwestie van de kernbewapening door recente publikaties in een geweldige stroomversnelling is geraakt. Wie zal hier zo maar antwoord op geven? Bij de werving van legerpredikanten wordt door de deputaten op goede wijze met de betrokkenen doorgesproken.

Met nadruk stelt de praeses dat het rapport van deputaten en het commissierapport al gereed waren, toen de publikaties ten aanzien van de plaatsing van kruisraketten bekend werden. Deze publikaties moeten daarom buiten de bespreking blijven.

De verdere behandeling van de zaak wordt opgeschort (zie art. 146).

Artikel 114.

Geestelijke verzorging van varenden.

De praeses geeft in behandeling het rapport van de deputaten voor de geestelijke verzorging van de varenden (bijlage 299 64), als ook het daarbij behorende rapport 4 van commissie III (bijlage 304 65).

Ds. Th. Rutters, voorzitter, en br. H. Huigen, secretaris-penningmeester van deputaten, worden welkom geheten. Ze nemen plaats aan de moderamentafel.

De synode besluit:

1. de handelingen van deputaten onder dankzegging voor hun werkzaamheden goed te keuren;
2. opnieuw deputaten te benoemen.

Artikel 115.

Sluiting.

Nadat ds. H. van der Schaaf is voorgegaan in dankgebed, sluit de praeses de zesde zitting.

ZEVENDE ZITTING

woensdag 28 september 1983, 9.15-12.15 uur.

Artikel 116.

Opening.

De praeses opent de zitting. Hij laat zingen Psalm 52 : 6 en 7, leest Luc. 11 : 5-13 en gaat voor in gebed.

Artikel 117.

Appel-nominaal.

Bij het gehouden appel-nominaal blijkt dat de afgevaardigden aanwezig zijn als in de vorige zitting met dien verstande, dat ds. R. van Beek, oud. D. Lokhorst en oud. M. J. de Vries weer aanwezig zijn.

Artikel 118.

Bloemen.

De praeses deelt mee dat de bloemenhulde op de synodetafels in de eerste en de derde zittingsweek door de kerkeraad van Rijnsburg en in de tweede zittingsweek door de kerkeraad van Aalsmeer was verzorgd. Aan deze beide kerkeraden zal de dank van de synode worden overgebracht.

Artikel 119.

Vervolg - Evangelieverkondiging onder Israël.

De bespreking over de evangelieverkondiging onder Israël (zie art. 81) wordt voortgezet. De praeses geeft gelegenheid om de vragen die in eerste instantie onbeantwoord zijn gebleven, opnieuw kort te formuleren.

De rapporteur, ds. A. W. Drechsler, en de secretaris van deputaten, ds. J. de Jong, gaan nader op deze vragen in.

De volgende voorstellen worden ingediend:

Br. L. Hartog stelt voor:

De generale synode constaterende dat jonge mensen via allerlei geloofszendingen en charismatische en/of pinkstergroepen in Israël op vrijwilligersbasis werken; verder constaterende dat het werken in de nederzetting Nes Ammim problemen en zorgen veroorzaakt;

van oordeel zijnde dat:

1. onze jongeren, mede door toenemende werkloosheid, steeds meer interesse hebben om vrijwilligerswerk te doen, o.a. in Israël;
 2. de kerk een taak heeft in de begeleiding van deze jongeren;
- besluit deputaten voor de evangelieverkondiging onder Israël op te dragen een onderzoek in te stellen naar de mogelijkheid om hier zelf, eventueel in samenwerking met andere gereformeerde belijders, iets te ondernemen zodat jongeren van onze kerken verantwoord in Israël kunnen werken.

Ds. B. de Romph stelt voor:

In plaats van voorstel 3 van het commissie-rapport te lezen: aan deputaten op te dragen zich nader te bezinnen op de bijbelse en theologische aspecten van de relatie kerk-Israël en daarvan rapport uit te brengen op de volgende synode en tot dat tijdstip geen Israël-werker uit te zenden; en in voorstel 7 te lezen: alsmede één adviseur te benoemen.

Ds. J. H. Velema stelt voor:

De generale synode besluit

in de voorstellen van de commissie als nieuw 3 in te voegen: deputaten op te dragen de kritische opmerkingen, die blijkens het commissie-rapport door de voorzitter van deputaten in commissie IV zijn gemaakt en nu ook in de vergadering van de generale synode, met betrekking tot de verjoodsing van de theologie en andere bedenkelijke ontwikkelingen, ook in Vrede over Israël te laten doorklinken; en in voorstel 2 te schrappen:

'ondanks hierboven gemaakte kritische opmerkingen'.

Ds. J. Westerink stelt voor:

tussen voorstel 3 en 4 van het commissierapport als nieuw 4 en 5 invoegen:

4. aan deputaten op te dragen om via de Contact Commissie Kerken (CCK) Nes Ammim er voortdurend op toe te zien, dat in Nes Ammim in prediking en pastoraat de eigen christelijke identiteit niet wordt verloochend;
5. aan deputaten op te dragen te zoeken naar wegen om jongeren uit de kerken, die in Israël en in het bijzonder in Nes Ammim gaan werken, zoveel mogelijk voor te lichten en toe te rusten.

Commissie IV zal ter verdere behandeling zich nader op de ingediende voorstellen bezinnen (zie art. 193).

Artikel 120.

Vervolg - Onderzoek naar het kerkelijk lied.

De bespreking over het kerkelijk lied wordt voortgezet (zie art. 86).

- 241 Door commissie II zijn opnieuw een meerderheids- (bijlage 49) en een minderheids-rapport (bijlage 50) aan de synode voorgelegd. De praeses geeft deze in bespreking. Nadat door br. Kooze namens de meerderheid van de commissie, en door ds. P. Roos namens de minderheid van de commissie, alsook door ds. J. H. Velema, ds. J. Westerink en ds. B. van Smeden, die een voorstel indienden, enkele opmerkingen zijn gemaakt wordt tot stemming over de commissievoorstellen, zowel van de meerderheid als van de minderheid van de commissie, overgegaan. De praeses benadrukt, naar de door de commissie gemaakte opmerkingen, dat de leden van de synode bij het uitbrengen van hun stem in deze zaak zich bijzonder tegenover de Here verantwoord zullen weten, en dat een zodanige beslissing moge genomen worden dat daarop de zegen des Heren zal rusten.

De synode

kennisgenomen hebbend van het rapport van de deputaten voor het onderzoek naar het kerkelijk lied; constaterende

1. dat deputaten rapporteren dat uit de reacties uit de kerken blijkt dat de nodige eenparigheid om tot het vrijgeven van een eigen bundel Schriftgetrouwe liederen te komen, ontbreekt;
2. dat het feit, dat twee particuliere synoden een instructie indienden met de strekking te blijven bij de huidige redactie van artikel 69 K.O., eveneens te kennen geeft dat er geen eenparigheid in de kerken bestaat ten aanzien van het overgaan tot het zingen van Schriftgetrouwe liederen naast de Psalmen en berijmde Schriftgedeelten;

overwegende

1. dat het naar de Schrift de roeping der kerk is om de eenheid, ook in het kerkverband, te bewaren (1 Cor. 4 : 17; 11 : 2, 16; 14 : 33), zeker ook in zaken de liturgie betreffende (Rom 15 : 6; 1 Cor. 1 : 10);
2. dat het besluit van de Generale Synode van 1980 'dat de heilige Schrift het zingen van liederen die niet rechtstreeks berijmde Schriftgedeelten zijn niet verbiedt' verschillend wordt getaxeerd, maar dat deze synode ook uitsprak dat het toch ook eis van Gods

Woord is om in het licht van de uitspraken der kerk grote voorzichtigheid te betrachten, en daarom het nemen van een definitieve beslissing in belangrijke mate afhankelijk stelde van de eenheid der kerken;

3. dat de Generale Synode van 1974 dringend opriep om alles te doen om de eenheid van de kerken te bevorderen en alle symptomen van verwijdering tegen te gaan en weg te nemen (Acta 1974, art. 195);

van oordeel

1. dat het 'niet verbieden' niet per consequentie inhoudt dat het naar de Schrift is om het wel te doen;
2. dat de beslissing om iets dat niet verboden wordt toch niet in te voeren, naar eis van de Schrift mede bepaald wordt door de verantwoordelijkheid voor het geheel der kerken;
3. dat een dergelijke beslissing, in verantwoordelijkheid tegenover het Woord van God, ten aanzien van een bestaande kerkelijke bepaling genomen, niet gezien kan en mag worden als een aantasting van de vrijheid der kerken;

voorts van oordeel

1. dat het gebruik maken van de bundel, die door deputaten is samengesteld, de eenheid der kerken niet zal bevorderen, maar de verwijdering zal vergroten, hetgeen met bovenstaande overwegingen in strijd moet worden geacht;
2. dat door de Generale Synode van 1980 de mogelijkheid is opgehouden om tot een zodanige beslissing te komen, dat de kerken blijven bij het standpunt dat in de eredienst die liederen gezongen zullen worden die berijmingen zijn van oud- en nieuwtestamentische Schriftgedeelten (Acta G.S. 1980, pag. 208/209);
3. dat de daarbij genoemde argumenten a. t/m e. van grote betekenis zijn, namelijk:
 - a. de heilige Schrift verplicht ons niet tot het nemen van een andere beslissing;
 - b. dit standpunt sluit het meest aan bij wat door de kerken, in wier traditie wij staan, in het verleden is bepaald;
 - c. de Psalmen zijn voor de nieuwtestamentische gemeente van onvervangbare waarde; zij bezingen in profetische taal het heilshandelen Gods in Christus;
 - d. aan de roeping tot het bewaren van het Woord van God wordt zo op de meest strikte wijze gestalte gegeven;
 - e. zo worden in ieder geval niet via het zingen van liederen die geen berijmde Schriftgedeelten zijn, dwalingen verbreid;
4. dat op grond van het rapport van deputaten voor het onderzoek naar het kerkelijk lied, uitgebracht aan de Generale Synode 1980, gezegd kan worden dat, wanneer de gemeente de oudtestamentische Psalmen zingt, zij ook daarin bezingt het volle heil van God in Christus, in Wie immers ook de Psalmen hun vervulling hebben gevonden, en daarmee ook de nieuwtestamentische heilsopenbaring niet wordt veronachtzaamd;
5. dat wat in de eredienst gezongen wordt kerkordelijk is geregeld, waaruit het grote belang van deze zaak blijkt, en dat de generale synoden in het verleden één en andermaal hebben uitgesproken te blijven bij het bepaalde in art. 69 K.O., waardoor het belang van deze zaak opnieuw is onderstreept;
6. dat het betrachten van de eenheid, in liefde en waarheid, de bereidheid behoort mee te brengen om van zaken, die op zichzelf met Gods Woord niet in strijd geacht behoeven te worden, geen gebruik te maken;
7. dat de kerken naar kerkelijke stijl en christelijke inzet zich zullen houden aan wat bij gemeenschappelijk akkoord is en wordt bepaald;

besluit

- A. deputaten hartelijk dank te zeggen voor hun omvangrijke en moeitelijke arbeid en uit te spreken dat door deze arbeid voldaan is aan de opdracht van de Generale Synode van 1980 (Acta, art. 144);
- B. te blijven bij het bepaalde in artikel 69 K.O.: 'In de eredienst zullen de 150 Psalmen

gezongen worden, alsmede berijmde Schriftgedeelten, door de generale synode vast te stellen';

- C. opnieuw deputaten te benoemen met de opdracht om in overeenstemming met het bepaalde in artikel 69 K.O. te zoeken naar een uitbreiding van het aantal door de generale synode vast te stellen berijmde Schriftgedeelten, waarbij onder 'berijmd Schriftgedeelte' dient te worden verstaan wat de Generale Synode 1980 (Acta, art. 144 sub 3) heeft uitgesproken: 'een bewerking in liedvorm van een aaneengesloten passage uit de heilige Schrift, waarin de oorspronkelijke tekst getrouw wordt gevolgd'.

De praeses stelt dat een ingrijpende beslissing is genomen, God de Here geven dat in de praktijk mag blijken dat deze beslissing juist is geweest. Op een waardige wijze is over deze zaak gesproken. De dank aan de deputaten wordt onderstreept.

Artikel 121.

Kerkelijk lied/instructie 8.05.

Aan de orde wordt gesteld de instructie van de particuliere synode van het Zuiden, die als volgt luidt:

De generale synode van oordeel

1. dat in de argumentatie, die ten grondslag ligt aan het besluit van de Generale Synode 1980 ten aanzien van de mogelijkheid van het zingen van een aantal Schriftuurlijke liederen (vermeld als punt 6.3 in art. 144 van de Acta), de Schriftgegevens, de praktijk zoals die was in het verleden en de tegenwoordige praktijk van ons kerkelijk leven onvoldoende zijn gehonoreerd;
2. dat het sub 6.1 en 6.2 (Acta 1980, art. 144) uitgesprokene op zich niet onjuist is, maar dat deze in wezen negatieve uitspraken geen basis kunnen zijn voor het besluit vermeld in 6.3;
3. dat in het licht van de gegevens van de heilige Schrift en tegenover de uitspraken die in het verleden door de kerken gedaan zijn, en gelet op de praktijk van ons kerkelijk leven, het principieel en praktisch niet verantwoord is om van liederen die geen Schriftberijmingen zijn, in de eredienst gebruik te maken;

besluit

1. de uitspraak onder punt 6.3 van genoemd besluit, luidende 'dat op grond van bovenstaande in de eredienst een aantal Schriftuurlijke liederen kan worden aanvaard waarbij aan de volgende voorwaarden moet worden voldaan:
 - a. deze liederen worden door de generale synode vastgesteld;
 - b. in artikel 69 K.O. wordt vastgesteld dat de plaats van deze liederen in de eredienst ondergeschikt is aan die van de Psalmen en andere berijmde Schriftgedeelten;
 - c. het aantal van deze liederen zal dat van de Psalmen en andere berijmde Schriftgedeelten in ieder geval niet overtreffen;
 - d. deze liederen zullen in de vorm van een eigen liedbundel aan de kerken worden aangeboden';
 2. uit te spreken dat artikel 69 K.O. in de huidige redactie gehandhaafd blijft.
- 304 Aan deze instructie is een toelichting (bijlage 66) toegevoegd.

De behandeling van deze instructie is voorbereid in rapport 9 van commissie II (bijlage 305 67), dat eveneens in bespreking wordt gegeven.

Namens de afgevaardigden van de particuliere synode van het Zuiden deelt ds. P. den Butter mee, dat de particuliere synode deze instructie terugneemt.

Artikel 122.

Kerkelijk lied/Instructie 8.06.

De praeses stelt aan de orde de instructie van de particuliere synode van het Oosten, die als volgt luidt:

De particuliere synode van het Oosten

overtuigd van de noodzaak de eenheid in het kerkverband te bewaren;

hiertoe door de Generale Synode van 1974 opgeroepen om alles te doen om de eenheid van de kerken te bevorderen en alle symptomen van verwijdering tegen te gaan en weg te nemen (Acta, art. 195);

van oordeel

a. dat het gebruik van 'Schriftgetrouwe liederen' naast de Psalmen en van berijmde Schriftgedeelten in de eredienst de verwijdering vergroot en de gewenste eenheid met bevordert.

In het synodale rapport van deputaten voor onderzoek naar het kerkelijk lied (Acta G.S. 1980, bijlage 31) wordt sterk gepleit om in deze zaak de eenheid van de kerken te betrachten;

b. dat op grond van het rapport van de deputaten voor onderzoek van het kerkelijk lied aan de Generale Synode van 1980 gezegd kan worden dat, wanneer de gemeente de oudtestamentische Psalmen zingt, zij ook daarin bezingt het volle heil van God in Christus, in Wie immers ook de Psalmen hun vervulling hebben gevonden en daarmee ook de nieuwtestamentische heilsopenbaring niet wordt veronachtzaamd (zie Acta, bijlage 31, pagina 200);

c. dat de invoering van 'Schriftgetrouwe liederen' naast de Psalmen en van berijmde Schriftgedeelten een afwijking is van de hoofdlijn zoals die altijd is getrokken in de kerken van de reformatie;

verzoekt

de generale synode uit te spreken te blijven bij het bepaalde in art. 69 K.O.: 'In de eredienst zullen de 150 Psalmen gezongen worden, alsmede berijmde Schriftgedeelten, door de generale synode vast te stellen'.

De behandeling van deze instructie is voorbereid in rapport 10 van commissie II (bijlage 68) dat eveneens aan de orde wordt gesteld.

Voorafgaande aan de bespreking wordt meegedeeld dat de commissieleden ds. P. Roos en oud. F. van Holten aan de intentie van de instructie hebben vastgehouden.

Wat in het commissierapport wordt gesteld, wordt kerkrechtelijk onjuist geacht. De kerken hebben een onvervreemdbaar recht om zich in plaats van tot deputaten direct te wenden tot de meerdere vergaderingen.

De rapporteur br. D. Koole antwoordt dat de commissie is uitgegaan van de gedachte, dat alle reacties uit de kerken bij de desbetreffende deputaten behoorden te worden ingediend. De verdere behandeling van deze instructie wordt ter nadere voorbereiding naar de commissie terugverwezen, waarbij prof. dr. W. van 't Spijker de commissie van advies zal dienen (zie art. 179).

Artikel 123.

Bezwaarschrift Kerkeraad van Meerkerk.

De praeses stelt aan de orde het schrijven van de kerkeraad van Meerkerk, d.d. 15 juli 1983, waarin bezwaren worden ingebracht tegen de besluiten van de Generale Synode 1980 inzake het zingen van Schriftuurlijke liederen in de eredienst (bijlage 69). De bespreking van dit schrijven is voorbereid in rapport 8 van commissie II (bijlage 70).

De synode besluit:

op grond van de in het rapport van commissie II vermelde overwegingen het appel van de

kerkeraad van Meerkerk niet toe te kennen, met begrip overigens voor de bewogenheid die eruit spreekt.

Artikel 124.

Artikel 4 K.O./Instructie 8.02.

In bespreking komt de instructie van de particuliere synode van het Noorden, die als volgt luidt:

De generale synode besluit art. 4 K.O., sub. 4 A 1 d. en e. zodanig te wijzigen dat nu gelezen wordt:

d. de classis stelt daarna, bijgestaan door deputaten art. 49 K.O. een nauwkeurig onderzoek in naar de beweegredenen van zijn verzoek, alsmede naar zijn verhouding tot de Here en zijn roeping tot het ambt;

e. de classis doet, eveneens bijgestaan door deputaten art. 49 K.O., onderzoek naar zijn verhouding tot eventueel door de Christelijke Gereformeerde Kerken betwiste leerstellingen van die kerkgemeenschap;

308 Bij deze instructie is een toelichting gevoegd (bijlage 71).

308 De bespreking van deze instructie is voorbereid in rapport 4 van commissie V (bijlage 72).

Ds. J. Plantinga geeft toelichting op de wording van deze instructie. Hij verklaart moeite te hebben met de argumentering van de commissie. De bedoeling van de instructie is niet om inbreuk te maken op de bevoegdheid van de classis, maar juist om via de deputaten art. 49 K.O. de classis zo goed en effectief mogelijk van dienst te zijn.

De rapporteur, ds. P. den Butter, vreest een te grote bevoegdheid van deputaten. Hij meent dat in de kerkorde terecht onderscheid is gemaakt tussen een eerste onderzoek door de classis en daarna, bij een gunstige beslissing, een verder onderzoek door de classis bijgestaan door deputaten art. 49 K.O.

Br. D. M. van der Loeden dient het volgende voorstel in:

1. In art. 4 K.O. onder 4 A 1 wordt achter d. en e. voortaan gelezen:

d. De classis stelt daarna ten overstaan van deputaten art. 49 K.O. een nauwkeurig onderzoek in naar de beweegredenen voor zijn verzoek, alsmede naar zijn verhouding tot de Here en zijn roeping tot het ambt.

e. De classis doet, eveneens ten overstaan van deputaten art. 49 K.O., onderzoek naar zijn verhouding tot eventueel door de Christelijke Gereformeerde Kerken betwiste leerstellingen van die kerkgemeenschap.

2. Aan deputaten voor de uitgave van de kerkorde wordt opgedragen het bepaalde bij art. 4 K.O., onderdeel 4, met inachtneming van zijn ontstaansgeschiedenis, te herschrijven tot een duidelijk en samenhangend geheel.

Tot de verdere behandeling van de instructie zullen eerst de preadviezen van prof. dr. J. van Genderen en van prof. dr. W. van 't Spijker worden gevraagd. (zie art. 174, 178).

Artikel 125.

Schorsing.

De praeses schorst de zitting in verband met de middagmaaltijd.

VERVOLG ZEVENDE ZITTING

woensdag 28 september 1983, 14.00-17.45 uur.

Artikel 126.

Heropening.

De praeses heropent de zitting. Hij laat zingen Psalm 45 : 1.

Artikel 127.

Comité-generaal.

Artikel 128.

Comité-generaal.

Artikel 129.

Kerkelijk Administratief Bureau (K.A.B.).

De praeses stelt aan de orde het rapport van de deputaten voor het Kerkelijk Administratief Bureau (bijlage 73), alsook het daarbij aansluitende rapport 8 van 308 Commissie VII (bijlage 74). Hierbij wordt ook in bespreking genomen voorstel 14 uit 314 rapport 4 van commissie II (zie art. 56).

De deputaten br. G. L. Bouwman en br. C. Groeneveld, alsook br. W. Duindam, die zendingsdeputaten vertegenwoordigt, worden welkom geheten en nemen plaats aan de moderamentafel.

In de bespreking wordt gewezen op het gevaar van bureaucrativering. Het wordt niet raadzaam geacht een nieuw spoor te gaan volgen, als het in het oude spoor niet goed functioneert.

De rapporteur, br. J. D. Wisman, stelt met nadruk dat het niet de bedoeling is het kerkelijk bureau zo uit te bouwen, dat hier sprake zou zijn van een soort superdeputaatschap. Er zijn diverse bureaus, die door samenvoeging efficiënter kunnen werken. De commissie acht het nu nog niet de tijd om dit te realiseren, wel om verder te overwegen. Daartoe is een opdracht van de generale synode nodig.

Br. C. Groeneveld geeft, sprekend namens de deputaten, nog een nadere toelichting, waarna hij ook nader ingaat op de bezwaren en klachten van de deputaten voor de buitenlandse zending.

Br. Groeneveld geeft de synode in overweging het volgende te besluiten: aan de deputaten voor de buitenlandse zending en de deputaten voor het Kerkelijk Administratief Bureau op te dragen op korte termijn samen te onderzoeken hoe de zendingsadministratie op doeltreffende wijze kan worden gevoerd.

Commissie IV en VII nemen dit advies als een voorstel over.

De synode besluit:

1. deputaten dank te zeggen voor hun arbeid, soms onder moeilijke omstandigheden verricht, en hun beleid goed te keuren;
2. opnieuw deputaten te benoemen;
3. deputaten op te dragen een begroting samen te stellen waaruit de taak, de omvang van de werkzaamheden en de financiële consequenties van een Centraal Bureau blijken en deze bij de Generale Synode 1986 in te dienen;
4. uit te spreken dat elk deputaatschap desgevraagd zijn medewerking dient te verlenen aan deputaten K.A.B. teneinde tot de onder 3 genoemde taakomschrijving en begroting te komen;

5. uit te spreken dat elk deputaatschap bij wijziging van de personele en/of zakelijke situatie samenwerking zal zoeken met deputaten K.A.B.;
6. aan de deputaten voor de buitenlandse zending en de deputaten K.A.B. op te dragen op korte termijn te onderzoeken hoe de zendingsadministratie op doeltreffende wijze kan worden gevoerd.

Artikel 130.

Vervolg - Kerkelijk samenleven en gemeenschappelijk akkoord/Instructie 8.09.

De bespreking van de instructie van de particuliere synode van het Oosten wordt voortgezet (zie art. 109).

In zijn preadvies stelt prof. dr. W. van 't Spijker dat de kerken in hun onderling samenleven grote tolerantie dienen te betrachten.

De synode besluit:

uit te spreken:

- a. dat het van een goede kerkelijke opvatting en van een waarlijk christelijke instelling getuigt wanneer men in de kerken, bij de inrichting van het kerkelijk leven, de voorwaarden waaronder men in de kerkorde is overeengekomen samen kerk van Jezus Christus te zijn, respecteert door deze stipt na te leven;
- b. dat in geval van evidente afwijking van de bepalingen van het gemeenschappelijk akkoord, de classes gehouden zijn naar de achtergronden van deze afwijking een grondig onderzoek in te stellen en de betrokken kerkeraad, indien nodig, te vermanen het beleid bij te sturen;
- c. dat het van gehoorzaamheid aan de eisen van het Evangelie getuigt wanneer men zich als kerken onderling wil richten naar vermaningen die als een broederlijk appel tot ons komen.

Artikel 131.

Schorsing.

De praeses schorst de zitting in verband met de broodmaaltijd.

In het gebed bij de maaltijd wordt voorbede gedaan voor prof. dr. J. P. Versteeg. In de middagzitting werd hij weggeroepen in verband met het sterven van zijn moeder.

VERVOLG ZEVENDE ZITTING

woensdag 28 september 1983, 19.00-21.00 uur.

Artikel 132.

Heropening.

De praeses heropent de zitting. Hij laat zingen Psalm 49 : 1.

Artikel 133.

Evangelisatie.

316 De praeses stelt aan de orde het rapport van de deputaten voor de evangelisatie (bijlage 75)
326 en het daarbij aansluitende rapport 3 van commissie IV (bijlage 76).

De deputaten ds. J. Vogel en br. P. de Korte worden welkom geheten. Zij nemen plaats aan de moderamentafel.

Bij de bespreking wordt veel kritiek geleverd op wat door deputaten in hun rapport als resultaat van hun bezinning op het wezen van de evangelisatie naar voren wordt gebracht.

Gesproken wordt over een door deputaten gemiste kans om de werkers in de evangelisatie een goed en verantwoord stuk bezinning, dat voor hun arbeid zo belangrijk is, mee te geven. In wat aan bezinning wordt geboden wordt in het geheel niet gesproken over de realiteiten van zonde en genade. Ook het 'getuigen' heeft er geen plaats in. Bedoelen deputaten een gelijkwaardigheid van de dienst door het Woord en de dienst door de daad? Is hier niet sprake van een geheel andere visie, die moeilijk meer als gereformeerd is aan te duiden? Er wordt voor gepleit, dat deputaten zich opnieuw grondig gaan bezinnen, en dat wat nu aan bezinning is gerapporteerd niet in de Acta zal worden opgenomen.

Verder wordt geïnformeerd naar de positiebepaling van de evangelist, en naar de verhouding van de landelijke functionaris ten opzichte van de kerkeraad van Ermelo en van deputaten.

De rapporteur, ds. A. W. Drechsler, gaat bij de beantwoording nader in op de definitie, die door deputaten van het begrip evangelisatie wordt gegeven. De commissie meende dat dit veel eenvoudiger had moeten gebeuren. Dan zou het ook duidelijker zijn geworden. Ook in de commissie waren er kritische opmerkingen. Het vermelden daarvan in het commissierapport werd voldoende geacht, zodat dit niet in de voorstellen terugkeert. De studie betreffende de positie van de evangelist wil de commissie nu graag op een goede wijze afgerond zien.

Namens de deputaten gaat ds. J. Vogel op de gestelde vragen en de gemaakte opmerkingen in. Hij verdedigt wat door deputaten aan bezinning op tafel is gelegd. Deputaten zien niet zozeer de noodzaak van een opdracht als in voorstel 2 van de commissie wordt bedoeld. Met de kerkeraad van Ermelo vindt er correspondentie plaats.

De verdere bespreking wordt opgeschort (zie art. 168).

Artikel 134.

Sluiting.

Nadat prof. dr. J. C. Coetsee is voorgegaan in dankgebed, sluit de praeses de zevende zitting.

ACHTSTE ZITTING

donderdag 29 september 1983, 9.15-12.30 uur.

Artikel 135.

Opening.

De praeses opent de achtste zitting. Hij laat zingen Psalm 146:4 en 5, leest Psalm 146 en gaat voor in gebed.

Artikel 136.

Appel-nominaal.

Bij het houden van appel-nominaal blijkt ds. K. Boersma vervangen te zijn door ds. B. Bijleveld, ds. K. J. Velema door ds. H. H. Klomp, en oud. G. Evers ook nu weer door oud. H. Verhey en oud. M. J. de Vries door oud. G. G. van Wijngaarden. Overigens zijn alle primi-afgevaardigden present.

Ds. Bijleveld en ds. Klomp betuigen door op te staan instemming met de belijdenis.

Artikel 137.

Quaestoraat.

Aan de orde komt het rapport van de quaestor van de generale synode van de Christelijke

328 Gereformeerde Kerken (bijlage 77) en het daarbij behorende rapport 5 van commissie VII 333 (bijlage 78).

Br. Van Wijngaarden neemt plaats aan de moderamentafel.

De synode besluit:

1. het door de quaestor gevoerde beleid goed te keuren;
2. de quaestor met betrekking tot de verslagperiode te dechargeren onder dankzegging voor zijn gestadige inzet.

De praeses spreekt woorden van dank aan het adres van br. Van Wijngaarden voor het gedurende 21 jaar nauwgezet beheren van de synodale financiën.

Artikel 138.

Begroting quaestor.

334 De praeses stelt aan de orde de begroting van de quaestor van de generale synode, zoals deze als bijlage in rapport 9 van commissie VII (bijlage 79) wordt gepresenteerd.

De synode besluit:

de begroting van de kas van de generale synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken over de periode 1 januari 1983 tot 31 december 1985 tot het daarin vermelde te dekken bedrag ad f 328.425,- goed te keuren.

Artikel 139.

Comité-generaal.

Artikel 140.

Comité-generaal.

Artikel 141.

Financiële zaken.

336 Na opheffing van het comité doet de praeses mee, dat in een niet openbare zitting bij de 338 behandeling van het rapport van de deputaten voor financiële zaken (bijlage 80) en van het daarbij aansluitende rapport 7 van commissie VII (bijlage 81),

de synode besloten heeft:

1. deputaten dank te zeggen voor de vervulling van hun niet geringe taak en hun beleid goed te keuren;
2. opnieuw deputaten te benoemen;
3. aan alle beheerders van kerkelijke kassen decharge te verlenen voor het over de periode 1980 tot en met 1982 gevoerde financiële beleid en beheer, onder dankzegging voor de verrichte arbeid;
4. deputaten op te dragen voortdurend aandacht te schenken aan de ontwikkeling van de premieheffing volksverzekeringen en bij het jaarlijks verstrekken van de richtlijnen voor predikantstraktementen melding te maken van het zg. werkgevers- en werknemers-aandeel in de premieheffing;
5. a. de kerkeraden er nogmaals op te wijzen dat de in goed overleg gezamenlijk aanvaarde taken door alle kerken gezamenlijk dienen te worden gefinancierd;
b. er bij de classis op aan te dringen dat zij kerkvisitatoren wijzen op hun taak bij kerkvisiteatie aandacht te schenken aan de tijdige en volledige afdracht van de minimumbijdragen;
6. voor de jaren 1983 tot en met 1985 een bedrag van f 56.640,- aan accountantskosten ter beschikking te stellen.

Artikel 142.

Begrotingen.

De praeses doet eveneens mededeling van het feit dat de synode in een niet openbare zitting zich bezig hield met de begrotingen ingediend door de onderscheidene kashoudende deputaatschappen zoals vermeld in rapport 8 van commissie VII (bijlage 82).

De synode besluit:

- de begrotingen van de kashoudende deputaatschappen voor de jaren 1984, 1985 en 1986 vast te stellen op basis van overzicht B, derhalve rekening houdend met vorenvermelde wijzigingsvoorstellen;
- de kashoudende deputaatschappen te machtigen tot het doen van uitgaven binnen het raam van de aldus vastgestelde begrotingen;
- de kerkeraden resp. de diaconieën met nadruk erop te wijzen dat hun medeverantwoordelijkheid voor de uitvoering van de op ordelijke kerkelijke manier gezamenlijk aanvaarde taken niet ophoudt tengevolge van het achterhouden van hun financieringsaandeel als gevolg van kritiek op een aantal van die taken;
- de deputaten voor het Kerkelijk Bureau op te dragen de vastgestelde minimumbijdragen als zodanig in het collectenrooster op te nemen;
- de deputaten voor het Kerkelijk Bureau op te dragen vóór iedere voorjaarsclassis de roepende kerk een gespecificeerde opgave te verstrekken van de kerken en/of diaconieën die niet in voldoende mate de aard van de onder c. bedoelde medeverantwoordelijkheid beseffen.

Artikel 143.

Kas Onderlinge Bijstand

De praeses stelt aan de orde het rapport van de deputaten naar art. 11 K.O. (Kas Onderlinge Bijstand) (bijlage 83) en het daarbij aansluitende rapport 3 van commissie VII (bijlage 84).

De deputaat-penningmeester, br. N. Haazebroek, wordt welkom gebeten. Met br. G. G. van Wijngaarden neemt hij plaats aan de moderamentafel.

Op de vraag of wanneer een classis aan een gemeente financiële steun verleent, dit van het uiteindelijk steunbedrag, verleend door deputaten, wordt afgetrokken, antwoordt br. Van Wijngaarden dat dit als een nieuwe zaak bij de deputaten in bespreking is.

De synode besluit:

- het beleid van deputaten in de jaren 1980-1982 goed te keuren en hen te danken voor de verrichte arbeid;
- primi- en secundideputaten te benoemen voor de functies van voorzitter, penningmeester en tweede voorzitter, van welke primideputaten er één tevens zitting zal hebben in het deputaatschap voor kerkbouwaangelegenheden.

Artikel 144.

Kerkbouwaangelegenheden.

In bespreking wordt gegeven het rapport van deputaten voor kerkbouwaangelegenheden (bijlage 85), alsook het daarmee corresponderende rapport 4 van commissie VII (bijlage 86).

De broeders C. van Drieënhuizen en W. R. Groenendijk, die deputaten vertegenwoordigen, worden welkom gebeten. Ze nemen plaats aan de moderamentafel.

De synode besluit:

- deputaten te danken voor hun arbeid en hun beleid goed te keuren;
- opnieuw deputaten te benoemen, van wie er één tevens deputaat is voor de Kas Onderlinge Bijstand;

- de minimumbijdragen zo vast te stellen, dat de reeds toegezegde uitkeringen voor de jaren 1984-1985 zijn gegarandeerd;
- deputaten op te dragen in de jaren 1984-1986 nieuwe steuntoezeggingen te beperken tot ten hoogste f 400.000,- per jaar.

Artikel 145.

Hulpverlening in binnen- en buitenland.

De praeses stelt aan de orde het rapport van de deputaten voor hulpverlening in binnen- en buitenland (bijlage 87) en het desbetreffende rapport 4 van Commissie IV (bijlage 88). Drs. W. C. Moerdijk en ir. P. Pelikaan, die namens deputaten aanwezig zijn, worden welkom gebeten. Ze ontvangen een plaats aan de moderamentafel.

De rapporteur, ds. A. W. Drechsler, en de deputaten gaan op de gestelde vragen in. Ook al is dit niet zo strikt naar de instructie, er wordt door deputaten hulp verleend niet alleen aan kerken maar ook aan christenen.

De synode besluit:

- deputaten te danken voor het werk, dat zij in de afgelopen periode hebben verricht en het door hen gevoerde beleid goed te keuren;
- opnieuw deputaten te benoemen, onder wie een voorzitter, een secretaris-penningmeester en één lid van deputaten voor algemene diaconale en maatschappelijke aangelegenheden;
- goed te keuren dat deputaten een waarnemer afvaardigen naar de Eukumindo-conferentie, in samenwerking met de deputaten voor de buitenlandse zending.

Artikel 146.

Vervolg - Geestelijke verzorging militairen.

De bespreking van het rapport van de deputaten voor de geestelijke verzorging van de militairen (zie art. 113) wordt voortgezet.

Br. D. Koole brengt bezwaar in tegen het voorstel van ds. J. H. Velema. Hij acht het niet juist dat hun, die als legerpredikant gaan dienen een bindend patroon van denken ten aanzien van de kernbewapening wordt opgelegd. Hij amendeert het voorstel van ds. J. H. Velema door c. als volgt te willen lezen:

deputaten op te dragen bij de werving van legerpredikanten de visie van kandidaten voor deze functie op de plaats en de betekenis van de krijgsmacht in ons staatsbestel grondig na te trekken en in gevallen waarin het aan duidelijke loyaliteit ten opzichte van doel en functionering van onze krijgsmacht ontbreekt, niet tot aanstelling over te gaan.

Ds. P. den Butter vindt het nodig dat naast de bezinning door de deputaten ten aanzien van de kernbewapening, ook aan de kerken voorlichting in dezen gegeven zal worden. Hij amendeert het voorstel van ds. J. H. Velema door c. als volgt te willen lezen: deputaten op te dragen:

- zich te bezinnen op het probleem van de kernbewapening en van deze bezinning verslag te doen aan de kerken;
- bij hen die thans als legerpredikant dienen zowel als bij hen, die voor de functie van legerpredikant worden aangezocht, te informeren naar hun verhouding ten opzichte van de kernwapenproblematiek, opdat duidelijk wordt dat zij het bestaansrecht van de krijgsmacht loyaal kunnen aanvaarden.

Ds. H. W. Eerland, voorzitter van deputaten, ontraadt met klem het voorstel van ds. J. H. Velema te aanvaarden. Aanvaarding van dit voorstel zal bij de dienstdoende legerpredikanten grote onzekerheid geven, terwijl er vrijheid is in de verkondiging.

Ds. J. H. Velema handhaaft en verdedigt zijn voorstel. Het zou onjuist zijn als er legerpredikanten zijn, die staan op het I.K.V.-standpunt.

In zijn preeadvies ontraadt prof. dr. W. van 't Spijker het voorstel van ds. J. H. Velema aan te nemen. Hij acht het beter het voorstel van br. Kooze te volgen. In deze zin adviseren ook prof. dr. J. van Genderen en prof. dr. B. J. Oosterhoff. Prof. dr. W. H. Velema is van mening dat de kerken het recht hebben eisen te stellen ten aanzien van de geestelijke verzorgers. Hij stelt dat iemand, die zo hij zelf dienstplichtig was, dienst zou weigeren, geen legerpredikant kan zijn. Dit acht hij beslissend zowel ten opzichte van de verzorgden als ten opzichte van de overheid. Het leger mag niet van binnenuit ondergraven worden. Ter voorbereiding voor de verdere behandeling wordt de zaak terugverwezen naar commissie III (zie art. 150).

Artikel 147.

Schorsing.

De praeses schorst de zitting in verband met de middagmaaltijd.

VERVOLG ACHTSTE ZITTING

donderdag 29 september 1983, 14.00-18.00 uur.

Artikel 148.

Heropening.

De praeses heropent de zitting. Hij laat zingen Psalm 119 : 53 en 65.

Artikel 149.

Presentie.

Ds. P. N. Ribbers vervangt ds. G. C. den Hertog; oud. W. Westerhuis vervangt oud. G. den Hertog.

Ds. Ribbers betuigt door op te staan instemming met de belijdenis.

Artikel 150.

Vervolg - Geestelijke verzorging militairen.

De praeses geeft opnieuw het rapport van de geestelijke verzorging van de militairen in bespreking (zie art. 146). Commissie III rapporteert bij monde van ds. J. Plantinga, dat er overleg heeft plaatsgevonden met hen die een voorstel c.q. amendement indienden. Unaniem is men nu tot het volgende gemeenschappelijke voorstel gekomen, waarmee de andere voorstellen c.q. amenderingen worden teruggedrukt:

De voorstellen van de commissie aan te vullen met:

- c. deputaten op te dragen zich te bezinnen op de moderne bewapeningsproblematiek en hierover aan de volgende synode te rapporteren;
- d. deputaten op te dragen bij de werving van legerpredikanten de visie van kandidaten voor deze functie op de plaats en de betekenis van de krijgsmacht in ons staatsbestel grondig na te trekken en in gevallen waarin het aan duidelijke loyaliteit ten opzichte van doel en functionering van onze krijgsmacht ontbreekt, niet tot voordracht over te gaan.

De synode besluit:

- a. deputaten te danken voor hun werk en hun handelingen goed te keuren;
- b. opnieuw deputaten te benoemen;
- c. deputaten op te dragen zich te bezinnen op de moderne bewapeningsproblematiek en hierover aan de volgende synode te rapporteren;

- d. deputaten op te dragen bij de werving van legerpredikanten de visie van kandidaten voor deze functie op de plaats en de betekenis van de krijgsmacht in ons staatsbestel grondig na te trekken en in gevallen waarin het aan duidelijke loyaliteit ten opzichte van doel en functionering van onze krijgsmacht ontbreekt, niet tot voordracht over te gaan;
- e. er bij de kerkeraden op aan te dringen de aanstaande rekrut mede te wijzen op zijn verantwoordelijkheid ten aanzien van de protestantse geestelijke verzorging.

Artikel 151.

Comité-generaal.

Artikel 152.

Comité-generaal.

Artikel 153.

Synodaal archief.

De praeses stelt aan de orde zowel het rapport van de archivariissen van de synode (bijlage 363 89) als het rapport van de deputaten voor de controle van het archief van de generale synode (bijlage 90). Het daarbij aansluitende rapport 7 van commissie I (bijlage 91) wordt eveneens in bespreking gegeven.

De archivaris, br. F. van der Hart, wordt welkom geheten. Hij neemt plaats aan de moderamentafel.

De synode besluit:

- a. de archivariissen en de deputaten te danken voor hun werk en hun handelingen goed te keuren;
- b. het 'Reglement voor het Deputaatschap Kerkelijke Archieven' als volgt vast te stellen:

Artikel 1.

Dit reglement verstaat onder:

- a. kerkelijke archieven: het geheel van alle geschreven, getypte, gedrukte, gestencilde, getekende of op andere wijze vervaardigde bescheiden (waaronder ook registers, acta, notulenboeken e.d. zijn begrepen), die door een kerkelijke vergadering bij de uitoefening van haar functie zijn ontvangen of opgemaakt en bestemd zijn daaronder te berusten;
- b. kerkelijke vergaderingen: de vergaderingen als bedoeld in artikel 29 van de Kerkorde, alsmede de door die vergaderingen benoemde deputaatschappen en commissies; tevens worden hieronder begrepen de door een kerkelijke vergadering benoemde functionarissen met een speciale opdracht;
- c. semi-kerkelijk archief: een archief als onder a. omschreven van kerkelijke verenigingen, verenigingsverbanden en andere semi-kerkelijke organisaties.

Artikel 2.

Er is een deputaatschap voor de kerkelijke archieven.

Dit deputaatschap bestaat uit tenminste vijf leden. Deze leden worden door de generale synode benoemd, die tevens de voorzitter en de secretaris aanwijst. Twee leden van het deputaatschap worden nadrukkelijk aangewezen als archivariissen, terwijl de overige leden een controlerende functie hebben.

Artikel 3.

Het deputaatschap heeft tot taak:

- a. het beheer en het toezicht op het beheer van het archief van de generale synode en de door haar benoemde deputaatschappen, commissies en aangestelde functionarissen;
- b. het toezicht op het beheer bij de kerkelijke vergaderingen waarop ingevolge het bepaalde in artikel 45 van de Kerkorde de generale synode het toezicht dient uit te oefenen;

- c. het bevorderen van een goed archiefbeheer bij de overige kerkelijke vergaderingen;
- d. het bevorderen van de bewaring van semi-kerkelijke archieven.

Artikel 4.

Deputaten staan met betrekking tot alle zaken die in comité zijn behandeld en die hun uit hoofde van hun werkzaamheden ter kennis komen, onder verplichting van geheimhouding.

Artikel 5.

Gelet op de juridische en historische waarde van kerkelijke archieven is het deputaatschap bevoegd - onder goedkeuring van de generale synode - richtlijnen op te stellen met betrekking tot de zorg voor en het beheer van de archieven van de kerkelijke vergaderingen en adviezen te geven of aanbevelingen te doen die het in het belang acht voor het archiefwezen van de kerken.

Artikel 6.

Het deputaatschap is bevoegd aanbevelingen te doen en adviezen te geven voor het beheer en de bewaring van semi-kerkelijke archieven, voor zover de bescheiden uit historisch oogpunt van belang zijn voor de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland en de ontwikkeling van het verenigingsleven binnen deze kerken.

Artikel 7.

Voor de bewaring van haar archiefbescheiden en voor de archiefbescheiden van haar deputaatschappen, commissies en functionarissen, wijst de generale synode één van de kerken aan als archiefbewarende kerk volgens reeds gestelde e.q. nader te stellen voorwaarden en aanwijzingen.

Bij wijziging van de bewaarplaats of van de voorwaarden en aanwijzingen zal steeds aan deputaten advies worden gevraagd.

Artikel 8.

De archieven van de door de generale synode benoemde deputaatschappen, commissies en functionarissen, waaronder ook begrepen het archief van het deputaatschap voor de kerkelijke archieven, dienen in de bewaarplaats van het archief van de generale synode te worden ondergebracht terstond na de ontheffing van de opdracht of zodra dit mogelijk is met het oog op de continuïteit van de werkzaamheden, doch in elk geval na een termijn van zes jaren. In voorkomend geval kan na overleg met de deputaten voor de kerkelijke archieven van deze termijn worden afgeweken.

Indien een deputaatschap toestemming krijgt zelf zijn archief te beheren en te bewaren, zal in de instructie voor het desbetreffende deputaatschap van deze toestemming uitdrukkelijk melding worden gemaakt.

Deputaten geven aanwijzingen omtrent het beheer en de bewaring van (nog) niet overgedragen archieven van de door de generale synode ingestelde deputaatschappen, commissies en benoemde functionarissen. Bij verschil van mening over een bepaalde aanwijzing leggen zij dit aan de generale synode voor.

Artikel 9.

De beide archivariissen zijn belast met het beheer van het archief van de generale synode. Zij regelen onderling hun werkzaamheden.

Artikel 10.

Onder het beheer dat de archivariissen voeren, wordt verstaan:

- a. de daadwerkelijke verzorging van het synodale archief;
- b. het aanleggen van deugdelijke inventarissen van alle archiefbescheiden en van alle bescheiden die nog aan het archief worden toegevoegd;
- c. het opstellen van een lijst van voor vernietiging in aanmerking komende stukken, welke lijst door het deputaatschap moet worden goedgekeurd, eventueel na voorafgaand overleg met het deputaatschap, de commissie of de functionaris die het archief heeft gevormd.

Artikel 11.

De archivariissen plegen ten aanzien van hun specifieke taak steeds overleg met de overige leden van het deputaatschap. Inrijpende wijzigingen in hun beheer mogen alleen plaatsvinden als hiertoe in een vergadering van het deputaatschap is besloten.

Artikel 12.

Bij de indeling van het archief, de inventaris en de uitlening van bescheiden dient duidelijk onderscheid te worden gemaakt tussen stukken die in comité zijn behandeld en de overige stukken. In voorkomende gevallen dienen wijzigingen te worden gemaakt ten einde de toegankelijkheid van het archief te vergroten.

Artikel 13.

Het is de archivariissen niet toegestaan stukken die toebehoren tot de geheime dossiers uit te lenen of te doen raadplegen. Alleen in zeer bijzondere gevallen, ter beoordeeling van deputaten, kan toestemming tot het uitleenen of raadplegen van dergelijke stukken worden verleend onder door hen te stellen voorwaarden.

Artikel 14.

Met inachtneming van het gestelde in artikel 13 mogen de archivariissen daarvoor in aanmerking komende bescheiden uit het archief in bruikleen geven onder voorwaarde dat:

- a. de uitlening slechts plaatsvindt tegen een bewijs van ontvangst, uit welk bewijs duidelijk de naam en het adres van degene aan wie de bescheiden zijn uitgeleend, moeten blijken;
- b. de termijn van uitlening ten hoogste vier weken bedraagt; deze termijn kan in een bijzonder geval met toestemming van deputaten belast met de controle ten hoogste met vier weken worden verlengd;
- c. de archivariissen na het verstrijken van de onder b. genoemde termijnen een aanmaning sturen om de in bruikleen ontvangen archiefbescheiden onverwijld terug te sturen;
- d. indien aan de aanmaning als bedoeld onder c. geen gevolg wordt gegeven, de archivariissen hiervan ten spoedigste mededeling doen aan de deputaten belast met de controle, teneinde daarna gezamenlijk de vereiste maatregelen te treffen om de bescheiden weer te doen terugkeren in het archief;
- e. geen bescheiden worden uitgeleend die van grote waarde of onvervangbaar zijn; in voorkomende gevallen kan worden toegestaan dergelijke bescheiden ter plaatse in het bijzijn van één der archivariissen te raadplegen;
- f. alleen in zeer bijzondere gevallen, zulks ter beoordeeling van deputaten, bescheiden mogen worden uitgeleend aan niet-leden van de Christelijke Gereformeerde Kerken; naast de gewone voorwaarden kunnen in zo'n geval door deputaten bijzondere voorwaarden worden gesteld;
- g. geen bescheiden worden uitgeleend, indien de archivariissen van oordeel zijn dat de materiële toestand ervan zich daartegen verzet, of indien ze de aanvrager om redenen van algemeen kerkelijk belang of wegens andere deugdelijke redenen niet ter beschikking kunnen worden gesteld.

Artikel 15.

In geen geval mogen van de kerkelijke archieven die door een deputaatschap als bedoeld in artikel 8 zelf worden beheerd, bescheiden worden vernietigd zonder dat hieromtrent met het deputaatschap voor de kerkelijke archieven overleg is gepleegd; ditzelfde geldt ten aanzien van archiefgedeelten die zodanige ouderdom bezitten, dat het aanbeveling verdient deze godoelten over te brengen naar het centrale archief teneinde ze uit historisch oogpunt daar te bewaren.

Artikel 16.

De deputaten die belast zijn met de controle als bedoeld in artikel 2 van dit reglement, houden geregeld toezicht op het beheer dat de archivariissen ten aanzien van het archief van de generale synode plegen.

Artikel 17.

Voor het uitoefenen van het toezicht als bedoeld in artikel 3 onder a. van dit reglement dragen de deputaatschappen die toestemming hebben zelf hun archief te beheren en te bewaren, er steeds zorg voor dat bij de secretaris van het deputaatschap voor de kerkelijke archieven bekend is wie belast is met het beheer van deze archieven en waar deze worden bewaard.

Artikel 18.

Het toezicht op het beheer van de archieven van de particuliere synoden wordt door deputaten zelf geregeld in overleg met de betrokken archivaris van de particuliere synode.

Artikel 19.

Deputaten rapporteren aan de generale synode betreffende hun werkzaamheden en de toestand waarin de archieven zich bevinden, waarop zij ingevolge het bepaalde in artikel 16, 17 en 18 toezicht uitoefenen. De archivariissen voegen bij dit rapport een aanvullend rapport omtrent het door hen gevoerde beheer.

- c. volgens art. 2 van dit reglement vijf deputaten te benoemen onder wie een voorzitter, een secretaris en twee archivariissen;
- d. de 'Regeling voor het beheer van de archiefbescheiden van een kerkelijke vergadering' als volgt vast te stellen:

ALGEMEEN.

- Art. 1 In deze regeling worden onder archiefbescheiden (-stukken) verstaan:
- a. bescheiden die door de kerkelijke vergadering zijn ontvangen of opgemaakt en naar hun aard bestemd om oeder de kerkelijke vergadering te berusten;
 - b. bescheiden met overeenkomstige bestemming, ontvangen of opgemaakt door instellingen, verenigingen of personen, wier rechten of functies op de kerkelijke vergadering zijn overgegaan;
 - c. bescheiden die ingevolge overeenkomsten met of besluiten van instellingen, verenigingen of personen, dan wel uit anderen hoofde in de archiefruimte van de kerkelijke vergadering zijn opgenomen om daar te berusten;
 - d. reproducties die in plaats zijn gesteld van de onder a., b. of c. bedoelde archiefbescheiden.
- Art. 2 Voor de bewaring van de archiefbescheiden wijst de kerkelijke vergadering een archiefruimte aan.
- Art. 3 Omtrent plannen betreffende de aanschaf, bouw, verbouwing, inrichting of verandering van de kerkelijke archiefruimte worden de richtlijnen van het deputaatschap voor de kerkelijke archieven in acht genomen.

BEHEER RECENT ARCHIEF.

- Art. 4 De scriba/secretaris van de kerkelijke vergadering is belast met het beheer van de onder de kerkelijke vergadering berustende archiefbescheiden, die niet ouder zijn dan 5 jaren (het recente archief). Hij kan hierbij gebruik maken van de richtlijnen die voor het deputaatschap voor de kerkelijke archieven zijn vervaardigd.
- Art. 5 Inkomende stukken worden dadelijk na ontvangst in een los- of vastbladig inschrijvingsregister ingeschreven, zodat hun ontvangst kan worden vastgesteld. De inschrijving in het register dient zodanig te zijn, dat op eenvoudige wijze ieder archiefstuk kan worden gevonden, waarvan slechts bekend is:
- hetzij de inhoud van het stuk;
 - hetzij de afzender of geadresseerde, alsmede de datum en het kenmerk (nummer) bij verzending of ontvangst aan het stuk gegeven;
 - hetzij de datum waarop het stuk is behandeld op enige vergadering van de kerkelijke vergadering.
- Art. 6 De scriba/secretaris van de kerkelijke vergadering draagt er zorg voor dat de vervaardiging van archiefbescheiden geschiedt op zodanige wijze en met gebruik van zodanige materialen dat deze bescheiden een voldoende houdbaarheid bezitten.

BEHEER OUDER ARCHIEF.

- Art. 7 Door de kerkelijke vergadering wordt een archivaris benoemd die belast wordt met het beheer van de onder de kerkelijke vergadering berustende archiefbescheiden, die ouder zijn dan 5 jaren (het oudere archief). Hij maakt hierbij gebruik van de richtlijnen die door het deputaatschap voor de kerkelijke archieven zijn vervaardigd.
- Art. 8 De archivaris staat in betrekking tot alle zaken die hem uit hoofde van het beheer van de archiefbescheiden ter kennis komen onder verplichting van strikte geheimhouding.
- Art. 9 a. De archivaris dient te bevorderen dat archiefbescheiden, ouder dan 5 jaren, van deputaatschappen, commissies en verenigingen, die ingevolge hun reglementen dienen te worden overgedragen aan de beheerder van de kerkelijke archiefruimte, regelmatig worden overgebracht.
- b. Omtrent de regeling van de overdracht van de in de artikelen 4 en 9a bedoelde archiefbescheiden kan de archivaris voorstellen doen aan de kerkelijke vergadering, deputaatschappen, commissies of verenigingen.

- Art. 10 Ieder overgedragen archief dient zodanig in een archiefoverzicht of anderszins te zijn beschreven en van ingangen te zijn voorzien, dat te allen tijde op eenvoudige wijze kan worden vastgesteld welke archiefstukken in de archiefruimte behoren te berusten en waar deze zich bevinden.
- Art. 11 Het raadplegen van archiefbescheiden door anderen dan de leden der kerkelijke vergadering, deputaatschappen, commissie of vereniging, die met de behandeling van de zaken, waarop de stukken betrekking hebben, zijn belast, is slechts geoorloofd met toestemming van het moderamen van de kerkelijke vergadering.
- Art. 12 a. Voor uitleening van archiefbescheiden aan derden is de toestemming vereist van het moderamen van de kerkelijke vergadering.
- b. De archivaris houdt aantekening van de uitleening en controleert of het uitgeleende tijdig wordt terugontvangen.
- c. Bij de uitleening worden de richtlijnen in acht genomen die daarvoor door het deputaatschap voor de kerkelijke archieven zijn opgesteld.
- Art. 13 a. De archivaris kan voorstellen doen aan de kerkelijke vergadering omtrent het in bewaring geven van archiefstukken die ouder zijn dan 50 jaren, aan een archiefbewaarplaats die beheerd wordt door een gemeentelijke-, streek- of rijksarchivaris.
- b. De kerkelijke vergadering beslist over deze voorstellen nadat zij daaromtrent advies heeft gevraagd aan het deputaatschap voor de kerkelijke archieven.
- Art. 14 a. Tenminste eenmaal in de 5 jaren wordt door de archivaris overgegaan tot vernietiging van daarvoor, krachtens een door het deputaatschap voor de kerkelijke archieven opgemaakte vernietigingslijst, in aanmerking komende archiefstukken.
- b. Van de vernietiging, die slechts plaatsvindt met machtiging van het moderamen van de kerkelijke vergadering, wordt een verklaring opgemaakt waarin vermeld wordt welke bescheiden vernietigd zijn en wanneer.
- Art. 15 a. Bij opheffing, splitsing of fusie van de kerkelijke vergadering wordt advies gevraagd aan het deputaatschap voor de kerkelijke archieven omtrent de zorg en het beheer van de archiefstukken en de aanwijzing van een archiefruimte.
- b. Het besluit of de overeenkomst van de kerkelijke vergadering hierover wordt schriftelijk vastgelegd en aan het deputaatschap meegedeeld.
- e. mandaat te geven passende maatregelen te nemen die kunnen leiden tot verbetering van de huidige archiefruimte;
- f. opnieuw de diverse deputaatschappen op te dragen volgens art. 8 van het reglement voor het deputaatschap kerkelijke archieven, hun archiefstukken - nu van de jaren voor 1977 - in het synodale archief te doen opnemen;
- g. in de commissie tot registratie van de protestantse kerkelijke en semi-kerkelijke archieven te participeren en aan de deputaten voor de kerkelijke archieven mandaat te geven één hunner tot lid van deze commissie te benoemen;
- h. mandaat te verlenen om in overleg te treden met het college van hoogleraren voor nader beraad inzake het stichten van een documentatiecentrum voor de Christelijke Gereformeerde Kerken.

Artikel 154.

Contact Kerkjeugd.

De praeses stelt aan de orde het rapport van de deputaten voor het contact met de kerkjeugd (bijlage 92), alsook het daarbij behorende rapport 5 van commissie I (bijlage 382 93).

Ds. G. Bijkerk, secretaris van de deputaten, wordt welkom geheten. Hij neemt plaats aan de moderamentafel.

De rapporteur, ds. J. van Dijken, deelt vooraf mee dat na nader overleg voorstel 4h. van het commissierapport zo gewijzigd dient te worden dat hiernaan voorafgaat: 'na te gaan of het mogelijk en wenselijk is...'

Een brede bespreking volgt. Gevraagd wordt: wat bedoelen deputaten met de studentenwerker; hoe denken deputaten over sommige activiteiten en uitgaven van de C.G.J.O.; raakt het verschil dat onder de kerkjeugd zich voordoet alleen taal en woordkeus of gaat het hierbij over ingrijpendere zaken; waarom werd bij het onderzoek naar de leef- en

denkwereld van de jeugd van onze kerken gebruik gemaakt van de diensten van iemand die geen lid van onze kerken is?

Bezwaar wordt gemaakt tegen de steunverlening aan het blad DIA.

Ds. J. Brons amendeert voorstel 3 van het commissierapport door dit te willen lezen als:

3. a. de kerken op te roepen in eenheid des Geestes en oog hebbend voor elkaar, gestalte te geven aan haar gezamenlijke verantwoordelijkheid voor de jeugd der kerk en voor alle arbeid ten dienste van die totale kerkjeugd verricht, tot uitdrukking komend in een voorgaan van de jeugd, in het op een verantwoord christelijke wijze omgaan met en aanvaarden van elkaar;
- b. de kerken op te roepen onverkort hun bijdragen aan het Jeugdsteunfonds te geven en te blijven geven.

Ds. H. van der Schaaf stelt voor voorstel 4 h. van het commissierapport als volgt te redigeren:

- h. na te gaan of het mogelijk en wenselijk is een deputaat ter benoeming aan het C.I.O. voor te dragen als lid van de commissie C.I.O.-B.J.

De rapporteur, ds. J. van Dijken, antwoordt namens de commissie. Over het werk van de C.G.J.O. spreekt de commissie geen oordeel uit. Wel werd geconstateerd dat een groot deel van de kerkjeugd in de C.G.J.O. zich niet herkent. De steun aan DIA is door de deputaten niet als een subsidie, maar als een dienstverlening aan de kerkeraden gezien. Met het ingediende voorstel alsook met het voorgestelde amendement kan de commissie akkoord gaan.

Ter bespreking van een persoonlijke zaak gaat de synode in comité.

Artikel 155.

Comité-generaal.

Artikel 156.

Schorsing.

De praeses schorst de zitting in verband met de broodmaaltijd.

VERVOLG ACHTSTE ZITTING

donderdag 29 september 1983, 19.00-21.00 uur.

Artikel 157.

Heropening.

De praeses heropent de zitting. Hij laat zingen Psalm 72 : 8 en 9.

Artikel 158.

Presentie.

Voor ds. B. Bijleveld is weer aanwezig ds. K. Boersma, voor ds. P. N. Ribbers ds. G. C. den Hertog, voor oud. H. Verhey oud. G. Evers.

Oud. W. Westerhuis neemt de plaats in van oud. D. Lokhorst.

Artikel 159.

Vervolg - Contact kerkjeugd.

De bespreking over de kerkjeugd wordt voortgezet (zie art. 154).

Ds. G. Bijkerk antwoordt namens de deputaten.

Op het werk van de C.G.J.O. is door de deputaten kritisch belangstellend gereageerd. Er is bij de C.G.J.O. een streven om het geheel van de kerkjeugd te dienen. Haar daarop aansprekend, trachten de deputaten leiding te geven. Naar de mening van de deputaten zijn de verschillen onder de kerkjeugd niet direct van principiële aard. Het gesprek ook met dat deel van de jeugd dat moeite heeft met de C.G.J.O. willen de deputaten voortzetten. Aansluitend bij het verleden is het blad DIA op kosten van de deputaten blijvend aan de kerkeraden toegezonden, hoewel er geen verdere contacten met de redactie van DIA zijn geweest. Tot het onderzoek naar de leef- en denkwereld van de jeugd van onze kerken is een deskundige kracht noodzakelijk ten einde dit onderzoek zinvol te doen zijn.

Ds. P. den Butter dient aansluitend bij het commissierapport het volgende voorstel in:

4. deputaten op te dragen:
 - a. met verwijzing naar de opdracht door de Generale Synode 1980 hun gegeven al het mogelijke te blijven doen om een verder uiteengroeien van de jeugd van onze kerken tegen te gaan en de eenheid van het jeugdwerk, landelijk en regionaal te bevorderen;
 - b. als commissievoorstel;
 - c. contacten te blijven onderhouden met de jeugd, die op dit moment buiten de C.G.J.O. staat, de bezwaren die bij hen leven tegen de landelijke organisatie door te spreken en deze zo mogelijk weg te nemen;
 - d. het geheel van het jeugdwerk te blijven omringen met warme belangstelling, pastoraal te begeleiden, waar nodig te corrigeren en financieel te steunen;
 - e. niet over te gaan tot de benoeming van een studentenwerker;
 - f. als commissievoorstel;
 - g. de subsidiëring van het blad DIA te beëindigen per 31 december 1983.

Oud. A. Bergsma stelt aansluitend bij het commissierapport voor:

4. b. met de C.G.J.O. te bespreken hoe de totale kerkjeugd benaderd dient te worden en haar op eenvoudige wijze bekend te maken met hetgeen onze kerken op grond van Schrift en belijdenis leren;
4. g. toevoegen aan het slot: 'met ingang van heden'.

Oud. L. Hartog amendeert voorstel 4 c. van het commissierapport door dit als volgt te lezen:

4. c. contacten te blijven onderhouden met de jeugd die op dit moment buiten de C.G.J.O. staat en hun financiële steun te geven.

Ds. J. Westerink verzoekt aan het amendement van oud. L. Hartog toe te voegen: op grond van art. 6. van hun instructie.

Diaken D. M. van der Leeden amendeert voorstel 4 h. van het commissierapport, door dit als volgt te redigeren:

4. h. na overleg met de Christelijke Gereformeerde Vereniging voor Jeugdwezijn een bindende voordracht te doen aan de deputaten voor de correspondentie met de Hoge Overheid tot benoeming van een vertegenwoordiger van onze kerken in de Commissie voor Bijzonder Jeugdwerk van het C.I.O.

De ingediende voorstellen en amendementen worden ter nadere overweging verwezen naar commissie I, die hierover zal rapporteren (zie art. 183).

Artikel 160.

Vervolg - Geestelijke verzorging van gehandicapten en ziekenhuispastoraat (G.V.G.) (zie art. 78).

Namens de deputaten is nu aanwezig br. mr. W. Bijleveld. Hij wordt door de praeses welkom geheten en neemt plaats aan de moderamentafel.

Er is nader overleg geweest tussen de commissie, deputaten voor de geestelijke verzorging van gehandicapten en behartiging van het ziekenhuispastoraat en de deputaten voor algemene diaconale en maatschappelijke aangelegenheden inzake een nadere vaststelling van een bepaald werkt terrein van beide deputaatschappen.

Ds. H. van der Schaaf dient het volgende voorstel in:

Inzake de verhouding deputaten A.D.M.A. en deputaten G.V.G. spreke de generale synode uit:

1. de deputaten A.D.M.A. wijzen de diaconieën op de taken die de diakenen kunnen verrichten met het oog op de plaats van de gehandicapte in de gemeente;
2. elk ander werk met het oog op de gehandicapte – met name wat de interkerkelijke vakantieweken betreft – wordt niet verricht dan na en in goed overleg met de deputaten G.V.G.;
3. Op de eerstvolgende synode zal deze voorlopige regeling nader op zijn waarde worden bezien.

De synode besluit:

ten aanzien van de verhouding tussen de deputaten G.V.G. en de deputaten A.D.M.A.:

- a. de deputaten A.D.M.A. wijzen de diaconieën op de taken die de diakenen kunnen verrichten met het oog op de plaats van de gehandicapte in de gemeente;
- b. elk ander werk met het oog op de gehandicapte – met name wat de interkerkelijke vakantieweken betreft – wordt niet verricht dan na en in goed overleg met de deputaten G.V.G.;
- c. op de eerstvolgende synode zal deze voorlopige regeling nader op zijn waarde worden bezien.

Artikel 161.

Vervolg - Geestelijke verzorging van gehandicapten en ziekenhuispastoraat (zie art. 78 en 160).

De synode besluit:

ten aanzien van het rapport van de deputaten voor de geestelijke verzorging van gehandicapten en behartiging van het ziekenhuispastoraat:

- a. de handelingen van deputaten goed te keuren en hen te danken voor hun arbeid;
- b. opnieuw deputaten te benoemen en hun aantal te brengen op acht;
- c. de instructie van deputaten bijlage 3 K.O. aan te vullen met:
 - art. 2 f. het behartigen van de belangen van het ziekenhuispastoraat;
 - art. 2 g. het zoeken van wegen en mogelijkheden tot bezinning op de theologische, medische en ethische vragen met betrekking tot genoemde werkgebieden;
- d. de rente van het saldo 'Beekbergen' jaarlijks beschikbaar te stellen aan de Werkgroep Recreatie Gehandicapten door middel van een Fonds Vakantieweken Gehandicapten, waarvoor de volgende regels gelden:
 1. het fonds wordt beheerd door deputaten die de gelden op gunstige voorwaarden beleggen, na overleg met deputaten financiële zaken;
 2. deputaten stellen jaarlijks de interest van de belegde gelden ter beschikking van de Werkgroep Recreatie Gehandicapten, ten behoeve van gehandicapte deelnemers aan de onder verantwoordelijkheid van deputaten georganiseerde vakantieweken voor gehandicapten;
 3. de uit de rente verkregen gelden dienen als tegemoetkoming in de met de handicap verband houdende meerkosten;
 4. administratieve handelingen die het fonds betreffen, worden verzorgd door het Kerkelijk Bureau;
- e. de brief van ds. J. de Jong (10.5) voor kennisgeving aan te nemen.

Artikel 162.

Algemene diaconale en maatschappelijke aangelegenheden.

De praeses stelt aan de orde het rapport van de deputaten voor algemene diaconale en maatschappelijke aangelegenheden (bijlage 95), en het daarbij behorende rapport 5 van commissie VI (bijlage 96).

Ds. T. Harder en br. W. Huizer, voorzitter en secretaris van de deputaten, worden welkom geheten. Ze nemen plaats aan de moderamentafel.

Aandacht wordt gevraagd voor de toerusting van diakenen die pas met hun dienst begonnen zijn. Hoe maken we onze diaconieën attent en efficiënt?

De rapporteur, drs. J. C. L. Starreveld, en de deputaten ds. T. Harder en br. W. Huizer gaan nader op de gestelde vragen in. Gewezen wordt op het belang van de classicale commissies.

De synode besluit:

- a. de handelingen van de deputaten goed te keuren en hen te danken voor hun arbeid;
- b. opnieuw deputaten te benoemen.

Artikel 163.

Kerk en bedrijfsleven.

Aan de orde komt het rapport van de deputaten voor kerk en bedrijfsleven (bijlage 97), alsook het daarmee corresponderende rapport 6 van commissie VI (bijlage 98).

Namens de deputaten zijn aanwezig de voorzitter prof. dr. ir. A. K. van der Vegt en de secretaris mevr. drs. T. Drenth. Ze worden welkom geheten en nemen plaats aan de moderamentafel.

De synode besluit:

- a. de handelingen van de deputaten goed te keuren en hen te danken voor hun arbeid;
- b. opnieuw deputaten te benoemen.

Artikel 164.

Comité-generaal.

Artikel 165.

Sluiting.

Nadat ds. B. van Smeden is voorgegaan in dankgebed, sluit de praeses de achtste zitting.

NEGENSE ZITTING

vrijdag 30 september 1983, 9.15-12.30 uur.

Artikel 166.

Opening.

De praeses opent de negende zitting. Hij laat zingen Psalm 118 : 8 en 14. De assessor, ds. J. H. Velema, gaat voor in gebed.

Artikel 167.

Appel-nominaal.

Bij het houden van appel blijken alle primi-afgevaardigden aanwezig te zijn.

Artikel 168.

Vervolg - Evangelisatie.

De bespreking van het rapport van de deputaten voor de evangelisatie (zie art. 133) wordt voortgezet.

Ds. J. Plantinga dient het volgende voorstel in: deputaten op te dragen zich opnieuw te bezinnen op het wezen van de evangelisatie, rekening houdend met wat ter synode over deze bezinning is gezegd, en van deze bezinning te rapporteren op de volgende synode.

Enkele vragen uit het eerste deel van de bespreking zijn onbeantwoord gebleven.

De rapporteur, ds. A. W. Drechsler, deelt mee dat de commissie zich kan stellen achter het voorstel van ds. J. Plantinga.

Ds. J. Vogel, sprekend namens de deputaten, zegt dat de deputaten zullen doen wat de synode opdraagt. Op zijn verzoek vergadert de synode in comité.

Artikel 169.

Comité-generaal.

Artikel 170.

Vervolg - Evangelisatie.

Bij de voortgezette bespreking van het rapport van de deputaten voor de evangelisatie (zie art. 168) dient ds. J. Westerink het volgende voorstel in:

deputaten op te dragen hun bezinning over het wezen van de evangelisatie grondig te herzien in het licht van Schrift en belijdenis;

en uit te spreken dat de deputaten de eigen verantwoordelijkheid die de kerkeraad van Ermelo voor ds. J. Kievit draagt volgens art. 6 K.O. dienen te erkennen en te eerbiedigen. Ter nadere overweging worden de voorstellen verwezen naar de commissie (zie art. 173).

Artikel 171.

Comité-generaal.

Artikel 172.

Evangelisatie België.

Na opheffing van het comité deelt de praeses mee dat ten aanzien van het evangelisatiewerk in België in niet openbare vergadering is besloten:

1. de commissie België te danken voor het vele werk dat zij heeft verricht;
2. te aanvaarden, dat de drie bestaande posten blijven bestaan:
Antwerpen onder verantwoordelijkheid van de kerkeraad van Eindhoven;
Gent onder verantwoordelijkheid van de kerkeraad van Zaanslag;
Eeklo onder verantwoordelijkheid van één van de kerken in de classis Middelburg;
3. aan de verantwoordelijke kerkeraden te verzoeken geregeld rapport uit te brengen aan de deputaten voor de evangelisatie;
4. aan de kerken vertegenwoordigd in de commissie Oost-Vlaanderen, dringend te verzoeken hun steun aan het project Gent via de deputaten voor de evangelisatie te doen plaatsvinden;

5. aan de vereniging 'Filippus' dringend te verzoeken zichzelf op te heffen;
6. uit te spreken, dat de deputaten voor de evangelisatie niet gehouden zijn steun te verlenen aan evangelisatie-projecten in België die zonder hun voorkennis en advies in het leven worden geroepen en er bij de kerken op aan te dringen dergelijke projecten niet zelfstandig aan te vangen;
7. bij de vaststelling van de minimumbijdrage voor 1984, 1985 en 1986 aan de deputaten voor de evangelisatie nu reeds de financiële ruimte te geven om voortaan de kerken in de classis Middelburg te steunen met het oog op het werk in Eeklo, waarbij de deputaten het recht hebben, indien dit nodig blijkt te zijn, tussentijds de minimumbijdrage te verhogen, uiteraard slechts na overleg met en instemming van de deputaten voor financiële zaken;
8. deputaten voor de evangelisatie op te dragen te bevorderen dat er steeds meer samenwerking komt tussen de kerken die bij het evangelisatiewerk in België betrokken zijn;
9. deputaten voor de evangelisatie op te dragen zich met de kerken die in België evangelie-arbeid verrichten te bezinnen op de wenselijkheid en mogelijkheid een deputaatschap voor de evangelieverkondiging in België in het leven te roepen en aan de synode van 1986 dienaangaande eventueel voorstellen te doen.

Artikel 173.

Vervolg - Evangelisatie (zie art. 170).

De rapporteur van commissie IV, ds. A. W. Drechsler, deelt mee, dat de commissie na de beoordeling van de voorstellen ingediend door ds. J. Plantinga en door ds. J. Westerink tot een gezamenlijk nieuw voorstel is gekomen:

deputaten op te dragen zich opnieuw te bezinnen op het wezen van de evangelisatie en de door hen aangeboden definitie in eenvoudige vorm te herschrijven, rekening houdend met wat ter synode over hun bezinning is gezegd en hierover te rapporteren op de volgende synode.

Voorstel 2 van het commissierapport betreffende de bestudering van de positie van de evangelist in de kerk wordt door de commissie teruggenomen.

In een besloten vergadering is reeds aanvaard het volgende voorstel van de commissie: 'dat naar art. 6 sub 1c. K.O. (Acta 1980, art. 152) voortaan de kerkeraad van Ermelo vertegenwoordigd zal zijn in het deputaatschap voor de evangelisatie wanneer zaken aan de orde zijn, die het werk van ds. J. Kievit raken'.

De synode besluit

1. deputaten te danken voor het werk door hen verricht en hun werkzaamheden goed te keuren;
2. te bepalen dat naar art. 6 sub 1c. K.O. (Acta 1980, art. 153) voortaan de kerkeraad van Ermelo vertegenwoordigd zal zijn in het deputaatschap voor de evangelisatie, wanneer zaken aan de orde zijn, die het werk van ds. J. Kievit raken;
3. deputaten op te dragen zich opnieuw te bezinnen op het wezen van de evangelisatie, rekening houdend met wat ter synode over deze bezinning is gezegd en over deze hernieuwde bezinning te rapporteren op de volgende synode;
4. opnieuw drie deputaten te benoemen met secundi, onder wie een penningmeester.

Artikel 174.

Vervolg - Artikel 4 K.O. / Instructie 8.02.

De praeses stelt opnieuw aan de orde de behandeling van de instructie van de particuliere synode van het Noorden, inzake wijziging art. 4 K.O. sub A 1 d. e. (zie art. 124).

Prof. dr. W. van 't Spijker stelt in zijn preadvies dat het in deze zaak gaat om de beoordeling door twee onafhankelijke instanties: eerst de classis, daarna deputaten art. 49 K.O. Zo de

deputaten direct ingeschakeld worden, wordt te kort gedaan aan de bevoegdheid van de classis.

Prof. dr. J. van Genderen pleit voor het aanvaarden van de instructie. Voor nader overleg met de preadviseurs wordt de zaak terug verwezen naar de commissie (zie art. 178).

Artikel 175.

Schrijven Eindhoven.

De praeses geeft in bespreking rapport I f. van commissie V, waarin de behandeling is voorbereid van de brief van de kerkeraad van Eindhoven (10.08). Daarin wordt beoogd inwilliging te verkrijgen van het verzoek, eerder gedaan aan de deputaten voor de Kas Onderlinge Bijstand, om uit die kas steun te mogen ontvangen voor de Nederlands Gereformeerde Kerk te Maastricht (bijlage 99).

401 Br. D. M. van der Leeden meent dat er wel een aanwijsbare nood is in de gemeente van Maastricht, en dient het volgende voorstel in:

De generale synode besluite de brief van Eindhoven ter behandeling over te dragen aan de deputaten voor de hulpverlening in binnen- en buitenland.

De synode besluit:

op grond van de in het commissierapport genoemde overwegingen niet aan het verzoek van de Christelijke Gereformeerde Kerk te Eindhoven te voldoen.

Artikel 176.

Schorsing.

De praeses schorst de zitting in verband met de middagmaaltijd, die ditmaal ten afscheid extra goed is verzorgd.

VERVOLG NEGENDE ZITTING

vrijdag 30 september 1983, 14.00-18.00 uur.

Artikel 177.

Heropening.

De praeses heropent de zitting. Hij laat zingen Psalm 25 : 6 en 7.

Artikel 178.

Vervolg - Artikel 4 K.O. / Instructie 8.02.

De behandeling van de instructie van de particuliere synode van het Noorden, inzake wijziging art. 4 K.O. sub A 1 d. e. wordt voortgezet (zie art. 174).

De rapporteur, ds. P. den Butter, deelt mee dat de commissie bij het door haar ingenomen standpunt blijft, met dien verstande dat onder het colloquium doctum sub A 1 f. meer verstaan moet worden dan een 'geleerd gesprek' op zichzelf, zodat daarbij ook kan worden teruggekomen op het onderzoek dat eraan vooraf is gegaan.

De synode besluit:

art. 4 K.O. sub A 1, d. e. niet te wijzigen en de instructie 8.02 niet te aanvaarden op grond van de in het commissierapport genoemde overwegingen.

Artikel 179.

Vervolg Kerkelijk Lied / Instructie 8.06.

De behandeling van de instructie van de particuliere synode van het Oosten inzake art. 69 K.O. wordt voortgezet (zie art. 122).

Omdat aan de intentie van de instructie is voldaan door de beslissing die de synode inzake het kerkelijk lied nam, wordt door de afgevaardigden van de particuliere synode van het Oosten de instructie teruggenomen, mits rapport 10 van commissie II als niet geschreven zijnde wordt beschouwd.

Door de vergadering van de synode wordt dit aanvaard.

Artikel 180.

Bezwaarschrift Amersfoort.

Aan de orde komt het bezwaarschrift van de kerkeraad van Amersfoort tegen de besluiten van de particuliere synode van het Oosten, genomen op de vergadering van 13 april 1983, inzake het kerkelijk lied (bijlage 100).

401 De synode is van mening dat dit bezwaarschrift niet meer in behandeling genomen behoeft te worden, omdat de instructie waartegen het appel zich richt is teruggenomen (zie art. 179).

De synode besluit dienovereenkomstig.

Artikel 181.

Bezwaarschrift Veenendaal - Bethelkerk.

403 Aan de orde is het bezwaarschrift van de raad van Veenendaal-Bethelkerk tegen de besluiten van de particuliere synode van het Oosten genomen op de vergadering van 13 april 1983, inzake het doorzenden van de instructies 8.05 en 8.09. (bijlage 101).

De synode besluit:

1. het bezwaarschrift tegen het doorzenden van de instructie 8.06 niet in behandeling te nemen, omdat de instructie waartegen het appel zich richt is teruggenomen;
2. het bezwaarschrift tegen het doorzenden van de instructie 8.09 af te wijzen, omdat het ten aanzien van de zaak waar het in deze instructie over gaat, geheel legitiem is dat de meerdere vergaderingen zich daarover uitspreken.

Artikel 182.

Comité-generaal.

Artikel 183.

Vervolg - Contact kerkjeugd.

De praeses stelt opnieuw aan de orde het rapport van de deputaten voor het contact met de kerkjeugd (zie art. 159).

384 Door commissie I is na het beoordelen van de ingediende voorstellen c.q. amendementen een nader rapport 5 ingediend (bijlage 94).

Ds. P. den Butter amendeert de nieuwe voorstellen van de commissie aldus:

4. e. niet over te gaan tot de benoeming van een studentenwerker;
4. g. de subsidiëring van het blad DIA te beëindigen per 31 december 1983;
4. i. het onderzoek naar de leef- en denkwereld van de jeugd van onze kerken, waartoe de Generale Synode van 1980 reeds opdracht gegeven had, uit te voeren met dien verstande dat:
 1. dit onderzoek een beperkt karakter zal dragen, waarbij geen betaalde kracht zal worden aangetrokken;

2. tot eventuele publikatie van de resultaten van dit onderzoek pas overgegaan kan worden na goedkeuring van de generale synode.

Br. D. M. van der Leeden amendeert de nieuwe voorstellen als volgt:

4. g. de abonnementen op het blad DIA op 31 december 1983 te beëindigen of later doch uiterlijk op 31 december 1984;
4. h. na 'na te gaan' invoegen 'of en'.

Ds. H. van der Schaaf amendeert voorstel 4 h. door te stellen dat ook de Christelijke Gereformeerde vereniging voor Jeugdwezijn bij het overleg betrokken dient te worden.

De synode besluit:

1. deputaten te danken voor hun arbeid en die arbeid goed te keuren;
2. opnieuw deputaten te benoemen;
3. a. de kerken op te roepen in eenheid des Geestes en oog hebbend voor elkaar, gestalte te geven aan haar gezamenlijke verantwoordelijkheid voor de jeugd der kerk en voor alle arbeid ten dienste van die totale kerkjeugd verricht, tot uitdrukking komend in een voorgaan van de jeugd, in het op een verantwoord christelijke wijze omgaan met en aanvaarden van elkaar;
b. de kerken op te roepen overkort hun bijdragen aan het Jeugdsteunfonds te geven en te blijven geven;
4. deputaten op te dragen:
 - a. met verwijzing naar de opdracht door de Generale Synode 1980 hun gegeven, al het mogelijke te blijven doen om een verder uiteengroeien van de jeugd van onze kerken tegen te gaan en de eenheid van het jeugdwerk landelijk en regionaal te bevorderen;
 - b. met de CGJO te spreken over de mogelijkheden om de totale kerkjeugd zich te laten herkennen in het geheel van de CGJO;
 - c. contacten te blijven onderhouden met de jeugd die op dit moment buiten de CGJO staat, de bezwaren die bij hen leven tegen de landelijke organisatie door te spreken en deze zo mogelijk weg te nemen;
 - d. het geheel van het jeugdwerk te blijven omringen met warme belangstelling, het pastoraal te begeleiden, waar nodig te corrigeren en het financieel te steunen naar analogie van art. 6 van de instructie;
 - e. zich nader te bezinnen op de vraag of de benoeming van een studentenwerker noodzakelijk, wenselijk en mogelijk is;
 - f. aandacht te blijven geven aan het werk van de Werkgroep Contact Studerenden, en dit werk te stimuleren en te steunen;
 - g. de subsidiëring van het blad DIA uiterlijk te beëindigen per 31 december 1984;
 - h. in overleg met de deputaten voor de correspondentie met de Hoge Overheid, deputaten A.D.M.A. en de Christelijke Gereformeerde Vereniging voor Jeugdwezijn na te gaan of en hoe gekomen kan worden tot de benoeming van een deputaat in de commissie voor Bijzonder Jeugdwerk van het Interkerkelijk Contact in Overheidszaken;
 - i. op een bescheidener schaal dan deputaten voorstellen door te gaan met een onderzoek naar de leef- en denkwereld van de jeugd van onze kerken, en slechts tot publikatie van de verkregen gegevens over te gaan, als een volgende synode daarvoor toestemming heeft gegeven.

Artikel 184.

Bezwaarschrift Classis Utrecht.

- 405 De praeses stelt aan de orde rapport 3 van commissie VIII (bijlage 102), waarin de behandeling is voorbereid van het bezwaarschrift van de classis Utrecht tegen een besluit van de particuliere synode van het Oosten betreffende 'enkelvoudige kandidatering'.

De synode besluit:

- a. op grond van de in het commissierapport genoemde overwegingen niet te voldoen aan het verzoek van de classis Utrecht en het appel af te wijzen;
- b. van dit besluit en de overwegingen kennis te geven aan de classis Utrecht en de particuliere synode van het Oosten.

Artikel 185.

Vervolg - Steun kerken in de polders.

De praeses stelt opnieuw aan de orde het rapport van de deputaten voor de steunverlening aan de kerken in de nieuwe polders rond het IJsselmeer (zie art. 45).

Van de deputaten zijn opnieuw aanwezig br. A. Mol en br. J. Hartog. Zij nemen ook nu weer plaats aan de moderamentafel.

- 407 Van commissie III zijn nu twee rapporten ter tafel: een meerderheidsrapport (bijlage 104) en een minderheidsrapport (bijlage 103). Deze worden in bespreking gegeven.

Vanuit de synode wordt kritiek uitgeoefend op het meerderheidsrapport: de opdracht van deputaten zou voorrang moeten hebben boven de bepaling van art. 39 K.O., zoals een speciale wet voorrang heeft boven een algemene regel, alsook op het minderheidsrapport: er wordt te weinig gelet op het bijzondere van de situatie in Zeewolde in tegenstelling tot de andere poldergemeenten, en op de pastorale verantwoordelijkheid die met name Harderwijk als genabuurd gemeente voor de leden, die in Zeewolde wonen en komen wonen, heeft.

Ds. J. Plantinga verdedigt het minderheidsrapport. Het meerderheidsrapport wordt bepleit door ds. J. P. Boiten.

Br. A. Mol spreekt namens deputaten. Hoewel het minderheidsrapport enigermate aanvaardbaar is, kunnen deputaten in feite noch met het meerderheids- noch met het minderheidsrapport zich verenigen. In Zeewolde houden we ons aan onze instructie. Br. Mol erkent dat de brief aan de Veluwe-gemeenten beter door de deputaten geschreven had kunnen worden dan door Almere. Er moet vertrouwen zijn in het beleid van de deputaten, dat in Zeewolde een eigen gemeente naar eigen structuur zal ontstaan. Deputaten zijn bereid om hiertoe met alle betrokken gemeenten samen te werken.

Prof. dr. W. van 't Spijker geeft preadvies. Er mag geen competentiestrijd zijn tussen de deputaten en de gemeente Harderwijk. Beiden bedoelen het heil der kerk. De samenwerking tussen de Nederlands Gereformeerde Kerken en de Christelijke Gereformeerde Kerken moet hier in eerste instantie buiten blijven. Wezenlijk is: hoe komt een gemeente tot stand? De gelovigen komen zelf samen en institueren de gemeente. Hier is niet van toepassing art. 39 K.O., maar veeleer art. 38 K.O. Het gebied van de gemeente moet onder de leiding van de classis worden vastgesteld. Hier gaat het om een gebied dat enerzijds gerekend wordt tot de classis Zwolle, anderzijds tot de classis Amersfoort. Door een commissie uit beide classes moet in overleg met de deputaten een zo goed mogelijke oplossing worden gezocht, en dat op zo kort mogelijke termijn.

Met prof. dr. W. van 't Spijker zal de commissie zich bezinnen om tot een nieuw voorstel te komen (zie art. 192).

Artikel 186.

Vervolg - Kerkelijke verhoudingen binnenland.

Nederlands Gereformeerde Kerken, bijlage 9 K.O.

Aan de orde komt een nadere beslissing ten aanzien van bijlage 9 K.O.

- Door prof. dr. W. van 't Spijker zou dienaangaande een voorstel worden voorbereid (zie art. 92). Na overleg met prof. dr. W. van 't Spijker komt commissie V nu met een nieuw voorstel (bijlage 36), dat door de praeses in bespreking wordt gegeven.

De synode besluit:

bijlage 9 K.O. – de voorlopige regeling voor het gestalte geven aan eenheid met kerken van gereformeerd belijden – sub 1 als volgt te redigeren:

1. a. Het aanvankelijk gestalte geven aan eenheid tussen plaatselijke kerken van gereformeerd belijden die tot verschillende kerkverbanden behoren, door nauwer samenleven, kan alleen geschieden met kerken, die behoren tot een kerkverband waarvan de synode van de eigen kerken heeft geconstateerd, dat het zich in alles wil stellen op de grondslag van Gods heilig Woord en de gereformeerde belijdenis, en met welk kerkverband contacten worden onderhouden door wederzijdse deputaten.
1. b. Het nauwer samenleven kan uitkomen in de toelating van elkanders ongecensureerde leden tot elkanders avondmaalsviering, het aanvaarden van elkanders attestaties en het van tijd tot tijd in de dienst des Woords laten voorgaan van elkanders plaatselijke predikanten en van predikanten van andere plaatselijke kerken, waar hetzelfde nauwer samenleven tot stand gekomen is.
1. c. In het kader van deze regeling kunnen onze kerkeraden ook predikanten van andere plaatselijke kerken van eigen kerkverband uitnodigen, die daartoe de bewilling van hun eigen kerkeraad behoeven.

Artikel 187.**Schorsing.**

De praeses schorst de zitting in verband met de broodmaaltijd.

VERVOLG NEGENDE ZITTING

vrijdag 30 september 1983, 19.00-21.15 uur.

Artikel 188.**Heropening.**

De praeses heropent de zitting. We zingen Psalm 138 : 3.

Artikel 189.**Presentie.**

Br. D. Kooze heeft in de middag met een hartelijk woord afscheid genomen van de synode, daar hij vanwege bijzondere omstandigheden niet verder aanwezig kon zijn. Er is geen secundus in zijn plaats.

Artikel 190.

Vervolg - Emeritikas (zie art. 87).

408 De praeses stelt aan de orde het aanvullend rapport 2 a van commissie VII (bijlage 105).

De synode besluit:

alsnog in de artikelen 8, 9 en 14 van de instructie van de deputaten voor het beheer van de emeritikas tot steun aan de kerken ten behoeve van de verzorging van emeriti predikanten, predikantsweduwen en -wezen naar art. 13 K.O. de woorden 'uitkeringsgrondslag' te vervangen door: het aanvaardbare minimumtraktament van predikanten met tien dienstjaren.

Artikel 191.**Verantwoorde leiding inzake homofilie / Instructie 8.10.**

De praeses stelt aan de orde de instructie 8.10 van de particuliere synode van het Oosten, die als volgt luidt:

De particuliere synode van het Oosten constaterend

- a. dat het gesprek over en de praktijk van de homofilie ook ons kerkelijk leven niet voorbij gaat, getuige het bestaan en de activiteit van de werkgroep homofilie;
- b. dat inzonderheid het optreden van deze werkgroep verontrusting heeft gewekt in ons kerkelijk leven;
- c. dat deze werkgroep een orgaan wil zijn dat in de kerken het bestaansrecht opeist van de homoseksuele levenswijze;

overtuigd

- a. dat in de vorming van deze werkgroep een stuk nood openbaar komt waarover de kerk in het verleden te gemakkelijk heeft geoordeeld;
- b. dat Gods Woord de homoseksuele praktijk afwijst;
- c. dat het de roeping van de kerk is profetische en pastorale leiding te geven ook op dit terrein;

verzoekt

de generale synode een uitspraak te doen hoe tegen de achtergrond van de presentatie van deze werkgroep verantwoord leiding gegeven kan worden.

Tegen de wijze waarop deze instructie tot stand is gekomen is door ds. J. Vogel een 408 bezwaarschrift ingediend (bijlage 106).

De behandeling en van de instructie en van het bezwaarschrift is voorbereid in het rapport 409 2 van commissie VI (bijlage 107). De praeses geeft dit in bespreking.

De synode besluit:

- a. de instructie van de particuliere synode van het Oosten niet in behandeling te nemen met het verzoek aan de particuliere synode van het Oosten deze zaak opnieuw in overweging te nemen;
- b. het appel van ds. J. Vogel daarom niet ontvankelijk te verklaren voor afwijzing of toewijzing;
- c. het schrijven van de werkgroep voor kennisgeving aan te nemen.

Artikel 192.**Vervolg - Steun kerken polders (zie art. 185).**

Na overleg met prof. dr. W. van 't Spijker dient commissie III unaniem het volgende voorstel in:

De generale synode overtuigd van de noodzakelijkheid van een goede regeling met betrekking tot gemeentevorming in Zeewolde; besluit om aan de classis Amersfoort en Zwolle te verzoeken elk drie leden voor een commissie te benoemen, die in gemeenschappelijk overleg met deputaten steun kerken polders, in de lijn van art. 38 sub 3 K.O. de grenzen vaststelt van de toekomstige gemeente Zeewolde met het oog op een concretisering van instructie 5 a. van deputaten.

Aan beide classes zal zo spoedig mogelijk een brief verzonden dienen te worden.

De praeses geeft dit voorstel in bespreking.

De synode besluit:

- a. de handelingen van de deputaten goed te keuren en hen te danken voor hun arbeid;
- b. overtuigd van de noodzakelijkheid van een goede regeling met betrekking tot

gemeentevorming in Zeewolde, aan de classes Amersfoort en Zwolle te verzoeken elk drie leden voor een commissie te benoemen, die in gemeenschappelijk overleg met deputaten, in de lijn van artikel 38 sub 3 K.O. de grenzen vaststelt van de toekomstige gemeente Zeewolde met het oog op een concretisering van instructie 5 a. van deputaten;

- c. deputaten mandaat te geven ten aanzien van het werk in Zeewolde om op dit terrein een werker aan te stellen, zodra de ontwikkelingen dat nodig maken;
- d. opnieuw een voorzitter, secretaris en penningmeester met hun secundi te benoemen.

Artikel 193.

Vervolg - Evangelieverkondiging onder Israël.

Na bezinning op de ingediende voorstellen (zie art. 119) heeft commissie IV een aanvullend rapport I (bijlage 55) op tafel gelegd.

De praeses geeft dit in bespreking.

Ds. B. de Romph handhaaft zijn voorstel.

Prof. dr. J. van Genderen acht het voorstel om drie jaar te wachten met het uitzenden van een werker naar Israël, met het oog op het geheel van de kerken, die dit werk hebben te dragen, niet verantwoord. Het zal de liefde tot Israël in de kerken niet ten goede komen. Prof. dr. J. van Genderen en prof. dr. B. J. Oosterhoff dringen er op aan voorstel 3 van het aanvullend commissierapport als volgt te lezen:

vooral aandacht te geven aan de bijbelse en theologische bezinning op de relatie kerk-Israël, juist met het oog op de mogelijke uitzending van een werker naar Israël.

De synode besluit:

1. de deputaten te danken voor het vele werk, dat zij in de afgelopen periode hebben verricht onder soms zeer moeilijke omstandigheden en hun werkzaamheden goed te keuren;
2. deputaten op te dragen vooral aandacht te geven aan de bijbelse en theologische bezinning op de relatie kerk-Israël, juist met het oog op een mogelijke uitzending van een werker naar Israël;
3. deputaten op te dragen hun kritiek op en vrees voor allerlei bedenkelijke theologische ontwikkelingen met betrekking tot Israël op dezelfde wijze in "Vrede over Israël" te laten doorklinken als de voorzitter van deputaten dit heeft gedaan in de vergadering van de generale synode;
4. goed te keuren dat de deputaten deelnemen aan het Overleg-orgaan van Joden en Christenen (O.J.E.C.);
5. deputaten op te dragen naar wegen te zoeken om jongeren uit de kerken, die in Israël en in het bijzonder in Nes Ammim gaan werken, zoveel mogelijk voor te lichten en toe te rusten;
6. de redactie van de derde alinea van artikel 16 van de regeling voor de evangelieverkondiging onder Israël als volgt vast te stellen:
De generale synode benoemt een eerste secretaris en een tweede secretaris, eveneens een eerste penningmeester en een tweede penningmeester. Dezen treden op elke generale synode af en zijn opnieuw herkiesbaar.
7. opnieuw een eerste secretaris en tweede secretaris, een eerste penningmeester en tweede penningmeester, alsmede een adviseur te benoemen.

De praeses geeft uiting aan de dankbaarheid voor het bijzonder verdienstelijke werk van ds. D. Biesma en ds. M. Drayer in het belang van de evangelieverkondiging onder Israël verricht.

Artikel 194.

Comité-generaal.

Artikel 195.

Comité-generaal.

Artikel 196.

Benoemingen.

De praeses deelt mee dat de synode in comité-vergadering besloot te benoemen tot leden van:

A. DE DEPUTAATSCHAPPEN WAARIN TEVENS GEDEPUTEERDEN BENOEMD DOOR DE PARTICULIERE SYNODE ZITTING HEBBEN VOOR

1. het beheer van de algemene kas tot steun aan de kerken, ten behoeve van de verzorging van emeriti predikanten, predikantsweduwen en -wezen naar art. 13 K.O.:

P. Zuidema, eerste penningmeester; D. Lokhorst, tweede penningmeester.

2. de Theologische Hogeschool:

a. het curatorium:

ds. B. Bijleveld, primus-secretaris; ds. J. Brons, secundus-secretaris.

b. het financieel beheer:

primi: ds. H. Schuurhuis, R.A.: J. D. Wisman; mr. P. van Zwieten; secundi: ds. G. van Westrienen; H. Bos; not. J. Herweijer; als adviseur voor de toekenning van studietoelagen aan studenten, ds. W. J. Quist.

3. de evangelieverkondiging onder Israël:

ds. J. de Jong, eerste secretaris; ds. G. C. den Hertog, tweede secretaris; D. J. Doolaard, eerste penningmeester; P. Vree, tweede penningmeester; prof. dr. B. J. Oosterhoff, adviseur.

4. de buitenlandse zending:

ds. K. J. Velema, voorzitter; ds. M. Drayer, secretaris; D. Peeterse, tweede penningmeester. Aan deputaten wordt het recht verleend om in overleg met de deputaten voor financiële zaken zelf in de vacature van de eerste penningmeester te voorzien.

5. de evangelisatie:

P. de Korte, penningmeester; ds. H. van Mulligen; ds. J. Vogel; secundi: ds. J. W. Maris; ds. W. Steenbergen.

6. de steunverlening aan de kerken in de nieuwe polders rond het IJsselmeer:

A. Mol, voorzitter; ds. J. Dol, secretaris; G. Verhoef, penningmeester; secundi: C. Visser; ds. C. J. van den Boogert; W. Duyst.

7. de onderlinge bijstand;

A. de Geus, eerste voorzitter; J. C. de Jong, tweede voorzitter; N. Haanzebroek, penningmeester; secundi: T. van Dieren; H. Slabbekoorn; J. Zuidema.

8. de kerkbouwaangelegenheden:

ir. G. de Boer; C. van Drieënhuizen; A. de Geus; W. R. Groenendijk; G. Ploeg.

B. DE GENERALE DEPUTAATSCHAPPEN VOOR:

9. de radio-kerkdienstuitzendingen:

ds. R. van Beek; ds. H. de Graaf; ds. W. J. Quist; prof. dr. J. P. Versteeg; secundi: ds. J. van Mulligen.

10. de geestelijke verzorging van de varenden:

ds. C. J. van den Boogert; ds. A. van Heteren; H. Huygen; ds. J. Manni; ds. Th. Rutters; ds. M. Vlietstra.

11. de geestelijke verzorging van de militairen:

ds. G. Bijkerk; A. C. Floor, lt. kol. b.d.; D. van der Galiën, serg. 1e kl. Lu; ds. A.

- Hilbers sr.; ds. H. van der Schaaf; W. H. van Schaik, lt. 2 II b.d.; drs. J. C. L. Starreveld;
12. het contact met de kerkjeugd:
ds. R. van Beek; ds. G. Bijkerk; ds. K. Boersma; W. Bouterse; ds. J. A. Compagner; ds. H. H. Klomp; M. C. de Valk; ds. A. K. Wallet.
 13. kerk en onderwijs:
mevr. M. H. Bikker-van Neuren; ds. H. P. Brandsma; ds. D. Quant; drs. J. Vuyk; drs. P. Wardekker.
 14. de geestelijke verzorging van gehandicapten en behartiging van het ziekenhuispastoraat:
mr. W. Bijleveld; mevr. M. de Graaf-Floor; mevr. C. C. Hakkenberg-van Kooten Niekerk; A. van der Kruk; drs. C. Langbroek; mevr. M. C. Nieuwland; dr. J. Trommel; ds. A. van der Veer.
 15. de algemene diaconale en maatschappelijke aangelegenheden:
Z. C. van Dijk; ds. T. Harder; W. Huizer; ds. K. T. de Jonge; mevr. M. A. Karsemeijer; mevr. ds. W. A. van der Klis; ds. J. Manni; G. van Oord; mevr. ds. C. L. Overweel; K. van Smeden; mevr. mr. A. P. Versteeg; secundi: ds. G. L. Born; T. Dijk.
 16. kerk en bedrijfsleven:
mevr. ds. T. Drenth; ds. T. Harder (tevens contactpersoon in deputaten A.D.M.A.); H. Kazen; prof. dr. ir. A. K. van der Vegt; ds. J. Vogel (tevens contactpersoon in deputaten evangelisatie); secundi: D. de Boer; mr. A. J. de Geus; drs. H. J. Plantinga.
 17. de hulpverlening in binnen- en buitenland:
drs. W. C. Moerdijk, voorzitter; H. Medema, secretaris-penningmeester; mevr. J. Brandsma-de Jager; J. Hoefnagel; ds. J. Manni (vanuit het A.D.M.A.); deputaatschap drs. A. van der Vegt; mevr. T. Witzier-van 't Hof; ds. K. J. Velema (vanuit het deputaatschap buitenlandse zending).
 18. de redactie van 'De Wekker':
prof. dr. W. van 't Spijker, hoofdredacteur; ds. K. Boersma; waarnemend hoofdredacteur; P. Th. Versteeg; D. Koole; ds. P. N. Ribbers; ds. J. H. Velema, voor de door de redactie wenselijk geachte periode.
 19. de redactie van het Jaarboek:
ds. M. Drayer; ds. H. van der Schaaf; ds. J. H. Velema.
 20. de uitgave van de Kerkorde:
ds. M. Drayer, secretaris; prof. dr. W. van 't Spijker; drs. J. C. L. Starreveld.
 21. de correspondentie met de Hoge Overheid:
prof. dr. B. J. Oosterhoff, voorzitter; mr. dr. C. J. Verplanke, secretaris (tevens lid van het C.I.O.); C. N. van Dis; ds. J. van Mulligen; prof. dr. W. van 't Spijker; ds. J. Westerink (tevens als gedelegeerde in het C.I.O.-J. met relatie tot de gevangenis-predikant); secundus: ds. B. van Smeden.
 22. de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland en de correspondentie met buitenlandse kerken:
ds. L. W. Bilkes; ds. K. Boersma; ds. P. den Butter; Th. van Dolderen; A. van Hattem; ds. D. Slagboom; ds. B. van Smeden; drs. J. C. L. Starreveld; prof. dr. L. Strengholt; prof. dr. J. P. Versteeg; ds. J. Westerink.
 23. de vertegenwoordiging der kerken:
ds. M. C. Tanis, voorzitter; ds. J. Brons, secretaris; ds. H. van der Schaaf; ds. J. H. Velema.
 24. financiële zaken:
J. Bijleveld; G. P. Groeneveld; C. Kleinjan; D. C. van de Kreeke; A. H. J. Schwartz R.A.; secundus: H. R. Takken.

25. het Kerkelijk - Administratief Bureau:
J. W. Bargeman; G. L. Bouwman; C. Groeneveld; J. W. van Westrienen R.A.; L. van der Zwaag; secundus: J. van der Keur.
26. het quaestoraat van de generale synode:
met ingang van 1 januari 1984: D. Lokhorst, eerste quaestor; M. Hartog, tweede quaestor.
27. de kerkelijke archieven:
prof. dr. W. van 't Spijker, voorzitter; ds. M. Drayer, secretaris; P. Sluimer; F. van der Hart, archivaris; mr. J. C. van Heel, archivaris.
28. berijmde Schriftgedeelten:
ds. J. van Amstel, voorzitter; ds. J. Plantinga, secretaris; ds. J. Brons; ds. B. de Graaf; A. Pietersma.
28. contact met de Uitgeverij D. J. van Brummen B.V. in verband met de uitgave van de liturgische formulieren:
dr. T. Brienens.

Artikel 197.

Roepende kerk voor de volgende generale synode.

Op voorstel van het moderamen wordt besloten de kerk van 's-Gravenhage-Centrum aan te wijzen als de roepende kerk voor de D.V. in 1986 samen te roepen generale synode.

Artikel 198.

Artikel 43 K.O.

Bij het aan de orde stellen van art. 43 K.O. constateert de praeses dankbaar dat geen censuur toegepast behoeft te worden.

Artikel 199.

Slotwoorden.

In zijn slotwoord spreekt de praeses allereerst van dankbaarheid die toekomt aan God de Here voor de wijsheid en de kracht door Hem verleend, waardoor we op elkaar gericht ons werk hebben mogen doen.

Ook spreekt hij woorden van dank aan het adres van hen, die de synode met hun hulp en zorg van dienst zijn geweest. Hij noemt met name de scribe van Rotterdam-Centrum br. I. Stolk. Verder worden de namen genoemd van de leden van de voorbereidingcommissie, die blijvend de synode terzijde hebben gestaan: br. W. van der Giessen, voorzitter; br. J. Molenaar, tweede voorzitter en br. J. van der Keur. Verder worden genoemd br. W. van Duyvenbode als technicus, zr. A. Visser-van der Hart, voor de verzorging van het logies, zr. P. C. Jonker-van der Veer, voor de verzorging van de voeding, br. J. Vermeer, en vooral ook het kostersechtpaar br. en zr. Ten Hove met de helpers en helpsters. Veel, beschamend veel hebt u voor ons gedaan. Uw liefde tot de kerken hebben we daarin geproefd.

De jeugd van Rotterdam ontvangt een bijzondere pluim, voor de hulp die vooral bij het ombouwen van de kerkzaal door haar werd geboden. De kerkeraad van Rotterdam-Centrum wordt dankgezegd voor de bewezen gastvrijheid. Als uiting van dankbaarheid overhandigt de praeses aan ds. J. Manni een envelop met inhoud. Het was goed om opnieuw in de Maasstad te vergaderen.

De medemoderamenleden wordt dank gebracht voor hun steun, de preadviseurs voor hun gewaardeerde adviezen, alle afgevaardigden voor hun goede medewerking en samenwerking.

Er is vooraf veel over deze synode gesproken en geschreven. Met meer dan gewone zorg werd dit keer de synode tegemoet gezien. Er is echter voor deze synode ook veel gebed

geweest. We hebben dat mogen bemerken en Gods tegenwoordigheid bij bepaalde beslissingen en in momenten van spanning bijzonder mogen ervaren. Zinspelend op een goddeloos satire stuk voor de T.V. belijden we in ootmoed, in geloof en dankbaarheid: Eben Haëzer, tot hertoe heeft de Here ons geholpen! De praeses herinnert aan twee Schriftwoorden: 1 Petrus 4 : 7a: 'het einde aller dingen is nabij' en daarom Openb. 2 : 10 'zijt getrouw tot de dood'. In het trouw zijn aan Hem, blijft Hij bovenal de Zijnen trouw en leidt Hij hen naar het eeuwig licht.

De assessor dankt de praeses voor zijn leiding, door hem getypeerd als goed, gemoedelijk, en bovenal geestelijk. Op een rechte wijze hebt u het belang van de kerken en de eer van de Koning der Kerk gediend. Hoe over deze synode ook zal geoordeeld worden, onder uw leiding hebben we elkaar als broeders ontmoet.

Namens de preadviseurs dankt prof. dr. W. van 't Spijker de praeses voor de geboden gelegenheid zowel om aanwezig als ook om afwezig te zijn. Dankbaar voor de bekwaamheid die de Here verleende, waren er momenten dat we uw leiding hebben bewonderd.

Aansluitend bij de woorden van de praeses stelt prof. dr. W. van 't Spijker dat die Here die geleid heeft, ook verder wil leiden naar Zijn toekomst. Niet alleen: tot hier toe...maar ook: tot daar toe!

Artikel 200.

Sluiting.

De praeses leest Judas 17-25. Daarna laat hij zingen Psalm 89 : 3 en gaat voor in dankgebed.

Nadat staande gezongen is Psalm 84 : 6, verklaart de praeses de Generale Synode van Rotterdam-Centrum 1983 voor gesloten.

Het moderamen van de synode:
ds. M. C. Tanis, praeses,
ds. J. Brons, scriba I,
ds. H. van der Schaaf, scriba II,
ds. J. H. Velema, assessor.

BIJLAGEN

BILAGE I

Art. 21

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR DE VERTEGENWOORDIGING VAN DE KERKEN

A. Bijzondere ingekomen stukken.

1. Van de Generale Synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland Arnhem 1981 werd d.d. 11 juni 1981 een schrijven, bestemd voor de synode van 1983, ontvangen. Deputaten stuurden een kopie ter kennisneming aan de deputaten eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland en correspondentie met buitenlandse kerken.
2. Het moderamen van de Generale Synode Bentheim van de Gereformeerde Kerken in Nederland zond bij schrijven van 21 augustus 1981 een exemplaar van het studierapport 'God met ons'. Het deelde mede het op hoge prijs te stellen wanneer door onze kerken van dit rapport niet alleen officieel kennis genomen werd maar ook wanneer het nader bestudeerd, getoets en eventueel van commentaar voorzien zou worden. Na ingewonnen advies bij de hoogleraren te Apeldoorn besloten uw deputaten het ontvangen rapport toe te zenden aan het deputaatschap voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland en de correspondentie met buitenlandse kerken met het vriendelijk verzoek de behandeling van deze materie over te nemen. Deputaten vertegenwoordiging moenden in dezen onder meer te kunnen wijzen op het gerapporteerde op de Synode van 1980 blz. 168 onder f 3 e alinea van de Acta 1980.
3. Van het breed moderamen van dezelfde Synode Bentheim werd d.d. 7 december 1981 het besluit ontvangen naar aanleiding van het rapport van de taakgroep Kerk en Welzijn van het deputaatschap gemeentopbouw. Betreurd werd het besluit van de Synode van Amersfoort 1980 om de deelname aan de stichting G.S.A. te beëindigen. De hoop werd uitgesproken dat in de toekomst nog eens wegen gevonden kunnen worden om dit belangrijke werk weer samen aan te vatten. Deputaten besloten een afschrift van dit schrijven toe te zenden aan het deputaatschap voor algemene diaconale en maatschappelijke aangelegenheden (ADMA).
4. Het bestuur van de Stichting landelijke Gereformeerde raad voor Samenlevings-Aangelegenheden (GSA) reageerde in een schrijven van 21 januari 1981 op de beëindiging van de participatie in de GSA. Aan het deputaatschap ADMA werd een kopie doorgezonden.
5. De Stuurgroep Maatschappelijke Discussie Energiebeleid verzocht op 4 mei 1982 deputaten hun standpunt in dezen te bepalen. Deputaten besloten deputaten ADMA te verzoeken de behandeling over te nemen. Laatstgenoemden berichtten bij schrijven van 24 september 1982 aan de Stuurgroep de mogelijkheden en mankracht te missen zelf deze discussie op gang te brengen. Toegezegd werd de kerken door middel van het informatiebulletin op deze belangrijke materie te attenderen.
6. De Raad voor Contact en Overleg betreffende de Bijbel (RCOB) deelde in een brief d.d. 19 maart 1981 mede met teleurstelling kennis genomen te hebben van het besluit om niet opnieuw een vertegenwoordiger in de Raad te benoemen. Grote erkentelijkheid werd uitgesproken voor de inbreng en het werk van drs. W. C. Moerdijk. De RCOB hoopt op grond van de tekst van de ontvangen brief dat mogelijk nog wel overwogen zou kunnen worden welke ruimte er is voor een andere vorm van samenwerking dan de 'bestaande'. Bericht werd dat gezien het synodebesluit 1980 er geen ruimte bestaat voor een andere vorm van samenwerking.
7. De RCOB verzocht op 29 mei 1981 aan deputaten hun mening kenbaar te maken of er een behoefte bestaat aan een nieuwe bijbelvertaling voor kerkelijk gebruik die met name de vertaling 1951 van het NBG zou kunnen opvolgen. De vraag werd daaraan verbonden of er dan een gemeenschappelijke bijbelvertaling voor kerkelijk gebruik voor het gehele Nederlands-talige volk gemaakt zou kunnen worden. Het deputaatschap voor de vertegenwoordiging van de kerken antwoordde dat er zijns inziens bij een deel van de leden en doopleden behoefte bestaat aan een nieuwe kerkbijbel. Deputaten zijn evenwel van mening dat een mogelijke nieuwe vertaling dient uit te gaan van de kerken zelf, in aansluiting aan de grondtekst en waarbij het NBG als een coördinerende instantie kan optreden. Een samenwerking met de Katholieke Bijbelstichting wijzen deputaten af. Tevens beklemtoonden zij de noodzakelijkheid dat de kerken die zich aan deze vertaalarbeid zetten, elkaar mochten kunnen herkennen als getrouw aan de gereformeerde belijdenis.
8. Door de deputaten correspondentie met de Hoge Overheid werd het deputaatschap geïnformeerd over de van Rijksweg voorgestelde afkoopregeling. Ongetwijfeld zullen de deputaten correspondentie met de Hoge Overheid en de deputaten emeriti-kas uw vergadering over deze materie nader rapporteren.
9. Het Synodaal Bestuur van de Molukse Evangelische Kerk nodigde deputaten uit voor de viering van het dertigjarig bestaan op 27 november 1982 te Vaassen. Volstaan werd met een schriftelijke zegenwens.

10. Die Nederduitse Gereformeerde Kerk van Zuid-Afrika verstuurdte een uitnodiging om de algemene synode van 12-22 oktober 1982 te Pretoria bij te wonen. Geantwoord werd dat aan dit verzoek geen gehoor gegeven kan worden daar de Christelijke Gereformeerde Kerken met deze kerk geen correspondentie of contacten onderhouden.

B. Bijzondere samenkomsten.

1. De contactcommissie ter voorbereiding van de gebedssamenkomst ter gelegenheid van de opening van het parlementaire jaar zond steeds een uitnodiging. Op verzoek vertegenwoordigde ds. B. van Smeden te 's-Gravenhage-Zuid deputaten.
2. Deputaten ontvingen een uitnodiging voor de bijwoning van de herdenkingsbijeenkomst van de Nationale Synode 1581 op 11 juni 1981 te Middelburg. De praeses en de secretaris waren namens deputaten aanwezig.
3. De praeses ontving in zijn kwaliteit als ex-praeses synodi in 1981 en 1982 een uitnodiging van Hare Majesteit de Koningin de nieuwjaarsreceptie in het paleis te Amsterdam bij te wonen.

C. Varia.

1. Diverse stukken werden voor kennisgeving aangenomen of naar de desbetreffende deputaatschappen ter kennisneming of ter afdoening doorgezonden.
2. Een schrijven werd gericht aan de deputaten voor de buitenlandse zending daar men in het stuk aan de kerkeraden de rapportage opnam inzake de onderhandelingen tussen deputaten Kerkelijk-Administratief Bureau en deputaten buitenlandse zending, zulks als in strijd zijnde met het besluit in artikel 136 van de Acta 1980.

D. Betreft Centraal Bureau.

Deputaten staan positief tegenover de instelling van een Centraal Bureau als zodanig, zonder in te kunnen gaan op de financiële consequenties. Deputaten zouden het toejuichen als door dit Centraal Bureau een groot aantal werkzaamheden die op dit moment tijdens en na de synode door de scribae verricht worden, door een dergelijke functionaris werd overgenomen.

Vandaar dat zij uw vergadering de suggestie doen de directeur van dit Centraal Bureau tevens tot kerkelijke actuaaris aan te stellen.

E. Voorstellen.

Deputaten stellen u voor

1. hun handelingen goed te keuren;
2. de leden van het moderamen van de synode 1983 te benoemen tot deputaten voor de vertegenwoordiging van de kerken in gevallen die niet behoren tot de competentie van andere deputaatschappen.

H. van der Schaaf, secretaris.

BIJLAGE 2

Art. 22

RAPPORT VAN HET MODERAMEN VAN DE SYNODE 1980

A. Besluitenboekje.

In overeenstemming met het bepaalde in artikel 50 sub 10 K.O. werden de kerkeraden in januari 1981 in kennis gesteld met diverse genomen besluiten. Tevens werden in het besluitenboekje de teksten van de nieuwe of gewijzigde reglementen/instructies/regelingen opgenomen. Ook naar de andere kerkelijke vergaderingen werd een exemplaar verzonden.

Met dankbaarheid vermeldt het moderamen de goede samenwerking in dezen met de redactie van het maandblad ten dienste van ouderlingen en diakenen van de Christelijke Gereformeerde Kerken. Voor de zesde maal werd een overdruk van het besluitenboekje in een uitgave van 'Ambtelijk Contact' opgenomen, zodat de inhoud van de Amersfoortse besluiten binnen het bereik van iedere ambtsdrager kwam.

B. Acta generale synode.

Binnen elf maanden na de sluiting van de generale synode konden de Acta in een oplage van vijfhonderd stuks verschijnen. Opnieuw werden de Handelingen uitgegeven door de drukkerij Naarden te Naarden. De samenwerking met de drukker, br. H. Zijderfeld te Naarden, was zeer goed. Helaas kon ook dit keer niet ontkomen worden aan enkele laatste, storende zetfoutjes. In de officiële

exemplaren, bestemd voor het archief, werd derhalve in het besluit onder artikel 144 sub 9.2. de zin van 'de realiseerbaarheid van het onder 6 ad 3 a-d genoemde' gewijzigd in: de realiseerbaarheid van het onder 6 ad 3 a+d genoemde.

Naar al onze werkers in het buitenland werd een Acta toegezonden. Gezien de binnengekomen reacties werd dit teken van verbondenheid op hoge prijs gesteld.

C. Samenwerking met het Kerkelijk-Administratief Bureau.

Het moderamen wil niet nalaten met erkentelijkheid te memoreren de geboden hulp door het Kerkelijk-Administratief Bureau te Schiedam. Het verzorgde de toezending van het besluitenboekje en de Acta.

D. Correspondentie.

De meeste correspondentie betrof de uitvoering van de besluiten van de generale synode. De deputaten hulpverlening in binnen- en buitenland berichten in een schrijven d.d. 9 december 1980 bezwaren te hebben dat ter synode, zonder overleg met het bewuste deputaatschap en zonder informatie naar de kant van de synode van de voorgestelde aanbeveling door het deputaatschap een niet door hen voorgedragene benoemd werd. Het oud-moderamen heeft zich als het deputaatschap voor de vertegenwoordiging van de kerken met deze materie uitvoerig beziggehouden. Het kwam tot de overtuiging dat inderdaad niet volledig aan artikel 50 sub 14 K.O. was voldaan. Het deelde aan deputaten hulpverlening mede dat het moderamen c.q. de synode te allen tijde het recht heeft van de voorgestelde kandidatering af te wijken. Het desbetreffende deputaatschap dient evenwel van de redenen officieel op de hoogte te worden gebracht. Zo mogelijk vinde er voor een afwijkende benoeming overleg tussen het moderamen en het deputaatschap plaats.

E. Voorstellen.

Het oud-moderamen stelt uw vergadering voor:

1. zijn handelingen goed te keuren;
2. te besluiten inzake de benoemingen in deputaatschappen:
 - a. dat de voordracht in de eerste zittingsweek bij het moderamen ingediend moet zijn;
 - b. dat het moderamen c.q. de synode het recht heeft van de aanbeveling af te wijken;
 - c. dat in geval van afwijking het desbetreffende deputaatschap van de reden(en) officieel op de hoogte wordt gebracht;
 - d. dat in geval van afwijking van de voordracht zo mogelijk vooraf met het desbetreffende deputaatschap contact wordt gezocht.

H. van der Schaaf, scriba I.

BIJLAGE 3

Art. 23

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR HET JAARBOEK

Ook in de afgelopen drie jaren hebben deputaten naar hun beste weten, krachten en mogelijkheden de inhoud van het Jaarboek verzorgd zulks in zeer goede samenwerking met de Uitgeverij D. J. van Brummen B.V. te Dordrecht.

Van de Jaarboeken 1980 en 1981 werden elk plusminus 7250 exemplaren verkocht en van de uitgave 1982 ruim 6700 exemplaren.

Deputaten zijn van mening dat in tal van gemeenten de verkoop gestimuleerd kan worden. Zij doen daarom ook bij dezen een klemmend beroep op de kerkeraden.

Wat het verzoek betreft van deputaten Kerkelijk Administratief Bureau: gezien de overeenkomst met de Uitgeverij D. J. van Brummen B.V. te Dordrecht othouden deputaten Jaarboek zich van oordeelsvorming.

Deputaten stellen u voor:

- a. hun handelingen goed te keuren;
- b. opnieuw deputaten te benoemen.

J. H. Velema, voorzitter,
H. van der Schaaf, secretaris.

BIJLAGE 4
Art. 25

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR DE UITGAVE VAN DE KERKORDE

De deputaten voor de uitgave van de Kerkorde hebben de eer u het volgende te rapporteren: Eind-1982 ontvingen zij van de Uitgeverij D. J. van Brummen te Dordrecht bericht dat de oplage van de Kerkorde zover geslonken was, dat aan een nieuwe druk gedacht moest worden. Om een herdruk in het voorjaar 1983 mogelijk te maken werd verzocht omtrent aanvullingen enz. geïnformeerd te worden.

Deputaten hebben aan het verzoek voldaan, maar daarbij overwogen dat een heruitgave direct ná een synode zinvoller is dan vlak daarvoor, omdat dan de aanvullingen en wijzigingen waartoe die synode eventueel besluit, in de nieuwe uitgave kunnen worden opgenomen. In onderling overleg is toen besloten met de heruitgave te wachten tot na uw vergadering. Wanneer de tekst van eventuele aanvullingen en wijzigingen binnen redelijke tijd beschikbaar kan worden gesteld, kan de nieuwe druk hopelijk in het voorjaar van 1984 verschijnen.

Deputaten stellen u voor:

1. opnieuw deputaten voor de uitgave van de Kerkorde te benoemen;
2. deze deputaten te machtigen tot het opnieuw uitgeven van de Kerkorde met de wijzigingen en aanvullingen waartoe de Synode van 1980 besloot, resp. uw vergadering zal besluiten;
3. aan de scribae synodi op te dragen deze deputaten ten spoedigste na de sluiting van de synode in kennis te stellen met de wijzigingen, aanvullingen enz. waartoe u besluit.

W. van 't Spijker, voorzitter,
M. Drayer, secretaris,
J. C. L. Starreveld.

BIJLAGE 5
Art. 36

RAPPORT VAN HET CURATORIUM VAN DE THEOLOGISCHE HOGESCHOOL

1. Samenstelling van het curatorium.

In het curatorium hebben thans zitting:
namens de particuliere synode van het Noorden ds. K. Boersma en ds. K. J. Velema; hun secundi zijn respectievelijk ds. J. Westerink en ds. J. Plantinga;
namens de particuliere synode van het Oosten ds. J. H. Velema en ds. M. Vlietstra; hun secundi zijn respectievelijk ds. J. van Amstel en ds. R. van Beek;
namens de particuliere synode van het Westen ds. A. W. Drechsler en ds. P. N. Ribbers; hun secundi zijn respectievelijk ds. B. van Smeden en ds. J. H. Carlier;
namens de particuliere synode van het Zuiden ds. H. van der Schaaf; er is door het vertrek van ds. B. de Romph naar de particuliere synode van het Oosten één vacature; de secundi zijn respectievelijk ds. H. C. van der Ent en ds. M. C. Tanis.
Namens de generale synode hebben zitting ds. B. Bijleveld als secretaris en ds. J. Brons als secundus-secretaris, die beiden aftredend zijn.
Voorstellen inzake benoemingen zullen u ter vergadering worden aangeboden.
Het moderamen van het curatorium wordt thans gevormd door ds. K. J. Velema, president-curator; ds. K. Boersma, assessor; ds. B. Bijleveld, secretaris.
Tijdens de verslagperiode mocht ds. J. H. Velema in 1980 zijn 40-jarig jubileum als dienaar des Woords van onze kerken vieren; ds. J. Brons vierde in 1981 zijn 25-jarig ambtsjubileum.

2. Hoogleraren.

Met dankbaarheid mogen wij uw vergadering meedelen dat onze vijf hoogleraren gedurende de verslagperiode hun verantwoordelijke taak mochten verrichten.
Prof. dr. B. J. Oosterhoff mocht op 16 november 1981 zijn 40-jarig ambtsjubileum als dienaar des Woords vieren.
Gepaste aandacht is ook geschonken aan het feit dat prof. dr. J. P. Versteeg 12½ jaar als hoogleraar mocht dienen.
Op 31 oktober 1981 mocht prof. W. Kremer gedenken dat het 55 jaar geleden was dat hij in het ambt werd bevestigd. Ook aan dit feit heeft het curatorium aandacht geschonken.

In de komende periode, vóór de Generale Synode van 1986, zal prof. dr. B. J. Oosterhoff D.V. de leeftijdsgrens van 70 jaar passeren. Aanvankelijk was het de bedoeling van prof. Oosterhoff om zijn arbeid aan de Theologische Hogeschool in 1983 te beëindigen. Het curatorium is dankbaar dat prof. Oosterhoff thans bereid is om verder te arbeiden in een iets verminderde taak.

Bovendien wil prof. Oosterhoff ontslagen zijn van vertegenwoordigende taken, dat wil zeggen hij zal niet meer fungeren als rector of corrector.

Er is een commissie benoemd die zich bezint op de vervulling van de vakken die beschikbaar komen. Er komt dus een interim-situatie tot de Synode 1986 D.V.

Voorstellen zullen u in een aanvullend rapport worden aangeboden.

3. Wetenschappelijke medewerkers.

Dr. T. Brienens mocht in 1980 zijn 25-jarig jubileum als dienaar des Woords vieren.

De wetenschappelijke medewerkers hebben ieder jaar aan het curatorium verslag gedaan van de werkzaamheden gedurende het cursusjaar.

Het curatorium heeft op 28 januari 1981 een samenspreking gehad met de wetenschappelijke medewerkers. Drs. J. W. Maris kon wegens het overlijden van zijn schoonvader niet aanwezig zijn. In deze vergadering werd doorgesproken over de opzet en het karakter van het werk van de wetenschappelijke medewerkers. De Generale Synode Amersfoort 1980 besloot 'het curatorium mandaat te geven om te werken in de richting van een lerarenopleiding in de vorm van een zogenaamd lerarenvariant: doctoraalstudie met een eigen hoofdvak, waarnaast als bijvak pedagogiek, didactiek en methodiek van het godsdienstonderwijs met practica binnen de diaconologische theologie wordt gedaan (voor deze pedagogische en didactische studie en praktische vorming worde ongeveer een duur van acht maanden uitgetrokken)' (Acta, art. 45, sub 6).

Aan de particuliere synoden kon in het verslag 1982 geschreven worden: 'Het curatorium is voornemens met ingang van de cursus 1982-1983 in de doctoraalstudie een lerarenopleiding als bijvak op te nemen. Voor deze opleiding is belangstelling. Een advertentie is in 'De Wekker' geplaatst. Nodig is een docent algemene pedagogiek en didactiek en een docent voor didactiek en methodiek van het godsdienstonderwijs. Een definitieve beslissing ten aanzien van deze vacatures moet nog genomen worden'.

De stand van zaken is momenteel: in de vergadering van 23 juni 1982 werd een principebesluit genomen. In de vergadering van 17 januari 1983 viel de definitieve beslissing en werden twee docenten benoemd.

Een van hen zond bericht de benoeming niet te aanvaarden.

De ander, ds. L. van Dijk te Nunspeet, heeft de benoeming wel aanvaard.

Drs. Van Dijk werd benoemd tot docent aan de Theologische Hogeschool voor de algemene pedagogiek en didactiek in het kader van een bijvak binnen een doctorale studie.

Het curatorium heeft nu de zaak van de lerarenopleiding terug verwezen naar het college van hoogleraren.

Voorstellen zullen u in een aanvullend rapport worden aangeboden.

In de volgende paragraaf moet het curatorium nader ingaan op het ontslag van ds. J. Kruis.

4. Drs. J. Kruis

In de curatorenvergadering van juni 1981 werden bezwaren ingebracht tegen het boek 'Het leven wint' van ds. J. Kruis, die als wetenschappelijk medewerker onder toezicht van het curatorium staat. Na twee uitvoerige gesprekken met ds. Kruis op 17 september en 10 december 1981 heeft het curatorium het volgende besluit genomen:

'het curatorium,

kennis genomen hebbend

van het boek van ds. J. Kruis 'Het leven wint';

overwegend

de gesprekken met hem op 17 september en 10 december 1981;

zijn toelichting op zijn geschrift en de beantwoording van de vragen, hem gesteld;

constateert

- a. dat ds. J. Kruis onvoldoende heeft geantwoord op belangrijke vragen, die het hart van het evangelie raken, inzonderheid de voldoening van Christus en de eis en de plaats van de wet;
- b. dat zijn toelichting op de belangrijke passage op pag. 123 geen recht doet aan het plaatsvervangend karakter van Christus' werk en Zijn voldoening aan Gods gerechtigheid, zoals getekend in Rom. 3 : 25, 26; 2 Kor. 5 : 21; Gal. 3 : 13 en beleden in de gereformeerde belijdenis Zondag 4, 5, 6, 21, 23, 24 Heid. Cat.; art. 20-22 Nederlandse Geloofsbelijdenis; en Dordtse Leerregels, hoofdstuk 2;

- e. dat ook andere passages uit zijn boek ernstige bezwaren oproepen met betrekking tot de Schriftuurlijkheid en confessionaliteit van dit boek;

verzoekt

drs. J. Kruis te antwoorden op de vraag, of hij nog van harte staat achter de gereformeerde belijdenis op genoemde punten en dit antwoord schriftelijk aan het curatorium te geven vóór 1 juni 1982 D.V.

en besluit

1. een commissie te benoemen uit het curatorium en het college van hoogleraren om met drs. J. Kruis te spreken over zijn boek in de hoop dat hij mede daardoor zal terugkomen op hetgeen hij daarin geschreven heeft;
2. drs. J. Kruis op te dragen zich gedurende deze periode van spreken over zijn boek en opvattingen te onthouden bij zijn arbeid aan de Theologische Hogeschool en in publikaties.

Dit besluit werd drs. Kruis aan het eind van de vergadering meegedeeld.

De reactie van drs. Kruis hierop was dat hij blij was met dit besluit en dankbaar voor het gesprek en het geduld dat getoond was.

De benoemde commissie heeft een gesprek met hem gehad op 30 maart 1982. Het gesprek resulteerde in de toezegging van drs. Kruis dat hij een concept-schrijven aan de commissie zou zenden, bestemd voor het curatorium.

Hij zond aan het curatorium een brief met aanhangsel.

Het curatorium heeft zowel van het verslag van het gesprek van de door hem benoemde commissie met drs. Kruis als van de brief van drs. Kruis kennis genomen en was van oordeel:

1. dat drs. J. Kruis onvoldoende is ingegaan op de constatering van het curatorium in zijn vergadering van 10 december 1981 ondanks de betuiging van drs. Kruis dat hij achter de gereformeerde belijdenis staat;
2. dat inzonderheid pag. 123 van het boek 'Het leven wint' in strijd is met de gereformeerde belijdenis wat betreft de daarin geponeerde opvatting over de betaling van Christus. In de vergadering van 16 september 1982 heeft het curatorium kennis genomen van het antwoord van drs. Kruis, dat als een teleurstelling werd ervaren. Een verharding in zijn standpunt werd opgemerkt.

Het curatorium bleef van oordeel:

1. dat drs. J. Kruis door zijn opvattingen inzonderheid met betrekking tot het plaatsvervangend werk van Christus geen recht doet aan Schrift en belijdenis, zoals het curatorium aangaf in zijn besluit d.d. 10 december 1981;
2. dat drs. J. Kruis ten onrechte een tegenstelling suggereert tussen Schrift en belijdenis, hetgeen in strijd is met zijn ondertekening van de belijdenis.

Het curatorium besloot toen drs. Kruis mee te delen dat hij voor 23 oktober 1982 alsnog heeft te voldoen aan het verzoek van het curatorium de gewraakte passage terug te nemen e.o. te herschrijven in overeenstemming met de gereformeerde belijdenis. Aan de in december 1981 benoemde commissie werd opgedragen in de tijd voor genoemde datum met drs. Kruis te spreken opdat deze commissie hem zou overtuigen van de onjuistheid van zijn standpunt. Drs. Kruis werd dringend verzocht de broederlijke hulp van deze commissie te accepteren terwille van zijn eigen positie en het heil der kerken. Mocht hij onverhoopt aan dit verzoek niet voldoen, dan zou zijn arbeid aan de Theologische Hogeschool met ingang van genoemde datum beëindigd zijn.

Op zaterdag 9 oktober 1982 ontving de rector bericht dat drs. Kruis ziek was geworden en zijn werk voorlopig niet meer kon verrichten.

Telefonisch werd besloten het besluit van 16 september op te schorten nu drs. Kruis ziek was geworden.

Op zaterdag 6 november 1982 ontving de secretaris de ontslagbrief van drs. Kruis, die op dezelfde dag ook in afschrift werd ontvangen door de kerkeraden. Het werd onzerzijds niet verwacht dat drs. Kruis zelf ontslag zou nemen.

Het zal u duidelijk zijn dat de brief van drs. Kruis d.d. 6 november het besluit van het curatorium d.d. 16 september 1982 onuitvoerbaar heeft gemaakt.

Het curatorium kon alleen met leedwezen constateren dat drs. Kruis de weg niet is gegaan die het curatorium heeft gewezen en zelf ontslag heeft genomen.

Het curatorium en het college van hoogleraren zijn in deze zaak geheel eenstemmig geweest.

Het curatorium heeft zich in een brief d.d. 18 november 1982 gericht tot de kerkeraden van de Christelijke Gereformeerde Kerken.

Het was aan het curatorium bekend dat er bij de kerkeraden vragen waren gerezen naar aanleiding van de brief van drs. J. Kruis.

Daarom besloot het curatorium de kerkeraden te informeren over de gang van zaken.

Nu het curatorium over deze zaak moet rapporteren aan de generale synode, mag aan wat tot hertoe is meegedeeld, toegevoegd worden, dat drs. J. Kruis een brief aan het curatorium zond d.d. 7 februari 1983, waarbij hij een afschrift deed toekomen van de door hem verzonden brief aan de kerkeraden d.d. 3 februari 1983.

Uit deze brieven blijkt dat drs. Kruis van oordeel is onjuist te hebben gehandeld. Hij erkende dat het onchristelijk was om zulke harde beschuldigingen aan het adres van de broeders te uiten. Het curatorium heeft met dankbaarheid kennis genomen van deze verklaring. Wat de inhoud van zijn publikatie betreft, schreef drs. J. Kruis aan het curatorium:

'Wat de inhoud van het Leven Wint betreft nog een enkele opmerking: met de mij ten dienste staande mogelijkheden heb ik nogmaals de inhoud van mijn boekje getoetst aan Schrift en belijdenis. Ik erken dat sommige uitspraken het misverstaan in de hand werken en dat er op meerdere plaatsen correctie dan wel aanvulling nodig is. Ik hoop te zijner tijd in de gelegenheid te zijn dat op een juiste wijze te doen'.

Het curatorium spreekt de wens uit dat drs. J. Kruis dit voornemen tot een goed einde mag brengen.

Na het vertrek van drs. J. Kruis moesten er voorzieningen getroffen worden in verband met de colleges. Het vertrek van drs. J. Kruis betekende een vermeerdering van werkzaamheden voor de hoogleraar Oude Testament. Prof. dr. B. J. Oosterhoff was namelijk bereid om een aantal colleges over te nemen. Momenteel heeft drs. H. G. L. Peels de colleges overgenomen. Maar dit geldt voor dit semester.

Een definitieve beslissing ten aanzien van de vacature moet nog genomen worden. Voorstellen zullen u in een aanvullend rapport worden aangeboden.

5. Leraren.

Drs. G. J. Vrijmoeth begeleidt als docent in de klassieke talen de studenten die de vooropleiding Latijn en Grieks moeten volgen. Mevr. D. M. Knol-Schipper is werkzaam als logopediste. Zij geeft les aan de studenten in de laatste studiejaar. Zowel drs. Vrijmoeth als mevr. Knol geven aan het curatorium jaarlijks een overzicht van hun werkzaamheden.

6. Onderwijs.

Volgens een vastgesteld rooster bezochten curatoren elk cursusjaar de colleges, waarbij zij zich op de hoogte konden stellen van het onderwijs. De rapporten over deze schoolbezoeken gewagen van waardering over de kwaliteit van het onderwijs.

In de maand juni werd elk jaar door de rector namens het college van hoogleraren aan het curatorium rapport uitgebracht over de studie van de studenten.

In 1980 konden drie kandidaten beroepbaar worden gesteld, in 1981 zeven kandidaten, in 1982 eveneens zeven kandidaten. In februari 1983 werden acht kandidaten beroepbaar gesteld.

Na gehouden admmissie-examen konden in het album studiosorum worden ingeschreven in 1980 zestien personen, in 1981 drie personen en in 1982 vijf personen.

De cursus 1982-1983 begon (met inbegrip van de doctoraal-studenten) met 129 studenten. Hiervan waren 30 ingeschreven na gehouden admmissie-examen en 62 volgens art. 16 van het Reglement, te weten 28 uit eigen kerken, 19 uit de Nederlands Gereformeerde Kerken, 13 uit de Gereformeerde Kerken, 1 uit de Nederlandse Hervormde Kerk en 1 uit de Moluks Evangelische Kerk in Nederland. Voor de doctoraal-opleiding stonden bij het begin van de cursus 1982-1983 37 personen ingeschreven, te weten 27 uit de Christelijke Gereformeerde Kerken, 9 uit de Nederlands Gereformeerde Kerken en 1 uit de Gereformeerde Kerken.

Het eerste doctoraal examen was op 28 oktober 1980. De eerste doctorandus van de Theologische Hogeschool was de heer M. H. T. Biewenga. Hij is predikant geworden in de Nederlands Gereformeerde Kerk te Zoetermeer.

Hierop volgden in 1981 één doctoraal examen, in 1982 twee doctorale examens. Het laatste doctoraal examen, dat met gunstig gevolg werd afgelegd, was in maart 1983.

De rechtstreekse dienst die de school aan de kerken mag verlenen is de opleiding van aanstaande dienaren des Woords. De hoogleraren nemen ook deel aan de bredere theologische bezinning in verschillende publikaties en via de in de reeks 'Apeldoornse studies' verschenen officiële redvoeringen.

In de 'Apeldoornse studies' verscheen ook een herdruk van de rectorale rede van prof. J. J. van der Schuit over het Verbond der verlossing.

7. Schooldagen.

De schooldagen bleken weer hoogtepunten in ons kerkelijk leven. De schooldag 1982 stond in het teken van ons negentig-jarig voortbestaan. Er was geen spreker die niet op de een of andere wijze aan dit feit herinnerde.

In de morgenvergadering werd een foto-herdenkingsboek overhandigd. Dit boek heeft als titel, naar het randschrift van het kerkelijke zegel: 'En toch niet verteerd'. In tien hoofdstukken wordt een dwarsdoorsnede gegeven van het kerkelijke leven.

8. Bibliotheek.

De bibliothecaris, prof. dr. J. van Genderen, kan elk jaar gewagen van de activiteit van het Vrouwencomité B.T.H.S. Er is een spontaan meeleven uit de kerken. Zo kan er een regelmatige uitbreiding zijn van de bibliotheek.

Ds. I. de Bruyne is medewerker voor de bibliotheek.

9. 'De Wekker'.

Wat 'De Wekker' betreft, verwijst het curatorium u naar het rapport van de commissie van redactie.

10. Opdracht Synode 1980 ten aanzien van beroepbaar gestelde kandidaten.

De Generale Synode Amersfoort 1980 besloot:

'het curatorium of het college van hoogleraren op te dragen zich, nadat een beroepbaar gestelde kandidaat een beroep heeft aangenomen, tot de desbetreffende classis te wenden met het verzoek een ervaren dienaar des Woords aan te wijzen met de opdracht zich beschikbaar te stellen zijn jonge collega gedurende een bepaalde periode te begeleiden zodat deze zijn praktisch handelen kan spiegelen aan de kennis en ervaring van zijn oudere broeder' (Acta, art. 45, sub 8).

Aan deze opdracht is zoveel mogelijk voldaan. Wanneer een classis-examen in 'De Wekker' werd aangekondigd, werd een brief geschreven aan het adres van de roepende kerk met een desbetreffend verzoek.

Het is eens gebeurd dat in 'De Wekker' geen bericht stond. Later bleek dat het een voortgezette vergadering betrof, waardoor de aankondiging achterwege bleef.

11. Financiën.

Deputaten-financieel zullen u nader inlichten over de financiën.

Een intensief en goed contact wordt tussen dit deputaatschap en het curatorium onderhouden.

In de afzonderlijke vergaderingen van deputaten-financieel zijn het curatorium en de Hogeschool vertegenwoordigd door de president-curator en de rector.

12. Ten besluite.

Onze dank mag uitgaan naar de Koning der Kerk, Die gedurende de verslagperiode Zijn werk onder ons in stand heeft gehouden. Het curatorium wendt de kerken dringend op om blijvend mee te leven met onze Theologische Hogeschool.

Namens het curatorium:
K. J. Velema, h.t. president
B. Bijleveld, h.t. secretaris.

AANVULLEND RAPPORT van het curatorium van de Theologische Hogeschool

1. Samenstelling van het curatorium.

In aansluiting op sub 1 van het rapport van het curatorium delen wij u mede dat namens de particuliere synode van het Zuiden thans zitting hebben in het curatorium:

ds. H. van der Schaaf en ds. M. C. Tanis. Hun secundi zijn resp. ds. H. C. van der Ent en ds. P. den Butter.

2. Hoogleraren.

Prof. dr. W. H. Velema was enige weken opgenomen in het Julianaziekenhuis te Apeldoorn. Het curatorium is dankbaar dat prof. Velema zijn werk mocht hervatten.

Op 3 juni 1983 ontsliep in de Here de echtgenote van prof. W. Kremer, zr. A. Kremer-Scholing. Zij mocht 84 jaar worden. In de vreze des Heren heeft zij blijmoedig gediend. De Here gedenke onze hoogbejaarde prof. Kremer in Zijn gunst, nu er een grote leegte in zijn leven gekomen is.

3. Lerarenopleiding.

In ons rapport aan de generale synode is vermeld ten aanzien van de lerarenopleiding dat twee docenten werden benoemd. Alleen drs L. van Dijk aanvaardde de benoeming. Er is dus één vacature.

Het curatorium besloot, op voorstel van het college van hoogleraren, aan het begin van de nieuwe cursus deze materie opnieuw te bezien.

Er is contact geweest met de rector van het Christelijk Lyceum in Apeldoorn. Deze wil stage-uren beschikbaar stellen voor de Theologische Hogeschool.

4. Voorziening in een aantal Oudtestamentische vakken.

In vervolg op het meegedeelde in ons rapport sub 2 (een interim-situatie tot de Synode 1986 D.V.) en sub 4 (vacature drs. J. Kruis) bericht het curatorium thans het volgende.

Een commissie uit het curatorium en het college van hoogleraren heeft met enkele personen gesproken over een eventuele benoeming en daarna een verslag aan het curatorium gezonden.

Drs. H. G. L. Peels, die dit semester de colleges van drs. J. Kruis heeft overgenomen, heeft onderstreept, dat hij alleen, wanneer het nodig is, bereid is een beperkte taak op zich te nemen.

Drs. W. Meijer, lid van de Nederlands Gereformeerde Kerk te Hoerde, bleek bereid om het hele pakket van de te geven vakken op zich te nemen. Drs. Meijer is leraar Geschiedenis aan het Carolus Clusius College te Zwolle. Hij is ook doctorandus in de semitische talen en had zich aanvankelijk ook theologisch georiënteerd.

Het curatorium besloot, onder voorbehoud van de goedkeuring door de generale synode, drs. W. Meijer met ingang van 1 augustus 1983 D.V. te benoemen tot docent in een aantal Oudtestamentische vakken. Tot zijn opdracht behoort het doceren van Hebreeuws, Tekstkritiek van het Oude Testament, Historia Revelationis van het Oude Testament (1) Bijbelse Oudheidkunde.

Deze benoeming is voor de tijd van drie jaar. Dit houdt in dat positie en leeropdracht van de heer Meijer bij de benoeming van een Oudtestamenticus opnieuw bekeken moeten worden.

5. Judaica.

Het curatorium besloot prof. dr. M. Boertien te benoemen tot studiebegeleider voor het in het doctoraalprogramma voorkomende bijvak Judaica.

6. Voorstellen.

Het curatorium stelt u het volgende voor:

1. goedkeuring te hechten aan de herbenoeming van dr. T. Brienen, drs. W. van Heest, drs. J. W. Maris en drs. R. W. J. Soeters tot wetenschappelijke medewerkers aan de Theologische Hogeschool;
2. goedkeuring te hechten aan de benoeming van drs. L. van Dijk tot docent aan de Theologische Hogeschool voor de algemene pedagogiek en didactiek in het kader van een bijvak binnen een doctorale studie;
3. goedkeuring te hechten aan de benoeming van drs. W. Meijer tot docent in een aantal Oudtestamentische vakken;
4. goedkeuring te hechten aan de benoeming van prof. dr. M. Boertien tot studiebegeleider voor het bijvak Judaica;
5. een secretaris en een secundus-secretaris te benoemen.

Namens het curatorium:
K. Boersma, h.t. president
B. Bijleveld, h.t. secretaris.

BIJLAGE 6

Art. 36

Rapport I van commissie I betreffende de Theologische Hogeschool

1. De commissie spreekt waardering en dankbaarheid uit voor het vele werk dat er voor en in onze Theologische Hogeschool is verricht in de afgelopen verslagperiode.
2. Dankbaarheid mag er ook zijn als we letten op de jubilea die gevierd mochten worden in de kring van curatoren, hoogleraren en wetenschappelijke medewerkers. In het bijzonder wil de commissie wijzen op de bereidheid van prof. dr. B. J. Oosterhoff om nog enkele jaren zijn arbeid als hoogleraar aan de Theologische Hogeschool voort te zetten. Moge de Here hem daar de gezondheid en kracht voor geven. Eveneens mogen we dankbaar zijn dat prof. dr. W. H. Velema na een verblijf in een ziekenhuis zijn werk mocht hervatten. De commissie sluit zich van harte aan bij de woorden in het verslag van het curatorium naar aanleiding van het overlijden van zr. A. Kremer-Scholing, de echtgenote van prof. W. Kremer.

3. De Generale Synode van 1980 gaf het curatorium mandaat om te werken in de richting van een lerarenopleiding in de vorm van een zogenaamde lerarenvariant, zoals vermeld in het rapport van het curatorium.
Het curatorium was van oordeel dat hier twee docenten voor nodig waren.
Drs. L. van Dijk, die een benoeming tot docent voor de algemene pedagogiek en didactiek aanvaardde, heeft op dit gebied ruime ervaring aan de Rijksuniversiteit in Utrecht.
Helaas heeft de andere benoemde docent om persoonlijke redenen voor zijn benoeming bedankt.
De huidige situatie vraagt om verdere bezinning.
De opleiding, die nu begonnen is, kan men als een experiment beschouwen.
De belangstelling voor deze opleiding is geringer dan aanvankelijk gedacht werd.
Bovendien gaat de overheid niet zomaar akkoord met de subsidiëring van een nieuwe taak.
De praktijk zal spoedig uitwijzen of de opleiding ook met één docent mogelijk is.
4. Helaas moet hier ook melding worden gemaakt van het ontslag van drs. J. Kruis.
Om een goed inzicht te krijgen in deze zaak, heeft de commissie inzage gevraagd aan het curatorium van alle op deze zaak betrekking hebbende notulen en correspondentie. Hierin heeft de commissie de volledige medewerking gekregen.
Naast wat in het rapport van het curatorium te lezen staat, wil de commissie nog het volgende vermelden.
De commissie constateert dat de bezwaren tegen het boek 'Het leven wint', spoedig na het verschijnen van dit boek reeds naar voren kwamen op de vergadering van het curatorium in juni 1981.
Op 17 september en 10 december 1981 zijn er uitvoerige gesprekken geweest tussen het curatorium en drs. J. Kruis. De commissie is van oordeel dat de gesprekken met goede betrokkenheid en een nauwgezet luisteren naar Gods Woord zijn gevoerd. De Bijbel is zeker geopend. Met alle waardering heeft de commissie hiervan kennis genomen.
Deze vergaderingen hadden een vervolg in een gesprek tussen een door het curatorium benoemde commissie en drs. J. Kruis.
Het verslag van dit gesprek laat ook zien hoeveel moeite er is gedaan om drs. J. Kruis tot andere gedachten te brengen.
Hoewel verschillende zaken in het boek van drs. J. Kruis vragen en bezwaren oproepen, concentreerden de bezwaren en gesprekken zich vooral rond een omstreden passage uit het boek op pagina 123, betreffende de betaling van Christus aan God, door voldoening aan de wet. Dit werd blijvend door drs. J. Kruis ontkend.
Uiteindelijk meende het curatorium unaniem, dat er, in geval van volharding van drs. J. Kruis bij zijn standpunt, geen andere weg meer was, dan over te gaan tot het ontslag van drs. J. Kruis als wetenschappelijk medewerker aan de Theologische Hogeschool. Drs. J. Kruis nam echter zelf ontslag.
In het rapport van het curatorium staat een en ander uitvoerig vermeld. Ook het vervolg vermeldt het rapport van het curatorium.
De commissie meent dat het curatorium in dezen goed gehandeld heeft, in overeenstemming met haar verantwoordelijkheid en opdracht ten aanzien van de Theologische Hogeschool.
De commissie vindt het verdrietig dat alles plaats moest vinden, maar tegelijk is de commissie dankbaar dat het curatorium waakt voor de trouw aan Schrift en belijdenis.
Na het ontslag van drs. J. Kruis volgde in februari 1983 een brief van drs. J. Kruis aan de kerkeraden, waarin drs. J. Kruis zijn spijt betuigt over eerdere onjuiste beschuldigingen aan het adres van de curatoren. Ook stelde hij dat verschillende zaken uit zijn boek 'Het leven wint', opnieuw door hem overdacht werden.
De commissie sluit zich aan bij de wens van het curatorium dat drs. J. Kruis dit voornemen tot een goed einde mag brengen.
5. Door het ontslag van drs. J. Kruis moesten er voorzieningen getroffen worden. Drs. H. G. L. Peels kon benoemd worden, maar hij was slechts in uiterste noodzaak bereid voor een langere termijn de colleges over te nemen. De commissie meent dat we dankbaar mogen zijn voor de inzet van drs. H. G. L. Peels.
In drs. W. Meijer meent het curatorium nu de geschikte man te hebben gevonden. Drs. W. Meijer is ook bevoegd begeleiding te geven bij de studie in de semitische talen en tentamenen in deze talen af te nemen.
Drs. W. Meijer is lid van de Nederlands Gereformeerde Kerk.
De vakken waarin hij college geeft behoren niet tot de 'binnenste kring' van theologische vakken. Daarom meent de commissie dat er geen bezwaren behoeven te zijn tegen de benoeming van drs. W. Meijer, hoewel, volgens het reglement, tot wetenschappelijk medewerker bij voorkeur een lid van de Christelijke Gereformeerde Kerken zal worden benoemd.
6. Dankbaarheid mag er zijn dat hoogleraren, wetenschappelijke medewerkers en docenten hun

- werk met inzet van krachten in de afgelopen jaren mochten verrichten. Met waardering mag ook melding gemaakt worden van verschillende publikaties vanuit 'Apeldoorn'.
Het stemt tot vreugde dat het onderwijs nog steeds goede voortgang mag hebben, en dat in de afgelopen periode weer een behoorlijk aantal studenten met goed gevolg de diverse examens mocht afleggen.
Ongetwijfeld mag het als winst voor de Theologische Hogeschool gezien worden, dat prof. dr. M. Boertien benoemd kon worden tot studiebegeleider in de Judaïca.
7. Veel werd er in deze periode van de mensen, die betrokken waren bij de Theologische Hogeschool gevraagd. De taak van met name curatoren en hoogleraren heeft heel wat inspanning gevraagd. Het is verheugend als gezien wordt dat zij daarvoor de kracht ontvingen en dat deze arbeid met liefde door hen werd verricht.
8. De commissie stelt de synode voor:
- curatoren dank te brengen voor de door hen verrichte arbeid en hun werk goed te keuren;
 - dankbaarheid uit te spreken voor de bereidheid van prof. dr. B. J. Oosterhoff om nog enkele jaren de Theologische Hogeschool als hoogleraar te dienen;
 - in afwijking van het reglement voor het verlenen van emeritaat, verlof en ontslag aan de hoogleraren van de Theologische Hogeschool, art. 2 sub b, de verlening van het emeritaat aan prof. dr. B. J. Oosterhoff, uit te stellen totdat D.V. de generale synode in 1986 samenkomt;
 - goedkeuring te hechten aan de herbenoeming van dr. T. Brienens, drs. W. van Heest, drs. J. W. Maris en drs. R. W. J. Soeters tot wetenschappelijke medewerkers aan de Theologische Hogeschool. Wat drs. R. W. J. Soeters betreft laat het zich aanzien, dat hij nog slechts enkele maanden in deze functie werkzaam zal kunnen zijn;
 - goedkeuring te hechten aan de benoeming van drs. L. van Dijk tot docent aan de Theologische Hogeschool voor de algemene pedagogiek en didactiek in het kader van een bijvak binnen een doctorale studie;
 - goedkeuring te hechten aan de benoeming van drs. W. Meijer tot docent in de in het rapport van het curatorium genoemde vakken;
 - goedkeuring te hechten aan de benoeming van prof. dr. M. Boertien tot studiebegeleider voor het bijvak Judaïca;
 - een secretaris en een secundus-secretaris te benoemen.

J. van Dijken, rapporteur.

BIJLAGE 7 Art. 40

Schrijven Christelijke Gereformeerde Kerk 's-Hertogenbosch

's-Hertogenbosch, 3 augustus 1983.

Aan de Generale Synode der
Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland
in vergadering bijeen te Rotterdam vanaf 16 augustus 1983

Zeer geachte broeders in Christus,

De Raad van de Christelijke Gereformeerde Kerk te 's-Hertogenbosch bidt u in al uw werkzaamheden de leiding van de Heilige Geest en de zegen van God toe.
In zijn vergadering van 19 juli 1983 besloot de Raad u het volgende schrijven te doen toekomen:

De Raad der Christelijke Gereformeerde Kerk te 's-Hertogenbosch

betrokken

bij de toestandkoming van het boekje 'Het Leven Wint' van zijn predikant, drs. Joh. Kruis,

kennis genomen hebbend van

- alle stukken die terzake gewisseld zijn tussen het curatorium van de Theologische Hogeschool te Apeldoorn en drs. Joh. Kruis als wetenschappelijk medewerker;
- de voorwaardelijke aanzegging van ontslag door het curatorium aan drs. Joh. Kruis;
- de ontslagname door drs. Joh. Kruis;
- de brieven van drs. Joh. Kruis en van het curatorium aan de Raden der Chr. Ger. Kerken en van de Ned. Ger. Kerken;
- de in de kerkelijke pers verschenen berichten dienaangaande;

van oordeel dat

overname door uw vergadering van het oordeel zoals dat tot uiting komt in de schrijvens van het curatorium, verstrekkende leerstellige, kerkordelijke en praktische gevolgen zal hebben;

besluit

uw vergadering in kennis te stellen van zijn standpunt in zoverre dat het leerstellige aspect betreft door middel van toezending van het door hem officieel aanvaarde en uitgegeven boekje 'Genade Alleen', met het verzoek in uw oordeelsvorming daar kennis van te nemen en in uw besluitvorming daarmee te rekenen.

Namens de Raad der Chr. Ger. Kerk te 's-Hertogenbosch:
C. H. van Dienst, 2e voorzitter
P. v. d. Herik, scriba.

BIJLAGE 8

Art. 40

Rapport 2 van commissie I betreffende schrijven 's-Hertogenbosch

De commissie heeft kennis genomen van een schrijven van de raad van de kerk van 's-Hertogenbosch.

Allereerst heeft de commissie zich beraden over de ontvankelijkheid van deze brief.

Hoewel de commissie meent, dat het niet goed zou zijn wanneer het een gewoonte zou worden, dat kerkeraden rechtstreeks brieven aan een generale synode zouden zenden, moent de commissie toch, gezien de aard van de brief, dat dit schrijven niet zonder meer voor kennisgeving aangenomen moet worden.

Deze brief is namelijk geschreven in verband met het al dan niet goedkeuren door de generale synode van de handelingen van het curatorium van de Theologische Hogeschool.

Het gaat in de brief over het verschijnen van het boek 'Het leven wint', van de predikant van de Christelijke Gereformeerde Kerk van 's-Hertogenbosch, drs. J. Kruis, en de gevolgen die de inhoud van dit boek heeft gehad.

Uit het schrijven blijkt dat de kerkeraad zich betrokken weet bij de totstandkoming van dit boek. Deze betrokkenheid zal duidelijk zijn, als we bedenken dat dit boek is ontstaan uit een aantal preken, die drs. J. Kruis in de gemeente van 's-Hertogenbosch heeft gehouden.

Uit de brief blijkt niet dat de kerkeraad de besluiten van het curatorium aanvecht. Zo heeft deze brief ook niet het karakter van een appèlschrijven. Was dit wel het geval geweest, dan had de kerkeraad zich in eerste instantie tot het curatorium dienen te richten.

Zo moent de commissie dat deze brief enerzijds een soort signaal wil zijn, gelet op de passage in de brief onder, 'van oordeel dat', en anderzijds vooral gezien moet worden als een verzoek, zoals de kerkeraad dat ook zelf aan het slot van de brief naar voren brengt.

Het heeft de commissie bevreemd, dat er geen gronden voor het oordeel van de kerkeraad worden gegeven. Ook meent de commissie dat het ver gaat als een kerkeraad officieel een boek aanvaardt. Wat tenslotte het verzoek van de kerkeraad van 's-Hertogenbosch betreft, legt de commissie u de volgende overwegingen voor:

1. De generale synode heeft de handelingen van het curatorium van de Theologische Hogeschool te beoordelen over de periode, waarover verslag is gedaan.
 2. Bij dit oordeel dient niet betrokken te worden een boek of een schrijven, dat na de onder 1 genoemde periode is verschenen, aangezien een dergelijk boek of schrijven geen invloed heeft kunnen hebben op eerder genomen besluiten.
 3. Indien de kerkeraad van 's-Hertogenbosch meent, dat kerkelijke vergaderingen kennis moeten nemen van en eventueel moeten oordelen over het boek 'Genade alleen', zal de kerkeraad zich per instructie tot de classis moeten wenden.
 4. Het is niet de taak van een generale synode om van een boek, dat door een kerkeraad wordt uitgegeven, kennis te nemen en dat te beoordelen.
- Op grond van deze overwegingen stelt de commissie de synode voor te besluiten
- a. niet te voldoen aan het verzoek van de kerkeraad van 's-Hertogenbosch, gedaan in zijn schrijven van 3 augustus 1983;
 - b. hiervan bericht te zenden aan de kerkeraad van 's-Hertogenbosch.

J. van Dijken, rapporteur.

BIJLAGE 9

Art. 41

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN FINANCIËEL VAN DE THEOLOGISCHE HOGESCHOOL

Samenstelling en werkwijze.

Door de Generale Synode 1980 werd tot deputaat benoemd br. P. van Zwieten en werden herbenoemd de brs. H. Schuurhuis en J. D. Wisman met als hun secundi de brs. J. Herweijer, G. van Westrienen en H. Bos. Op de medewerking van de broeders secundi behoefde geen beroep te worden gedaan.

Ingevolge de voor ons deputaatschap vastgestelde instructie hebben wij ons werk in nauw contact met curatoren verricht. Dit heeft er tijdens de verslagperiode toe geleid dat praktisch alle curatorenvergaderingen door deputaten werden bezocht om gedurende enige tijd van gedachten te wisselen over de financiële aangelegenheden onze Hogeschool betreffende. Anderzijds hebben de president-curator en de fungerende rector in de afgelopen jaren met adviserende stem aan ons werk deelgenomen en onze vergaderingen bijgewoond.

Per 1 januari 1981 werd het vermogen van het Studiefonds van de Theologische Hogeschool ad f 137.713,18 aan ons deputaatschap overgedragen, terwijl drs. W. J. Quint als adviseur ingeschakeld kon worden voor die zaken, die betrekking hebben op de eventuele toekenning van studietoelagen aan studenten.

In dit verslag komen wij nader op het door ons terzake gevoerde beleid terug.

Tijdens de verslagperiode werd op verzoek van deputaten voor het Kerkelijk Administratief Bureau, een commissie gevormd in verband met de eventuele herstructurering van dit bureau. De penningmeester maakte van deze commissie deel uit. Deputaten voornoemd zullen over deze werkzaamheden uitvoerig rapporteren.

Bespreking ontvangsten en uitgaven 1980/1982.

Zoals u bekend is, ontvangen wij vanaf 1 januari 1977 subsidie van de Rijksoverheid gebaseerd op 48% van de totale exploitatiekosten waarbij onze ontvangsten volledig buiten beschouwing blijven. Regelmatig wordt door onze penningmeester, indien nodig, overleg gevoerd met de ambtenaren van het Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen. De subsidie is inmiddels definitief geregeld tot en met 1980. Dit betekent dat het tijdens de nieuwbouw van onze school gerealiseerde achterstallige onderhoud in de subsidietoekenning door de overheid is geaccepteerd, hetgeen ons achteraf nog meer heeft gesterkt in de overtuiging dat het destijds genomen besluit om niet alleen ons gebouwencomplex uit te breiden maar tevens het oude gedeelte te verbouwen en te renoveren, volkomen gerechtvaardigd is geweest.

Inmiddels is de economische situatie van ons land dermate verslechterd dat de overheid aanzienlijk moet bezuinigen, hetgeen weer tot gevolg heeft dat wij ook met maatregelen op dit punt geconfronteerd werden.

In dit verband merken wij het volgende op.

Op 11 februari 1981 verscheen het Eindrapport van de Werkgroep Bekostiging Kerkelijke Opleidingen. Uit dit rapport, waarin ruime aandacht aan onze Theologische Hogeschool wordt geschonken, blijkt dat wij de kleinste instelling zijn bij de Kerkelijke Opleidingen voor zover deze in het rapport ter sprake komen.

Bovendien worden wij slechts gedeeltelijk gesubsidieerd.

Dit heeft tot gevolg dat wij niet passen in de 'glijdende schaal' methode, die de werkgroep hanteert op grond waarvan een vloer in de schaal werd aangebracht van f 1.000.000,- exploitatiekosten, waarschijnlijk gebaseerd op onze jaarrekeningen 1978 en 1979. De effectivering van dit uitgangspunt betekent een subsidie van f 480.000,-. Het curatorium en deputaten hebben de Werkgroep ons commentaar op de voorstellen doen toekomen en er onder andere op gewezen dat het genoemde bedrag uit billijkheidsoverwegingen, gefindeeerd zou moeten worden. Tot op heden is niet duidelijk in hoeverre de voorstellen door de desbetreffende Minister zullen worden overgenomen.

In de tweede plaats werden wij onlangs geconfronteerd met het feit dat het Ministerie de verhoging van het collegegeld van f 375,- tot f 750,- van ons terugvoert. De bedoelde verhoging voor de cursus 1982/1983 werd door ons, in overleg met het curatorium, niet in rekening gebracht. Wel werd besloten de collegegelden voor de cursus 1983/1984 op het door de overheid vastgestelde niveau ad f 888,- te brengen. Inmiddels hebben deputaten hun bezwaren tegen de voorgestelde wijziging bij het Ministerie kenbaar gemaakt in ieder geval voor wat betreft de inlevering inzake 1982 omdat de bedoelde verhoging door ons niet is ontvangen. Tijdens het terzake met de overheid gevoerde overleg is duidelijk geworden dat men zich voor wat betreft de jaarrekening 1982 op dit punt soepel zal opstellen.

De minimumbijdrage uit de kerken bedroeg voor de jaren 1980 tot en met 1982 resp. f 7,-, f 6,80 en f 7,- per lid en dooplid. Door de Generale Synode 1980 werd de bijdrage voor 1983 reeds vastgesteld op f 7,20.

Dank zij de grote afdrachten van het Vrouwencomité en de overige inkomsten konden de verslagjaren worden afgesloten met een batig saldo terwijl tevens belangrijke bedragen konden worden gedoteerd aan het Emeriteringsfonds.

Evenals tijdens de vorige verslagperiode zijn deputaten van mening, dat indien de uitkomsten dit toelaten, extra dotaties aan het Emeriteringsfonds noodzakelijk zijn. De normale jaardotatie bedraagt 24% van het honorarium van hoogleraren en is zodoende gelijk aan een bij de overheid gebruikelijk percentage.

Zoals wij in ons vorige verslag hebben vermeld kon de nieuwbouw en de verbouwing bijna geheel uit eigen middelen worden gefinancierd.

Slechts voor een bedrag van f 200.000,- moest tijdelijk gebruik worden gemaakt van bankkrediet. Na dat de overheid de jaarrekeningen tot en met 1980 definitief en zonder wijzigingen had vastgesteld, kon het bankkrediet worden afgewikkeld. De liquiditeit heeft zich sindsdien gunstig ontwikkeld.

Voor de specificaties van de baten en lasten voor de jaren 1980, 1981 en 1982 verwijzen wij naar de rapporten van deputaten, welke ter synode ter vertrouwelijke inzage liggen.

Samengevat luidt het beeld als volgt:

Baten	1982	1981	1980
Collecten en giften	563.600	539.600	545.000
Comité Vrouwenactie	135.000	131.300	100.000
Subsidie Ministerie van Onderwijs	584.000	537.100	512.200
Overige inkomsten	136.100	108.400	56.500
	<u>1.418.700</u>	<u>1.316.400</u>	<u>1.213.700</u>
Lasten			
Personeelskosten	871.800	823.200	787.600
Bibliotheek	52.200	56.500	33.400
Huisvestingskosten	128.300	80.200	89.300
Diverse kosten	158.600	149.700	146.500
Kosten colleges	6.800	9.400	10.300
	<u>1.216.700</u>	<u>1.119.000</u>	<u>1.067.100</u>
Batig saldo	<u>202.000</u>	<u>197.400</u>	<u>146.600</u>
Bestemming voordelige saldi:			
Toevoeging emeriteringsfonds	150.000	100.000	50.000
Voorziening onderhoud	-	50.000	25.000
Toevoeging vermogen bibliotheek	25.000	25.000	25.000
Toevoeging eigen vermogen	27.000	22.400	46.600
	<u>202.000</u>	<u>197.400</u>	<u>146.600</u>
Van de kerken was gevraagd	<u>527.600</u>	<u>510.600</u>	<u>521.100</u>
Er is ontvangen	<u>517.300</u>	<u>502.500</u>	<u>514.300</u>
Te weinig ontvangen	<u>10.300</u>	<u>8.100</u>	<u>6.800</u>
Uitgedrukt in % kwam binnen	<u>98,1</u>	<u>98,4</u>	<u>98,7</u>

Bij de hiervoor genoemde overzichten kan nog het volgende worden opgemerkt. De baten namen in de verslagperiode aanzienlijk toe. Dit werd veroorzaakt door een hogere bijdrage van de Nederlands Gereformeerde Kerken inzake Theologische Studiebegeleiding, hogere afdrachten van het Vrouwen-

comité en een belangrijke toename van de post interest waarbij geprofiteerd werd van de hoge rentestanden in de afgelopen jaren.

Bovendien werd een hoger bedrag aan subsidie geclaimd bij het Ministerie van Onderwijs als gevolg van een toename van de exploitatiekosten ondanks het gelijkblijven van het percentage van 48%. Het moet evenwel niet uitgesloten worden geacht dat onze subsidieaanvragen voor 1981 en 1982 niet of niet geheel zullen worden gehonoreerd als gevolg waarvan de voordelige saldi aanzienlijk lager zullen uitkomen. Wellicht is het mogelijk tijdens uw vergadering meer informatie op dit punt te verstrekken. De belangrijke stijging van de exploitatiekosten in de jaren 1981 en 1982 wordt voornamelijk veroorzaakt door de post personeelskosten en huisvestingskosten. Ten aanzien van de honoraria van hoogleraren en docenten werd besloten om dezelfde gedragslijn te volgen als die van de Theologische Hogeschool Vrijgemaakt (Kampen), hetgeen in feite noer komt op de gedragslijn van de overheid met dien verstande dat nog een achterstand moet worden ingehaald gedurende enkele jaren. Uit dien hoofde werd ook het vakantiegeld gefixeerd op f 5.200,-. Opvallend is gedurende de laatste jaren de sterke toename van de post sociale lasten.

Bij de post huisvestingskosten is van bijzondere invloed de stijging van de post onderhoud gebouwen. Dit is een gevolg van het feit, dat met ingang van het boekjaar 1982 werd besloten om jaarlijks een vast bedrag ten laste van de exploitatierekening te brengen en zodoende een onderhoudsvoorziening op te bouwen. De jaarlijks verrichte onderhoudswerkzaamheden worden op deze voorziening in mindering gebracht.

Begrotingen 1984 - 1987

Lasten	1984	1985	1986	1987
Personeelskosten (incl. emeritaatsuitkeringen)	1.017.000	1.065.000	1.112.000	1.160.000
Bibliotheek	49.000	51.000	53.000	55.000
Huisvestingskosten	137.000	140.000	143.000	146.000
Diverse kosten	88.000	91.000	94.000	97.000
Onvoorzien	2.000	3.000	3.000	2.000
	<u>1.293.000</u>	<u>1.350.000</u>	<u>1.405.000</u>	<u>1.460.000</u>
Baten				
Subsidie (vermindert met gedeeltelijke afdracht collegegelden)	506.000	530.000	555.000	575.000
Vrouwencomité	100.000	100.000	100.000	100.000
Overige inkomsten	50.000	50.000	50.000	50.000
Collegegelden	80.000	80.000	80.000	80.000
	<u>736.000</u>	<u>760.000</u>	<u>785.000</u>	<u>805.000</u>
Blijft te dekken	<u>557.000</u>	<u>590.000</u>	<u>620.000</u>	<u>655.000</u>

Bij de hiervoor genoemde begrotingen is rekening gehouden met zes wetenschappelijke medewerkers en de uitgebreidere taak van de heer drs. W. Meijer, die de plaats inneemt van drs. Joh. Kruis. Voorts werd de heer drs. L. van Dijk aangesteld als docent voor de lerarenopleiding en prof. dr. M. Boertien als begeleider voor het vak Judaica.

Voorlopig is aangenomen dat de overheid een subsidie zal blijven verstrekken van 48% waarop in ieder geval de meeropbrengst uit hoofde van de verhoogde collegegelden in mindering zal worden gebracht.

Deputaten menen op grond van de voorliggende cijfers u te moeten adviseren om de minimumbijdrage voor 1984 vast te stellen op f 7,20 (ongewijzigd ten opzichte van 1983), voor 1985 op f 7,35, voor 1986 op f 7,50 en voor 1987 op f 7,65.

De stijgingen zijn gering van omvang omdat deputaten uitgaan van een voortgaande subsidie, op basis zoals hiervoor aangegeven, en een geringe stijging van de uitgaven in verband met de slechte economische toestand in ons land.

Indien mocht blijken dat de overheid op korte termijn in verband met bezuinigingsmaatregelen tot een verlaging van de subsidie wil overgaan, zullen deputaten, indien mogelijk, alsnog tijdens uw vergadering aanvullende voorstellen doen.

Vermogenspositie

Deze was per 31 december 1982 in ronde bedragen als volgt:

Eigen vermogen		f 1.377.800
Vermogen bibliotheek		212.500
Vermogen Studiefonds		162.200
		<u>f 1.752.500</u>
Bestemmingsreserves:		
Fonds Jubileumgave	f 33.000	
Nog te besteden gift	40.000	
		<u>f 73.000</u>
Voorzieningen:		
Emeriteringsfonds	f 1.117.000	
Pensioenvoorziening	5.000	
Onderhoud gebouwen	97.300	
		<u>f 1.219.300</u>
		<u>f 3.044.800</u>

Deputaten zijn van mening dat met vorenstaande opstelling een duidelijk beeld gevormd kan worden van de vermogenspositie van onze Theologische Hogeschool inclusief de bestemmingsreserves en de gevormde voorzieningen.

Ter voldoening aan de ons door de Generale Synode 1980 gegeven instructie inzake rapportering over de gang van zaken ten aanzien van het Studiefonds, moge de volgende opstelling dienen.

Vermogen per 1 jan. 1981		f 137.700
bij: rente 1981	f 11.000	
rente 1982	11.900	
ontvangen legaat	1.300	
diversen	300	
		<u>f 24.500</u>
Vermogen per 31 dec. '82		<u>f 162.200</u>

In de loop van 1982 werd aan een student een lening verstrekt tegen een rente van 8% 's jaars. Inmiddels werd in 1983 het gedurende 1982 verstrekte bedrag inclusief interest terugbetaald. In 1983 werd opnieuw een beroep gedaan op het fonds en, na ingewonnen advies, een voorwaardelijke schenking ad f 10.000,- ter beschikking gesteld.

Deputaten zijn dankbaar voor de offervaardigheid der kerken waaruit de liefde voor onze Hogeschool blijkt en waardoor het mogelijk was onze arbeid te verrichten.

Wij leggen het gevoerde beleid aan u voor ter beoordeling en stellen u voor:

- opnieuw deputaten te benoemen;
- de minimumbijdrage der kerken voor de jaren 1984, 1985, 1986 en 1987 vast te stellen op respectievelijk f 7,20, f 7,35, f 7,50 en f 7,65.

drs. H. Schuurhuis, secretaris/penningmeester
J. D. Wisman, voorzitter
mr. P. van Zwieten.

BIJLAGE 10 Art. 41

Rapport I van commissie VII betreffende deputaten-financieel Theologische Hogeschool

Het rapport van deputaten heeft uw commissie aanleiding gegeven tot een bespreking met hun voorzitter en hun secretaris-penningmeester over een aantal vraagpunten. Dit brengt de commissie tot de volgende opmerkingen.

- Van groot belang is welke definitieve beslissing de rijksoverheid in het raam van haar bezuinigingsmaatregelen zal nemen ten aanzien van onze Theologische Hogeschool. Op 24

augustus jl. bestond daarover bij deputaten nog geen voldoende duidelijkheid. Dit houdt mede verband met het feit dat de subsidiëring met 48% van de exploitatielasten alleen voor onze opleiding geldt. Terecht hebben deputaten het betrokken departement erop gewezen dat een fixatie van de exploitatielasten op f 1.000.000,- (kostenpeil 1978 en/of 1979) billijkheids-halve gepaard zou moeten gaan met een indexering van dat bedrag voor volgende jaren. Tot dusver hebben de contacten met het departement deputaten geen redenen tot pessimisme gegeven.

- De verdubbeling van het collegegeld tot f 750,- werd aan deputaten pas laat bekend, namelijk nadat zij ter gelegenheid van de admissie-examens-1982 de belanghebbenden reeds hadden voorgelicht over onder andere het collegegeld. Zij achtten het moreel niet verantwoord de studenten in strijd met het 'gegeven woord' achteraf die verdubbeling op te leggen. Uw commissie kan zich daarmee verenigen, te meer omdat deputaten evenmin wisten dat de verhoging niet ten gunste van de exploitatie zou mogen komen, maar door het departement op de subsidie gekort zou worden. Dat deputaten daartegen bij het departement bezwaar gemaakt hebben, heeft eveneens de instemming van de commissie.
- De omschrijving van de eerste post op de begroting 1984-1987 berust op een vergissing. Zij moet luiden: Personeelskosten (inclusief dotaties aan het emeriteringsfonds).
- Het emeriteringsfonds is de laatste drie jaar sterk gegroeid, namelijk van f 479.100,- tot f 1.117.000,-. Dit geschiedde in de vorm van dotaties uit de batige saldi en uit interestbaten, alsmede in de vorm van rechtstreeks ten laste van de exploitatie gebrachte dotaties. Deze laatste dotaties, te weten 24% van de hoogleraarssalarissen, zijn als exploitatielast voor 48% subsidiabel. Dat deze groei mogelijk was, stemt tot dankbaarheid. Anderzijds is uw commissie van oordeel dat deze groei niet ongelimiteerd door moet gaan, aangezien de ideale omvang van het fonds niet meer zo ver weg is. Met name de dotaties uit batige saldi moeten daarom voorlopig gestaakt worden. Met inachtneming van onder andere het in de toekomst te verwachten beroep op het fonds kan intussen gezocht worden naar een aan het fonds te stellen maximum.
- Hetgeen deputaten bij de toelichting op de vermogenspositie 'Vermogen bibliotheek' noemen, is in feite slechts de reserve voor de bibliotheek. Tot het vermogen behoort immers ook de in het rapport niet in geld uitgedrukte waarde van de aanwezige bibliotheek. Ook deze reserve is, met f 75.000,-, flink toegenomen, dank zij het onvolprezen Comité Vrouwenactie. Hierbij zij aangetekend dat het thans bereikte bedrag van f 212.500,- snel kan teruglopen, zodra zich de mogelijkheid voordoet een of meer kostbare antiquarische boekwerken aan te schaffen.
- Uw commissie acht het nodig dat deputaten hun rapporten aan de generale synode voortaan voorzien van een balans van bezittingen en schulden en niet slechts volstaan met een specificatie van het totale vermogen bij de afsluiting van het laatste boekjaar.

Voorstellen.

Uw commissie stelt u voor:

- het beleid van deputaten in de jaren 1980-1982 goed te keuren onder dankzegging voor hun toegewijde arbeid;
- deputaten op te dragen zich te bezinnen op de vraag welk maximum gesteld moet worden aan de omvang van zowel het emeriteringsfonds als van de reserve voor de bibliotheek, daarover op de eerstvolgende synode te rapporteren, en intussen:
 - dotaties uit eventuele batige exploitatiesaldi aan het emeriteringsfonds achterwege te laten;
 - de dotaties uit die saldi aan de reserve voor de bibliotheek aanzienlijk te matigen;
- opnieuw deputaten met secundi te benoemen;
- de vaststelling van de minimumbijdragen voor de jaren 1984-1986 uit te stellen tot de behandeling van haar rapport over de begrotingen der kashoudende deputaatschappen.

D. M. van der Leeden, rapporteur.

BIJLAGE 11 Art. 37

RAPPORT VAN DE CONTACTPERSOON VOOR DE UITGAVEN VAN DE LITURGISCHE FORMULIEREN

De Generale Synode van 1980 benoemde ondergetekende opnieuw als contactpersoon voor het overleg met de uitgeverij D. J. van Brummen B.V. te Dordrecht in verband met de voortgaande uitgave van de 'Liturgische Formulieren'.

Er is inmiddels een vierde druk van de kleine uitgave verschenen. Bij schrijven van 20 december 1982 werd dit door de uitgever meegedeeld.

In deze druk is de correctie, waarover in mijn vorig rapport (zie: Acta G.S. 1980 blz. 99, bijlage 3 art. 25) werd gesproken, aangebracht zodat we nu naar mijn weten een foutloze uitgave bezitten.

Van de deputaten voor het onderzoek naar het kerkelijk lied werd d.d. 27 november 1980 een schrijven ontvangen, waarin gevraagd werd naar mijn gedachten over het samenstellen van een Kerkboek, waarin naast liederen ook de officiële herziene tekst van de belijdenisgeschriften en van de liturgische formulieren zouden kunnen worden opgenomen.

In mijn antwoord d.d. 17 februari 1981 deelde ik de deputaten mee, dat het goed zou zijn dat de betrokken deputaatschappen en de contactpersoon zich gezamenlijk en in onderlinge samenspreking hierover zouden beraden.

Er zal dan ook te zijner tijd contact moeten worden opgenomen met de uitgeverij Van Brummen B.V. Ik wees er tevens op, dat onze uitgave van de 'Liturgische Formulieren' ook binnen de Nederlands Gereformeerde Kerken veelvuldig wordt gebruikt en dat het betrekken van deze kerken in het overleg om eventueel te komen tot het samenstellen van een Kerkboek gewenst is en mijns inziens ook in de lijn van de opdracht van de generale synode aan de deputaten voor onderzoek naar het kerkelijk lied ligt.

In een schrijven d.d. 15 april 1981 berichtten deze deputaten dankbaar te zijn voor mijn schrijven, meedenken en meewerken in deze zaak en dat zij zich voor de komende synode opnieuw met mij in verbinding zullen stellen.

Daarna is niets meer van deze deputaten vernomen.

Tenslotte: in verband met de te verwachten herdruk van de grotere kanseluitgave van de 'Liturgische Formulieren', waarin ook de bovengenoemde correctie nog moet worden aangebracht, en in verband met de zaak, die de deputaten voor onderzoek naar het kerkelijk lied aan de orde hebben gesteld, is het goed dat de synode opnieuw een contactpersoon voor contact en overleg met de uitgeverij Van Brummen B.V. (her)benoemt.

dr. T. Brienens.

BIJLAGE 12

Art. 42

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR RADIO-KERKDIENT-UITZENDINGEN

1. Samenstelling deputaatschap.

Als deputaten fungeerden in de afgelopen periode:

prof. dr. J. P. Versteeg, voorzitter;

ds. H. W. Eerland, secretaris;

ds. D. Biesma en ds. W. J. Quist;

ds. H. de Graaf fungeerde als algemeen secundus.

Voorstellen om in deze samenstelling veranderingen aan te brengen zullen we in een afzonderlijk schrijven aan u voorleggen.

2. Werkzaamheden.

In de regel vergaderden we twee à driemaal per jaar met een vertegenwoordiging van de IKON (Interkerkelijke Omroep Nederland) en met deputaten of vertegenwoordigers van die kerken die niet in de IKON participeren en die zich presenteren onder de naam Z.V.K. (Zendtijd voor Kerken). Daarnaast vergaderen we als deputaten van onze kerken afzonderlijk om de zaken te bespreken die speciaal ons deputaatschap regarderen. In laatstgenoemde vergaderingen houden we ons dan vooral bezig met de verdeling van de radio- en t.v.-diensten die aan onze kerken worden toegewezen.

We zijn er dankbaar voor dat het aantal radio-kerkdiensten voor onze kerken de laatste jaren constant op zeven is gebleven, terwijl we ook nu steeds negentig minuten t.v.-zendtijd kregen toegewezen. Daarnaast ontvingen onze kerken van de Wereldomroep 'Radio Nederland' zendtijd voor drie kerkdiensten per twee jaar.

Deze diensten zijn praktisch over de gehele wereld te beluisteren en leveren soms verrassende reacties op. Voor het leiden van radio- en t.v.-diensten nodigen we predikanten van onze kerken uit die al enkele jaren praktische ervaring hebben, terwijl om de twee jaar een professor van onze Theologische Hogeschool wordt gevraagd.

Het spreekt vanzelf dat degene die in een dienst, als hierboven bedoeld, voorgeat overleg pleegt met de betrokken kerkeraad.

Sommige predikanten zijn van mening dat zij aan dergelijke diensten geen medewerking kunnen

verlenen; soms omdat ze in het geheel niet met de moderne media te doen willen hebben, soms omdat ze bezwaar hebben tegen de zondagsarbeid die aan een uitzending verbonden is. In het laatste geval proberen we dan wel voor zo'n predikant een weekdienst (op bid- of dankdag voor het gewas of op oudejaarsavond) te reserveren.

De feitelijke realisering van de uitzendingen vindt plaats in nauwe samenwerking met de IKON, omdat wij voor de technische en administratieve voorzieningen op deze instantie zijn aangewezen. Het is prettig te vernemen dat kerkeraden en predikanten in de regel vol lof zijn over de accurate wijze waarop de IKON zich in dezen van zijn taak kwijt. Slechts éénmaal bereikten ons in de afgelopen drie jaren van een kerkeraad enkele kritische opmerkingen. Na onderzoek bleken deze echter voor het merendeel onterecht.

Uit de reactieformulieren, die de voorgangers in radiodiensten invullen, blijkt dat er nog steeds zeer veel mensen naar deze diensten luisteren.

Het aantal telefonische en schriftelijke reacties ligt tussen de vijftien en zestig per dienst. Deze reacties komen voor een groot deel van protestant-christelijke mensen. Maar ook rooms-katholieken en buitenkerkelijken nemen contact op. Over het algemeen betreft het mensen rond middelbare leeftijd doch er zijn ook wel jongeren bij. Meestal geeft men te kennen met instemming en zegen te hebben geluisterd.

Sommigen grijpen de gelegenheid aan om persoonlijke problemen met een predikant te bespreken. Een enkele keer wordt kritiek geleverd op de proek of op de gang van de eredienst.

Vele predikanten delen mee dat zij eerst nogal tegen zo'n radio- of t.v.-dienst hebben opgezien, maar dat zij achteraf dankbaar zijn dat zij dit konden en mochten doen.

Omdat er tot dusverre geen reactieformulieren bij t.v.-diensten werden uitgereikt beschikken we niet over zoveel informatie betreffende reacties van de kijkers als bij de radiodiensten. Maar uit hetgeen predikanten die voorgingen in een t.v.-dienst ons meedeelden, is ons wel duidelijk geworden dat:

a. in de regel tientallen telefoontjes binnenkomen, en

b. dat er verhoudingsgewijs bij deze diensten veel meer buitenkerkelijken de moeite nemen om op te bellen, dan bij radiodiensten.

Intussen ontvingen we van de IKON de toezegging dat in de toekomst ook reactieformulieren bij t.v.-diensten zullen worden toegezonden.

Samenvattend menen we te mogen zeggen dat ons als kerken grote dankbaarheid past voor het feit dat de Here ook deze moderne media wil gebruiken om mensen door middel van de verkondiging van Zijn Woord te vermanen en te vertroosten of tot geloof en bekering te brengen.

prof. dr. J. P. Versteeg, voorzitter

ds. H. W. Eerland, secretaris.

BIJLAGE 13

Art. 42

Rapport 3 van commissie III betreffende radio-kerkdienstuitzendingen

1. Met dankbaarheid constateert de commissie, dat geregeld radio-kerkdiensten worden uitgezonden en t.v. zendtijd wordt verzorgd. Verheugend is het, dat velen op deze uitzendingen reageren.
2. Uw commissie vond in het rapport van deputaten geen gegevens over wat deputaten hebben gedaan ten aanzien van de opdracht van de Synode van 1980 over de bezinning op de nazorg ten aanzien van hen, die reageren op de uitzendingen (besluit 3). Bij navraag bij deputaten bleek, dat er zich geen speciale moeilijkheden bij de nazorg voordoen; de predikanten, die in de diensten voorgeaan, verzorgen de nazorg zelf of verwijzen naar anderen. Bij deputaten zijn hierover geen vragen binnengekomen.

Voorstellen:

- a. deputaten te danken voor hun werkzaamheden en hun handelingen goed te keuren;
- b. opnieuw deputaten te benoemen.

J. Plantinga, rapporteur.

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR KERK EN RECREATIE

A. Samenstelling van het deputaatschap.

In het deputaatschap hebben de volgende personen zitting: ds. J. Westerink, voorzitter; ds. P. Roos, secretaris; br. H. W. van den Brink en ds. B. Oosterbroek.

Als secundus treedt op br. F. de Ronde.

Door het vertrek van ds. Oosterbroek naar Arapoti (Brazilië) ontstond een vacature.

Er is dankbaarheid voor de arbeid, die ds. Oosterbroek gedurende enkele jaren in het deputaatschap heeft mogen verrichten.

B. Werkzaamheden.

De opdracht van de Generale Synode van Amersfoort 1980 luidde als volgt:

- voort te gaan met de bezinning inzake de problematiek van kerk en recreatie en over de resultaten daarvan de kerken tijdig in te lichten;
- mogelijkheden aan te wijzen ten dienste van de pastorale begeleiding van recreanten vanuit de thuisgemeente en de ontvangende gemeente.

In april 1982 hebben deputaten zich per brief tot de kerkeraden gewend, terwijl in een persbericht de leden van de kerken werden ingelicht over de ontwikkelingen in de recreatieve sector.

Bezinning op de problematiek van kerk en recreatie vormde de aanleiding om enkele overwegingen van deputaten aan de kerkeraden bekend te maken. Na diepgaande bezinning kunnen de volgende zaken thans gemeld worden:

- Hoewel het welvaartsspeel zich duidelijk in dalende lijn beweegt, kan toch niet gezegd worden dat de recreatie hieronder veel te lijden heeft. De economische toestand leidt er nauwelijks toe, dat bijvoorbeeld tweede woningen worden afgestoten. Het is duidelijk dat met deze vorm van recreatie vooral de zondag, met daaraan verbonden de kerkgang, gemoeid is. Daarbij doet zich het verschijnsel van de recreatie te water in toenemende mate voor. De kerkeraden dienen bedacht te zijn op het feit, dat verschillende leden van de gemeente hun zondagen permanent elders doorbrengen.
- Deze ontwikkelingen vragen om een stuk bezinning allereerst bij de kerkeraden waar de recreanten feitelijk thuisshoren. Het gevaar kan worden gesignaleerd dat er verwijdering dreigt te ontstaan in de verhouding van deze leden tot hun gemeente, waardoor een bedenkelijke vorm van desintegratie plaatsvindt. De jaarlijkse huisbezoeken vormen een welkome mogelijkheid om nadrukkelijk over deze dingen te spreken. Immers, de thuisgemeente blijft toch wel de eerst verantwoordelijke instantie voor deze leden. Het is een gelukkige bijkomstigheid dat de catechese niet behoeft te lijden onder de recreatie, omdat deze meestal niet op of kort voor de zondag plaatsvindt. Belangrijker zijn echter de gevolgen voor de deelname aan het heilig Avondmaal. Ook het feit, dat men lossere contacten krijgt met de overige leden van de gemeente, stemt wel degelijk tot nadenken. De mogelijkheid doet zich soms ook voor dat men naar elders trekt vanwege allerlei gevoelens van onbehagen over de situatie binnen de eigen gemeente. Onverschilligheid kan daarvan de oorzaak zijn, maar ook kan er soms sprake zijn van een andere instelling ten opzichte van de kerkelijke en geestelijke vragen. Er kan en moet stellig door de ambtsdragers gewezen worden op de grote geestelijke offers die gebracht moeten worden als men 's zondags de rust elders zoekt. Men zal daarom tijdens het huisbezoek niet alleen wijzen op de noodzaak de kerkdiensten getrouw bij te wonen, maar er bestaat ook alle aanleiding te vragen naar de dieper liggende motieven, waarom men elders verblijft. Tegelijkertijd kan men de recreanten informeren over de gemeente, welke als ontvangende gemeente kan worden aangeduid. Deputaten zijn ook van oordeel dat het aanbeveling verdient om op kerkeraadsniveau contact te onderhouden met de gemeente waar de betreffende leden doorgaans verblijven. Een schriftelijk gedaan verzoek om informatie desbetreffende het kerkelijk meeleven van bedoelde leden is zeker op zijn plaats. Deze vorm van contact tussen de beide kerkeraden kan jaarlijks plaatsvinden.
- Ook de ontvangende gemeente heeft een zekere verantwoordelijkheid. De vaste gasten mogen stellig aanspraak maken op een zekere vorm van pastorale begeleiding. Juist in de meer ontspannen sfeer van de vrije tijd kunnen allerlei geestelijke vragen beter besproken worden dan in het werkklimaat. Uiteraard stelt dit wel eisen aan het pastoraat in de gastgemeente. In die plaatsen, waar zich grote concentraties recreanten voordoen, worden vaak kerkdiensten belegd op de camping. Deputaten hebben zich eveneens bezonnen op het nut van deze campingdiensten. Het laat zich denken dat deze samenkomsten een zekere aantrekkingskracht uitoefenen op de bevolking van de camping.

De kerkdienst en dus ook de gehele zondag komt dan ook mee in de sfeer van de ontspanning. Deputaten menen echter de kerkeraden te moeten attenderen op sommige nadelen, die aan deze campingdiensten verbonden zijn. Dikwijls worden deze kerkdiensten gekenmerkt door een breed oecumenische opzet, waardoor de eigen kerkelijke verkondiging wordt gemist. Er treedt een ongewenste vorm van veralgemenisering op, die tot schade is voor het geestelijke leven en het verstaan van de Schriften. Bovendien voorzien deze diensten wel in de behoefte van de morgendienst, maar de middagdienst blijft vrijwel altijd achterwege. Het is de vraag in hoeverre men hier kan spreken van een naarstig komen tot de gemeente Gods.

Het lijkt deputaten toch zeer voor de hand te liggen, dat recreanten de plaatselijke gemeente zoveel mogelijk zoeken om daar iets van de gemeenschap der heiligen te beoefenen. Overigens menen deputaten dat deze kerkdiensten wel van betekenis kunnen zijn voor hen die van de kerk vervreemd zijn.

Het is goed dat de kerk ook op die plaatsen present is met het Evangelie, om zodoende aan de opdracht van Christus gehoor te geven. Voor de opvang van de eigen gemeenteleden zijn deze campingdiensten minder geschikt.

De hierboven gegeven richtlijnen voor het pastoraat zijn zoveel mogelijk verwerkt in de brief aan de kerkeraden. Deputaten spreken de wens uit, dat het ten goede zal komen van hen, die de band met de kerk dreigen te verliezen.

C. Bezinning.

Deputaten hebben zich niet alleen bezonnen op de problematiek van kerk en recreatie; ze hebben zich tevens beziggehouden met de functionering van het deputaatschap op zichzelf.

Wat het eerste betreft: de problematiek van kerk en recreatie is zodanig voorwerp van bezinning en studie geweest, dat enkele gegevens duidelijk zijn geworden. Er is enkele malen informatie ingewonnen bij de kerkeraden, opdat een zo nauwkeurig mogelijk beeld van de situatie binnen onze kerken, wat deze zaak betreft, kan verkregen worden. Deputaten hebben zich ook enkele malen gewend tot de kerken om de verkregen informatie weer door te geven. Hiermee menen deputaten aan de opdracht van de Generale Synode 1980 zoveel mogelijk te hebben voldaan. Sterke wijzigingen deden zich in de loop van de achter ons liggende jaren niet voor. De vormen van weekend-recreatie namen onder ons geen buitensporige afmetingen aan. Er kan anderzijds ook niet gesproken worden van een sterke inkrimping van recreatieve ontwikkelingen.

Nu dus deze zaak zich vrij constant handhaaft, kan de vraag worden gesteld of het nuttig en zinvol is dat de recreatie blijvend zodanige aandacht ontvangt als dit gebeurde in het deputaatschap kerk en recreatie. Er is grond om te stellen dat het veld thans voldoende verkend is, zodat dit werk tot een zekere afronding is gekomen. Er bestaat geen directe aanleiding, menen deputaten, om het deputaatschap te continueren. Natuurlijk blijft de mogelijkheid bestaan dat zich in de toekomst wel zeer ingrijpende veranderingen zullen voordoen. In dat geval kan te allen tijde weer een weg gezocht worden om op de dan gerezen vragen nieuwe antwoorden te vinden.

Er is ook een andere mogelijkheid. Het verdient wellicht aanbeveling om de zaken van de recreatie onder te brengen bij een reeds bestaand deputaatschap. Er bestaan raakvlakken tussen evangelisatie en recreatie, omdat er op diverse plaatsen geëvangeliëerd wordt onder de vakantiegangers. Ook in sommige andere kerken, met name de Nederlandse Hervormde Kerk en de Gereformeerde Kerken lopen duidelijke verbindingslijnen tussen evangelisatie en recreatie. In de Stichting Interkerkelijk Werkverband voor de Recreatie (IWR) werken de bij de Raad van Kerken aangesloten kerken nauw samen.

In het samenwerkingsverband ligt het accent echter niet zozeer op bezinning, als wel op het aanwezig zijn in de recreatie-gebieden. Misschien is het ook voor onze kerken zinvol om op gelijke wijze de recreatie te benaderen vanuit de roeping tot evangelisatie. Het is dan echter wel zo dat in dat geval de recreatie anders gezien wordt. Het gaat dan niet meer zozeer om bezinning maar om het daadwerkelijk bezig zijn met de recreanten. Het gaat dan ook niet alleen om de weekend-recreant, maar ook om de zomer-recreant, die slechts voor enkele weken elders rust zoekt. Graag willen de deputaten uw synode in overweging geven om recreatie en evangelisatie nauwer met elkaar te verbinden.

Het voorstel om het deputaatschap op non-actief te zetten steunt mede op de volgende overweging. Eerste aanleiding tot de instelling van het deputaatschap kerk en recreatie vormde indertijd de uitzonderlijke problematiek van de gemeente Haamstede. De vloed van recreanten maakte het in die gemeente noodzakelijk, dat tot kerkbouw werd overgegaan en dat er pastorale zorg werd geboden aan de recreanten. De financiële middelen waren echter niet toereikend om deze extra lasten te kunnen dragen. Daarom werd toen de hulp van de generale synode ingeroepen, waarna mede ook met het oog op deze situatie het deputaatschap kerk en recreatie werd ingesteld. Het is nu echter zo dat deze vragen zijn opgelost zodat bezinning op deze zaak niet meer nodig is, temeer omdat een situatie als in Haamstede zich in geen andere gemeente voordoet. Aan een bepaalde uitbreiding van de taak van

deputaten kerk en recreatie valt ook niet direct te denken. De vorige generale synode ging niet nader in op de overweging van de deputaten om in bepaalde vakantie-gebieden, waar geen Christelijke Gereformeerde Kerken zijn, maar wel veel leden van onze kerken hun vakantie doorbrengen, kerkdiensten te beleggen voor de recreanten.

In verband met het bovenstaande stellen deputaten u dan ook het volgende voor:

1. aan deputaten evangelisatie op te dragen zich bezig te houden met de voortgaande bezinning op de vragen rond de recreatie;
2. de kerkeraden te attenderen op de noodzaak om blijvend diligent te zijn op de desbetreffende vragen;
3. het deputaatschap kerk en recreatie op te heffen.

P. Roos, secretaris.

BIJLAGE 15

Art. 43

Rapport 2 van commissie III betreffende kerk en recreatie

Inzake het rapport van deputaten heeft uw commissie de volgende opmerkingen:

- ad B: De commissie heeft waardering voor het feit, dat deputaten een zo goed mogelijke bezinning hebben gegeven over de eerste opdracht (a), die de Synode van 1980 heeft gegeven. Blijkbaar bleek opdracht b moeilijk te vervullen. De commissie is met deputaten van mening, dat hiervoor de eerste verantwoordelijkheid ligt bij de kerkeraden. Wat deputaten in hun voorstel 2 voorstellen, kan het best verwerkt worden door in het reglement voor kerkvisitatie een vraag op te nemen over de aandacht, die de kerkeraden besteden aan de recreanten.
- ad C: Uw commissie heeft de bezinning meer onder B dan onder C aangetroffen. De commissie is van mening, dat deputaten evangelisatie reeds veel aandacht besteden aan de verbinding tussen evangelisatie en recreatie. De commissie acht dan ook, dat deputaten evangelisatie daarvoor niet een bijzondere opdracht van de synode behoeven te ontvangen. Overigens is de commissie met deputaten van mening, dat het deputaatschap 'Kerk en Recreatie' kan worden opgeheven.

Voorstellen:

- a. deputaten te bedanken voor hun werkzaamheden;
- b. het deputaatschap 'Kerk en Recreatie' op te heffen;
- c. in het reglement voor kerkvisitatie onder III, 12 op te nemen de vraag: 'Welke aandacht besteedt u aan gemeentelieden, die regelmatig voor recreatie elders verblijven?'

J. Plantinga, rapporteur.

BIJLAGE 16

Art. 44 en 69

CONCEPT HERZIENING REGLEMENT VOOR KERKVISITATIE

De gewone kerkvisitatie, die volgens art. 44 K.O. jaarlijks in de kerken moet plaatshebben, zal naar de volgende regels geschieden.

Algemene bepalingen.

1. Elke classis beoemt tenminste twee van haar meest ervaren en bekwaam dienaren des Woords, van wie één vervangen kan worden door een ouderling, en evenzoveel secundi, met de opdracht om aan de hand van dit reglement op de gewone kerkvisitatie onderzoek te doen naar de toestand van de kerken in haar ressort.
2. De visitatoren geven minstens drie weken van tevoren aan de betrokken kerkeraden kennis van de dag en het uur van hun komst.
3. Alle leden van de kerkeraden zorgen op de vergadering, voor kerkvisitatie bestemd, aanwezig te zijn. Bij verhindering zijn zij verplicht de reden van hun afwezigheid ter kennis van deze vergadering te brengen.

4. De kerkeraden draagt zorg dat de ledenadministratie, het notulenboek, alsmede de boeken van de penningmeester van kerk en diaconie – voor zover gebruikt na de laatste gehouden kerkvisitatie – ter vergadering aanwezig zijn.
5. Aangezien de gewone kerkvisitatie een vergadering van de kerkeraden met de visitatoren is, heeft de voorzitter van de kerkeraden de leiding en maakt de scriba van de kerkeraden notulen. Op een buitengewone kerkvisitatie, die een vergadering is van de visitatoren met de kerkeraden, vervult de oudste van de visitatoren in dienstjaren de functie van praeses en fungeert de andere als scriba.
6. Voorafgaand aan het onderzoek informeren visitatoren of de kerkvisitatie aan de gemeente bekendgemaakt is en of de boeken ter tafel zijn. Tevens stellen zij de presentie aan de orde. De kerkvisitatie kan alleen doorgang vinden wanneer tenminste tweederde van het aantal kerkeradsliden aanwezig is.
7. Het reglement op de kerkvisitatie is bedoeld als handleiding die de lijn aangeeft waarlangs de kerkvisitatie dient te verlopen. De aan de orde te stellen onderwerpen kunnen ook door de kerkeraden in eigen kring worden besproken. In dat geval kan de kerkeraden aan de visitatoren tevoren schriftelijk het antwoord op bepaalde vragen doen toekomen om ter vergadering gelegenheid te hebben andere zaken met visitatoren breder door te spreken. Visitatoren hebben te allen tijde het recht op de aldus beantwoorde vragen terug te komen.
8. De vragen, die betrekking hebben op het ambtswerk van de predikant(en) – 1, 5 t/m 9 – zullen gesteld worden in zijn (hun) afwezigheid.

I. Dienst des Woords en der sacramenten – ambtswerk predikant(en).

1. Wordt de gemeente elke zondag tweemaal en ook op de christelijke feestdagen en bid- en dankdagen voor het gewas samengeroepen tot de ambtelijke dienst des Woords?
2. Wordt elke zondag de wet des Heren aan de gemeente voorgehouden en het apostolisch geloof beleden?
3. Wordt in de samenkomsten van de gemeente zowel uit het Oude als het Nieuwe Testament gepreekt en waakt de predikant met de kerkeraden voor eenzijdige tekstkeuze?
4. Wordt elke zondag – behalve op feest- en avondmaalszondagen – de Heidelbergse Catechismus behandeld (of eventueel een ander belijdenisgeschrift der kerk) zo, dat geen enkel deel van deze belijdenis wordt overgeslagen?
5. Gaat de predikant bij de bediening van Woord en sacrament getrouw te werk volgens Gods Woord, de formulieren van enigheid en de kerkorde?
6. Leidt de predikant met stichting de kerkdiensten en bedient hij in zijn prediking de sleutelen van het koninkrijk der hemelen?
7. Studeert de predikant – mede met het oog op de prediking – ijverig? Komt hij voldoende aan studeren toe?
8. Legt de predikant ook huisbezoek af? Bearbeit hij elk gezin/adres van de gemeente? Is hij trouw in zijn pastorale arbeid?
9. Is de predikant in zijn optreden een voorbeeld voor de gemeente en besteedt u ook pastorale zorg aan hem en zijn gezin?
10. Komt de prediking regelmatig aan de orde op de vergadering van de kerkeraden?
11. Hoe is de opkomst van de gemeente in de verschillende erediensten en vormt het kerkbezoek onderwerp van bespreking op de kerkeradensvergadering?
12. Is er vrucht op de prediking, uitkomend in geloof en bekering en in een opwassen in de kennis en de genade van de Here Jezus Christus, zodat u kunt spreken van een gebouw worden van de gemeente?
13. Hebt u als kerkeraden een liturgische orde vastgesteld of laat u ieder die in de eredienst voorgaat in dit opzicht vrij? Houdt u zich aan de bepalingen van de kerkorde betreffende de liturgie?
14. Wordt bij elke sacramentsbediening het daarvoor bestemde formulier gelezen en maakt u, indien ook in de tweede dienst het avondmaal wordt gevierd, gebruik van het korte formulier?
15. Geeft u er behoorlijk acht op wie u tot het gebruik van de sacramenten toelaat?
16. Zijn de ouders bereid hun kinderen te laten dopen en wordt met hen over de betekenis van de doop gesproken?
17. Zijn er ouders die bezwaren hebben tegen de kinderdoop en spreekt u daarover met hen? Draagt dit ook vrucht?
18. Hoe vaak vindt de bediening van het avondmaal plaats? Wordt ook steeds een voorbereidingspreek gehouden?
19. Leeft er in de gemeente een begeerte naar de viering van het avondmaal? Stelt u zich daarvan regelmatig op de hoogte?

20. Besteedt u in de voorbereidingspreek en op het huisbezoek aandacht aan de in de gemeente levende vragen met betrekking tot het avondmaal?
 21. Worden de huwelijke kerkelijk bevestigd? Geeft u er ook behoorlijk acht op aan wie u kerkelijke bevestiging van hun huwelijk toestaat?
- Vragen in vacante gemeenten te stellen.
22. Stelt u ijverige pogingen in het werk, al of niet in samenwerking met een naburige gemeente, om een dienaar des Woords te beroepen, eventueel met behulp van de kas Onderlinge Bijstand?
 23. Vervullen de daartoe door de classis aangewezen predikanten hun vacaturebeurten getrouw? Stelt u ieder van hen daartoe ook in staat?
 24. Worden, indien geen predikant voorgaat, uitsluitend preken gelezen van predikanten die tot de dienst des Woords in de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland wettig geroepen zijn, respectievelijk van predikanten die gediend hebben in de kerken welker wettige voortzetting zij zijn of van predikanten uit kerken in het buitenland waarmee wij in correspondentie staan?
 25. Worden, indien geen predikant voorgaat, de preken gelezen door een ambtsdrager of door een ander gemeentelid? Leidt in het laatste geval een ouderling de dienst en gaat hij voor in de gebeden?
 26. Besteedt u ook aandacht aan de behandeling van de Catechismus?

II. Catechese.

1. Gedurende hoeveel weken per jaar geeft de predikant catechisatie? Vanaf welke leeftijd en in welke mate volgt de jeugd van de gemeente dit onderwijs? Hoe groot is het aantal catechisanten per groep?
 2. Is er een door de kerkeraad goedgekeurd leerplan? Van welke boeken of andere leermiddelen wordt gebruik gemaakt?
 3. Ziet u erop toe dat op de catechisatie behalve aan de kennis van de heilige Schrift ook aandacht wordt besteed aan de belijdenis en de geschiedenis van de kerk?
 4. Staan de ouderlingen de predikant bij in de catechese en bezoeken zij volgens een door de kerkeraad opgesteld rooster de catechisaties?
 5. Vinden er met de ouders gesprekken plaats over de catechese en weten zij zich er bij betrokken?
 6. Komen op de catechisatie, met name bij de oudste groep, ook het doen van openbare geloofsbelijdenis en de betekenis daarvan aan de orde?
 7. Hebt u met hen die belijdenis des geloofs willen afleggen een gesprek over hun motieven en dat te doen en over wat belijdenis afleggen inhoudt, voordat u hen toelaat tot de belijdeniscatechisatie?
- Vraag in vacante gemeenten te stellen:
8. Wie geeft bij u catechetisch onderwijs en hebt u nauw contact met de catecheet?

III. Pastoraat.

1. Is er een wijkindeling, zodat de leden weten wie hun wijkouderling en -diaken (eventueel hun wijkpredikant) is?
2. Ontvangen alle gezinnen elk jaar huisbezoek, zodat geen gezin of alleenstaande wordt overgeslagen en wordt van elk huisbezoek verslag uitgebracht?
3. Komen doel, inhoud en vorm van het huisbezoek regelmatig ter sprake op de kerkeraadsvergadering?
4. Indien u een predikant hebt naar art. 6 K.O., hoe is het contact met hem, rapporteert hij regelmatig en gaat hij van tijd tot tijd bij u voor in de dienst des Woords?
5. Overweegt u wel eens, gezien de grootte van de gemeente, een tweede predikantsplaats in te stellen?
6. Zijn de (wijk)ouderlingen trouw in het bezoeken van de hun toevertrouwde leden en belijven zij zich om in moeilijkheden van welke aard ook de juiste pastorale leiding te geven in overleg met de predikant en (eventueel) de diaken?
7. Hebt u ouderlingen met bijzondere opdracht: jeugd-, evangelisatie-, bejaardenouderling? Besteedt u ook aandacht aan verpleegkundigen, studenten en in het algemeen aan kamerbewoners?
8. Gedragen de ouderlingen zich als voorbeelden der gemeente?
9. Hoe bearbeidt u doopleden die niet meer ter catechisatie komen en geen belijdenis des geloofs begeren te doen?
10. Geeft u bij vertrek van leden der gemeente bericht aan de kerkeraad van de gemeente waaronder zij komen te ressorteren?
11. Worden de namen en adressen van doop- en belijdende leden die regelmatig elders verblijven (militairen, studenten, verpleegkundigen etc.) ter kennis gebracht van de betrokken kerkeraden?

IV. Diaconie.

1. Houden de diakenen afzonderlijk vergaderingen naar art. 40 K.O. en doen zij verantwoording van hun arbeid en beheer aan de kerkeraad?
2. Is er een goed overleg tussen de diakenen enerzijds en de predikant en de ouderlingen anderzijds?
3. Gaan de diakenen ook op diaconaal huisbezoek om de gemeente toe te rusten tot haar diaconale taak? Schenken zij daarbij ook aandacht aan bijzondere noden die zich in eigen land of in de wereld voordoen?
4. Met welke instellingen op maatschappelijk gebied werken de diakenen samen? Maken zij, waar nodig, gebruik van de diensten van de Christelijke Gereformeerde Vereniging voor Jeugdwelzijn en van het van haar uitgaande Adviesbureau?
5. Op welke wijze schenken de diakenen aandacht aan hen die speciale zorg behoeven: werklozen, gehandicapten, langdurig zieken, bejaarden?
6. Bestaat er een zusterkring of vereniging van ziekenzorg die werkt onder auspiciën van de diaconie?
7. Openbaren de diakenen christelijke bewogenheid in allerlei nood en gedragen zij zich zoals een christen betaamt?

V. Kerkeraad.

1. Heeft verkiezing van kerkeraadsleden naar de kerkorde plaats? Hebt u een regeling voor deze verkiezing vastgesteld? Hoe lang is de diensttijd van de ambtsdragers en worden de aftredenden door anderen vervangen?
 2. Hebben alle kerkeraadsleden het voor hen bestemde verbindingsformulier ondertekend, ook na eventuele herverkiezing?
 3. Hoe vaak vergadert de kerkeraad en is het tijdstip van vergaderen de leden van de gemeente bekend?
 4. Worden van elke vergadering notulen gemaakt die na lezing en vaststelling door voorzitter en scriba worden ondertekend?
 5. Waakt u - mede door studie en gesprek - over de aangenomen leer, zodat u bij deze leer blijft volharden?
 6. Is er een saamborigheid in de kerkeraad en treedt de kerkeraad als een eenheid naar buiten?
 7. Wonen de kerkeraadsleden getrouw de kerkdiensten en de vergaderingen van de kerkeraad bij?
 8. Vindt voor elke (voorbereiding op de) avondmaalsbediening censura morum plaats onder de leden van de kerkeraad en op welke wijze?
 9. Oefent u getrouw de kerkelijke tucht uit zowel over belijdende leden als doopleden overeenkomstig Gods Woord en de kerkelijke bepalingen? Zijn er broeders en zusters die onder censuur staan en bereikt de tuchttoefening het gewenste doel?
- Vraag in vacante gemeenten te stellen:
10. Wordt in gewichtige gevallen de dienst van de consulent ingeroepen? In welke mate maakt u van zijn dienst gebruik?

VI. Gemeentelijk leven.

1. Welk beeld vertoont het gemeentelijk leven in geestelijk opzicht? Zijn er op dit punt bijzonderheden mee te delen?
2. Bezint u zich als kerkeraad op de eenheid en opbouw van de gemeente? Wat doet u om de onderlinge gemeenschapsoefening te bevorderen?
3. Belegt u ook jaarlijks een vergadering met de leden van de gemeente (een zogenaamde ledenvergadering) en behandelt u dan uitsluitend van tevoren vastgestelde agendapunten?
4. Welke verenigingen zijn er en hoe is de deelname aan het verenigingsleven? Hoe onderhoudt u het contact met de verenigingen?
5. Besteedt u aandacht aan de jeugd? Neemt de jeugd deel aan het gemeentelijk leven en welke plaats heeft de jeugd in de gemeente?
6. Probeert u heel de gemeente te betrekken bij het gemeentelijk leven?
7. Wat doet de gemeente aan evangelisatie? Is er een evangelisatiecommissie en hoe werkt deze? Wordt ook aandacht besteed aan gastarbeiders?
8. Welke activiteiten worden ontplooid ten dienste van zending en evangelieverkondiging onder Israël?
9. Schenkt u in uw vergaderingen en in uw pastorale arbeid ook aandacht aan het onderwijs? Laten de ouders indien mogelijk hun kinderen onderwijs volgen dat naar Schrift en belijdenis is en worden zij die in dit opzicht nalatig zijn vermaand? Spreekt u met de ouders over het christelijk karakter van het onderwijs en dringt u aan op het daadwerkelijk dragen van verantwoordelijkheid in dezen? (lidmaatschap schoolvereniging, oudercommissie etc.).

10. Onderhoudt u contacten met andere kerken van gereformeerde belijdenis ter plaatse? Zo ja, van welke aard zijn deze contacten? Zo nee, waarom niet?

VII. Breder kerkelijk leven.

1. Weet uw gemeente zich verbonden met de zusterkerken en op welke wijze probeert u die verbondenheid gestalte te geven?
2. Neemt u kennis van hetgeen in de kring der kerken verschijnt aan periodieken en boeken?
3. Worden de besluiten van classis en synoden nageleefd en houdt u zich aan al de bepalingen van de K.O.?
4. Worden de voorgeschreven collecten voor alle kerkelijke kassen gehouden en de afgesproken omslagen getrouw afgedragen? Bewandelt u bij eventuele bezwaren tegen bepaalde facetten van de arbeid van een deputaatschap de kerkelijke weg?

VIII. Beheer en financiën.

1. Is er een behoorlijke offervaardigheid bij de gemeente voor de dienst des Heren en de diaconie? Hebt u hieromtrent iets bijzonders mee te delen?
2. Wordt de financiële administratie gevoerd door de kerkeraad of door een commissie van beheer? Is er in het laatste geval een reglement voor de verhouding tussen de kerkeraad en deze commissie?
3. Heeft de kerkeraad zodanige maatregelen getroffen, dat het beheer van de gelden van de kerk en diaconie afzonderlijk wordt geboden van het privé-bezit van de respectievelijke penningmeesters?
4. Worden de gelden en bewijzen van eigendom op een veilige plaats zo bewaard, dat er geen aanleiding kan bestaan tot wantrouwen, noch moeilijkheden zich kunnen voordoen bij aftreden of overlijden?
5. Volgt u wat het levensonderhoud van uw predikant(en) betreft op z'n minst het advies van de deputaten voor financiële zaken?
6. Wordt een financieel overzicht betreffende kerk en diaconie geregeld ter kennis gebracht van de leden der gemeente?
7. Worden de namen en voornamen van de gedoopten en van hun ouders alsook de datum van geboorte en doop nauwkeurig in het daarvoor bestemde boek en/of kaartsysteem opgetekend?
8. Is er een nauwkeurige ledenadministratie? Kunt u bij alle veranderingen die zich voordoen door doop, belijdenis, inkomst en vertrek steeds het juiste aantal doop- en belijdende leden noemen? Verstreekt u nauwgezet alle gegevens zoals die jaarlijks gevraagd worden voor de statistiek van het kerkelijk jaarboek?
9. Wordt het archief geregeld bijgehouden en op een veilige plaats bewaard? Wie is hiervoor verantwoordelijk? Vindt er regelmatig controle plaats? (zie bijlage 54 K.O.).

Slotbepalingen.

1. Na afloop van de gewone kerkvisitatie zullen de visitatoren vragen of er ook moeilijkheden zijn waarin het advies van de visitatoren verlangd wordt. Dit advies is niet bindend. De beslissing in dergelijke zaken blijft aan kerkeraad en classis.
2. Hierna controleren de visitatoren of de boeken geregeld worden nagezien en door de kerkeraad of een commissie uit de kerkeraad voor akkoord zijn getekend. De visitatoren kunnen advies geven over de inrichting der boeken. Na afloop van dit onderzoek worden de boeken door hen getekend.
3. Tenslotte worden de notulen van de vergadering, vermeldende het resultaat der visitatie, in het notulenboek van de kerkeraad geschreven, voorgelezen en, na goedkeuring, door voorzitter en scriba van de kerkeraad en door beide visitatoren ondertekend.
4. De visitatoren zullen een verslag van hun bevindingen en handelingen opmaken en dit in de eerstvolgende classisvergadering voorlezen.

BIJLAGE 17

Art. 44 en 69

Rapport I van commissie II betreffende hernieuwing reglement voor de kerkvisitatie

Het bovengenoemde concept van de particuliere synode van het Oosten heeft reeds gediend op de Generale Synode van 1980. In deze vergadering kreeg het een goede ontvangst, met uitzondering van

het voorstel de bespreking van de vragen rond de ambtsuitoefening van de ambtsdragers voortaan in en niet buiten aanwezigheid van deze laatste te doen geschieden.

Buiten enkele kanttekeningen van minder essentiële aard, vormde voor de particuliere synode van het Oosten vooral dit punt aanleiding zich op het concept opnieuw te beraden.

Uit het resultaat van de nadere studie blijkt dat het concept op de minder belangrijke bemerkingen van de Generale Synode van 1980 is bijgesteld, maar dat is vastgehouden aan de gedachte dat ambtsdragers, wier persoon en ambtelijk werk tijdens de kerkvisitatie worden besproken, de kerkeraadvergadering gedurende deze bespreking niet zouden hoeven te verlaten.

Opmerkelijk is dat de hiertoe strekkende bepaling in het voorgestelde concept zich beperkt tot de predikant(en) en kennelijk niet zou moeten gelden voor de overige ambtsdragers van de gemeente. Uw commissie heeft zich beraden op de vraag welke overwegingen vóór en welke tegen toepassing van de voorgestelde bepaling pleiten. Daarbij kwam duidelijk naar voren dat een nogal grote afstand bestaat tussen wat idealiter zou moeten en wat realiter mogelijk is.

De commissie is unaniem van oordeel dat het binnen een goede geestelijke en persoonlijke verhouding tussen kerkeraad en predikant mogelijk moet zijn bij kerkvisitatie de vragen rond de ambtsuitoefening van allen in elkaars aanwezigheid te beantwoorden. Wanneer de oederlinge verhoudingen worden gekenmerkt door openheid en eerlijkheid – en in de gemeente van Christus mag eigenlijk niet anders worden verwacht – moet het zelfs mogelijk zijn eventuele bezwaren tegen of wensen met betrekking tot de ambtsuitoefening van de predikant in diens aanwezigheid te bespreken. Als het goed is zullen deze in de broederkring al eerder aan de orde zijn geweest en alleen wanneer die bespreking geen bevredigend resultaat heeft opgeleverd, zullen de kerkvisitatoren erin worden betrokken. Bespreking van de vragen in aanwezigheid van de predikant biedt het voordeel dat de kerkvisitatoren zich uit woord en wederwoord direct een duidelijk beeld van de situatie kunnen vormen, terwijl voor de beoordeelde met betrekking tot wat aan positiefs of negatiefs over zijn ambtsuitoefening is gezegd niets te raden overblijft. Zoals gezegd mag er van worden uitgegaan dat bij de voorbereiding van de kerkvisitatie eventuele bezwaren of problemen rond de ambtswaarneming van alle broeders, in de kerkeraadvergadering onderwerp van bespreking zijn geweest.

Hierteenover staat dat bespreking van de ambtsuitoefening van de predikant in diens aanwezigheid (ten aanzien van de andere ambtsdragers geldt hetzelfde) remmend kan werken op de vrijmoedigheid van kerkeraadsliden om in alle openheid en eerlijkheid datgene te zeggen wat gezegd moet worden. Degene die de mening van de kerkeraad moet vertolken zal wellicht snel weerhouden worden door de vrees dat een directe confrontatie met de predikant, hoe behoedzaam en subtiel bezwaren ook worden geformuleerd en gepresenteerd, al gauw persoonlijke tegenstellingen zullen oproepen. Hoewel binnen de gemeente van Christus anders zou mogen worden verwacht, dient ook daar rekening te worden gehouden met het feit dat niet bij allen een even groot vermogen wordt gevonden om broederlijke kritiek en correctie op elkaars ambtelijk doen en laten positief op te vatten en in dank af te nemen, zeker niet wanneer dat bij aanwezigheid van kerkvisitatoren in een directe confrontatie plaatsvindt. Hierbij voegt zich dan nog dat er dingen zouden kunnen zijn die naar hun aard dermate ingrijpend en/of delicaat zijn, dat bespreking ervan in aanwezigheid van de predikant (of andere betrokken ambtsdragers) een adequate behandeling van de zaak in de weg zou kunnen staan. Afgezien van de vragen rond de ambtsuitoefening van de predikant zijn nog andere dingen te bedenken die met kerkvisitatoren buiten aanwezigheid van laatstgenoemde dienen te worden besproken. Te denken valt bijvoorbeeld aan de vraag naar de toereikendheid van het honorarium dat de predikant geniet.

Naar het oordeel van de commissie dient in de afweging van pro en contra rond deze zaak uiteindelijk te worden gekozen voor handhaving van de geldende regel dat de beantwoording van de vragen naar de ambtsuitoefening en het persoonlijk leven van predikanten, ouderlingen en diakenen bij kerkvisitatie buiten aanwezigheid van deze ambtsdragers zal plaatsvinden.

Voorstel.

De generale synode besluitte het thans voorliggende concept herziening reglement voor kerkvisitatie, onder dank aan de commissie van de particuliere synode van het Oosten voor het voorbereidende werk, te aanvaarden, onder handhaving van de gangbare regel dat de vragen die betrekking hebben op het ambtswerk van predikanten, ouderlingen en diakenen niet in hun aanwezigheid zullen worden gesteld. Voorts lijkt het beter in het concept-reglement onder III-Pastoraat de vragen 6 en 7 om te wisselen.

D. Koole, rapporteur.

BIJLAGE 18
Art. 45, 185, 192

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN TOT STEUNVERLENING AAN DE KERKEN IN DE POLDERS ROND HET IJSSSELMEER

1. Samenstelling deputaatschap.

Door de generale synode zijn benoemd de broeders A. Mol (voorzitter), J. Dol (secretaris) en J. Hartog (penningmeester). Namens de particuliere synode van het Noorden heeft zitting br. H. J. Th. Velema, namens die van het Oosten br. P. Roos, namens die van het Zuiden br. J. Verhage en namens die van het Westen br. C. v. d. Weele.

2. Vergaderingen.

In de verslagperiode hebben deputaten dertien keer vergaderd; twee keer nog in 1980, drie keer in 1981, vijf keer in 1982 en tot nu toe in 1983 op 11 februari, 13 april en 3 mei. Voor 18 mei a.s. staat er een werkbezoek met bespreking in Almere op het programma. In overeenstemming met de werkovereenkomst met de kerkeraad van Lelystad (nu met die van Almere) vonden er ook vergaderingen plaats van het moderamen van deputaten met een kleine afvaardiging uit Lelystad (Almere) in het 'moderamina-overleg'. Dat gebeurde in de verslagperiode 11 keer. Er is vaak en veel vergaderd. Er was dan ook veel werk te doen en te bespreken, speciaal in verband met de kerkbouw en de instituering van Almere. In de laatste tijd vroeg de op handen zijnde ontwikkeling in Zeewolde veel tijd en aandacht. Met dankbaarheid valt een goede harmonie binnen het deputaatschap te melden en een grote eensgezindheid ten aanzien van het werk met de kerkeraad van Lelystad en later Almere en de predikant, ds. K. T. de Jonge.

3. Almere.

Moesten deputaten in het vorige rapport melding maken van de vertraagde groei van de stad Almere, nu kunnen ze, de verslagperiode overziende, dankbaar constateren, dat de groei van de gemeente Almere flink doorzet en nog boven de prognoses blijft. Verwacht was dat in 1984 een ledental van 100-110 zou zijn bereikt; in april 1983 bestond de samenwerkende gemeente echter reeds uit 120 leden (73 Chr. Geref. en 47 Ned. Geref.), terwijl de komst, respectievelijk overkomst van nog andere gezinnen was aangekondigd. Ook over het kerkbezoek kunnen verblijvende berichten gemeld worden. De afgevaardigden constateerden zelf bij de bijzondere diensten ter gelegenheid van de instituering en de bevestiging van ds. K. T. de Jonge een goede opkomst. Maar ook in de 'gewone' diensten blijkt het aantal kerkbezoekers in de regel boven de 100 te liggen, mede door de aanwezigheid van gasten uit andere kerkverbanden. Het initiatief, om in september 1982 met de tweede kerkdienst te beginnen, is dan rijk gezegend! Op 9 mei 1982 werd de kapel van het kerkcentrum 'De Goede Rede' betrokken als plaats van samenkomst. De gemeente hoopt in deze accommodatie - die goed voldoet aan de eisen die aan een centrum voor de erediensten gesteld mogen worden - voldoende capaciteit (160 zitplaatsen) te hebben, totdat het eigen kerkcentrum in gebruik genomen kan worden.

Ten aanzien van de kerkbouw kan nu weer van een goede voortgang gewag gemaakt worden. Er trad enige vertraging op door het uitblijven van de schriftelijke subsidie-toezeggingen, met name voor de bouw van de toren (die overigens voor 100% gesubsidieerd zal worden). Deze zijn nu binnen. En na de degelijke voorbereiding door de 'Kommissie Kerkbouw Almere' gaat binnenkort de bouw van start onder leiding van de heer G. Bikker van het architectenbureau Knoop en Nieuwveld te Nieuwegein. Uitgangspunt bij het maken en realiseren van de plannen was en is het creëren van zoveel mogelijk zitplaatsen; dat worden er maximaal 250, zodat tot 1990 er in dit opzicht geen problemen worden verwacht. In verband met deze prioriteit zal hoogstwaarschijnlijk genoegen moeten worden genomen met een elektronisch instrument in plaats van een - ook door deputaten - gewenst pijporgel. De stichtingskosten - beraamd op f 471.800,- - zullen voor 50% voor rekening komen van de Nederlands Gereformeerde Kerk; aan het landelijk verband van deze kerken is een bijdrage gevraagd van f 1,- per lid. Deputaten Fonds Steun Kerkbouw hebben toegezegd op de bij dit Fonds gebruikelijke wijze (10-jarige, aflopende steun) bij te zullen dragen. In Almere is een actiecomité bezig om geld in te zamelen, zodat de gemeente ook hierin de eigen verantwoordelijkheid beleeft. De gemeente-opbouw van de nog kleine gemeenschap in Almere heeft gestadige voortgang gehad onder leiding van de wijkraad/kerkeraad en ds. K. T. de Jonge, die vanaf 3 oktober 1980 enthousiast zijn taak verricht. De catechese is ter hand genomen; in het afgesloten seizoen waren er reeds vier groepjes, waarvan één belijdeniscatechisatie. Er worden wijkavonden gehouden (die sinds kort gemeente-avonden mogen heten), gewijd aan volwassenen-catechese en het bespreken van gemeentelijke zaken. Bijbelstudiegroepen bulgen zich over Gods Woord. Al met al mogen deputaten zich intens verblijden over het functioneren van de jonge gemeente. Daarbij wordt de toerusting tot dienst

in deze wereld niet vergeten; een zeer belangrijke taak in deze stad, waarvan 63,5% van de bevolking opgeeft 'geen godsdienst' te hebben. Op 27 februari 1983 vond de instituering van Almere tot zelfstandige Christelijke Gereformeerde Kerk plaats, die overigens conform bijlage 9 K.O. samenwerkt met een eveneens op die dag geïnstitueerde Nederlands Gereformeerde Kerk. Deputaten hebben gemeend het besluit tot instituering (dat tot stand kwam na ingewonnen advies van diverse instanties en personen) van harte te moeten ondersteunen. De redenen om nu al tot deze stap over te gaan waren de volgende:

Deze zaak leefde intens in de kring van de gelovigen te Almere; met zeer grote eensgezindheid werden de nodige besluiten en maatregelen genomen.

Zoals bekend was Almere wijkgemeente van Lelystad. Geografisch gezien is de afstand Lelystad-Almere al erg groot om als wijkgemeente te fungeren. Maar ook ging de kennis van en dus de betrokkenheid bij elkaars interne zaken steeds minder worden. Steeds meer werd dit als een bezwaar ervaren.

De boven de prognose blijvende groei van het aantal leden speelde eveneens mee.

Bovendien bleek het vereiste kader aanwezig te zijn. Zo kon er reeds een zelfstandige zendingscommissie en commissie van beheer bemand worden. En het aantal kerkeradsleden kon op zes gebracht worden - 4 ouderlingen en 2 diakenen, waarvan respectievelijk 2 en 1 christelijk gereformeerd zijn.

Het bij zelfstandigheid van Almere gemakkelijker kunnen verrichten van de officiële handelingen bij de kerkbouw was eveneens een - zij het uiteraard niet de belangrijkste - overweging.

Zo wendde de kerkeraad van Lelystad zich tot de classis Zwolle om advies inzake de door de wijkgemeente Almere verlangde instituering. Na rijp beraad gaf deze classis een gunstig advies en droeg de instituering op aan Lelystad. Voor de wens om bij de classis Zwolle te blijven behoren werden zwaarwegende argumenten ingebracht, die deputaten ook ten volle kunnen onderschrijven. Allereerst wil men de band met de overige polderkerken bewaren, om zo steun te kunnen blijven ontvangen en bieden in de gelijkgerichte problemen, die zich daar voordoen. Vervolgens speelt de opdracht ten aanzien van Zeewolde een grote rol. De tot nu toe in onze kerken gehanteerde regel luidt: 'de polder bouwt de polder'. Dat houdt in, dat de opbouw van het gemeentelijk leven in Zeewolde een gezamenlijke taak is van de poldergemeenten Almere, Dronten en Lelystad. Dat zou erg bemoeilijkt worden door de aansluiting van Almere bij een andere classis. Op 27 februari 1983 vond de heuglijke gebeurtenis van de instituering plaats. Deputaten waren hierbij via afgevaardigden aanwezig. Dat was ook het geval op zondag 20 maart 1983, toen ds. K. T. de Jonge, door de kerkeraad van Almere inmiddels beroepen als predikant, in zijn dienst 'bevestigd' werd en in de middagdienst 'intrede' deed. Uiteraard vermelden deputaten deze data met grote dankbaarheid voor de zegeningen, die hierin werden ontvangen. Door deze wijziging in de verhoudingen behoeft ook de werkovereenkomst, nu af te sluiten met de kerkeraad van Almere, aanpassing. In deze gewijzigde werkovereenkomst wordt ook de taak ten aanzien van Zeewolde expressis verbis genoemd.

4. Zeewolde.

Belangrijk in het kader van hun opdracht achten deputaten de ontwikkeling van Zeewolde in de komende jaren. Reeds in 1978 kwamen de eerste bewoners van het landelijk gebied in de omgeving van dit toekomstige dorp. Daar wonen nu al enkele gezinnen, die behoren tot onze kerken. In deze omgeving zal de recreatie wel een zeer grote rol spelen. In 1984 komen naar verwachting de eerste bewoners van het dorp Zeewolde zelf. De prognose stelt het inwonertal in 1990 op 8.000 (met het landelijk gebied samen dan 10.000). In de nabije toekomst wordt beslist over een eventuele uitgroei tot 25.000 inwoners. Wordt het percentage Christelijke Gereformeerden en Nederlands Gereformeerden daarvan aanvankelijk geschat op 1/2%, na het donorgebied zeker de Veluwevlakte wordt en waarschijnlijk Harderwijk en directe omgeving, kan dat aantal hoger gesteld worden, namelijk 1%. Dat is een zeer voorzichtige prognose. Er zou zelfs gedacht kunnen worden aan de percentages, zoals die in de burgerlijke gemeente Dronten gelden (namelijk 1,8% Christelijke Gereformeerden en 2,3% Nederlands Gereformeerden). Maar zelfs een percentage van 1% voor beide kerken samen betekent een aantal leden (van beide kerken) in 1984 van 20, in 1985 van 30 en in 1986 van 45 leden, terwijl er in 1990 dan 100 leden zullen zijn. Bij een uitgroei tot 25.000 leden worden er zelfs 250 leden verwacht. Deputaten concludeerden reeds in een vroeger stadium, dat er voor hen een taak ligt op dit terrein, zowel bij de opvang van de leden als in de evangelisatie onder de vele recreanten.

Vanuit de regel 'de polder bouwt de polder' zal dit werk aangevat moeten worden door de poldergemeenten Almere, Dronten en Lelystad. Uiteraard rust de eerste verantwoordelijkheid bij de polderkerk, die het laatst tot stand is gekomen, i.e. Almere. Maar omdat deze gemeente nog in een prille opbouwfase verkeert, zullen de andere gemeenten dienen bij te springen. Vanuit deze achtergrond is er een commissie gevormd van leden uit de kerken van Almere, Dronten en Lelystad (Christelijke Gereformeerden en Nederlands Gereformeerden), die zich bezint op de opvang van de zich in Zeewolde vestigende leden en het evangelisatiewerk. Er is een publikatie geweest in de

kerkelijke pers en er zijn brieven uitgegaan naar de kerken op de rand van de Veluwe. Daarin werd het verzoek gedaan de namen van de leden, die zich in Zeewolde vestigen, aan de kerkeraad van Almere door te geven. Aan de gemeenten op de Veluwerand werd verzocht eventuele evangelisatie-activiteiten aan de commissie te melden, zodat er inventarisatie verricht kan worden van de activiteiten en er eventueel overleg gevoerd kan worden over deze zaak. Deputaten zijn van mening, dat er op grond van de prognose-cijfers veel gedaan kan en moet worden in Zeewolde, ook al in de komende drie jaar. Het staat voor hen vast, dat er - vanuit Almere - kerkdiensten gehouden dienen te worden. De getallen vergelijkend met die van Almere destijds kan met het houden van één dienst per zondag al in 1984 zinvol gestart worden; in 1985 kan dan met het houden van twee diensten begonnen worden. Ook is duidelijk, dat er vanaf 1984 - met de komst van de eerste bewoners van het dorp - pastorale arbeid te verrichten is. De eerste tijd kan ds. K. T. de Jonge wel het allerbelangrijkste opvangen. Maar gezien diens intensieve taak in Almere (het opbouwwerk, nog lange tijd opvang van nieuwe leden, problemen van overkomst uit andere kerkgemeenschappen en mensen die de verhuizing naar Almere aangrijpen om uit de kerkelijke administratie en zo uit de kerk te verdwijnen), zal er zo spoedig mogelijk een werker in Zeewolde dienen te komen. Vandaar, dat deputaten uw vergadering mandaat vragen om, als de ontwikkelingen daartoe inderdaad aanleiding geven - en dat ligt duidelijk in de lijn van de prognoses - een werker in Zeewolde in te zetten. Deze zou dan wellicht de eerste tijd een part-time functie kunnen bekleden. Dat zowel de te beginnen kerkdiensten als de eventuele inzet van een werker consequenties hebben voor de hoogte van de minimumbijdrage in de komende jaren, spreekt vanzelf. Zie hiervoor paragraaf 6 en 7.

5. Centraal Bureau.

Deputaten Kerkelijk Algemeen Bureau vroegen deputaten een oordeel te geven over een rapport, dat door een commissie opgesteld is aangaande de eventuele oprichting van een Centraal Bureau van de Christelijke Gereformeerde Kerken. Deputaten melden hierover op zichzelf positief te staan ten opzichte van de instelling van een dergelijk bureau, omdat zo werkzaamheden kunnen worden gecentraliseerd en gecombineerd. Maar op grond van het aangereikte rapport kunnen zij geen (positief) oordeel geven over deze plannen. Daarvoor achten zij het rapport in zijn algemeenheid te vaag; er is geen begroting en er liggen nauwelijks cijfers op tafel. Er zullen meer gegevens moeten komen, voordat deputaten hun oordeel kunnen geven. Opgemerkt zij nog, dat polderdeputaten geen behoefte hebben aan een centraal gelegen accommodatie voor bezinning.

6. Financiën.

De financiële gang van zaken in deze verslagperiode is bevredigend geweest. Het vrij eigen vermogen kon nog enigszins aangroen, zodat deputaten globaal blijven voldoen aan de door deputaten financiële zaken geadviseerde normen. Ongeveer 90% van de verplichte minimumbijdrage komt binnen. Helaas zijn er nog steeds enkele plaatselijke kerken, die geen bijdrage afdragen. Verblijvend is het, wanneer dan toch zo nu en dan een gemeente - na schriftelijke of persoonlijke benadering - ertoe overgaat haar verplichtingen na te komen. In de verslagperiode werd deze mindere ontvangst gecompenseerd door de meevallende inkomsten uit interest, vanwege de onverwacht hoge rentestand. Voor de komende periode kunnen deputaten hier echter niet meer op rekenen, temeer daar het grootste deel van het belegde vermogen in 1983 zal worden uitbetaald in verband met de kerkbouw in Almere. Voor deze kerkbouw is dezelfde regel toegepast als destijds in Dronten en Lelystad, namelijk één derde als gift, begroot op f 157.000,-. Teneinde polderdeputaten niet nog zwaarder te belasten is contact gezocht met deputaten Fonds Steun Kerkbouw, wat heeft geresulteerd in een principe-toezegging aan de gemeente Almere tot steun in de betalingen van rente en aflossing (zie paragraaf 3). Met deze steuntoezegging en gelet op de aanwezige reserve was de beslissing over te gaan tot kerkbouw haalbaar en volgens deputaten verantwoord. De Nederlands Gereformeerde Kerk participeert voor 50% zowel in kerkbouw als in betalingen van rente en aflossing. Tevens zij vermeld, dat er in deze nog kleine gemeente Almere een grote offergezindheid bestaat, waardoor deputaten de verwachting hebben, dat de opgestelde langdurige begroting (tot 1993) realiseerbaar is. De financiële consequenties van het in paragraaf 4 gestelde heeft uiteraard zijn weerslag op de begroting 1984-1986. Zowel voor de aanvangende werkzaamheden in Zeewolde als voor het in 1986 aanstellen van een werker aldaar zal het nodige opgebracht moeten worden. De ontwikkeling in de polder gaat echter zo snel, dat deputaten dit deze keer niet kunnen opvangen met de afnemende verplichtingen in Almere.

Als bijlage 3 vindt u aangehecht de begrotingen 1984-1986, waarbij - gezien de zeer scherp gestelde bedragen - de omslag tevens is berekend op basis van een te ontvangen omslag tot 90%. De overige financiële gegevens gelieve u in de bijlagen 1 en 2 aan te treffen.

7. Samenvatting en voorstellen.

Dankbaar zijn deputaten voor het werk, dat op het terrein verricht mocht en kon worden en voor de

van God ontvangen zegeningen! In Zeewolde zien deputaten al weer veel werk liggen, dat D.V. de komende jaren verricht mag worden. Duidelijk is het, dat de Here het werk in de nieuwe polder wil gebruiken. Moge Zijn Geest ook in de toekomst veel kracht en wijsheid schenken! Deputaten blijven de kerken vragen dit werk in het gebed te steunen. Dat daarnaast ook een beroep gedaan wordt op de voortdurende offervaardigheid van de kerken zal na lezing van dit rapport duidelijk zijn.

Deputaten doen uw vergadering de volgende voorstellen:

- het werk en het beleid van deputaten goed te keuren;
- deputaten mandaat te geven ten aanzien van het werk in Zeewolde om op dit terrein een werker aan te stellen, zodra de ontwikkelingen dat nodig maken, die wellicht in de eerste tijd part-time ingezet kan worden;
- de verplichte minimumbijdrage voor het deputaatschap voor de jaren 1984, 1985 en 1986 vast te stellen op respectievelijk f 1,30, f 1,30 en f 1,65;
- opnieuw voor de lopende arbeid deputaten te benoemen; separaat doen deputaten u aangaande deze benoemingen voorstellen toekomen.

A. Mol, voorzitter,
J. Dol, secretaris.

Bijlage 1

Balans per 31 december

Activa	1982	1981	1980
Vorderingen op lange termijn	5.460,00	7.760,00	10.060,00
Geldlening Lelystad	15.000,00	20.000,00	25.000,00
	<u>20.460,00</u>	<u>27.760,00</u>	<u>35.060,00</u>
Middellange beleggingen			
Ned. Midd. Bank - term. spr. 2 jr. opz.	---	---	12.289,30
Vorderingen op korte termijn			
Te vorderen bijdragen kerken	1.830,60	1.085,00	220,67
Overige vorderingen	27.517,32	21.763,95	15.743,08
Kerkelijk Bureau Chr. Geref. Kerken	9.001,73	881,58	10.821,81
	<u>38.349,65</u>	<u>23.730,53</u>	<u>26.785,56</u>
Liquide middelen			
Postgiro	5.200,72	20.608,44	3.958,03
9 3/8% 3 mnd. Nemiba+	---	---	81.428,71
10 3/4% 6 mnd. Nemiba+	---	---	119.129,07
11% 12 mnd. Nemiba+	225.947,78	211.962,90	---
+ deposito's	231.148,50	232.571,34	204.515,81
Totaal generaal	<u>289.958,15</u>	<u>284.061,87</u>	<u>278.650,67</u>
Passiva			
Eigen Vermogen	123.003,31	117.093,30	115.218,05
Voorzieningen			
Reserve Kerkbouw	127.890,86	119.315,86	104.315,86
Pensioenvoorzieningen	36.438,98	43.092,71	49.716,26
	<u>164.329,84</u>	<u>162.408,57</u>	<u>154.032,12</u>

Schulden op korte termijn			
Te betalen kosten	2.625.00	2.160.00	1.100.00
Premieheffing	—	2.400.00	7.629.00
Vakantietoeslag predikant	—	—	671.50
	<u>2.625.00</u>	<u>4.560.00</u>	<u>9.400.50</u>
Totaal generaal	<u>289.958.15</u>	<u>284.061.87</u>	<u>278.650.67</u>

Bijlage 2

Staat van baten en lasten

	1982	1981	1980
Baten			
Collecten	66.638.75	67.725.10	66.003.17
Giften	70.00	300.00	100.00
Legaten	500.00	—	—
Interest	24.850.26	22.506.38	21.605.83
	<u>92.059.01</u>	<u>90.531.48</u>	<u>87.709.00</u>
Lasten			
Honorarium en bijkomende kosten	58.827.00	56.633.64	10.074.50
Algemene Kosten	7.322.00	5.940.65	7.408.80
Reserve Kerkbouw	15.000.00	15.000.00	35.000.00
Pensioenvoorziening	5.000.00	5.000.00	—
Kosten Almere	—	6.081.94	13.298.37
	<u>86.149.00</u>	<u>88.656.23</u>	<u>65.781.67</u>
Batig saldo	<u>5.910.01</u>	<u>1.875.25</u>	<u>21.927.33</u>

Bijlage 3

Begroting		1984	1985	1986
Honorarium en bijkomende kosten Almere	1)	60.000.00	58.000.00	56.000.00
Algemene Kosten		8.000.00	8.250.00	8.500.00
Toevoeging res. kerkbouw		15.000.00	15.000.00	15.000.00
Pensioenuitkering		5.000.00	5.000.00	5.000.00
Kosten Zeewolde	2)	6.000.00	10.000.00	34.000.00
		<u>94.000.00</u>	<u>96.250.00</u>	<u>118.500.00</u>
Interest		4.000.00	4.250.00	4.500.00
		<u>90.000.00</u>	<u>92.000.00</u>	<u>114.000.00</u>
		f 1.18	f 1.21	f 1.50
: 75.817				
x 100/90	3)	f 1.31	f 1.34	f 1.67

- 1) afnemend in verband met jaarlijkse stijging bijdrage Almere
 2) 1984 en 1985: preekvoorziening, zaalhuur en kosten commissie
 1986: werker, zaalhuur en bijkomende kosten
 3) rekening houdend met gemiddelde afdracht van ca. 90%.

BIJLAGE 19
Art. 45, 185, 192

Rapport I van commissie III betreffende steun kerken polders

Inzake het deputatenrapport heeft uw commissie de volgende opmerkingen:

- ad 3: Met waardering namen wij kennis van het vele werk, dat door ds. K. T. de Jonge in Almere is en wordt verricht. Het is verheugend en hoopvol dat de groei van Almere boven de prognoses blijft.
 Het stemt tot voldoening, dat de zelfstandigwording van Almere plaatsvond met in achtneming van de kerkelijke bepalingen.
 Uw commissie onderschrijft het standpunt van deputaten, dat Almere blijft behoren bij de classis Zwolle.
- ad 4: Uw commissie acht het belangrijk, dat er ten aanzien van Zeewolde goed contact blijft met de gemeenten op de Veluwevrand.
 De commissie ondersteunt het streven van deputaten om, zo spoedig het nodig en mogelijk is, een werker aan te stellen voor Zeewolde. De commissie denkt daarbij het liefst aan een predikant, aangezien de moderne problematiek in de polders steeds moeilijker wordt en gezien het feit, dat andere kerken in de regel ook een theoloog aanstellen.

Voorstellen:

- de handelingen van deputaten onder dankzegging goed te keuren;
 - deputaten mandaat te geven ten aanzien van het werk in Zeewolde om op dit terrein een werker aan te stellen, zodra de ontwikkelingen dat nodig maken;
 - opnieuw een voorzitter, secretaris en penningmeester met hun secundi te benoemen.
- J. Plantinga, rapporteur.

BIJLAGE 20
Art. 46

RAPPORT VAN DE COMMISSIE VAN REDACTIE VAN 'DE WEKKER'

Dankbaarheid.

Ook nu mogen we ons rapport aan de generale synode beginnen met het uitspreken van onze dankbaarheid voor het feit dat we in deze periode onze arbeid voor ons blad ongestoord mochten verrichten.

Het is de redactie een vreugde geweest dit werk ten dienste van ons kerkelijk orgaan te mogen doen. De wekelijks terugkerende verzorging van ons kerkelijk orgaan vraagt van de hoofdredacteur en de redactiesecretaris inzonderheid de nodige aandacht en tijd. Maar het stemt elke week tot dankbaarheid dat ons blad kan verschijnen en een eigen plaats heeft in onze kerken. Uiteraard is juist deze arbeid, die publiek geschiedt en door lezers van verschillende leeftijd en gearmdheid wordt bekeken, aan kritiek onderhevig. De redactie is zich dat bewust en maakt ook kennis met deze kritiek, maar daar staat ook waardering van diverse lezers tegenover, die dankbaar zijn voor de gegeven voorlichting.

Redactie.

De Synode van 1980 benoemde in de commissie van redactie: prof. dr. W. van 't Spijker, hoofdredacteur; ds. J. H. Velema, redactiesecretaris en waarnemend hoofdredacteur; P. Th. Versteeg, penningmeester; D. Koole en ds. P. N. Ribbers.

De nieuwe hoofdredacteur heeft zijn werk met inzet en liefde mogen verrichten en heeft in goede samenwerking met de reeds fungerende redactieleden het blad verzorgd.

Met betrekking tot de redactiesecretaris zij opgemerkt dat de nu volgende passage door een ander redactielid is geredigeerd en unaniem is aanvaard.

In het rapport van de redactiecommissie van 1980 aan de generale synode van dat jaar werd het aftreden van de redactiesecretaris van De Wekker aangekondigd. Uit overwegingen van continuïteit, niet in de laatste plaats geleid op het feit dat hoofdredacteur en penningmeester in 1980 beiden aftraden, heeft de toenmalige commissie van redactie de secretaris verzocht zich nog als zodanig voor een periode van drie jaar beschikbaar te stellen. Op een daartoe strekkend voorstel aan de generale synode is toen positief beslist. De redactiecommissie is van oordeel dat het besluit tot aftreden van ds.

J. H. Velema als redactiesecretaris nu dient te worden geëffectueerd. Sinds 1950 als medewerker en sinds 1959 als redactiesecretaris is ds. Velema aan De Wekker verbonden geweest. Binnen de redactiecommissie kon in goede harmonie worden vastgesteld dat het tijdstip is gekomen om althans de laatste taak in andere handen te geven, onder dank voor de consciëntieuze wijze waarop dit werk door hem in al die jaren is waargenomen.

Wat de opvolging betreft heeft de redactiecommissie zowel interne als externe oplossingen overwogen, waarbij kwam vast te staan dat een secretaris van buitenaf dient te worden aangetrokken. Aan uw vergadering zullen daartoe enkele namen van predikanten worden voorgesteld die naar het oordeel van de redactiecommissie voor de waarneming van deze functie voldoende geschiktheid hebben.

De bedoeling is het takenpakket van de nieuwe redactiesecretaris in zoverre te reduceren dat de correctie van drukproeven en de beoordeling van de plaatsingsprioriteit van artikelen voortaan (weer) door de hoofdredacteur zullen worden waargenomen. De voornaamste taak van de nieuwe secretaris zal bestaan uit de verzorging van de rubriek 'Uit de Kerken', het notuleren van de redactievergaderingen en de verzorging van de inkomende en uitgaande correspondentie. Hoewel van een minder zwaar takenpakket voor de nieuwe functionaris sprake is, komt het de redactiecommissie voor dat deze toch een zekere inwerkperiode nodig zal hebben. Het is uit die overweging dat de redactiecommissie er prijs op stelt dat ds. J. H. Velema nog enige tijd als lid van de redactie aan ons blad verbonden blijft.

Tegelijk met, hoewel los van, deze verandering besloot de redactie een nieuwe lay-out van De Wekker in studie te nemen, gecombineerd met een herverdeling van taken als het op de verzorging van de diverse rubrieken aankomt. Op het moment van de samenstelling van dit rapport worden daartoe plannen uitgewerkt, waarbij uiteraard het kostenaspect een niet te verwaarlozen factor vormt. Gestreefd wordt naar een presentatie die het blad voor jong en oud aantrekkelijker maakt, zonder overigens afbreuk te doen aan de formule die voor het blad als orgaan van onze kerken altijd karakteristiek is geweest.

Vergaderingen.

De redactie vergaderde elk jaar drie keer, gevolg gevend aan de wens van de vorige synode, die de redactie in overweging gaf vaker dan twee keer per jaar te vergaderen.

Op elke redactievergadering komt de inhoud, de planning en het beleid van de redactie aan de orde, terwijl ook de financiën onze voortdurende aandacht hebben.

Overigens was er in deze periode veel telefonisch overleg tussen de redactieleden. Hoofdredacteur en redactiesecretaris, die nauw met elkaar samenwerkten, konden in goede harmonie met elkaar het wekelijkse werk voor ons blad verrichten.

Aantal abonnementen.

Een belangrijk punt blijft het aantal betalende abonnees. We moeten ook nu rapporteren dat dit aantal constant blijft terwijl er de laatste maanden een lichte tendens is die wijst in de richting van vermindering van abonnees - een zaak, die vooral te danken zal zijn aan de economische recessie, waarmee ieder blad en elke krant in deze tijd te maken heeft.

Te betreuren blijft het wel dat er niet een progressieve stijging van abonnees valt waar te nemen. Als het aantal abonnees niet hoger ligt dan ruim 7000 betekent dit dat in een behoorlijk aantal gezinnen in onze kerken ons kerkelijk orgaan onbekend is. Er is op dit gebied veel concurrentie; ook op het gebied van kerkelijke bladen. Daar waar een goed geredigeerd plaatselijk kerkblad is of in streken waar een wekelijks regionaal kerkblad verschijnt, wordt de behoefte aan ons kerkelijk orgaan minder gevoeld. Het blijft de voortdurende zorg van de redactie om ook de jongeren te betrekken bij ons kerkelijk orgaan. Telkens worden we hier op geattendeerd. We vinden dit een bijzonder moeilijke opgave gezien het karakter van ons blad en gezien de structuur van ons kerkelijk leven.

Het zou van veel betekenis zijn wanneer alle kerkeraden en alle ambtsdragers positief stonden tegenover ons kerkelijk orgaan en aandrongen op het abonneren op De Wekker, liefst bij alle leden van de kerken, waarbij we er van uitgaan dat zij zelf ons kerkelijk orgaan ook lezen. Maar zelfs dat is niet meer dan een veronderstelling, die niet klopt met de werkelijkheid. De betrokkenheid op het geheel van het kerkelijke leven laat helaas nogal wat te wensen over.

De redactie besloot in het najaar, bij het begin van het winterseizoen, een brief tot de kerkeraden te richten met de bedoeling adressen te vragen voor proefabonnementen.

Inhoud en beleid.

De vulling van ons blad was een steeds terugkomend onderwerp van gesprek op onze vergaderingen. In gemeenschappelijk overleg werden onderwerpen genoemd en scribenten voorgesteld.

Over het algemeen baarde de vulling van elk nummer geen bijzondere zorgen. In deze periode hadden we eerder met een teveel dan met een te weinig aan kopij te worstelen. De redactie is dankbaar dat het

mogelijk is tien keer per jaar met een nummer van 12 pagina's uit te komen. We zouden graag zien dat dit elke week zou kunnen. Maar dat zou een verhoging van de abonnementsprijs gaan betekenen die in de huidige omstandigheden zeker nadelig zou zijn voor het abonneementenbestand.

Het beleid van de redactie is er op gericht die artikelen te bieden, die van betekenis zijn voor de bouw van het kerkelijke en persoonlijke leven; artikelen, die leiding proberen te geven en te signaleren wat er aan de orde is in deze tijd in kerk en wereld. Een gemakkelijke opdracht is dit niet. De redactie erkent, terugziende op deze periode dat zij daar maar ten dele in geslaagd is, maar zij hoopt dit doel steeds voor ogen te houden, waarbij men kan verschillen over de vraag of het juist is dat een bepaalde tendens wordt signaleerd en of de manier waarop altijd de juiste is. Het is duidelijk dat er voor ieder medewerker een zekere ruimte is. Een artikel, dat geplaatst wordt, is niet door ieder lid van de redactie gelezen, zoals sommigen menen - uiteraard wel door de hoofdredacteur en ook door de redactiesecretaris. Anderzijds weten we dat de 'ruimte' beperkt is gezien de gevoeligheid van ons kerkelijke leven.

Kerkelijk Bureau.

In deze periode werden we geconfronteerd met een sterke stijging van de kosten, die het Kerkelijk Bureau in rekening brengt voor het werk aan ons blad. In 1979 bedroegen die kosten nog f 20.300,- en in 1981 niet minder dan f 30.800,- - een stijging van 52% in twee jaar. Bij informatie werd geantwoord dat onder andere het K.A.B. in 1981 met grotere kostenstijgingen heeft te kampen gehad dan verwacht werd. Dit heeft met andere factoren een tariefsverhoging tot gevolg gehad terwijl in dat jaar de postcode werd ingevoerd hetgeen meer werkzaamheden meebracht dan normaal. Inderdaad waren de kosten in 1982 f 27.000,- dus lager dan in 1981. Niettemin vonden we de berekende kosten hoog. Elke abonnee kost ons aan kosten voor het K.A.B. vier gulden. We vrezen dat bij realisering van de plannen voor een Centraal Bureau de kosten niet zullen dalen. Daarom zullen we deze plannen niet moeten forceren.

Onze commissie van redactie zou in ieder geval de wens willen uitspreken dat betrokken deputaten met een indicatieve begroting komen die ons enig inzicht geeft in het kostenbudget voor de participerende deputaatschappen.

Als dit niet gebeurt hebben we bezwaren en zullen we ons minder grootschalig moeten opstellen.

Financiën.

Dank zij het feit dat van tijd tot tijd het abonnementsgeld iets verhoogd werd kon ons blad zonder verlies blijven verschijnen. Wij zijn daar dankbaar voor. Weliswaar kunnen we geen bijdragen meer storten in de kas van de Theologische Hogeschool, maar dat is ook niet nodig. Het stemt ook nu tot dankbaarheid dat ons blad kon worden uitgegeven zonder nadelig saldo en zonder de steun van een speciaal fonds.

Intussen zullen we op vermeerdering van abonnees bedacht moeten zijn, willen we in de toekomst ook zonder verlies werken.

Alles overziende zijn we verheugd ons werk in deze periode te hebben gedaan en spreken we de wens uit dat ons kerkelijk orgaan de kerken in de beste zin van het woord zal blijven dienen.

J. H. Velema, redactiesecretaris.

BIJLAGE 21

Art. 46

Rapport I van commissie I betreffende 'De Wekker'

Dankbaarheid mag er zijn dat 'De Wekker' regelmatig mocht verschijnen en dat de redactie met vreugde het werk heeft verricht. De commissie wil bijzondere waardering uitspreken voor de redactiesecretaris, ds. J. H. Velema, die sinds 1959 dit werk heeft gedaan en ook daarvoor reeds heel wat jaren als medewerker aan 'De Wekker' verbonden was. Nu is dan het moment gekomen, waarop hij zal terugtreden uit de redactie.

Bij de grote waardering voor het werk van de redactie, heeft de commissie toch ook nog wel verschillende opmerkingen.

De commissie heeft in het rapport niets gelezen over de verwerking van de besluiten van de Synode van 1980, aangaande 'De Wekker', behalve dat het aantal vergaderingen van de redactie van twee op drie keer per jaar is gebracht.

In het commissierapport van 1980 wordt ook gesproken over de rubriek 'Voor de lens'. Die commissie zegt dan onder andere dat zij begrijpt dat in deze rubriek niet altijd genuanceerd genoeg op de materie kan worden ingegaan.

Deze zin wil uw commissie in haar rapport nog eens vermelden. Uw commissie meent te moeten benadrukken dat een grote zorgvuldigheid ten aanzien van personen en deputaatschappen gewenst is. Het rapport van de redactie spreekt over de 'formule die voor het blad als orgaan van onze kerken altijd karakteristiek is geweest'. De commissie zou het duidelijker gevonden hebben als die formule ook genoemd was.

De redactie is zich ervan bewust, dat er altijd weer op geattendeerd wordt, dat er toch ook aandacht aan de jeugd gegeven zal worden in 'De Wakker'. De commissie wil dit graag bijzonder onderstrepen, nu onlangs het blad 'Tijdsin' is weggefallen.

Ten aanzien van het aantal abonnementen wijst de commissie erop dat het voor de toekomst van belang kan zijn dat er iets bekend is over de samenstelling van het abonnementenbestand.

Het lijkt de commissie een goed plan om de kerkeraden te verzoeken om adressen van mensen, die misschien voor een abonnement in aanmerking zouden komen.

De commissie is wat geschrokken van de hoge kosten, die verschuldigd zijn aan het Kerkelijk Bureau. De gedachte kwam naar voren of het in de toekomst niet mogelijk zou zijn meer met vrijwillige krachten te werken.

Wat de inhoud van het blad betreft, meent de commissie dat het aanbeveling verdient niet al te lange series artikelen te laten schrijven. Mocht dit in een enkel geval toch nodig zijn, dan meent de commissie dat het gewenst is aan het slot een samenvatting te geven.

De commissie vindt het jammer dat nog niet begonnen is met een rubriek bijbelbesprekingen.

De commissie stelt u voor:

- de redactie te danken voor het werk, dat ten behoeve van 'De Wakker' is gedaan, en in het bijzonder waardering uit te spreken voor alles, wat ds. J. H. Velema, als redactiesecretaris en als medewerker, gedurende een reeks van jaren voor het blad heeft betekend;
- de redactie opnieuw in overweging te geven een rubriek bijbelbesprekingen op te nemen;
- de redactie te vragen mogelijkheden te zoeken om aandacht te geven aan de jongeren;
- een redactie te benoemen, waarbij, nu ds. J. H. Velema in verband met een inwerkperiode van de nieuwe redactiesecretaris, nog niet direct zal aftreden, gedurende een half jaar het aantal redactieleden uit zes leden zal bestaan.

J. van Dijken, rapporteur.

BIJLAGE 22

Art. 50

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR DE OFFICIELE TEKST VAN DE BELIJDENISGESCHRIFTEN

I. De Generale Synode van 1980 benoemde tot deputaten voor de officiële tekst van de belijdenisgeschriften: prof. dr. J. van Genderen, voorzitter; ds. W. J. Quist, secretaris; prof. dr. W. van 't Spijker en ds. J. H. Velema.

Als deputaten hebben wij in deze periode tweemaal in eigen kring vergaderd, terwijl wij ook tweemaal met de gereformeerde deputaten samenkwamen voor overleg en enkelen van ons aan de besprekingen over de uitgave van de tekst hebben deelgenomen.

Het was onze opdracht om na overleg met andere kerken die waarde hechten aan de vertaling 1971, te zoeken voor een uitgave van deze tekst waarin de noodzakelijke wijzigingen zijn aangebracht. Daarbij verzocht de synode ons, wat zij uitsprak met de betrekking tot antwoord 83 en 85 van de Catechismus, het citaat Romeinen 5 : 12 in de Doordtse Leerregels III/IV, Verwerping der dwalingen 1, en de lezing 'nedergedaald ter helle' in de weergave van het Apostolicum in Zondag 7 van de Catechismus, in te brengen in een hernieuwd contact met de gereformeerde deputaten; bij de uitgave van de tekst de citaten uit de Heilige Schrift duidelijk te onderscheiden van de overige tekst; en de mogelijkheid te overwegen ook een herziene tekst gereed te maken die zich in de Schriftcitaten houdt aan de lezing van de Statenvertaling (Acta 1980, art. 186).

II. Direct na de sluiting van onze synode is onzerzijds aan de gereformeerde deputaten doorgegeven wat de synode besloot. Het was theoretisch mogelijk geweest om vóór de behandeling van hun rapport ter synode nog een keer contact te hebben. De gereformeerde deputaten volstonden echter met het voorstellen van de wijzigingen waarover met ons op 27 maart 1980 overeenstemming was bereikt. Daarop besloot de synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland op 4 november 1980 de thans herziene en nieuwe tekst van de belijdenisgeschriften te aanvaarden en voor kerkelijk gebruik vrij te geven en aan te bevelen.

Na onderling overleg over de wijzigingen in de tekst die 'voorgesteld en aanvaardbaar geacht zijn' (Acta 1980, art. 186, ad 7a) zijn negen punten ter sprake gebracht bij het hernieuwd contact met de

gereformeerde deputaten. Op 6 oktober 1981 werd met het oog op de definitieve versie overeengekomen de volgende veranderingen in de tekst aan te brengen:

Apostolische geloofsbelijdenis:

opgestaan van de doden - in plaats van: opgestaan uit de doden.

Catechismus:

vraag 12: Daar wij dus - in plaats van: Wanneer wij dus

antw. 23: is nedergedaald ter helle - in plaats van: is nedergedaald in het rijk van de dood

Voetnoot: Wegens de verklaring die zondag 16 geeft, wordt hier de vertaling 'nedergedaald ter helle' in plaats van 'nedergedaald in het rijk van de dood' gevolgd.

De voetnoot bij vraag 44 vervalt.

De Leerregels van Dordrecht:

hoofdstuk III/IV, Verwerping der dwalingen 1 (slot van het citaat uit Romeinen 5 : 12): in wie allen gezondigd hebben, Romeinen 5 : 12 (naar St. V.) - in plaats van: omdat allen gezondigd hebben, Romeinen 5 : 12.

Hoofdstuk V, 2: door de Geest der gebeden - in plaats van: door de geest van gebed.

De Gereformeerde Synode van 1980 had niet aan haar deputaten voor de bezorging van een historische en nieuwe tekst van de belijdenisgeschriften opgedragen voor de uitgave van de tekst te zorgen, maar aan deputaten voor de informatiedienst de opdracht gegeven 'zo mogelijk in overleg met de bevoegde instanties uit de Nederlandse Hervormde Kerk en uit de Christelijke Gereformeerde Kerken - de mogelijkheden te onderzoeken om de herziene tekst van de belijdenisgeschriften voor de leden van de gemeente bereikbaar te maken, en daarover aan de volgende synode te rapporteren'. Dat maakte alles weer gecompliceerder. In mei 1982 konden eindelijk afspraken gemaakt worden over een uitgave van de tekst. Het Nederlands zou nog op incongruenties gecontroleerd worden door ds. A. C. de Geus, die daartoe bereid bleek. Prijsopgave zou gevraagd worden bij enkele uitgeverij en/of drukkers. Het zag er toen naar uit, dat de hervormden zich afzijdig hielden. Intussen scheen het, dat er een hervormde versie van de tekst zou komen in een bewerking van prof. dr. J. N. Bakhuizen van den Brink. Het Boekencentrum te 's-Gravenhage bereidde die uitgave voor. Omdat zowel de gereformeerde deputaten als ons deputaatschap zeer veel gelegen was aan een eensluidende tekst, is alsnog besloten prof. dr. Bakhuizen van den Brink op enkele ondergeschikte punten tegemoet te komen.

Dit leidde tot de volgende wijzigingen:

Nederlandse Geloofsbelijdenis

art. 31: verkiezing door de kerk - in plaats van: verkiezing van de kerk

Catechismus

antw. 55: geroepen - in plaats van: verplicht

antw. 73: gegronde reden - in plaats van: goede reden

Van gereformeerde zijde zijn nog eens pogingen in het werk gesteld om de hervormden te interesseren voor een gemeenschappelijke uitgave. Deze zou dan wel bij Boekencentrum moeten verschijnen. Op verzoek van het moderamen van de synode van de Nederlandse Hervormde Kerk heeft prof. dr. H. W. de Knijff aan enkele besprekingen deelgenomen. Door de wijze waarop de hervormden nu meededen, ontstonden wel weer nieuwe problemen. Wie het woord vooraf leest van de nieuwe uitgave van de Nederlandse Belijdenisgeschriften (1983), waaronder ook de naam van ds. C. B. Roos staat en daarna die van ds. J. H. Velema en ds. A. C. Hofland, krijgt daar een indruk van.

Toen de weg eindelijk vrij was voor de uitgave zijn bij de correctie van de drukproeven nog verschillende oneffenheden ontdekt.

De volgende veranderingen zijn hieruit voortgevloeid:

Catechismus:

antw. 71: afwassing der zonden - in plaats van: afwassing der zonde.

antw. 85: door dezen, door het ontzeggen van de Sacramenten - in plaats van: door dezen die hun de Sacramenten ontzeggen.

De Leerregels van Dordrecht

hoofdstuk III/IV, 16: Evenals de mens door de val niet heeft opgehouden een mens te zijn, begaafd met verstand en wil, en evenals de zonde, die het gehele menselijke geslacht heeft doordrongen, de natuur van de mens niet heeft weggenomen, maar wel verdorven en geestelijk gedood, werkt ook deze goddelijke genade der wedergeboorte in de mensen niet alsof zij dingen waren - in plaats van: Evenmin als de mens door de val heeft opgehouden een mens te zijn, begaafd met verstand en wil, en evenmin als de zonde, die het gehele menselijke geslacht heeft doordrongen, de natuur van de mens heeft weggenomen, maar wel verdorven en geestelijk gedood, werkt ook deze goddelijke genade der wedergeboorte in de mensen niet alsof zij dingen waren

hoofdstuk III/IV, Verwerping der dwalingen 1: die leren: dat men niet in eigenlijke zin kan zeggen dat de erfzonde op zichzelf voldoende is - in plaats van: op zichzelf niet voldoende is.

hoofdstuk V, Verwerping der dwalingen 4: toevoeging van deze voetnoot: In de oorspronkelijke tekst

van de Synode van Dordrecht (1618-1619) werd I Johannes 5:18 als volgt geciteerd: want hij, die uit God geboren werd, bewaart zichzelf.

Op een enkele plaats is een citaat uit de heilige Schrift letterlijker weergegeven. De aanduiding van de boeken van de Bijbel, voluit en in afkortingen, is in overeenstemming gebracht met de schrijfwijze die bij het Nederlands Bijbelgenootschap gevolgd wordt.

III. In maart 1983 verscheen de uitgave waarvoor uw deputaten dus medeverantwoordelijkheid dragen, onder de titel: De Nederlandse Belijdenisgeschriften/ uitgegeven in opdracht van de Generale Synode van de Nederlandse Hervormde Kerk, de Generale Synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland, de Generale Synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland. Uitgeverij Boekencentrum B.V. bracht deze uitgave in een handzaam formaat via de boekhandel onder ieders bereik.

Na overleg met de quaestor van de synode besloten uw deputaten een akkoord met de uitgever te maken over de levering van 1500 exemplaren voor sterk gereduceerde prijs aan het Kerkelijk-Administratief Bureau te Schiedam. Daar kan de uitgave besteld worden voor f 5,- per exemplaar, vermeerderd met de verzendkosten.

In 'De Wekker' is de verschijning van de nieuwe uitgave aangekondigd. Volgens een besluit van 10 november 1982 berust het kopijrecht bij de synoden van de Christelijke Gereformeerde Kerken en van de Gereformeerde Kerken. Voor wat op de achterzijde van het titelblad staat over copyrights van de Synode van de Nederlandse Hervormde Kerk zien uw deputaten geen grond. Zij hebben dit de uitgever doen weten.

IV. De deputaten hebben zowel in hun eerste als in hun laatste vergadering overwogen, of het mogelijk is ook een herziene tekst gereed te maken die de heilige Schrift citeert in de Statenvertaling. Zij kwamen tot de conclusie, dat het verschil tussen de oude en de nieuwe versie van de Nederlandse belijdenisgeschriften op het punt van het citeren van de Statenvertaling en de Nieuwe Vertaling te gering is om daarvoor met een aparte editie te komen, waarbij geciteerd wordt in de Statenvertaling. Vooral in de Catechismus worden heel weinig teksten letterlijk geciteerd en speelt het verschil tussen beide vertalingen praktisch geen rol.

Een ander punt dat besproken is, is de vraag of bij de uitgave van de tekst van de belijdenisgeschriften de citaten uit de heilige Schrift duidelijk onderscheiden moeten worden van de overige tekst. Het cursiveren of tussen aanhalingstekens zetten van teksten uit de heilige Schrift die in de belijdenisgeschriften worden geciteerd bleek echter zijn bezwaren te hebben.

V. In november 1980 werd door het deputaatschap een schrijven ontvangen van het deputaatschap voor onderzoek naar het kerkelijk lied, met de suggestie met dit deputaatschap contact op te nemen, voordat het tot een uitgave van de belijdenisgeschriften komt. Hierop is eerst een voorlopig antwoord gegeven, waarna op grond van de ontwikkeling die in dit rapport gereleveerd is, geantwoord moest worden, dat van een gemeenschappelijke uitgave van een bundel liederen en van tekst van de belijdenisgeschriften nu nog niets kon komen. Wel berust het kopijrecht mede bij de synode, zodat deze naast de uitgave van de tekst van 1983 eventueel een andere uitgave zou kunnen laten verzorgen. Uitgeverij Van Brummen B.V. te Dordrecht informeerde in een schrijven naar de plannen om de nieuwe tekst van de belijdenisgeschriften uit te geven. Ook deze brief moest eerst worden aangeboden en alleen voorlopig beantwoord, terwijl in april 1983 verwezen moest worden naar de uitgave die inmiddels tot stand gekomen was. Uitgeverij Van Brummen stelde zich voor te komen tot een uitgave als van de Liturgische Formulieren. Indien een uitgave samen met deze formulieren te zijner tijd gewenst zou zijn, geldt hetzelfde als hierboven opgemerkt is met betrekking tot het kopijrecht.

VI. Wij hebben hiermee een overzicht van onze werkzaamheden als deputaten gegeven. De uitvoering van onze opdracht bleek moeilijker te zijn en meer tijd te vragen dan voorzien was. Wij zijn dankbaar dat de nieuwe tekst van onze oude belijdenisgeschriften nu beschikbaar is. Onze kerken hebben daar mede zorg voor gedragen, omdat de belijdenisgeschriften kerkelijke geschriften zijn.

Toen de Commissie voor de tekst van de belijdenisgeschriften in 1971 de tekst aanbood aan de synoden van de kerken die er belang bij toonden te hebben, sprak zij de wens uit: 'De bewerking in hedendaags Nederlands moge ertoe bijdragen, dat de gemeente minder vreemd zal staan tegenover deze oude geschriften en dat zij de geestelijke schatten die erin opgetast liggen, dieper zal verstaan'. Met het oog op een goed functioneren van de belijdenis in de kerken, waar het nu en in de toekomst op aankomt, is het van grote betekenis, dat zij een taal spreekt, die niet alleen voor ouderen maar ook voor jongeren verstaanbaar is.

VII. Het deputatenrapport van 1980 droeg reeds een meer samenvattend en concluderend karakter. Het rapport dat thans aan uw vergadering wordt voorgelegd, zien wij als eindrapport. Uw deputaten voor de officiële tekst van de belijdenisgeschriften stellen u tenslotte voor:

1. de generale synode spreke uit, dat zij de tekst van de belijdenisgeschriften, zoals deze opgenomen is in de uitgave: 'De Nederlandse Belijdenisgeschriften/ uitgegeven in opdracht van de Generale Synode van de Nederlandse Hervormde Kerk, de Generale Synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland, de Generale Synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland', Uitgeverij Boekencentrum B.V. 's-Gravenhage, 1983, beschouwt als een betrouwbare weergave van wat wij als kerken belijden en als geschikt voor kerkelijk gebruik;
2. de generale synode spreke uit, dat zij instemt met het 'Woord vooraf' dat in deze uitgave voorkomt, voor zover het betrekking heeft op de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland;
3. de generale synode aanvaardde de rechten en verplichtingen die uit het kopijrecht van deze uitgave voortvloeien;
4. de generale synode besluite niet over te gaan tot de uitgave van een tekst in hedendaags Nederlands die zich in de Schriftcitaten houdt aan de lezing van de Statenvertaling;
5. de generale synode spreke uit, dat eventuele contacten in verband met de uitgave van de officiële tekst van de belijdenisgeschriften vallen onder de competentie van het deputaatschap voor de vertegenwoordiging van de kerken.

J. van Genderen, voorzitter,
W. J. Quist, secretaris.

Bijlage: een exemplaar van de uitgave 'De Nederlandse Belijdenisgeschriften',
Uitgeverij Boekencentrum B.V. 's-Gravenhage 1983.

BIJLAGE 23 Art. 50

Rapport 5 van commissie II betreffende de officiële tekst van de belijdenisgeschriften

De commissie heeft met vreugde vastgesteld dat deputaten er in zijn geslaagd de opdracht van de Generale Synode 1980 op tijd en stipt uit te voeren. Uit het feit dat veel van de wensen om de tekst van de belijdenisgeschriften op onderdelen te wijzigen zijn gehonoreerd, mag worden afgeleid dat de representanten van onze kerken in het geheel van de samensprekingen en studies rond deze zaak grote inbreng hebben gehad.

Gelet op het feit dat de generale synode onzer kerken zich in een eerder stadium reeds positief over de concept-uitgave heeft uitgesproken, meent de commissie te kunnen volstaan met een kort commentaar bij de door deputaten onder VII gedane voorstellen.

Voorstel 1 leverde in de commissiebesprekingen geen enkel probleem op. Hetzelfde geldt van voorstel 2. Instemming met het 'Woord vooraf' betekent nog niet dat men zich door alle daarin vervatte woorden en opmerkingen even sterk aangesproken voelt, maar de inhoud is nu ook weer niet zo wezenlijk dat men er niet mee zou kunnen instemmen. Ook met voorstel 3 kan akkoord worden gegaan.

Ten aanzien van voorstel 4 verschilt de commissie met deputaten enigszins van opvatting op het punt van de argumentatie die aan dit voorstel ten grondslag ligt. Naar het oordeel van de commissie zijn de verschillen tussen de oude en de nieuwe versie van de Nederlandse belijdenisgeschriften op het punt van de bijbelcitaten uit de Statenvertaling en de Nieuwe Vertaling weliswaar klein, maar altijd nog groot genoeg om bij een deel van de kerken, waarin men aan de Statenvertaling hecht, bezwaren op te roepen. Tegelijk realiseert de commissie zich dat nut en offer afwegend, de uitgave van een versie citaten uit de Statenvertaling, praktisch als niet haalbaar moet worden aangemerkt, zodat over dit bezwaar zal moeten worden heen gezien. Te hopen is dat het voor diegenen in de kerken, die graag anders zouden zien, geen aanleiding zal zijn van deze voortreffelijke uitgave geen gebruik te maken. In dit verband zou het interessant zijn te weten welke ontvangst deze uitgave in kringen van de Gereformeerde Bond in de Nederlandse Hervormde Kerk zal krijgen.

Voorstel: Dankbaar voor het feit dat met deze uitgave het spreken van de kerk in haar belijdenisgeschriften door het gebruik van hedendaags Nederlands dicht bij de mens van vandaag is gebracht stelt de commissie uw vergadering voor de voorstellen van deputaten, onder dank voor hun nauwgezette arbeid, integraal te aanvaarden en het deputaatschap als uitvoelisel van voorstel 5 op te heffen.

D. Koole, rapporteur.

TOELICHTING BIJ INSTRUCTIE 8.08 INZAKE CREMATIE

Op de particuliere synode van het Zuiden diende een instructie van de classis Rotterdam inzake de crematie. Deze instructie was voorbereid door een commissie uit genoemde classis en het rapport van deze commissie diende als toelichting bij de instructie.

De particuliere synode besloot deze toelichting, enigszins gewijzigd, te aanvaarden en met de door haar gearmendeerd overgenomen instructie mee te zenden naar de generale synode.

De toelichting luidt aldus:

1. In de Schrift wordt geen direct verbod van crematie of een direct gebod van begravenis aangetroffen. Dit betekent echter niet, dat door wettige afleiding van de Schriftgevegens geen richtlijnen in deze zaak kunnen worden gegeven. Tegen degenen, die ontkennen dat door wettige afleiding richtlijnen aan de Schrift kunnen worden ontleend, kan worden aangevoerd, dat de kerk bijvoorbeeld ook ten aanzien van de kinderdoop en van de viering van de zondag als christelijke rustdag voor deze weg gekozen heeft.

Wel dient men zich hierbij uitsluitend te baseren op een zorgvuldige en evenwichtige exegese van alle relevante Schriftgevegens.

De doorgaande lijn van heel de Schrift, zowel van het Oude als van het Nieuwe Testament, is dat men weliswaar de crematie kende, doch deze afwees en zijn doden begraafde. De Heilige Geest heeft niet zonder reden het begraven zo nauwkeurig en uitvoerig doen beschrijven (Genesis 23, Genesis 49 : 29-32, Genesis 50 : 5-13).

Uit deze Bijbelplaatsen blijkt dat de zorg voor het begraven van de doden, alsook het meevoeren van Jozefs gebeente naar het beloofde land (Genesis 50 : 25) blijktens Hebreëen 11 een getuigenis van geloof in Christus is (vers 22), welk geloof in datzelfde hoofdstuk omschreven wordt als 'het verwachten van de stad die fundamenten heeft' (vers 10), 'overleggen, dat God machtig is iemand uit de doden te verwekken' (vers 18), 'zien op de vergelding des loons' (vers 26).

Overal in de Schrift vinden we de crematie als een bijzonder oordeel van God, en het begraven als een daad van pieteit, die niet ter discussie werd gesteld (Jozua 7 : 25, Jesaja 14 : 18-20, Amos 2 : 1, 2). In het Oude Testament draagt crematie steeds het karakter van een noodmaatregel in zeer bijzondere omstandigheden, of van een toegevoegde straf aan zeer grote misdadigers voltrokken. Verder kan nog verwezen worden naar Jesaja 26 : 19 en Job 19 : 25-26. Een exegetisch moeilijke tekst als Amos 6 : 10 kan niet worden gehanteerd als argument pro crematie: het gaat daar duidelijk om een zeer bijzondere noodsituatie, terwijl bovendien geen waardeoordeel wordt uitgesproken over eventuele lijkverbranding.

2. Het Nieuwe Testament spreekt nog veel rijker en uitvoeriger dan het Oude Testament over het verband tussen het begraven worden en de opstanding der gelovigen, met name in 1 Corinthe 15. Met ds. J. H. Velema (Ambtelijk Contact, maart 1981, punt 4.3) kunnen we niet anders concluderen dan dat dit gehele hoofdstuk fundamenteel voor de begravenis, en tegen de crematie is. In dit licht verliezen voor de kerk, haar ambtsdragers en haar leden allerlei secundaire argumenten pro crematie hun gewicht.

Christus Zelf spreekt van de dag en van de voorbereiding tot Zijn begravenis (Mattheüs 26 : 12, Marcus 14 : 8, Johannes 12 : 7). Hij vergelijkt Zijn graf met het verblijf van Jona in de buik van de walvis (Mattheüs 12 : 40). Hij zegt dat allen die in de graven zijn, Zijn stem zullen horen (Johannes 5 : 28). Voorts vergelijkt Hij Zijn begraven worden met het tarwegraan, dat in de aarde valt en sterft, om de zaligheid van de Zijnen te verwerven (Johannes 12 : 24). In navolging van Christus hun Hoofd, worden ook de lichamen der Zijnen in de aarde geborgen in de hoop der berleving door Zijn opstanding, welke machtige symboliek van het tarwegraan zeer treffend in Gods Woord beschreven staat (1 Corinthe 15 : 42-45). Verder laat de Schrift ons weten, dat het graf geheiligd is door Hem, Die is opgestaan uit de doden, en de Eersteling geworden is dergenen die ontslapen zijn (1 Corinthe 15 : 20), zoals in de eersteling der vruchten de gehele oogst geheiligd wordt (Leviticus 23 : 10, Deuteronomium 18 : 4, Leviticus 2 : 12, Romeinen 11 : 16). Waar het christendom kwam, moest de crematie wijken voor de begravenis, en nu de invloed van het christendom afneemt, gebeurt het tegengestelde. We kunnen daarom de crematie onmogelijk zien als een geïsoleerde zaak, doch we dienen terdege te beseffen dat ze slechts een symptoom is van de geweldige golf van secularisatie, evenals bijvoorbeeld de abortus criminalis provocatus en de euthanasie. Vanuit het christelijk geloof dient er eerbied te zijn voor het door God geschapen menselijk lichaam, dat niet in waarde mag worden achtergesteld bij de ziel, zoals dat onder invloed van het Grieks-heidense denken wel gebeurde en nog gebeurt. Immers, de christen is naar lichaam en ziel het eigendom van Christus, Die hem gekocht heeft met Zijn dierbaar bloed (Romeinen

14 : 8, Romeinen 8 : 23, 1 Corinthe 6 : 19, vraag/antwoord 1, Heidelberger Catechismus). En ten aanzien van de ongelovigen dient te worden opgemerkt, dat ook zij, als schepselen van God, niet vrij zijn om over hun lichaam te beschikken. Tenslotte zij in dit verband nog verwezen naar de heenwijzing in de doop naar de begravenis van Christus (Romeinen 6 : 4,5). In dit gedeelte legt de apostel de nadruk op het gelijkgemaakt worden aan Zijn heerlijke opstanding, nadat hij vooraf gezegd heeft, dat Christus' volk met Hem begraven is door de doop in Zijn dood. Door dat geloof zijn ze één plant met Hem geworden.

3. Het moet worden erkend, dat niet in alle gevallen, wanneer voor crematie gekozen wordt, dit geschiedt vanuit bewuste vijandschap tegen God en Zijn Woord, of met het motief de lichamelijke opstanding als het ware onmogelijk te maken. Uiteraard is de crematie voor Hem, Die hemel en aarde uit niets geschapen heeft, geen beletsel om de lichamelijke opstanding naar Zijn welbehagen te doen plaatsvinden, zowel in positieve zin als in negatieve zin. Maar met dat al is de keuze voor crematie toch een ongeloofskeuze, al is het mogelijk dat men zich dit niet steeds ten volle bewust is. Er is dan sprake van onkunde ten aanzien van het Bijbels geloven en denken. Daarom zullen de gemeenteleden in dit opzicht grondig moeten worden onderricht door prediking, huisbezoek en catechese, waarbij niet alleen de symptomen, maar vooral ook de bronnen van het geseclariseerde denken moeten worden bestreden.
4. Voorts dient overwogen te worden:
 - a. dat de gewijzigde praktijk inzake de lijkbezorging binnen het protestantisme ook onze kerken niet voorbijgaat;
 - b. dat gezien het feit, dat bij de keuze voor crematie niet slechts de persoonlijke verantwoordelijkheid in het geding is, maar dat tevens derden (kerkeraden en predikanten) hierbij betrokken worden, een uitspraak over deze kwestie zeer wenselijk is, hoewel we ons bewust zijn dat onze kerken in het algemeen zeer terughoudend zijn geweest met het doen van uitspraken over ethische kwesties;
 - c. dat geconstateerd is, dat in vele gemeenten door het zogenaamde 'snelle ruimen' van de graven ook de begravenis steeds meer haar karakter verliest, zodat het nodig is er bij de overheid op aan te dringen dat het begraven steeds mogelijk zal blijven voor degenen die dit op grond van hun christelijke overtuiging begeren, en tevens dat aan het begraven niet stilzwijgend zijn karakter mag worden ontnomen.

Rapport 3 van commissie VI inzake instructie 8.08, betreffende crematie

1. Uw commissie stemt als geheel zakelijk in met deze instructie. Overwogen werd of een synodale uitspraak over het begraven nodig is en gewenst. Met het oog op onze kerken werd het niet nodig geacht, aangezien crematie onder ons niet of nagenoeg niet voorkomt. Als getuigenis naar buiten toe zou deze instructie zinvol kunnen zijn, maar de instructie spreekt dat niet uit. De wenselijkheid blijft over. Het oordeel van uw commissie is, dat we elkaar daarin terwille kunnen zijn, terwijl de meeste commissieleden halverig staan tegenover uitspraken van de synode, die tot het terrein van de eigen verantwoordelijkheid der kerkleden behoren. Uit het oogpunt van geestelijke leiding in het pastoraat kan de aanvaarding van de instructie zinvol zijn.
2. Een moeilijkheid vond de commissie in de uitdrukking: 'de kerkeraden hebben erop toe te zien'. Naar de toelichting, gegeven door een afgevaardigde van de particuliere synode, is het de bedoeling van de instructie dit toezicht te zien als een zaak van opzicht en tucht. Impliciet betekent het, dat de aanvaarding van deze instructie het onmogelijk maakt, dat ambtsdragers hun ambt bedienen bij een crematie. Naar het oordeel van de grootst mogelijke meerderheid van uw commissie gaat deze implicatie te ver.
3. Het tweede deel der uitspraak, die over de aansporing van de overheid door de kerkeraden handelt, noemt uw commissie niet over, omdat er geen enkele blijk is, dat aan het begraven enig strobreed in de weg wordt of zal worden gelegd door de overheid. Er is geen aanleiding dit uit te spreken.
4. Wat de toelichting bij de instructie betreft, laat uw commissie die in haar waarde.
5. Uw commissie stelt u voor te besluiten:

De generale synode constaterende,

dat het in de huidige samenleving hoe langer hoe meer praktijk wordt om de doden te cremieren in plaats van te begraven.

overwegende dat crematie als wijze van lijkbezorging voor de almachtige God geen verhindering is voor de lichamelijke opstanding, doch

van oordeel

1. dat het in overeenstemming is met het onderwijs van de heilige Schrift om de doden te begraven;
2. dat er geen dwingende redenen zijn om van de gewoonte van het begraven af te wijken;
3. dat de Here ook zeggenschap heeft over ons lichaam;

spreekt uit

dat de kerken worden opgewekt hun verantwoordelijkheid ter zake van de christelijke begrafenis te verstaan en aan de leden der gemeente onder ogen te brengen en hen pastoraal te begeleiden.

Ds P. Beekhuis, lid van commissie VI, wil gaarne de formulering van de instructie van de particuliere synode vasthouden:

De generale synode

spreekt uit

dat de kerkeraden erop hebben toe te zien, dat de begrafenis als wijze van lijkbezorging in de christelijke gemeente gehandhaafd blijft.

J. C. L. Starreveld, rapporteur.

BIJLAGE 26

Art. 56

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR DE BUITENLANDSE ZENDING

1. Deputaatschap.

Het deputaatschap is momenteel als volgt samengesteld:

voor de particuliere synode van het Noorden: ds. J. Dol en dra. G. Wubs, sec.: ds. R. Hol en ds. M. den Bleker;

voor de particuliere synode van het Oosten: ds. J. van Amstel en ds. H. W. Eerland, sec.: ds. J. Jonkman en ds. H. Biesma;

voor de particuliere synode van het Westen: ds. G. Bouw en A. Kreuzen, sec.: ds. W. P. de Groot en A. J. Geelhoed;

voor de particuliere synode van het Zuiden: ds. H. P. Brandsma en ds. C. A. den Hertog, sec.: ds. G. J. van Rookhuizen en ds. L. W. van der Meij;

voor de generale synode: ds. K. J. Velema (voorzitter), ds. M. Drayer (secretaris), W. Duindam (1ste penningmeester), D. Peeterse (2de penningmeester), P. Vroe (sec. penningmeester).

2. Zendende kerken.

2.1. De samenwerking met de zendende kerken kan ook gedurende deze verslagperiode uitstekend genoemd worden. Dit betrof niet alleen die zendende kerken die reeds ten tijde van de voorgaande synode als zodanig fungeerden (Hilversum-Centrum, Leiden, Oud-Beijerland, Hoogeveen), maar ook de kerken die gedurende deze verslagperiode met uw deputaten gingen samenwerken namelijk Hilversum-Oost, Boskoop en Purmerend.

2.2. Uitgaande van de laatste zin van art. 2 van hun Regeling (K.O. bijlage 23) hebben deputaten voorheen zich doorgaans zelf in verbinding gesteld met een kerk om de uitzending van een missionair dienaar des Woords te bevorderen. Hierbij werd dan gestreefd naar een zekere spreiding over de ressorten van de particuliere synoden. De laatste jaren hebben zij meer gevolg gegeven aan de aandrang die van de kant van de betrokkenen en hun gemeenten kwam om de bestaande band te continueren, zodat uitzending plaatsvond vanuit de gemeente waaraan de missionaire dienaar reeds verbonden was. Daar de relatie tussen uitgezondene en zendende kerk van wezenlijke betekenis geacht moet worden en het voortwerken vanuit een bestaande relatie de voorkeur verdient boven het opbouwen - op afstand - van een nieuwe relatie, menen deputaten - waar mogelijk - op deze wijze in de lijn van de eerste zinsneden van art. 2 van hun Regeling die een uitzending vragende kerk ondersteunen, te handelen. In dit verband ligt het voor de hand de samenwerking met de kerken van Rotterdam-Centrum, Amsterdam-Nieuw-West en Leeuwarden op basis van non-activiteit niet te continueren. Deputaten stellen u daarom voor deze te beëindigen. Dit kan eveneens geschieden ten aanzien van de onlangs als zodanig vacant geworden kerk van Oud-Beijerland.

2.3. Momenteel worden de zendende kerken vertegenwoordigd door:

drs. J. W. Maris en D. Peeterse (Hilversum-Centrum), ds. G. C. den Hertog en J. Overduin (Leiden), R. Otten en T. Wolting (Hoogeveen), P. M. H. Quist en Tj. Visser (Hilversum-Oost), J. Ramp en H. van 't Spijker (Boskoop) en H. Duyst en G. J. Hagendoorn (Purmerend).

2.4. Mede ten gevolge van het feit dat het aantal werkers in de zogenaamde 'daad-dienst' op het Vendaterrein aanmerkelijk is uitgebreid, heeft het vraagstuk van de relatie met de gemeenten vanwaaruit zij uitgezonden werden, een nieuw aspect gekregen, omdat niet ieder van hen in dezelfde relatie tot de deputaten staat. Sommigen van hen zijn door de deputaten als zendingswerkers geaccepteerd en - op één na - officieel uitgezonden. Anderen vertrokken naar het zendingssterrein met of zonder medeweten van deputaten en werden soms wel, soms niet, soms vanuit een ander kerkverband uitgezonden. Sommigen informeren deputaten over hun werk door meer of minder regelmatige rapportage; anderen doen dat niet. Een wordt volledig door deputaten gehonoreerd; anderen ontvangen suppletie soms voor rekening van de zendingskas, soms alleen door bemiddeling van deputaten van een andere instantie; weer anderen ontvangen geen enkele suppletie. Hoe gevarieerd ook in relatie en positie, ze weten zich allen te staan in dienst van de grote Zender! De problematiek die deze zeer gevarieerde situatie met zich meebengt - goed geteld blijken er zes varianten te bestaan -, heeft de voortdurende aandacht van de werkers en van de deputaten. De bezinning om in dezen tot meer eenheid en gelijkheid te komen kan primair een zaak van de werkers worden geacht die effectuering ervan moeten realiseren. Hun advies zal van grote betekenis zijn ten opzichte van het beleid dat deputaten hopen te voeren met betrekking tot de gemeenten waarmee zij hun relatie onderhouden.

3. Vergaderingen.

Uw deputaten vergaderden gedurende deze verslagperiode op 14 oktober en 15 december 1980, 6 april, 12 oktober en 15 december 1981, 18 juni en 13 december 1982, 21 maart en 27 juni 1983. De Indonesië-sectie vergaderde zeventien maal, de Afrika-Venda-sectie achttien maal, de Afrika-Ndebele-sectie dertien maal en het moderamen zesentwintig maal (tot en met juni 1983). Het merendeel van deze vergaderingen waren zogenaamde werkvergaderingen; enkele waren aan bezinning gewijd.

4. Het Torajaterrein.

4.1. Algemeen overzicht.

4.1.1. De relatie met de Gereja Toraja Mamasa ontwikkelde zich tot najaar 1982 in overeenstemming met de koers die sinds de consultatie in 1974 in onderling overleg was overeengekomen: een geleidelijke vermindering van assistentie van de zendingspartner ten behoeve van de eigen zelfstandigheid en verantwoordelijkheid van de Gereja Toraja Mamasa. Weliswaar bleek herhaaldelijk bijstelling nodig te zijn inzake de financiële assistentie, omdat het geen eenvoudige zaak is een verantwoord evenwicht te vinden tussen te weinig assistentie die de ontwikkeling afremt vooral gelet op de zwakke en kwetsbare economische situatie van de Toraja-bevolking, en te veel assistentie die de zelffinanciering frustrateert. Door goede correspondentie en wederzijdse consultatie werd gestreefd tot verantwoorde bijstelling te komen wanneer dat nodig bleek. Ter gelegenheid van de vorige synode kon een consultatie plaatsvinden met ds. P. Podo, voorzitter destijds van de BPS (het permanente 'werkcomité' van de GTM-synode). Een delegatie van deputaten woonde de generale synode van de GTM in 1982 bij. Vooral bij de laatste consultatie bleek dat de zelffinanciering minder sterk was toegenomen dan verwacht was, waardoor de financiële situatie met name voor de BPS vrij moeilijk was geworden. Op basis van accountantsrapporten verklaarden deputaten zich bereid tot een zekere overbrugging of tegemoetkoming voor de jaren '80 en '81. De vraag of het overeengekomen beleid (uitgaande van een bepaald 'basisbedrag' wordt de zendingssubsidie jaarlijks met een paar procenten verminderd en de 'eigen bijdrage' met overeenkomstig bedrag verhoogd) inderdaad een stap in de beoogde richting van sterkere zelfstandigheid en eigen verantwoordelijkheid is geweest, werd wederzijds, zij het genuanceerd, bevestigend beantwoord. De huidige BPS bleek moeite te hebben met de uitwerking van dit beleid, vooral met de financiële gevolgen ervan. Zomer '82 waren er dan ook stemmen die het zoeken van andere 'buiten-gemeentelijke' bronnen van inkomsten bepleitten. De GTM-synode opende de weg om die aan te boren door te besluiten ook met andere binnenlandse dan wel buitenlandse partners relatie te willen onderhouden 'zonder de belijdenis van Gereja Toraja op te offeren'. Dit besluit werd met name toegejuicht door dr. S. A. E. Nababan, de secretaris van de Dewan Gereja di Indonesia (DGI - Raad van Kerken in Indonesia), die - voor zover bekend - buiten de BPS van de GTM om stappen ondernam om een financieel voor de GTM profijtelijke relatie te leggen met een Zaiduitse zending.

4.1.2. September '82 informeerde ds. C. J. P. Lam, secretaris van de Geref. Zendingsbond, als lid van de Europese Arbeitsgemeinschaft für oikumenische Beziehungen mit Indonesien

(Eukumindo) deputaten dat op de agenda van de Eukumindo-vergadering van 11 en 12 oktober 1982 te Luzern het punt 'Partnerschaft Toraja Mamasa' stond, omdat dr. Nababan de bedoelde Zuidduitse zending, Evangelisches Missionswerk in Südwestdeutschland (EMS), had benaderd om steun voor de GTM te krijgen. Weliswaar bestaat er tussen de Eukumindo-partners de afspraak dat men elkaar niet zal beconcurreren door de bestaande samenwerkingsverbanden te doorbreken, maar formeel achtte men zich niet aan deze afspraak gebonden omdat de zending van de Christelijke Gereformeerde Kerken niet in Eukumindo participeert. Dit formele standpunt werd in Luzern sterk betwist, maar er bleek reeds een plan tot nader overleg tussen de EMS, de DGI en de BPS te zijn gemaakt dat begin november te Ujung Pandang zou plaatshebben. Deputaten stonden toen voor de vraag of zij al dan niet aan dit overleg zouden deelnemen, waartoe dr. Nababan met klem uitnodigde. Onbekend met de visie van de BPS in dezen werd besloten daarnaar te informeren. Toen duidelijk werd dat de BPS niet afwijzend stond ten opzichte van het deelnemen aan dit overleg, werd een delegatie naar Ujung Pandang gezonden. Toen deze in Ujung Pandang arriveerde bleek de EMS-vertegenwoordiger een bezoek van twee dagen aan Mamasa te brengen. Aan het overleg te Ujung Pandang evenwel onttrok hij zich om – volgens mededeling van de BPS – het gesprek tussen BPS en delegatie niet in de weg te staan, terwijl daarna het afzonderlijke overleg met twee BPS-leden op een conferentie in Kendari werd voortgezet. De delegatie kon dus slechts in overleg treden met de BPS en dr. Nababan. Hierbij bleek dat noch dr. Nababan noch de BPS van zins waren de relatie met de zending te verbreken, maar dat men van een nieuwe relatie, in casu met de EMS, verwachtte dat de financiële positie van de GTM versterkt zou worden, zoals dat het geval is geweest dankzij de EMS met de kerken van Kendari en Bali. Uit de toen en nadien ontvangen informatie is gebleken dat het beleid van de EMS zich in dergelijke gevallen richt op kapitaalinvestering in één of meer winstgevendende projecten ten bate van de kerk, respectievelijk de kerkelijke leiding waardoor deze onafhankelijk wordt van buitenlandse steun. Ook al kan er begrip opgebracht worden als men de economische en politieke situatie in het Torajagebied respectievelijk in Indonesië in ogenschouw neemt, dat naar een dergelijke onafhankelijkheid wordt gestreefd, toch verdraagt zich zo'n beleid naar de mening van deputaten – en ter Eukumindo-vergadering bleek dat zij daarin niet alleen staan – niet met het levend-kerk-zijn, omdat het een economische afhankelijkheid impliceert die strijdig is te achten met dat kerk-zijn, en zonder twijfel riskanter is dan het zendingsbeleid dat erop gericht is de zelffinanciering door meer 'eigen bijdrage' te stimuleren. Uiteraard is er geen enkel bezwaar tegen elke gezonde poging om de economie van de Toraja-bevolking te versterken, waarvoor de deputaten voor hulpverlening zich reeds lange tijd inzetten. Dat kan ook de kerk ten goede komen. Maar wanneer een kerk als kerk gaat deelnemen aan het economische bedrijf, is het gevaar niet denkbeeldig dat het Evangelie in diskrediet wordt gebracht en het kerkelijke leven wordt ondermijnd. Bij de verschillende gesprekken die na de ontmoeting met dr. Nababan volgden met de BPS zowel te Mamasa als te Ujung Pandang, kwam enerzijds de duidelijke wil naar voren wederzijds de band te bestendigen, maar anderzijds ook de moeilijke positie van de Toraja-kerk in financieel opzicht. Besloten werd dat heel de problematiek aan de orde zal worden gesteld op een predikantenconferentie eind-juni 1983, waarbij dan het voorgenomen overleg BPS-DGI-EMS en ZCGK dat nu niet kon plaatsvinden door de opzettelijke afwezigheid van de EMS-vertegenwoordiger, tevens aan de orde gesteld zou kunnen worden. Februari jl. bereikte het rapport dat de EMS-vertegenwoordiger over zijn bezoek aan Mamasa had uitgebracht deputaten. Zijn tweedaags bezoek gaf hem kennelijk veel vrijmoedigheid meer dan vijftig jaar geschiedenis van zending en kerk in het Torajagebied te diskwalificeren. Hoofdoorzaak van de moeilijkheden in de GTM was volgens hem de presbyteriale structuur die door de zending aan de GTM was opgelegd. Gepaard met feodale trekken die in de kerkelijke samenleving te onderkennen zijn volgens dit rapport, alsmede met de gebrekkige vorming die gegeven zou zijn, zou deze structuur zijn een 'Falle, in der sie wie ein wundes Tier gefangen ist'. Deputaten hebben aan de BPS gevraagd commentaar te leveren op dit rapport, omdat uiteraard de positiebepaling van de GTM ten opzichte van deze zaak van doorslaggevende betekenis is voor het verder te voeren beleid. Op de in maart te Barmen gehouden Eukumindo-vergadering was dit commentaar nog niet ontvangen. Hun eigen commentaar hebben zij echter aan deze vergadering voorgelegd die besloot voor te stellen onder Eukumindo-leiding het bedoelde overleg BPS-DGI-EMS-ZCGK in oktober 1983 te Rantepao te houden. Deputaten hebben dit voorstel nog niet definitief aanvaard in afwachting van de visie van de BPS in dezen. Er zijn intussen aanwijzingen ontvangen dat de voorgenomen predikantenconferentie niet doorgaat. Hoe de relatie met de GTM zich zal ontwikkelen, is nog allerminst duidelijk.

- 4.1.3. In dit verband kan de vraag niet achterwege blijven of aansluiting bij Eukumindo gezocht moet worden. In het begin van de jaren '60, toen de politieke crisis tussen Nederland en Indonesië op z'n hevigst was – aldus de informatie die van de GZB werd ontvangen –, konden de relaties tussen de Nederlandse en Indonesische kerken slechts met moeite functioneren. Er is toen contact

gezocht met andere Europese zendingen en kerken die in Indonesië arbeiden, waardoor de 'Kontinentale Kommission für Kirche und Mission in Indonesien' tot stand kwam, later 'Europäische Arbeitsgemeinschaft für ökumenische Beziehungen mit Indonesien' gebeten, kort weergegeven met 'Eukumindo'. Eukumindo wil de kerkelijke samenwerking tussen Indonesië en Europa bevorderen en beschouwt zich als partner van de Dewan Gereja di Indonesia (DGI) voor de intensivering van het oecumenische twee-richting-verkeer, de uitvoering van taken waarvoor de DGI zich gesteld ziet, de assistentie van de DGI in haar dienstbetoon aan die kerken die geen partnerrelatie met buitenlandse kerken hebben, en voor de behartiging van de belangen van oecumenische instellingen in Indonesië (zoals de STT te Jakarta, het DGI-radiowerk). Voorts wil Eukumindo in eigen kring de onderlinge informatie en consultatie dienen. In de loop van de jaren is gebleken dat Eukumindo een nuttig platform biedt voor de uitwisseling van gegevens betreffende kerken en zendingen in Indonesië. De aangesloten zendingsinstaties informeren er elkaar over het werk waarin zij betrokken zijn of waarvoor zij gevraagd zijn door Indonesische kerken: 'Hierdoor wordt voorkomen dat sommige kerken dubbele aandacht krijgen en andere geen. Bovendien komen de zendingsorganen op deze manier in discussie over het gevoerde beleid. Dit is van belang omdat er verschil in geaardheid bestaat tussen de verschillende organisaties. De Ierse en Nederlandse zendingen zijn bijvoorbeeld veel meer kerkelijke zendingen dan de Duitse en Zwitserse. Het is begrijpelijk, dat spanningen binnen Eukumindo kunnen optreden als een verschillende visie en een verschillend beleid op elkaar botsen bij een ongecoördineerd optreden in Indonesië. De Eukumindo bewijst dan ook zijn waarde door het ontmoetingspunt te zijn, waar zulke spanningen uitgepraat kunnen worden'. Uw deputaten zijn van oordeel dat terwille van de relatie met de Toraja-kerk die in de Indonesische situatie de band met de DGI niet missen kan noch wil, aansluiting bij Eukumindo van grote waarde geacht moet worden. Daar het hier in hoofdzaak gaat om een praktische aangelegenheid die zakelijk voor het te voeren beleid van groot belang is, stellen zij u voor hun de vrijheid te geven deze aansluiting te realiseren.

- 4.1.4. Een en ander klemt te meer wanneer de situatie van de Gereja Toraja Mamasa in aanmerking wordt genomen. Wordt aan de vorige synode reeds gerapporteerd dat in het overwegend islamitische Indonesië de verscherping van de verhoudingen tussen de godsdiensten doorwerkt, blijkend uit de zogenaamde anti-missie wetgeving, er zijn vele aanwijzingen dat deze verscherping zich doorzet. De koloniale macht die het Westen gedurende een anderhalve eeuw over de islamitische volkeren heeft uitgeoefend, is sinds enkele decennia verdwenen. Een nieuwe generatie is intussen aangetreden, die geen binding meer met westerse ideeën heeft zoals de eerste generatie na de onafhankelijkheid, maar de islamitische identiteit beklemtoont en zich tegen het Westen afzet. Dat de zending die juist in die koloniale anderhalve eeuw zo sterk is opgekomen, dan gemakkelijk als een restant van het westerse imperialisme wordt beschouwd en als een dreiging wordt ervaren waartegen men zich wil afsluiten, is niet zo verwonderlijk. Terwijl het zendings- en missiewerk onder de meeste islamitische volkeren praktisch geen resultaat boekte, zijn er in Indonesië – het land met de meeste islamieten – christelijke kerken ontstaan van, relatief gezien, behoorlijke omvang en verscheidenheid, die hun eigen missionaire verantwoordelijkheid kennen en aanvaarden. Op zichzelf zou een afsluiten van het Westen voor de meeste kerken geen ramp zijn, al kunnen zij de financiële en personele assistentie doorgaans nog best gebruiken. Wat het laatste betreft, is dan te denken aan theologisch onderwijs en aan kadervorming: helpen om kerk van Jezus Christus te zijn in een islamitische wereld die argwanend de relatie van de inheemse kerken met het Westen volgt en, naar het zich laat aanzien, niet terugdeinst die relatie te bemoeilijken. Mogelijk is de moeite rondom de visa-verstrekking de laatste tijd daarvan een symptoom. Ook al zou de personele assistentie geforceerd wegvallen – wat wederzijds betreurd zou worden –, toch mag het weten dat de gemeente van Christus niet afhankelijk is van uiteindelijk menselijke assistentie, maar van de bijstand en leiding van Zijn Geest, doen vertrouwen dat Hij die gemeente in stand zal houden 'dwars door alle moeite heen die in deze bedeling aan het kerk-zijn, kerk-woorden en het kerk-blijven is verbonden'. Ook al is het Mamasa-gebied tamelijk geïsoleerd, afgelegen en moeilijk bereikbaar, het ligt beslist niet buiten de politieke en religieuze ontwikkeling in Indonesië. Dat de vraag van eenheid en samenwerking voor de Indonesische kerken niet te ontwijken is, is duidelijk in de situatie van minderheid in een islamitisch land. De GTM kan zich en wil zich niet in isolement terugtrekken, zodat zij eveneens voor die vraag komt te staan, waarbij ook de eigen positie als minoriteit in een in meerderheid islamitisch district (Kabupaten Polmas) niet vergeeten mag worden. Vrijwel unaniem stelt men zich dan ook positief in op de bedoelde vraag die in het kader van de DGI aan de orde is gekomen en binnen afzienbare tijd naar sterkere eenheid en samenwerking tussen de bij de DGI aangesloten kerken zal voeren. Confessionele vragen spelen hierbij geen overwegende rol, niet omdat ze niet te stellen zouden zijn, maar waarschijnlijk vooral omdat de vrijzinnige antwoorden in Indonesië niet of nauwelijks ter zake doen. Wat de vorm betreft, waarin men een en ander denkt te realiseren, is er nog veel niet duidelijk, gezien de grote verscheidenheid in relaties die er nu eenmaal is. In het besef dat eigen

zelfstandigheid en verantwoordelijkheid als kerk van Jezus Christus in Torajaland – en dus in Indonesië – gerespecteerd dienen te worden, volgen deputaten de ontwikkeling met belangstelling.

- 4.1.5. Inzake de zending van de Gereja Toraja Mamasa kan worden opgemerkt, dat met name de zending in het gebied van de To Bunggu (Toribinggi) de aandacht van deputaten heeft gehad. De laatste delegatie '82 heeft een bezoek aan het betrokken gebied gebracht dat vanuit Mamasa erg moeilijk bereikbaar is. Iets van 'de velden zijn wit om te oogsten' is onder de nog zeer 'primitieve' bevolking merkbaar. Maar tevens is te constateren 'de arbeiders zijn weinige'. Beraad is gaande of en zo ja, in hoeverre hier assistentie geboden kan worden.
- 4.1.6. Wat de geschiedschrijving van de Gereja Toraja Mamasa betreft, rapporteerde dr. P. N. Holtrop, tot voor kort verbonden als docent aan de Theologische Hogeschool van Ujung Pandang en leider van het Instituut voor de geschiedenis van de kerken in Zuid-Sulawesi, dat de oorspronkelijke opzet dat het project-geschiedbeschrijving-GTM eind 1982 voltooid of aan voltooiing toe zou zijn, niet realiseerbaar bleek. De assistent-docent van dr. Holtrop, die zijn masters scriptie zou schrijven over de geschiedenis van de Mamasakerk, koos tenslotte een ander onderwerp omdat hij het Nederlands niet voldoende beheerst om de voor een belangrijk deel in het Nederlands gestelde archiefstukken vlot en verantwoord te kunnen raadplegen. Hierdoor is het archiefonderzoek sterk vertraagd. Het overvolle werkprogramma en de spoedig daarna volgende reparatie van dr. Holtrop maakten het hem niet mogelijk zelf deze zaak ter hand te nemen, die hem ten zeerste interesseert. Nader beraad inzake de voortgang en voltooiing van dit project is gaande.
- 4.1.7. De relatie tussen de Gereja Protestan Sulawesi Selatan en de Gereja Toraja Mamasa is zowel voor de eerste als voor de tweede delegatie '82 zaak van overleg geweest. De breuk tussen de kerken in het Kalumpang- en in het Mamasa-gebied wordt door geen van beide als ernstig ervaren, zodat men eronder gebukt gaat. Zeven gemeenten in Kalumpang zijn niet meegegaan met hen die zich nu GPSS noemen. Mogelijk nog het meest door de situatie waarin deze gemeenten verkeren, kwam de BPS tot een beroep op deputaten om zo mogelijk als bemiddelaar op te treden, waarmee de synode instemde: 'de BPS-GTM moet in samenwerking met ZCGK/DGI/DGW een pastorale dialoog houden met onze geloofsgenoten, die zich noemen GPSS in Kalumpang'. Binnen de termijn die de eerste delegatie ter beschikking stond, was het niet mogelijk aan dit beroep te voldoen. De tweede delegatie heeft zowel te Mamuju als te Ujung Pandang verschillende gesprekken gevoerd. Bij het gesprek met de kerkeraad van de GPSS-gemeente te Mamuju en met de BPS van de GPSS bleek dat men in feite slechts één 'bemiddeling' van deputaten begeerde namelijk voor de erkenning van de zelfstandigheid van de GPSS door de GTM en daarmee een 'recommendatie' voor de erkenning door de DGI en de regering. Een band in Christus wil men grif toegeven, maar dan niet binnen één kerk, wel als twee aparte kerken. Bij de ontmoeting met de GPSS-predikant van Ujung Pandang, Haloman Partikayhata, die weliswaar het standpunt van de GPSS volledig deelt dat de kerk in Kalumpang niet goed tot ontwikkeling kan komen, als deze van Mamasa afhankelijk is, bleek meer bereidheid tot gesprek tussen GPSS en GTM, eventueel met bemiddeling van DGI en – secundair – van deputaten. Deputaten blijven ten dezen diligent.

4.2. Personele assistentie.

- 4.2.1. Drs. C. W. Buijs zou volgens oorspronkelijk plan in het voorjaar van 1983 repatriëren, maar door gezinsomstandigheden bleek het nodig enkele maanden eerder naar Nederland terug te keren. Slechts twee termijnen heeft drs. Buijs zich mogen inzetten naar de wens van de Torajakerk voor de kadervorming. Hij heeft dat op een voortreffelijke wijze gedaan zodat de Toraja's getuigen: hij stond in alles naast ons! Telkens blijkt weer dat de toerusting van de jonge kerken in geestelijk en kerkelijk opzicht een blijvende noodzaak is, waarbij de vorming van 'kader' wel een hoge prioriteit dient te hebben. Moge dit ook de 'oude' kerken gelden, voor de jonge kerken in minderheidspositie is het wel heel sterk een levenskwestie. Werkend om zichzelf overbodig te maken, zoals een goed zendeling betaamt, meende drs. Buijs in de persoon van ds. Yulius Buttulangi iemand gevonden te hebben die hem te zijner tijd zou kunnen vervangen. Het feit dat de laatste synode ds. Buttulangi tot voorzitter van de BPS benoemde, betekent dat vervanging op deze wijze praktisch uitgesloten is. De BPS deed een dringend beroep op deputaten opnieuw een zendingwerker beschikbaar te stellen voor toerusting en kadervorming. Zonder de mogelijkheid geheel uit te sluiten dat een Indonesische kracht aangetrokken zou worden, was er bij de BPS een zekere voorkeur voor een Nederlandse theoloog. Deputaten besloten aan het beroep van de BPS gevolg te geven. In kand. ir. J. Slagboom te Apeldoorn hebben zij iemand gevonden die bereid is naar Mamasa uitgezonden te worden, na de nodige vooropleiding te hebben ontvangen. Deputaten maken hiervan met dankbaarheid melding. Op enthousiaste wijze volgt br. Slagboom de vooropleiding bij de zendinglector te Apeldoorn, drs. W. van Heest, terwijl hij in Wageningen zich bekwaamt in de bahasa Indonesia. De aanvraag voor visum en werkvergunning is inmiddels

ingediend in Jakarta – met beroep op de DGI de aanvraag te steunen –, maar het desbetreffende departement is de laatste tijd niet vlot met het afgeven ervan, zodat op behoorlijke wachttijd gerekend zal moeten worden. Dankbaarheid willen deputaten ook uitspreken jegens drs. Buijs en mevr. Buijs die zich zo met hart en ziel aan het zendingswerk in deze voor de Torajakerk zo belangrijke fase hebben gegeven.

- 4.2.2. Drs. E. van Riessen vierde verleden jaar haar zilveren jubileum als zendingwerker (18 juli 1957 arriveerde zij te Rantepao om daar als zendingarts te gaan werken). De synode van de Toraja-kerk bereidde haar op 13 juli 1982 een welverdiende huldiging. De helft van de vijftienvijf jaar zendingdienst heeft zij besteed aan het medische werk in Mamasa, waar zij 15 september 1969 arriveerde. Bij deze huldiging bleek duidelijk hoeveel dank en waardering men heeft voor haar persoon en inzet. Deputaten hebben zich daarbij graag aangesloten. Was het reeds geruime tijd telkens een vraag of de autoriteiten haar werkvergunning zouden verlengen – wat voor het jaar 1982 inderdaad nog plaatsvond –, bij de consultatie zomer '82 gaf zij de wens te kennen in de loop van 1983 te repatriëren, zodat zij van verlenging afzag. Na zolang tropendienst kan haar zeker het recht niet ontzegd worden haar werk aan een Indonesisch arts over te willen dragen. Helaas bleek het niet mogelijk een vervanger te vinden. Wel heeft de GTM-synode een dringend beroep op de Indonesische regering gedaan ten behoeve van het ziekenhuis, maar uit het feit dat 'Banua Mamase' (huis van barmhartigheid – 31 oktober 1939 geopend door wijlen ds. Bikker) op 30 april jl. werd gesloten, mag geconcludeerd worden dat dit beroep geen effect heeft gehad. Het is niet de eerste keer dat het ziekenhuis noodgedwongen gesloten moet worden. Vóór de komst van dr. Van Riessen heeft het jarenlang praktisch leeg gestaan (guerrilla-tijd). Haar komst luidde een nieuwe fase in voor de medische zendingdienst, maar de beperkingen die haar werden opgelegd van overheidswege, hebben de volle ontplooiing van deze dienst niet mogelijk gemaakt. Niet zonder weemoed dient de realiteit geaccepteerd te worden dat in personeel opzicht de medische assistentie betéindigd is. In hoeverre men in financieel opzicht nog (eens) een beroep op uw deputaten zal doen om medisch te assisteren, is momenteel onbekend. In principe zijn deputaten daartoe bereid. Met grote dankbaarheid mag ook de inzet van wijlen dr. B. F. Rotti (1939-1942) en van wijlen dr. J. J. Pilon (1946-1950) ten behoeve van 'Banua Mamase' herdacht worden. Langer dan zij heeft dr. Van Riessen, opnieuw in feite pionierend, zichzelf verloochenend en opofferend in een situatie die zeker niet gemakkelijk was, zich mogen inzetten. Dit is door de hele bevolking van Mamasa diep gerespecteerd, al blijft de weemoed dat het haar niet gegeven werd haar werk over te dragen aan een Toraja-respectievelijk een Indonesische kracht.
- 4.2.3. Ds. P. Podo en M. Lullulangi B.A. zijn de laatste Toraja-krachten die in zendingdienst ter beschikking van de GTM staan. Jarenlang heeft ds. Podo als voorzitter van de BPS gefungeerd. De laatste GTM-synode benoemde hem niet opnieuw in die functie overeenkomstig zijn eigen verzoek. In gemeenschappelijk overleg tussen hem zelf, de BPS en deputaten hebben de laatsten hem een nieuwe werkopdracht gegeven: behalve hulpdiensten in zijn eigen classis (Tabulahan) onder andere vertaalwerk (in de Mamasa-Toraja taal), medewerking aan de geschiedbeschrijving (zie 4.1.6) en extra aandacht voor 'Kalumpang' (zie 4.1.7). Br. Lullulangi fungeert weliswaar niet meer als BPS-secretaris, maar wel als één van de BPS-voorzitters en als zodanig voorzitter van enkele secties van de BPS. Door rapportage informeren zij deputaten regelmatig zowel over hun eigen werk als over de situatie waarin de GTM leeft. Aan de geëmeriteerde 'zendingspredikanten' (die destijds rechtstreeks in zendingdienst stonden), ds. E. Pampang, ds. G. Pasau en ds. R. M. Thumo werd aangeboden hun emeritaatsloelag met een eenmalig bedrag af te kopen. Alleen de beide laatsten maakten van dit aanbod gebruik. Verleden jaar herdachten beiden dat het een halve eeuw geleden was dat zij in zendingdienst traden (ds. Pasau vergezelde ds. Geleijne in 1937 bij diens verlof in Nederland); met deze 'afkoop' kwam er een feitelijk einde aan de relatie tussen deze beide oud-gedienden en deputaten.

4.3. Nevendiensten.

Inzake het onderwijs kan gemeind worden dat de GTM slechts in beperkte mate daarmee van doen heeft. Enkele scholen die zendingstrategisch van belang zijn, worden gesteund wanneer de ouders daadwerkelijk meehelpen.

Andere nevendiensten als bijvoorbeeld met betrekking tot de landbouw, regaderen met de zendingdeputaten, hoewel het beleid van de BPS ten dezen uiteraard betekenis heeft voor het geheel. Gestreefd wordt naar optimaal samenspel.

4.4. Theologische opleiding.

- 4.4.1. Ten behoeve van het godsdienstonderwijs en mede ten bate van verschillende gemeentelijke activiteiten heeft de GTM opnieuw de opleiding daarvoor ter hand genomen, zij het voor beperkte tijd (PGAA).

4.4.2. De Theologische Hogeschool te Rantepao is inmiddels opgeheven. De predikantenopleiding voor de beide Toraja-kerken vindt nu plaats aan de Theologische Hogeschool (STT) te Ujung Pandang. Deputaten hebben op verzoek van de BPS een beurs beschikbaar gesteld ten behoeve van ds. M. S. Matassak die op 'recommmendatie' van de GTM aan deze school verbonden is, om zijn studie te Jakarta te voltooien. Voorts worden beurzen beschikbaar gesteld voor een aantal GTM-studenten aan deze Hogeschool, waarvoor deputaten gedeeltelijke (eerstejaars studenten) of volledige (predikantsopleiding) subsidie geven.

5. Het Vendaterrein.

5.1. Algemeen overzicht.

5.1.1. De relatie met de Kereke ya Gereformeerde van Mutale waaronder de zendingsposten van het Vendaterrein ressorteren – ruim veertig –, is gedurende de verslagperiode niet noemenswaard gewijzigd. Gestreefd wordt naar meer rechtstreekse correspondentie. Onlangs werd bericht ontvangen dat het kerkverband waartoe de Mutale-gemeente behoort, de Gereformeerde Kerke in Suidelike Afrika – Sinode Soutpansberg (zeven gemeenten met ± 4800 leden, waarvan Mutale ongeveer een derde noteert), de zaak van de kerkelijke correspondentie aan u voorlegt. De de facto bestaande relatie met de Mutale-gemeente en via deze met de Soutpansberg synode, zoals in de Akte van samenwerking is omschreven sinds de vorige synode (zie Acta 1980 bl. 290 sub 5.2.2), krijgt door de wederzijdse aanvaarding van correspondentie in volledige zin een kerkrechtelijk relief dat voor de verdere ontwikkeling van grote betekenis kan zijn, omdat daardoor de zelfstandigheid en gelijkwaardigheid als kerken van Jezus Christus geaccentueerd worden. Voorshands zal echter een belangrijk deel van het kerkelijk leven van de Mutale-gemeente door de zending gefinancierd moeten worden. De economische situatie van de Venda-bevolking is niet van dien aard dat het ideaal van de zelffinanciering op korte termijn te realiseren zal zijn. De geschiedenis leert dat dit ideaal voor vele kerken op zeer lange termijn en niet zonder grote moeite gerealiseerd kon worden, terwijl voor andere kerken het een onbereikbaar ideaal bleef. Ook de Mutale-gemeente is zich het ideaal bewust!

5.1.2. De situatie van de Kereke ya Gereformeerde van Mutale in het sinds 1979 onafhankelijke Venda, althans van Zuidafrikaans standpunt uit gezien, wordt voor een groot deel bepaald door de thuisland-problematiek die aan die onafhankelijkheid inherent is, waarbij zeker niet alleen politieke factoren in het geding zijn, maar ook economische, sociale en culturele moespreken. Wat de een als bevrijding aanmerkt, wordt door de ander als een verlijnde vorm van onderdrukking gezien – wat overigens evenzeer ten aanzien van de alternatieven die de rest van Afrika laat zien, realiter opgemerkt kan worden. Afdedacht van een aanval op een politiepost te Sibasa, eind 1981, en enkele arrestaties, begin 1982, die nogal publiciteit kregen, is het over het algemeen rustig in Venda. Het is met name de zogenaamde trekarbeid – die overigens wereldwijd is, maar in zuidelijk Afrika een speciaal accent heeft – die ook Vendaland teistert. Van de potentieel economisch actieve leeftijdsgroep van 20 tot 64 jaar woont en werkt slechts één op de vijf mannen in Venda, doorgaans in het agrarisch bedrijf – dat desondanks een enorm surplus aan werkkrachten heeft – en voor het overige in de dienstensector. Van een normaal gezinsleven is noch naar traditioneel noch naar westers model dan sprake. De opvoeding van de kinderen komt in het gedrang, te meer daar de moeder veelal genoodzaakt is te werken voor het levensonderhoud van haar gezin. Niet alleen voor het onderwijs heeft dit consequenties, maar ook voor de positie van de jeugd. Ondernijning van de moraal en aantasting van de traditionele gezagsverhoudingen brengen de samenleving in een complexe en confuse situatie. De 'oplossing' lijkt dan simpeler en goedkoper naarmate de afstand tot en de onkunde omtrent die situatie het gemakkelijker maakt die te debiteren. Het 'aanbod' van kerken en sekten is intussen van zulk een omvang dat het licht van het Evangelie in die situatie diffuus dreigt te worden. Men schat hun aantal op een 130, ongeveer een kwart van de bevolking omvattend. De Lutherse, Gereformeerde (NGK en GK), Rooms-Katholieke, Presbyteriaanse, Anglicaanse en Methodistische kerken tellen daarvan ongeveer tien procent (ruim 33000 leden). In die door de trekarbeid met al zijn gevolgen zo gebroken samenleving heeft de kerk een kwetsbare positie, uiteraard vooral economisch en sociaal (schaarse geldmiddelen, schaars leiderschap – de droogte van de laatste tijd accentueert deze kant van de zaak extra), maar ook politiek en cultureel door de meer of minder latente rassentegenstellingen. Mede gelet op de uitdaging van de talloze en bont gevarieerde pinkster- en sionistengroeperingen die zich meestal als 'onafhankelijk' (dat wil zeggen zonder relatie met 'blanke' kerken) aanduiden, stelt deze positie telkens opnieuw de vraag van het waarachtig kerk-zijn in die samenleving aan de orde. Van een voltooide zendingstaak kan zeker nog niet gesproken worden.

5.2. Diensten.

5.2.1. Het 'veldwerk' dat onder leiding staat van ds. G. Drayer wordt in goed overleg met de kerkeraad van Mutale gedaan. Een scherpe scheiding tussen gemeentearbeid en zendingswerk is

in de praktijk moeilijk te maken. Elke helper heeft enkele posten voor zijn rekening, maar is heel vaak als onderling ook betrokken bij het gemeentelijke leven waaraan binnen een ressort gestalte gegeven dient te worden dat in grootte de omvang van een paar Nederlandse provincies evenaart. Wel zijn er plannen om de gemeente Mutale in twee gemeenten te splitsen, maar ook bij een kleiner ressort geeft de rechte functionering van de plaatselijke gemeente reeds moeite genoeg. Toch is deze voor het zendingswerk zelf van de grootste betekenis. Vele posten blijken goede activiteit te ontwikkelen, waarbij het aandeel van de jonge mensen opvalt. Regelmatig worden zogenaamde zaaiweken gehouden met wisselende uitslag, over het algemeen echter stemmend tot dankbaarheid. De actie om door het bouwen van kerkjes op de diverse posten behoorlijke vergaderruimte voor de plaatselijke (gemeente)post te creëren, vond niet alleen in Nederland weerklank, maar stimuleerde met name ook de jongeren om zich daarvoor in te zetten. De in 5.1.2. geschetste situatie in aanmerking genomen mag met dankbaarheid gewag worden gemaakt van een gezegende voortgang van het werk en een niet spectaculaire maar wel gestage uitbreiding van de gemeente.

5.2.2. Het 'vormingswerk' onder leiding van ds. C. D. Affourtit concentreert zich rondom de Bijbelschool 'Iyani'. Zonder de oorspronkelijke opzet namelijk de opleiding van helpers, geheel uit het oog te verliezen, heeft 'Iyani' zich gaandeweg ontwikkeld tot een vormingscentrum, waar door middel van conferenties, cursussen enz. 'kader' voor kerke- en zendingswerk wordt gevormd. Ouderen en jongeren die in dat opzicht tot leiding en verantwoordelijkheid worden geroepen, ontvangen via 'Iyani' de toerusting die zij nodig hebben, voor de voortgang van het werk en de opbouw van de kerk van onschatbare waarde. Sinds verleden jaar ressorteert ook het 'vrouwenwerk' onder 'Iyani', terwijl de cursus 'Pfarisano' Venda-vrouwen helpt om door nauwerk enige inkomsten te verwerven voor hun gezin. Dat bij dergelijke cursussen en conferenties Gods Woord zo niet centraal staat, dan toch geopend wordt opdat het centraal zal staan in het leven van de betrokkenen, behoeft geen betoog. In september 1981 is de uitgave gestart van een prekenbundel 'Ni vha funze...' in de Vendaal en 'Leer hulle...' in het Zuidafrikaans, waarin elk kwartaal een aantal preeksetschetsen wordt gepubliceerd ten behoeve van de evangelisten en voorgangers in de zondagse kerkdiensten. De oplage (juni '82 300 exemplaren in het Venda) bewijst wel dat deze schetsen ook buiten de eigen kring gebruikt worden.

5.2.3. Het 'vrouwenwerk' stond tot verleden jaar onder leiding van mevr. Mary Overduin, door de zendingsdeputaten van de Free Reformed Church of North America daartoe beschikbaar gesteld. In het kader van de overeenkomst met deze deputaten was het de bedoeling dat mevr. Overduin zich ten behoeve van het vrouwenwerk op het nieuwe zendingsterrein in KwaNdebele zou inzetten (zie Acta 1980 blz. 294v. sub 6.3.1). In de persoon van Vho Ellah Phaswana had zij een geschikte kracht gevonden om haar taak over te nemen, zodat zij het 'afgerond onderdeel' van het zendingswerk in KwaNdebele voor haar rekening zou kunnen nemen na eerst de door haar begeerde bijscholing ontvangen te hebben aan the Reformed Bible College te Grand Rapids. Terwijl een en ander in voorbereiding was, kwam de mogelijkheid binnen het vizier dat zij zich voor het vrouwenwerk in het kader van het ziekenhuispastoraat in Siloam zou inzetten. In goed overleg met ds. M. Rebel en haar zendingsdeputaten werd besloten deze mogelijkheid aan te grijpen. Het vrouwenwerk onder leiding van mevr. Phaswana ontwikkelt zich intussen in de lijn zoals mevr. Overduin sinds 1975 met veel zegen heeft gevolgd, sterker dan ooit nu verbonden met 'Iyani'.

5.2.4. De leetuurvoorziening via de zendingsboekhandel en -drukkerij 'Mbeu' staat onder leiding van br. A. Schouwstra. Drie dependances (Siloam, Thohoyandou en Makhado) naast de hoofdvestiging te Sibasa staan ten dienste van de voorziening met christelijke leetuur, terwijl een eigen drukkerij meehelpt deze leetuur beschikbaar te stellen. Deze 'tak van dienst' heeft in de vijftien jaar dat de oorspronkelijke colportage zich op deze wijze ontwikkelde, zijn waarde voor het zendingswerk bewezen. Niet onvermeld mag blijven dat de actie voor de Bijbel-verstrekking aan 'schoolverlaten' – nadat deze enige tijd door het uitverkocht zijn van Venda-Bijbels onderbroken was – opnieuw voortgang gevonden heeft met name dank zij de bijdragen van catechisanten enz. in Nederland. De poging om enig contact tussen hen en de betrokkenen in Venda tot stand te brengen, had niet het verwachte resultaat.

5.2.5. De medische dienst heeft gedurende de verslagperiode een enorme ontwikkeling doorgemaakt, waardoor nieuwe perspectieven zijn geopend, niet alleen wat het missionaire aspect van deze dienst betreft, maar ook met betrekking tot het dienstbetoon aan de Vendasamenleving, waarbij uiteraard beide facetten wel onderscheiden zijn zonder gescheiden te worden in de zeker niet probleemloze eenheid van woorddienst en daaddienst en alle betrokkenen begeren te leven uit en te dienen onder het Woord.

5.2.5.1. Het missionaire ziekenhuispastoraat is een nieuw perspectief dat in het Siloam-ziekenhuis geboden wordt. Het overleg waarover in het rapport-1980 reeds een en ander werd meegedeeld (Acta bl. 292 sub 5.4.2), heeft geleid tot de overname van het zendingswerk dat die

Gereformeerde Kerk van Louis Trichardt tot nu toe voor haar rekening had genomen, hoewel deze kerk enige financiële bijdrage blijft geven. Deputaten waren van oordeel dat het missionaire ziekenhuispastoraat het best door een predikant zou kunnen worden waargenomen. Een beroep op de predikanten die gelet hun leeftijd voor uitzending in aanmerking zouden kunnen komen (tot maximaal 45 jaar) leverde twee positieve reacties op, onder andere van ds. A. P. van Langevelde van Boskoop. Deze werd na nodige vooropleiding in januari 1983 door de gemeente Boskoop uitgezonden en heeft zich voorlopig bij 'Iyasi' gevestigd om z'n vooropleiding praktisch af te sluiten, waarbij uiteraard de taalstudie een belangrijk accent ontvangt. Deputaten hopen dat de rijke zendingmogelijkheden die Siloam biedt - dagelijks passeren talloze patiënten het ziekenhuis -, door het ziekenhuispastoraat naar vermogen benut kunnen worden. Ds. Van Langevelde zal daarbij wat de kant van het 'vrouwenwerk' betreft, assistentie ontvangen van mevr. Overduin (zie 5.2.3.); haar deputaten bleken bereid hierin een 'afgerond onderdeel' volgens de KwaNdebele-overeenkomst te zien. Juni 1983 is zij uit Amerika via Nederland naar Venda teruggekeerd.

5.2.5.2. De samenstelling van het medische team van Siloam heeft gedurende de verslagperiode enige verandering ondergaan, gelukkig niet door het vertrek van de daar reeds werkende artsen. E. Helms, A. J. Helms-ter Weel, C. van 't Spijker, K. C. van Egmond en P. Snoep (met de Zuidafrikaanse arts G. M. Maritz), maar door de komst van een fysiotherapeut, C. J. van den Broek (vanuit Heerde uitgezonden), een analiste Maartje van Asselt (vanuit Ermelo) en een zeste arts mevr. A. Heuvelman (Deventer). Vooral de komst van br. Van den Broek was een opmerkelijke zaak omdat daardoor een tot dan toe niet bestaand aspect van het dienstbetoon werd gerealiseerd namelijk de revalidatie. Gedurende de twee jaar dat deze revalidatie op gang gekomen is, is reeds gebleken hoe groot het belang ervan geacht moet worden in een samenleving die in feite niets in dat opzicht kende. Naast mevr. Van Asselt werken er in Siloam nog twee Nederlandse krachten, de dames Kattenberg en Schreur, die tot nu toe slechts zijdelings relatie met deputaten hebben. Inzake de financiering van de suppletore kosten die aan deze uitbreiding verbonden zijn, kan opgemerkt worden dat deputaten zelf ruimte binnen hun begroting vonden voor de kosten ten behoeve van de fam. Van den Broek; de diaconie van Ermelo nam die voor mevr. Van Asselt voor haar rekening; de stichting Ministerium Medici Missionare draagt bij ten behoeve van mevr. Heuvelman. In onderzoek is of en, zo ja, hoe er ten behoeve van de dames Kattenberg en Schreur iets in dezen gedaan moet worden. Om een ongewenst geachte vermenging met de eigen begroting te voorkomen hebben deputaten een Nederlandse tak van het reeds lang in Siloam bestaande fonds 'Mesendi' (Medische Sendingdiens) in het leven geroepen waaruit de suppletore kosten (verlof en AOW-premie) worden betaald voor zover deze niet voor hun rekening komen. Zij hopen dit fonds Mesendi te kunnen voeden onder andere door medewerking van diaconieën, van wie enkele reeds een geregelde bijdrage toezegden. In goed overleg met andere deputaatschappen die op diaconaal terrein werken wordt een beroep op meer diaconieën overwogen.

5.2.5.3. Met het in de naaste omgeving van Sibasa liggende Donald Fraser Hospitaal - oorspronkelijk een Schots zendingziekenhuis, maar destijds ook evenals Siloam genationaliseerd - hadden deputaten tot voore kort geen enkele bemoeienis. In de loop van de verslagperiode werd echter een beroep op hen gedaan te bemiddelen bij het werven van artsen voor dit ziekenhuis, omdat de medische staf tot één arts was gereduceerd bij een praktisch gelijke omvang van het ziekenhuis als Siloam. Deputaten overwogen dat het zendingstrategisch van het grootste belang is welke koers het Donald Fraser Hospitaal vaart dat zo centraal ten opzichte van het eigen zendingsterrein is gelegen. Zouden er geen missionair ingestelde, christelijke artsen bereid gevonden worden, dan was er een reële kans dat er Indiase of Pakistaanse artsen aangetrokken zouden worden, dus Islam- of Hindoe-artsen. Daarom waren deputaten van oordeel dat ze dit beroep niet mochten afwijzen. Tevens meenden deputaten dat deze medewerking aan het DF-hospitaal niet in mindering gebracht mocht worden op hun inzet voor het Siloam-hospitaal. Een beroep hunnerzijds op de stichting Reformatorische Hulpactie Woord en Daad ten behoeve van de reeds eerder genoemde suppletore kosten had tot resultaat dat deze stichting zich bereid verklaarde deze kosten voor de zogenaamde contractperiode voor haar rekening te nemen. De artsen D. J. Bac, L. C. Jonker en J. Zomerdijk konden in 1982 naar Venda vertrekken, dank zij deze bijdrage. Met de superintendent van het Donald Fraser Hospitaal, dr. M. J. Teichler, zijn zij diligent om in samenwerking met de zendingswerkers in Sibasa het missionaire aspect van hun werk te realiseren. Deputaten zijn genoemde stichtingen en diaconieën dankbaar dat zowel aan het medisch dienstbetoon in het Siloam Hospitaal als in het Donald Fraser Hospitaal een dergelijke uitbreiding gegeven kon worden.

5.2.6. Gedurende de ruim twintig jaar dat in Venda wordt gewerkt, is de nevendienst van het onderwijs niet of nauwelijks ter sprake geweest. Het onderwijs in het Vendagebied was een zaak van de Zuidafrikaanse staat die geen mogelijkheid bood voor wat hier genoemd wordt; bijzonder

christelijk onderwijs. Wel is het onderwijs in de vorige eeuw als zendingsonderwijs begonnen, maar aan het eind van de jaren '50 heeft de Zuidafrikaanse regering de verantwoordelijkheid ervoor overgenomen en in 1969 aan de Venda-overheid overgedragen. Het heeft een enorme vlucht genomen: van 1970 tot 1980 groeide het aantal leerlingen en studenten met 94,5%. Bijna alle kinderen ontvangen nu onderwijs, maar het niveau ligt niet erg hoog door te grote klassen, onvoldoende vorming van het onderwijzend personeel en moeilijke situatie om thuis te studeren. Bovendien is het morele gehalte van de leraren vaak niet erg hoog. Tegen deze achtergrond is het plan geboren een christelijke school te stichten. Dit plan werd door de Venda-ouders enthousiast ontvangen. Het Venda-departement van onderwijs bleek bereid de exploitatie te subsidiëren. De nadere uitwerking is nu een kwestie van tijd en financiële bijstand ten behoeve van de investering in een gebouw. Deputaten zijn overtuigd dat goed christelijk onderwijs van grote betekenis is voor kerk en samenleving in Venda, maar menen dat de kernverantwoordelijkheid in dezen bij de ouders ligt. In principe zijn zij bereid mee te werken om deze verantwoordelijkheid waar te maken.

5.3. Conferentie van zendingswerkers in Venda.

5.3.1. Reeds jaren lang functioneert de Conferentie van zendingswerkers in Venda (CZV) als overleg- en adviesorgaan in alle zendingzaken met betrekking tot het Vendaterrein. Uiteraard vervult deze CZV ook een sociale functie: de werkers ontmoeten elkaar regelmatig, wisselen gedachten en ervaringen uit, maar de missionaire zetting ervan is primair. De laatste tijd is de vraag aan de orde gesteld of een voortwerken op dezelfde wijze als tot nu toe wel verantwoord is, gelet op het feit dat het aantal werkers aanmerkelijk is toegenomen, maar vooral gelet op het feit dat de Venda zelf er in feite buitenstaat. Over de zes varianten is in paragraaf 2.4 reeds het een en ander gezegd. Allen bewust staande in de dienst van de grote Zender en elkaar bij het werk ook in missionair opzicht steeds weer ontmoetend, willen niets liever dan ook in overleg en advies samen Zijn zaak dienen. Dat het langzaam maar zeker niet langer gaat de Venda-kerkraad buiten dat overleg en advies te houden, zal duidelijk zijn. De participatie van de Venda-kerkraad in de 'beheerraad' van 'Iyasi' en 'Mbeu' is reeds een stap in deze richting. Omdat het niet alleen om organisatorische vragen gaat met niet onbelangrijke consequenties, is deze zaak een zaak van nadere bezinning zowel voor de conferentie als voor de deputaten.

5.3.2. De relatie die deputaten onderhouden met prof. dr. L. Floor te Potchefstroom is gedurende de verslagperiode op de overeengekomen wijze bestendig. Door regelmatige rapportage informeert prof. Floor hen inzake kerk en samenleving in Zuid-Afrika.

6. Het Ndebeleterrein.

6.1. Algemeen overzicht.

6.1.1. De relatie met de Gereformeerde Kerk van Groblersdal en Allemansdrift voor het werk in KwaNdebele is omschreven in een 'Akte van samenwerking insake Sendingaksie in KwaNdebele'. Deputaten vonden deze akte in de 'Handelinge van die een-en-veertigste Sinode te Potchefstroom op 6 Januarie 1982 en volgende daer' (blz. 551vlgg.). Deze akte luidt als volgt:

Die Kerkraad van die Gereformeerde Kerk Groblersdal, handelende deur en in samenwerking met die sendingdeputate van die Nasionale Sinode van die Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika en die Kerkraad van die Gereformeerde Kerk Allemansdrift, handelende deur en in samenwerking met die sendingdeputate van die Sinode Middellande en die Christelike Gereformeerde Kerken in Nederland, verteenwoordig deur hulle deputate vir buitelandse sending, wat handel in samenwerking met die kerkrade van hulle onderskeie sendende kerke, in elke saak volgens die belang van die betrokke instansies, gaan die volgende ooreenkoms aan ten opsigte van die sendingwerk van laasgenoemde kerke:

Art. 1: Hierdie ooreenkoms betref die gebied van Kwa-Ndebele, op hierdie stadium met uitsluiting van die dele wat die plaaslike verantwoordelikheid is van die Gereformeerde Kerke van Bronkhorstspuit en Cullinan.

Art. 2: Die Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika verteenwoordig deur die sendingdeputate van die Nasionale Sinode tree waar nodig, by die Owerheid in vir die Christelike Gereformeerde Kerken ten opsigte van die terrein en die personeel; en die Sinode Middellande doen dieselfde ten opsigte van die Owerheid van Kwa-Ndebele. Die Christelike Gereformeerde Kerken onderneem om nie in stryd te handel met hierdie verantwoordelikhede nie.

Art. 3: Bedoelde gebied word aan die Christelike Gereformeerde Kerken beskikbaar gestel met dien verstande dat:

3.1. die kerke as saamwerkende kerke ooreenkoms dat slegs die Christelike Gereformeerde Kerken in Nederland daar sal werk;

3.2. wanneer die Christelike Gereformeerde Kerken van Nederland nie meer volgens hierdie ooreenkoms daarmee kan of wil voortgaan nie, hulle die sendingdeputate van die Nasionale

Sinode van die GKSA en van die Sinode Middellande daarvan in kennis sal stel. Laasgenoemdes aanvaar dan verantwoordelikheid om gesamentlik 'n ander sendende kerk te vind indien dit hoegenaamd moontlik is en om sorg te dra daarvoor dat die werk voortgaan – sonder om daardeur enige finansiële kompensatieverplichtings teenoor die vorige sendende kerke of bestaande swart kerke te aanvaar.

Art. 4: Waar die kerke van Groblersdal en Allemansdrift hierdie sendingaksie verwelkom, onderneem hulle om in insidentele gevalle hulp en medewerking te verleen soveel as in hulle vermoë is – en om allebei die gemeentes te aktiveer tot deelname aan die sendingsaksie. Waar gevalle van gesamentlike finansiering wenslik mag word, sal 'n nadere ooreenkoms getref word.

Art. 5: Alle partye in die ooreenkoms ag hulle in sendingbeleid en -metodes gebonde aan die beginsels van Skrif, Belydenis en Kerkorde soos dit deur die onderskeie kerke aanvaar is. Alle sinodale besluite rakende sendingorde en -beleid word deur die betrokke partye onder mekaar se aandag gebring.

Art. 6: Gemeentes wat gestig word ten gevolge van hierdie sendingwerk, word gestig binne die kerkverband van die Sinode Middellande.

Art. 7: Die sendingwerkers van die Christelike Gereformeerde Kerken in Nederland tree in die gebied in medewerking met die Gereformeerde Kerk van Allemansdrift op, met verantwoordings aan hul sendende kerke wat finansiële ten volle vir hulle verantwoordelik is.

Art. 8.1: Daar word wedersyds aanvaar dat die bedienaars van die Woord met hulle gesinne lidmate is en bly van hulle respektiewelike sendende kerke in Nederland. Daar word egter ooreengekom dat genoemde bedienaars van die Woord en hulle gesinne hulle vrywillig onder die toesig plaas van een van die plaaslike Gereformeerde kerke waar hulle woonplek is; hulle deel dan ook in die voorregte hieraan verbonde.

8.2: Die sendingarbeiders van die Christelike Gereformeerde Kerken wat nie onder die groep in 8.1 genoem, val nie, word met die oog op die geestelike versorging en toesig lidmate van die plaaslike kerk waar hulle woon.

8.3: In die geval van sensuur (of oortredings wat volgens die plaaslike kerk sensurabel is), ploeg genoemde Kerkraad oorleg met die betrokke sendende kerk in Nederland.

8.4: Van die Christelike Gereformeerde Gemeentes wat predikante of ander sendingarbeiders na KwaNdebele stuur, word verwag dat hulle die Kerkraade vroegtijdig van sodanige uitsending in kennis sal stel.

Art. 9: Die sendinginstansies van die GKSA en van die Sinode Middellande is bereid om aan die sendingwerkers van die Christelike Gereformeerde Kerken in Nederland in alle sendingsake advies te gee en om in geval van noodtoestande soos siekte, sterfgevallen of oorlog, waarby direkte hulp uit Nederland nie moontlik is nie, hulp te verleen.

Art. 10: Wysigings van hierdie ooreenkoms kan gemaak word met instemming van alle betrokke partye.

Art. 11: In gevalle waarin hierdie ooreenkoms nie voorsien nie, beslis die onderskeie partye na oorlegging onder verantwoordelikheid aan hulle onderskeie sinodes.

Art. 12: Hierdie ooreenkoms wat die Akte van samewerking met die Free Reformed Church of North America van 22/9/79 vervang, tree in werking sodra dit deur alle betrokke partye goedgekeur is.

- 6.1.2. De 41ste GKSA-sinode keurde deze Akte goed. Bij navraag bleek het concept van deze Akte door een misverstand niet aan uw deputaten te zijn voorgelegd. Inhoudelijk hebben zij tegen deze Akte geen bezwaar gelet op de overeenstemming met de Akte die voor het Venda-terrein geldt. Alleen willen zij u erop attenderen dat de tekst van art. 8.2 daarvan afwijkt. De Venda-akte leest in plaats van 'die plaaslike kerk' namelijk: 'een van die plaaslike Gereformeerde Kerke'. Daar destijds aan de aanduiding 'die plaaslike kerk' de interpretatie 'Afrikaanssprekende' plaatselijke kerk werd gegeven, is de aan art. 8.1 analoge formulering 'een van die plaaslike Gereformeerde kerke' bepleit en door de GKSA aanvaard (zie Acta 1977 blz. 183 sub 5.1.2 enz. en Acta 1980 blz. 290 sub 5.2.2). Onder voorbehoud dat de analoge formulering wordt aangehouden, stellen deputaten u voor deze Akte van samewerking te aanvaarden.

- 6.1.3. Op basis van het besluit tot overname van het KwaNdebele-terrein van de Free Reformed Church of North America is de relatie tussen de twee betrokken zendingsdeputaatschappen als volgt omschreven:

Preambule: Het zendingswerk van de Free Reformed Church of North America dat onder vigour van de 'Akte van samewerking vir die sendingaksie in die tuisland van die Ndebele's tussen the Free Reformed Church of St. Thomas, die Gereformeerde Kerk Groblersdal en die Gereformeerde Kerk Allemansdrift' werd verricht, is met ingang van 1 januari 1981 overgedragen aan de zending van de Christelike Gereformeerde Kerken in Nederland met dien verstande dat de verantwoordelijkheid voor het Ndebele-zendingswerk wordt gedragen door de zending van de Christelike Gereformeerde Kerken met loyale inspraak van de zending van de Free Reformed

Church, alsmede dat een afgerond onderdeel van het zendingswerk voor rekening van de zending van de Free Reformed Church komt.

Bepalingen:

1. De zendingswerkers zenden zo mogelijk elk kwartaal een rapport over hun werkzaamheden en de stand van zaken aan beide betrokken deputaatschappen.
 2. Zodra het mogelijk is, wordt een conferentie van zendingswerkers in KwaNdebele ingesteld, nader aan te duiden met CZN.
 3. De door de zendingswerker(s) resp. door de CZN ingediende voorstellen en gestelde vragen worden door beide deputaatschappen zo spoedig mogelijk in behandeling genomen.
 4. De FRC-deputaten zullen hun visie op de sub 3 bedoelde voorstellen en vragen ten spoedigste aan de CGK-deputaten kenbaar maken die hiermee bij hun besluitvorming ernstig rekening zullen houden. In geval de CGK-deputaten tot een aan de FRC-visie tegengesteld besluit willen komen, dan zal nader overleg volgen alvorens een definitief besluit wordt genomen. Wanneer de FRC-deputaten hun visie niet binnen een termijn van vier maanden hebben kenbaar gemaakt, geven zij de CGK-deputaten stilzwijgend vrijheid van handelen.
 5. Vragen, opmerkingen enz. naar aanleiding van de ingediende rapporten of anderszins worden door de FRC-deputaten zo spoedig mogelijk aan de CGK-deputaten doorgegeven, die deze vragen, opmerkingen enz. al of niet van hun commentaar voorzien aan de betrokken werker(s) resp. de CZN doorzenden ter beantwoording.
 6. Elk deputaatschap heeft het recht een beroep te doen op elke voor de Ndebele-zending uitgezonden werker om informatie te verstrekken hetzij schriftelijk voor publikatie in de daarvoor door dat deputaatschap aangewezen bladen enz., hetzij mondeling tijdens verlof op zendings-samenkomsten enz.
 7. Ter versterking van een efficiënte samenwerking en ter bevordering van goed overleg zal volgens een nader overeen te komen frequentie regelmatig een FRC-delegatie een CGK-deputaten- c.q. -sectievergadering bijwonen, resp. een CGK-delegatie een FRC-deputatenvergadering.
 8. Wanneer met inachtneming van de in de preambule genoemde verantwoordelijkheid in onderling overleg besloten is voor een bepaalde taak een zendingswerker in te zetten, zal het deputaatschap dat voor deze taak iemand beschikbaar zal stellen, de beslissing om tot uitzending over te gaan niet nemen dan na loyale inspraak van het andere deputaatschap.
 9. De financiering van de Ndebele-zending geschiedt volgens in onderling overleg vastgestelde begroting door de zending-CGK met dien verstande dat de zending-FRC in elk geval het 'afgerond onderdeel' voor haar rekening neemt, alsmede zo mogelijk nader overeen te komen andere projecten.
 10. Wanneer om welke redenen dan ook een van de samenwerkende zendingen van oordeel is de samenwerking te moeten beëindigen, dan zal het besluit daartoe geëffectueerd worden met inachtnemen van een opzegtermijn van drie kalenderjaren. Bij beëindiging van de samenwerking blijven de vaste goederen en de in Zuid-Afrika aanwezige geldmiddelen van de Ndebele-zending ter beschikking van de overblijvende zending.
 11. Beide deputaatschappen zullen het onderling contact onderhouden door middel van correspondentie en de uitwisseling van de notulen voor zover die betrekking hebben op de Ndebele-zending, alsmede door toezending van die stukken die de wederzijdse informatie dienen.
- 6.1.4. Toen de FRC-deputaten er mee instemden dat het Siloam-vrouwenwerk de toekomstige taak van mevr. Overduin zou zijn (zie paragrafen 5.2.3 en 5.2.5.1) – wat zij als 'our project' aanmerkten –, werd de intentie van een 'afgerond onderdeel' wel gehandhaafd, maar kreeg de uitvoering van het genomen besluit en de overeen te komen regeling een ander accent. De – blijvende – betrokkenheid bij het Ndebele-werk wordt tot nu toe geëffectueerd door een niet onaanzienlijke jaarlijkse bijdrage. In hoeverre deze betrokkenheid ook uitdrukking zal vinden in personele inzet, is voor het grootste deel afhankelijk van de mogelijkheden die de FRC-deputaten daartoe ter beschikking staan.
- 6.1.5. Wat de werk/kerk-situatie in KwaNdebele betreft, kan voor een belangrijk deel verwezen worden naar de situatie in Venda (zie paragraaf 5.1.2). Ook in dit 'thuisland' laat de 'trekarbeid' zich gelden. Hierbij komt dan bovendien nog het feit dat het grondgebied van dit thuisland nog lang niet zo geconsolideerd is als Venda. Economisch biedt het ook minder mogelijkheden, terwijl de bevolkingsgroei erg groot is (van 5905 in 1951 naar 32526 in 1970 en 166543 in 1980). Deze groei schijnt de overheden min of meer verrast te hebben, zodat de infrastructuur er niet op berekend was en het veel moeite kost voorzieningen te treffen. Ook ten aanzien van de kerkelijke situatie is er nog veel 'in wording'. De zogenaamde 'onafhankelijke zwarte kerken' hebben een aanzienlijke aanhang. Er schijnt een zekere wisselwerking te bestaan tussen deze kerken en de 'niet-christenen': waar de eerstgenoemden talrijk zijn, zijn de laatste kleiner in tal, en, omgekeerd: waar relatief gezien velen niet-christen zijn, zijn de onafhankelijke kerken minder sterk vertegenwoordigd. De enorme bevolkingsgroei veroorzaakt blijkbaar een ontworteling waarop deze onafhankelijke kerken het best inspelen.

6.2. Diensten.

- 6.2.1. Wanneer ook hier van 'veldwerk' gesproken wordt, dan dient verdisconteerd te worden dat in het huidige stadium deze dienst als de enige alomvattend is. Zowel het gemeentewerk als het zendingswerk worden erin samengevat. Op 13 jan. 1981 werd ds. M. Rebel - reeds sinds 1975 voor de Free Ref. Church van St. Thomas werkzaam in KwaNdebele - door de kerk van Hilversum-Oost uitgezonden en op 18 febr. 1983 ds. H. Jonkman door de kerk van Purmerend. Met de uitzending van laatstgenoemde heeft de bij de overdracht beoogde uitbreiding een begin van uitwerking gekregen. Na inwerking krijgt ds. Jonkman met name de vijf posten van de gemeente Allemansdrift te bewerken, terwijl ds. Rebel zich op verdere uitbreiding van het werk zal concentreren, in eerste instantie in noordelijk KwaNdebele zonder het zuidelijk deel uit het oog te verliezen. Deputaten betreuen het met de beide werkers dat het tot nu toe niet mogelijk bleek zich in het eigenlijke KwaNdebele te vestigen, maar blijven ten dezen diligent.
- 6.2.2. Hoewel momenteel nog geen reëel aspect van het zendingswerk, behoeft de mogelijkheid van 'vormingswerk' niet uitgesloten te worden. Als vrucht van het in paragraaf 6.2.1 genoemde werk kan het feit aangemerkt worden dat sinds kort een gesprek op gang is gekomen tussen ds. Rebel en de dusgenaamde Churchboard waarin allerlei kerkelijke 'leiders' elkaar ontmoeten, over de mogelijkheid een Bijbelschool te stichten om het schrijnende tekort aan opleiding bij het overgrote deel van deze 'leiders' (met name van de onafhankelijke kerken) enigszins te verhelpen. Weliswaar is men het oerling nog niet eens over een beroep op de medewerking van de 'Hollandse zending en zijn kerk', maar een bezoek aan 'Iyani' in Venda schijnt de weerstand tegen een beroep op deze blanken te verminderen. Uiteraard kunnen deputaten op dit moment weinig anders doen dan afwachten tot er duidelijke eenstemmigheid is gekomen, maar met de werkers zien zij hier onverwachte mogelijkheden juist in missionair perspectief, de syncretistische instelling van vele van deze 'onafhankelijke' kerken in aanmerking genomen.
- 6.2.3. In 1980 werd gedacht dat omstreeks 1983 het vrouwenwerk in KwaNdebele zou kunnen starten, niet alleen omdat het terreinwerk zich, naar verwacht werd, dan dermate zou hebben ontwikkeld dat dat werk urgent zou worden, maar ook omdat dan mevr. Overduin ervoor beschikbaar zou zijn. Geruime tijd is met de FRC-deputaten gecorrespondeerd in hoeverre zij juist dit 'afgerond onderdeel' claimen nu mevr. Overduin naar Siloam gaat en zij het werk daar als 'our project' laten gelden. Er is hunnerzijds geen bezwaar wanneer de CGK-zending deze zaak ter hand neemt. De urgentie zal bij het groeiend werk niet te betwijfelen zijn, maar tevens zullen de prioriteiten in het oog gehouden moeten worden. Het overleg daaromtrent is gaande.

7. Thuisfront.

7.1. Propaganda.

- 7.1.1. Ook gedurende deze verslagperiode hebben de gerepatrieerde zendingswerkers, wanneer er een beroep op hen werd gedaan, zich ingezet om de zendingsliefde te versterken. Op de zendingswerkers die met verlof zijn, wordt soms zo veelvuldig een beroep gedaan dat zij nauwelijks aan 'rust' toekomen. Telkens blijkt opnieuw hoe er in de gemeenten behoefte is aan het getuigenis 'uit de praktijk' op zondagsavonden en -dagen. Lettend op het feit dat de huidige generatie met allerlei informatie wordt overspoeld en velen informatiemurw zijn gemaakt, mag dit toch met dankbaarheid geconstateerd worden.
- 7.1.2. De werkgroep 'Audiovisie' heeft gedurende de verslagperiode weinig kunnen uitrichten. Wel zijn er enkele films in Venda gemaakt, maar zonder meer bleken deze niet voor propaganda geschikt. De heer Willem de Geus van Amersfoort had daartoe opdracht ontvangen, primair ten behoeve van het christelijke onderwijs in Venda. In hoeverre zijn werk dienstbaar gemaakt kan worden voor het thuisfront, is nog in onderzoek.

7.2. Zendingsuitgaven.

- 7.2.1. Het Zendingsblad 'Uw Koninkrijk Kome' nadert zijn 75ste jaargang. Begoemen als 'maandschrift' november 1906 ('prijs per jaargang van 12 nummers / 0,50') verschijnt het nu achttmaal per jaar in een oplage van ongeveer 25000 exemplaren. Aangenomen mag worden dat het in praktisch elk christelijk gereformeerd gezin (resp. bij elk pastoraal adres) komt. Voor zover dat niet het geval is, zal dit te wijten zijn aan het feit dat het desbetreffende adres niet is opgegeven. Of het ook in elk gezin resp. op elk adres gelezen wordt? De publikaties van de zendingswerkers bedoelen dat wel! Herhaaldelijk is merkbaar dat deze publikaties op prijs worden gesteld.
- 7.2.2. De zendingskalender die voor het eerst in 1930 verscheen en, behalve in de jaren 1943-1946, sindsdien jaarlijks, is voor 1983 voor de vijftigste keer uitgegeven. Er worden elk jaar zo'n 13000 à 14000 exemplaren verkocht, uiteraard dank zij de voortreffelijke medewerking van de meeste zendingscommissies. De zendingswerkers die foto's met toelichting leveren, doen steeds weer het hunne om iets goeds te geven, waardoor de zending in dagelijkse herinnering bij de gebruikers van de kalender blijft.

- 7.2.3. Nadat in 1976 voor het eerst een zogenaamd 'informatie-nummer' (met grotendeels overgedruken van UKK-artikelen) was verschenen, is de laatste jaren een paar keer gepoogd een nieuw nummer samen te stellen. De werkers schreven er op zichzelf uitstekende artikelen voor waarin hun werk alzijdig werd belicht, maar het gelukte tot nu toe niet tot een bevredigend geheel te komen. Wel zijn er op bescheiden schaal fotokopieën van deze artikelen beschikbaar, zodat aan speciale navraag kan voldaan worden, maar het streven is naar een vlot leesbaar en aantrekkelijk 'nummer' dat op catechisaties en scholen uitgedeeld kan worden.

7.3. Zendingshuis.

- 7.3.1. Naar aanleiding van een desbetreffend verzoek van de deputaten voor het Kerkelijk Administratief Bureau hebben deputaten zich beraden inzake participatie in een eventueel te stichten Centraal Kerkelijk Bureau. Gelet op de ervaringen van hun penningmeester hebben zij grote reserve ten opzichte van de voorgedachte plannen. Naar hun mening is het een brevet van kerkelijke armoede wanneer gesteld wordt dat het 'pro deo'-werk een achterhaalde zaak is, en mogelijk zelfs van geestelijke armoede om ervan uit te gaan dat het steeds moeilijker wordt gemotiveerde mensen te vinden om het bedoelde werk met toewijding over te nemen. In overweging nemende dat voorheen hun financiële administratie een / 2.500,- kostte, terwijl nu een bedrag van bijna / 13.500,- in rekening wordt gebracht, waarbij voor zover hun bekend, nog een x-bedrag uit de middelen van de synode geteld moet worden, menen zij dat een zo exact mogelijke begroting vereist is, om een verantwoorde visie op deze zaak te kunnen geven. Voor de zending levert zo'n centraal bureau geen enkel voordeel, omdat de personeelskosten er niet door zullen verminderen. De argumentatie ten gunste van zo'n bureau kan ook van toepassing geacht worden voor het bestaande bureau, maar unaniem werd de waarde ervan betwijfeld omdat meer hinder dan profijt ondervonden is. En met name de zendende kerken zien met grote aarzeling tegen het initiatief om een Centraal Bureau voor de kerken te stichten aan, daar zij zich verantwoordelijk weten voor de gezinnen van de werkers die hun vrees eveneens kenbaar maakten. Wanneer vertrouwen in de nieuwe opzet wordt gevraagd, zijn deputaten bereid die te geven, maar gezien de moeite die er tot nu toe geweest is, willen zij eerst de effectivering ervan beoordelen voordat zij de zendende kerken kunnen verzekeren dat het onderbrengen van de financiële administratie ten oprichte van die gezinnen verantwoord is. Wat het secretariaat betreft, kan gesteld worden dat het in zekere zin een indifferente zaak is waar dat gebuisvest is. Alvorens een 'verhuizing' van het Zendingshuis te overwegen zal duidelijk dienen te zijn dat een nieuwe investering verantwoord is.
- 7.3.2. Met een toekomstige emeritaatsaanvraag van de huidige secretaris zullen deputaten rekening moeten houden, daar deze de leeftijd die in art. 7 van bijlage 8 van de Kerkorde wordt genoemd, heeft bereikt. Zij vragen derhalve mandaat maatregelen ten behoeve van vervanging te mogen treffen.
- 7.3.3. Afgedacht van de vervanging van de huidige secretaris zal ook de verdere bezetting van het zendingskantoor de blijvende aandacht van deputaten moeten hebben. Terwijl het werk zich sinds het begin van de jaren '60 niet onaanzienlijk heeft uitgebreid, is deze bezetting gelijk gebleven. In dit verband mogen de inzet en de toewijding van de bureau-assistente, mej. W. van Diermen, niet onvermeld blijven.

7.4. Financiën.

Wat de financiële gang van zaken betreft, hopen deputaten u apart te rapporteren daar het financieel verslag over 1981 pas in mei 1983 binnenkwam en over 1982 hun nog niets bekend is. Ook de begrotingen voor de jaren 1984, 1985 en 1986 hopen zij in een aanvullend rapport u voor te leggen.

8. Contacten met andere deputaatschappen en zendingsinstanties.

- 8.1. Met de deputaten voor de hulpverlening wordt een goede relatie onderhouden. Door de benoeming van de voorzitter van de zendingsdeputaten tot lid van het hulpverleningsdeputaatschap is er regelmatig contact. Wanneer er zaken zijn die het beleid van beide deputaatschappen raken - bijvoorbeeld de zaken met betrekking tot EMS en Eukumindo -, wordt er in versterkte mate overleg gepleegd. Voor bepaalde hulpverleningsprojecten op het Vendaterrein is niet tevergeefs een beroep op de deputaten voor hulpverlening gedaan. Wat de medische hulpverlening betreft, is overeengekomen dat deze blijft ressorteren onder de zendingsdeputaten. De bezinning op 'woord en daad', samen in dienst van het Woord, is voor beide deputaatschappen een zaak van wezenlijk belang.
- 8.2. Contacten met de zendingsorganen van andere kerken werden ook gedurende deze verslagperiode hoofdzakelijk schriftelijk onderhouden. Een enkele maal werd mondeling overleg gepleegd, bijvoorbeeld inzake de reeds genoemde EMS en Eukumindo met functionarissen van

de GZB en de Gereformeerde zending. Uitzendingsdiensten van de zending van de Gereformeerde Gemeenten en van de GZB worden op uitnodiging zoveel mogelijk bijgewoond, terwijl omgekeerd uitnodigingen voor de 'eigen' uitzendingsdiensten naar deze zendingen uitgaan, die daaraan ook zoveel mogelijk gevolg geven.

- 8.3. Overeenkomstig het door de vorige synode verleende mandaat 'om in incidentele zeer bijzondere gevallen hulp te bieden, voor zover mogelijk en verantwoord' aan particuliere zendingsinstanties hebben deputaten de International Fellowship of Evangelical Students met een bijdrage van f 10.000,- per jaar gesteund ten behoeve van het werk van dr. H. Jochimsen in Paraguay. Zij lieten zich daarbij mede leiden door de verwachting dat dr. Jochimsen hen zou kunnen informeren omtrent eventuele werkmogelijkheden in Zuid-Amerika. Op een zeer accurate en regelmatige wijze heeft dr. Jochimsen rapport uitgebracht over zijn werk in Paraguay en zijn verkenningen ten behoeve van bedoelde mogelijkheden. Met grote nadruk en dank willen zij hiervan gewag maken. Het studentenwerk dat hij verricht, is zonder twijfel verantwoord werk dat op verantwoorde wijze gedaan wordt. Wel is bij deputaten de vraag gerezen of het op hun weg ligt zendingsgeld door te 'sluizen' als subsidie naar een particuliere zendingsinstantie, wanneer het niet mogelijk blijkt in het beleid van zo'n instantie te participeren en verantwoordelijkheid ervoor te dragen. Tot nu toe is dit ten opzichte van de IFES niet mogelijk gebleken. Deputaten neigen ertoe hier allereerst een taak te zien voor het 'particulier initiatief' en overwegen het 'doorsluizen' van zendingsgeld te verminderen en na een bepaalde tijd te beëindigen. Het komende verlot van de fam. Jochimsen biedt mogelijkheid tot nader overleg en beraad.
- 8.4. Ter uitvoering van de opdracht die de vorige synode gaf 'tot een onderzoek onder welke voorwaarden deputaten mogen en kunnen samenwerken met particuliere zendingsinstanties', benoemden deputaten een kleine commissie van onderzoek en rapport. Hoewel deze commissie nog niet tot een afsluitend rapport kon komen, zodat deputaten nog geen definitief voorstel kunnen indienen, zijn er in de praktijk toch enkele zaken naar voren gekomen die mogelijk tot een - zij het voorlopige - conclusie leiden. In de eerste plaats kan geattendeerd worden op de bonte hoeveelheid van particuliere zendingsinstanties, waaronder vele zogenaamde 'geloofszendingen' die weliswaar geen bezwaar hebben om mensen en gelden uit de kerken te gebruiken, maar van samenwerking met de kerken in geen enkel opzicht willen weten, laat staan dat men aan 'kerkelijke zending' inspraak in en verantwoordelijkheid voor het gevoerde en te voeren beleid toestaat. Toch zal deze inspraak en verantwoordelijkheid een essentiële voorwaarde zijn voor werkelijke samenwerking, nog afgedacht van de onmisbare instemming met grondslag en doelstelling van de betrokken particuliere instantie, die minstens zo essentieel is. In de tweede plaats dient vermeld te worden dat verschillende gemeenten intussen reeds als zendende gemeente fungeren ten behoeve van particuliere zendingsinstanties. Een enkele maal werd het advies van deputaten in de lijn van art. 2 van de overeengekomen Regeling voor de buitenlandse zending (Kerkorde, bijlage 23) gevraagd, maar meestal vernamen deputaten slechts zijdelings dat een gemeente iemand in het kader van de een of andere zendingsorganisatie had uitgezonden. Naar de 'letter van de wet' moge hier het genoemde artikel niet in het geding zijn, omdat bedoelde uitzending niet een missionair dienaar des Woords betreft, de vraag kan toch gesteld worden of, als de zending bij een dergelijke uitzending vooropstaat, het feit dat - met volle eerbiediging van het recht van de plaatselijke kerk in dezen - de zending reeds bijna tachtig jaar nooit zonder het kerkverband is gerealiseerd, zonder meer genegeerd kan worden. In de derde plaats dient nota genomen te worden van het feit dat voor zover particuliere zendingsorganisaties vallen onder de noemer 'geloofszending' bij alle verschil in grondslag en doelstelling zij volgens deskundige informatie gekenmerkt worden door het ontbreken van elke garantie aan de uitgezonden omtrent zijn/haar levensouderhoud en de continuering van het werk. Zonder ook maar één moment het geloofsenthouwen en de geloofsinzet van de jonge mensen die zich op deze wijze laten uitzenden, in discrediet te willen of te kunnen brengen, is het toch de vraag of samenwerking met en medewerking aan een organisatie die daarop min of meer parasiteert, voor de kerk verantwoord is. Een diaconale handreiking kan geboden zijn, maar enige voorzichtigheid evenzeer. Zonder de propagandistische voorsprong juist plaatselijk te onderschatten kan gesteld worden dat het 'doorsluizen' van zendingsgeld ter subsidiëring rechtstreeks of zijdelings naar dergelijke zendingen onjuist is te achten. Concluderend kan gesteld worden dat essentieel voor samenwerking met particuliere zendingsinstanties de vraag is of 1° instemming met grondslag en doelstelling van deze instantie mogelijk is, en of 2° er reëel ruimte gegeven wordt tot inspraak in en verantwoordelijkheid voor het beleid.
- 8.5. Ten opzichte van de 'Stichting voor verbreiding van het Evangelie onder Moslims in Nederland' kan gesteld worden dat deze stichting aan de in de vorige paragraaf genoemde voorwaarden voldoet. In dit rapport zou deze stelling niet vermeld behoeven te worden, ware het niet dat de evangelisatie-deputaten aan de zendingsdeputaten de vraag hadden voorgelegd of het juist is dat alleen de evangelisatie-deputaten in deze stichting participeren. Zijn beide deputaatschappen niet krachtens de aard van hun werk bij de zaak van de stichting betrokken, zodat beide erin

behoren te participeren - uiteraard dan ook in de kosten, elk voor de helft? Zendingsdeputaten hebben geantwoord dat zij evenmin als in 1980 bezwaar hebben tegen participatie in deze stichting (zie Acta blz. 295 sub 7), maar evenals toen de beslissing graag overlaten aan de synode, waarbij zij er wel op wijzen dat financieel gezien een gezamenlijke participatie slechts een verschuiving van lasten zal betekenen: naar schatting zal die participatie de zendingskas een f 20.000,- extra kosten, wat een verhoging met f 0,25 voor de zendingsomslag betekent. Overeenkomstig hun toezegging leggen zij hierbij deze zaak aan u voor.

- 8.6. Inzake de relatie met de Nederlandse Zendingsraad kan gerapporteerd worden dat mevr. drs. W. A. van der Klis bereid was als 'waarnemer' van deputaten op te treden. Als zodanig woont zij zoveel mogelijk de doorgaans zeer instructieve vergaderingen van deze raad bij. Op verzoek van de NZR heeft de secretaris in maart 1983 een 'Kort overzicht over het ontstaan en bestaan van de Christelijke Gereformeerde Zending' aangeboden en toegelicht. De vraag kan gesteld worden of na ongeveer twaalf jaar waarnemerschap redelijkerwijs de tijd niet gekomen is tot het lidmaatschap over te gaan respectievelijk het waarnemerschap te beëindigen wanneer de negatieve aspecten zouden overheersen. Het komt deputaten voor dat dit laatste niet het geval is. De synode drage deputaten op te onderzoeken of aansluiting mogelijk en gewenst is.
- 8.7. Over eventuele aansluiting bij de Europese Arbeitsgemeinschaft für ökumenische Beziehungen mit Indonesien (Eukumindo) is in het voorgaande (paragraaf 4.1.2/3) reeds breed behandeld, zodat daarnaar verwezen kan worden.
9. Voorstellen.
- Deputaten stellen u voor:
- 9.1. opnieuw een deputaat-voorzitter, een deputaat-eerste en een deputaat-tweede penningmeester met een secundus penningmeester te benoemen;
 - 9.2. opnieuw de secretaris tot deputaat te benoemen;
 - 9.3. de samenwerking met de kerken van Hilversum-Oost, Boskoop en Purmerend goed te keuren (zie paragraaf 2.1);
 - 9.4. de samenwerking met de kerken van Rotterdam-Centrum, Amsterdam-Nieuw-West, Leeuwarden en Oud-Beijerland te beëindigen (zie paragraaf 2.2);
 - 9.5. in te stemmen met de 'Akte van samenwerking inzake Sendingaksie in Kwa-Ndebele' onder het gestelde voorbehoud (zie paragraaf 6.1.1/2);
 - 9.6. idem met de preambule en de bepalingen betreffende de relatie met de Free Reformed Church of North America inzake het zendingswerk in Kwa-Ndebele (zie paragraaf 6.1.3);
 - 9.7. mandaat te geven voor het treffen van maatregelen ter vervanging van de huidige zendingssecretaris, wanneer deze met emeritaat gaat (zie paragraaf 7.3.2);
 - 9.8. (voorlopig) uit te spreken dat samenwerking met particuliere zendingsinstanties alleen is toegestaan wanneer 1° instemming met grondslag en doelstelling van deze instanties mogelijk is, en wanneer 2° reële ruimte gegeven wordt tot inspraak in en verantwoordelijkheid voor het beleid (zie paragraaf 8.4);
 - 9.9. op te dragen de mogelijkheid en wenselijkheid van aansluiting bij de Nederlandse Zendingsraad te onderzoeken (zie paragraaf 8.6);
 - 9.10. zo mogelijk aansluiting bij de Europese Arbeitsgemeinschaft für ökumenische Beziehungen mit Indonesien te realiseren (zie paragraaf 4.1.2/3). Zodra zij beschikken over het financieel verslag 1982, hopen deputaten voorstellen van financiële aard u in een aanvullend rapport voor te leggen (zie paragraaf 7.4).

10. Besluit.

Van bepaalde zijde wordt wel eens gesteld dat de Christelijke Gereformeerde Kerken aan 'deputatenzending' doen. Oppervlakkig gezien moge het bovenstaande rapport de indruk wekken dat er voor deze bewering reden bestaat omdat de 'zendende kerken' in feite alleen in de tweede paragraaf worden genoemd, maar het feit dat ze juist daar worden genoemd, wil te verstaan geven dat de aanduiding 'deputaten' in het vervolg gebruikt wordt niet met uitsluiting, maar juist met insluiting van de zendende kerken, elk naar eigen verantwoordelijkheid. Zending is een zaak van de kerk en de kerken, niet van een kerk in los-vast-verband met willekeurig gezochte en tot samenwerking bereid bevonden kerken. Dat hebben 'deputaten-in-ruimere-zin' (dus inclusief de zendende kerken door middel van hun gedeputeerden) pogen te verwerklijken, zich steeds weer bewust dat de werkers op de terreinen het waar moesten maken. Dankbaar mocht geconstateerd worden dat in afhankelijkheid van de Koning der Kerk de arbeid waar het op aankomt, verricht mocht worden en gezegend om Zijn gemeente onder de Toraja's, de Venda's en de Ndebele's te planten en te bouwen. En allen die hierbij betrokken zijn, weten dat zij de voorbede van de kerk en de kerken niet kunnen missen!

K. J. Velema, voorzitter,
M. Drayer, secretaris.

Enkele afkortingen:

BPS	= 'werkkomitee' van de GTM.
DGI	= raad van kerken in Indonesië.
EMS	= Evangelisches Missionswerk in Südwestdeutschland.
FRC	= Free Reformed Church of NA.
GKSA	= Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika.
GPSS	= Protestantse Kerk van Zuid-Celebes.
GTM	= Mamasa-Toraja kerk.
GZB	= Gereformeerde Zendingbond.
NZR	= Nederlandse Zendingraad.
STT	= Theologische Hogeschool.
ZCGK	= zending van de Christelijke Gereformeerde Kerken.

AANVULLEND RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR DE BUITENLANDSE ZENDING

In aansluiting aan het reeds ingediende rapport willen uw deputaten u nu rapporteren betreffende de financiële gang van zaken in de jaren 1980, 1981 en 1982. Wat het laatstgenoemde jaar betreft, kwamen de voor de rapportage benodigde gegevens pas medio juli beschikbaar, waardoor deze rapportage enigszins vertraagd werd. Tevens bieden zij u hierbij de begrotingen aan voor de jaren 1984 tot 1986. In dit aanvullend rapport wordt de indeling van het eerste rapport gevolgd (paragraaf 7.4).

7.4.1. Balansen per 31 december	1980	1981	1982
Vastgelegde middelen	104.100,00	91.548,32	85.600,00
Middellange beleggingen	941.335,00	1.398.070,00	1.259.700,00
Vlottende middelen	363.237,81	464.123,69	494.567,35
Liquide middelen	725.322,34	147.120,69	195.819,94
	<u>2.133.995,15</u>	<u>2.100.862,70</u>	<u>2.035.687,29</u>
Algemene reserve	863.401,17	749.368,76	722.129,76
Reserve uitbreiding	1.000.000,00	1.000.000,00	941.693,93
Bestemmingsrekeningen	82.336,22	123.308,71	153.768,79
Gereserveerde verlofkosten	68.000,00	93.000,00	96.000,00
Vooruitontv. of verschuldigd	120.257,76	135.185,23	122.094,81
	<u>2.133.995,15</u>	<u>2.100.862,70</u>	<u>2.035.687,29</u>

Samenstelling van enkele posten uit de balans per 31 december 1982:

Vastgelegde middelen:	
boekwaarde zendingshuis	f 83.000,00
boekwaarde inventaris	2.600,00
	<u>85.600,00</u>
Middellange beleggingen:	
effecten	959.700,00
11 1/4% deposito Rabobank (aflooptdatum 18/2/83)	300.000,00
	<u>f 1.259.700,00</u>
Vlottende middelen:	
Kerkelijk Bureau CGK	80.920,06
voortuitbetalingen en vorderingen	413.647,29
	<u>f 494.567,35</u>
Liquide middelen:	
Rabobank R.C.	172.939,97
Postgiro	22.879,97
	<u>f 195.819,94</u>

Bestemmingsrekeningen:

reserve onderhoud zendingshuis	1.000,00
Unie School en Evangelie	8.808,90
Bijbelverspreiding	143.959,89
	<u>f 153.768,79</u>

7.4.2. Financieel overzicht over de jaren 1980, 1981 en 1982:

	1980	1981	1982
Ontvangsten:			
opbrengst bijdragen kerken	393.534,34	411.044,24	381.500,00
giften	199.592,92	172.140,93	132.083,09
busjes	126.032,08	126.369,40	124.930,39
zendingscommissies	150.467,70	101.563,51	142.725,43
zendingsavonden	11.804,74	32.082,79	30.289,07
zendingsdagen	69.581,90	66.169,54	61.013,20
scholen	23.514,13	20.413,50	32.482,87
medische dienst	26.500,00	34.397,88	28.154,55
	<u>1.001.027,81</u>	<u>964.181,79</u>	<u>933.178,60</u>
Overige inkomsten:			
interest	118.232,36	155.829,05	177.369,29
diverse activiteiten	8.085,73	4.186,72	f. 5.067,31
legaten	12.577,64	14.243,00	37.845,96
	<u>138.895,73</u>	<u>174.258,77</u>	<u>210.147,94</u>
	<u>1.139.923,54</u>	<u>1.138.440,56</u>	<u>1.143.326,54</u>
Uitgaven:			
Indonesië:			
salarissen (incl. sociale lasten)	95.872,40	105.060,30	111.069,31
subsidie Toraja kerk	93.042,50	116.358,87	120.367,75
medische dienst	11.966,91	14.261,58	12.022,24
verlofkosten	4.405,04	22.411,31	5.000,00
overige uitgaven	37.160,49	61.054,33	105.140,56
	<u>242.447,34</u>	<u>319.146,39</u>	<u>353.599,86</u>
Venda:			
salarissen (incl. soc. lasten)	131.167,50	114.769,33	140.716,16
terreinkosten	230.739,44	267.758,31	316.914,31
verlofkosten	15.377,91	42.505,35	40.908,12
overige uitgaven	27.228,88	127.285,49	849,66
medische dienst	--	61.746,71	65.553,93
	<u>404.513,73</u>	<u>614.065,19</u>	<u>564.942,18</u>
Nederbe:			
salarissen	--	69.837,56	79.152,18
terreinkosten	--	21.010,50	6.654,11
verlofkosten	--	8.000,00	8.000,00
diverse uitgaven	5.267,81	2.717,12	--
	<u>5.267,81</u>	<u>101.565,18</u>	<u>93.806,29</u>
Nederland:			
salarissen (incl. soc. lasten)	66.651,88	71.438,00	86.662,08
huisvestingskosten:			
exploitatie zend.huis	15.561,54	23.584,30	11.827,15
onderhoud zend.huis	4.117,23	3.333,63	2.789,90
	<u>19.678,77</u>	<u>26.917,93</u>	<u>14.617,05</u>
algemene kosten:			
kantoorbehoeften	4.178,98	6.999,43	7.519,17
port en telefoon	5.064,78	5.095,28	6.892,83

reis- en verblijfkosten	1.341,02	1.540,00	516,00
representatiekosten	1.457,00	772,00	709,00
bibliotheek/litteratuur	574,64	1.025,90	488,31
bank- en girokosten	1.371,98	1.964,08	3.364,84
vergaderkosten	14.108,50	17.966,33	14.508,30
propagandakosten	6.566,70	172,90	6.203,50
kosten Kerkelijk Bureau	9.015,00	13.470,00	11.790,00
accountantskosten	5.680,00	2.500,00	2.500,00
diversen	354,98	220,96	11,50
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
Totaal	49.713,58	51.726,88	54.503,45
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
Totaal	788.273,11	1.184.859,57	1.168.131,01
Nadelig saldo	./.	351.650,43	46.419,01
Specificaties:			
Interest:			
rente van effecten	55.365,83	92.687,50	126.707,10
deposito- en bankrente	62.674,62	62.760,33	50.336,21
giro	191,91	381,22	325,98
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	118.232,36	155.829,05	177.369,29
Diverse activiteiten:			
kalenders	30.846,55	30.642,60	33.058,74
postzegels	5.170,00	5.496,10	360,00
artikelen	5.276,94	6.354,53	4.794,86
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	41.293,49	42.493,23	38.213,60
tekort UKK	33.207,76	38.306,51	43.280,91
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	8.085,73	4.186,72	./.
Overige uitgaven Indonesië:			
werkkosten	10.644,73	36.598,24	34.263,97
werkbezoek	753,15	---	25.480,95
documentatie	3.430,50	---	---
moslim-zending	3.843,75	9.459,21	---
reiskosten ds. Podo	---	---	---
(Gen. Synode 1980)	5.900,52	---	---
conferentie Nimes	2.102,05	---	---
leermiddelen	4.096,00	2.399,60	---
jubiläum ds. Geleijne	2.000,00	---	---
projectkosten Mada' en Bunggu	4.000,00	---	---
diversen	389,79	965,00	---
beurzen	---	4.448,21	---
boekwinkel	---	5.184,09	---
repatriëring fam. Bujs	---	---	27.967,19
kosten ir. Slagboom	---	---	2.471,45
kadervorming	---	---	4.741,57
kerkbouw	---	---	3.992,00
reiskosten	---	---	6.223,43
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	37.160,49	61.054,33	105.140,56
Overige uitgaven Vendar:			
werkbezoek 1980	5.267,78	1.680,93	---
Mutale kerk	12.957,40	8.864,78	---
beurzen	8.742,30	---	---
diversen	261,40	199,60	41,66
naaldwerk	---	10.922,63	---
kerkbouw	---	72.082,55	---
overige bouwkosten	---	25.310,00	---
tenen	---	6.010,00	---
fietzen	---	997,50	---

keuringskosten	---	1.217,50	---
schrijfmachinekoppen	---	---	708,00
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	27.228,88	127.285,49	849,66
Overige uitgaven Ndebele:			
werkbezoek 1980	5.267,81	1.680,92	---
keuringskosten	---	1.024,00	---
diversen	---	12,20	---
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	5.267,81	2.717,12	---
7.4.3. Begrotingen:	1983	1984	1985
Indonesië:			
salarissen	100.000,00	60.000,00	61.000,00
subsidie GTM	140.000,00	140.000,00	140.000,00
med. dienst	12.000,00	12.000,00	12.000,00
verlofkosten	5.000,00	6.000,00	6.000,00
overige uitgaven	93.000,00	50.000,00	50.000,00
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	350.000,00	268.000,00	269.000,00
Vendar:			
salarissen	225.000,00	230.000,00	235.000,00
terreinkosten	400.000,00	400.000,00	400.000,00
med. dienst	50.000,00	55.000,00	60.000,00
verlofkosten	50.000,00	50.000,00	50.000,00
overige uitgaven	50.000,00	50.000,00	50.000,00
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	775.000,00	785.000,00	795.000,00
Ndebele:			
salarissen	140.000,00	145.000,00	150.000,00
(incl. woontoel.)	45.000,00	60.000,00	75.000,00
terreinkosten	10.000,00	12.000,00	12.000,00
verlofkosten	20.000,00	25.000,00	30.000,00
overige uitgaven	215.000,00	242.000,00	267.000,00
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	50.000,00	50.000,00	P.M.
aandeel FRC	165.000,00	192.000,00	267.000,00
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	170.000,00	171.000,00	225.000,00
Nederland:			
salarissen	85.000,00	86.000,00	140.000,00
huisvesting	20.000,00	20.000,00	20.000,00
alg. kosten	65.000,00	65.000,00	65.000,00
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	170.000,00	171.000,00	225.000,00
Uitgaven in totaal	1.460.000,00	1.416.000,00	1.556.000,00
Omslag per lid			
uitgaande van 75000 leden	19,47	18,88	20,75
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	21,24		
Toelichting op de begrotingen:			
Indonesië: de salarissen op de begroting van 1983 betreffen die voor dr. E. van Riessen en enkele maanden voor drs. C. W. Bujs; vanaf 1984 betreft deze post ir. J. Slagboom; de verhogingen hebben uitsluitend betrekking op de dienstjarentelling en stijgende sociale lasten. Inzake de subsidies zijn geen verhogingen begroot, daar het beleid gericht is op geleidelijke vermindering van de subsidie. Onder de overige uitgaven vallen de repatriëringkosten van dr. Van Riessen en de vooropleidingskosten van kand. Slagboom.			
Vendar: de salarissen worden hoger geraamd uitsluitend voor dienstjarentelling en hogere sociale lasten; aangenomen wordt dat de predikantstraktementen de eerstvolgende jaren niet zullen stijgen. De terreinkosten mogen niet hoger worden dan de begroting 1983. De verhogingen betreffende de medische dienst vinden hun oorzaak in de te verwachten stijging van de sociale lasten.			
Ndebele: de salarissen worden hoger begroot wegens dienstjaren, woninghuur/toelage en			

stijgende sociale lasten. Bij de terreinkosten is rekening gehouden met uitbreiding van het werk, evenals bij de overige uitgaven. Wat het aandeel van de Free Reformed Church betreft, die achteraf haar bijdrage ter beschikking stelt, vermeldt de begroting voor 1984 deze volgens ontvangen toezegging voor 1983. Omdat het vrouwenwerk op Siloam nu voor FRC-rekening komt, is het niet bekend of en voor hoeveel de FRC zal bijdragen voor de volgende jaren ten behoeve van het Ndebeleterrein; daarom is deze post P.M. opgenomen.

Nederland: inzake de salarissen is voor 1983 en 1984 rekening gehouden met verhoogde sociale lasten. In verband met de toekomstige emeritering van de secretaris is vanaf 1985 begroot voor de vervanging, waarvoor een ruime inwerkperiode nodig zal zijn. De huisvestingskosten en de algemene kosten zijn 'bevroren' op het peil van 1983.

Omslag: om aan alle verplichtingen te kunnen voldoen is voor de jaren 1984, 1985 en 1986 nodig per lid respectievelijk f 18,88, f 20,75 en f 21,24, nader te verdelen in collecten/omslagen en overige ontvangsten.

Reserve uitbreiding: in 1982 verminderde deze reserve met f 58.306,07 ten gevolge van de voorbereidingskosten voor de predikanten Joekman en Van Langevelde. In 1983 zal de reserve worden aangesproken voor minstens f 400.000,- in verband met de kapitaalsuitgaven die gedaan moeten worden voor uitzendkosten (vliegtickets, verhuiskosten, uitrusting), huisvesting en vervoer. Het resterende bedrag zal hard nodig zijn voor verdere investeringen.

- 7.4.4. Samenwerking met het Kerkelijk Bureau: destijds hebben deputaten met klem van redenen verzocht ontheffen te worden van de verplichting om de financiële administratie bij het Kerkelijk Bureau onder te brengen (zie hun rapporten 1974 paragraaf 7.6, 1977 paragraaf 7.4 en 1980 paragraaf 9.4). Zonder deputaten in casu de penningmeester een reële kans te geven hun standpunt toe te lichten en te verdedigen, besloot de Synode van 1977 'dat de financiële zendingsadministratie ondergebracht behoort te worden bij het Kerkelijk Bureau' (Acta art. 170.1). Waaronder dit pas met ingang van 1 januari 1980 geschiedde, hebben deputaten in hun rapport-1980 verantwoord. Na drie jaar ervaring met de samenwerking tussen de penningmeester en het Kerkelijk Bureau - naar de mening van deputaten een proefperiode om te zien of deze samenwerking redelijkerwijs verantwoord is te achten - zijn deputaten tot een negatieve beoordeling gekomen die hen opnieuw brengt tot het dringende verzoek hen te ontheffen van de verplichting om de financiële zendingsadministratie bij het Kerkelijk Bureau onder te brengen. Ter argumentatie willen zij u op het volgende wijzen:

1. Wat de groepering van de cijfers betreft, kan de penningmeester geen enkele verantwoordelijkheid accepteren voor de cijfers die in paragraaf 7.4.2 zijn geproduceerd; dat is hem alleen voor de begin- en eindcijfers mogelijk; daarbij dient dan tevens gelet te worden op het feit dat het onderbrengen van de administratie bij het Kerkelijk Bureau geen vermindering, eerder vermeerdering van werk voor hem inhield.
2. Ook al is het theoretisch wellicht goed te beredeneren, de praktijk heeft uitgewezen dat het invoegen van een in wezen overbodige - en daardoor altijd kostbare - tussenschakel frustrerend werkt zowel naar de kant van de gevers als naar de kant van deputaten; de penningmeester mist de mogelijkheid om tijdig en adequaat te reageren in het gevoelige en kwetsbare contact met de zendingsgevers, terwijl het vereiste inzicht in de gang van zaken wordt bemoeilijkt om zijn taak in het deputaatschap naar behoren te volbrengen.
3. Beschikten deputaten vóór 1980 steeds in januari of februari over het financiële verslag van het voorgaande jaar, wat voor de beleidsvorming van de grootste betekenis was, ná 1980 hebben zij deze tijdige verslaggeving moeten missen. Voerafgegaan door enkele concepten die van de penningmeester tijdrovende correctie vergden, waarbij het niet altijd mogelijk was dat hij zich de agenda door het Kerkelijk Bureau liet voorschrijven, ontvingen deputaten het definitieve verslag over 1980 op 30 juni 1981, dat over 1981 op 24 mei 1983 (na een laatste concept op 3 december 1982) en dat voor 1982 op 12 juli 1983.

Dit alles constaterende menen deputaten unaniem dat er voor hun penningmeester noch bijgevolg voor hen een werkbare situatie op deze wijze mogelijk is, waarvoor hij én zij de verantwoordelijkheid kunnen dragen. Het betrokken deputaatschap is hierover geïnformeerd.

De voortgang van het werk en het welzijn van de werkers is dermate afhankelijk van een goede functionering van het penningmeesterschap dat naar de mening van de zendingsdeputaten aan deze functionering prioriteit verleend dient te worden boven het bestaande Kerkelijke Bureau respectievelijk een te stichten Centraal Kerkelijk Bureau.

Deputaten verzoeken u derhalve met klem het desbetreffende besluit van de Synode van 1977 te casseren en hen te ontheffen van de verplichting hun financiële administratie bij het Kerkelijk Bureau onder te brengen.

9. Voorstellen (vervolg).

In vervolg op de voorstellen in paragraaf 9 van hun eerste rapport stellen deputaten tevens voor:

9.11. op basis van de ingediende begrotingen de minimumbijdragen per (doop)lid voor de jaren 1984, 1985 en 1986 te stellen op resp. f 18,88, f 20,75 en f 21,24 inclusief de bijdragen die via de collecten verwacht worden (zie paragraaf 7.4.3);

9.12. na cassatie van het desbetreffende besluit van de Synode van 1977 (Acta art. 170.1) deputaten te ontheffen van de verplichting hun financiële zendingsadministratie bij het Kerkelijk Bureau onder te brengen (zie paragraaf 7.4.4).

K. J. Velema, voorzitter,
M. Drayer, secretaris.

BIJLAGE 27

Art. 56

Rapport 2 van commissie VI betreffende buitenlandse zending

Deputaten en werkers.

Deputaten hebben in deze periode weer veel werk moeten verrichten. Zij hebben zich voor dit werk met liefde ingezet. Dankbaar vermeldt uw commissie dit. In hun rapport spreken deputaten over de repatriëring van drs. C. W. Buijs, die zich binnen de Torajakerk heeft ingezet voor de kadervorming. Met deputaten spreken wij onze waardering uit voor zijn werk.

Een bijzonder afscheid is het afscheid van drs. E. van Riessen na meer dan vijftig jaar als zendingsarts te hebben gewerkt (sinds 1969 in Mamasa). Uw commissie sluit zich geheel aan bij de woorden, die deputaten aan haar vertrek wijden (4.2.2). De grote aandacht, die deputaten in hun rapport aan haar werk geven, is zeer terecht.

In ons rapport willen wij er niet aan voorbijgaan, dat onze emeritus missionair predikant ds. M. Geleijnse dit jaar de leeftijd van 90 jaar mocht bereiken. In een rapport als dit zijn we bezig met de vrucht, die de Here ook op zijn arbeid gaf. De Here gedenke onze broeder in de avond van zijn leven.

Zendende kerken (2.1 en 2.2).

Uw commissie kan zich geheel vinden in het beleid en de voorstellen van deputaten met betrekking tot hun relatie met de zendende kerken.

Relatie van deputaten met allerlei werkers.

Uw commissie sprak met deputaten over het gerapporteerde in 2.4. Deputaten onderhouden contact met alle werkers op het Vendaterrein, die hun bekend zijn. Ook als ze repatriëren. Ter plekke, op het terrein zelf, ligt het niet eenvoudig. Sommigen voelen zich buitengesloten. Bij de Conferentie (zie 5.3) behoren ze niet. Deputaten vragen zich af of een onderverdeling van de Conferentie in secties een mogelijkheid kan bieden voor beter onderling contact van allerlei werkers.

Werkers in hetzelfde ziekenhuis hebben soms een verschillende verlofregeling. Daar kunnen deputaten niets aan doen. In Siloam zijn deputaten slechts verantwoordelijk voor een beperkt aantal mensen. Het is uw commissie duidelijk geworden dat deputaten hier voortdurend mee bezig zijn, juist ook met de vraag naar de relatie die moet worden onderhouden met gemeenten, die werkers uitzonden.

Eukumindo (4.1.1-4.1.3).

De rapportage van deputaten is hier zeer duidelijk. Eukumindo is een informatieorgaan van alle kerken, die vanuit Europa zending in Indonesië bedrijven. Zoals deputaten de situatie tekenen, is er alle reden de aansluiting bij Eukumindo te realiseren.

Eenheid en samenwerking (4.1.4).

Deputaten hebben ons nog wat nader ingelicht over de vraag van eenheid en samenwerking, die voor de Indonesische kerken niet te ontwijken is. Naar wat voor samenwerking men ook groeit, de positie als landskerken zal wel behouden blijven. Deputaten verzekerden ons, dat reeds jarenlang gebleken is, dat men in Indonesië praktisch geen modernisme kent. De inbreng van de andere kerken via de DGI is een bijbelse inbreng.

Kand. ir. J. Slagboom (4.2.1).

Uw commissie mocht vaststellen, dat deputaten, ook nu kandidaat Slagboom nog in Nederland is, zijn financiële positie op goede wijze hebben geregeld.

Afkoopsom (4.2.3).

Uw commissie had aanvankelijk wat moeite met het aanbod aan de geëmeriteerde Toraja-predikanten hun emeritaatsloelage met een eenmalig bedrag af te kopen. Toelichting door deputaten maakte ons duidelijk, dat dit, gezien de Toraja-verhoudingen, een aanvaardbare handeling was. Bij verstandig beheer van de afkoopsom gaat men er ook zeker niet op achteruit.

Uitzending naar het Venda-terrein.

Wij vernamen van deputaten, dat met ieder die uitgezonden wordt naar Venda uitvoerig gesproken wordt over de politieke toestand, die men zal aantreffen. Onze werkers staan naast het volk waar zij onder werken. Dit is, aldus de deputaten, van grote betekenis in de gevoelige politieke situatie.

Het Ndebele-terrein (6.1).

De commissie vernam, dat die Sendingsdeputate van die Nasionale Sinode van die Geref. Kerk in Suid-Afrika hun excuses hebben aangeboden aan onze deputaten omdat de in 6.1.1. genoemde Akte niet aan onze deputaten werd voorgelegd. De commissie stelt zich achter het voorstel van deputaten om de 'Akte van samenwerking insake Sendingsaksie in Kwa-Ndebele' te aanvaarden met de door deputaten voorgestelde wijziging.

Vormingswerk (6.2.2).

Deputaten willen de zaak van het vormingswerk in Kwa-Ndebele nog eens met ds. Rebel doorspreken. Vormingswerk met een gereformeerde signatuur kan van grote betekenis zijn, ook voor de leiders van de onafhankelijke kerken. De charismatische figuren in soms zeer syncretistische gemeenten missen vaak een goede ondergrond. Maar het is voor deputaten nog niet zeker of de mogelijkheden om tot goed vormingswerk te komen wel zo groot zijn.

Zendingshuis en samenwerking met het Kerkelijk Bureau (7.3.1 en 7.4.4).

Het is voor de voortgang van het werk, voor het welzijn van de werkers en om een werkbare situatie te behouden voor de penningmeester, beter de financiële administratie weer geheel bij deputaten zelf onder te brengen. De argumenten, genoemd in 7.4.4, zijn voor uw commissie doorslaggevend.

Met nadruk wijzen wij er op, dat hiermee niets ten nadele van het KAB wordt gezegd. Ook deputaten onderstreepten in hun gesprek met ons, dat de stagnatie en de moeilijkheden niet mogen worden aangevoerd als een verwijt aan het adres van het KAB.

Het KAB is vaak overbelast. De penningmeester van deputaten is niet steeds in staat, naast zijn gewone dagtaak, met de zendingsadministratie bezig te zijn op het moment, dat men dit op het KAB van hem vraagt.

Een besluit om de zendingsadministratie los te koppelen van het KAB behoeft zeker niet te betekenen, dat nu al de basis wordt gelegd voor moeilijkheden met een eventueel te stichten Centraal Bureau. In de toekomst kan blijken hoe zo'n bureau zich ontwikkelt en of dan betere mogelijkheden aanwezig zijn voor samenwerking met zendingsdeputaten.

Secretaris (7.3.2).

Met het mandaat, dat deputaten vragen in verband met een toekomstige emeritaatsaanvraag van de huidige secretaris, bedoelen zij niet dat ds. Drayer zijn werk zou willen neerleggen nog voor de volgende generale synode.

Deputaten willen in de komende tijd bezig zijn met het 'profiel' van de toekomstige secretaris en met de vraag welke taken hem moeten worden toevertrouwd. Daarvoor vragen zij uw toestemming. De volgende synode zal dan D.V. hebben te beslissen in de benoeming van een nieuwe secretaris. Uw commissie stelt zich hier achter.

Contacten met andere deputaatschappen en zendingsinstanties (8.1-8.4).

Deputaten hebben, naar de mening van uw commissie, voldaan aan de opdracht, die de vorige synode gaf, tot een onderzoek onder welke voorwaarden deputaten mogen en kunnen samenwerken met particuliere zendingsinstanties. De voorlopige conclusies van dit onderzoek onderschrijft uw commissie.

Werk onder de moslims in Nederland (8.5).

Er zijn raakvlakken tussen de 'Stichting' en het werk van onze zendingsdeputaten. Hun ervaring met het werk in een overwegend islamitisch land kan van betekenis zijn binnen de stichting. Participatie is, naar onze gedachten, een goede zaak. Het is echter de vraag of nu ook aan financiële deelneming moet worden gedacht. Dit betekent inderdaad slechts een verschuiving van lasten. Naar de mening van uw commissie kan de financiële verantwoordelijkheid blijven berusten bij het deputaatschap voor de evangelisatie. Het heeft geen zin de ene omslag te verlagen om de andere te verhogen.

Nederlandse Zendingsraad (8.6).

Uw commissie is van mening dat een onderzoek naar de wenselijkheid van aansluiting bij de Ned. Zendingsraad nog niet kan inhouden dat deputaten vóór de volgende synode deze aansluiting reeds verwerkelijken. Dan zouden we in hun rapport reeds een duidelijke onderbouwing van deze aansluiting hebben moeten aantreffen. Principieel worden de zaken hier nog niet duidelijk gesteld. De resultaten van het onderzoek kunnen worden voorgelegd aan de volgende synode.

Voorstellen

De commissie stelt u voor:

1. deputaten te danken voor het werk, dat zij in de afgelopen periode hebben verricht en hun werkzaamheden goed te keuren;
2. opnieuw een deputaat-voorzitter, een deputaat-eerste en een deputaat-tweede penningmeester met een secundus penningmeester te benoemen;
3. opnieuw de secretaris tot deputaat te benoemen;
4. de samenwerking met de kerken van Hilversum-Oost, Boskoop en Purmerend goed te keuren;
5. de samenwerking met de kerken van Rotterdam-Centrum, Amsterdam-Nieuw-West, Leeuwarden en Oud-Beijerland te beëindigen;
6. in te stemmen met de 'Akte van samenwerking insake Sendingsaksie in Kwa-Ndebele' onder het gestelde voorbehoud;
7. idem met de preambule en de bepalingen betreffende de relatie met de Free Reformed Church of North America inzake het zendingswerk in Kwa-Ndebele;
8. deputaten op te dragen om - in verband met naderend emeritaat van de huidige zendingssecretaris - de benoeming van een opvolger voor te bereiden en een voorstel te doen aan de volgende generale synode;
9. instemming te betuigen met de voorlopige conclusie van het onderzoek door deputaten: dat samenwerking met particuliere zendingsinstanties alleen is toegestaan wanneer 1e instemming met grondslag en doelstelling van deze instanties mogelijk is, en wanneer 2e reële ruimte gegeven wordt tot inspraak in en verantwoordelijkheid voor het beleid;
10. deputaten op te dragen de mogelijkheid en wenselijkheid van aansluiting bij de Nederlandse Zendingsraad te onderzoeken en met betrekking tot deze aansluiting een voorstel te doen aan de volgende synode;
11. zo mogelijk aansluiting bij de Europese Arbeitsgemeinschaft für ökumenische Beziehungen met Indonesië te realiseren;
12. aan deputaten op te dragen deel te nemen in de 'Stichting tot verbreiding van het evangelie onder moslims in Nederland', met dien verstande dat de financiële verantwoordelijkheid van onze kerken ten opzichte van de stichting blijft bij het deputaatschap voor de evangelisatie;
13. opnieuw een minimumbijdrage vast te stellen voor de jaren 1984, 1985 en 1986;
14. na cassatie van het desbetreffende besluit van de Synode van 1977 deputaten te ontheffen van de verplichting hun financiële administratie bij het Kerkelijk Administratief Bureau onder te brengen.

A. W. Drechsler, rapporteur.

BIJLAGE 28

Art. 57, 62, 88, 92, 93, 101, 105, 106, 107, 186

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR DE EENHEID VAN DE GEREFORMEERDE BELJIDERS EN DE CORRESPONDENTIE MET BUITENLANDSE KERKEN**Inhoud****Inleiding****Algemeen overzicht**

1. Deputaten
2. Werkwijze en vergaderingen

Binnenland

- I. Verhouding tot de Nederlands Gereformeerde Kerken:
 - a. onderzoek
 - b. samsprekingen
 - c. contacten met kerkelijke vergaderingen
- II. Het C.O.G.G.
- III. Diversen.

Buitenland

Inleiding

In de periode waarover u nu rapport ontvangt, hebben deputaten gewerkt aan de opdracht verstrekt door de Generale Synode van 1980. Die opdracht luidde onder meer naar de vastgestelde instructie: 'Naar de eis van het Woord van God en in overeenstemming met de gereformeerde confessie wegen te zoeken die kunnen leiden tot de eenheid van de kerken van gereformeerde belijdenis in Nederland en alles te doen wat bevorderlijk is voor een toenadering die op kerkelijke eenheid gericht is'. In de afgelopen periode heeft de arbeid van deputaten voornamelijk in het teken gestaan van de nadere bezinning op de bezwaren die in plaatselijke kerken leven tegen nauwere contacten met de plaatselijke Nederlands Gereformeerde Kerk.

Nadat in de voorafgaande jaren de belangrijkste punten aan de orde waren gesteld wat betreft de leer, de toelating des heils en de kerkregering is er een periode ingetreden, waarin wij stonden voor de vraag: hoe nu verder?

De inhoud van het rapport zal deze stand van zaken nader adstrueren. Wat de contacten met kerken in het buitenland betreft, hebben deputaten zich in deze periode vooral beziggehouden met vraagstukken rondom de Gereformeerde Oecumenische Synode.

Algemeen overzicht

1. Deputaten

De generale synode van Amersfoort benoemde tot deputaten:

ds. B. van Smeden, voorzitter; drs. J. C. L. Starreveld, algemeen secretaris en secretaris binnenland; ds. G. Bülkes, secretaris buitenland; ds. K. Boersma; Th. van Dolderen; A. van Hattum; ds. D. Slagboom; drs. W. Steenberg; prof. dr. W. H. Velema; prof. dr. J. P. Versteeg; ds. J. Westerink. De broeders ds. K. Boersma, Th. van Dolderen, ds. D. Slagboom en prof. dr. W. H. Velema werden voor het eerst benoemd.

Vier broeders werden op hun verzoek niet herbenoemd. Br. K. Geleijnse en ds. A. Rebel, die niet herbenoemd werden, overleden in de afgelopen periode. Met dankbaarheid gedenken wij hun inzet en arbeid voor ons deputaatschap. Van prof. dr. J. van Genderen en prof. dr. W. van 't Spijker, die eveneens niet herbenoemd werden, werd afscheid genomen in een deputatenvergadering, waarin hun dank werd gebracht voor hun arbeid in het deputaatschap verricht. Prof. dr. J. van Genderen is 24 jaar deputaat geweest, waarvan 21 jaar als gewaardeerd voorzitter.

Ds. G. Bülkes deelde mee niet voor herbenoeming in aanmerking te komen. Dit wegens het bereikt hebben van de leeftijd van 70 jaar. Drs. W. Steenberg heeft de wens te kennen gegeven niet herbenoemd te worden. De secretaris-binnenland heeft verzocht van deze taak in het deputaatschap ontheven te worden.

2. Werkwijze en vergaderingen

Ook in deze periode waren de leden van het deputaatschap verdeeld over twee secties: een sectie-binnenland en een sectie-buitenland. De vertegenwoordiging in het C.O.G.G. behoort tot de taak van de leden van de sectie-binnenland.

In deze periode werden de vergaderingen van het gehele deputaatschap gehouden op 11 november 1980; 16 januari, 4 mei, 3 juni, 3 september en 15 december 1981; 19 maart, 25 mei, 1 september en 11 oktober 1982; 12 januari en 21 maart 1983; in totaal twaalf maal.

De secties vergaderden een enkele keer afzonderlijk. Ook werden kleine commissies ad hoc ingesteld om een rapport of een nota ten dienste van de vergadering op te stellen.

Met de commissie voor contact en samenspreking van de Nederlands Gereformeerde Kerken werd zesmaal vergaderd.

Alle vergaderingen werden in Amersfoort gehouden.

Binnenland

1. Verhouding tot de Nederlands Gereformeerde Kerken.

De Synode van 1980 gaf drie opdrachten aan de deputaten met betrekking tot de Nederlands Gereformeerde Kerken, namelijk: 'in de verhouding tot de Nederlands Gereformeerde Kerken deputaten op te dragen zich nader te bezinnen op de oorzaken waarom op vele plaatsen geen contacten zijn of waarom zij soms verbroken zijn; deputaten op te dragen om in eventueel overleg met de commissie van de Nederlands Gereformeerde Kerken alles te doen wat mogelijk is om de genoemde oorzaken weg te nemen, opdat de contacten zullen worden gelegd of hersteld.

Deputaten op te dragen met de commissie van de Nederlands Gereformeerde Kerken door te blijven spreken over de zaken die het gestalte geven aan eenheid bevorderen e.q. in de weg staan'.

Bovendien werd besloten 'niet over te gaan tot het gestalte geven aan eenheid in de vorm van afvaardiging naar elkaars synoden'. Hierbij werd door deputaten betrokken de brief, die de synode verzond aan de Landelijke Vergadering van de Nederlands Gereformeerde Kerken te Breukelen op

10 januari 1981: 'Uiteraard is het belangrijk dat deze opdracht uitgevoerd wordt in nauw overleg met de commissie van de Nederlands Gereformeerde Kerken opdat plaatselijke contacten zullen worden gelegd of hersteld en in ieder geval duidelijk wordt hoe de verhoudingen precies liggen. Deputaten en commissie zouden gezamenlijk kunnen taxeren of deze oorzaken juist zijn of dat zij niet zijn te handhaven'.

Op drieërlei wijze hebben deputaten de opdrachten van de synode uitgevoerd: door een onderzoek in te stellen (a); door de samensprekingen voor te zetten (b) en door contacten met kerkelijke vergaderingen (c).

a. Onderzoek

Teneinde een goed inzicht te krijgen in de oorzaken die contact met de Nederlands Gereformeerde Kerken verhinderen of belemmeren, werd een kleine commissie ingesteld om bij de plaatselijke kerkeraden navraag te doen.

Er bleken 71 kerken te zijn, die plaatselijk contact zouden kunnen hebben met een Nederlands Gereformeerde Kerk. Uit 24 kerken werd gemeld, dat zij geen contacten onderhielden. Contacten hadden 47 kerken, contacten die in 23 kerken tot kanselruil en/of gemeenschappelijke diensten leidden.

De deputaten hebben zich gewend tot die kerken, die wel contact zouden kunnen hebben, maar die nog niet tot kanselruil zijn gekomen. Al deze kerken hebben hun medewerking gegeven en per brief gereageerd of zijn telefonisch benaderd.

Eén vraag werd hen voorgelegd namelijk of zij wilden aangeven om welke oorzaken er geen contact was met de Nederlands Gereformeerde Kerk. Enkele algemene conclusies werden getrokken:

1. Er is een duidelijker inzicht in de plaatselijke situatie dan in 1979.
2. De contacten blijken toegenomen.
3. Het lijkt thans niet de aangewezen weg om ter bevordering van de eenheid op plaatselijk niveau stimulerende activiteiten op de plaatselijke gemeenten te richten. De indruk lijkt gewettigd (in algemene zin gesproken) dat plaatselijk die activiteiten ontwikkeld worden die redelijkerwijze mogelijk lijken.
4. Het is zinvol, dat de deputaten en de commissie van de Nederlands Gereformeerde Kerken hun gemeenschappelijke activiteiten richten op de stimulering van samenwerking op landelijk niveau, waarbij met name valt te denken aan nationale en internationale samenwerking en gemeenschappelijke arbeid op het niveau van de deputaatschappen der beide kerken.

Na deze algemene conclusies getrokken te hebben, gingen twee commissies aan het werk.

Eén commissie heeft de bezwaren nader onderzocht, die de kerkeraden inbrachten tegen contact met de Nederlands Gereformeerde Kerken. De andere commissie richtte zich op het onderzoeken van de mogelijkheden tot samenwerking van deputaatschappen van de Christelijke Gereformeerde Kerken en de Nederlands Gereformeerde Kerken.

Uit beide commissies worden de bevindingen doorgegeven.

De commissie die zich nader bezonnen heeft op de bezwaren uit de kerken merkte op, dat de bezwaren tegen de prediking in de Nederlands Gereformeerde Kerken het zwaarst wegen.

In hoofdzaak betreffen deze bezwaren de gemeentebeschouwing (dat er tweërlei kinderen des verbonds zijn wordt niet of te weinig verdisconteerd); de wedergeboorte (de noodzaak daarvan wordt niet of weinig gehoord); en het leven des geloofs (de functionering daarvan in de bezwaren wordt voorbijgegaan). De bezwaren worden hier en daar onderbouwd met een verwijzing naar de belijdenis bijvoorbeeld D.L. I, 16 en Heidelbergse Catechismus zondag 1.

De bezwaren worden alleen incidenteel nader aangetoond door concrete voorbeelden van preken. Het bleek dat dezelfde bezwaren eerder zijn behandeld, zoals ondermeer blijkt uit de Gemeenschappelijke Verklaring. We kunnen er echter niet aan voorbijgaan, dat deze bezwaren zijn blijven leven. Langdurig hebben deputaten zich bezonnen over de te volgen handelwijze. Een voorstel om zich tot de kerkeraden, die bezwaren hebben te wenden en gesprekken met hen te houden, werd niet aanvaard. In de samenspreking werden deze bezwaren wel aan de orde gesteld. Hierna werd de reactie van de Nederlands Gereformeerde commissie breder behandeld.

In de door de synode gevraagde nadere bezinning kwam de vraag naar de taxering van de bezwaren naar voren. Hier deed zich een verscheidenheid van meningen in de kring der deputaten voor.

Verschillende broeders uitten de gedachte, dat wij niet onze intern-kerkelijke problematiek mogen doorschuiven naar de Nederlands Gereformeerde Kerken en inbrengen in de samenwerking, die daardoor onder druk zou komen te staan. Alle deputaten kwamen in de taxatie van de bezwaren tot de conclusie, dat de bezwaren geen voldoende grond vormen om niet verder te gaan met de contacten. Een aantal deputaten vindt, dat er vertrouwen mag zijn in de groeiende eenheid en dat er concrete stappen daartoe gedaan moeten kunnen worden. Anderzijds wegen de bezwaren van kerkeraden zo zwaar voor sommige deputaten, dat grote voorzichtigheid is geboden. De verscheidenheid van de taxatie der bezwaren in de kring van deputaten werd open besproken met de Nederlands Gereformeerde commissie.

Ter afsluiting zij vermeld, dat de deputaten in het oog hielden, dat de Gemeenschappelijke Verklaring de basis is om verder te komen en dat onze waarachtigheid in het geding is in het licht van eerdere besluiten van de generale synode.

De commissie die de mogelijkheden tot samenwerking tussen deputaatschappen onderzocht, bracht het volgende verslag:

In het algemeen werd geconstateerd, dat de Nederlands Gereformeerde kerken minder deputaatschappen kennen en slechts in een enkel geval – de emeritaatsvoorziening – werken met een landelijke omslag.

De volgende opmerkingen werden gemaakt ten aanzien van verschillende onderdelen van het kerkelijk werk:

Bijstand aan hulpbehoevende kerken en kerkbouw. De Nederlands Gereformeerde Kerken kennen niet zoals de Christelijke Gereformeerde Kerken een landelijke regeling. Een plaatselijke kerk kan een beroep doen op de kerken in de regio en eventueel via de regio op de landelijke kerken.

Zending. Mogelijk kan er ten aanzien van Zuid-Afrika, waar beide kerken werken, overleg zijn tussen een commissie uit de zending kerken van de Nederlands Gereformeerde Kerken en deputaten van de Christelijke Gereformeerde Kerken.

Varenden. Bij de Nederlands Gereformeerde Kerken is er te weinig noodzaak om het werk onder de varenden te organiseren. Mogelijk kan er in de Nederlands Gereformeerde Kerken op geattendeerd worden, dat de Christelijke Gereformeerde Kerken een predikant voor dit werk hebben.

Kerkjeugd. De Nederlands Gereformeerde Kerken kennen geen deputaten voor contact met de kerkjeugd. Wel hebben beide kerken een landelijke jongerenorganisatie. Mogelijk zou er contact gelegd kunnen worden tussen die organisaties. Opgemerkt wordt, dat plaatselijk contact tussen de verenigingen vaak moeilijk is. Is er bij de Nederlands Gereformeerde jeugd meer studiezijn?

Onderwijs. De suggestie wordt gedaan, dat de Nederlands Gereformeerde Commissie via het rapport aan de Landelijke Vergadering zal stimuleren dat er ook een Nederlands Gereformeerd overlegorgaan komt op dit terrein.

Gehandicapten. Mogelijk kan de Nederlands Gereformeerde commissie de eigen kerken attenderen op wat er gedaan wordt van Christelijke Gereformeerde zijde aan pastoraat onder doven, gehandicapten en in ziekenhuizen.

ADMA en Kerk en Bedrijfsleven. Van Christelijke Gereformeerde zijde wordt een toelichting gegeven op de arbeid van beide deputaatschappen, die zich bezighouden met bezinning en instructie op het terrein van diaconaat, maatschappelijk werk en van de vragen waarvoor de industriële samenleving ons stelt.

De noodzaak wordt onderstreept van wederzijdse informatie over wat er bij beide kerken aan bezinning en instructie gedaan wordt.

Hulpverlening binnen- en buitenland. In de Nederlands Gereformeerde Kerken hebben bepaalde kerken bepaalde projecten en doen daarvoor soms een beroep op de zusterkerken.

Financiële zaken. Hiervoor geldt geen landelijke regeling bij de Nederlands Gereformeerde Kerken. Evangelisatie. Ook hiervoor is geen landelijke regeling bij de Nederlands Gereformeerde Kerken.

Theologische Hogeschool. De Nederlands Gereformeerde commissie heeft er begrip voor, dat samenwerking in en met het Curatorium moeilijk is, gezien het kerkelijke karakter van de Hogeschool in Apeldoorn. Vanwege de eigen verantwoordelijkheid die men heeft voor de Nederlands Gereformeerde studenten, is er een begeleidingscommissie, die slechts incidenteel contact heeft met de hoogleraren. Het overgrote deel van de Nederlands Gereformeerde theologische studenten geeft gevolg aan het advies in Apeldoorn te gaan studeren.

Israël. De Nederlands Gereformeerde Kerken zien hier tot op heden geen taak.

Polders. Plaatselijke kerken werken samen.

Radiokerkdiensten. Omdat beide kerken met dezelfde problemen te maken hebben, lijkt contact met elkaar nuttig en zinvol.

Kerklied. De Landelijke Vergadering van de Nederlandse Gereformeerde Kerken heeft zijn commissie opgedragen contact met de Christelijke Gereformeerde deputaten op te nemen.

Ouderlingen- en diakenenconferenties. Het lijkt goed om wederzijds op deze conferenties te attenderen of elkaar uit te nodigen tot bijwoning.

Kerkelijke Pers. 'De Wekker' is een officieel orgaan, terwijl 'Opbouw' uitgaat van een persvereniging.

Door de vermelding van deze gezamenlijke overweging en bespreking van eventuele mogelijkheden tot samenwerking moet niet de indruk ontstaan dat de deputaten eenheid inhoudelijk ingaan op het werk van de verschillende deputaatschappen. Deputaten eenheid en commissie zouden een brugfunctie kunnen vervullen om verschillende deputaatschappen met elkaar in contact te brengen.

b. Samensprekingen

Deputaten hebben de opdracht van de Synode 1980 'met de commissie van de Nederlandse

Gereformeerde Kerken door te blijven spreken over de zaken die het gestalte geven aan eenheid bevorderen e.g. in de weg staan' uitgevoerd; op 16 maart en 4 mei 1981, 25 mei, 8 november 1982 en op 12 januari 1983 werden samensprekingen gehouden in de Christelijke Gereformeerde Kerk te Amersfoort.

De samensprekingen werden bepaald door de enigermate terughoudende opstelling van de Generale Synode 1980.

Daarbij moet betrokken worden dat in de kring van de deputaten de conclusie doorwerkte, die in de Acta 1980 pagina 153 geformuleerd is: 'De samensprekingen zijn in de afgelopen periode tot een zekere afronding gekomen'. Opdrachten om samen te spreken over nieuwe onderwerpen waren er niet. Punten, die broederlijk en eerlijk werden besproken, zijn de volgende:

1. Resultaat van het onderzoek naar de bezwaren tegen de prediking.
2. Vaststelling van het Akkoord van kerkelijk samenleven.
3. Afvaardiging naar de Landelijke Vergadering.
4. Samenwerking in het buitenland.
5. Adviesaanvraag van de wijkraad Almere inzake volledige integratie van de Christelijke Gereformeerde en de Nederlands Gereformeerde Kerk.

Ad 1. In de samensprekingen zijn diepgaand en uitgebreid aan de orde gesteld de resultaten van het onderzoek naar de bezwaren, die er bij kerkeraden zijn tegen de prediking in de Nederlands Gereformeerde Kerken.

De verscheidenheid bij de deputaten van taxering van deze bezwaren met het oog op de voortgang van de samenwerking tussen de Christelijke Gereformeerde en de Nederlands Gereformeerde Kerken speelde een belangrijke rol.

De Nederlands Gereformeerde commissie had grote moeite met onze opstelling. De commissie stelde zich op het standpunt, dat het de taak van deputaten is om de bezwaren van de kerkeraden te bespreken en weg te nemen. De commissie staat unaniem achter de Gemeenschappelijke Verklaring en als dit tegemoet komt aan bezwaren uit onze kring wil de commissie deze verklaring opnieuw met nadruk in de Nederlands Gereformeerde Kerken aan de orde stellen.

De commissie is van mening, dat de bezwaren ten aanzien van de prediking geen verhindering mogen en kunnen zijn tussen beide kerken.

Wat in de bezwaren naar voren wordt gebracht ligt niet alleen tussen de Christelijke Gereformeerde en de Nederlands Gereformeerde Kerken, maar ook binnen de Christelijke Gereformeerde Kerken zelf. Vanuit de gemeenschappelijke aanvaarding van elkaar mag dit geen bezwaar opleveren.

De commissie vraagt van deputaten een duidelijk standpunt inzake de prediking zoals die in de kerken moet zijn. De commissie zal daarop dan antwoorden.

De bespreking van de bezwaren is erg moeilijk, omdat er wel iets wordt aangegeven, maar concrete voorbeelden ontbreken.

Samenvattend moet gezegd worden, dat dit punt van bezwaren hard aankwam bij de Nederlands Gereformeerde broeders. Het vertrouwen wordt beproefd, evenals de vaste wil elkaar nabij te blijven. De deputaten hebben het juist geacht om ook de stem van kerken, die veel moeite hebben met de relatie tussen de Christelijke Gereformeerde en de Nederlands Gereformeerde Kerken goed en duidelijk en eerlijk te laten doorklinken. De reactie van de Nederlands Gereformeerde broeders is open en broederlijk gebleven, ook al hebben sommige commissieleden grote moeite, als er over een zo gevoelig onderwerp als de prediking, bezwaren tegen de Nederlands Gereformeerde Kerken worden ingebracht.

Op dit punt zijn de besprekingen geëindigd. De bezinning van de deputaten is bij de afsluiting van dit rapport niet afgerond. De deputaten zullen voorstellen doen aan uw vergadering om de bezwaren verder te bespreken.

Ad 2. Dankbaar constateerden deputaten dat het Akkoord van kerkelijk samenleven aanvaard is door de Landelijke Vergadering van Breukelen 1981-1982. In de samensprekingen is er aandacht aan besteed en geantwoord op vragen van deputaten. Wij mogen niet veronachtzamen, dat de Nederlands Gereformeerde Kerken positief zijn ingegaan op de passage in de brief van onze Generale Synode 1980 over de opneming in het Akkoord van de bepaling dat de artikelen van het Akkoord behoren gewijzigd te worden, als dat bevorderlijk is voor de oefening van de gemeenschap met kerken van eenzelfde belijdenis. Dit is gebeurd.

De conclusies van deputaten en commissie gerapporteerd aan de Generale Synode 1980 (Acta, pagina 150) mogen in positieve zin gehandhaafd blijven. De deputaten hebben hun waardering geuit voor de kerkordelijke besluiten van de Landelijke Vergadering van Breukelen.

Ad 3. De Generale Synode 1980 besloot: niet over te gaan tot het gestalte geven aan eenheid in de

vorm van afvaardiging naar elkaars synoden. Alleen bij de behandeling van de verhouding tot de Christelijke Gereformeerde kerken zijn afgevaardigden van deputaten op de Landelijke Vergadering aanwezig geweest. De voorzitter van deputaten heeft een korte toespraak gehouden.

Verder zijn op uitnodiging van de commissie op verschillende zittingen enkele deputaten tegenwoordig geweest en hebben de beraadslagingen en de besluitvorming bijgewoond.

Ad 4. Tijdens de samensprekingen hebben deputaten en commissie elkaar geïnformeerd over wederzijdse binnen- en buitenlandse verhoudingen.

Het volgende is van belang:

- Op de vraag van de commissie naar het contact met de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) en hoe wij dit zien in relatie tot onze samensprekingen, is geantwoord, dat contacten op deputatenniveau er niet zijn en dat zeker niet bedoeld is, dat ze in mindering komen op de contacten met de Nederlands Gereformeerde Kerken.

- C.O.G.G. De Nederlands Gereformeerde Kerken doen zich nu vertegenwoordigen in het C.O.G.G. en werken van harte mee.

- Die Gereformeerde Kerk (S.A.) Hiervoor verwijzen wij naar het verslag van deputaat prof. dr. J. P. Versteeg van zijn bezoek aan de synode van Die Gereformeerde Kerk (S.A.) in 1982. De commissie sprak haar grote dankbaarheid uit voor de wijze waarop prof. Versteeg in hun belang gesproken had op de synode in Zuid-Afrika.

- Christian Reformed Church. De Landelijke Vergadering besloot tot het aangaan van ecclesiastical fellowship met de Christian Reformed Church.

- G.O.S. Een gezamenlijke reactie wordt door deputaten en commissie voorbereid op het rapport van de synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland over het Schriftgezag. De Landelijke Vergadering besloot niet tot het aanvragen van het lidmaatschap van de G.O.S. De Nederlands Gereformeerde Kerken zenden wel waarnemers naar de vergadering van de G.O.S.

- Eerste contacten zijn vanuit de Nederlands Gereformeerde Kerken gelegd met kerken in Frankrijk, Nieuw-Zeeland, Japan, Mexico en Brazilië.

Ad 5. Deputaten en commissie ontvingen een adviesaanvraag van de wijkraad Almere inzake volledige integratie van de Nederlands Gereformeerde en de Christelijke Gereformeerde Kerk. De commissie wil graag een gezamenlijk advies uitbrengen. Deputaten vinden dat dit op de weg van de classis Zwolle ligt en zullen geen advies geven.

c. Contacten met kerkelijke vergaderingen

Van verschillende kerkeraden ontvingen deputaten verzoeken om advies of voorlichting in verband met het gestalte geven aan eenheid met een plaatselijke Nederlands Gereformeerde Kerk. Dit betrof de kerken Amersfoort, Almelo, Enschede en Hengelo, terwijl uit de kerk van Gouda een verzoek kwam de beperking in het voorgaan van predikanten in elkaars plaatselijke kerken, zoals vermeld in bijlage 9 K.O. op te heffen.

Deputaten zijn voorzichtig geweest met het geven van advies om te voorkomen dat zij zouden treden in de rechten van de meerdere vergaderingen.

Deputaten wijzen uw vergadering op de behoefte aan een regeling voor integratie van plaatselijke kerken.

Deputaten hebben in 1981 op een aanvraag om advies van een commissie uit de classis Zwolle een positief advies gegeven inzake de afvaardiging van de predikant van Lelystad, ds. G. Rookema (Nederlands Gereformeerde) naar de vergadering van de classis Zwolle.

Het besluit van deputaten tot dit positieve advies is bij moederheid van stemmen tot stand gekomen. Deputaten hebben zich niet uitgesproken over de kerkrechtelijke implicaties, wel over het positieve karakter van deze ontwikkeling vanuit het oogpunt van groeiende eenheid.

Conclusies

1. De gegevens uit het onderzoek van deputaten maken duidelijk, dat er bezwaren leven in de kerken tegen de prediking in de Nederlands Gereformeerde Kerken.
2. Deze bezwaren zijn door de Gemeenschappelijke Verklaring ten aanzien van de toeïgning des heils niet weggenomen.
3. Deze bezwaren hangen samen met het feit, dat in ons eigen kerkelijk leven onvoldoende overeenstemming is 'In de verschillen binnen ons eigen kerkelijk leven liggen mede oorzaken voor de moeiten in het leggen en onderhouden van de contacten met de Nederlands Gereformeerde Kerken' (Acta 1980, bladzijde 147). Deze verschillen gelden ook de prediking.
4. De samensprekingen verliepen in een broederlijke sfeer. Mede door de verschillende taxering van de bezwaren in de kring van deputaten en het daarbij komend verschil in taxatie tussen deputaten

en commissie verliepen de samensprekingen moeizaam en kon er op deputaten-niveau weinig voortgang in de groei naar eenheid gemaakt worden.

Voorstellen

1. De synode spreke uit, dat de bezwaren, die in een aantal kerken leven tegen de prediking in de Nederlands Gereformeerde Kerken geen belemmering mogen zijn om verder te gaan met de contacten, maar dat aan die bezwaren in het voortgaand contact niet voorbijgegaan kan worden.
2. De synode drage deputaten op in de samensprekingen blijvend aan de orde te stellen de punten genoemd in de Gemeenschappelijke Verklaring ten aanzien van de toeïgning des heils met het oog op de onder 1 genoemde bezwaren tegen de prediking in de Nederlands Gereformeerde Kerken.
3. Met de bedoeling om onderling vertrouwen tussen de Christelijke Gereformeerde Kerken en de Nederlands Gereformeerde Kerken te doen groeien drage de synode aan deputaten op, de Gemeenschappelijke Verklaring ten aanzien van de toeïgning des heils opnieuw onder de aandacht van de kerken te brengen met de opwekking in het contact met de Nederlands Gereformeerde Kerken de daarin genoemde punten ter harte te nemen.
4. De synode wekke opnieuw alle kerkeraden op contact te zoeken of te herstellen met de Nederlands Gereformeerde Kerk ter plaatse. Indien dit naar het oordeel van een kerkeraad niet of niet meer mogelijk is, zal hij daarvan mededeling doen aan deputaten. De synode drage deputaten op zich tot deze kerkeraden te wenden ter bespreking van hun bezwaren.
5. De synode drage deputaten op zich te bezinnen op alle zaken, die aan de orde zouden moeten komen bij een eenwording van de Christelijke Gereformeerde Kerken en de Nederlands Gereformeerde Kerken.
6. Deputaten verzoeken uw vergadering één of meer deputaatschappen in overweging te geven of en hoe samengewerkt kan worden met de commissies van de Nederlands Gereformeerde Kerken, die een gelijke opdracht hebben.
7. De synode besluite (mede met het oog op de gedragslijn ten aanzien van de met onze kerken corresponderende kerken) de Nederlands Gereformeerde Kerken uit te nodigen zich op de vergaderingen van de synode van onze kerken te laten vertegenwoordigen.
8. De synode besluite de Voorlopige regeling (bijlage 9 K.O.) als volgt te wijzigen en aan te vullen:

Art. 1: De woorden 'waar hetzelfde nauwer samenleven tot stand gekomen is' wijzigen in: 'van hetzelfde kerkverband'.

Art. 1: Aanvullen met de zin: 'Gastpredikanten kunnen alleen voorgaan indien de kerkeraad, waaraan zij verbonden zijn, hiermee instemt'.

Aan artikel 6 toevoegen:

- a. Het aanvankelijke gestalte geven aan eenheid tussen tot verschillende kerkverbanden behorende kerken van gereformeerd belijden die zich niet in elkanders directe omgeving bevinden door de toelating van elkanders ongecensureerde leden tot elkanders avondmaalsviering, het aanvaarden van elkanders attestaties en het van tijd tot tijd in de dienst des Woords en der sacramenten laten voorgaan van elkanders predikanten kan alleen geschieden met kerken die behoren tot een kerkverband waarvan de synode van de eigen kerken heeft geconstateerd dat het zich in alles wil stellen op de grondslag van Gods heilig Woord en de gereformeerde belijdenis en met welk kerkverband contacten worden onderhouden door wederzijdse deputaten.
- b. De kerkeraad van de Christelijke Gereformeerde Kerk moet over dit voornemen de gemeente horen en haar bewilliging vragen; slechts bij een naar het oordeel van de kerkeraad genoegzame eenparigheid van gevoelen in de gemeente kan de kerkeraad het voornemen realiseren.
- c. De kerkeraad van de Christelijke Gereformeerde Kerk moet vervolgens het oordeel van de classis vragen omtrent dit voornemen.
- d. De classis zal door middel van de rondvraag naar art. 41 K.O. en van de kerkvisitatie naar art. 44 K.O. voortdurend haar aandacht wijden aan dit aanvankelijk gestalte geven aan eenheid.

Dit laatste voorstel 8 is in het deputaatschap bij meerderheid van stemmen tot stand gekomen. De deputaten A. van Hattem, ds. D. Slagboom en ds. J. Westerink kunnen zich niet met dit voorstel verenigen.

II. Contact Orgaan voor de Gereformeerde Gezindte (C.O.G.G.)

Ook in deze jaren werd door ons deputaatschap van harte meegewerkt aan de arbeid binnen het C.O.G.G. Ds. J. H. Velema bleef het secretariaat waarnemen. De deputaten die deel uitmaken van de sectie-binnenland wonen zoveel mogelijk de vergaderingen bij.

De onderwerpen die in de vergaderingen aan de orde werden gesteld waren de volgende:

- najaar 1980, Een beginsel van Afscheiding? door dr. H. B. Weijland.
 - voorjaar 1981, Op weg naar de toekomst, door drs. M. Verduin.
 - zomer 1981, Het rapport over het Schriftgezag 'God met ons', door prof. dr. J. C. de Moor.
 - najaar 1981, Voortgaand gesprek over het Schriftgezag, door dr. J. Hoek.
 - voorjaar 1982, Bijbelse gegevens normatief voor de christelijke ethiek, door prof. dr. W. H. Velema.
 - zomer 1982, Gemeente en theologie, door ds. C. Mak.
 - najaar 1982, Enige overeenkomsten tussen dr. A. Kuiper en ds. G. H. Kersten en hun plaats t.o.v. Reformatie en Nadere Reformatie, door br. A. de Visser.
 - voorjaar 1983, Avondmaalswaardering binnen de gereformeerde gezindte, door ds. C. den Boer.
- Jaarlijks werd ook in deze periode een conferentie gehouden; deputaten nodigen telkens een aantal leden van onze kerken uit op kosten van de kerken daaraan deel te nemen.
- In 1981 refereerde prof. dr. K. Runia over 'Evangelisch, Gereformeerd, Reformatorisch'. De conferentie van 1982 was gewijd aan de vraag 'Hoe is de Bijbel norm voor het leven?', ingeleid door prof. dr. W. H. Velema. Drs. K. Exalto sprak op de conferentie van 1983 over 'Luthers betekenis voor de Gereformeerde Gezindte'.
- De conferentie en de vergaderingen worden door de deputaten als waardevol ervaren. Ze vormen een ontmoetingspunt voor leden uit diverse kerken.
- Het is een nadeel, dat deze ontmoetingen door hun vrijblijvend karakter, hoe leerrijk ook, weinig bijdragen tot groei naar eenheid binnen de gereformeerde gezindte. Het blijft zinvol mee te werken aan de arbeid van het C.O.G.G. en uit te zien naar de mogelijkheid, dat tussen kerken van gereformeerd belijden niet meer vrijblijvend gesproken wordt.

III. Diversen.

1. Ten aanzien van de besluiten van de synode over contacten met de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) delen deputaten mede, dat de brief van de Synode der Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) Arnhem 1981 via deputaten vertegenwoordiging der kerken ter kennisneming ontvangen werd. Er is in de afgelopen jaren geen contact geweest met deputaten van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt), betgeen deputaten betreuren.
2. In antwoord op een verzoek van deputaten Kerkelijk Administratief Bureau delen deputaten uw vergadering mee, dat zij met genoegen gebruik zullen maken van de diensten van een Centraal Bureau voor de kerken, indien dit nodig is.

Buitenland

I. Contacten met buitenlandse kerken

1. Free Reformed Church of North America

De nauwe relatie met deze kerk blijkt in het over en weer beroepen van elkaars predikanten.

Ds. A. Baars, predikant te Urk, ging naar Dundas, Ontario.

Ds. L. W. Bilkes, predikant te St. Thomas, Ontario, ging naar Ermelo. Ds. M. Rebel, missionair predikant in Zuid-Afrika, verbonden aan de Free Reformed Church of North America, kwam weer in dienst van de zending der Christelijke Gereformeerde Kerken.

Ds. A. Stehouwer, predikant te Aldergrove, B.C., ging naar Nijkerk. Ds. P. den Butter, predikant te Hamilton, Ontario, ging naar Middelharnis.

Door het deputaatschap werd steeds de ingevolge artikel 4 A 2 K.O. vereiste informatie verstrekt. Aan in Nederland verblijvende predikanten van deze kerk werd op verzoek toestemming verleend om in onze kerken voor te gaan.

Besloten is eenmaal in de drie jaar een afvaardiging te zenden naar de synode van deze kerk.

De bedoeling is dit te laten wisselen met afvaardiging naar de synode van de Christian Reformed Church. Is laatstgenoemde kerk aan de beurt, zoals nu in 1983, dan zullen de afgevaardigden toch contact zoeken met de Free Reformed Church, eventueel met een commissie uit die kerk.

2. Reformed Churches of Australia

De synode van deze kerken vergaderde in mei 1982.

Bericht is gezonden, dat vanwege afstand en kosten helaas geen gevolg kon worden gegeven aan de ontvangen uitnodiging tot bijwoning van deze synode.

Per brief is uiting gegeven aan ons medeleven.

Op in de tweede helft van 1982 ingekomen verzoeken van een door de synode daar ingestelde studiecommissie is voor zover mogelijk informatie verstrekt.

Het betrof de verhouding tot andere kerken in het buitenland in het algemeen en tot de kerken in Australië in het bijzonder.

Een tweede verzoek gold de uitoefening van de kerkelijke tucht.

Het bleek mogelijk fotokopieën te zenden van een serie artikelen in 'DE WEKKER' van wijlen prof. J. Hovius.

Een predikant van deze kerken is toestemming verleend om tijdens zijn verblijf in Nederland voor te gaan in de dienst des Woords in onze kerken.

3. Reformed Churches of New Zealand

Van deze kerken is een uitnodiging ontvangen voor de synode in juli 1983. Hieraan kan gezien de afstand en de kosten niet worden voldaan.

Een broederlijk schrijven zal gezonden worden, waarin uitdrukking wordt gegeven aan ons medeleven en ons vertrouwen in het standvastig blijven der kerken in de binding aan de gereformeerde beginselen.

4. Die Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika

Op de uitnodiging van deze kerk tot bijwoning van de 41e synode in januari 1982 te Potchefstroom kon worden ingegaan.

Prof. dr. J. P. Versteeg werd als afgevaardigde van onze kerken aangewezen. Van zijn bezoek bracht hij het volgende verslag uit.

Rapport

over de eenenveertigste nationale synode van Die Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika, gehouden te Potchefstroom van 6 tot 20 januari 1982.

4.1. Algemene opmerkingen

Het was mij een voorrecht en een eer om te voldoen aan de opdracht de eenenveertigste nationale synode van Die Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika bij te wonen. De synode werd gehouden te Potchefstroom van 6 tot 20 januari 1982. Gedurende de gehele zittingsperiode kon ik in Potchefstroom aanwezig zijn.

De avond voor de constituering van de synode werd een bidstond gehouden waarin prof. dr. J. A. van Rooy voorging. Hij hield op een indringende wijze alle aanwezigen de ernst van Jesaja 6: 3 en 5 voor. Na de opening van de eerste zitting door ds. A. J. de Plessis, voorzitter van de roepende kerk, werd het moderamen gekozen. Dr. S. C. W. Duvenage werd praeses, ds. J. Visser assessor, dr. C. J. Malan eerste scriba en ds. D. Postma tweede scriba. De praeses gaf op een uitnemende wijze leiding aan de vergadering. Hij maakte het mogelijk, dat een zeer omvangrijke agenda in een betrekkelijk korte tijd kon worden afgewerkt.

Daarbij was zijn welwillendheid om ieder die dat wenste aan het woord te laten komen even groot als zijn beslisheid om ieder het woord te ontnemen, wanneer iets aan de orde gesteld werd dat niet ter zake was.

Als vertegenwoordigers namens andere kerken waren - voor kortere of langere tijd - aanwezig: ds. D. S. Fraser, namens de Free Church of Scotland en de Free Church in Southern Africa; prof. J. Kamphuis en ds. H. J. de Vries, namens de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) in Nederland; ds. K. J. Kapteyn en ds. W. Boesenkool, namens de Vrije Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika; ds. B. D. Cameron, namens de Church of England in South Africa; ds. W. L. Kurpershoek, ds. A. H. Reitsma en ds. W. Wielenga (allen zendeling in Natal), namens de Nederlands Gereformeerde Kerken.

Het is niet doenlijk alle besluiten van de synode weer te geven. Slechts op enkele besluiten die voor onze kerken het meest relevant zijn kan worden ingegaan. Voor het geheel van de genomen besluiten mag verwezen worden naar de te zijner tijd te verschijnen Acta.

4.2. Ontvangst ter synode

Op 12 januari werd ik bij de behandeling van het rapport van de deputaten voor correspondentie met buitenlandse kerken aan het begin van de zittingsdag officieel welkom geheten. Dat gebeurde met een toespraak van prof. dr. J. C. Coetzee. Hij sprak daarbij zijn grote waardering uit voor de tussen de beide kerken bestaande contacten en bepleitte een verdere intensivering van die contacten. In mijn toespraak die ik daarna mocht houden heb ik onder meer gezegd:

'Het is u bekend, hoe in Nederland ieder - ook binnen de Christelijke Gereformeerde Kerken - grote belangstelling heeft voor de wijze waarop binnen uw kerk het probleem van de verhouding van de volken in uw land benaderd wordt. In dit opzicht mag grote waardering uitgesproken worden voor wat door uw kerk gedaan is en gedaan wordt. Ik denk daarbij met name ook aan het interessante rapport van uw deputaten inzake de volkenverhoudingen en aan wat in het aanvullend rapport van uw deputaten oecumenische zaken wordt weergegeven van het gesprek dat die deputaten hadden met het Interim Committee van de Gereformeerde Oecumenische Synode. In de Christelijke Gereformeerde Kerken volgen we met spanning de eigen weg die u - ook in onderscheid van andere kerken van gereformeerd belijden in Zuid-Afrika - zoekt te gaan op het punt van de volkenverhouding. Een tweede punt waarnaar, bij de zaken van de oecumene op deze synode onze bijzondere belangstelling

uitgaat is het mogelijk 'voorlopig kerkelijk contact' met de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) in Nederland. Op dit moment mag alleen het volgende gezegd zijn. Tegen het voorgestelde contact van uw kerk met de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) bestaat als zodanig binnen onze kerken geen enkel bezwaar. We hebben ook geen enkele moeite met een dubbele correspondentie van uw kerk zowel met de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) als met de Christelijke Gereformeerde Kerken. We hebben destijds geen bezwaar gemaakt tegen de dubbele correspondentie in de tijd dat u ook nog correspondentie had met de Gereformeerde Kerken (syn.) in Nederland. We zullen dat nu zeker niet doen, nu het contact met de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) in het geding is. De Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) staan ons zeer na. Daarom hebben we ook in Nederland een en ander maal aan de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) verzocht met hen in contact te mogen treden en de samensprekingen met hen te mogen hervatten om zo tot grotere eenheid te mogen komen. Waartegen wij in de Christelijke Gereformeerde Kerken onoverkomelijke bezwaren hebben zijn de voorwaarden die de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) aan verder contact met u verbonden hebben. In het bijzonder geldt dit de voorwaarde, dat u bij de aanvaarding van het 'voorlopig kerkelijk contact' met de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) zou moeten afzien van correspondentie met de Nederlands Gereformeerde Kerken. Met de Nederlands Gereformeerde Kerken onderhouden de Christelijke Gereformeerde Kerken zeer nauwe betrekkingen. In enkele gemeenten bestaat de grootste mogelijke kerkelijke eenheid tussen Nederlands Gereformeerden en Christelijke Gereformeerden, doordat er één gemeenschappelijke predikant is, één gemeenschappelijke kerkeraad, één gemeenschappelijke Woordverkondiging en één gemeenschappelijke sacramentsbediening. In tal van gemeenten bestaat kanselruil, zodat de Nederlands Gereformeerde predikant kan voorgaan op de Christelijke Gereformeerde kansel en omgekeerd de Christelijke Gereformeerde predikant op de Nederlands Gereformeerde kansel. Tenslotte studeert de overgrote meerderheid van theologische studenten uit de kring van de Nederlands Gereformeerde Kerken aan de Christelijke Gereformeerde Theologische Hogeschool in Apeldoorn. Om deze redenen is het absoluut onaanvaardbaar voor ons, dat u een nader contact met de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) zou aanvaarden op voorwaarde van het afzien van correspondentie met de Nederlands Gereformeerde Kerken.

De Christelijke Gereformeerde Kerken en de Nederlands Gereformeerde kerken zijn zo nauw aan elkaar verbonden, dat een afwijzing van de Nederlands Gereformeerde Kerken ook een impliciete afwijzing van de Christelijke Gereformeerde Kerken betekent. Ons deputaatschap voor eenheid en correspondentie heeft mij officieel opgedragen u voor te houden, dat een afwijzing van de Nederlands Gereformeerde kerken, consequenties zal hebben voor de correspondentie met de Christelijke Gereformeerde Kerken.

Nadat ik de synode had toegesproken, kreeg prof. J. Kamphuis gelegenheid hetzelfde te doen namens de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt). Hij werd ingeleid door prof. dr. B. Spoolstra die met waardering sprak over het overleg met de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt), maar tevens vermeldde, dat het overleg op een aantal punten stroef en moeizaam verlopen was.

4.3. Contacten met Nederland

De synode moest zich uitspreken over twee verzoeken vanuit Nederland om tot kerkelijke contacten te komen. De Nederlands Gereformeerde Kerken hadden een volledige kerkelijke correspondentie aangeboden, de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) – zoals reeds uit het voorafgaande bleek – een 'voorlopig kerkelijk contact'. Het contact dat de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) aanboden is veel minder omvattend dan een correspondentie en werd bovendien aangeboden op een aantal voorwaarden. De relatie van voorlopig kerkelijk contact impliceert een aanvaarding van de andere kerk als ware kerk. Tegelijk wordt ermee aangegeven, dat er nog bepaalde belemmeringen zijn om tot een volledige kerkelijke correspondentie te komen. Het contact geeft de officiële basis voor een gesprek over die belemmeringen. Een van de belemmeringen voor de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) is gelegen in het feit, dat Die Gereformeerde Kerk al correspondentie onderhoudt met onze kerken. Men meent, dat slechts met één kerk in een bepaald land correspondentie onderhouden kan worden. Daardoor moet men wel een vraagteken zetten achter de correspondentie tussen Die Gereformeerde Kerk en onze kerken. Wat dit betreft is het bijzonder verheugend, dat de synode eenparig uitgesproken heeft, dat men nooit de band met de Christelijke Gereformeerde Kerken zal verbreken om een band – van welke aard ook – met een ander kerkverband te kunnen aangaan. Vooral het eenparige van de uitspraak maakt duidelijk, dat men op geen enkele wijze een vraagteken wilde laten zetten achter de correspondentie met onze kerken. De belangrijkste voorwaarde die de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) verbonden aan hun aanbod van 'voorlopig kerkelijk contact' was dat Die Gereformeerde Kerk geen kerkelijke correspondentie zal aangaan met de Nederlands Gereformeerde Kerken. Deze voorwaarde staat loodrecht op het aanbod van de Nederlands Gereformeerde Kerken. De Nederlands Gereformeerde Kerken zijn voornamelijk tot hun aanbod van correspondentie gekomen, doordat zij zendingswerk hebben in Natal. Dit werk gebeurt reeds in nauwe samenwerking met Die Gereformeerde Kerk. Voor dit werk en voor hen die het verrichten zou

het van groot belang zijn, wanneer de relatie tussen beide kerken een officieel karakter zou krijgen. Juist in het belang van het zendingswerk hadden de deputaten voor oecumenische zaken van Die Gereformeerde Kerk de correspondentie met de Nederlands Gereformeerde Kerken aanbevolen. De zendingsdeputaten hadden zich ook al duidelijk voor correspondentie uitgesproken. Ze schreven zelfs in hun rapport aan de synode: 'Daar is ook met groot dankbaarheid kennis geneem dat die Nederlands Gereformeerde Kerken by die Sinode aansoek sal doen om in korrespondensie met ons Kerk te tree'. Bovendien werd door de overgrote meerderheid van de synodale commissie (de commissie op één lid na) aanbevolen om tot de correspondentie over te gaan.

Toch heeft de synode nog niet tot correspondentie met de Nederlands Gereformeerde Kerken kunnen besluiten. Enerzijds werd de voorwaarde van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) om af te zien van correspondentie met de Nederlands Gereformeerde Kerken afgewezen. Anderzijds wilde men nog niet tot die correspondentie overgaan. Men wilde zowel met de Nederlands Gereformeerden als met de vrijgemaakte Gereformeerden in gesprek blijven. Dat het besluit uitviel, zoals dat het geval is, is mee veroorzaakt door de informatie die vanuit de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) verschaft is. In het bijzonder heeft hierbij een memorandum van de deputaten voor correspondentie van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) dat door hen verstrekt was aan de Zuidafrikaanse deputaten voor oecumenische zaken een kwalijke rol gespeeld. In dit memorandum wordt een onvolledige en owaarachtige tekening zowel van de situatie in onze kerken als van die in de Nederlands Gereformeerde Kerken gegeven. Anderzijds kan gemeld worden, dat de synode met algemene stemmen een door de zendingsdeputaten voorgestelde overeenkomst met de Nederlands Gereformeerde Kerken inzake samenwerking bij het zendingswerk in Natal aanvaardde. De eerste twee artikelen van de in het totaal negen artikelen omvattende overeenkomst luiden als volgt:

'Art. 1. Dié sendingswerk van die GKSA, wat in die verlede begin is in Richmond en Ngutu, is oorgeneem deur die NGK en word deur hulle in eie verantwoordelikheid teenoor die Here behartig.

Art. 2. Die GKSA, verteenwoordig deur die sendingdeputate van die Nasionale Sinode, tree waar nodig by die Overheid in vir die NGK ten opsigte van terreine, personeel of waar dit verder nodig mag wees, terwyl laasgenoemde onderneem om nie in stryd te handel met hierdie verantwoordelikheid van die Gereformeerde Kerk nie'.

4.4 De relatie met de G.O.S.

Uitvoerige bespreking werd ook gewijd aan het rapport van de afgevaardigden naar de laatstgehouden vergadering van de G.O.S. Enkele 'algemene indrukken' hadden de afgevaardigden in hun rapport gegeven door te zeggen:

'Op die GES te Nimes het die verontwaardiging van deputate uit die Afrikakerke oor die besluite van die GKN oor die homoseksualiteit en die GKN se vraagtekens oor Skrifgesag opgeval.

Hulle bewoed erns, insig en onvoorwaardelike aanvaarding van die gesag van die Skrif, het hulle by hierdie agenda wesenlik betrek. Nogtans dra die GES waarskynlik nog te veel op Westerse model 'n abstrakte karakter en hou hy hom besig met akademiese vraagstukke terwyl daar min praktiese en konkrete gerigtheid is op die probleme waarmee Afrika en ander 'Jong' kerke worstel en in ekumeniese verband gehelp kan word. Die GES mis 'n praktiese dimensie'.

De bespreking van de relatie met de G.O.S. droeg in veel opzichten een kritisch karakter. Zelfs gingen stemmen op om de banden met de G.O.S. te verbreken. Dit gebeurde vooral vanuit een irritatie over het feit, dat men zich door de G.O.S. in de beklagdenbank gezet voelde met betrekking tot de Zuidafrikaanse apartheidspolitiek. Daartegenover werd – onder meer door de praeses van de synode – naar voren gebracht, dat een zich onttrekken aan de G.O.S. een weinig adequate reactie zou zijn op de besluiten van de G.O.S. op het punt van de verhouding van de volken in Zuid-Afrika. Die besluiten dienen getoetst te worden en bij de verdere ontwikkeling van de G.O.S. dient Die Gereformeerde Kerk blijvend inspraak te hebben.

De synode besloot dan ook lid te blijven van de G.O.S. en ook naar de eerstvolgende vergadering van de G.O.S. afgevaardigden te zenden. Waardering werd uitgesproken over de houding van de afgevaardigden naar de laatstgehouden vergadering van de G.O.S. Aan de afgevaardigden naar de eerstvolgende vergadering van de G.O.S. werd opgedragen om met betrekking tot het G.O.S.-lidmaatschap van de Gereformeerde Kerken in Nederland, het lidmaatschap van de Wereldraad van Kerken en de vragen rond de homoseksualiteit 'n volgehoute standpunt in te neem sodat hierdie saak in 1984 tot finaliteit kan kom in die goes waarin die GES tans daarmee besig is'.

4.5 De politiek van de rassen of volken

Uitvoerig heeft de synode zich ook beziggehouden met de vragen rond de problematiek van de verschillende rassen of – zoals men in Zuid-Afrika bij voorkeur zegt – van de verschillende volken binnen de landsgrenzen. Daarbij deed zich ook de vraag voor, hoe men moest staan tegenover eerder gedane uitspraken met betrekking tot de verhouding van de volken. In het bijzonder betrof dat een uitspraak van de Synode van 1970:

'Die beleid van gebiedskeiding sal bevorder word, nie maar omdat dit die beleid van die owerheid is nie, maar op grond van die belydenis van die Gemeenskap van die Heiliges en sy roeping tot 'n onbelemmerde uitlewing daarvan. Die profetiese roeping van die kerk sal ook daarin bestaan om die gelowige volk tot 'n kragdadige deurvoering daarvan aan te spoor en alle traagheid daarin te bestraf'.

Met 'die beleid van gebiedskeiding' word niets anders bedoeld dan die apartheidspolitiek. Onmiskenbaar waren twee stromingen op die synode aanwezig. Aan de ene kant waren er afgevaardigden die nog helemaal achter de uitspraak van 1970 stonden. Ze meenden, dat in die uitspraak een bijbels beginsel onder woorden gebracht werd. Ze vroegen zelfs wat er van de aanbevolen aansporing van de gelovigen 'tot 'n kragdadige deurvoering' van het beleid van scheiding van gebied terechtgekomen was en hoe verder maatregelen getroffen konden worden om 'traagheid hierin te bestraffen'. De legitimiteit van de thuislandenpolitiek was voor deze afgevaardigden zo vanzelfsprekend, dat ze van enige aarzeling op dit punt absoluut geen blijk gaven. De overgrote meerderheid van de afgevaardigden voelde zich evenwel met de destijds gedane uitspraak zeer ongelukkig. Men zag daarin een zich verbinden van de kerk aan de politiek van de overheid en men wilde daar duidelijk op terugkomen. Dat betekende niet – zeker niet in alle gevallen – dat men de politiek van scheiding van gebied afwees. Wel verzette men zich tegen uitspraken waarin de kerk een bepaalde politiek van de overheid zonder enige kritiek sanctioneert. De deputaten die het vraagstuk van de verhouding van de volken moesten bestuderen hadden in hun (voorlopig) rapport de aanbeveling gedaan om de uitspraak van 1970 over de scheiding van gebied opnieuw in studie te nemen om tot een herformulering van de uitspraak te komen. Deze aanbeveling werd door de synodale commissie overgenomen en met grote meerderheid van stemmen door de synode aanvaard. Bovendien werd op voorstel van de synodale commissie aanvaard, dat de algemene richtlijnen die in het rapport van de deputaten gegeven waren nader geconcretiseerd moeten worden. Die concretisering wilde men vooral op de volgende vier punten toegespitst zien:

- 'Die betekenis van die koninklike, profetiese en priesterlike taak van die kerk ten opsigte van maatskaplik-staatskundige verhoudinge.
- Die Bybelse betekenis van die begrip sonde en die vorme daarvan op maatskaplik-staatskundige terrein.
- Die Bybelse betekenis van de begrippe Vrede, Vryheid, Liefde, Versoening en so meer soos van toepassing op maatskaplik-staatskundige gebied.
- Die Bybelse betekenis van die begrip vreemdeling soos dit van toepassing blyk te kan wees op die volkersituasie'.

Vooral door prof. dr. J. C. Coetzee werd de synode erop gewezen, dat men bij de aanvaarding van de voorstellen van de commissie verder ging dan in het verleden ooit het geval was. Altijd had men zich beperkt tot algemene richtlijnen. Nu zou men meer concreet allerlei zaken bij de naam moeten gaan noemen. Prof. Coetzee had daar zelf geen bezwaar tegen, maar hij achtte het noodzakelijk, dat de synode zich bewust was van de draagwijdte van haar besluiten. Vanuit de synode kwam dan ook het voorstel om de opdracht aan het studiedeputaatschap te beperken tot het verder uitwerken van de algemene richtlijnen waarbij alle praktische beleidsuitspraken vermeden moeten worden. Dit voorstel werd evenwel met grote meerderheid van stemmen verworpen. De synode wilde de door de commissie voorgestelde concretisering niet uit de weg gaan. Twee argumenten waren daarbij vooral van betekenis. Het eerste argument was, dat de Schrift geen scheiding kent tussen principe en praktijk. Wanneer wel algemene richtlijnen gegeven mogen worden, maar wanneer die richtlijnen niet geconcretiseerd mogen worden, zodat er iets mee gedaan kan worden, is dat een stellingname die op geen enkele wijze in het licht van de Schrift te rechtvaardigen is. Het tweede argument was, dat zowel in Zuid-Afrika zelf als tegenover de buitenlandse kerken waarmee men in correspondentie staat of contact heeft duidelijker moet worden dan in het verleden het geval was wat nu concreet de houding van Die Gereformeerde Kerk op het punt van de verhouding van de volken is. De bereidheid om het besluit van 1970 ter discussie te stellen en om tot concretisering te komen spreekt onmiskenbaar van een veranderende houding ten opzichte van het Zuidafrikaanse volkenbeleid. Er werden nog twee besluiten genomen die in diezelfde richting wijzen. Op aandrang van de G.O.S. keerde de synode zich tegen het verbod op gemengde huwelijken met als motivering, dat 'elke gemeenskap natuurlik sy gedrag moet reël sonder om deur die staat voorgeskryf te word'. Besloten werd de overheid van deze overtuiging in kennis te stellen en tegenover de overheid de onvrede te laten blijken met een wetgeving die raciaal gemengde huwelijken verbiedt. Ook werd besloten om in de periode tot de volgende synode de mogelijkheden na te gaan om kleurlingen aan de (blanke) theologische hogeschool in Potchefstroom te laten studeren. Wanneer kleurlingen theologie willen studeren, hebben ze – voor zover het Die Gereformeerde Kerk betreft – tot op heden daartoe slechts de mogelijkheid aan de (Bantoe) hogeschool in Hammanskraal. Wat hun hele cultuur betreft staan de kleurlingen veel dichter bij de blanken, zodat zij er zelf – zoals ook werd neergelegd in een besluit van hun synode Zuidland – de voorkeur aan geven om aan de blanke hogeschool te studeren. Dit verzoek van de kleurlingen zal nu

gehonoreerd worden door het voorbereiden van een definitieve beslissing op de volgende synode. De algemene tendens in de synode was, dat de studie aan de hogeschool in Potchefstroom voor kleurlingen beslist mogelijk gemaakt moet worden.

4.6 Conclusie

De eenenveertigste nationale synode van Die Gereformeerde Kerk was een goede vergadering. Duidelijk bleek de bereidheid om naar elkaar te luisteren en met elkaar te zoeken naar wegen voor de beleving van het kerkzijn vandaag. Duidelijk was ook het zoeken van eigen wegen – in onderscheid van andere kerken van gereformeerd belijden in Zuid-Afrika – op het punt van de verhouding van de volken, ook al behield men de gedachte van de scheiding van volken als uitgangspunt. De relatie tussen onze beide kerken is voor beide van belang. De contacten met Die Gereformeerde Kerk zijn voor onze kerken verrijkend. Naar mij verzekerd werd is dat omgekeerd ook het geval. In Die Gereformeerde Kerk staat men open voor eerlijke kritiek vanuit onze kerken en waardeert men oprechte belangstelling binnen onze kerken. Men heeft in Die Gereformeerde Kerk vertrouwen in onze kerken, terwijl Die Gereformeerde Kerk ook blijvend ons vertrouwen waard is. Aan in Nederland verblijvende predikanten van deze kerk werd op verzoek toestemming verleend om in onze kerken voor te gaan.

5. Igreja Evangélica Reformada no Brasil

De Acta van de synode van deze kerk doet men ons toekomen. Deputaten hebben de heer L. de Geus Los, beroepbaar gesteld kandidaat van deze kerk, die voor studie in Nederland was, overeenkomstig het besluit van de Generale Synode Amersfoort 1980, toestemming verleend tot het spreken van een stichtelijk woord in onze kerken. Er is een gesprek met hem gevoerd over zijn verhouding tot en zijn voorgaan in onze kerken en over zijn studie.

Ds. H. Last, predikant van deze kerk, was tweemaal in ons land. Hij kreeg toestemming om in onze kerken voor te gaan. Hij heeft van de gelegenheid gebruik gemaakt bekendheid te geven aan het zogenaamde Boaz-project, waaraan deputaten hulpverlening in binnen- en buitenland steun geven. Ds. B. Oosterbroek, voorheen te Haamstede, vertrok als tweede predikant van hieruit naar deze kerk. Zo ontstaan er meer banden.

6. Gereja Toraja Mamasa

De contacten met deze kerk worden onderhouden door deputaten voor de buitenlandse zending. Ds. K. J. Velema en ds. M. Drayer hebben in 1982 nog een bezoek aan de Torajakerk op Celebes gebracht voor besprekingen met diverse instanties.

7. Free Church of Scotland

Deze kerk die jaarlijks een synode houdt, zendt altijd een uitnodiging voor een afvaardiging van onze kerken. De laatste maal, dat hiernaar gevolg gegeven is, was in 1980. Het ligt voor de hand dat in 1983, het jaar dat de generale synode onzer kerken samenkomt weer een afvaardiging wordt gezonden. Ds. K. Boersma is hiervoor aangewezen. Een verslag van dit bezoek zal in een aanvullend rapport ter kennis van de generale synode onzer kerken worden gebracht.

8. Christian Reformed Church in North America

Sinds 1980 hebben onze kerken met genoemde kerk een vorm van kerkelijke relatie, zoals door de generale synode is aanvaard.

29 september 1980 was er in Apeldoorn een ontmoeting met een afvaardiging van de Interchurch Relations Committee of the Christian Reformed Church in North America, bestaande uit de predikanten C. Boomsma, Wm. Buursma en T. Hofman. Over en weer werd informatie gegeven over tal van zaken zoals:

Het voorgaan van predikanten van de Christian Reformed Church in onze kerken en de bepaling dat dit alleen kan, wanneer men zich tot onze kerken beperkt.

Kanselruil met de Nederlands Gereformeerde Kerk.

Lidmaatschap van de Wereldraad voor kerken aangesloten bij de R.E.S.

Lidmaatschap van de WARC.

Onze verhouding tot de Gereformeerde kerken in Nederland.

Studeren in Apeldoorn door studenten uit Amerika en Canada.

Informatie over the Mid-America Reformed Seminary.

Informatie over Calvin Seminary.

Men rekent er op, dat onze kerken op de synode van de Christian Reformed Church 1983 vertegenwoordigd zullen zijn. Hiervoor zijn aangewezen ds. W. Steenbergen en prof. dr. J. P. Versteeg. Een verslag van dit bezoek zal in een aanvullend rapport ter kennis van de generale synode

onzer kerken worden gebracht. Aan een predikant van deze kerk is tijdens zijn verblijf in Nederland toestemming verleend om in onze kerken voor te gaan. Acta en Jaarboek worden ons regelmatig toegezonden. Ook onzerzijds wordt steeds voor toezending gezorgd.

9. Orthodox Presbyterian Church.

Er bestaat geen correspondentie van onze kerken met genoemde kerk. Wederzijds wordt voor toezending van Acta en Jaarboek gezorgd.

10. Reformed Presbyterian Church of Ireland

Dankbaar is men ingegaan op het verzoek om in contact te treden met onze kerken. Intussen zijn acta ontvangen en 'the Church's Testimony'. Deputaten hebben zich tot genoemde kerk gewend met nadere informatie.

11. Eglises Réformées Evangéliques Indépendantes de France

Van deze kerk werd een bulletin ontvangen met een samenvattend verslag van vier particuliere synoden. Het deputaatschap heeft een uitnodiging gezonden tot bijwoning van de Generale Synode 1983 te Rotterdam-Centrum.

NOOT: African Reformed Church in Zimbabwe

Van deze kerk, waarmee onze kerken geen correspondentie hebben, kwamen verzoeken om steun binnen. Via deputaten voor de hulpverlening in binnen- en buitenland kon deze kerk, die door oorlogsomstandigheden veel te lijden heeft gehad, steun worden geboden. Dr. P. G. Schrottenboer, algemeen secretaris van de G.O.S., heeft de laatst gezonden bijdrage persoonlijk kunnen overhandigen tijdens zijn bezoek aldaar.

II. De Gereformeerde Oecumenische Synode (G.O.S.)

Sedert 1980 hebben meerdere stukken het deputaatschap bereikt, verband houdende met de door de G.O.S. Nlms 1980 genomen besluiten.

a. Het rapport 'De kerk en haar sociale roeping'.

Het deputaatschap betuigt in het algemeen instemming met de inhoud van dit rapport. Het bevat op de heilige Schrift gefundeerde uitspraken, waar de kerken mee kunnen werken. In ons kerkelijk orgaan 'De Wekker' is er over geschreven. Verdere publikatie is gewenst, met beschikbaarstelling van de tekst in het Nederlands.

Een exemplaar van het rapport is hierbij gevoegd, alsmede een vertaling in het Nederlands van de conclusies.

De G.O.S. 1984 verwacht commentaar van onze kerken.

De G.O.S. 1984 wordt gehouden in Trinity Christian College, Palos Heights, Illinois (Chicago).

b. Door de Gereformeerde Kerken in Nederland ingezonden stukken.

Van de Gereformeerde Kerken in Nederland is bij de G.O.S. een voorstel ingekomen tot wijziging van de G.O.S. constitutie. Het Interim Committee komt na bestudering hierop terug.

Ook is een antwoordbrief van de Gereformeerde Kerken in Nederland ingekomen betreffende homofilie.

Het Interim Committee heeft in 1983 een ontmoeting met de GKN. Er volgt een volledig rapport. De Gereformeerde Kerken in Nederland hebben vervolgens ingezonden het rapport over de aard van het Schriftgezag 'God met ons', met het verzoek dit op het agendum van de G.O.S. 1984 te plaatsen.

Het standpunt van de lid-kerken is gevraagd.

Deputaten hebben dit in studie.

Een rapport dienaangaande komt deze zomer gereed.

Voorafgaande aan de G.O.S. 1984 wordt een theologische conferentie gehouden, die zich ook met het Schriftgezag zal bezighouden.

In secties zal men aandacht schenken aan het rapport 'God met ons'.

Het hoofdonderwerp van de conferentie zal meer gaan over de leer van de Schrift in het algemeen.

Over de vraag welke spreker hiervoor zou worden uitgenodigd, is correspondentie geweest.

Men houdt zich uiteindelijk aan de aanbeveling:

dr. J. Veenhof, dr. J. P. Versteeg en dr. H. Weijland.

c. Lidmaatschap van de Wereldraad van Kerken.

Op 27 en 28 april 1982 is te Lunteren een regionale conferentie gehouden, waarbij ook het deputaatschap vertegenwoordigd was.

Gesproken werd over het lidmaatschap van de Wereldraad van Kerken.

In hoofdzaak ging het over de vraag of 'dual membership' ontoelaatbaar geacht moet worden.

Tot die conclusie is het niet gekomen.

Zo zijn er drie mogelijkheden:

1. het advies, niet aan te sluiten, handhaven;
2. 'dual membership' zonder verder advies vrij te laten, maar er bij de kerken, die zich bij de Wereldraad menen te moeten aansluiten, op aan te dringen, hun gereformeerd-zijn daar nadrukkelijk tot gelding te brengen (zie aanbeveling aan WARC-Kerken, Acta 1976, blz. 79);
3. een combinatie van 1 en 2 waarbij de G.O.S. wel negatief blijft adviseren, maar van kerken, die om voor haar zwaarwegende redenen tot aansluiting bij de Wereldraad menen te moeten overgaan, met klem vraagt daar hun gereformeerd-zijn nadrukkelijk tot gelding te brengen.

De deputaten stellen zich achter de eerste mogelijkheid: 'het advies niet aan te sluiten, handhaven'. Het rapport van de regionale conferentie is ingebracht op de studieconferentie die het Interim Committee van de G.O.S. heeft belegd.

Deze conferentie heeft haar werk voltooid. Een rapport is samengesteld en aan de lid-kerken toegezonden, met het verzoek dit te bestuderen en eigen mening kenbaar te maken aan de G.O.S. 1984.

Het rapport heeft de volgende aanbevelingen:

1. Dat de G.O.S. haar vorige besluiten ten aanzien van de Wereldraad van Kerken bevestige (b.v. Acts 1968, art. 95 en 105 met de gronden).
2. Dat in het licht van de Schrift en de gereformeerde leer der kerk betreffende oecumenische verhoudingen, gereformeerde kerken, handhavend hun gereformeerde belijdenis, in het dragen van haar oecumenische verantwoordelijkheden internationaal de voorrang moeten geven aan de G.O.S. (Constitutie III, 1).
3. Dat gereformeerde kerken behalve voor een gereformeerde kerk in de G.O.S. (III, 1) overeenkomstig de G.O.S. constitutie (III, 2), ook oecumenisch verantwoordelijkheid dragen voor alle andere kerken, namelijk 'om gezamenlijke getuigenis van het gereformeerd geloof te geven te midden van een wereld levend in dwaling en rondastend in duisternis en aan kerken die de waarheid van Gods heilig Woord verlaten hebben'.
4. Dat de oecumenische methodiek of strategie, waarnaar een gereformeerde kerk en/of de G.O.S. bredere oecumenische verantwoordelijkheid draagt, van grote betekenis is, daar het lid zijn van organisaties mede-verantwoordelijkheid insluit, wat bij getuigenis en contact alleen niet noodzakelijk is.
5. Dat de G.O.S. daarom terecht heeft geadviseerd tegen het lid zijn van gereformeerde kerken van de Wereldraad van Kerken en wijselijk gewaarschuwd heeft voor mogelijk negatieve invloed van zulk lid zijn.
6. Dat de G.O.S. adviserend tegen het lichaam van de Wereldraad van Kerken, tot nu toe niet voldoende aandacht er aan gegeven heeft hoe de G.O.S. Constitutie III, 2 moet worden uitgevoerd door de lid-kerken en door de G.O.S. zelf.
7. Dat het G.O.S. Interim Committee opdracht krijgt wegen aan te wijzen waardoor oecumenische verantwoordelijkheid van de G.O.S. voor de Wereldraad van Kerken en de kerken die daarvan lid zijn in ruimer zin gedragen kan worden dan nu door het Interim Committee alleen.
8. Dat het feit dat sommige G.O.S. kerken in hun bijzondere situatie zich bij de Wereldraad van Kerken hebben aangesloten, historisch misschien is te verstaan, ofschoon zulk lidmaatschap gerekend naar het advies van verscheidene G.O.S. synodes en naar goede strategie of methodiek te betreuren is.
9. Dat de G.O.S., hoewel haar advies tegen het lidmaatschap van de Wereldraad van Kerken herbevestigend, niet besluit het lid zijn van de G.O.S. van die kerken die lid zijn van de Wereldraad van Kerken op te zeggen, op die groot alleen.
10. Dat de G.O.S. opnieuw de kerken die lid zijn van de Wereldraad van Kerken oproepe dat lidmaatschap te heroverwegen, in het licht van de hierboven gegeven aanbevelingen en van het gehele rapport van de studiecommissie, en wat zij ook doen in die kwestie, er bij hen op aan te dringen duidelijk te doen blijken dat zij echt gereformeerd zijn in geloof en praktijk.

De meerderheid van deputaten kan zich verenigen met de hierboven genoemde aanbevelingen. De minderheid heeft bezwaar tegen de oneigenlijke gevolgtrekking van de aanbevelingen 3 en 6 uit de Constitutie III, 2 van de G.O.S. en kan derhalve niet instemmen met aanbeveling 9.

Het is duidelijk dat de G.O.S. 1984 een belangrijke synode zal zijn, min of meer beslissend ook voor verdere deelname van onze kerken aan het werk van de G.O.S.

Dit gezien het feit, dat behalve met betrekking tot het lidmaatschap van de Wereldraad van Kerken, ook besluiten moeten komen ten aanzien van de homofilie en het Schriftgezag.

Allemaal zaken waarvoor de Gereformeerde Kerken in Nederland de G.O.S. plaatsen. De Free Church of Scotland en de Reformed Presbyterian Church of Ireland hebben het lidmaatschap van de G.O.S. al beëindigd.

Voorstellen

Het deputaatschap stelt voor:

1. deputaten op te dragen de relaties met de kerken waarmee onze kerken in correspondentie staan respectievelijk contact onderhouden waar mogelijk verder te intensiveren, mede met het oog op onze bijdrage aan de G.O.S.;
2. deputaten op te dragen in de kerken meer bekendheid te geven aan het rapport 'De kerk en haar sociale roeping' en het in de Nederlandse taal ter beschikking te stellen.
3. deputaten op te dragen alles te doen wat mogelijk is om positieve uitspraken van de G.O.S. 1984 te bevorderen met betrekking tot belangrijke zaken die aan de orde komen, zoals lidmaatschap van de Wereldraad van Kerken, homofilie en Schriftgezag;
4. deputaten op te dragen de ontwikkelingen binnen de G.O.S. nauwlettend te volgen en daarover te rapporteren op de volgende generale synode;
5. de begroting van de G.O.S. voor de komende jaren, zoals die vastgesteld zal worden in 1984 te volgen, mits die binnen redelijke grens blijft en met nadere goedkeuring van de Generale Synode 1986.

Aanvullend rapport van de deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders en de correspondentie met buitenlandse kerken

a. Deputaten

In de periode van de vaststelling van dit rapport werd prof. dr. W. H. Velema opgenomen in het ziekenhuis. Door ziekte was hij niet in staat de vergaderingen, waarop de voorstellen en aanbevelingen op schrift gesteld zijn, bij te wonen. Dankbaar zijn de deputaten voor het herstel van prof. dr. W. H. Velema. Evenwel heeft prof. dr. W. H. Velema de wens te kennen gegeven met het oog op zijn gezondheid niet opnieuw als deputaat benoemd te worden.

b. Free Church of Scotland

Deputaat ds. K. Boersma woonde als afgevaardigde van ons deputaatschap de vergaderingen bij van de General Assembly van de Free Church, die van 24-27 mei 1983 te Edinburgh gehouden is. Hij publiceerde over dit bezoek in 'De Wakker' en bracht het volgende verslag uit.

Algemeen

Doordat de geschiedenis van deze kerk nauw verweven is met de Schotse nationale geschiedenis, gevoelt zij een grotere verantwoordelijkheid voor de Schotse samenleving dan wij gewend zijn. Het woord 'vrij' betekent slechts, dat zij in de vorige eeuw geweigerd heeft om van de staat afhankelijk te zijn.

De (jaarlijkse) Algemene Vergadering, die gelijktijdig gehouden wordt met die van de grote Church of Scotland, ontvangt, bij wijze van vriendelijkheid, een officieel bezoek van de Hoge Vertegenwoordiger van de Britse koningin, met veel plechtigheid en decorum.

Belijdenis en leven

Haar belijdenis is de Westminster Confessie.

In een folder staat, dat zij het volgende leert:

1. De volle inspiratie van de Schrift als het onfeilbare Woord van God.
2. De val van de mens en zijn onbekwaamheid daardoor tot enig geestelijk goed.
3. De opstanding uit de doden en de wederkomst van Christus ten oordeel op de Grote laatste Dag.
4. Het plaatsbekledend lijden van Christus ten behoeve van Zijn volk.
5. De Goddelijke soevereiniteit in de verkiezing en wedergeboorte van Gods volk.
6. De volstreekte noodzakelijkheid van wedergeboorte om gered te worden.
7. Redding door het geloof - niet uit werken.
8. De volstreekte noodzaak van de werkzaamheden van de Heilige Geest om het Evangelie vruchtbaar te maken in de bekering en heiliging van Gods volk.
9. De leer van de uiteindelijke volharding, of de onmogelijkheid, dat het kind van God uiteindelijk zou afvallen.
10. De noodzaak van heiligheid in de levenswandel als een wezenlijk beginsel in het leven van de gelovige.

11. Het reformatische beginsel, dat niets in de publieke eredienst van God zal worden gebracht, dan wat volgens zijn Woord gewettigd is.

In dezelfde folder staat, dat zij protesteert tegen:

1. de slapheid in leer en leven, karakteristiek voor de moderne religie;
2. ontrouw aan de beginselen van de Schotse reformatie;
3. ritualisme en onschriftuurlijke vernieuwingen in de publieke eredienst;
4. de om zich heen grijpende sabbatsonthelving van onze tijd;
5. de moderne veronachtzaming van de publieke eredienst van God.

Op haar agenda heeft de Assembly onderwerpen, die bij ons ontbreken.

De jaarlijkse vergadering, tijdens welke ook familieleden in Edinburgh zijn, heeft mede het karakter van een ontmoeting.

Zo was er een uitvoerig rapport over het Zondagsschoolwerk, met veel bespreking, terwijl drie jongeren met een medaille werden onderscheiden!

Verhoudingen

Wat opviel was, dat er enerzijds veel over gesproken werd het pand te bewaren, anderzijds dat het bitter nodig is om veel evangelisatie te doen, met name in nieuwe stadsdelen. Men wil de jeugd vasthouden, maar ook de natie bereiken!

Ofschoon er, althans voor een buitenstaander, niets te bespeuren viel van tegenstellingen, was er bij diverse onderwerpen wel duidelijk een verscheidenheid in benadering waar te nemen, bijvoorbeeld in redevoeringen en bij amendementen op voorstellen. Maar van wrijvingen was niets te merken en er was een goede besluitvaardigheid. Wel waren er grote zorgen en daarin was men heel eerlijk.

Vermindering en uitbreiding

Men kent dezelfde problemen als bij ons: migratie naar streken waar geen Free Church is, minder kerkbesef, verandering van gemeenten, onverschilligheid bij een deel van de jeugd, verschuivingen in de moraal, minder kerkbezoek in de tweede dienst, althans in de grotere plaatsen.

Van een ledenaantal van ca. 70.000 aan het begin van de eeuw is men teruggevallen tot misschien 25.000. Wel zijn er nogal wat 'meelevenden'.

In Glasgow, waar 9 gemeenten zijn, heeft men nu samen evenveel leden als vroeger in één gemeente. Er zijn veel heel kleine gemeenten aan de westkust, waar men financieel niet meer in staat is een predikant te beroepen. Op de eilanden, waar de kerk sterk aanwezig is, bestaan deze problemen veel minder.

Veel zorgen werden geuit. 'Geen betere predikers dan die van de Free Church, geen slechtere om de vangst aan wal te brengen', werd over hen gezegd.

Waar stadsuitbreiding is, wordt overigens hard gewerkt.

Veel zendingswerk wordt er verricht: in India, in Zuid-Afrika en in Peru (samenwerking met de Gereformeerde Zendingsbond). Daar wordt ook veel voor gegeven.

Oecumene

Zoals bekend, heeft de Free Church zich na 1980 uit de G.O.S. teruggetrokken. Te vermelden is, dat de Assembly goedkeurde hetgeen gerapporteerd werd over een contact, dat vorig jaar is gelegd in verband met het initiatief van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) tot het oprichten van een International Conference of Reformed Churches. Vertegenwoordigers waren vorig jaar in Groningen geweest en waren daarover nogal enthousiast. Besloten werd mee te doen, evenwel zonder zich vast te leggen voor de toekomst. Men was ook bereid roepende kerk te zijn voor de conferentie van 1985 in Edinburgh.

Privé werd mij gezegd, dat sommigen het uitreden uit de G.O.S. als voorbarig betrouwen. Terugkeer zou niet onmogelijk zijn, afhankelijk van de gang van zaken op de G.O.S. van 1984.

Uit de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) is, naar ik begreep, verleden jaar ook een waarnemer op de General Assembly geweest.

Er waren nogal wat leden, die meenden dat ik ook van die kerken kwam. De situatie in Nederland kwam velen ingewikkeld voor.

Slot

Onze afvaardiging is zeer gewaardeerd. Ik ben er hartelijk en broederlijk ontvangen en heb er mij thuis en op mijn gemak gevoeld.

De Assembly heeft besloten om haar Moderator, Rev. J. N. MacLeod, af te vaardigen naar onze generale synode in september a.s.

c. Christian Reformed Church

In juni 1983 werden de deputaten drs. W. Stoenbergen en prof. dr. J. P. Versteeg afgevaardigd naar de

synode van de Christian Reformed Church in Noord-Amerika. Het volgende verslag brachten zij uit, dat wel door alle deputaten is ontvangen, maar uiteraard nog niet is besproken.

Rapport van de afgevaardigden naar de Synode - 1983 van de Christian Reformed Church in North America

Op maandag 13 juni vertrokken ondergetekenden, uitgeleide gedaan door, onder andere, de voorzitter van het deputaatschap ds. B. van Smeden, van Schiphol om van 14 tot 22 juni aanwezig te zijn bij de jaarlijkse synode van de Christian Reformed Church in North America, die we (zoals ook in de stukken van deze kerk zelf steeds gebeurt) in het vervolg aanduiden als CRC.

Het was de eerste afvaardiging van onze kerken sinds de Synode van Amersfoort in 1980 definitief besloot, de door de CRC aangeboden relatie van 'ecclesiastical fellowship' (kerkelijke gemeenschap) te aanvaarden. Bij herhaling is ons in gesprekken met afgevaardigden verzekerd, hoezeer men het op prijs stelde dat deze relatie met onze kerken tot stand gekomen was. Verscheidene malen bleek ons, dat afgevaardigden op de hoogte waren van ons kerkelijk leven en zich konden vinden in de Christelijke Gereformeerde prediking, wanneer ze die bij een verblijf in Nederland hoorden. Anderen, die minder bekend waren met onze kerken, toonden er wel grote belangstelling voor en wilden er graag over geïnformeerd worden. We zijn zeer getroffen door de grote broederlijkheid en vriendelijkheid waarmee we werden ontvangen, niet alleen tijdens de vergaderingen van de synode en haar commissies (ook deze laatste werden nadrukkelijk zonder enige beperking voor ons open gesteld), maar evenzeer in de dagen dat de synode niet vergaderde, van zaterdagmiddag 18 tot en met zondag 19 juni, toen drs. W. Steenbergers zeer gastvrij ontvangen werd in de pastorie van rev. Buurman in Kalamazoo.

Helaas waren we, door het tijdstip waarop we aankwamen, niet in de gelegenheid om op maandagavond nog de bidstond voor de synode bij te wonen, die gehouden werd in Wyoming, in de directe omgeving van Grand Rapids. De vergaderingen van de synode zelf werden gehouden in de prachtige - en prachtig gelegen - gebouwen van Calvin College in Grand Rapids. Honderdveertig afgevaardigden van veertig classes (de CRC kent geen 'particuliere synoden') vergaderden daar gedurende ongeveer anderhalve week. Ze hadden een agenda (van te voren aan alle kerkeraden toegezonden) van meer dan 500 gedrukte bladzijden af te werken. Dat verliep goed, onder de vaardige en vriendelijke leiding van rev. Eppinga, bijgestaan door de mede-moderamenleden rev. Bolt, rev. Greidanus en de 'stated clerk' (secretaris-generaal) rev. Hofman - namen, die evenals die van vele afgevaardigden, duidelijk de Nederlandse oorsprong van deze kerk doen blijken. De vergaderingen van de synode droegen, ondanks de nodige 'zakelijkheid', veelal een ontspannen, gemoedelijk karakter; de humor ontbrak bepaald niet. Bovenal mag gezegd worden dat de vergaderingen gekenmerkt werden door een geest van vroomheid, in de goede zin van dat woord. De 'devotions' (samenzang, Schriftlezing, gebeden) aan het begin van iedere zitting, waarin telkens een van de afgevaardigden voorging, waren duidelijk meer dan een formele 'opening op de gebruikelijke wijze'; ze drukten een stempel op de vergaderingen.

In dit inleidend gedeelte van het rapport vermelden we in het bijzonder nog de goede contacten met een van de afgevaardigden, rev. A. J. J. Vanden Pol, vroeger Christelijk Gereformeerd predikant. Hij sprak zijn grote vreugde uit over de tot stand gekomen relatie tussen beide kerken en nodigde ons uit voor een gesprek, waarin hij grote belangstelling toonde voor de voortgang van ons kerkelijk leven. In het vervolg van dit rapport willen we bepaalde aspecten van het leven van de CRC, zoals we dat door het bijwonen van deze synode hebben leren kennen, nader belichten.

Trouw aan Schrift en belijdenis

Dat de CRC gehoorzaam wil zijn aan de Schrift en trouw aan de gereformeerde belijdenis bleek ons uit het geheel van de vergaderingen en van de besluitvorming.

De zorg voor het bewaren van de belijdenis kwam concreet uit in de zorg voor een leesbare en verstaanbare tekst van de belijdenis. Zo werd een nieuwe vertaling van de Nederlandse Geloofsbelijdenis aanvaard. Een woord uit art. 36 lokte daarbij langdurige discussie uit: 'therefore we detest the Anabaptists' (daarom verfoeien wij de Wederdopers). Mogen we zeggen dat wij mensen (in plaats van: hun verkeerde leer) verfoeien? Het gewraakte woord werd gewijzigd in 'denounce' (aan de kaak stellen). Het voorstel om af te zien van de verdere uitvoering van een besluit uit 1975 om te komen tot een nieuwe vertaling van de Dordtse Leerregels werd met klem afgewezen: 'wij zijn een belijdende kerk, en dit is een van onze belijdenissen'.

Naast de zorg voor de belijdenisgeschriften uit het verleden was er ook aandacht voor hedendaags belijden. De agenda omvatte een concept van een 'Contemporary Testimony' (Hedendaags Getuigenis) bestaande uit 62 artikelen, met een uitvoerige toelichting waarin onderwerpen als

evolutionisme, mensenrechten, zorg voor de aarde, feminisme, racisme, pinksterbeweging, homo-sexualiteit, bewapening enzovoorts aan de orde kwamen. Dit geschrift is voorlopig aanvaard en vrijgegeven voor gebruik in eredienst, catechese en werk-naar-buiten. Opmerkelijk was een van de wijzigingen die door de synodale commissie werden voorgesteld. In plaats van de woorden: 'We are his partners in covenant, to do his will and to walk in his ways' (wij zijn Gods partners in het verbond, om zijn wil te doen en in zijn wegen te wandelen) wilde men lezen: 'subject to our King, we live in loving communion with Him, doing his will and walking in his ways' (als onderdanen van onze Koning leven wij in liefdevolle gemeenschap met Hem, terwijl we zijn wil doen en wandelen in zijn wegen). Een geheel ander onderwerp dat te noemen valt in dit verband is dat van de vragen rondom het ambt. De synode van 1978 nam het besluit het ambt van diaken ook voor vrouwelijke leden open te stellen. De synode van 1979, die de hiervoor noodzakelijke wijzigingen in de kerkorde moest goedkeuren, besloot echter, tengevolge van uit de kerken binnengekomen bezwaren, de uitvoering van het besluit van 1978 uit te stellen. In 1981 bleek men nog niet tot een definitieve beslissing te kunnen komen. Toen werd een commissie ingesteld die in 1983 zou moeten rapporteren over de betekenis van wat de Schrift zegt over het hoofd-zijn van de man. Deze commissie deelde nu echter mee, dat ze niet klaar was gekomen met haar werk. Intussen was na het besluit van 1978 een aantal kerken, voor wie het niet duidelijk was dat dit besluit nog geen definitief karakter had, al overgegaan tot het bevestigen van vrouwelijke diakenen. Andere kerken waren overgegaan tot het benoemen van vrouwelijke hulp-diakenen (of -ouderlingen) zonder ambtelijke status en bevoegdheid. In instructies werd er dan ook op aangedrongen, een definitieve beslissing nu niet verder uit te stellen.

De synode besloot echter de resultaten van het nadere Schriftonderzoek door de genoemde commissie te blijven afwachten. Degenen die tegen stonden (van wie een niet gering aantal hiervan aantekening vroeg in de Acta) deden dit niet omdat zij het luisteren naar de Schrift op dit punt niet van belang vonden, maar omdat dit naar hun mening al vóór de beslissing van 1978 uitvoerig en voldoende was geschied, en omdat zij verder uitstel niet beilzaam achtten.

Typend voor de onderlinge verhoudingen was een besluit dat genomen werd met betrekking tot die kerken, die op dit controversiële punt waren overgegaan tot een handelen dat in strijd was met de kerkelijke bepalingen en synodale besluiten. De synode sprak uit dat zulke kerken meer met liefdevolle zorg ('loving concern') dan met oordelende uitspraken ('judgmental pronouncement') bejegend moesten worden, en wel 1. omdat de christelijke liefde vraagt dat we elkander te allen tijde met geduld en vriendelijkheid bejegenen; 2. omdat dit in overeenstemming is met de pastorale wijze waarop de synode voorheen gehandeld heeft met kerken die in strijd kwamen ('were in conflict with'), met het desbetreffende artikel van de kerkorde; 3. omdat de synode zelf heeft bijgedragen tot de verwarring en de moeite, onder andere door herhaaldelijk het nemen van een beslissing ('decisive action') uit te stellen.

Zo werd, bij alle verschillen en tegenstellingen op dit punt, het verbindende element gevormd door het verlangen om de Schrift vast te houden en de zorg om elkaar vast te houden.

Dat het één-zijn in trouw aan Schrift en belijdenis een verscheidenheid in de beleving niet uitsluit werd duidelijk bij de behandeling van deze woorden uit een van de voorgestelde nieuwe gebeden voor de eredienst: 'we confess our innumerable wrongs and our spiritual bankruptcy' (wij belijden onze talloze boosheden en ons geestelijk bankroet). De laatste vier woorden riepen bedenkingen op (kan een gelovige die in Christus een nieuwe schepping mag zijn nog spreken van zijn geestelijk bankroet? kunnen deze woorden bij hen die een diep schuldbesef hebben de geloofszekerheid niet ondermijnen?) en werden, met een krappe meerderheid, afgewezen. Terecht zei een van de adviseurs dat de vrij langdurige discussie die hieraan vooraf ging 'reflected a tension in our church's piety' (een spanning in de geestelijke beleving, de spiritualiteit, binnen onze kerk deed uitkomen). Het was echter op geen enkele wijze merkbaar, dat deze verscheidenheid ook maar enigszins afbreuk deed aan de eenheid en aanleiding gaf tot groepsvorming.

Katholiceit en oecumene

Dat de CRC in de Schriftuurlijke zin katholiek en oecumenisch wil zijn, bleek uit de rapportage van de 'deputaten eenheid en correspondentie' over de contacten met andere kerken, in Amerika en daarbuiten. Van een aantal van deze kerken waren ook afgevaardigden aanwezig, bijvoorbeeld van de Orthodox Presbyterian Church, de Reformed Church in America, de Reformed Church of Japan. Zoals bekend omvat de 'ecclesiastical fellowship' die de CRC met deze kerken heeft, niet altijd dezelfde elementen. Van geval tot geval kan namelijk, zowel door de CRC als door de kerk waarmee zij 'fellowship' oefent, gestipuleerd worden welke elementen deze fellowship wel en welke ze niet omvat, en waar nodig kan de fellowship met een bepaalde kerk dan ook worden uitgebreid of ingeperkt.

Dat laatste bleek duidelijk, toen de verhouding tot de Gereformeerde Kerken in Nederland aan de orde kwam, namens welke kerken prof. dr. K. Runia en dr. B. Rietveld de synode bijwoonden.

In de toespraak die eerstgenoemde hield maakte hij melding van de groeiende vervreemding tussen de

CRC en zijn kerken, vanwege de ontwikkelingen in deze kerken. Hij wilde deze ontwikkelingen niet verdedigen, maar pleitte wel voor begrip.

Hij stelde, dat de Gereformeerde kerken met hun rapporten en uitspraken niet pretenderen, definitieve antwoorden te hebben en een laatste woord te spreken; maar het kan nodig zijn dat een kerk, terwijl ze nog bezig is inzake bepaalde problemen (het Schriftgezag, de homosexualiteit) naar antwoorden te zoeken in de Schrift, toch over die problemen al een woord spreekt.

Laten we, aldus prof. Runia, samen in gesprek blijven over onze onderlinge verschillen.

De onrust over de gang van zaken binnen de Gereformeerde kerken (in 1982 ook vertolkt door een delegatie van de CRC die de synode van de Gereformeerde kerken bezocht) concentreerde zich met name op de houding tegenover homoseksuele en andere alternatieve samenlevingsvormen. Daarnaast werd gewezen op de laksheid in het handelen ten aanzien van dienaars des Woords en andere leidinggevende personen, die openlijk blijken te geven van inzichten die in strijd zijn met de gereformeerde belijdenis. In een zestal instructies werden verschillende voorstellen gedaan, variërend van algehele verbreking van de banden, via gedeeltelijke opschorting van de relatie, tot het oefenen van geduld met de Gereformeerde kerken. In het rapport van de deputaten werd voorgesteld dat de synode die elementen van de fellowship die betrekking hebben op de toegang tot de kansel en de avondmaalstafel zou intrekken ('suspend') 'except at the discretion of the local consistory'. Met de laatste woorden is bedoeld, dat de kerkeraden van geval tot geval hebben te oordelen, en wanneer er geen reden tot verdenking is, kansel en tafel kunnen openstellen.

De commissie van de synode sloot zich in haar voorstellen bij het rapport van de deputaten aan. Het 'suspenden' van de relatie, niet in haar geheel maar op de twee genoemde punten, biedt de mogelijkheid 'for continued mutual assistance, encouragement and admonition without compromising own denominational integrity' (elkaar wederzijds te blijven bijstaan, bemoedigen en vermanen zonder dat de integriteit van onze kerk onder verdenking komt).

Hoewel de zitting van de synode waarin deze zaak behandeld zou worden met grote spanning tegemoet was gezien en men rekening hield met de mogelijkheid van een langdurige discussie, bleek het dat de voorstellen van de commissie binnen een uur met algemene stemmen konden worden aanvaard.

Een andere verhouding die veel aandacht vroeg was die tot Die Gereformeerde kerk in Zuid-Afrika. Ds. N. A. Botha, die de Nederlandse Gereformeerde Sendingskerk van Zuid-Afrika vertegenwoordigde, had in zijn toespraak met klem het standpunt van zijn kerk uiteengezet, dat apartheid een ketters is, omdat deze de boodschap van de verzoening in Christus en de eenheid van Zijn lichaam op het diepst bedreigt. Daarom moet de Nederlandse Gereformeerde Sendingskerk haar banden ter discussie stellen met elke kerk die broederlijke betrekkingen onderhoudt met een blanke Zuidafrikaanse kerk die apartheid voorstaat.

Zoals er binnen de CRC verontrusting is over ontwikkelingen inzake leer en leven binnen de Gereformeerde kerken in Nederland, is die er ook ten aanzien van Die Gereformeerde kerk van Zuid-Afrika inzake de apartheid. Deze verontrusting werd, overeenkomstig het commissievoorstel, ook in duidelijke woorden uitgesproken door de synode. Aan een tweetal instructies die beoogden de banden met deze kerk te verbreken werd echter niet volstaan. Vanuit de synode werd gewezen op enkele hoopgevende symptomen binnen Die Gereformeerde kerk inzake haar houding tegenover de apartheid. Bovendien was men van mening dat eerst indringender dan tot nu toe gebeurd was met de GKSA zelf over deze zaak gesproken moest worden, om na te gaan in hoeverre deze kerk zich schuldig maakt aan het handhaven en bevorderen van de apartheid, en om waar nodig een verandering te bewerkstelligen. De deputaten ontvingen opdracht aan deze zaak hoge prioriteit te geven.

De ontwikkeling in de verhouding met onze kerken evenals in die met de Nederlands Gereformeerde kerken behoeft geen voorwerp van discussie te zijn. De synode nam er met dankbaarheid kennis van. Niet alleen naar buiten maar ook intern wil de CRC het kerk-zijn op katholieke wijze beleven. Dat komt tot uitdrukking in de zorg om ethnische en raciale minderheden in Amerika (Zwarten, Indianen, Azisten, Spanjaarden) te bereiken met het evangelie en ze via gemeentevorming te integreren in de CRC. Er is voor dat doel een deputaatschap dat zijn taak ziet als 'ministry of racial reconciliation' (dienst der verzoening tussen de rassen), nader omschreven als 'the development of multiracial membership and leadership in the church and multiracial participation in the decision-making of the denomination' (vrij weergegeven: men wil er aan werken dat ook leden van andere volken en rassen delen in het lidmaatschap, in de leiding en in het tot stand komen van beslissingen in de kerk).

Een van de vruchten hiervan was zichtbaar ter synode in de aanwezigheid, voor het eerst, van afgevaardigden van de classis Red Mesa. Tot deze classis behoren gemeenten die bestaan uit Navajo-Indianen.

Getuigenis naar buiten

De zorg voor het getuigenis en de dienst buiten de muren van de kerk neemt in het leven van de CRC een grote plaats in. Dat bleek uit de rapporten over het radio- en televisiewerk (het bekende 'Back to

God - hour' met uitzendingen in Amerika, maar ook daarbuiten, in vele landen en talen) en over zending, evangelisatie en hulpverlening. Het werk dat op deze gebieden gedaan wordt is respectabel. Het kreeg ter synode ook ruime aandacht, onder meer doordat werkers op deze gebieden gelegenheid kregen zich aan de synode te presenteren en de vergadering toe te spreken. Een dergelijke presentatie was er ook van de kant van de 'chaplains', de predikanten in bijzondere dienst (met name leger- en vloot- en industrie-predikanten). Hoezeer dergelijke presentaties een intensieve betrokkenheid van de kerk in haar breedste vergadering bij het werk op allerlei posten bevorderen blijkt uit deze zin in het synode-verslag in 'The Banner' (het gaat daar over de presentatie van de zendingswerkers): een 'ritual that sends ripples of emotion across the floor of every synod' (een ritueel dat rimpelingen van emotie door iedere synode doet gaan).

Zorg voor de opleiding en de godsdienstige opvoeding.

Wat de CRC beschikt over uitgebreid en goed uitgevoerd materiaal ten dienste van de 'education' (een verzamelwoord voor zondagschoolwerk, catechese en gespreksgroepen) werd duidelijk gemaakt door een expositie ingericht in de wandgangen van de synode. Er zijn uitgaven resp. voor kleuters, kinderen, jongeren en jong-volwassenen waarin Bijbel en belijdenis, kerkgeschiedenis en ethiek, andere religies en secten behandeld worden. Door de vriendelijke bemiddeling van rev. Vanden Pol werden we in de gelegenheid gesteld een ruime collectie van dit materiaal mee te nemen.

De opleiding tot de dienst des Woords kreeg onder meer de aandacht toen de dit jaar beroepbaar gestelde kandidaten, met hun echtgenoten, zich aan de synode presenteerden. Dit geschiedde in het kader van een korte liturgie, bestaande uit spreekkoren van synode en kandidaten, afgewisseld door de strofen van een lied; gesproken en gezongen woord getuigen van de opdracht tot verkondiging en de kracht daartoe die de Here geeft.

Van het curatorium van Calvin Seminary had de synode een rapport ontvangen waarin van elk van deze kandidaten een foto met enkele persoonlijke gegevens was opgenomen, alsmede een door hen zelf geschreven 'Statement of reasons for seeking candidacy' en 'Statement of faith', een korte verklaring over (zouden wij zeggen) roeping en genadestaat.

In de inleiding tot dit rapport wordt uiteengezet hoe het curatorium in zeven verschillende fasen, bij de toelating tot het seminary, gedurende de studie en bij het voltooiën ervan, zijn supervisie over de aspirant-kandidaten uitoefent, onder meer door persoonlijke gesprekken.

In het rapport van het curatorium werd melding gemaakt van gesprekken, gevoerd met een der oudtestamentici van Calvin Seminary over vragen met betrekking tot de uitleg van Genesis 1-11; deze vragen waren aan de orde gesteld door een der studenten.

Tijdens de gesprekken was gebleken dat - hoewel er naar de mening van deze hoogleraar verscheidene vragen overbleven die nader onderzoek vereisten, met betrekking tot de wijze van spreken in deze hoofdstukken - het voor hem vaststond, dat Genesis 1-11 een integrerend doel is van de geïnspireerde en onfeilbare Schriften; dat deze hoofdstukken spreken van geschiedenis, en met name van de geschiedenis van de relatie tussen God en mens, dat ze ons duidelijk verkondigen: de schepping, de zondeval van de mens en de historische gevolgen daarvan en Gods handelen in gericht en genade ten aanzien van de zonde.

Het curatorium concludeerde dat het hier niet ging om zaken waarbij de trouw aan de confessie in het geding was, maar om wetenschappelijke kwesties ('that this is not a disciplinary matter but is an appropriate matter for scientific research'). De synode sloot zich hierbij aan en liet zich er niet toe verleiden (hoewel een enkeling er op aandrong) de betrokken hoogleraar openlijk ter verantwoording te roepen - er was immers geen enkele klacht uit de kerken tegen hem ingediend.

Over het enkele jaren geleden opgerichte Mid-America Reformed Seminary (MARS), door sommigen gezien als een alternatief voor Calvin Seminary, is ter synode slechts zijdelings gesproken. Enkele studenten van dit seminary ('students from MARS') hadden getracht via een classische vergadering toestemming te krijgen tot het spreken van een stichtelijk woord in de kerken. De synode bepaalde echter dat ook voor deze studenten de kerkordelijk hiervoor aangewezen weg, namelijk via het curatorium van Calvin Seminary, zou gelden.

Op een feestelijke avond, gehouden tijdens de laatste synode-week en ingeleid met een diner, werd hartelijk afscheid genomen van en door enkele docenten van Calvin College en Seminary; een van hen was dr. J. H. Krommings, die gedurende vele jaren hoogleraar en president van Calvin Seminary was.

Tenslotte

De CRC is een kerk waaraan de problemen niet voorbijgaan. Er waren zorgen over het aantal predikanten dat het ambt verliet of daaruit moest worden ontzet; met het oog op de hierachter liggende problematiek bestaat sinds 1979 een deputaatschap voor 'pastor-church relations' dat een daartoe vrijgestelde predikant in dienst heeft; taak van dit deputaatschap is preventief (door het benoemen van een mentor voor beginnende predikanten) en genezend te werken. Ook financiële zorgen ontbreken

niet: er waren vragen over de verhoging van de omslagen; zullen de kerken de gevraagde bedragen kunnen blijven opbrengen? Problemen bleken ook te bestaan in de verhouding tussen zending en hulpverlening; na een avondvullende bespreking aan de hand van een uitvoerig rapport besloot de synode een bijzondere commissie aan te stellen om te werken aan een oplossing. Het bestaan van dergelijke problemen zal niemand die beseft wat het is, kerk te zijn op aarde, en die eigen kerkelijk leven kent, verbazen!

Maar als afgevaardigden van onze kerken hebben we ervaren dat de CRC, waartoe veel vroegere leden van de Christelijke Gereformeerde kerken behoren en waarmee we verbonden zijn in de Gereformeerde Oecumenische Synode, niet anders wil zijn dan kerk van Jezus Christus overeenkomstig Zijn Woord, in de wereld van het eind van de 20e eeuw. We wisten ons gedurende ons verblijf in Grand Rapids opgenomen in een gemeenschap van broeders en voelden ons er daarom thuis. Het is een goede zaak, en een reden tot dankbaarheid, dat wij naast de relatie met de Free Reformed Church of North America nu ook de band met deze kerk hebben.

Hoe aan deze band gestalte gegeven kan worden is door prof. dr. J. P. Versteeg onder woorden gebracht in de toespraak die hij tijdens een van de synode-zittingen heeft gehouden, en die in zijn geheel is opgenomen in het nederlands-talige orgaan van de CRC, De Wachter, onder redactie van rev. Haverkamp.

In het begin van zijn toespraak benadrukte prof. Versteeg, dat de beperking, door onze synode aangebracht in de relatie tussen beide kerken, 'beslist geen beperking inhoudt van ons vertrouwen in u en in uw kerk. Het is slechts een beperking in de praktische vormgeving van onze relatie'. (Bedoeld is de beperking genoemd in het besluit sub c., zie Acta-1980 art. 67). 'U bent hartelijk welkom in onze huizen en in onze kerken'. Nadat hij de groeten had overgebracht van onze kerken en ook - op verzoek - van de Nederlands Gereformeerde kerken, vervolgde hij:

Wat is de betekenis van een kerkelijke relatie als nu tussen onze kerken mag bestaan? Mag ik het zo zeggen: Op grond van onze relatie kunnen we elkaar L.S.D. geven. U zult begrijpen, dat ik niet denk aan L.S.D. als een zogenaamd geestverruimend middel. Dat is in onze dagen een dodelijk vergif in het leven van talloos velen. Ik gebruik de letters L.S.D. als de afkorting van de woorden 'luisteren', 'spreken' en 'doen'. We kunnen als kerken iets voor elkaar zijn door naar elkaar te luisteren, tot elkaar te spreken en iets voor elkaar te doen - dat wil dus zeggen door L.S.D., in deze bijzondere betekenis. Allereerst hebben we naar elkaar te luisteren. We zijn ervan overtuigd, dat wij naar u hebben te luisteren. Er is heel veel waarbij wij van u kunnen leren. Als voorbeeld noem ik de wijze waarop u als kerk uw plaats zoekt in te nemen in uw samenleving. Het 'contemporary testimony' dat in uw agenda is opgenomen is daarvan een welsprekend getuige. We hopen, dat u ook naar ons wilt luisteren en bij ons iets kunt vinden dat waard is om van ons te leren. In kerkelijke contacten is en blijft het luisteren naar elkaar een eerste vereiste.

In de tweede plaats hebben we tot elkaar te spreken. Een luisteren zonder meer is niet voldoende om aan elkaar recht te doen. We hebben ook tot elkaar te spreken, in bemoedigende zin enerzijds en in vermanende zin anderzijds. Wij zullen dit tegenover u graag doen en we hopen, dat u daartoe ook bereid bent. We realiseren ons, dat we elkaar ook iets te zeggen moeten hebben, wanneer we tot elkaar spreken. We zullen ons best doen om niet te beantwoorden aan het beeld dat de Amerikanen van de Hollanders hebben, wanneer ik althans de woorden mag geloven die ik vond in het gedenkboek van Calvin College, getiteld 'Promises to Keep': 'Dutchman, Dutchman / Bellyful of straw / Can't say nothing / But yah, yah, yah'.

In de derde plaats hebben we iets voor elkaar te doen. Al onze woorden betekenen niets, wanneer ze niet uitkomen in onze daden. In dit opzicht kan ik noemen een samenwerking in het zendingswerk. Toen enkele jaren geleden onze kerken een nieuw zendingssterrein zochten, was er trouwens al overleg met uw kerk. Ik kan ook noemen een samenwerking in diaconaal werk, in het bijzonder met het oog op de vele noden in onze wereld. Ik kan verder noemen een samenwerking op het gebied van de theologische opleiding. We nodigen uw hoogleraren hartelijk uit om bij een bezoek aan Nederland aan onze hogeschool gastcolleges te geven. Het kan bevorderd worden, dat onze studenten voor enige tijd aan het opleidingsinstituut van de andere kerk gaan studeren. We zijn blij te kunnen zeggen, dat we sinds enige tijd aan onze hogeschool de mogelijkheid van een doctoraal-studie en van het schrijven van een proefschrift hebben.

Tenslotte wil ik u, mijnheer de voorzitter, graag een boek aanbieden over de geschiedenis van onze kerken vanaf 1892, een heel belangrijk jaar in de geschiedenis van onze kerken. De titel van het boek luidt: 'En toch niet verteerd'. Deze woorden zijn ontleend aan Exodus 3: 2, de verschijning aan Mozes vanuit het brandende braambos. Het zijn ook de woorden in ons kerkelijk zegel. 'En toch niet verteerd'. We mogen geloven, dat dat mag gelden voor de kerk van God over de hele wereld.

J. P. Versteeg
W. Steenbergen

Verslag van het gesprek gehouden op donderdag 16 juni 1983, met een delegatie van de Free Reformed Church of North America, te Grand Rapids

Helaas was het ondergetekenden onmogelijk om, vóór hun bezoek aan de synode van de Christian Reformed Church, van 14 tot 22 juni, ook de synodevergadering van de Free Reformed Church (FRC) in North America bij te wonen. Deze synode werd gehouden op 2 en 3 juni.

Geukkig hadden wij echter wel de gelegenheid, om enig contact met deze zusterkerk te hebben. In de eerste plaats ontving prof. Versteeg de uitnodiging om voor te gaan in de diensten van de kerk te St. Thomas op zondag 19 juni. Hieraan heeft hij met vreugde voldaan.

Vervolgens bleek bij de broeders van de FRC de hartelijke bereidheid aanwezig om in te gaan op een voorstel onzerzijds tot het hebben van een gesprek met een delegatie uit de FRC. Dit gesprek vond plaats in de consistorie van de kerk te Grand Rapids, terwijl we daarvoor en daarna in de pastorie zeer gastvrij werden ontvangen door rev. en mrs. Pronk.

Van de zijde van de FRC werd aan het gesprek deelgenomen door de predikanten Baars, Bos en Pronk; laatstgenoemde had de leiding van het gesprek. Hij verklaarde dat het hunnerzijds zeer op prijs werd gesteld, dat dit samenzijn door ons begeerd werd. De broeders Baars en Bos hadden er dan ook graag een lange reis voor over gehad. Prof. Versteeg zette uiteen dat door deputaten van de Christelijke Gereformeerde kerken gedacht wordt aan de volgende regeling voor het onderhouden van de contacten: vóór een synode van de Christelijke Gereformeerde kerken wordt de ene maal de synode van de FRC bezocht en een gesprek gevoerd met een delegatie van de CRC, de andere maal de synode van de CRC bezocht en een gesprek gevoerd met een delegatie van de FRC.

Vervolgens werd een uiteenzetting gegeven over enkele zaken die op de synode van Rotterdam aan de orde komen. Prof. Versteeg deed dat voor wat betreft de Theologische Hogeschool, en in het bijzonder de verhouding tot de Nederlands Gereformeerde kerken. Drs. Steenbergen gaf informatie over het werk van deputaten voor het kerklied. Op het laatstgenoemde onderwerp reageerde ds. Pronk, door te attenderen op het feit, dat in het verleden veel engelse hymns zijn geschreven die een calvinistisch karakter hebben, onder andere door Newton, Toplady, Watts en Wesley. Ook in de Orthodox Presbyterian Church zingt men gezangen die zeer schriftuurlijk zijn.

Vervolgens werden enkele informatieve vragen gesteld over:

1. de inhoud van de 'ecclesiastical fellowship' met de CRC: omvat deze bepalingen over het wederzijds beroepen van predikanten; en: boogt de CRC te komen tot een nog striktere vorm van contact? Beide vragen konden ontkennend beantwoord worden.
2. de buitenlandse relaties van de Nederlands Gereformeerde kerken: geantwoord werd dat zij geen contact hebben met de Canadian Reformed Churches, maar in Amerika alleen met de CRC en verder onder meer met de Reformed Churches in Australië en Nieuw-Zeeland, terwijl contacten worden gezocht met 'Die Gereformeerde kerk' in Zuid-Afrika. De vraag werd in overweging gegeven, of de NGK ook een vorm van contact met de FRC zou kunnen vragen.

Tenslotte werden van de kant van de broeders van de FRC enige inlichtingen gegeven over hun pas gehouden synode en hun kerkelijk leven. De synode nam het besluit contact te zoeken met enkele Presbyterian Churches. Er werden deputaten benoemd tot herziening van het Psalter (men wil daarin meer geneefse melodien opnemen). Een zendingsorde werd aanvaard. Wat de opleiding tot de dienst des Woords betreft: er zijn momenteel vijf studenten. Drie van hen zijn zo ver dat ze in september een opleiding kunnen beginnen aan een seminary. Hun wordt aanbevolen dat te doen aan het seminary van de Prot. Reformed Church, terwijl predikanten van de FRC aanvullend onderwijs geven over kerkgeschiedenis en gedeelten van de dogmatiek. Wellicht zal men in de toekomst heengroeiën naar een eigen opleiding.

We mogen zeggen met dankbaarheid op deze ontmoeting terug te zien. We hebben samen gebeden, gedankt en met elkaar gesproken in een zeer broederlijke gezindheid. Moge dit gesprek hebben meegewerkt aan de gewenste instandhouding en versterking van de band tussen de Free Reformed Church en onze kerken.

J. P. Versteeg
W. Steenbergen

BIJLAGE 29
Art. 57, 62, 92 en 186.

**SCHRIJVEN LANDELIJKE VERGADERING VAN NEDERLANDS
GEREFORMEERDE KERKEN BREUKELEN 1981/1982**

Scriba: A. Sneep, Fluitekamp 22, 3828 WC Hoogland.

Hoogland, 26 februari 1983

Aan de synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken,
samen te roepen door de kerk van Rotterdam-Centrum,
per adres de eerwaarde heer I. L. Stolk, Adrianalaan 261.

Weleerwaarde en eerwaarde heren en broeders,

De landelijke vergadering van onze kerken, die bijeen was te Breukelen in 1981/1982, heeft met dankbaarheid kennis genomen van uw brief d.d. 10-1-1981.

Het is een verblijdende zaak wanneer temidden van alle spanningen en verdeeldheid in kerk en christenheid een toenadering tussen twee groepen kerken van gereformeerd belijden enige gestalte gaat vertonen. De verhouding tot uw kerken is ook op onze kerkelijke vergaderingen een blijvend onderwerp van gesprek. Op de vergaderingen te Breukelen kwam de samenwerking met uw kerken ter sprake bij de behandeling van het rapport van onze deputaten voor contact en samenspreking, maar niet minder toen onderwerpen als: het akkoord van kerkelijk samenleven, de correspondentie met kerken in het buitenland, het lidmaatschap van de Gereformeerde Oecumenische Synode, het Contactorgaan Gereformeerde Gezindte, de Opleiding tot de dienst van het Woord, de liturgische formulieren en de gezangen in de eredienst aan de orde kwamen.

Gezien deze brode aandacht voor de samenwerking met uw kerken was het voor onze vergadering enigszins teleurstellend dat wij uit uw brief moesten opmaken dat de werkelijkheid van uw kerkelijk leven nogal wat aarzelingen en vragen ten aanzien van de toenadering tot onze kerken vertoont. Gaarne stemmen wij u toe dat het streven naar een eenheid van kerkelijk samenleven niet mag gaan ten koste van de eenheid binnen eigen kerken, en wij zijn daarom met u van mening dat het gewenst is in de bespreking tussen deputaten zich bezig te houden met de oorzaken waardoor op vele plaatsen geen contacten tussen de kerken ontstaan, of zich moeilijkheden daarbij voordoen.

Wij hopen en bidden dat de HERE onze God alles zo mag leiden dat de eenheid in geloven en belijden onder Zijn zegen vruchten mag afwerpen tot bestendiging en verdieping van de samenwerking tussen beide kerkengroepen.

Het wil ons voorkomen dat onze vergadering een belangrijke bijdrage tot de toenadering heeft geleverd met het aanvaarden van het Akkoord van kerkelijk samenleven, waarvan wij u bij dezen enkele exemplaren aanbieden.

Uit de tekst van dit Akkoord moge u blijken dat in het gewijzigde artikel 34 en in artikel 40 met de door uw deputaten kenbaar gemaakte bezwaren en wensen rekening is gehouden.

Met een verblijdend grote meerderheid zijn deze artikelen aangenomen.

Wat de Opleiding tot de dienst des Woords betreft heeft onze vergadering geconstateerd dat het overgrote deel van onze theologiestudenten het advies om in Apeldoorn te gaan studeren heeft opgevolgd.

Een aantal van hen heeft inmiddels de studie voltooid en het ambt van dienaar des Woords binnen onze kerken aanvaard.

Wij verzoeken u onszedank over te brengen aan hoogleraren en curatoren van uw Hogeschool voor het onderwijs en de zorg aan onze studenten besteed.

Er leven in onze kring geen bezwaren tegen het feit dat u deputaten voor contact en samenspreking hebt gemachtigd in te gaan op een verzoek van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) om een niet vrijblijvend gesprek over de weg die zou kunnen leiden tot kerkelijke eenheid.

De eenheid van kerken van gereformeerde belijdenis in ons land gaat ons zeer ter harte.

Zou het uw kerken gebakken een weg vrij te maken voor enige toenadering tussen genoemde kerken en de onze, dan zal ons dit tot dankbaarheid stemmen.

Wanneer het mogelijk zou zijn dat onze deputaten in deze besprekingen worden betrokken zijn zij gaarne daartoe bereid.

Bij deze brief treft u het besluit aan dat door onze vergadering genomen is ten aanzien van het contact en de samenwerking met uw kerken, met een beschrijving van het perspectief dat ons daarbij voor ogen staat.

Wij hopen en bidden dat het besluit en het perspectief door de genadige werking van de Heilige Geest instemming bij uw vergadering en bij uw kerken mogen vinden.

Geve de Koning der kerk Zijn zegen over al onze pogingen om de verdeeldheid te overwinnen en te

komen tot de eenheid waarvoor Hij geleden en gebeden heeft.
Onze volgende landelijke vergadering zal zo de Here wil in 1984 bijeengeroepen worden door de beide Nederlands Gereformeerde Kerken te Enschede.

Met broedergroet en hoogachting,
namens de landelijke vergadering 1981/1982,
het moderamen,
H. J. van der Kwast, praeses en A. Sneep, scriba.

Bijlage bij brief d.d. 26 februari 1983 aan de synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken,
samen te roepen door de kerk te Rotterdam-Centrum

BESLUITEN van de Landelijke Vergadering te Breukelen 1981/1982, conform de voorstellen van de Commissie voor contact en samenspreking met de deputaten van de Christelijke Gereformeerde Kerken.

1. De Landelijke Vergadering brengt in herinnering de bede, uitgesproken door de Landelijke Vergadering van Utrecht-1974, 'dat alle in belijdenis en leven waarlijk gereformeerde kerken en allen die de HERE vrezen en Zijn getuigenissen kennen (Psalm 119 : 79), zich met hen voegen tot één gemeenschap, één van zin en één van gevoelen (1 Cor. 1 : 10), door de Geest van onze God', (Preambule Akkoord van kerkelijk samenleven). Zij spreekt uit dat deze bede de kerken verplicht om samen met de Christelijke Gereformeerde Kerken de weg naar een vereniging van beide kerken te blijven bewandelen; dit in gehoorzaamheid aan het gebod van Christus tot eenheid met allen die Hem in onverderfelijke liefde hebben en in het geloof dat de macht van Zijn Geest deuren kan openen die wij gesloten wanen.
2. De Landelijke Vergadering vraagt de kerken met nadruk om voor haar deel ernst te maken met het bovenstaande door bij de voortduur de roeping tot eenheid met de Christelijke Gereformeerde broederschap in voorbede en prediking te betrekken.
Tevens doet zij een klemmend beroep op alle kerken om in daadwerkelijke gehoorzaamheid aan Christus' gebod de eenheid met de Christelijke Gereformeerde Kerken na te jagen,
- door daar waar tot nog toe geen contacten met een genabuurde Christelijke Gereformeerde Kerk zijn, die in het geloof aan te gaan;
- door de bestaande contacten te bewaren en te versterken en in het algemeen
- door in het gehele kerkelijke leven niet slechts te letten op het eigen belang, maar ook op dat van de anderen (Filippenzen 2 : 4), i.e. de Christelijke Gereformeerde Kerken, en op wat de eenheid met deze kerken dient.
3. De Landelijke Vergadering richt een hartelijke uitnodiging tot de Christelijke Gereformeerde deputaten om enkele afgevaardigden aan te wijzen die de zittingen van de Landelijke Vergadering als gastleden zullen bijwoonen en aan de besprekingen kunnen deelnemen.
Daarmee wil de Landelijke Vergadering zichtbaar maken haar oprechte verlangen naar eenheid met de Christelijke Gereformeerde Kerken, en voorts haar eigen handelen nadrukkelijk onder de klem van het streven naar deze eenheid zetten en er voortdurend toe aangespoord worden om slechts dat te doen wat de eenheid dient en alles na te laten wat de eenheid schaadt.
4. De Landelijke Vergadering verzoekt de Commissie voor contact en samenspreking met andere kerken de samensprekingen met de Christelijke Gereformeerde deputaten voort te zetten, opdat datgene wat de eenheid tussen beide kerken nog in de weg staat wordt weggenomen, en initiatieven te ontwikkelen die de eenheid, zowel plaatselijk als landelijk, kunnen bevorderen en daaraan concreter gestalte kunnen geven.

Daarbij staat de Landelijke Vergadering het volgende perspectief voor ogen:

- a. Alle Christelijke Gereformeerde en Nederlands Gereformeerde kerken, buigend voor Gods Woord en haar geloof belijdend zoals omschreven in de drie Formulieren van Enigheid erkennen en aanvaarden elkaar als ware kerken van Jezus Christus, ook al kunnen zij helaas - vanwege verschil in geloofsbeleving - aan deze eenheid nog niet overal/nog niet volledig gestalte geven.
- b. Alle Nederlands Gereformeerde en Christelijke Gereformeerde kerken spreken op grond hiervan uit elkaars leden aan de tafel des Heren te willen aanvaarden, zo ook elkaars dienaars op de kansel, ook al kan het vanwege het onder a genoemde verschil wijs zijn van deze vrijheden en rechten nog geen gebruik te maken; ook ten aanzien hiervan geldt immers dat alle dingen dan wel oorbaar zijn, maar niet stichtend (1 Corinthhe 6 : 12).
- c. Alle Nederlands Gereformeerde en Christelijke Gereformeerde kerken spreken uit, elkaar niet

te zullen afwijzen om verschillen ten aanzien van de kerkorde, zelfs al kunnen zij – ondanks pogingen daartoe – kerkrechtelijk nog niet tot overeenstemming komen.

- d. Om aan het bovenstaande vorm te geven gaan alle Christelijke Gereformeerde en Nederlands Gereformeerde kerken, als stap naar eenheid, een Federatie aan, welke moet dienen:
 1. om wegen te zoeken en te creëren waardoor de kerkelijke arbeid in toenemende mate gezamenlijk kan plaatsvinden;
 2. om de eigen kerken bij het zoeken van elkaar te houden onder de klem van het gebod tot eenheid, en
 3. als getuigenis naar buiten.

BIJLAGE 30 Art. 88

SCHRIJVEN VAN DE GENERALE SYNODE VAN DE GEREFORMEERDE KERKEN IN NEDERLAND ARNHEM 1981

Generale Synode van De Gereformeerde kerken in Nederland, Arnhem 1981.
Scriba II: Ds. G. van Rongen, Postbus 1143, 6801 BC Arnhem

Aan de eerstkomende Generale Synode
van de Christelijke Gereformeerde kerken in Nederland,
p/a de weleerwaarde heer ds. H. van der Schaaf
Zuidhovenlaan 2
3317 HX Dordrecht

Arnhem, 11 juni 1981

Weleerwaarde en Eerwaarde heren en broeders,

De Generale Synode van De Gereformeerde Kerken in Nederland, gehouden te Arnhem in 1981, heeft in haar zitting van 10 juni kennisgenomen van de brief van uw Synode, gehouden te Amersfoort in 1980, d.d. 5 november 1980.

Tevens ontvingen wij de Acta van uw Synode, gehouden te Hoogeveen in 1977, en het besluitenboekje van uw Synode van Amersfoort-1980, waarvoor wij u dankzeggen.

In het slot van genoemde brief wordt meegedeeld, dat de deputaten voor vertegenwoordiging van uw kerken gemachtigd zijn deze brief desgewenst toe te lichten.

De synode heeft zich erover beraden of deze toelichting nodig is, maar acht dit niet het geval te zijn, daar de brief voldoende duidelijk is.

De synode stelde de brief die u bij deze ontvangt vast.

1. Uit het bijgevoegde overzicht van de geschiedenis van de contacten tussen u en ons kunt u zien hoe telkens weer twee zaken aan de orde zijn gekomen. +)
 - a. Van uw kant werd steeds weer de voorwaarde gesteld dat er eerst eenheid van gevoelen behoorde te zijn in de opvattingen omtrent de toeïgening des heils en de hantering van het belijden omtrent de kerk;
 - b. Van onze kant is steeds weer bezwaar gemaakt tegen uw lidmaatschap van de Gereformeerde Oecumenische Synode.
2. Telkens weer hebben onze deputaten, en in een later stadium onze synoden, erop gewezen dat het van uw kant stellen van deze voorwaarden uitging boven de gemeenschappelijke belijdenis van Gods Woord.
Ondanks herhaald aandringen van onze kant hebben uw synodes constant geweigerd aan te geven in welk opzicht de Gereformeerde Kerken inzake de toeïgening des heils en de hantering van het belijden omtrent de kerk zouden ingaan tegen de belijdenis.
Deze zaken zijn u sinds onze Synode van Amersfoort-West 1967 door onze synoden steeds dringender voorgesteld, zonder dat u ook maar enigszins daarop bent ingegaan. U geeft niet aan waar u en wij zouden uiteengaan. U kiest niet voor een heldere standpuntbepaling.
3. Daarnaast is ook, keer op keer, u aangewezen hoe uw lidmaatschap van de G.O.S. inhoudt het oefenen van gemeenschap met kerken die niet alleen lid zijn van de Wereldraad van Kerken maar ook de valse profetie in haar midden toelaten haar onblindende werk te doen. Het is nog maar één jaar geleden dat wij dat uitvoerig documenteerden in de ook u toegezonden brochure: Om de ware oecumene.
U kiest niet tegen een organisatie van welke andere kerken in het buitenland door woord en daad hebben uitgesproken dat gemeenschap met haar niet langer overeenkomt met de gehoorzaamheid aan de Schrift.
U kiest niet tegen de dwaling.

4. In de samensprekingen tussen uw en onze deputaten, vóór 1967, is van uw kant gevraagd over het boek van ds. B. Telder (Sterven en dan?): 'Hoe is het mogelijk, dat dit boek verschenen is? Is hier niet het ingaan tegen de belijdenis op een bepaald punt? Is het wel juist, dat de kerkelijke vergaderingen hem niet tot de orde hebben geroepen?' (Acta van uw Synode 1962 blz. 248). Maar nu schrijft u dat naar uw diepste overtuiging uw contacten met de Nederlandse Gereformeerde kerken voor u geen verandering vormen om De Gereformeerde Kerken in oprechtheid te zoeken. Toch zijn die dwalingen, hierboven genoemd als door u aan de orde gesteld, niet weggenomen. Integendeel. Opnieuw moeten we zeggen: u kiest niet tegen de dwaling.
5. Er is nog meer.

Reeds in 1926 hebben De Gereformeerde Kerken op haar Synode te Assen de Schriftkritiek afgewezen en de betrouwbaarheid van de Heilige Schrift beleden als volgt:

'dat de boom der kennis des goeds en des kwaads, de slang en haar spreken, en de boom des levens naar de klaarblijkelijke bedoeling van het Schriftverhaal van Genesis 2 en 3 in eigenlijken of letterlijken zin zijn op te vatten, en dus zintuigelijk waarneembare werkelijkheden waren;'

Onze kerken nemen nog steeds deze beslissing ter bewaring van de belijdenis van het Goddelijk gezag en de betrouwbaarheid van de Heilige Schrift tegenover de Schriftkritiek van toen én nu voor haar rekening.

Maar wij moeten noteren dat prof. dr. B. J. Oosterhoff, hoogleraar Oude Testament aan uw Theologische Hogeschool, heeft geschreven:

- a. met betrekking tot de boom der kennis des goeds en des kwaads:

'dit is voor de mens een verboden boom, dat hij zelf gaat bepalen wat goed is en wat kwaad'. (Hoe lezen we Genesis 2 en 3, pagina 154).

'Het zelf uitmaken wat goed is en wat kwaad, is God naar de kroon steken, doen wat alleen Hem toekomt, zich aan Gods gezag onttrekken en dat is voor de mens de verboden boom'. (pagina 198).

- b. met betrekking tot de slang en haar spreken:

'Het is echter de vraag of dat de bedoeling is en of we in Genesis 2 en 3 te doen hebben met een historisch nauwkeurige weergave van wat eenmaal is geschied. In het voorafgaande vonden we reeds verscheiden symbolische trekken en daarom moeten we eerder denken aan een symbolische weergave' (pagina 174).

- c. met betrekking tot de boom des levens:

'Ik zie geen andere oplossing dan niet alleen de levensboom, maar ook heel de wijze van spreken daarover, symbolisch te verstaan' (pagina 135).

De synodaal 'Gereformeerde kerken' stelden '1926' terzijde. En dat vond instemming bij een andere hoogleraar aan uw Theologische Hogeschool, prof. dr. J. P. Versteeg:

'Het is verheugend dat onze synoden zo'n uitspraak nooit hebben gedaan en voorzover ik het zien kan ook nooit zullen doen' (Kerknieuws, 8 februari 1980).

Reeds onze Synode van Kampen-1975 vestigde uw aandacht op deze zorggevendende ontwikkeling. Uit onze kerkelijke kring is – hoewel niet officieel – breed geopioneerd tegen de schriftkritische opvattingen, met name zoals prof. Oosterhoff die voorgedragen heeft. Hoewel in de bespreking van het moderamen van uw Synode van Hoogeveen-1977 met het moderamen van onze Synode van Groningen-Zuid, in 1978 gehouden, werd meegedeeld dat u deze zaak intern hadt opgelost, is prof. Oosterhoff voortgegaan op de ingeslagen weg blijkens de volgende publicaties: Schriftgezag en Modern Bijbelonderzoek, in: Het Hoge Woord, Amsterdam 1976 pagina 93-114; Doet het fundamentalisme recht aan de Heilige Schrift? in: Credo 7e jaargang no. 9 pagina 7-15; en een artikel in Credo jaargang 1981 no. 4. Daarom betreuren wij het achteraf dat de Generale Synode van Groningen-Zuid u niet heeft opgeroepen publiek te kiezen tegen de dwaling.

In de Acta van uw synoden lezen wij dat de deputaten-curatoren in positieve en waarderende zin rapporteren over het werk ook van deze beide hoogleraren. Uw synoden hebben, blijkens de Acta, deze rapporten aanvaard. Wij zijn van oordeel dat een publieke weerspreking in dezen eis van Gods Woord is om de dwaling te weerstaan.

6. Sinds wij in 1975 voor het eerst onze zorg over de ontwikkeling in uw kerken hebben uitgesproken hebt u dezelfde koers gevolgd van het niet kiezen tegen de dwaling.
Ook uw kiezen voor de Nederlandse Gereformeerde Kerken heeft bij ons bezwaren opgeroepen, welke een en andermaal door onze synoden aan u zijn kenbaar gemaakt. Deze bezwaren zijn toegenomen door de ontwikkeling in de Nederlandse Gereformeerde kerken waar ook opening aan de Schriftkritiek wordt gegeven.
7. Wij willen u oproepen tot een openlijke keuze voor de belijdenis der waarheid van Gods onfeilbaar Woord in de zaken die wij hierboven hebben aangesneden.
Dan kiest u ook voor degenen die in alle zwakheid deze geestelijke strijd voeren en tegen alles wat de ware eenheid in de weg staat. Op deze wijze zoudt u ook veiligstellen de Schriftuurlijke toeïgening des heils.

Wij roepen u op alle menselijke overwegingen, alle menselijke vrees voor moeite en verdeeldheid in uw kerken, hoe begrijpelijk voor ons zondige verstand, te laten varen, en u alleen te houden aan wat ons enige Hoofd Christus ons heeft verordineerd, en te verwerpen alles wat daartegen is. Handhaving van het Woord van God en de belijdenis daarop gegrond, oefening van de kerkelijke tucht om de dwaalleer te weerstaan en uit te werpen – zij zullen hun moeiten met zich brengen. Wij hebben als kerken dat in het verleden ervaren. Toch zoudt u op deze wijze pas echt de vrede dienen voor uw kerken en samenbindend werken.

Daartoe wensen we u van harte toe de verlichting door de Heilige Geest.

Met hoogachting en broedergroet, namens de Synode van Arnhem-1981,
K. Dédens, praeses
G. van Rongen, scriba II.

+) 'u en ons' = uw kerken, synoden, deputaten en de onze.

Historisch overzicht van het contact tussen de Christelijke Gereformeerde Kerken en de Gereformeerde Kerken

- In de Acta van de generale synode van Hoogeveen, 1969/70, is als bijlage opgenomen het rapport over de brief van de CGsynode, pag. 611-651. Dit rapport is later afzonderlijk uitgegeven. Het geeft een breed historisch overzicht van de gang van zaken met betrekking tot het contact met de CGkerken, sinds 1946. In dat jaar besloot de eerste gewone synode na de vrijmaking, namelijk die te Groningen, contact te zoeken met de CGkerken. De CGsynode van Utrecht 1947 besloot toen deputaten te benoemen voor contact met de gereformeerde belijders. Men zocht in de Gereformeerde Kerken, maar ook in de synodale kerken, in de Gereformeerde Gemeenten en in de Gereformeerde Bond. In CGkring werd daar later van gezegd: 'Utrecht keek dus niet alleen naar de vrijgemaakte kerken, maar ook naar de synodale kerken. Onze middenpositie werd daarmee duidelijk aangegeven. Het was tegelijk in eigen kring duidelijk, dat we niet éenzijdig wilden zijn en geen bijzondere plannen hadden ten aanzien van een bepaalde kerk, Acta Hoogeveen p. 617. Het citaat is van ds. J. H. Velema uit: 'Kerk tussen Klem en Knoop' p. 113. Het rapport eindigt met de situatie in 1969. Wij willen in ons historisch overzicht bij dit rapport aansluiten.
- Synode van Amersfoort-West 1967. Om de besluiten van Hoogeveen 1969/70 goed te kunnen begrijpen, moeten we eerst terug naar Amersfoort-West 1967. Deze synode heeft namelijk een dringend beroep gedaan op de CGsynode van Hilversum 1968/9, om in twee zaken de weg van de ware oecumene te gaan.
 - Het eerste verzoek is, uit te spreken, dat de door de CG genoemde verschillen inzake de toeïgening des heils en de hantering van de belijdenis omtrent de kerk, verschillen zijn binnen het raam van de belijdenis, welke geen verhindering behoeven te zijn voor ware kerkelijke eenheid. Zou de CGsynode deze uitspraak niet kunnen doen, dan wordt van haar verwacht aan te geven op welke wijze de Gereformeerde Kerken inzake de toeïgening des heils en de hantering van de belijdenis omtrent de kerk, afwijken van de Belijdenis. 'Daarom doet de synode van de Gereformeerde Kerken een ernstig beroep op uw vergadering om toch niet langer de verschillen aan te merken als beletsel tot eenheid'. N.B. De deputaten, benoemd door de G.S. van Rotterdam-Delfshaven 1964/65 hadden hierom al gevraagd. Maar op die vraag had de CGsynode van Apeldoorn 1965/66 geantwoord, dat deze verschillen raken de bediening des Woords en de tucht-oefening in de kerken. Ze moeten eerst worden weggenomen, eerder kan het nooit tot vereniging komen.
 - De tweede zaak betrof het lidmaatschap van de CGkerken van de ICCC en de GOS. De synode van Amersfoort-West 1967 zei daarvan, dat dit voortgezette lidmaatschap een struikelblok was op de weg naar de eenheid. De synode zag namelijk in dit GOS-lidmaatschap (en ook bijv. in samenwerking van de CGkerken met de synodaal-gereformeerden en de Gereformeerde Gemeenten) een in de CGkerken zich openbarend oecumenisch streven, dat

niet in overeenstemming is met het Woord van God en de daarop gegronde Belijdenis in de artikelen 27-29 der Nederlandse Geloofsbelijdenis, Acta p. 301.

Vandaar het dringend verzoek het lidmaatschap van de ICCC en de GOS te beëindigen.

- Deze wending van de CGkerken naar de hierboven genoemde door hen steeds weer ter sprake gebrachte twee verschillen, alsmede de door de CGsynoden steeds weer gestelde voorwaarde tot een overeenstemming in deze verschillen, alvorens verder over eenwording zal kunnen worden gesproken, dateert van 1962 CGsynode van Haarlem-Santpoort, gehandhaafd door de CGsynode van Apeldoorn 1966. We zullen in de geschiedbeschrijving tot op heden, deze zelfde zaken steeds weer tegenkomen.
 - Aan de andere kant, sinds de CGkerken lid zijn geworden van de GOS, is er van onze kant voortdurend op gewezen dat zij op deze wijze deel hebben aan de ongerechtigheid, doordat de synodale kerken volwaardig lid van deze synode zijn. Dat bezwaar is steeds zwaarder gaan wegen, tot op heden. T.a.v. het bezwaar tegen het lidmaatschap van de ICCC, waar allerlei valse leer wordt toegestaan: de CGkerken hebben wel in 1977 van deze organisatie afscheid genomen, maar niet vanwege de dwaalleer in de ICCC.
- De CGsynode van Hilversum 1968/69. Op de door de synode van Amersfoort-West 1967 gestelde vragen, antwoordde de CGsynode van Hilversum onomwonden:
 - de verschillen ten aanzien van de toeïgening des heils en het hanteren van de belijdenis omtrent de kerk, zijn wezenlijke verschillen, die een roebel beletsel vormen voor vereniging. (Echter, ook deze synode liet na aan te geven op welk punt de Gereformeerde opvattingen dan in strijd zouden zijn met de Belijdenis).
 - Wij zijn en blijven lid van de GOS, omdat wij contact of correspondentie willen hebben met andere gereformeerde kerken.
 - Synode van Hoogeveen 1969/70. Zoals gezegd: na deze afwijzing door de CGsynode van Hilversum 1968/69 besloot de synode van Hoogeveen niet opnieuw deputaten te benoemen voor samenspreking met de CGdeputaten, en aan de eersukomende CGsynode van Rotterdam 1971/72 dringend te verzoeken alsnog aan het appel van de synode van Amersfoort-West te voldoen. Hiermee was een einde gekomen aan een jarenlange contact-oefening. De synode gaf uit Schrift, Belijdenis en Acte van Afscheiding een brede uiteenzetting van de roeping tot kerkelijke eenheid en van de geschiedenis van het contact met de CGkerken: hoe dit contact in 1946 door de Gereformeerde Kerken opnieuw was gezocht en sindsdien was beoefend, maar ook hoe voortdurend CGsynoden deze kerkelijke eenheid geweigerd hebben, zonder echt te verklaren en/of te bewijzen dat de Gereformeerde Kerken afwijken van de Belijdenis. DE synode sprak uit dat de CGkerken door hun besluiten de Gereformeerde Kerken verhandeld hebben de weg der eenheid te betreden. De CGsynoden deden dit, door het stellen van voorwaarden, die boven de gemeenschappelijke belijdenis van het Woord Gods uitgaan, in strijd met de ware katholiciteit; en vervolgens door het handhaven van hun 'breed' contact met de GOS, waarin een oecumenistisch streven openbaar komt.
 - Sindsdien is van synode tot synode gecorrespondeerd. Het bleef telkens gaan om dezelfde zaken:
 - het stellen van voorwaarden die boven de gemeenschappelijke belijdenis van het Woord Gods uitgaan (er moet eerst overeenstemming zijn met betrekking tot de toeïgening des heils en de hantering van de belijdenis omtrent de kerk, voor er verder over eenwording kan worden gesproken);
 - de oecumenistische koers, blijvend in het voortgezette lidmaatschap van de GOS (van de ICCC namen de CGkerken afscheid in 1977).
 - De CGsynode van Rotterdam 1971/72. Deze synode sprak haar teleurstelling uit over het besluit van de synode van Hoogeveen, geen deputaten voor samenspreking met de CGdeputaten te benoemen. Zij verklaarde verder, dat bij haar gebleven was de vrees voor eenzijdigheden bij de Gereformeerden; met name ten aanzien van de toeïgening des heils. Ook in het verstaan van de Belijdenis moet je één zijn. Verder: het lidmaatschap van de GOS is geen toetssteen van ware of valse oecumenische gezindheid; wij zijn er dan ook niet van overtuigd ons GOS-lidmaatschap te moeten beëindigen.
 - Synode van Hattem-1972. Deze synode constateert dat opnieuw niet wordt voldaan aan het tweeledige dringende verzoek van de synode van Amersfoort-West 1967. Ten aanzien van de GOS brengt deze synode in herinnering, dat de CGkerken eens hebben gezegd, het besluit ten aanzien van de GOS nader te zullen bezien, wanneer de synodale kerken lid van de Wereldraad van Kerken zouden worden. De Synode wijst er verder op dat de CGkerken in 1947 de weg zijn opgegaan van het aanwijzen

van eenzijdigheden, links en rechts van hun als centrum-positie opgegeven plaats. De verhouding tussen de Gereformeerde kerken en de synodale kerken wordt ook onder deze noemer gebracht evenals later die tussen de Gereformeerde Kerken en de kerken buiten-verband. Deze synode besluit ook, niet te voldoen aan het verzoek opnieuw deputaten tot samenspreking met de CGdeputaten te benoemen.

In de brief aan de CGsynode wordt nog eens de geschiedenis van de samensprekingen en de correspondentie beschreven, tot op 1972. En de synode geeft dan samenvattend haar oordeel: het stellen van allerlei vragen, is kenmerkend voor het hele CGbeleid, gevoed door de vrees 'voor eenzijdigheden die ten gevolge hebben dat de volle waarheid niet meer tot zijn recht komt in het kerkelijk leven'.

8. De CGsynode van Amsterdam 1974.

Van deze synode is niet veel meer te vermelden, dan dat zij bleef bij het standpunt van de cgsynode van Rotterdam 1971/72.

9. Synode van Kampen-1975.

Ook deze synode herinnert weer aan het dringende verzoek van de synode van Amersfoort-West 1967. Zij herhaalt de al zoveel maal gestelde vragen:

1. wilt u aangeven op welke schriftuurlijke gronden de door u genoemde verschillen een verhindering zijn voor de eenheid?

2. waarom wilt u toch geen besluiten nemen ten aanzien van de GOS en de ICCC?

Het is dan voor het eerst dat er wordt gesproken over de ontwikkeling in de CGkerken met betrekking tot de Schriftkritiek, namelijk als volgt (in de brief aan de CGsynode, Acta art. 178):

'Intussen willen wij u ook niet verzwijgen, dat er in onze vergadering zorg werd uitgesproken ten aanzien van bepaalde ontwikkelingen in uw kerkelijk leven. De synode is er zich van bewust, dat zij door u dit bekend te maken in uw moeiten treedt. Zij wil zich daarbij bescheiden opstellen, maar acht het toch noodzakelijk en broederlijk van deze zorg melding te maken'. De bespreking van deze zaak wordt vermeld in art. 160 van de Acta als volgt:

'Vooral hebben geschriften de aandacht, in verband met de verhouding tot onze kerken, waarin instemming wordt betuigd met de opheffing van de binding aan de uitspraken van 'Assen-1926' in de synodaal-gereformeerde kerken, alsmede verdere publicaties over Genesis 2 en 3 binnen de Christelijke Gereformeerde kerken. Anderzijds wordt ook gesteld dat wij ten opzichte van deze spanningen in de Christelijke Gereformeerde Kerken ons voorzichtig opstellen. We zullen met geduld de ontwikkeling vooral wat die leringen betreft, volgen, of we mogelijk nog eens de helpende hand kunnen bieden, maar niet ongevraagd ons erin mengen'.

10. De CGsynode van Hoogeveen-1977.

Deze synode bleef stellen:

1. dat de verschillen ten aanzien van de toeïgening des heils en de hantering van de belijdenis omtrent de kerk méér zijn dan accentsverschillen. (Evenwel werd ook nu niet voldaan aan het dringend verzoek om aan te geven in welk opzicht de Gereformeerde Kerken in dezen zouden ingaan tegen de Belijdenis).

2. dat wel een einde gemaakt is aan het lidmaatschap van de ICCC, maar niet aan dat van de GOS. Dat is een zaak van wereldwijde roeping. Deze synode herhaalt dan de verzekering van de synode van Haarlem-Santpoort 1962: Wij zien uw kerken als kerken die zich in alles willen stellen op de grondslag van Gods Woord en de gereformeerde belijders, als daarop gegrond. Op de in de brief van de synode van Kampen-1975 geuite zorg ten aanzien van bepaalde ontwikkelingen in het CGkerkelijk leven, wordt niet ingegaan.

11. Synode van Groningen-Zuid 1978.

Ook deze synode weigert te voldoen aan het CGverzoek om deputaten te benoemen tot samenspreking met de CGdeputaten.

Deze synode schrijft aan de CGsynode: 'Wij kennen uw kerken als een gemeenschap die inderdaad wil staan op de grondslag van Gods Woord en de gereformeerde belijdenis'. Het is daarom dat wij steeds weer een appel op u doen. Daarom opnieuw dezelfde twee zaken als vanouds:

1. welke schriftuurlijke gronden zijn er voor uw weigering om tot eenheid te komen? 'U wenst blijkbaar niet uit te spreken, dat u met ons op de weg wilt gaan staan, die leiden moet tot eenheid'.

2. opnieuw de oproep om te breken met de GOS, een organisatie waarvan ook de synodale kerken nog steeds lid zijn.

'Als u méér hecht aan samenwerking met de GOS en door middel van die organisatie met de 'Gereformeerde Kerken' (synodaal) dan aan vereniging met de Gereformeerde Kerken dan moeten wij dat met droefheid constateren'.

'De contacten met de Nederlands Gereformeerde kerken laten wij voor uw rekening'.

Vooral: 'Wij constateren dat u naar meer dan één zijde contact wenst te onderhouden en besprekingen wilt voeren, zonder evenwel uit te spreken waarheen u uw koers heeft uitgezet.

Zulk een 'vrijblijvendheid' past niet bij de stijl van de kerk van onze Here Jezus Christus'. In deze brief wordt geen melding gemaakt van de Schriftkritiek in de CGkerken. Dat is te verklaren uit het feit, dat in 1978 in een bespreking tussen het moderamen van de CGsynode van Hoogeveen-1977, en de synode van Groningen-Zuid 1978, van CGzijde werd meegedeeld, dat de zaak van de Schriftkritiek intern was opgelost.

12. De CGsynode van Amersfoort 1980.

De brief van deze synode begint met een weergave van de verschillende standpunten, volgens CGzienswijze.

Uw visie, aldus deze brief, is: we hebben dezelfde confessionele grondslag, en dus moeten we één worden.

Onze visie: we hebben wel dezelfde confessionele grondslag, maar in de functionering van de grondslag in de praktijk van het kerkelijke leven zijn wij uiteengegaan.

Dan volgen weer de bekende twee punten:

1. weer worden genoemd bezwaren tegen uw 'kerkelijke opstelling die samenhangt met uw hantering van de belijdenis met betrekking tot de kerk'; weer wordt verzoekt deputaten voor samenspreking te benoemen.

2. Het lidmaatschap van de GOS en ons contact met de Nederlands Gereformeerde Kerken zijn geen verhindering om de Gereformeerde Kerken in oprechtheid te zoeken.

'Als wij het gebod tot eenheid verkeerd hebben betracht door het leggen van contacten, die naar uw overtuiging verkeerd zijn, dan is het uw plicht ons dat duidelijk uit te leggen, en dit niet alleen per brief'.

13. Slot.

De roeping tot eenheid is door de synode van Hoogeveen 1969/70 als volgt onder woorden gebracht, Acta p. 364:

a. dat het naar het Woord Gods (onder andere Johannes 17: 11, 17, 20, 21; Filippenzen 1: 27-2: 4; Efeze 3: 14-4: 16; 1 Timotheüs 3: 15-16) en de daarop gegronde belijdenis (onder andere art. 28 N.G.B. en antw. 55 H.C.) de roeping der ware christgelovigen en van de kerken is te staan naar kerkelijk samenleven met allen, die met hen eenzelfde geloof belijden en bewaren de leer, die naar het Woord Gods is en door de Gereformeerde Kerken in deze landen beleden is in de aangenomen Formulieren van Eenigheid;

b. dat blijkens de 'Acte van Afscheiding of Wederkeer' van oktober 1834 de tot deze belijdenis naar het Woord Gods weergekeerde kerken ook die ware katholiciteit der kerk begeerd hebben, toen ze verklaarden gemeenschap te willen zoeken met alle ware gereformeerde lidmaten en zich te willen verenigen met elke op Gods Woord gegronde vergadering'.

BIJLAGE 31

Art. 93

SCHRIJVEN VAN DE GENERALE SYNODE VAN DE GEREFORMEERDE KERKEN IN NEDERLAND

3820 AE Leusden, Postbus 201

Aan de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland,
p/a Postbus 229,
3100 AE Schiedam.

Leusden, 21 augustus 1981.

Zeer geachte broeders,

Het moderamen van de generale synode van Bentheim van de Gereformeerde Kerken in Nederland zendt u hierbij - zulks ter uitvoering van het besluit van de generale synode van Delft ter zake - een exemplaar van het studierapport, dat door de deputaten Kerk en Theologie aan de synode werd aangeboden over de aard van het Schriftgezag en dat in boekvorm verscheen onder de titel 'God met ons'.

De generale synode van Delft beoordeelde dit rapport als een waardevolle bijdrage aan de bestudering van de vele vragen over de wijze waarop de Schrift dient te worden verstaan.

De verschijning van deze studie heeft inmiddels niet alleen in de Gereformeerde Kerken in

Nederland, maar ook in vele zusterkerken een brede discussie doen ontstaan, waarin het voor en tegen – soms in felle bewoordingen – naar voren kwam.

Het moderamen van de generale synode van Benthelm zou het op hoge prijs stellen, dat uw kerk niet alleen officieel van dit rapport kennis neemt, maar het ook nader zou willen bestuderen, toetsen en eventueel van commentaar zou willen voorzien.

Wij kunnen u verzekeren, dat uw reacties door het deputaatschap Kerk en Theologie zorgvuldig overwogen en geëvalueerd zullen worden en dat wij gaarne bereid zijn – op een nader te bepalen wijze – daarover verder met u door te spreken.

Moge dit gesprek over het goede luisteren naar de bijbel in een goede sfeer gevoerd worden, met aandacht voor elkaar, in de wetenschap dat wij allen de eerlijke bedoeling hebben ons te voegen naar de heerschappij van Christus.

Met hartelijke groet,

namens het moderamen,
Dr. H. B. Weijland, actuaarius.

BIJLAGE 32

Art. 107

Rapport 3 van commissie V betreffende kerkelijke verhoudingen-algemeen

Uit de rapporten van deputaten blijkt, dat er binnen het deputaatschap op enkele punten verschil van inzicht bestaat. Uw commissie is niet van mening dat verschillen van inzicht altijd ernstige gevolgen zullen hebben. Toch vragen we ons af of op den duur de verschillende inzichten het werk van deputaten niet in belangrijke mate nadelig zullen beïnvloeden.

Het komt uw commissie dan ook zeer gewenst voor, dat deputaten zich intern voortdurend blijven bezighouden met de vraag hoe er een grotere mate van eenstemmigheid kan komen.

De commissie heeft grote waardering voor het werk van de aftredende deputaten ds. G. Bilkes en drs. W. Steenberg, die beiden ook nog secretariaatswerkzaamheden in het deputaatschap hebben verricht. Ook spreekt de commissie haar grote waardering uit voor het werk dat prof. dr. W. H. Velema gedurende drie jaren als deputaat heeft verricht, waarbij de commissie opmerkt, dat het haar gebleken is, dat de aanvraag door prof. dr. Velema om ontheffing uit het deputaatschap om reden van zijn gezondheid, samenhangt met de bijzondere problemen, waar dit deputaatschap voor staat.

Voorstellen.

De generale synode besluite

1. de handelingen van deputaten goed te keuren en hun dank te zeggen voor hun werkzaamheden;
2. opnieuw elf deputaten te benoemen;
3. een begroting voor deputaten vast te stellen na advies van commissie VII.

P. den Butter, rapporteur.

BIJLAGE 33

Art. 57, 62, 92 en 186

Rapport Ia van commissie V betreffende verhouding tot de Nederlands Gereformeerde Kerken

Over het gedeelte van het rapport van deputaten voor eenheid van de Gereformeerde belijders en de correspondentie met buitenlandse kerken, dat betrekking heeft op de verhouding tot de Nederlands Gereformeerde Kerken heeft uw commissie het volgende op te merken.

A. Onderzoek

Uw commissie is van mening dat deputaten alles gedaan hebben om inzicht te verkrijgen in de vraag hoe plaatselijk de verhouding ligt tussen de Christelijke Gereformeerde kerk en de Nederlands Gereformeerde kerk. Uit wat deputaten rapporteren ten aanzien van het resultaat van dit onderzoek blijkt dat er op het vlak van de plaatselijke kerken vorderingen gemaakt zijn, maar nog is het aantal

kerken waar het contact resulteerde in kanselruil en/of gemeenschappelijke diensten gering, terwijl bovendien moet worden vastgesteld dat een enkel contact is verbroken. Uiteraard zijn ook niet alle contacten van dezelfde aard.

Uit het rapport blijkt ook dat er nog duidelijk diverse bezwaren bestaan bij vele kerken, met name tegen de prediking in de Nederlands Gereformeerde Kerken. Deputaten vermelden, dat deze bezwaren binnen het deputaatschap verschillend worden getaxeerd. Maar ondanks deze verschillende taxatie stemmen deputaten hierin overeen, dat allen van gevoelen zijn, dat de bezwaren niet voldoende grond vormen om niet verder te gaan met de contacten.

Ten aanzien van het onderzoek naar de mogelijkheden om tot een bepaalde vorm van samenwerking te komen tussen Christelijke Gereformeerde deputaatschappen en Nederlands Gereformeerde commissies, is uw commissie van mening dat uit dit onderzoek niet blijkt, dat er veel mogelijkheden tot zulke samenwerking zijn. Bovendien heeft elk deputaatschap qualitate qua de vrijheid in dergelijke zaken zelf voorstellen c.q. verzoeken te doen aan de generale synode.

B. Samensprekingen

Ad 1. Overeenkomstig hun opdracht hebben deputaten de bezwaren besproken met de commissie van de Nederlands Gereformeerde Kerken. Daarbij is gebleken dat de commissie grote moeite heeft met de opstelling van onze deputaten en dat men het erg moeilijk vindt om, na de Gemeenschappelijke Verklaring, opnieuw over deze zaken te spreken. Uw commissie heeft daar begrip voor, maar vraagt zich af, of de Nederlands Gereformeerde commissie wel voldoende aanvoelt hoe gewichtig de in de Gemeenschappelijke Verklaring genoemde zaken zijn. Deze zaken zijn immers zo wezenlijk, dat het gesprek erover nimmer onnodig wordt, noch in eigen kerken, noch in het contact met de Nederlands Gereformeerde Kerken.

Ad 2. Deputaten vermelden met dankbaarheid dat de Landelijke Vergadering van Breukelen, 1981-1982 het Akkoord van kerkelijk samenleven heeft aanvaard. Het is uw commissie echter opgevallen, dat het rapport van deputaten, uitgebracht aan de Generale Synode van 1980, wel heel wat uitvoeriger over dit Akkoord (toen nog niet definitief aanvaard) handelde dan het rapport aan deze synode doet. Het kan niet ontkend worden dat hetgeen deputaten hierover nu vermelden, zeer summier is.

In 1980 werden argumenten van principiële aard aangevoerd tegen het toen in concept bestaande Akkoord. Uw commissie is er niet van overtuigd, dat door de wijzigingen in de artikelen 34 en 40 van het Akkoord alle bezwaren zijn weggenomen. Het zou juist zijn het gehele Akkoord nog eens grondig te onderzoeken en vast te stellen, dat de constatering in het rapport van 1980 niet langer geldt, namelijk dat er tussen onze beide kerken een verschil bestaat ten aanzien van de kerkregering (Acta 1980, pag. 150).

Ad 3. Uw commissie is van mening dat deputaten terecht een bepaalde mate van terughoudendheid in acht genomen hebben ten aanzien van de uitnodiging tot bijwoning van de Landelijke Vergaderingen. Deze terughoudendheid ligt geheel in de lijn van het besluit van de Generale Synode 1980.

Ad 4. en 5. Ten aanzien van de samenwerking in het buitenland en de adviesaanvraag van de wijkraad van Almere heeft uw commissie geen opmerkingen.

C. Contact met kerkelijke vergaderingen

Naar het oordeel van uw commissie zijn deputaten terecht voorzichtig geweest met het geven van adviezen aan kerkelijke vergaderingen. Zo behoort het ook in de toekomst te blijven, willen deputaten blijvend de schijn vermijden in de rechten te willen treden van de meerdere vergaderingen.

Conclusies

Uw commissie kan niet aan de indruk ontkomen dat het rapport van deputaten, hoewel het inderdaad spreekt van toegenomen contacten, toch in het algemeen in mineur gesteld is. Wat daarbij pijnlijk aandoet, is dat signaleerd moest worden, dat ook binnen het deputaatschap dezelfde verschillen aanwezig zijn als die in de bezwaren tegen de Nederlands Gereformeerde Kerken naar voren worden gebracht. In het licht van deze constatering is uw commissie van mening dat onze eerste taak gelegen is in het doorspreken van deze verschillen intern. Bij het zoeken van eenheid naar buiten dienen wij de eenheid naar binnen niet uit het oog te verliezen.

Met name dit punt heeft in de besprekingen van uw commissie veel aandacht gekregen en het is haar een oorzaak van grote zorg, dat er op diverse punten in de kerken grote verschillen zijn. De commissie vraagt zich af of er in dezen ook niet een taak voor de generale synode ligt. Een van onze commissieleden heeft er behoefte aan hierover een persoonlijk woord te spreken.

Deputaten concluderen zelf, dat ondanks de Gemeenschappelijke Verklaring de bezwaren nog steeds niet zijn weggenomen. Bovendien concluderen zij, dat er weinig voortgang in de groei naar eenheid

gemaakt is. Uw commissie voegt hieraan toe, dat naar haar oordeel na de hooggespannen verwachtingen uit de jaren 1974/1975 de rapporten van deputaten steeds duidelijker spreken van moeilijkheden en weinig vorderingen.

In het licht van dit alles ziet uw commissie dan ook geen enkele grond om nu voorstellen te doen die een verder gaande integratie op plaatselijk en landelijk niveau nastreven. Wel is uw commissie met deputaten ervan overtuigd, dat de bezwaren geen voldoende grond zijn om niet met de contacten voort te gaan, mede ook gelet op wat meermalen op generale synoden is uitgesproken ten aanzien van de roeping tot het zoeken van eenheid.

Brief landelijke Vergadering Breukelen 1981/1982 (10.07)

Aan uw commissie werd ook ter hand gesteld de brief van de Landelijke Vergadering van Breukelen, 1981/1982. Een punt, dat uw commissie uit deze brief wil lichten, is het verzoek van de Landelijke Vergadering haar dank over te brengen aan hoogleraren en curatoren voor het onderwijs en de zorg aan hun studenten bewezen.

In deze brief valt op de hoopvolle toon, vooral uitkomend in het bijgevoegde 'Perspectief'. Uw commissie is van oordeel, dat deze brief meer optimistisch dan realistisch is - een optimisme waartoe gelet op de ervaringen op dit ogenblik weinig grond is.

Brief Stichting Maandblad DIA (10.39)

De commissie stelt voor deze brief, die vergezeld was van een aantal exemplaren van het themanummer van DIA van mei 1983, voor kennisgeving aan te nemen.

Voorstellen

1. De generale synode spreke uit, dat de bezwaren, die in een aantal kerken leven tegen de prediking in de Nederlands Gereformeerde Kerken geen belemmering mogen zijn om voort te gaan met de contacten, maar dat aan die bezwaren in het voortgaand contact niet voorbijgegaan kan worden.
2. De generale synode drage deputaten op in de samentrekingen blijvend aan de orde te stellen de punten genoemd in de Gemeenschappelijke Verklaring ten aanzien van de toeigening des heils met het oog op de onder 1 genoemde bezwaren tegen de prediking in de Nederlands Gereformeerde Kerken.
3. Met de bedoeling om onderling vertrouwen tussen de Christelijke Gereformeerde Kerken en de Nederlands Gereformeerde Kerken te doen groeien drage de generale synode aan deputaten op, de Gemeenschappelijke Verklaring ten aanzien van de toeigening des heils opnieuw onder de aandacht van de kerken te brengen met de opwekking in het contact met de Nederlands Gereformeerde Kerken de daarin genoemde punten ter harte te nemen.
4. De generale synode wekke opnieuw alle kerkeraden op contact te zoeken of te herstellen met de Nederlands Gereformeerde Kerk ter plaatse. Indien dit naar het oordeel van een kerkeraad niet of niet meer mogelijk is, zal hij daarvan medeling doen aan deputaten, onder opgave van redenen.
5. De generale synode drage deputaten op het Akkoord van kerkelijk samenleven grondig te bestuderen, opdat duidelijk worde of er al dan niet een verschil is ten aanzien van de principes van kerkregering tussen dit Akkoord en onze Kerkorde.
6. De generale synode drage deputaten op zich te bezinnen op alle zaken, die aan de orde zouden moeten komen bij een eenwording van de Christelijke Gereformeerde Kerken en de Nederlands Gereformeerde Kerken.
7. De generale synode drage het moderamen op de brief van de Landelijke Vergadering Breukelen 1981/1982 te beantwoorden conform het in dit rapport genoemde, met mededeling van het door de generale synode beslotene.

P.S. Een commissielid wenst ook voorstel 8 uit het rapport van deputaten over te nemen en zal hierover zelf aan de synode rapporteren.

P. den Butter, rapporteur.

BIJLAGE 34

Art. 57, 62, 92 en 186

Rapport Ia minderheid van commissie V betreffende verhouding tot de Nederlands Gereformeerde Kerken

Aanvullende overwegingen en voorstel

Deze overwegingen hebben niet het karakter van een minderheidsrapport, maar - zoals aangeduid in de aanhef - van een aanvulling. Het is dan ook niet mijn bedoeling de strekking van het commissierapport te ontkennen of te ontkrachten, maar integendeel: er verder vorm en gestalte aan te geven. Uitgangspunt is dus, evenals in het commissierapport, dat er weinig voortgang gemaakt is in de verhouding tot de Nederlands Gereformeerde Kerken in de afgelopen drie jaren, zodat er op grond van het deputatenrapport geen verdere stappen naar integratie kunnen worden voorgesteld. Anderzijds blijven wij onder de klem van Christus' gebod en gebed, die ons oproepen eenheid in Hem te zoeken. In de commissievoorstellen is deze lijn ook heel duidelijk aanwezig, zowel naar de kant van de plaatselijke kerken als naar de kant van deputaten.

Binnen dit gemeenschappelijke raam bestaat er echter een verschil in taxatie van de strekking van deputaten voorstel 8. De meerderheid van de commissie was van oordeel, dat hier een nieuwe stap op het pad van de integratie zou worden gezet. Naar het oordeel van ondergetekende moet dit voorstel echter anders worden bezien. Allereerst is hier geen sprake van een gericht voorstel beide kerken in regionaal of landelijk verband vaster aan elkaar te koppelen.

De voorgestelde wijziging van art. 1 van de Voorlopige regeling (bijlage 9 K.O.) beoogt een verruiming van de mogelijkheden voor gemeenten, waar kanselruil is. Voor de Christelijke Gereformeerde Kerken zou dit betekenen, dat zij in een vacante periode niet gedwongen zijn voor de zondagen, waarop kanselruil zal plaatsvinden, zich in de uitnodiging te moeten beperken tot die predikanten, die dienen in een gemeente, waar ditzelfde nauwer samenleven tot stand is gekomen. De bepaling dat een predikant toestemming moet ontvangen van zijn kerkeraad om in een nederlands gereformeerde dienst voor te gaan is voldoende waarborg tegen een onbeperkte vrijheid voor predikanten in dezen. Daarnaast blijft het ook bij deze wijziging onmogelijk, dat een christelijk gereformeerd predikant voorgaat in een nederlands gereformeerde dienst in een bepaalde plaats, waar men (nog) niet tot kanselruil heeft besloten. De voordelen van deze voorgestelde wijziging springen duidelijk in het oog: het wordt die desbetreffende nederlands gereformeerde kerken mogelijk gemaakt breder met de prediking van christelijke gereformeerde predikanten bekend te raken.

Daarnaast stellen deputaten een toevoeging van een art. 6 aan de Voorlopige regeling (bijlage 9 K.O.) voor. De bedoeling daarvan zal zijn, dat kerken, die een gemeenschappelijke regio bestrijken, maar niet in elkaars directe omgeving liggen, ook tot een gestalte-geven aan eenheid kunnen komen, zoals aangeduid in art. 1 (bijlage 9 K.O.). Als we denken aan een situatie als beschreven in 10.08 (relatie Christelijke Gereformeerde Kerk van Eindhoven en de Nederlands Gereformeerde Kerk van Maastricht) wordt het praktisch belang van dit voorstel duidelijk. Naar de letter van art. 1 (bijlage 9 K.O.) kan tussen deze beide gemeenten, die in de praktijk veel met elkaar te maken hebben, niet aan een aanvankelijke eenheid, zoals bedoeld in genoemd art. 1, gestalte worden gegeven. Overigens vraagt ondergetekende zich af of deze verruiming van mogelijkheden niet evengoed kan worden bereikt door het woord 'plaatselijke' in art. 1 te laten vervallen.

Bedoelde wijzigingen hebben geen ander doel dan de eenheid daár mogelijk te maken waar zij moet ontstaan en groeien, nl. in de gemeenten. Blijkens het deputatenrapport blijkt dit verlangen uit de kerken zelf op te komen (zie verzoek van de Christelijke Gereformeerde Kerk van Gouda, zoals vermeld in het deputatenrapport). Juist wie meent dat de weg niet vrij is voor verdere integratie, moet volle ruimte geven aan de groei van een eenheid van onderop.

Voorstel

Ondergetekende stelt de synode voor de Voorlopige regeling bijlage 9 K.O. als volgt te wijzigen:

- a) het woord 'plaatselijk' vervalt;
- b) de woorden 'waar hetzelfde nauwer samenleven tot stand is gekomen' wijzigen in: 'van hetzelfde kerkverband';
- c) aanvullen met de zinn: 'Gastpredikanten kunnen alleen voorgaan indien de raad der kerk, waaraan zij verbonden zijn, hiermee instemt'.

G. C. den Hertog.

BIJLAGE 35
Art. 92, 186

Rapport 1e van commissie V betreffende verhouding tot de Nederlands Gereformeerde Kerken

Nieuwe voorstellen

Ingevolge uw opdracht heeft uw commissie zich beziggehouden met de ingediende voorstellen, c.q. amendementen betreffende de verhouding tot de Nederlands Gereformeerde Kerken. Uw commissie biedt u hierbij een aantal nieuwe voorstellen aan.

Vooraf merken we op, dat de commissie geen reden ziet om van haar oorspronkelijke voorstellen af te wijken door alsnog de door deputaten ingediende voorstellen over te nemen, waaronder voorstel 7 en 8. Om deze reden kan de commissie dan ook het voorstel-Plantinga en het voorstel-Van Dijken niet overnemen, evenmin als het amendement-Van der Schaaf inzake deputaten-voorstel 8. Ook het amendement-Van der Leeden neemt de commissie niet over, aangezien zij dit niet noodzakelijk acht. Wel vindt de commissie – met name tegen de achtergrond van de ter synode gevoerde discussie over deze materie – vele waardevolle elementen in de voorstellen, c.q. amenderingen van de brs. Brons en J. H. Velema. De commissie heeft hiervan gebruik gemaakt voor de formulering van nieuwe voorstellen, waarin ook het eerste amendement-Van der Schaaf is verwerkt.

Uw commissie stelt u voor de volgende uitspraak te doen:

De generale synode, overtuigd dat de kerken geroepen blijven om gehoor te geven aan Christus' gebod tot eenheid met elke kerk, die naar Schrift en belijdenis wil leven en dit te doen in het geloof in de kracht van Christus' gebed om die eenheid (Joh. 17; Fil. 2; art. 27-29 N.G.B., Acte van Afscheiding, oproep G.S. 1947, art. 75);

besluit

1. uit te spreken, dat de bezwaren, die in verschillende van onze kerken leven tegen de prediking in de Nederlands Gereformeerde Kerken geen belemmering mogen zijn om voort te gaan met de contacten, maar dat die bezwaren grondig dienen te worden besproken en zo nauwkeurig mogelijk dienen te worden geformuleerd;
2. uit te spreken, dat het zoeken naar eenheid tussen plaatselijke kerken het hele kerkverband raakt en dat het daarom belangrijk is bij het zoeken naar die eenheid, de eenheid in eigen kerkverband in het oog te houden;
3. uit te spreken, dat de moeiten die in eigen kerken leven met betrekking tot de toenadering tot de Nederlands Gereformeerde Kerken enerzijds samenhangen met de verschillende geschiedenis en geestelijke achtergrond van deze beide kerken en anderzijds met de verschillende accenten, die in onze kerken worden gelegd, en daarom ook intern voortdurend aan de orde dienen te worden gesteld;
4. deputaten op te dragen in de samedsprekingen blijvend aan de orde te stellen de punten genoemd in de Gemeenschappelijke Verklaring ten aanzien van de toeïgening des heils met het oog op de onder 1 genoemde bezwaren tegen de prediking in de Nederlands Gereformeerde Kerken;
5. deputaten op te dragen – met de bedoeling om het onderling vertrouwen tussen de Christelijke Gereformeerde Kerken en de Nederlands Gereformeerde Kerken te doen groeien – de Gemeenschappelijke Verklaring ten aanzien van de toeïgening des heils opnieuw onder de aandacht van de kerken te brengen, met de opwekking in het contact met de Nederlands Gereformeerde Kerken de daarin genoemde punten ter harte te nemen;
6. alle kerken opnieuw op te wekken contact te zoeken of te herstellen met de Nederlands Gereformeerde Kerk ter plaatse, en indien dit naar het oordeel van een kerkeraad niet of niet meer mogelijk is, zal hij daarvan mededeling doen aan deputaten, onder opgave van redenen, waarna deputaten zich dan tot deze kerkeraad kunnen wenden om meer informatie te ontvangen over hun bezwaren;
7. deputaten op te dragen zich blijvend op de hoogte te stellen van het verloop van de contacten in die kerken, waar men wel tot samenwerking met de Nederlands Gereformeerde Kerk is gekomen;
8. deputaten op te dragen het Akkoord van kerkelijk samenleven grondig te bestuderen, opdat duidelijk worde of er al dan niet een verschil is ten aanzien van de principes van kerkregering tussen dit Akkoord en onze Kerkorde;
9. deputaten op te dragen in de komende periode na te gaan welke bezwaren er eventueel in de Nederlands Gereformeerde Kerken leven ten aanzien van onze kerken;
10. deputaten op te dragen zich te bezinnen op alle zaken, die aan de orde zouden moeten komen bij een eenwording van de Christelijke Gereformeerde Kerken en de Nederlands Gereformeerde Kerken;
11. uit te spreken dat zij met dankbaarheid heeft kennis genomen van de brief van de Landelijke

- Vergadering van de Nederlands Gereformeerde Kerken, waarin de verwachting van en het verlangen naar meerdere eenheid doorklinkt;
12. het moderamen op te dragen de brief van de Landelijke Vergadering te beantwoorden conform het door de generale synode beslotene.

P. den Butter, rapporteur.

BIJLAGE 36
Art. 186

Rapport 1e van commissie V betreffende verhouding tot de Nederlands Gereformeerde Kerken

Voorlopige regeling voor het gestalte geven aan eenheid met kerken van gereformeerd belijden

- 1a. Het aanvankelijk gestalte geven aan eenheid tussen plaatselijke kerken van gereformeerd belijden die tot verschillende kerkverbanden behoren, door nauwer samenleven, kan alleen geschieden met kerken, die behoren tot een kerkverband waarvan de synode van de eigen kerken heeft geconstateerd, dat het zich in alles wil stellen op de grondslag van Gods heilig Woord en de gereformeerde belijdenis, en met welk kerkverband contacten worden onderhouden door wederzijdse deputaten.
- 1b. Het nauwer samenleven kan uitkomen in de toelating van elkanders ongeconstateerde leden tot elkanders avondmaalsviering, het aanvaarden van elkanders attestaties en het van tijd tot tijd in de dienst des Woords laten voorgaan van elkanders plaatselijke predikanten.
- 1c. In het kader van deze regeling kunnen onze kerkeraden ook predikanten van andere plaatselijke kerken uitnodigen, die daartoe de bewilling van hun eigen kerkeraad behoeven.

P. den Butter, rapporteur.

BIJLAGE 37
Art. 88

Rapport 1b van commissie V betreffende verhouding tot de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt)

Uw commissie werd opgedragen de bespreking voor te bereiden van de brief van de Generale Synode van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) van Arnhem 1981.

Alvorens op de inhoud van deze brief in te gaan willen wij eerst iets opmerken over de publicatie van deze brief. Het is naar het oordeel van uw commissie absoluut onjuist en beslist geen goed kerkelijk gebruik om een dergelijke brief publiekelijk bekendheid te geven, voordat de geadresseerde gelegenheid heeft ontvangen er kennis van te nemen. Dit is helaas met deze brief gebeurd en uw commissie keurt dit ten sterkste af, temeer daar er in deze brief ernstige beschuldigingen worden geuit aan onze kerken. Zo gaat men niet met elkaar om als kerken!

Uw commissie meent dat het op zijn plaats is als de synode besluit aan de generale synode van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) mededeling te doen van haar afkeuring.

Overigens mag deze brief, naar het oordeel van uw commissie, geen aanleiding zijn elk contact met de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) te verbreken. Ook ten aanzien van deze kerken geldt het dat we een roeping hebben de eenheid met hen na te jagen.

Het is echter wel zo, dat uw commissie meent, dat het weinig zin heeft over de in de brief aan de orde gestelde zaken een schriftelijke discussie te voeren met de generale synode van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt). Als deze zaken besproken moeten worden, dan kan dit het beste geschieden op deputatenniveau.

Voorstel

Uw commissie stelt u voor uit te spreken:

De generale synode drage het moderamen op de brief van de generale synode van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) te beantwoorden en in deze beantwoording

- a. haar droefheid en afkeuring uit te spreken over de wijze waarop deze brief in de openbaarheid gekomen is;
- b. het verzoek te doen aan de generale synode van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) haar deputaten opdracht te geven met onze deputaten in contact te treden;
- c. mededeling te doen dat onze deputaten opdracht hebben de brief in een deputatengesprek te beantwoorden.

P. den Butter, rapporteur.

BIJLAGE 38
Art. 93

Rapport 1d van commissie V
betreffende verhouding tot de Gereformeerde Kerken in Nederland

Aan uw commissie werden ter hand gesteld een brief van de Generale Synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland (10.03) en een brief van het Documentatieblad voor de Nederlandse Kerkgeschiedenis van de Negentiende Eeuw (10.18).

Ten aanzien van 10.03 merkt uw commissie op dat deze brief een verzoek bevat om het rapport over de aard van het Schriftgezag, getiteld 'God met ons' te beoordelen. Het blijkt dat deputaten eenheid en correspondentie in overleg met de commissie van de Nederlands Gereformeerde Kerken een reactie hebben opgesteld, die zal dienen op de Gereformeerde Oecumenische Synode van 1984. Ten aanzien van 10.18 zij opgemerkt, dat deze brief betreft een verzoek om financiële steun voor deelnemers aan een in 1984 te houden symposium over de Afscheiding van 1834.

Voorstellen

1. de generale synode drage deputaten op het verzoek van de generale synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland af te handelen;
2. de generale synode besluite de brief van het Documentatieblad voor de Nederlandse Kerkgeschiedenis van de Negentiende Eeuw ter hand te stellen aan deputaten, die hierin zelfstandig kunnen beslissen.

P. den Butter, rapporteur.

BIJLAGE 39
Art. 74

Rapport 1f van commissie V
betreffende Contactorgaan voor de Gereformeerde Gezindte (C.C.O.G.)

Uw commissie heeft met instemming kennis genomen van wat deputaten rapporteren over de activiteiten van het C.O.G.G. in de afgelopen drie jaren. Opnieuw moet echter geconstateerd worden dat de ontmoetingen in het kader van het C.O.G.G. toch eigenlijk een vrijblijvend karakter dragen, maar uw commissie realiseert zich dat dit met de structuur van het C.O.G.G. samenhangt.

Voorstel

de generale synode drage deputaten op mee te blijven werken aan de arbeid van het C.O.G.G. en uit te zien naar mogelijkheden dat tussen kerken van gereformeerd belijden niet meer vrijblijvend gesproken wordt.

P. den Butter, rapporteur.

BIJLAGE 40
Art. 101

Rapport 2a van commissie V
betreffende kerkelijke verhoudingen buitenland

Kerken waarmee correspondentie c.q. contact wordt onderhouden

Algemeen

Ten aanzien van de correspondentie c.q. het contact met diverse buitenlandse kerken heeft uw commissie geen opmerkingen. Dit betreft de Reformed Churches of Australia, de Igreja Evangélica Reformada no Brasil, de Gereja Toraja Mamasa, de Orthodox Presbyterian Church, de Reformed Presbyterian Church of Ireland en de Eglises Réformées Evangéliques Indépendantes de France. Over de relaties met de andere in het rapport van deputaten genoemde kerken wil uw commissie een enkele opmerking maken.

Free Reformed Church of North America

Hoewel benadrukt dient te worden dat onze relatie met de Free Reformed Church nauwer is dan die met de Christian Reformed Church, lijkt het uw commissie toch een juiste regeling, die deputaten voorstellen, namelijk om de afvaardiging naar de Free Reformed Church te laten wisselen met die naar de Christian Reformed Church en zo'n afvaardiging eenmaal in de drie jaar te laten plaatsvinden.

Reformed Churches of New Zealand

Van deze kerken is een brief ontvangen (agendastuk 10.27), bevattende het verzoek om de correspondentie nader te ontwikkelen en zinvoller te maken. Uw commissie meent dat deputaten opdracht dienen te krijgen op dit verzoek in te gaan.

Die Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika

Het uitvoerige rapport van de afgevaardigde prof. dr. J. P. Versteeg geeft een goed inzicht in de zaken, die op de synode van deze kerk dienden en in de ontwikkelingen die daar plaatsvinden. Met waardering nam uw commissie kennis van deze uitvoerige rapportage.

Toch is er een bepaalde passage in dit rapport waar uw commissie moeite mee heeft. Het betreft datgene, wat door prof. Versteeg gezegd is tot de synode met betrekking tot een eventueel contact tussen Die Gereformeerde Kerk en de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt). De moeite van de commissie ligt met name in de volgende zinnen: 'Om deze redenen is het absoluut onaanvaardbaar voor ons, dat u nader contact met de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) zou aanvaarden op voorwaarde van het afzien van correspondentie met de Nederlands Gereformeerde Kerken'. 'Ons deputaatschap voor eenheid en correspondentie heeft mij officieel opgedragen u voor te houden, dat een afwijzing van de Nederlands Gereformeerde Kerken consequenties zal hebben voor de correspondentie met de Christelijke Gereformeerde Kerken'.

Uw commissie kan zich voorstellen, dat iets gezegd moest worden over deze materie, maar zij stelt hierbij wel de vraag, of deputaten de bevoegdheid hebben dergelijke vergaande uitspraken te doen, die duidelijk als waarschuwing bedoeld zijn. Ligt de bevoegdheid tot dergelijke uitspraken niet uitsluitend bij de generale synode?

Ten aanzien van de brief van de 'Soutpansberg Synod' van de Gereformeerde Kerk in Zuid-Afrika (agendapunt 10.11) adviseert de commissie nadere gegevens af te wachten.

Free Church of Scotland

De afgevaardigde naar de synode van deze kerk, ds. K. Boersma, verdient dank voor zijn duidelijk verslag.

Christian Reformed Church

Voor de uitvoerige weergave van wat de afgevaardigden prof. dr. J. P. Versteeg en ds. W. Steenbergen tijdens hun bezoek aan de synode van deze kerk hebben geconstateerd, is uw commissie dankbaar. Een opmerking maken we bij de uitnodiging, die prof. Versteeg gedaan heeft aan hoogleraren van Calvin Seminary om gastcolleges te komen geven in Apeldoorn en de suggestie, dat onze studenten voor enige tijd zouden kunnen gaan studeren aan Calvin Seminary. Uw commissie is van mening dat dit zaken zijn, die het curatorium regaderen.

Die Nederduits Gereformeerde Kerk

Per brief (agendapunt 10.24) verzoekt deze kerk om 'verkennende gesprekke'. Naar het oordeel van de commissie is er geen bezwaar om zulke gesprekken aan te gaan om langs die weg te zien of en hoe er een relatie kan bestaan tussen Die Nederduits Gereformeerde Kerk en onze kerken.

Voorstellen

De generale synode besluite

1. deputaten op te dragen de relaties met de kerken in het buitenland, waarmee onze kerken in correspondentie staan resp. contact onderhouden, voort te zetten en waar mogelijk, te intensiveren;
2. deputaten op te dragen in te gaan op het verzoek van de Reformed Churches of New Zealand en te onderzoeken hoe de correspondentie met deze kerken zinvoller kan worden;
3. deputaten op te dragen in te gaan op het verzoek van Die Nederduits Gereformeerde Kerk om oriënterende gesprekken te voeren en zo vast te stellen of en hoe er een relatie kan bestaan tussen deze kerk en de onze.

P. den Butter, rapporteur.

BIJLAGE 41
Art. 106

Rapport 2b meerderheid commissie V
betreffende de Gereformeerde Oecumenische Synode (G.O.S.)

Algemeen

Uit het rapport van deputaten met betrekking tot de G.O.S. blijkt duidelijk, dat de meeste aandacht gegeven is aan de vraag of het lidmaatschap van de Wereldraad van Kerken te verenigen is met het lidmaatschap van de G.O.S. Over die vraag is een regionale conferentie gehouden, waarin ook deputaten hebben geparticipeerd. Deze conferentie heeft een aantal aanbevelingen gedaan, waar de meerderheid van deputaten zich in kan vinden, terwijl een minderheid bezwaren heeft tegen een aantal van deze aanbevelingen.

Voor het overige zijn de activiteiten van deputaten met betrekking tot de G.O.S. beperkt gebleven. Uw commissie heeft hier zeker begrip voor, aangezien duidelijk gebleken is, dat deputaten in de verslagperiode veel aandacht hebben moeten geven aan andere zaken (met name de verhouding tot de Nederlands Gereformeerde Kerken), waardoor de ontwikkelingen in de G.O.S. wat minder belangstelling konden ontvangen. Maar, al begrijpt uw commissie dit wel, toch betreurt ze het, dat de dingen zo gegaan zijn.

Deputaten berichten zelf in hun rapport dat de G.O.S. van 1984 een belangrijke synode zal zijn, min of meer beslissend ook voor verdere doelen van onze kerken aan het werk van de G.O.S. Verder is het uw commissie gebleken, dat deputaten algemeen vinden 'dat het nodig is dat onze afgevaardigden naar de G.O.S. een ruggesteun van onze synode krijgen in de vorm van een praktische richtlijn'. In het licht van deze gegevens is het wenselijk dat de generale synode zich een duidelijke voorstelling zal maken van wat er op de G.O.S. van 1984 aan de orde zal komen en dat de synode zich over die zaken een mening zal vormen. Naar het oordeel van de commissie zal de synode de gelegenheid moeten gebruiken om aan deputaten een aantal opdrachten mee te geven, die van belang geacht mogen worden voor het welzijn van de G.O.S. Uw commissie kan zich dan ook niet goed vinden in het derde voorstel van deputaten, daar zij dit voorstel veel te breed en ongenueanceerd vindt.

Na deze algemene opmerkingen wil uw commissie een aantal zaken uitdrukkelijk onder de aandacht van de synode brengen.

Publikaties G.O.S.

Deputaten stellen de synode voor dat zij besluite het rapport 'De kerk en haar sociale roeping' meer bekendheid te laten geven. Uw commissie acht dit een goede zaak, maar vraagt zich tevens af, of niet ook andere rapporten van de G.O.S. waard zijn meer aandacht te krijgen, bijvoorbeeld door van deze rapporten samenvattingen te geven in de kerkelijke pers.

Wijziging constitutie

Deputaten rapporteren dat van de Gereformeerde Kerken in Nederland bij de G.O.S. een voorstel is ingekomen tot wijziging van de constitutie van de G.O.S. Deputaten gaan niet op de inhoud van dit voorstel in. Het is uw commissie evenwel gebleken, dat wat de Gereformeerde Kerken hier voorstellen zo ingrijpend is, dat, wanneer dit voorstel ooit zou worden aangenomen, de G.O.S. geheel van karakter en structuur zal veranderen.

Het is wel duidelijk wat de Gereformeerde Kerken tot het doen van dit voorstel heeft gebracht. Deze kerken willen niet langer door de andere lidkerken in staat van beschuldiging worden gesteld en ondervinden dat er wantrouwen bestaat ten aanzien van de trouw van deze kerken aan de belijdenis. Men ziet geen heil meer in een G.O.S., zoals die tot nu toe heeft gefunctioneerd. Vandaar dat het voorstel tot wijziging van de constitutie beoogt van de G.O.S. een overlegorgaan, een soort platform, te maken, waar kerken elkaar ontmoeten en van godachten wisselen, maar dit alles zonder verdere consequenties.

Het is uw commissie gebleken, dat een van de lidkerken van de G.O.S. nl. de Orthodox Presbyterian Church gedocumenteerde bezwaren heeft ingebracht tegen dit voorstel van de Gereformeerde Kerken en het Interim Committee van de G.O.S. verzocht heeft de Gereformeerde Kerken te bewegen, dit voorstel terug te nemen, en zo de Gereformeerde Kerken hieraan niet willen voldoen, deze zaak direct aan het begin van de G.O.S. van 1984 te laten beslissen, opdat er van meet af duidelijkheid zal komen in deze materie.

Naar de mening van de commissie zal bij aanvaarding van het voorstel van de Gereformeerde Kerken de G.O.S. opgehouden hebben te bestaan als Gereformeerde Oecumenische Synode. Daarom is het zaak, dat dit voorstel wordt afgewezen. Deputaten zouden zich met een soortgelijk verzoek als de Orthodox Presbyterian Church tot het Interim Committee kunnen wenden.

Homofilie

Een andere zaak, die op de G.O.S. van 1984 aan de orde zal komen - deputaten noemen dat ook - is de homofilie. De G.O.S. van 1980 benoemde een studiegroep ter zake met de opdracht te rapporteren op de volgende G.O.S. Uw commissie meent, dat de G.O.S. in de nieuwe uitspraken over homofilie duidelijk dient te blijven in de lijn van het Schriftuurlijke standpunt dat door de G.O.S. van 1980 werd ingenomen. Onze afgevaardigden naar de komende G.O.S. dienen dit te bevorderen.

Schriftgezag

Ann de hand van het rapport over de aard van het Schriftgezag, aangenomen door de generale synode van de Gereformeerde Kerken, zal op de a.s. G.O.S. ook de zaak van het gezag van de heilige Schrift aan de orde komen. Dit rapport is namelijk op verzoek van de Gereformeerde Kerken op de agenda van de G.O.S. geplaatst. Dit is weer een factor, waardoor de G.O.S. van 1984 een belangrijke synode zal zijn.

Uw commissie is er dankbaar voor, dat op initiatief van deputaten een rapport is samengesteld door de hoogleraren A. Troost, W. H. Velema en J. P. Versteeg, dat een antwoord is op het rapport van de Gereformeerde Kerken. Wel is het jammer dat vanwege het late gereedkomen van dit rapport deputaten er niet tijdig kennis van hebben kunnen nemen en er dus ook niet over hebben kunnen rapporteren aan de generale synode. Toch is het zaak, dat deputaten dit rapport zo spoedig mogelijk bestuderen en wanneer zij ermee kunnen instemmen, bevorderen, dat ook dit rapport alsnog op de agenda van de G.O.S. een plaats ontvangt.

'Dual membership'

Op de G.O.S. van 1984 zal ook de kwestie van het 'dual membership' weer besproken worden. Deputaten hebben als hun mening te kennen gegeven, dat de G.O.S. moet blijven bij het eerder gegeven advies, namelijk om niet aan te sluiten bij de Wereldraad van Kerken. Overigens stellen deputaten zich achter de voorstellen van de regionale conferentie. Uw commissie is echter wel met de minderheid van deputaten van oordeel, dat een aantal van de aanbevelingen van de regionale conferentie gebaseerd is op een oneigenlijk verstaan van Constitutie III,2. Daar wordt gesproken over 'het gezamenlijk getuigenis geven van het gereformeerd geloof te midden van een wereld levend in dwaling en roedstastend in duisternis en aan kerken die de waarheid van Gods heilig Woord verlaten hebben'. Het is duidelijk, dat de regionale conferentie in deze woorden meent te kunnen horen, dat er inderdaad een mogelijkheid is voor lidkerken van de G.O.S. om zich aan te sluiten bij de Wereldraad van Kerken en daar gezamenlijk te getuigen. Maar het staat voor uw commissie vast dat dit nimmer de bedoeling van Constitutie III,2 is geweest.

Het komt uw commissie dan ook onjuist voor om op grond van deze passage uit de constitutie uit te spreken wat in aanbeveling 9 staat, namelijk 'dat de G.O.S. niet zal besluiten dat het lid zijn van de G.O.S. van die kerken, die ook lid zijn van de Wereldraad van Kerken, opgezegd moet worden, op die grond alleen'.

De commissie meent dat het lidmaatschap van de Wereldraad van Kerken overtuigbaar is met het lidmaatschap van de G.O.S. Hierbij dient wel bedacht te worden, dat het hier gaat om een lidmaatschap van de Wereldraad van Kerken, dat vrijwillig is aangegaan, zonder enige drang van buitenaf. Zulk een lidmaatschap van de Wereldraad van Kerken, aangegaan op basis van vrijwilligheid, is binnen het raam van de constitutie van de G.O.S. onaanvaardbaar.

Trouwens, als het gaat om de Gereformeerde Kerken - en om deze kerken gaat het inderdaad in deze materie - dan staat het lidmaatschap van de Wereldraad van Kerken duidelijk niet op zichzelf.

Secretaris-generaal

Uw commissie meent hier ook een enkele opmerking te moeten maken naar aanleiding van de uitdagingen van de secretaris-generaal van de G.O.S., dr. P. Schrotenboer; uitdagingen, die hij gedaan heeft op de zesde Assemblée van de Wereldraad van Kerken in augustus jl. Volgens persberichten heeft hij zich daar positief uitgesproken over de Wereldraad van Kerken en heeft hij als zijn mening kenbaar gemaakt, dat de Wereldraad zich in de goede richting ontwikkelt.

De vraag kan gesteld worden of de secretaris-generaal van de G.O.S. dergelijke dingen in het publiek behoort te zeggen, zeker nu de G.O.S. van 1984 voor een beslissing staat ten aanzien van het zgn. 'dual membership'. Bovendien heeft dr. Schrotenboer al eens eerder uitdagingen gedaan over de verenigbaarheid van beide lidmaatschappen, waarna hij, daarnaar gevraagd door deputaten, geantwoord heeft dat hij die verklaring niet in het publiek gedaan heeft. Wat hij in Vancouver gezegd heeft, roept bevreemding op en de generale synode zou kunnen overwegen deze bevreemding uit te spreken.

Tenslotte

Uw commissie is van mening dat het lidmaatschap van onze kerken van de G.O.S. een zinvolle zaak

is: onze kerken kunnen er duidelijk van profiteren en het geeft tevens gelegenheid samen met andere kerken te getuigen van het geloof in Christus. Maar dan dient de G.O.S. wel trouw te blijven aan haar eens aanvaarde uitgangspunten.

Voorstellen

De commissie stelt uw vergadering voor het volgende te besluiten:

1. deputaten op te dragen de relaties met kerken, waarmee onze kerken in correspondentie staan, resp. contact onderhouden, te benutten met het oog op gezamenlijke bijdragen aan de G.O.S.;
2. deputaten op te dragen te bevorderen dat meer bekendheid wordt gegeven aan het rapport 'De kerk en haar sociale roeping' en in het algemeen aan de rapporten van de G.O.S.;
3. deputaten op te dragen de G.O.S. te berichten, dat een wijziging van de constitutie van de G.O.S., zoals die is voorgesteld door de Gereformeerde Kerken, onaanvaardbaar is; te bevorderen, dat de G.O.S. blijft bij de aangenomen constitutie en te overwegen dit te doen door officieel adhesie te betuigen met het standpunt van de Orthodox Presbyterian Church;
4. deputaten op te dragen via de afgevaardigden naar de G.O.S. van 1984 te bevorderen, dat de uitspraken van de G.O.S. inzake de homofilie zullen blijven in de lijn van het Schriftuurlijke standpunt van de G.O.S. van 1980 terzake;
5. deputaten op te dragen het rapport, dat op hun verzoek is samengesteld als antwoord op het rapport van de Gereformeerde Kerken, getiteld 'God met ons', zo spoedig mogelijk te bestuderen en wanneer dit rapport hun instemming heeft, het op te zenden naar de G.O.S. met verzoek het alsnog te plaatsen op de aanvullende agenda, opdat het mede kan dienen bij de bespreking van de zaak van het Schriftgezag;
6. deputaten op te dragen er bij de G.O.S. op aan te dringen inzake het 'dual membership' het advies aan de lidkerken om niet bij de Wereldraad van Kerken aan te sluiten, te handhaven, en tevens aan te dringen op een uitspraak, dat de constitutie van de G.O.S. het dubbele lidmaatschap in feite uitsluit;
7. deputaten op te dragen aan de G.O.S. te berichten, dat de generale synode met bevreemding kennis genomen heeft van de uitlatingen van de secretaris-generaal, gedaan te Vancouver, met betrekking tot de koers van de Wereldraad van Kerken;
8. deputaten op te dragen de ontwikkelingen binnen de G.O.S. nauwlettend te volgen en daarover te rapporteren op de volgende generale synode;
9. de begroting van de G.O.S. voor de komende jaren, zoals die vastgesteld zal worden in 1984, te volgen, mits die binnen redelijke grenzen blijft en onder nadere goedkeuring van de Generale Synode van 1986.

Naschrift: Twee commissieleden kunnen zich niet aansluiten bij wat onder 'Homofilie' en 'Dual membership' wordt gerapporteerd. Zij zullen hierover afzonderlijk rapporteren. Het is duidelijk dat zij ook niet instemmen met de voorstellen 4 en 6.

P. den Butter, rapporteur.

BIJLAGE 42

Art. 106

Rapport 2b minderheid commissie V betreffende de Gereformeerde Oecumenische Synode (G.O.S.)

Ondergetekende leden van uw commissie kunnen zich niet vinden in de voorstellen 4 en 6, zoals u die in het commissierapport aantreft.

Overwegingen

A) Bij voorstel 4 (inzake homofilie)

Het lijkt ons niet juist, dat hier voorgesteld wordt deputaten op te dragen te 'blijven in de Schriftuurlijke lijn van de G.O.S. van 1980 terzake', omdat daarmee de uitleg van de Schrift dreigt te worden vastgelegd op de uitspraak van de G.O.S. van 1980. Bij de totstandkoming van het voorstel van de meerderheid van de commissie speelde de overweging, dat men met Schrift en belijdenis alléén te weinig zegt en nog alle kanten op kan, een belangrijke rol. Men was van oordeel, dat een verwijzing naar Schrift en belijdenis alléén de opdracht van deputaten niet voldoende duidelijk omschrijft. Wij achten deze vrees ongegrond en willen deputaten in goed en broederlijk vertrouwen alleen binden aan het enig blijvende gezag, nl. de heilige Schrift en de daarop gegronde belijdenisgeschriften. Het gaat

hier om een principiële zaak – men mag o.l. voortgaande bezinning op basis van Schrift en belijdenis niet binden aan vroegere synodeuitspraken.

Naast deze principiële motivatie zijn er nog de volgende bijkomende overwegingen:

O.l. zijn wij als commissie niet geroepen en niet of nauwelijks in staat inzake een zo complexe kwestie een oordeel uit te spreken, zoals dat ligt opgesloten in voorstel 4 van de meerderheid van de commissie.

Het vraagstuk van de homofilie zal op deze synode nog aan de orde komen. Mede met het oog daarop lijkt het ons niet juist om vooruitlopend op eventuele beslissingen nu al een uitspraak te doen, die verder gaat dan het door ons hieronder voorgestelde. Wil de synode toch een uitspraak doen die verder gaat, bijvoorbeeld zoals voorgesteld door de meerderheid van de commissie, dan is het correct dat te doen na de bespreking van dit vraagstuk en derhalve stemming over dit voorstel aan te houden.

B) Bij voorstel 6 (inzake 'dual membership')

Ook inzake de problematiek van het zogenaamde 'dual membership' zijn ondergetekende commissieleden van een ander gevoelen. De volgende overwegingen spelen hierbij een rol.

(1) Een belangrijke grond voor het meerderheidsvoorstel van de commissie is, dat de aansluiting van een kerk bij de Wereldraad van Kerken (= WCC) niet op zichzelf staat. Als constatering is dat stellig juist. Maar daarmee is het nog geen argument, alleen al omdat de kerkelijke stijl verbindt de goede trouw van een andere kerk bij voorbaat in twijfel te trekken. Wij zijn van oordeel, dat in de besluitvorming de subjectieve interpretatie van de ontwikkelingen binnen de Gereformeerde Kerken zoveel mogelijk vermeden dient te worden. Het is van groot belang, dat het gesprek met de Gereformeerde Kerken in Nederland binnen de G.O.S. over de inhoud van het gereformeerd belijden gaat, mede opdat niet de indruk gewekt worde, dat men binnen de G.O.S. uiteindelijk de discussie over de inhoudelijke vragen uit de weg gegaan is.

(2) Aanneming van het meerderheidsvoorstel van de commissie impliceert, dat er een onderscheid gemaakt zal moeten worden tussen een 'vrijwillig' en een 'onvrijwillig' lidmaatschap van de WCC. Doet men dat niet, dan zouden op die grond ook andere lidkerken uit de G.O.S. gestoten moeten worden.

Het komt ons echter voor, dat hiermee een casualistiek wordt geïntroduceerd, die beneden de waardigheid van een kerkelijke vergadering is en een blijvende oorzaak van vele discussies binnen de G.O.S. kan vormen.

Niet zonder betekenis achten wij het ook, dat het meerderheidsvoorstel van deputaten gesteund wordt door die deputaten, die deelgenomen hebben aan de regionale conferentie van de G.O.S. over dit vraagstuk (27 en 28 april 1982 te Lunteren), te weten de predikanten K. Boersma, B. van Smeden en J. Westerink.

Voorstellen

De generale synode besluit:

4. deputaten op te dragen alles te doen wat mogelijk is om te bevorderen dat de G.O.S. uitspraken doet met betrekking tot homofilie, die in overeenstemming zijn met Schrift en belijdenis;
6. deputaten op te dragen er bij de G.O.S. op aan te dringen inzake het 'dual membership' het advies aan de lidkerken, nl. om zich niet bij de Wereldraad van Kerken aan te sluiten, te handhaven.

G. den Hertog
G. C. den Hertog.

BIJLAGE 43

Art. 66

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR DE CORRESPONDENTIE MET DE HOGE OVERHEID

1. Samenstelling en werkwijze

Door de Generale Synode van Amersfoort 1980 (art. 191 sub 22 der Acta) werden tot deputaten benoemd: prof. dr. B. J. Oosterhoff, voorzitter, mr. dr. C. J. Verplanke, secretaris, ds. D. Biesma, C. N. van Dis en prof. dr. W. van 't Spijker, en als algemeen secundus ds. I. de Bruyne. Deputaten kwamen in de verslagperiode – 1 april 1980 tot 1 april 1983 – viermaal bijeen.

2. Interkerkelijk Contact in Overheidszaken (C.I.O.)

Door de Generale synode van Amersfoort 1980 (art. 191 sub 22 der Acta) werd als gedelegeerde in

het Interkerkelijk Contact in Overheidszaken aangewezen mr. dr. C. J. Verplanke en als secundus ds. D. Biesma. Dr. Verplanke fungeert tevens als één der beide assessoren in het moderamen van het C.I.O. en als voorzitter van de kerncommissie van het C.I.O. – een adviserende en voorbereidende commissie bestaande uit vier (juridisch geschoolde) gedelegeerden en vier juridische en financiële specialisten uit enkele kerken. Hij woede alle 17 vergaderingen, die het C.I.O. in de verslagperiode hield (met uitzondering van één waarin hij zich door ds. Biesma moest laten vervangen), en alle 10 vergaderingen van de kerncommissie bij.

Naast de elf kerken, die reeds in het C.I.O. participeerden, sloten ook de drie Joodse kerkgenootschappen (Nederlands-Israëlietisch Kerkgenootschap, Portugees-Israëlietische Gemeente en Verbond van Liberaal-Religieuze Joden in Nederland) zich in de verslagperiode bij het C.I.O. aan en werden het Leger des Heils en de Nederlandse Protestantenvbond als waarnemers toegelaten.

Het C.I.O. kent drie commissies: C.I.O.M. voor de geestelijke verzorging van de militairen (waarin voor onze Kerken namens deputaten geestelijke verzorging van de militairen zitting heeft lt. kol. A. C. Floor b.d.), C.I.O.-J. voor de geestelijke verzorging van de gedetineerden in de inrichtingen van het Ministerie van Justitie (waarin sinds ds. D. J. Klein Onstenk als gevangenispredikant in Leeuwarden is gaan fungeren, ds. D. Biesma sedert 5 maart 1982 namens deputaten zitting heeft) en C.I.O.-B.J. voor de geestelijke verzorging bij het Bijzonder Jeugdwerk in internaatverband (waarin onze Kerken (nog) geen vertegenwoordiger hebben). Deze commissies rapporteren regelmatig aan het C.I.O.

Het C.I.O. deed aan de desbetreffende ministers een voordracht voor de benoeming van een nieuwe hoofdlegerpredikant en van een nieuwe hoofdpredikant bij de inrichtingen van Justitie.

Het C.I.O. hield zich in zijn vergaderingen, behalve met allerlei incidentele problemen van fiscale en van juridische aard, in hoofdzaak bezig met:

- het probleem der sekten, dat onderwerp van zorg is geworden van een subcommissie van de Vaste Kamercommissie voor de Volksgezondheid en dat het C.I.O. aanleiding heeft gegeven deze subcommissie te attenderen op de onconcludentie van het begrip sekten en op het grote goed der godsdienstvrijheid. De secretaris van deputaten wijdde aan deze materie een artikel in De Wakker van 19 juni 1981;
- het probleem van de beëindiging van de financiële verhouding tussen de acht in 1814 bestaande kerken en de staat (Additioneel Art. IV der Grondwet). Dank zij de medewerking van die kerken is op 18 mei 1981 een overeenkomst tussen de regering enerzijds en niet alleen deze acht kerken, maar ook onze kerken, de Gereformeerde Kerken, de Nederlands Gereformeerde Kerken, en het Verbond van Liberaal-Religieuze Joden anderzijds gesloten, waarin deze twaalf kerken zich verbonden tot de oprichting van een Stichting Interkerkelijke Belangenbehartiging Afkoop (S.I.B.A.), waarvan de statuten inmiddels bij acte van 5 juli 1982 zijn gepasseerd. Als de overeenkomst door de Staten-Generaal is goedgekeurd, zal de S.I.B.A., waaraan niet alleen de acht kerken van 1814, maar ook de kerken, die door afsplitsing of afscheiding onmiddellijk of middellijk uit die acht zijn voortgekomen, kunnen deelnemen, 250 miljoen gulden van de staat ontvangen als eenmalige afkoop van de uit 1814 daterende financiële verplichtingen van overheidswege jegens de kerken. Dit bedrag moet dan door de S.I.B.A. worden verdeeld over de deelnemende kerken op basis van de totale aantallen kerkelijke dienstjaren van de ambtsdragers op 1 januari 1984 onder voorwaarde, dat het voor geen ander doel zal worden aangewend dan ten gunste van de financiering van pensioenvoorzieningen voor de ambtsdragers. Deputaten hebben over een en ander overleg gevoerd met deputaten emeritika en deputaten financiële zaken, als gevolg waarvan deputaten emeritika voorlopig tot de S.I.B.A. zijn toegetroten. Deputaten voor correspondentie met de Hoge Overheid hebben met deze zaak thans geen bemoeienis meer. Deputaten voor de emeritika zullen in hun rapport aan uw synode ongetwijfeld dieper op deze materie ingaan en goedkeuring voor hun optreden vragen. De secretaris wijdde aan deze gehele ontwikkeling, die na 170 jaar zal leiden tot het slaken der zilveren koorde tussen kerk en staat, een beschouwing in De Wakker van 24 juli 1981 en in het Jaarboek 1983;
- de Wet op de Ondernemingsraden, waarvan de toepassing op kerkgenootschappen en hun zelfstandige onderdelen tot situaties kan leiden, die een ernstige aantasting vormen van het geheel eigen karakter der kerkgenootschappen. Het C.I.O. heeft bij de ministers van Sociale Zaken en van Justitie aangedrongen op een zodanige wetswijziging, dat recht wordt gedaan aan de eigen posities der kerken;
- het regeringsvoornemen, het de kerken toekomende recht op inzage van de aangifbiljetten harer leden voor de inkomstenbelasting te laten vervallen. Deputaten hebben aan handhaving van dit recht geen enkele behoefte. Het C.I.O. heeft de minister voorgesteld, het recht uitsluitend te handhaven voor die kerken, die er gedurende de laatste tien jaren onafgebroken een beroep op hebben gedaan (in felte alleen de Joodse kerkgenootschappen en een aantal Hervormde gemeenten in het Oosten des lands);
- het voorontwerp van Wet Gelijke Behandeling, dat leidde tot uiterst kritische en door deputaten volledig onderschreven reactie van het C.I.O., door de secretaris gepubliceerd in De Wakker van 16 en 23 april 1982;

- de religieuze identiteit van instellingen in het democratiseringsproces, zulks naar aanleiding van het rapport van de zgn. commissie-Van der Burg en het daarop gebaseerde regeringsstandpunt. Het C.I.O. heeft daarover een gespreksnotitie samengesteld, die naar de mening van deputaten te weinig rekening hield met het karakter van confessionele instellingen en daarom niet als uitgangspunt kon dienen voor een gezamenlijk standpunt van de aan het C.I.O. deelnemende kerken;
- tal van besprekingen met ministers en de grote Kamerfracties over de aanrakingsvlakken tussen overheid en kerken en het zenden van nota's met Aandachtspunten voor het regeringsbeleid ten aanzien van kerkgenootschappen aan de formatoren van de in 1981 en 1982 gevormde kabinetten. De secretaris wijdde hieraan een beschouwing in De Wakker van 14 januari 1983;
- de relatie tot het Humanistisch Verbond, dat pretendeert alle niet bij een kerkgenootschap aangesloten burgers te vertegenwoordigen en waarmee naar de mening van deputaten geen gestructureerd overleg op basis van gelijkwaardigheid dient plaats te vinden.

3. Werkzaamheden van deputaten

Deputaten hielden in hun vergaderingen, behalve met de rapportages van de gedelegeerde in het C.I.O., o.m. zich bezig met:

- de abortuswetgeving. Zij richtten zich terzake op 21 januari 1981 tot de Eerste Kamer met een adres van dezelfde inhoud als destijds tot de Tweede Kamer werd gericht en door de Generale Synode van Hoogeveen 1977 werd geaprobeerd;
- de bevordering van een beroep van ds. Klein Onstenk als geestelijk verzorger van het Huis van Bewaring te Leeuwarden naar art. 6 K.O. Nu er nog slechts één christelijke gereformeerde gevangenispredikant is, achten deputaten het niet nodig, uw synode voor te stellen een afzonderlijk deputaatschap voor de geestelijke verzorging van de gedetineerden in het leven te roepen en zullen zij via het lidmaatschap van één hunner, i.e. ds. Biesma, van het C.I.O.-J. zelf de relatie met de betrokkene blijven onderhouden.

Deputaten namen voorts kennis van de toetreding van de voormalige Gereformeerde Gemeente (in Hersteld Verband) als Christelijke Gereformeerde Kerk van Rotterdam-Kralingen tot het verband van de Christelijke Gereformeerde Kerken en van de instellings van de Christelijke Gereformeerde Kerken van Almere, Delfzijl, Doetinchem, Surbuisterveen en Zuidlaren.

Deputaten hebben steeds bij de verjaardagen van H.M. Koningin Beatrix en Z.K.H. Prins Claus namens onze Kerken hun schriftelijke gelukwensen aangeboden. Zij waren in hun voorzitter vertegenwoordigd bij de inhuldiging van H.M. Koningin Beatrix op 30 april 1980, welke plechtigheid bovendien nog door twee andere deputaten in een andere kwaliteit werd bijgewoond.

4. Voorstellen

Deputaten stellen voor:

- de handelingen van deputaten goed te keuren;
- opnieuw leden van het deputaatschap en een algemeen secundus te benoemen;
- opnieuw een gedelegeerde en een plaatsvervangend gedelegeerde in het C.I.O. te benoemen.
Mr. dr. C. J. Verplanke,
secretaris.

BIJLAGE 44

Art. 66

Rapport 1 van Commissie VI – inzake de correspondentie met de Hoge Overheid

- Met belangstelling nam uw commissie kennis van het rapport van de deputaten voor correspondentie met de Hoge Overheid.
De verhoudingen tussen overheid en kerk blijken hoe langer hoe minder te gaan over formaliteiten. De arbeid van deputaten ten opzichte van de relatie met de Hoge Overheid betreft principiële zaken zoals duidelijk wordt uit het gerapporteerde over het probleem der sekten, de Wet op de ondernemingsraden, het voorontwerp van de Wet Gelijke Behandeling en de religieuze identiteit van instellingen in het democratiseringsproces.
Evenals bij de vorige synode is uw commissie van oordeel, dat het rapport weinig concreet is. Dat geldt met name b.v. bij de beslissing positief in te gaan op het aanbod tot deelneming aan de Stichting Interkerkelijke Belangenbehartiging Afkoop en hierbij de deputaten emeritika te betrekken. Enige principiële overwegingen hadden kunnen worden gegeven. Hetzelfde kan gezegd worden van het rapport over het voorontwerp van de Wet Gelijke Behandeling.

2. Met waardering nam uw commissie kennis van de bevordering van het beroepen van ds. D. J. Klein Onstenk tot predikant naar art. 6. K.O. om te arbeiden als geestelijk verzorger in het Huis van Bewaring te Leeuwarden. Uw commissie is van oordeel dat het terecht is dat deputaten zelf de relatie met betrokkene onderhouden.
Het is voor de eerste maal dat de kerken in de persoon van ds. D. J. Klein Onstenk geroepen worden tot deze arbeid voor en onder de gevangenen.

Voorstellen

Uw commissie stelt u voor:

1. deputaten te danken voor hun arbeid en hun beleid goed te keuren;
2. opnieuw leden van het deputaatschap en een algemene secundus te benoemen;
3. opnieuw een gedelegeerde in het C.I.O. alsmede een plaatsvervangende gedelegeerde te benoemen.

J. C. L. Starreveld, rapporteur.

BIJLAGE 45

Art. 51 en 67

Rapport 3 van commissie VI betreffende instructie 8.08, crematie

De generale synode

constaterende

dat in onze samenleving, uit welke overwegingen en onder invloed van welke maatschappelijke stimulansen dan ook, naast het begraven steeds sterker de praktijk van crematie opkomt en dat de keuze voor deze laatste manier van lijkbezorging ook onder christenen steeds meer ingang vindt;

overtuigd

dat geen enkele wijze van lijkbezorging, ook crematie en ter beschikking stellen van het gestorven lichaam ten dienste van de wetenschap niet, voor de almachtige God een belemmering kan zijn, gestorvenen op de dag der opstanding uit de doden op te wekken;

evenwel van oordeel

1. dat het geheel in overeenstemming met het onderwijs van de heilige Schrift is om doden te begraven, temeer daar blijkens de boodschap van de heilige Schrift de Here Jezus Christus Zelf ons in begrafenissen en opstanding uit de doden is voorgegaan;
2. dat er geen argumenten, overwegingen of redenen aanwijsbaar zijn die ertoe zouden dwingen om van de gewoonte van begraven af te wijken;
3. dat voor een ieder in de persoonlijke beslissing ten dezen het besef bepalend zal moeten zijn dat de Here ook over ons gestorven lichaam zeggenschap heeft;

spreekt uit

dat de kerken worden opgewekt de leden der gemeente in prediking en pastoraat aan te sporen blijvend te kiezen voor het begraven, als die vorm van lijkbezorging die het meest in overeenstemming is met de aanwijzingen die de heilige Schrift hieromtrent bevat.

BIJLAGE 46

Art. 73, 77, 86 en 120

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR HET ONDERZOEK NAAR HET KERKELIJK LIED

1. Opdracht

De Generale Synode Amersfoort 1980 besloot bij de behandeling van het rapport van het deputaatschap voor onderzoek naar het kerkelijk lied (zie Acta, art. 79vv) tot deputaten te benoemen: ds. W. Steenbergen, voorzitter; ds. J. van Amstel, secretaris; ds. J. Brons; ds. A. W. Drechsler; ds. A. C. de Geus; ds. B. de Graaf en prof. dr. L. Strengolt.

Aan dit deputaatschap werd opgedragen:

- 1.1. verder te werken, zo mogelijk in samenwerking met andere gereformeerde groeperingen, aan het verzamelen van liederen, die voldoen aan de definitie van 'berijmd Schriftgedeelte', zoals

- de Synode van 1980 uitsprak, namelijk dat onder 'berijmd Schriftgedeelte' zoals bedoeld in art. 69 K.O. dient te worden verstaan: een bewerking in liedvorm van een aaneengesloten passage uit de heilige Schrift, waarin de oorspronkelijke tekst trouw wordt gevolgd (Acta, art. 144) en deze aan de generale synode voor te leggen, opdat zij kunnen worden toegevoegd aan de berijmd Schriftgedeelten, genoemd in art. 69 K.O.; hierbij kunnen deputaten ook denken aan goed zingbare onberijmd Schriftgedeelten en doxologieën;
- 1.2. het rapport van deputaten verkort en in handzame vorm verkrijgbaar te stellen, waarbij de voorstellen van deputaten vervangen worden door de besluiten die de Synode van 1980 genomen heeft;
 - 1.3. de kerken op te wekken van dit rapport goed kennis te nemen en door het inzenden van reacties bij deputaten in deze zaak mee te denken en mee te werken;
 - 1.4. een definitieve beslissing ten aanzien van het gebruik van Schriftgetrouwe liederen voor te bereiden en voorstellen te doen aan de Generale Synode 1983; de inhoud van deze voorstellen zal afhankelijk zijn van:
 1. de reacties uit de kerken;
 2. de realiseerbaarheid (nl. deze liederen dienen door de synode te worden vastgesteld en deze liederen zullen in de vorm van een eigen liedbundel aan de kerken worden aangeboden, (zie Acta, art. 144 onder 6,3a en d);
 3. de eenheid van de kerken;
 - 1.5. zich verder te bezinnen op de mogelijkheden om met name ten dienste van kerk, gezin en school te komen tot het samenstellen en uitgeven van een bundel liederen, waarvan de inhoud duidelijk met de heilige Schrift en de gereformeerde belijdenis in overeenstemming is en naar middelen en wegen te zoeken om samen met andere kerken en kerkelijke groeperingen, die de gereformeerde belijdenis van harte onderschrijven, het genoemde te realiseren.

2. Werkzaamheden

Om het vele werk te kunnen verrichten heeft het deputaatschap 23 keer vergaderd. Intussen voerden deputaten in koppels van twee of drie broeders verschillende taken uit. Zij schakelden zo nodig deskundigen in om het deputaatschap van advies te dienen. Met eensgezindheid werd in broederlijke sfeer samengewerkt om de opdrachten naar behoren te behartigen.

In hoofdstuk 3 rapporteren wij u over de eerste taak, namelijk het verkrijgbaar stellen van het rapport van 1980 onder de titel 'Eenstemmig'. Wat we gevonden hebben aan berijmd en onberijmd Schriftgedeelten treft u aan in hoofdstuk 4, terwijl u in hoofdstuk 5 kennis kunt nemen van ons onderzoek naar doxologieën.

Vervolgens berichten wij u in hoofdstuk 6 over de Schriftuurlijke liederen, waarbij u in hoofdstuk 7 kennis kunt nemen van de criteria die wij gebruikten. In hoofdstuk 8 krijgt u de concept-bundel liederen onder ogen, gevolgd door een overzicht van die liederen die nu als berijmd Schriftgedeelten mogen gelden. Over de reacties van de kerken op het besluit van de vorige synode over Schriftuurlijke liederen kunt u in hoofdstuk 9 het een en ander lezen. Daarna volgt in hoofdstuk 10 een beoordeling van deze reacties door respectievelijk een vicaral en een drietal deputaten. In hoofdstuk 11 doen wij verslag van onze werkzaamheden ten aanzien van de (interkerkelijke) bundel gereformeerde liederen voor kerk, gezin en school. In hoofdstuk 12 vermelden wij onze contacten om tenslotte in hoofdstuk 13 met onze voorstellen te komen.

3. Eenstemmig

Meteen na de synode zijn wij aan het werk getogen om het rapport, dat wij u hebben aangeboden, verkort en in handzame vorm uit te geven. Na overleg met de quaestor kon het drukwerk aan de laagste inschrijver worden gegund. Door medewerking van de drukker kon dit rapport onder de titel 'Eenstemmig' reeds in het voorjaar van 1981 verschijnen en via medewerking van het Kerkelijk Bureau met een begeleidend schrijven naar de kerkeraden worden verzonden. Ondanks het feit dat de verzendkosten en de portokosten gemiddeld samen f 2,- per stuk bedroegen, konden we door de oplage van 4000 exemplaren dit rapport voor f 5,- per exemplaar beschikbaar stellen voor geïnteresseerden zowel binnen als buiten de kerkeraden. Een kerkeraad bestelde 150 exemplaren voor de gezinnen van deze gemeente om dit rapport in een gezamenlijke vergadering van kerkeraad en gemeente te bespreken. Het overgrote deel van de oplage is intussen verkocht. Aan ieder synodelid bieden wij hierbij nog een exemplaar aan.

4. Berijmd en onberijmd Schriftgedeelten.

4.1. berijmd Schriftgedeelten

Onze opdracht was liederen te verzamelen die als berijmd Schriftgedeelten kunnen worden beschouwd om deze aan de synode voor te leggen, opdat ze kunnen worden toegevoegd aan de berijmd Schriftgedeelten, genoemd in art. 69 K.O. Bij het zoeken diende als uitgangspunt

het besluit van de Synode van 1980, verwoord in opdracht 1 van dit rapport. Deputaten leggen als resultaat van dit deel van hun arbeid aan de synode de volgende liederen voor: (de nummers voor de liederen zijn een verwijzing naar de vindplaats in de bundel liederen die wij u aanbieden; het plusteken is een aanduiding van die liederen die door de Synode van 1974 of reeds eerder als zodanig zijn vastgesteld).

- + 8 De Heer is mijn Herder
- + 9 d' Almachtige is mijn Herder en Geleide
- + 10 Alles wat adem heeft, love de Here
- 11 Mijn Heer, mijn God, ik loof U
- 12 Ik heb, o HERE God, Uw stem gehoord
- + 13 O, Allerhoogste Majesteit
- 14 O, grote God, o, goede Heer
- + 15 Is God, de Heer, maar voor mij
- 16 Wanneer de Heer der heren
- 19 O volken, gij moet horen
- 20 De Meester trok het lot zich aan
- + 21 Laat m'in U blijven, groeien, bloeien
- 22 Wij roepen Koning Christus aan
- 27 Troost, troost Mijn volk
- + 29 Daar is uit 's werelds duistere wolken
- + 30 Mijn ziel verheft Gods eer
- + 31a Lof zij de God van Israël
- + 31b Geloofd zij God uit alle macht
- + 32 Zo laat Gij, Heer, uw knecht
- + 33a Ere zij God
- 33b Ere zij God
- 37 Wie heeft geloofd Gods Woord aan de profeet?
- 58 Wij zijn aan dood en hel niet prijs gegeven
- 66 Het Lam, voor ons op aard' geslacht
- 69 Gij zijt waardig te ontvangen
- 70 Hij, die de hoge bomen
- + 71 Wie zich hovaardig heffen
- 74 De lof, de heerlijkheid, de kracht
- + 75 Mijn ziel, gedenk met heilig beven
- 78 Vrees niet, gij land, verbrug u en woest blijde
- 85 Al sprak ik alle talen
- 86 Wees blij te allen tijde
- 87 Het Woord van God, de Heer der legerscharen
- + 96 Wordt krachtig in de Heer
- 106 De Heer zal op Zijn berg een feest bereiden
- 107 De dorre vlakke der woestijnen
- 108 In mijn angst heb ik gesproken
- 109 Ik zal Gods goedertierenheid
- + 112 Die op de troon zat zeide
- + 113 Wij danken U, barmhartig God
- + 114 O grote Christus, eeuwig licht

De laatste twee zijn meer Schriftuurlijke liederen te noemen en hoewel officieel nooit aanvaard, toch geliefd en vertrouwd in de kerken.

Bij het verzamelen van berijmde Schriftgedeelten zijn deputaten zich er van bewust geweest, dat de door de Synode 1980 aanvaarde definitie de formulering is van een ideaal. Het behoeft geen betoog, dat iedere berijming niet meer kan zijn dan een benadering van het ideaal. In de hier aangeboden verzameling beantwoordt het ene lied meer aan de absolute norm dan het andere. Dat neemt niet weg, dat deputaten de genoemde liederen beschouwen als een verantwoorde keuze uit het materiaal dat voorhanden is.

In de opsomming zijn ook liederen opgenomen, die vanouds in onze kerken naast de Psalmen in gebruik zijn als Schriftuurlijke gezangen (de berijmde Tien Geboden, de Lofzangen van Maria, Zacharias en Simeon, het Gebed des Heren). Enige hiervan worden de synode in een herziene versie voorgelegd. Voorts komt er in de voorgestelde verzameling een aantal liederen voor, die eerder door de Generale Synode van 1974 als berijmde Schriftgedeelten zijn aanvaard, alsmede het onberijmde 'Ere zij God' (Generale Synode 1959).

Wat de groep liederen van de laatste categorie betreft, bij hun poging een eigen bundel samen te stellen van gezangen die Schriftuurlijk-confessioneel verantwoord zijn, hebben deputaten de eerder

aanvaarde berijmde Schriftgedeelten opnieuw in hun afweging betrokken. Het toepassen van de criteria voor opnemings in een eigen bundel heeft er toe geleid, dat de volgende eerder aanvaarde liederen niet in de aangeboden verzameling zijn opgenomen: Liedboek 8, 25, 27, 43, 65, 89, en 114. Sommige van deze reeks zijn door een moeilijke melodie, ook in de kerken waar het Liedboek in gebruik is, onbekend gebleven (8, 65); andere hebben binnen het deputaatschap bezwaren opgeroepen door hun bewoordingen (27, 4/2: 'wij heidenen, wij mensen'; 43, 3/4 'al wie verkommerd zijn in 's werelds loop'; 89, 3/3 'dat Adam haar begroet als bruid'; 114, 1/7 'Gods dromen'). In het geval van Liedboek 25 was er indertijd sprake van een partioel vrijgeven (strofe 9 viel af); opnemings in een eigen bundel kan echter alleen integraal geschieden. Uit de u voorgelegde bundel is u reeds duidelijk geworden dat wij de berijmde Schriftgedeelten een plaats hebben gegeven in deze bundel, waarin ook de Schriftuurlijke liederen zijn opgenomen. Elke Schriftberijming kreeg een plaats in de rubriek, waar deze berijming naar onze mening thuis hoorde.

Bezinning op de besluiten van de Synode 1980 bracht ons tot de conclusie dat het niet de bedoeling van de synode kan zijn geweest, dat een aantal Schriftberijmingen zou worden toegevoegd aan de verwijzende opsomming van art. 69 K.O. Stellig heeft de synode bedoeld, dat zij in één eigen bundel, samen met de Schriftuurlijke liederen én de reeds in 1974 vastgestelde berijmde Schriftgedeelten zouden worden opgenomen.

4.2. Onberijmde Schriftgedeelten

Volgens het synodebesluit van 1980 (Acta, art. 144, opdracht 4) konden deputaten bij het bijeenbrengen van berijmde Schriftgedeelten ook denken aan 'goed zingbare onberijmde Schriftgedeelten en doxologieën'.

Wat getoonzette onberijmde Schriftgedeelten betreft, deze kan men heden ten dage voornamelijk in twee categorieën vinden: in de sfeer van de opwekkingsbewegingen en in 'hoogkerkelijke' trant.

Voor gemeentezang is datgene wat als 'hoogkerkelijke' toonzetting kan worden aangeduid best niet geschikt.

Naar ons is gebleken geldt dit ook van no. 26 uit de bundel, 'Kom zing en speel' van dr. K. Deddens, een onberijmde bewerking van 1 Timotheüs 3: 16, niet hoogkerkelijk, doch ook niet geschikt voor de gemeentezang.

Naar het oordeel van deputaten is, mede na raadpleging van deskundige en geestverwante musici, de muzikale vormgeving van de liederen uit de sfeer van de opwekkingsbewegingen niet van voldoende gehalte en liturgisch niet wel bruikbaar. Een uitzondering vormt de vertrouwde versie van het 'Ere zij God'; zie echter ook nr. 33b van de bundel voorgelegde liederen.

5. Doxologieën

Vanouds heeft de doxologie, de lofprijzing aan God, in de eredienst van de kerk een grote rol gespeeld. De wortels ervan liggen in de oudtestamentisch-joodse 'berachah': een lofprijzing van Gods Naam, zoals Hij die goopenbaard heeft in schepping en verlossing; tevens een belijdenis van Gods soevereine heerschappij over alle schepselen en heel het leven.

Bekende doxologieën in het Oude Testament zijn te vinden aan het einde van de vijf 'boeken' der Psalmen: Psalm 41: 14; 72: 18; 89: 53; 106: 48; 150. Zie verder 1 Kronieken 16, 2 Kronieken 6: 14 en Daniël 9: 4.

In het Jodendom kreeg de berachah onder andere een belangrijke plaats in de tafelgebeden: het rechte gebruik van Gods scheppingsgaven was alleen mogelijk na zulk een berachah: vergelijk 1 Timotheüs 4: 4, 5.

In het Nieuwe Testament vinden we doxologieën onder andere in:

- a. de lofzangen van Zacharias, van Maria en van de engelen in Lucas 1 en 2;
- b. de lofverheffing ter afsluiting van het Gebed des Heren, Mattheüs 6: 13;
- c. de brieven, als aanhef (2 Corinthe 1: 3; Efeze 1: 3), onderbreking (Romeinen 1: 25, 2 Corinthe 11: 31) of afsluiting (Romeinen 16: 27, Efeze 3: 31, 1 Timotheüs 1: 17 en 6: 15v) van een gedeelte van de tekst;
- d. het laatste bijbelboek, waar ze evenals in de Psalmen een liturgisch karakter hebben, maar dan als onderdeel van de hemelse liturgie: Openbaringen 4: 8, 11; 5: 9v, 12 v; 7: 10, 12; 11: 15, 17v; 12: 10-12; 15: 3v; 19: 1v, 5-7.

Een belangrijke doxologie in de eredienst van de oude kerk was het 'Gloria Patri'. De oorspronkelijke vorm daarvan was (vertaald): Ere aan de Vader, door de Zoon, in de Heilige Geest. Tengevolge van de strijd tegen het arianisme werd sterke nadruk gelegd op de gelijkheid van de Zoon met de Vader. Toen kreeg deze doxologie de ons bekende vorm; in de Hervormde bundel van 1938 is deze opgenomen als gezang 88: Ere zij de Vader en de Zoon en de Heilige Geest, als in den beginne, nu en immer, en van eeuwigheid tot eeuwigheid, amen. (Het zogenaamde Klein Gloria).

Ten aanzien van het gebruik van doxologieën in onze erediensten is het volgende te overwegen:

- 5.1. Wanneer we spreken over het gebruik van doxologieën, is dat (vanzelfsprekend) niet bedoeld als een terugkeer naar de praktijk van de oude kerk, waarbij de gemeentezang werd gereduceerd tot het (onder andere door middel van een doxologie) instemmen met hetgeen door de voorganger of koor werd gereciteerd, respectievelijk gezongen;
- 5.2. Dat echter de lofprijzing aan God een plaats moet hebben in de eredienst, namelijk in het gebed en in de zang van de gemeente, is uiteraard buiten kijf. Met name het lied, dat gezongen wordt na de Schriftlezing, na het Credo en zowel aan het begin als aan het einde van de dienst leent zich er toe, het karakter te hebben van zulk een lofprijzing;
- 5.3. Als gezongen doxologieën kunnen fungeren:
- Strofen uit de berijmde Psalmen; (de tussen haakjes aangegeven strofen zijn die uit de nieuwe berijming): Psalm 8 : 1, 9 (1, 6); 41 : 7, (5); 68 : 10 (7); 72 : 11 (7); 75 : 1 (1); 79 : 7 (5); 89 : 20 slot (18 slot); 99 : 8 (8); 103 : 1, 11 (1, 9); 106 : 26 (22); 113 : 1 (1); 117; 118 : 1, 14 (1, 10); 136 : 1, 26 (1, 13); 145 : 1 (1), 150;
 - de volgende doxologische liederen of strofen uit de door deputaten u hieronder voorgelegde bundel Schriftuurlijke liederen, namelijk de nummers 2; 3 (vooral de strofen 1, 3 en 6); 4, 5, 6, 7, 10 (vooral strofe 1 en 7); 11, 13; 8; 17 : 3; 22 : 6; 29 : 4, 31a : 1; 31b : 1, 33; 34 : 5 en 6; 35; 40 : 7; 41 (vooral strofe 4); 44 : 1; 45; 48; 52; 53; 55 (vooral strofe 3); 57 : 3; 63; 64; 65; 66; 67; 68; 69; 73 (vooral strofe 3); 74 (vooral strofe 1); 90 : 5; 108 : 10; 120 (vooral strofe 2);
- 5.4. Verantwoorde berijmingen van de bovengenoemde bijbelse doxologieën hebben wij nu toch enigszins gevonden, dank zij het werk van de dichter Klein. Ook kunnen wij hierbij verwijzen naar gezang 41 : 1 uit de Hervormde bundel, een berijming van Openbaring 5 : 12. Daarnaast zou nog te noemen zijn gezang 95 : 3 uit het Liedboek, waarin een weergave is te vinden van Efeze 3 : 21, maar overname van één strofe is in dit geval niet mogelijk, terwijl tegen opname van het gehele lied in de kring der deputaten overwegende bezwaren bestonden;
- 5.5. Bij niet strofische doxologieën doet zich het bezwaar gelden, dat deze gezongen plegen te worden op een wijze die zweemt naar het Gregoriaans; in verband daarmee achten deputaten het niet raadzaam zulke doxologieën te aanvaarden. Dit bezwaar geldt naar de mening van deputaten echter nauwelijks het bovengenoemde 'Klein Gloria'. De deputaten zien er vanaf vanwege het geringe aantal gevonden doxologieën, u daarvoor een afzonderlijk voorstel voor te leggen.

6. Schriftuurlijke liederen

De Synode van 1980 sprak uit:

- dat de heilige Schrift het zingen van liederen, die niet rechtstreeks berijmde Schriftgedeelten zijn, niet verbiedt;
- dat in het licht van de uitspraken van de kerk naar de eis van de heilige Schrift zeer grote voorzichtigheid betracht dient te worden;
- dat op grond van bovenstaande daarom in de eredienst een aantal Schriftuurlijke liederen alleen dan kan worden aanvaard, mits aan de volgende bepalingen wordt voldaan:
 - deze liederen worden door de generale synode vastgesteld;
 - in art. 69 K.O. wordt vastgelegd dat de plaats van deze liederen in de eredienst ondergeschikt is aan die van de Psalmen en andere berijmde Schriftgedeelten;
 - het aantal van deze liederen zal dat van de Psalmen en andere berijmde Schriftgedeelten in ieder geval niet overtreffen;
 - deze liederen zullen in de vorm van een eigen liedbundel aan de kerken worden aangeboden; Intussen blijft artikel 69 K.O. in de huidige redactie gehandhaafd (Acta, art. 144).

Deputaten ontvingen de opdracht om een definitieve beslissing ten aanzien van het gebruik van Schriftgetrouwe liederen voor te bereiden en voorstellen te doen aan de Generale Synode van 1983.

De inhoud van deze voorstellen is afhankelijk van:

- de reacties uit de kerken;
- de realiseerbaarheid van het hierboven onder 6.3a en d genoemde;
- de eenheid van de kerken.

In de volgende hoofdstukken treft u een en ander aan.

7. Criteria voor de toetsing van de liederen

De liederen die thans aan de generale synode worden voorgelegd, zijn na zorgvuldige toetsing door alle deputaten aanvaardbaar bevonden voor opname in een eigen bundel voor onze kerken. Om hun weg te verantwoorden geven deputaten hier onder de maatstaven of criteria weer, waarmee alle in aanmerking komende liederen getoetst zijn.

In aansluiting op het beleid van het vorige deputaatschap (zie Eenstemmig, bladzijde 38, Acta

bladzijde 207 onder B2) is voor alles het principe gevolgd, dat sinds de oude kerk steeds aanwijsbaar is, namelijk 'dat (ook) in het zingen van het lied de kerk verantwoordelijk is voor de bewaring van Gods Woord'. Door het lied mogen geen onschriftuurlijke opvattingen in de gemeente worden ingedragen. De liederen van de gemeente moeten het heilshandelen van God op zodanige wijze vertolken, dat zij met het geheel van Gods heilsopenbaring in overeenstemming en van de Geest der Schriften doordrenkt zijn. Heel de bijbelse boodschap van zonde en genade, van heil en gericht, moet evenals in de prediking, in het lied tot haar recht komen.

Gezocht moest vooral worden naar liederen die betrekking hebben op de nieuwtestamentische openbaring van God de Vader, de Zoon en de Heilige Geest. In sommige gevallen (bijvoorbeeld bij het lied 'De Heer is mijn Herder') bleek echter dat Oud en Nieuw Testament elkaar in één lied ontmoeten.

De liederen moeten confessioneel verantwoord zijn en daardoor aanvaardbaar voor alle kerken. Zo zijn er liederen gevonden die het geheim vertolken van de verkiezing, bijvoorbeeld het lied 'Alle roem is uitgesloten' en is een lied als 'Eeuwig Woord, U willen wij bezingen' door ons aanbevolen wegens zijn duidelijk confessioneel karakter. Andere liederen zijn verworpen om heilshistorisch aanvechtbare passages (bijvoorbeeld waar de gelovigen zich 'kinderen van Jezus' noemen), wegens twijfelachtige exegese en ook - vrij veelvuldig - wegens trekken of sporen van universalistische, individualistische, of dialectische theologieën.

Ook in de beeldspraak moet een kerklied aansluiten bij de Schrift. Om die reden is bijvoorbeeld het lied 'Kom Heilige Geest, Gij vogel Gods' niet aanvaardbaar geacht, daar de Heilige Geest in de Schrift niet als vogel wordt aangeduid.

In opdracht van de Synode van 1980 (zie Eenstemmig, bladzijde 56, Acta art. 144 onder 6, 3c, bladzijde 71) hebben deputaten zorg gedragen dat het aantal aangeboden liederen duidelijk beperkt is; de Psalmen mogen immers in geen geval door deze liederen worden verdrongen. Op grond van het synodebesluit van 1980 moest worden toegewerkt naar een eigen liederenbundel voor de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland, niet naar een opsomming die slechts naar bestaande bundels zou verwijzen.

Terwille van de eenheid, niet alleen binnen het deputaatschap, maar ook binnen onze kerken als geheel, is als stringente maatstaf aangehouden dat alleen liederen zouden worden voorgesteld, waartegen geen der deputaten overwegende bezwaren inbracht. Ook heeft gewogen dat tussen de gemeenten niet door bepaalde liederen onderlinge vervreemding veroorzaakt mocht worden of een al te groot verschil in liturgische praktijk.

Naast maatstaven van theologische aard en maatstaven van kerkelijk beleid zijn nog andere criteria gehanteerd.

Elk kerklied moet liturgisch verantwoord zijn. Een positieve waardering is daarom toegekend aan liederen die een sterke traditie hebben, bijvoorbeeld een klassiek lied als 'Wij loven U, o God, wij prijzen Uwe Naam'; aan liederen die als doxologie kunnen worden gezongen; liederen die in de kerken bekend en mede daardoor goed zingbaar zijn; liederen die geschikt zijn voor bijzondere gelegenheden (bijvoorbeeld enkele liederen ter herdenking van de kerkhervorming en in het aanhangsel opgenomen Valerius-liederen).

Andere liederen zijn verworpen omdat zij te ver afstaan van het gangbare liturgische gebruik in de Christelijke Gereformeerde Kerken of omdat zij te moeilijk dan wel te simpel geacht werden. Wij noemen als respectievelijke voorbeelden het vijftiende-eeuwse lied 'Ten hemel opgevaaren is' (Liedboek 228), 'Vondels 'O kerstnacht schooner dan de dagen' (Hervormde bundel 20) en 'Wie maar de goede God laat zorgen' (Hervormde bundel 194).

Specifieke maatstaven voor het lied in de eredienst lagen voor deputaten op literair en muzikaal terrein. Positief golden waarden als zeggingskracht (van taal zowel als melodie), beeldend taalgebruik, goede compositie (eveneens een literair en een muzikaal criterium), eenheid van tekst en melodie. Van dit laatste zijn prachtige voorbeelden aanwezig in de voorgestelde liederen:

'God in den hoog' alleen zij eer (Liedboek 254); 'Komt, verwondert u' (Liedboek 139); 'Gij zijt waardig te ontvangen (in ons voorstel nr. 69) 'De lof, de heerlijkheid, de kracht' (nr. 74); 'Nu bidden wij de Heilige Geest' (Luther, zie Liedboek 241); 'Waar God de Heer zijn schreden zet' (Liedboek 305) het avondmaalied 'Genadig Heer, die al mijn zwakheid weet' (Liedboek 358) en vele andere nieuwe of reeds vertrouwde gezangen.

Doorslaggevende redenen voor afwijzing van bepaalde liederen waren: te oude of verouderde taal, vlakke woordkeus en gebruik van clichés, gezochte rijmwoorden, te verheven of juist te populair woordgebruik, zwakke melodieën, melodieën die meer voor solo- of koorzang geschreven zijn dan voor gebruik door de gemeente.

Soms zijn van één melodie twee versies opgenomen, namelijk daar waar de oude oorspronkelijke versie verdrongen is door een versie die muzikaal van minder gehalte, maar door het gebruik vertrouwd is.

Tenslotte heeft als criterium gewogen de praktische uitvoerbaarheid van een eigen kerkelijke uitgave, met name in auteursrechtelijk opzicht.

8. Concept van een bundel liederen voor de eredienst

8.a. de tekst en eventueel de melodie van de liederen.

8.b. een overzicht van de liederen, met

1. een indeling - aan de hand van de apostolische geloofsbelijdenis - in tien rubrieken;
2. gegevens over de tekstdichter en eventueel de vertaler en/of bewerker van het lied;
3. gegevens over de melodie (het jaartal is in de regel dat van ontstaan of publicatie);
4. vermelding van:
 - a. de bundel waarin het lied in de voorgestelde vorm te vinden is; tussen haken daarachter de bundel(s) waarin het lied in (nagenoeg) dezelfde versie te vinden is;
 - b. bundels met een andere versie van hetzelfde lied;
 - c. de bundel waarin de voorgestelde melodie te vinden is (alleen vermeld wanneer dit een andere is dan onder a. genoemd werd).

Bij elke bundel staat uiteraard het nummer vermeld, waaronder het lied daar te vinden is.

Voor deze verwijzingen is in hoofdzaak gebruik gemaakt van de volgende bundels:

- EG Enige Gezangen, vastgesteld door de Generale Synode der Gereformeerde kerken in Nederland, Middelburg 1933. Bij de Morgenzang en de Avondzang is tussen haken het nummer vermeld, waaronder deze liederen voorkomen in de kleine bundel 'ENIGE GEZANGEN' die in onze kerken in gebruik is.
- HB Hervormde bundel. Gezangen voor de eredienst der Nederlandse Hervormde kerk, aangeboden door de algemene synode 1938. Van liederen, die uit deze bundel zijn overgenomen is de spelling uiteraard aangepast.
- GL Geestelijke Liederen uit de schat van de kerk der eeuwen, uitgegeven door de gelijknamige Stichting; gebruikt is de heruitgave van de delen 1 en 2 in één band, 1959. De bewerkingen hierin zijn van H. Hasper.
- 119 Honderdnegentien Gezangen in gebruik (gewoest) bij de Gereformeerde Kerken in Nederland.
- LB. Liedboek voor de kerken, aangeboden door de interkerkelijke Stichting voor het Kerklied, 1973.
- GK Gereformeerd Kerkboek. 'Enige Gezangen' opgenomen in het Gereformeerd Kerkboek (proeve), en in het rapport van de deputaten voor de bundel 'Enige Gezangen' aan de Generale Synode der Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) Arnhem 1981. De teksten uit laatstgenoemd rapport zijn met de daarin door de synode-1981 aangebrachte wijzigingen, opgenomen in 'Het nieuwe kerklied' deel 3 (red. di Tj. Boersma en F. Mul) Groningen 1982. Zo nodig wordt onderscheiden tussen GK proeve 1975 en GK Synode 1981.

Een enkele maal is ook gebruik gemaakt van de volgende bundels:

'Kom, zing en speel', 120 oude en nieuwe liederen, verzameld door dr. K. Deddens, Groningen (1979).

'Bedelen om licht', liederen door A. F. Troost, met muziek-bijlage onder red. van D. van der Leeden, 's-Gravenhage (1981).

'Instemmen', zangbundel, 's-Gravenhage-Driebergen-Amersfoort 1981.

De liederen geschreven door Joop Klein en geschreven of bewerkt door L. Strengholt, komen niet in een bestaande bundel voor.

Wanneer een lied kan gelden als een berijmd Schriftgedeelte is dit aangegeven door een verwijzing, onder de titel van het lied, naar het gedeelte, respectievelijk de gedeelten waarop het lied betrekking heeft.

Het teken (+) wil zeggen:

dit lied staat reeds vermeld bij art. 69 K.O. als een berijmd Schriftgedeelte; of:

dit lied komt reeds voor in de kleine bundel 'Enige Gezangen' die in onze kerken in gebruik is. Soms is de daarin opgenomen versie een andere dan die in dit concept wordt aangeboden.

De rubrieken, waarin de liederen zijn ingedeeld, zijn de volgende:

	no.'s	1- 7
I Ik geloof in God		8- 18
II Ik geloof in de Vader		19- 26
III Ik geloof in Jezus Christus		27- 36
IV Ontvangenis en geboorte		37- 48
V Lijden en sterven		49- 58
VI Opstanding		59- 74
VII Hemelvaart en wederkomst		75- 86
VIII Ik geloof in de Heilige Geest		
IX De kerk - waaronder ook gerangschikt: gemeenschap der heiligen; vergelijking; prediking en belijdenis; sacramenten		87-105

X Wederopstanding en eeuwig leven	106-112
Aanhangsel I: Morgen- en avondliederen	113-116
Aanhangsel II: Liederen uit Valerius' Gedenck-clanck	116-120

- 8.a. De complete tekst van de liederen wordt afzonderlijk toegezonden. Daarbij worden alleen die melodieën opgenomen, die in de voorgestelde versie (wellicht) minder bekend zijn. Melodieën die bij meer dan één lied voorkomen, worden slechts eenmaal opgenomen.
- 8.b. OVERZICHT VAN DE LIEDEREN.

I. IK GELOOF IN GOD.

de Drie-enige, Vader, Zoon en Heilige Geest.

1. De apostolische geloofsbelijdenis.

Tekst : De apostolische geloofsbelijdenis, onberijmd.

Melodie : a. Straatsburg 1525

b. Paul Christiaan van Westering, 1942.

zie : GK 6 a en b proeve 1975.

2. Ere zij de Vader en de Zoon en de Heilige Geest.

Tekst : oudkerkelijke doxologie (Klein Gloria).

Melodie : Pfalz 1557

zie : HB 88 (GL 201; 119 - 2).

3. Wij loven U, o God, wij prijzen Uwen naam!

Tekst : naar 'Te Deum', vertaling Ahasverus van den Berg (1733-1807).

Melodie : Psalm 89, Genève 1562.

zie : HB 132 (EG 23; GK 27). Andere versies: GL 9; 119-94; LB 399.

4. God in den hoog' alleen zij eer.

Tekst : naar 'Gloria in excelsis', in duitse bewerking van Nikolaus Decius

(± 1485-1546). Vertaling Dirk Christiaan Meijer jr. (1839-1908). Bewerking Jan Wit (1914-1980).

Melodie : Geistliche lieder aufs new gebessert und gemehrt, Leipzig 1539.

zie : LB 254 (119-51 GK 25). Andere versies: HB 91; GL 8.

5. Ere zij aan God, de Vader.

Tekst : naar Horatius Bonar (1808-1889).

Melodie : Henry Smart (1813-1879).

zie : HB 93.

Andere versies: GL 202; 119-50; LB 255; GK 26.

6. Halleluja, eeuwig dank en ere.

Tekst : Abraham Rutgers (1751-1809).

Melodie : Duitse melodie, 18e eeuw.

zie : HB 94 (EG 29; 119-52; LB 257; GK 36 proeve 1975; GK 35 Synode 1981).

Andere versie: GL 13.

7. Heilig, heilig, heilig! Heer God, Almachtig.

Tekst : Reginald Heber (1783-1826). Vertaling W. Barnard (geb. 1920). Naar aanleiding van Jesaja 6 : 3; Openbaring 4 : 8-10.

Melodie : John Bacchus Dykes (1823-1876).

zie : LB 457 (119-49).

Andere versies: HB 92; GL 3.

II. IK GELOOF IN DE VADER.

8. De Heer is mijn Herder.

Psalm 23 (+)

Tekst : J. J. L. ten Kate (1819-1889).

Melodie : J. G. Bastiaans, 1868.

zie : LB 14 (HB 184; 119-101).

Andere versie: GL 131.

9. D'Almachtige is mijn Herder en Geleide.

Psalm 23 (+)

Tekst : Joost van den Vondel (1587-1679).

Melodie : A. C. Schuurman, 1938.

zie : HB 182 (119-100; LB 13b).

10. Alles wat adem heeft love de Here.

Psalm 146 (+)

Tekst : Johann Daniël Herrschmidt (1675-1723).
Vertaling Ad den Besten (geb. 1923).Melodie : naar 'Christliche Seelenharp', Ansbach 1664.
zie : LB 21.

11. Mijn HEER, mijn God, ik loof U.

Jesaja 12.

Tekst : Joop Klein (geb. 1950).

Melodie : Psalm 40, Genève 1551.

12. Ik heb, o HERE God, uw stem gehoord.

Habakuk 3 : 2, 17-19.

Tekst : Joop Klein (geb. 1950).

Melodie : Psalm 40, Genève 1551.

13. O allerhoogste Majesteit.

Het gebed des Heren, Mattheüs 6 : 9-13, Lucas 11 : 2-4 (+).

Tekst : L. Strengholt (geb. 1930). Vrij naar Johannes Eusebius Voet (1706-1778).

Melodie : Geistliche lieder aufs new gebessert und gemehrt, Leipzig 1539.

zie : berijming-Voet (+); EG 5 (GL 370; GK 5 proeve 1975).
Andere versies: 119-7; LB 48; GK 5 Synode 1981.
melodie: LB 48.

14. O grote God, o goede Heer.

Lucas 15 : 1-10; 18 : 9-14; Mattheüs 7 : 24-27; 13;

Lucas 14 : 16-24; Mattheüs 7 : 7-9.

Tekst : Jacobus Revius (1586-1658).

Melodie : Gebed des Heren, no. 13.

zie : LB 50 (HB 212 - 4 strofen -; 119-80).

15. Is God de Heer maar voor mij.

Romeinen 8 : 26-39 (+).

Tekst : Paul Gerhardt (1607-1676). Vertaling Ad den Besten (1923).

Melodie : Vierundzwanzig Geistliche Lieder, Augsburg 1609.

zie : LB 90.

16. Wanneer de Heer der heren.

Romeinen 8 : 31-39.

Tekst : Joop Klein (geb. 1950).

Melodie : 'Is God de Heer maar voor mij', no. 15; of: 'Beveel gerust uw wegen',
J. G. Bastiaans, 1868.

zie : melodieën: LB 90 of 427.

17. Dankt, dankt nu allen God.

Tekst : naar Jezus Sirach (apocr.) 50 : 22-24.

Martin Reockart (1586-1649). Vertaling Jan Wit (1914-1980).

Melodie : Johann Crüger, 1648.

zie : LB 44 (119-109; GK 31).

Andere versies: HB 135; GL 15.

18. Wat de toekomst brengen moge.

Tekst : Jacqueline van der Waals (1868-1922).

Melodie : 'k Heb geloofd en daarom zing ik', John Zundel,
1870. Zie no. 63.

zie : HB 300a (GL 325; LB 293).

III. IK GELOOF IN JEZUS CHRISTUS.

19. O volken, gij moet horen.

De Knecht des Heren, Jesaja 42 : 1-9.

Tekst : Joop Klein (geb. 1950).

Melodie : 'Wie zich hovaardig heffen', no. 71; 16e eeuw, Scheidt's Tabulatur-Buch
1650.

zie : LB 107.

20. De Meester trok het lot zich aan.

Mattheüs 9 : 36; 12 : 20, 11 : 28-30; Lucas 11 : 46; 4 : 19-21;

9 : 23-24; Johannes 14 : 2, 3, 14, 27.

Tekst : Joop Klein (geb. 1950).

Melodie : 'Christ unser Herr zum Jordan kam', Walter's Geystliche gesangk Buchleyn,
Wittenberg 1524.

zie : LB 165.

21. Laat me in U blijven, groeien, bloeien.

Johannes 15 : 1-8 (+).

Tekst : J. J. L. ten Kate (1819-1889).

Melodie : 'Wie maar de goede God laat zorgen', Georg Neumark, 1657.

zie : LB 78 (HB 229; 119-79). Andere versie GL 90.

22. Wij roepen Koning Christus aan.

1 Timotheüs 3 : 16.

Tekst : Joop Klein (geb. 1950).

Melodie : Psalm 134, Genève 1551.

Opm. : er bestaat ook een lied op de onberijmde tekst van 1 Timotheüs 3 : 16; zie
daarover in het gedeelte van dit rapport, dat handelt over 'onberijmde
Schriftgedeelten'.

23. Eeuwig Woord, U willen wij bezingen.

Tekst : Cornelis Rijnsdorp (1894-1982).

Melodie : 'Halleluja, eeuwig dank en ere', Duitse melodie 18e eeuw.

zie : LB 476 (119-54).

24. U heb ik lief, U roep ik aan.

Tekst : Martin Schalling (1532-1608). Vertaling C. B. Burger (geb. 1897), vss. 1 en 3;
Ad den Besten (geb. 1923); vs. 2.Melodie : Schmid's Zwey Bücher Einer Neuen Kunstlichen Tabulatur 1577/latere
vorm.

zie : LB 268. Andere versies HB 237; GL 356.

25. Verlosser, Vriend, Gij hoop en lust.

Tekst : Jan Hinlopen (1759-1808).

Melodie : Evangelische Gezangen, 1806.

zie : HB 171 (119-59; LB 452-1 strofe minder-).

Andere versie GL 70.

N.B. in het voorstel van deputaten zijn in strofe 1 regel 6 de woorden 'en nu geen zondaar
meer' gewijzigd in: 'voor U geen zondaar meer'.

26. Vaste Rots van mijn behoud.

Tekst : naar August Montague Toplady (1740-1778).

Vertaling Jacqueline v. d. Waals (1868-1922).

Melodie : Ierse melodie, 18e eeuw.

zie : HB 174 (GL 334a; 119-83).

IV. ONTVANGENIS EN GEBOORTE.

27. Troost, troost mijn volk.

Jesaja 40 : 1-4; vergelijk Mattheüs 3 : 1-3.

Tekst : Joop Klein (geb. 1950).

Melodie : 'Koen tot ons, scheur de heem'len Heer', Rheinfeidsches Gesangbuch,
Augsburg 1666.

zie : LB 128.

28. Hoe zal ik U ontvangen.

Tekst : Paul Gerhardt (1607-1676). Vertaling J. J. L. ten Kate (1819-1889).

Melodie : Johann Crüger 1653. Deze melodie behoort oorspronkelijk bij dit lied. Zie
voor de melodie waarop dit lied vaak gezongen wordt, het Lied 'In bidden en in
smeken', no. 77.zie : EG 10 (bundel 1933). (HB 1 : 1, 4, 5, 6, 7, 9, met kleine verschillen in vss. 1, 5
en 9; GK 10 proeve 1975).

Andere versies: GL 22; 119-10; LB 117; GK 10 Synode 1975.

Melodie LB 117.

29. Daar is uit 's werelds duistere wolken.

Jesaja 9 : 1-6 (+)

Tekst : Nicolaas Beets (1814-1903).

Melodie : J. G. Bastiaans, 1868.

zie : LB 26 (HB 10 - meer strofen -; Gl 26, 119-22 - meer strofen -).

30. Mijn ziel verheft Gods eer.

Lofzang van Maria, Lucas 1 : 46-55 (+).

Tekst : Johannes Eusebius Voet (1706-1778). Bewerking: L. Strengholt (geb. 1930).

Melodie : Straatsburg 1539-Datheens Psalmen Davids 1566.

zie : (ber. Voet) EG 2 (GK 2 proeve 1975).

Andere versies: GL 24; 119-4; LB 66 (+).

31a. Lof zij de God van Israël.

Lofzang van Zacharias, Lucas 1 : 68-79 (+).

Tekst : dichtgenootschap 'Laus Deo, salus populo', midden 18e eeuw.

Melodie : naar Teutsch Kirchenamt, Straatsburg 1525.

zie : EG 3 (GK 3 proeve 1975).

Andere versies: GL 23, GK 3 Synode 1981.

31b. Geloofd zij God uit alle macht.

Lofzang van Zacharias, Lucas 1 : 68-79 (+).

Tekst : W. Barnard (geb. 1920).

Melodie : Teutsch Kirchenamt, Straatsburg 1525 (oorspr. vorm).

zie : LB 67.

32. Zo laat Gij, Heer, Uw knecht.

Lofzang van Simeon, Lucas 2 : 29-32 (+).

Tekst : dichtgenootschap 'Laus Deo, salus populo', midden 18e eeuw.

Melodie : Genève 1551.

zie : EG 4 (GL 46 119-6 LB 68 GK 4 - Synode 1981 één wijziging-).

33a. Ere zij God.

Lofzang der engelen, Lucas 2 : 14 (+).

Tekst : Lucas 2 : 14.

Melodie : J. A. P. Schulz (1747-1800).

zie : EG 11 (119-14 GL 30).

33b. Ere zij God.

Lofzang der engelen, Lucas 2 : 14.

Tekst : naar Lucas 2 : 14.

Melodie : Catharina van Rennes, naar Psalm 134.

zie : 'Kom, zing en speel', no. 18.

34. Dit is de dag, die God ons schenkt.

Tekst : C. F. Gellert (1715-1769). Vertaling P. L. van de Kastele (1748-1810).

Melodie : Martin Luther, Geistliche Lieder, Leipzig 1539.

zie : LB 146 (HB 24-6 strofen -; 119-12 - 5 strofen -; GK 12).

Andere versie: GL 32.

35. Komt allen te zamen.

Tekst : naar 'Adeste Fideles'. Vertaling verzen 1, 2 en 4; C. B. Burger (geb. 1897).

Melodie : onzekere herkomst.

zie : LB 138 (HB 18, 119-20). Andere versie: GL 41.

36. Komt, verwondert u hier, mensen.

Tekst : oud-Nederlands lied.

Melodie : De Coussemakers Chants populaires des Flamandes de France, 1856.

zie : LB 139 (HB 15, GL 38, 119-18).

V. LIJDEN EN STERVEN.

37. Wie heeft geloofd Gods Woord aan de profeet?

Jesaja 53.

Tekst : deputaten Gereformeerde Kerken 1972, naar Nicolaas Beets (1814-1903).

Melodie : Psalm 22, Straatsburg-Genève 1542/Lyon 1548.

zie : 'Kom, zing en speel' no. 15.

Andere versies: HB 35, GL 53, 119-31, LB 179.

38. Leer mij o Heer, uw lijden recht betrachten.

Tekst : C. F. Gellert (1715-1769). Vertaling Jan Wit (1914-1980), in aansluiting bij P. L. van de Kastele (1748-1810).

Melodie : Johann Crüger, 1640.

zie : LB 177 (119-30). Andere versies: HB 34 GL 227.

N.B. in het voorstel van deputaten is in strofe 3 regel 3 het woord 'wreed' gewijzigd in 'streng'. Zou deze wijziging niet aangebracht mogen worden, dan stellen deputaten voor, op te nemen: GL 227 : 1, 2 en 3.

39. O Lam van God, door God gezonden.

Jezus in Gethsémané.

Tekst : L. Strengholt (geb. 1930). Eerste en laatste strofe: naar Jacobus Revius.

Melodie : Psalm 140, 1543/Lyon 1548.

40. Lam Gods dat alle zonden der wereld draagt.

Tekst : A. F. Troost. Naar aanleiding van Johannes 1 : 29, 36.

Melodie : A. F. Troost.

zie : 'Bedelen om licht' bladzijden 28, 29.

41. Jezus, leven van mijn leven.

Tekst : Ernst Christoph Homburg (1605-1681).

Bewerking H. Hasper (1886-1974).

Melodie : Wolfgang Wessnitzer, 1667.

zie : GK 13 (GL 63). Andere versies: HB 49; 119-36; LB 182.

42. Is dat, is dat mijn Koning?

Tekst : Jan Scharp (1756-1828).

Bewerking H. Hasper (1886-1974).

Melodie : naar Hans Leo Hassler (1564-1612).

zie : GL 233. Andere versies: EG 13, HB 43; 119-33; LB 183.

43. Mijn Verlosser hangt aan 't kruis.

Tekst : Ahasverus van den Berg (1733-1807).

naar Benjamin Schmolck (1672-1737).

Melodie : Chr. F. Witt, 1715 (latere vorm).

zie : LB 189 (119-32; HB 45 - meer strofen -). Andere versie: GL 234.

44. Ontsluit, o Heer, voor U ons hart.

Tekst : C. F. Gellert (1715-1769).

Vertaling: P. L. van de Kastele (1748-1810).

Bewerking H. Hasper (1886-1974).

Melodie : Chr. Gregor (1723-1801).

zie : GL 232 : 1, 4 (GK 14). Andere versie: HB 33.

45. In het kruis zal 'k eeuwig roemen.

Tekst : Isaac da Costa (1798-1860).

Melodie : J. G. Bastiaans, 1868.

zie : GK 15 (EG 15; 119-38). Verschil in lengte van de noten, tussen GK proeve 1975 en GK Synode 1981.

46. Noem de overtreding mij, die Gij begaan hebt.

Tekst : naar Johann Heermann (1585-1647).

Vertaling: Jacqueline van der Waals (1868-1922).

Melodie : 'Leer mij, o Heer, uw lijden recht betrachten', no. 38, Johann Crüger 1640.

zie : HB 42 (GL 52; 119-35; LB 181). Melodie: LB 181.

47. Jezus, uw verzoenend sterven.

Tekst : Rhijnvis Feith (1753-1824), bewerking L. Strengholt (geb. 1930).

Melodie : Psalm 42, Genève 1551.

zie : (oorspr. versie) EG 14 (HB 50 : 3; GL 64).

48. Alle roem is uitgesloten.

Tekst : Jan Scharp (1756-1828). Naar aanleiding van Efeze 2 : 9; Johannes 3 : 16; Romeinen 5 : 8.

Melodie : naar Johann Schop, 1641. Voor de oorspronkelijke vorm van deze melodie zie 'Halleluja, 't loflied rijze', no. 118 (a).

zie : LB 451 (HB 173; GL 228; 119-104 - deze versies hebben meer strofen -). Melodie: HB 173.

VI. OPSTANDING.

49. Wees gegroet, gij eersteling der dagen.
Tekst : J. J. L. ten Kate (1819-1889).
Melodie : 'Halleluja, eeuwig dank en ere', no. 6; Duitse melodie, 18e eeuw.
zie : HB 53 (119-39; LB 221). Andere versie GL 65.
50. Er juicht een toon.
Tekst : Eduard Gerdes (1821-1898), enigszins bewerkt.
Melodie : Henri Abraham César Malan (1787-1864).
zie : (oorspronkelijke vorm) 119-42.
51. In het vroege morgenlicht.
Tekst : naar Isaac da Costa (1798-1860).
Melodie : 'Jezus neemt de zondaars aan', no. 95; Johann Crüger? 1653.
zie : GK 19 Synode 81. Andere versie: EG 19, GK 19 proeve 1975.
- N.B. Strofe 2 regel 4 en strofe 5 regel 4 worden door de gereformeerde (vrijgemaakte) deputaten nog nader bezien.
52. U zij de glorie.
Tekst : L. Strengholt (geb. 1930); bewerking naar de Franse tekst.
Melodie : Georg Friedrich Händel 1748.
zie : 'Instemmen', no. 51 (andere versie van de woorden).
53. Christus, onze Heer, verrees.
Tekst : naar 'Lyra Davidica', 1708. Vertaler onbekend.
Melodie : 'Lyra Davidica', Londen 1708, later gewijzigd.
zie : HB 61 (119-41; LB 215).
54. Jezus leeft en ik met Hem.
Tekst : C. F. Gellert (1715-1769). Vertaling Ad den Besten, (geb. 1923).
Melodie : 'Jezus neemt de zondaars aan', no. 95, Johann Crüger? 1653.
zie : LB 217. Andere versies: HB 62; GL 248.
55. Nu triumfeert de Zoon van God.
Tekst : Kaspar Stolzhagen (1550-1594). Vertaling P. Boendermaker (geb. 1893).
Melodie : B. Gesius, 1601.
zie : GK 20 - uit Gezangboek der Evangelisch-Lutherse kerk - (119-43 2 Strofen).
Andere versie: LB 205.
56. Jezus is ons licht en leven.
Tekst : Ernst Christoph Homburg (1605-1681).
Vertaler onbekend; bewerking H. Hasper (1886-1974).
Melodie : Freylinghausen's Geistreiches Gesang-Buch 1714/
Johann Sebastian Bach, 1736.
zie : GL 67; melodie LB 222.
57. Laat groot en klein nu vrolijk zijn.
Tekst : Georg Venter (1536-1599). Vertaling Ad den Besten (geb. 1923).
Melodie : Genève 1551 (Psalm 138)/Kirchengeseng, Praag? 1566.
zie : LB 216.
58. Wij zijn aan dood en hel niet prijsgegeven.
1 Corinthiërs 15 : 55-58; Romeinen 7 : 5, 6.
Tekst : Joop Klein (geb. 1950).
Melodie : Psalm 110, 1543/Genève 1551.

VII. HEMELVAART EN WEDERKOMST.

59. De dag der kroning is gekomen.
Tekst : Isaac da Costa (1798-1860).
Melodie : Psalm 33, 1543/Genève 1551.
zie : EG 20 (GK 21). Andere versies: HB 72, GL 252; 119-44.
60. De dag van onze Vorst brak aan.
Tekst : Pieter Dinus Kuijper (1900-1966).
Melodie : Psalm 21, Genève 1551.
zie : LB 229 (119-45; GK 22).

61. God heeft mij Zijn Zoon gegeven.
Tekst : J. A. Schlegel (1721-1793). Vertaling Ahasverus van den Berg (1733-1807).
Bewerking H. Hasper (1886-1974).
Melodie : Christoph Anton, circa 1640/ Das grosse Cantional, Darmstadt 1687.
zie : GL 163 : 2, 5 (HB 178 : 3, 7; 119-105 - 1 strofe -; LB 445 : 1, 3).
Melodie LB 445.
62. Ach, blijf met uw genade.
Tekst : naar Josua Stegmann (1588-1632). Vertaling Nicolaas Beets (1814-1903).
Melodie : Melchior Vulpius, 1609.
zie : LB 423 (HB 214 en GL 161 - hebben meer strofen -; 119-85).
63. 'k Heb geloofd en daarom zing ik.
Tekst : Nicolaas de Jonge (1845-1908).
Melodie : John Zundel, 1870.
zie : 119-60.
64. Wij knielen voor uw zetel neer.
Tekst : (onder andere naar Openbaring 1 : 4-8; 5 : 8-14) Clara Feyeena van Raesfelt-van Sytzama (1729-1807).
Melodie : Duitse melodie 18e eeuw.
zie : LB 231, (HB 73, 119-103). (Strofe 3 is bewerkt).
65. Halleluja, 't loflied rijze.
Tekst : onder andere naar Openbaring 1 : 4-8.
Johanna Elisabeth van de Velde-Helmcke (1762-1844).
Melodie : a. Johann Schop, 1641 (oorspronkelijke vorm),
b. naar Johann Schop, 1641.
zie : LB 317 (str. 1 = HB 166 : 3a; 1b = GL 68 : 2a 1b;
str. 2 = HB 166 : 4 = GL 68 : 3 + 119-61).
Melodie: a) LB 317; b) HB 166.
66. Het Lam, voor ons op aard' geslacht.
Openbaring 5 : 12 doxologie.
Tekst : P. L. van de Kastele (1748-1810).
Melodie : 1595/Michael Praetorius 1610.
zie : LB 110 : 1 (HB 41 : 1; 119-56 : 1).
67. U, heilig Gods-lam, loven wij.
Tekst : (naar Openbaring 5 : 9, 10; 4 : 10); J. J. L. ten Kate (1819-1889),
naar Henri Abraham César Malan (1787-1864).
Melodie : Psalm 54, Genève 1562.
Siotregel: deputaten voor de Gezangen (Middelburg 1933).
zie : GK 17 (EG 17; 119-55).
68. Halleluja, lof zij het Lam.
Tekst : (naar Openbaring 5 : 12; 1 : 17-18; Romeinen 8 : 39).
Isaac da Costa (1798-1860).
Melodie : Evangelische Gezangen 1806.
zie : LB 259 (EG 18 : 1, 4; GL 231; 119-53; GK 18 : 1-4).
69. Gij zijt waardig te ontvangen.
Openbaring 5 : 9-14.
Tekst : Joop Klein (geb. 1950).
Melodie : 'Op, waakt op, zo klinkt het luide' no. 73, Philip Nicolai 1599.
zie : LB 262.
70. Hij, die de hoge bomen.
Jesaja 10 : 33 - 11 : 10
Tekst : Joop Klein (geb. 1950).
Melodie : 'Er is een roos ontloken' 16e eeuw/Michael Praetorius 1609.
zie : LB 132.
71. Wie zich hovaardig heffen.
1 Petrus 5 : 5-11 (+)
Tekst : W. Barnard (geb. 1920).
Melodie : 16e eeuw/Scheidts Tabulatur-Bach 1650.
zie : LB 107.

72. Ik kom met haast, roept Jezus' stem.
Tekst : Christoph Blumhardt (1842-1919). Naar aanleiding van Openbaring 3 : 8, 11, 22 : 7, 12, 20. Vertaling E. L. Smelik (geb. 1900).
Melodie : Severus Gastorius? 1681/Nürnbergisches Gesang-Buch 1690. ("Wat God doet, dat is welgedaan").
zie : LB 296. Andere versie: GL 192.
73. Op, waak op, zo klinkt het luide.
Tekst : (onder andere naar Mattheüs 25 : 1-13; Openbaring 21 : 9-21). Naar Philipp Nicolai (1556-1608). Vertaling C. B. Burger (geb. 1897).
Melodie : Philipp Nicolai 1599.
zie : LB 262.
74. De lof, de heerlijkheid, de kracht.
Openbaring 19 : 6-10.
Tekst : Joop Klein (geb. 1950).
Melodie : 'Hoe helder staat de morgenster'. Philipp Nicolai, 1599.
zie : LB 157.
- VIII. IK GELOOF IN DE HEILIGE GEEST.
75. Mijn ziel, gedenk met bellig beven.
Wet des Heren, Exodus 20 : 1-17 (+).
Tekst : L. Strengholt (geb. 1930).
Vrij naar Johannes Eusebius Voet (1706-1778).
Melodie : Psalm 140, 1543 Lyon 1548.
zie : (ber. Voet) EG 1 (GK 1 proeve 1975) (+).
Andere versie GK 1 Synode 1981.
76. Kom, Schepper, Geest, daal tot ons neer.
Tekst : naar 'Veni Creator Spiritus',
Vertaling J. W. Schulte Nordholt (geb. 1920).
Melodie : vroegmiddeleeuws/Geistliche Lieder aufs new gebessert, Wittenberg 1533.
zie : LB 237; melodie: LB 239.
Andere versies HB 78; GL 81.
77. In bidden en in smeken.
Tekst : Christoph Blumhardt (1842-1919),
Vertaling E. M. Smelik (geb. 1900).
Melodie : Melchior Teschner, 1615.
zie : LB 235.
78. Vrees niet, gij land, verheug u en wees blijde.
Joël 2 : 21-24 en 28-32.
Tekst : Jan Wit (1914-1980).
Melodie : Psalm 101, 1543/Genève 1551.
zie : LB 39.
79. Waterstromen wil ik gieten.
Tekst : Naar Maria Sophia Herwig (1810-1836).
Bewerking S. P. de Roos (geb. 1912) en Jan Wit (1914-1980).
Melodie : Johann Cristoph Bach?, 1693.
zie : 119-65. Andere versie HB 109.
80. Ja, de Trooster is gekomen.
Tekst : Isaac da Costa (1798-1860).
Melodie : a) Johann Schop, 1641 (oorspronkelijke vorm),
b) naar Johann Schop 1641.
zie : GL 256. Andere versie EG 22; GK 24.
Melodie: a) 'Halleluja, 't loflied rijze', no. 65;
b) 'Alle roem is uitgesloten', no. 48.
zie resp. LB 317 en HB 166.
81. Verhef, verhef uw zegezangen.
Tekst : Abraham Rutgers (1751-1809).
Melodie : Psalm 118, 1543/Genève 1551.
zie : HB 86.

82. Komt allen, deze dag.
Tekst : Valentin Löscher (1673-1749).
Bewerking H. Hasper (1886-1974).
Melodie : Johann Sebastian Bach, 1736.
zie : GL 77. Andere versies HB 83, LB 242.
Melodie: HB 83.
83. Nu bidden wij de Heilige Geest.
Tekst : Martin Luther (1483-1546).
Vertaling Ad den Besten (geb. 1923).
Melodie : 13e eeuw/lezing Evang. Kirchengesangbuch.
zie : LB 241.
84. O machtige evangeliewoorden.
Tekst : Jan Scharp (1756-1828).
Melodie : 'k Wil U, o God mijn dank betalen', no. 115.
a. Freylinghausen's Geistreiches Gesang-Buch 1704 (oorspr. vorm);
b. naar... idem...
zie : 119-64 (GL 377). Melodie: a) 119-64; b) HB 280.
85. Al sprak ik alle talen.
1 Corinthiërs 13.
Tekst : L. Strengholt (geb. 1930).
Melodie : nog in bewerking.
86. Wees blij te allen tijde.
Filippenzen 4 : 4-9.
Tekst : Joop Klein (geb. 1950).
Melodie : 'Is God de Heer maar voor mij', no. 15; Vier und zwainzig Geysliche Lieder, Augsburg 1609, zie LB 90.
- IX. DE KERK.
en: gemeenschap der heiligen; vergeving;
prediking en belijdenis; sacramenten.
87. Het woord van God, de Heer der legerscharen.
Jeruzalems toekomst, Zacharia 8.
Tekst : Joop Klein (geb. 1950).
Melodie : 'D'Almachtige is mijn Herder en Geleide' no. 9;
Adriaan Cornelis Schuurman 1938.
zie : LB 13b.
88. Een vaste burcht is onze God.
kerkhervorming
Tekst : (uitgangspunt: Psalm 46) Martin Luther (1483-1546).
a) Vertaling L. Strengholt (geb. 1930);
b) Vertaling Ad den Besten (geb. 1923) en Jan Wit (1914-1980).
Melodie : a) naar Martin Luther.
b) Martin Luther, Geistliche Lieder aufs neue gebessert, Wittenberg 1533.
zie : a) Melodie: HB 96.
b) LB 401. Andere versies: HB 96, 97; GL 173;
119-70; GK 30 proeve 1975; GK 30 Synode 1981.
89. Waar God de Heer zijn schreden zet.
kerkhervorming
Tekst : Jan Wit (1914-1980).
Melodie : Psalm 36, 1543/Genève 1551.
zie : LB 305.
90. De ware kerk des Heren.
Tekst : Samuel John Stone (1839-1900).
Vertaling W. Barnard (geb. 1920).
Melodie : Samuel Sebastian Wesley (1810-1876).
zie : LB 303 (119-72a).
Andere versies: HB 112; GL 384; 119-72; GK 29.
91. Komt, laat ons voortgaan, kind'ren.
Tekst : naar Gerhard Tersteegen (1697-1769).

- Vertaling J. J. L. ten Kate (1819-1889).
Bewerking L. Strengholt (geb. 1930).
Melodie : J. G. Bastiaans 1868.
zie : (vert. ten Kate) HB 217.
Andere versies GL 168; LB 441.
92. God is getrouw, zijn plannen falen niet.
Tekst : Hendrik Pierson (1834-1923).
Melodie : Christian Gregor 1784.
zie : HB 130 (GL 321; 119-62; LB 304; GK 28).
93. Ik heb de vaste grond gevonden.
-vergeving-
Tekst : Johann Andreas Rothe (1668-1758). Vertaling J. H. Bok jr. (1811-1868);
J. D. Zimmermann (1785-1867), vs. 1 en 4; Ad den Besten (geb. 1923) vs. 2 en 3.
Melodie : Johann Balthasar König? 1738.
zie : LB 440 (GL 92).
94. God, enkel licht.
-vergeving-
Tekst : Chr. F. D. Schubart (1739-1791).
Vert. Ahasverus van den Berg (1733-1807).
Melodie : Cantiques pour le culte public, 1803.
zie : GK 16 (EG 16 en HB 153, 6 strofen; GL 160; 119-78).
Andere versie: LB 449.
N.B. Strofe 2 is bewerkt.
95. Jezus neemt de zondaars aan.
-vergeving-
Tekst : Erdmann Neumeister (1671-1756).
Vertaling J. W. Schulte Nordholt (geb. 1920).
Melodie : Johann Crüger?, 1653.
zie : LB 436: 1.2.3.5.6.7. Andere versies: HB 168, GL 158.
96. Wordt krachtig in de Heer.
Efeziërs 6 : 10-18 (+).
Tekst : W. Barnard (geb. 1920).
Melodie : Tera de Marez Oyens.
zie : LB 96.
97. O God, die onze Vader zijt.
Gebed voor de prediking.
Tekst : Anka Brands (1918-1978).
Melodie : Psalm 17, Genève 1551.
zie : 'Kom, zing en speel', no. 49.
98. Heugelijke tijdig.
-prediking-
Tekst : naar H. C. Hecker (1699-1743), Bewerking Ahasverus van den Berg (1733-1807).
Melodie : Johann Crüger (1598-1662).
zie : 119-63 (HB 113 en GL 376: meer strofen).
99. Een rijke schat van wijsheid.
-prediking-
Tekst : Jan Korytansky (overl. 1582). N.a.v. Jes. 55 : 11, Matth. 7 : 24-29;
Vertaling Ad den Besten (geb. 1923) en Hugo Rapparlié (geb. 1909).
Melodie : Gantz neue geystliche teutsche Hymnus und gesang, Neurenberg 1527.
zie : LB 326.
100. Deputaten zouden hier graag een dooplied opnemen.
101. Gij hebt uw Woord gegeven.
-openbare belijdenis-
Tekst : Ad den Besten (geb. 1923).
Melodie : 'Is God de Heer maar voor mij', no. 15, zie LB 90.
Vier und zwainzig Geystliche Lieder, Augsburg 1609.
zie : LB 341.

102. Genadig Heer, die al mijn zwakheid weet.
-avondmaal-
Tekst : Pieter Dinus Kuiper (1900-1966).
Melodie : 'Blijf mij nabij' no. 116 William Henry Monk (1823-1889).
zie : LB 358.
103. Heer, wij komen vol verlangen.
-avondmaal-
Tekst : Inge Lievaart (geb. 1917).
Melodie : 'Jezus, leven van mijn leven', no. 41 Wolfgang Wessnitzer, 1667.
zie : LB 360.
104. Hier zijn wij, Heer, bij brood en wijn.
-avondmaal-
Tekst : A. F. Troost (uitgangspunt: Lucas 14 : 21).
Melodie : D. van der Leeden.
zie : 'Bedelen om licht', blz. 19.
105. God zij gezegend! Laat ons dank bewijzen.
-avondmaal-
Tekst : Martin Luther (1483-1546).
Vertaling Ad den Besten, (geb. 1923).
Melodie : Geystliche Lieder, Wittenberg 1545.
zie : LB 354a.
- X. WEDEROPSTANDING EN EEUWIG LEVEN.
106. De Heer zal op zijn berg een feest bereiden.
Jesaja 25.
Tekst : Deputaten Geref. Kerken 1972.
Melodie : Psalm 87, Genève 1562.
zie : 'Kom, zing en speel' no. 12.
107. De dorre vlakte der woestijnen.
Jesaja 35.
Tekst : J. J. L. ten Kate (1819-1889).
Melodie : Henri Abraham César Malan (1787-1864).
zie : 119-99 N.B. str. 3 regel 4: 'woorden' in plaats van 'oraak'len'.
Andere versies: HB 111; GL 394.
Melodie HB 111.
108. In mijn angst heb ik gesproken.
Jesaja 38.
Tekst : Joop Klein (geb. 1950).
Melodie : Psalm 38, 1542/Genève 1551.
109. Ik zal Gods goedertierenheid.
Jesaja 63 : 7 - 65 : 25.
Tekst : Joop Klein (geb. 1950).
Melodie : Psalm 17, Genève 1551.
110. Nooit kan 't geloof te veel verwachten.
Tekst : Hieronymus van Alphen (1746-1803).
Melodie : Psalm 118, 1543/Genève 1551.
zie : LB 291 (EG 27; HB 244 : 3, 4; GL 104 : 2, 3; 119-93; GK 34).
111. Ontwaakt gij die slaapt en staat op uit de doorn.
Tekst : Petro Parson (1803-1878), naar aanleiding van Efeze 5 : 14.
Melodie : J. G. Bastiaans 1868.
zie : HB 165 (GL 306; 119-89); LB 462).
112. Die op de troon zat, zeide.
Openbaring 21 : 5-8 (9).
Tekst : W. Barnard (geb. 1920).
Melodie : Rhau's Bicinia gallica, latina, germanica 1545.
zie : LB 115.

AANHANGSEL I MORGEN EN AVONDLIEDEREN.

113. Wij danken U, barmhartig God.
morgenzang (+).
Tekst : naar Hendrik Ghijzen (1660-1693), bewerking L. Strengholt (geb. 1930).
Melodie : Psalm 100, Genève 1551.
zie : (ber. Ghijzen) EG 8 (9) (GL 112; 119-8; GK 8 proeve 1975). (+).
Andere versie: GK 8 Synode 1981.
114. O grote Christus, eeuwig licht.
avondzang (+).
Tekst : naar 'Christe qui lux est et dies', 6e eeuw.
Hendrik Ghijzen (1660-1693), bewerking L. Strengholt (geb. 1930).
Strofe 4: naar Jacobus Revis (1586-1658).
Melodie : voormiddeleeuws? Datheens Psalmen des Propheten Davids 1640.
zie : (ber. Ghijzen) EG 9 (12) (GL 118; 119-9; GK 9 proeve 1975). Andere versie:
LB 383; GK 9 Synode 1981. Strofe 4 (bew. Strengholt): LB 386 : 3.
115. 'k Wil U, o God, mijn dank betalen.
Tekst : H. A. Bruining (1738-1811).
Melodie : Freylinghausen's Geistreiches Gesang-Buch 1704.
zie : HB 280 (EG 28; 119-10; GL 117; GK 35 proeve 1975; GK 34 synode 1981;
LB 390).
Melodie: a. LB 290 (oorspronkelijke vorm);
b. HB 280 (latere vorm).
116. Blijf mij nabij, wanneer het duister daalt.
Tekst : Henry Francis Lyte (1793-1847). Vertalers: W. Barnard (geb. 1920),
Ad den Besten (geb. 1923). W. J. van der Molen (geb. 1923).
Melodie : William Henry Monk (1823-1889).
zie : LB 392.

AANHANGSEL II. LIEDEREN UIT VALERIUS' GEDENCK-CLANCK.

117. Wilhelmus van Nassouwe.
Tekst : Marnix van Sint Aldegonde, 1540-1598 (?).
Melodie : 16e eeuw/Valerius' Neder-landsche Gedenck-clanck 1626.
zie : LB 411.
118. Wilt beden nu treden.
119. O Heer, die daar des hemels tente spreidt.
120. Komt nu met zang.
Tekst : Adriaan Valerius (overl. 1625).
Melodie : Valerius' Neder-landsche Gedenck-clanck 1626.
zie : LB 414, 412, 415.

OVERZICHT VAN DE LIEDEREN DIE MOGEN GELDEN ALS 'BERIJMDE SCHRIFTGEDEELTEN' (totaal 37).

Exodus 20: 1-17 (Wet des Heren)	75	(+)
Psalm 23	8	(+)
Psalm 23	9	(+)
Psalm 146	10	(+)
Jesaja 9: 1-6	29	(+)
Jesaja 10: 35 - 11: 10	70	
Jesaja 12	11	
Jesaja 25	106	
Jesaja 35	107	
Jesaja 38	108	
Jesaja 40: 1-4, verg. Mattheüs 3: 1-3	27	
Jesaja 42: 1-9	19	
Jesaja 53	37	
Jesaja 63: 7-65: 25	109	
Joël 2: 21-24 en 28-32	78	
Habakuk 3: 2, 17-19	12	

Zacharia 8	87	
Mattheüs 6: 9-13; Lucas 11: 2-4 (Gebed des Heren)	13	(+)
Mattheüs 9: 36; 12: 20; 11: 28-30, Lucas 11: 46, 4: 19-21, 9: 23-24		
Johannes 14: 2, 3, 14, 27	20	
Lucas 1: 46-55 (Lofzang van Maria)	30	(+)
Lucas 1: 68-79 (Lofzang van Zacharias)	31	(+)
Lucas 2: 14 (Lofzang der engelen)	33	(+)
Lucas 2: 29-32 (Lofzang van Simeon)	32	(+)
Lucas 15: 1-10; 18: 9-14; Mattheüs 7: 24-27; Luc. 14: 16-24	13	
Mattheüs 7: 7-9 (Gelijkenissen van Christus)	14	
Johannes 15: 1-8	21	(+)
Romeinen 8: 26-39	15	(+)
Romeinen 8: 31-39	16	
1 Corinthiërs 13	85	
1 Corinthiërs 15: 55-58 en Romeinen 7: 5, 6	58	
Efeziërs 6: 10-18	96	(+)
Filippenzen 4: 4-9	86	
1 Timotheüs 3: 16	22	
1 Petrus 5: 5-11	71	(+)
Openbaring 5: 9-14	69	
Openbaring 5: 12	66	
Openbaring 19: 6-10	74	
Openbaring 21: 5-8	112	(+)

*) Bij lied 33, naar Lucas 2: 14 (de lofzang der engelen), is in feite sprake van een 'onberijmd Schriftgedeelte'.

9. Reacties uit de kerken.

Bij het verzenden van het rapport 'Eenstemmig' hebben deputaten gevraagd om reacties van de kerkeraden. In een extra schrijven van september 1981 is dit nog eens uitdrukkelijk onder de aandacht van de raden van de kerken gebracht. Een groot deel (132 van de 180 kerken, dus bijna 75%) heeft de oproep van de Synode van 1980 ter harte genomen. Wij vermelden dit met dankbaarheid. Deputaten hebben niet minder dan 228 pagina's als resultaat van de besprekingen op de kerkeraden onder ogen gekregen en menen op grond daarvan wel in hoofdzaak de mening van het geheel van de kerken te hebben leren kennen.

Bij alle waardering die voor het rapport werd uitgesproken blijft bij de deputaten de vraag bestaan of ieder dit rapport wel goed gelezen heeft en vooral of men wederzijds voldoende rekening heeft willen houden met de ander in de kerken. Uit de reacties blijkt dat er kerkeraden zijn die uitgesproken voorstanders kunnen worden genoemd van het zingen van Schriftuurlijke liederen in de eredienst, terwijl andere raden geen bezwaar hebben of onderling daarover nog van mening verschillen.

Ongeveer 60 kerkeraden spraken zich uit voor het voortgaan in de lijn van de vorige synode. Een deel van deze kerken is van mening dat we vanwege de rijkdom van de nieuwtestamentische openbaring van het heil niet in vrijwillige armoede mogen leven. Men zegt dat het zingen niet slechts niet verboden wordt, maar een legitieme zaak is. Een aantal kerken meent dat er ook geen streng onderscheid is te maken tussen berijmde Schriftgedeelten en vrije liederen. Opmerkelijk is wel de aandacht die besteed wordt aan de eenheid van de kerken. Sommige achten het de enige juiste weg om de kerken er in vrij te laten al dan niet in de erediensten Schriftuurlijke liederen te zingen. Zo wordt geen enkele gemeente in haar vrijheid beperkt en geen andere een juk opgelegd. Men wil bij onderlinge eenheid elkaar de ruimte gunnen, zeker in liturgisch opzicht. Meerdere zijn echter van oordeel dat we niet verder moeten gaan op de weg van het zingen van Schriftuurlijke liederen wanneer de eenheid naar de Schriften in gevaar zou worden gebracht. Men dringt aan op voorzichtigheid en vooral wil men de weg van de wijsheid en de liefde betreden. Door sommige werd ook de eenheid met de andere kerken van gereformeerd belijden, als ook de eenheid met de scholen uitdrukkelijk verwoord. Over het samenstellen van een eigen bundel is niet iedereen even enthousiast. Al ziet het merendeel der bovengenoemde kerken een door de generale synode vastgestelde bundel als de enige weg om de eenheid te bewaren, een aantal kerken is daar niet zo van overtuigd, vindt het moeilijk of acht het ongewenst met een eigen bundel te komen. Er zijn kerken waar men hetzij voor of in de erediensten uit een eigen bundel, uit het Liedboek voor de kerken of uit een selectie daarvan (evenals de Nederlands Gereformeerde Kerken) zingt. Van daarnaast acht men een eigen uitgave niet juist, niet wenselijk of financieel niet haalbaar. Sommige raden hebben de vrees verwoord dat men in toenemende mate in de knel zou komen, wanneer het niet zou worden toegestaan uiting te geven aan de aanwezige behoefte in de erediensten Schriftuurlijke gezangen te zingen. Enkele gemeenten zijn er van overtuigd dat de plaatselijke kerkeraad competent is

om verantwoorde liederen uit te zoeken en een synodale bemoeienis niet noodzakelijk e.g. niet wenselijk is. Ook zal het niet eenvoudig zijn een gegroeide praktijk terug te dringen.

Ruim 60 kerkeraden gaven uiting aan hun bezorgdheid over de gang van zaken. Argumenten voor de keuze van het blijven bij de huidige redactie van artikel 69 van de Kerkorde (verwoord onder V 1 van de Tussenbalans van het rapport, zie Eenstemmig, blz. 42 en Acta, bl. 208/209) worden overgenomen en sterk onderscrept, terwijl de keuze voor V 2 onder kritiek wordt gesteld.

Over het algemeen acht men het argument 'de Schrift verbiedt het zingen van Schriftuurlijke liederen niet' te zwak en onvoldoende. Meerdere zijn van mening dat de eredienst dient te worden ingericht zoals Gods Woord gebiedt. Men is niet tegen het zingen van Schriftuurlijke liederen op zich, maar wel wil men de meest veilige weg bewandelen door alleen gebruik te maken van de Psalmen en berijmde Schriftgedeelten (al is het wat de laatste categorie betreft duidelijk dat niet iedereen daar uitdrukkelijk voor is). Alles wat nodig is om te zingen van Gods daden, ook van Christus en Zijn werk vindt men in de Psalmen. Men verwijst dan naar het rapport. De vrees wordt uitgesproken dat bij aanvaarding van Schriftuurlijke liederen de Psalmen uiteindelijk toch van hun unieke plaats verdrongen worden. Men is van mening dat de trouw aan Gods Woord het meest gewaarborgd is bij het blijven zingen van de Psalmen.

Al is de geschiedenis geen norm, men wil geen breuk met de traditie waarin wij staan en wijst er op dat de geschiedenis laat zien waar invoering van gezangen toe leidt. Sommige raden spreken uit dat de trouw aan het bewaren van Gods Woord in het geding komt en het welzijn der kerken er niet door bevorderd wordt, wanneer de synode een beslissing neemt om gezangen te zingen. Geattendeerd wordt op de grote verantwoordelijkheid in dit opzicht zowel van deputaten als van synode.

Voortdurend wordt met droefheid en bezorgdheid de toenemende verwijdering binnen onze kerken, ondanks de opdracht van de Synode van 1974 om dat wat verwijdering geeft zo veel mogelijk weg te nemen, onder de aandacht van deputaten gebracht. Men vreest dat het vrij geven van Schriftuurlijke liederen de verwijdering verder doet toenemen, de eenheid onder hoge spanning zal zetten zodat het samen leven in één kerkverband de grootst mogelijke moeite zal gaan kosten. De gevolgen zullen zowel plaatselijk als landelijk ernstig zijn.

De beslissing van de Synode van 1980 wordt door vele van deze kerkeraden betreurd of men heeft er zelfs ernstige bezwaren tegen, zodat door één van de raden een bezwaarschrift bij de classis is ingediend. We worden vermaand niet verder te gaan op de ingeslagen weg, maar te blijven bij de huidige redactie van art. 69 van de Kerkorde.

Meerdere kerkeraden vonden het een ernstige zaak dat ondanks de vermaningen van de synoden van 1977 en 1980 kerkeraden er in toenemende mate toe overgingen in de erediensten geestelijke liederen te zingen.

Een tiental kerken aarzelt om zich uit te spreken, al heeft men over het algemeen geen principiële bezwaren tegen het zingen van Schriftuurlijke liederen in de eredienst. Om praktische redenen ziet men de verwezenlijking van het zingen uit een eigen bundel nog niet binnen de mogelijkheden van het samen zingen. In ieder geval dringt men er op aan alles in het werk te stellen om de eenheid te bewaren en als kerken samen zoveel mogelijk eenparige beslissingen te nemen.

Wat de reacties van kerkleden, verenigingen of kringen betreft (28 in getal) kan worden opgemerkt dat deze niet wezenlijk verschillen van die van de kerkeraden.

Wanneer wij nu het geheel van de reacties overzien blijkt een ernstig verschil van inzicht, dat om een wijs beleid vraagt. We zullen daarom voor alles een voorzichtige koers hebben aan te houden. Dit is alleen mogelijk bij het wandelen in de waarheid en het gestalte geven aan de eenheid. Wij zijn verantwoordelijk om in liefde niet ons zelf, maar de ander te zoeken. Noch door behoudzucht noch door vernieuwingsdrang mogen wij ons laten leiden. Vanuit de Schrift hebben wij de roeping elkander in liefde te verdragen. Het zoeken van de eenheid betekent niet het streven naar eenvormigheid.

De synode dient zich bij het nemen van een beslissing te laten leiden door wat de Schrift ons leert over de trouw aan de waarheid en de eenheid. De zorg voor de reine prediking van het evangelie zal zich uitstrekken tot de rechte zorg voor het lied in de eredienst.

Vanuit de opdracht die de vorige synode aan deputaten gaf leggen deze een beperkte bundel liederen, die zorgvuldig geselecteerd zijn en met leders instemming een plaats in deze bundel kregen, aan u voor. Binnen het deputaatschap is steeds, ook in het samenstellen van deze bundel (zie hoofdstuk 7 van dit rapport), met eenparigheid gewerkt.

Wij aanvaardden slechts die liederen die bij niemand van de deputaten overwegende bezwaren opleverden. Wanneer meerderen of één van ons een lied niet of moeilijk aanvaardde kon, gingen wij dit lied voorbij, ook al kostte het pijn dat op deze wijze bepaalde liederen sneuvelde. Eenstemmigheid binnen ons deputaatschap over de uiteindelijk voor te stellen liederen aan de synode werd voorwaarde geacht om deze u aan te bieden.

Welke beslissing de synode ook zal nemen, we ontkomen niet aan de vraag hoe we de eenheid binnen de kerken het meest bewaren. Nu de reacties uit de kerken om een beoordeling vragen, gaan de wegen van deputaten helaas uiteen, zodat wij niet in staat zijn met een eensluidend voorstel te komen. Het

spijt ons zeer dat we ondanks uiterste pogingen niet verder kunnen komen dan u een meervoudig voorstel aan te bieden.

Een viertal deputaten is van mening dat de synode terwille van de eenheid in de lijn van V 2 van de Tussenbalans nu over dient te gaan tot het definitief besluit de kerken de gelegenheid te geven in de erediensten Schriftuurlijke gezangen, zoals deze gebundeld zijn in bijgaande hoeveelheid, te zingen. Een drietal deputaten meent dat de eenheid het meest wordt gediend met een besluit overeenkomstig het in V 1 verwoorde en te blijven bij de huidige redactie van artikel 69 van de Kerkorde.

Allen zijn het erover eens dat welke beslissing ook genomen wordt, de eenheid der kerken onder spanning komt te staan. De één wil 'om de Here' geen gebruik maken van het zingen van Schriftuurlijke liederen in de eredienst, terwijl de ander dit 'in de Here' wel begeert. De synode zal in zeer grote voorzichtigheid dienen te handelen. Wij wensen u daarbij toe de wijsheid die van boven is. Onderstaand vindt u de argumenten die resp. het ene en het andere deel van het deputaatschap onder uw aandacht wil brengen om een beslissing te nemen.

10.1. Motieven die de deputaten A. W. Drechsler, A. C. de Geus, W. Steenbergen en L. Strengholt hebben om te pleiten vóór aanvaarding van de eigen bundel.

10.1.1. De Generale Synode van 1980 sprak uit, dat de heilige Schrift het zingen van liederen, die niet rechtstreeks berijmde Schriftgedeelten zijn, niet verbodt. Wij beseffen dat dit niet de enige uitspraak van de synode met betrekking tot het zingen van Schriftuurlijke liederen was. De synode sprak ook duidelijk uit, dat in het licht van de uitspraken van de kerk naar eis van de heilige Schrift zeer grote voorzichtigheid betracht dient te worden. Een definitieve beslissing ten aanzien van het gebruik van Schriftgetrouwe liederen in de eredienst zou, volgens de synode, vooral afhankelijk zijn van de reacties uit de kerken, de realiseerbaarheid van de eigen liedbundel en de eenheid van de kerken. Toch ligt in deze synodeuitspraak besloten, dat het loslaten van de oude gewoonte om uitsluitend Psalmen te zingen in de eredienst geen principiële breuk met het verleden behoeft te zijn.

10.1.2. Het aanvaarden van een bundel Schriftuurlijke liederen behoeft niet te betekenen, dat de Psalmen niet meer in hun overvangbare betekenis worden erkend. In onze Christelijke Gereformeerde Kerken hebben wij steeds een levende, persoonlijke prediking van het Woord van God begeerd. Zolang deze prediking klinkt zullen de Psalmen een grote plaats behouden in die prediking, in de gemeentezang en in het hele leven van de gemeente. Een goede prediking bevordert de liefde tot de Psalmen. Zij bevordert het psalmgezag.

10.1.3. Het is tegelijkertijd onmiskenbaar, dat Schriftuurlijke gezangen de mogelijkheid bieden het heil, dat God in Zijn Zoon Jezus Christus heeft geopenbaard, te bezingen in woorden, geput uit heel de Schrift, ook uit het Nieuwe Testament.

10.1.4. Het zingen in de eredienst van liederen 'uit de schat van de Kerk der eeuwen' betekent wel een loslaten van de traditie om uitsluitend Psalmen te zingen, maar houdt ook in dat de band met de kerk in het verleden en met haar erfenis nauwer wordt aangehaald.

10.1.5. Wij willen de eenheid van de kerken zwaar laten wegen. Daarom achten wij het van grote betekenis, dat er nu een bundel beschikbaar is van liederen, die zorgvuldig zijn geselecteerd op hun Schriftuurlijke en confessionele betrouwbaarheid: één van de voorwaarden, die de Synode van 1980 stelde. Inderdaad kunnen door het zingen van gezangen dwalingen de kerk binnensluipen. Daar is ook op gewezen in het rapport 'Eenstemmig'. We zijn dus blij met deze eigen bundel, die o.i. de toets van de kritiek van Schrift en belijdenis kan doorstaan. Met vertrouwen leggen wij deze bundel aan de synode voor ter beoordeling.

10.1.6. Wij beseffen dat elke beslissing die de synode in deze zaak zal nemen - naar welke zijde ook - de eenheid van de kerken onder druk zal plaatsen. Wij menen echter, dat met het aanvaarden van deze bundel voor de eredienst, de eenheid van de kerken het meest wordt gediend.

Dit eist uiteraard een nadere toelichting, waarbij wij willen letten op de reacties zoals we die uit de kerken ontvingen. Ongeveer de helft van de reagerende kerken heeft geen behoefte aan het zingen van gezangen. Men vreest nadelige gevolgen voor de eenheid, op z'n minst een steeds meer uit elkaar groeien. Duidelijk is de grote vrees van sommige voor het binnensluipen van dwalingen.

De andere helft acht het zingen van gezangen alleszins aanvaardbaar. Voor het merendeel willen deze kerken wel de weg van de eigen bundel gaan. Sommige kerkeraden echter zijn van mening, dat aan de kerken gewoon de vrijheid moet worden gelaten zelf te selecteren uit het 'Liedboek voor de kerken'. Een enkele kerk kent reeds de gewoonte om tijdens de dienst uit het 'Liedboek' te zingen. Het zal zo'n kerk zeker moeilijk vallen deze gewoonte op te geven.

Temidden van deze verscheidenheid van standpunten kan juist een eigen bundel samenbindend werken.

De kerken tonen op deze wijze tegenover allen, die bezwaren hebben en vrezen voor de gevolgen (ook voor het binnensluipen van dwalingen), wel degelijk te willen waken bij het Schriftuurlijk en

confessioneel karakter van het te zingen kerklied. De Schriftgetrouwheid van de eigen bundel is daar een garantie voor. Zo kan aan bezwaarden, aan tegenstanders van het zingen van gezangen, worden gevraagd om toch binnen het kerkverband, in echt onderling vertrouwen, met elkaar verder te gaan.

De kerken spreken zich ook duidelijk uit tegen alle wildgroei. Door het vaststellen en vrijgeven van een eigen bundel liederen vragen de kerken aan hen, die een al te grote vrijheid aan de kerkeraden willen laten en zelfs hier en daar die vrijheid reeds in praktijk brengen, om toch vooral het onderlinge vertrouwen niet te ondermijnen.

Juist omdat aan het verlangen om gezangen te zingen in de eredienst – een niet onschrijfbaar verlangen, dat hier en daar sterk leeft – wordt voldaan, mag ook worden gevraagd, dat de kerken nu de discipline van de liefde zullen kunnen opbrengen. Wij willen er dan ook niet bij voorbaat van uitgaan, dat men zich niet zal houden aan de door de generale synode vast te stellen liederen. Wij beseffen, dat het wel moeilijk zal zijn om ter synode te komen tot een eenparig besluit. Toch menen wij, dat een besluit, zoals wij nu voorstellen, heilzaam kan zijn voor de kerken en de vrede kan bevorderen.

10.1.7. Bij aanvaarding van de eigen bundel blijft de vrijheid van de plaatselijke kerken om al dan niet in de eredienst uit de bundel te zingen, gehandhaafd. Geen kerk zal een andere kerk willen dwingen: noch om een Schriftuurlijk geoorloofde ruimte te gebruiken, noch om deze ruimte af te grenzen.

In onderlinge liefde en onderling vertrouwen zullen we elkaar niet dwingen tot eenvormigheid, maar zullen we, binnen het raam van onze gemeenschappelijke belijdenis, de verscheidenheid verdragen, zelfs aanvaarden.

10.1.8. Wanneer we nu niet anders zouden doen dan een onderstrepen van de huidige redactie van art. 69 K.O., bevorderen we de eenheid niet. We roepen onnodig irritaties op. We kunnen er de oorzaak van zijn, dat bij sommigen vervreemding en verwijdering ten opzichte van onze kerken optreden. Men zal zo'n beslissing niet kunnen begrijpen nu de Synode 1980 toch uitgesproken heeft, dat het niet onschrijfbaar is gezangen te zingen in de eredienst. En zeker zal men zo'n beslissing niet kunnen begrijpen nu een bundel ter tafel is, die verantwoord mag worden genoemd. Stellig kunnen, als de synode besluit tot aanvaarding van de bundel, spanningen optreden in plaatselijke kerken. Deze spanning kan rijzen, als een kerkeraad niet, maar ook als hij wel besluit de bundel te gaan gebruiken in de samenkomsten van de gemeente.

Maar hier mag toch iets worden overgelaten aan de wijsheid waarmee een kerkeraad aan de gemeente leiding geeft. Deze argumentatie leidt tot voorstellen, die u vindt aan het eind van het rapport.

10.2. Motieven van de deputaten J. van Amstel, J. Brons en B. de Graaf voor het handhaven van de huidige redactie van artikel 69 van de kerkorde

10.2.1. Inleiding

Bij het vervullen van de opdracht van de Synode van 1980 'een definitieve beslissing ten aanzien van het gebruik van Schriftgetrouwe liederen voor te bereiden en voorstellen te doen aan de Generale Synode 1983 (zie Acta 1980, art. 144, onder 9), verschillen bovengenoemde deputaten met de andere deputaten van mening ten aanzien van de uiteindelijk te nemen beslissing. Zij brengen het volgende onder uw aandacht.

10.2.2. Werkzaamheden

a. Samenstellen van de bundel

Wij hebben binnen het geheel van het deputaatschap van harte meegewerkt aan het samenstellen van een eigen bundel, zoals door de Synode van 1980 is bedoeld. Met de gevolgde werkwijze als ook met de gestelde criteria stemmen wij in. Met de andere deputaten zijn wij van mening dat de liederen, die naar het deputatenrapport voor opname in de eigen bundel in aanmerking komen, Schriftuurlijk en confessioneel verantwoord genoemd kunnen worden.

Het meewerken aan het samenstellen van deze bundel geschiedde echter onder het voorbehoud, dat deze bundel alleen dan tot het gebruik in de eredienst in onze kerken de synode zou worden aangeboden, wanneer dit binnen het raam van heel de uitspraak van de Synode van 1980 mogelijk en verantwoord kon worden geacht.

b. Reacties uit de kerken

Ten aanzien van de reacties uit de kerken (we verwijzen u naar een overzicht daarvan in het rapport van deputaten) valt het volgende te constateren: Van het aantal reagerende kerkeraden was de reactie globaal genomen ongeveer 50% voor het (onder bepaalde voorwaarden) aanvaarden van een bundel liederen en ruim 50% voor het handhaven van de huidige redactie van artikel 69 van de Kerkorde. Van de 50% voorstanders van het zingen van Schriftuurlijke liederen in de eredienst wil 35% voortgaan in de lijn die door de Synode van 1980 is

aangegeven (men benadrukt de wenselijkheid van een eigen bundel en stelt dat de eenheid der kerken er mee gediend moet zijn). De overige 15% verklaarde geen behoefte te hebben aan een eigen bundel en pleite voor de vrijheid om zelf als plaatselijke gemeente te bepalen wat in de eredienst (vooral uit het Liedboek) gezongen zal worden. Bij de 50% die het zingen van Schriftuurlijke gezangen in de eredienst afwees overweegt het argument, dat met het zingen van gezangen de historische lijn wordt losgelaten, dat de trouw aan Gods Woord in gedrang komt en het welzijn der kerken er niet door bevorderd wordt.

10.2.3. Overwegingen

Om tot een verantwoord voorstel aan de synode te komen hebben bovengenoemde deputaten het volgende overwogen:

A. ten aanzien van de stand van zaken

I. De gedachte dat de Generale Synode 1980 een principeuitspraak heeft gedaan, die het zingen van liederen die niet berijmde Schriftgedeelten zijn, in de eredienst gewettigd doet zijn, is niet juist. De uitspraak 'dat de heilige Schrift het zingen van liederen, die niet rechtstreeks berijmde Schriftgedeelten zijn niet verbiedt' (Acta art. 144, onder 6.1) kan niet als een argument daartoe worden aangevoerd.

'Wat de heilige Schrift niet verbiedt' houdt niet automatisch in dat dit in de eredienst geoorloofd is. Ondergeschikt aan de heilige Schrift hebben wij immers onze Kerkorde, die we als gemeenschappelijk akkoord aanvaard hebben. Als kerken mogen wij elkaar via de Kerkorde geen bindingen opleggen, waardoor van de gemeenten zaken zouden worden gevraagd c.q. gemeenten tot zaken worden aangespoord, die met de heilige Schrift in strijd zijn. Om Gods wil mogen we dan niet gehoorzaam zijn. Wanneer de kerken echter bij gemeenschappelijk akkoord besluiten van wat de Schrift ons niet verbiedt, geen gebruik te maken is dit niet het opleggen van een zodanige binding. Integendeel, het is naar de eis van de Schrift dat we ons houden aan wat bij gemeenschappelijk akkoord is besloten.

Wanneer de kerken besluiten van iets wat de heilige Schrift niet verbiedt in de eredienst geen gebruik te maken, dienen wel de gronden waarom men dit niet doet, overwogen te worden.

II Aansluitend bij bovenstaande overwegingen is het van belang dat de Synode van 1980 de uitspraak 'dat de heilige Schrift het zingen van liederen, die niet rechtstreeks berijmde Schriftgedeelten zijn, niet verbiedt' (Acta 1980, art. 144, onder 6.1) heeft laten volgen door de uitspraak 'dat in het licht van de uitspraken van de kerk naar de eis van de heilige Schrift zeer grote voorzichtigheid betracht dient te worden' (Acta, art. 144, onder 6.2). Daarmee is gezegd dat hoewel iets niet met de heilige Schrift in strijd is, het toch naar de eis van dezelfde Schrift kan zijn om hier geen gebruik van te maken. De uitspraken van de kerk in de loop der eeuwen zijn niet normatief, maar wel dient naar de eis der Schrift grote voorzichtigheid betracht te worden.

III Het nemen van een definitieve beslissing inzake het zingen van Schriftuurlijke liederen in de eredienst werd dan ook door het besluit van de Synode van 1980 afhankelijk gemaakt niet van een aantal willekeurige bepalingen, maar van een aantal voorwaarden, die naar de mening van de Synode van 1980 in gehoorzaamheid aan de eis van de heilige Schrift gesteld dienen te worden. Art. 144 vermeldt dat de synode besluit:

'dat op grond van bovenstaande in de eredienst een aantal Schriftuurlijke liederen kan worden aanvaard, waarbij aan de volgende voorwaarden moet worden voldaan:

- deze liederen worden door de generale synode vastgesteld;
 - in art. 69 K.O. wordt vastgelegd dat de plaats van deze liederen in de eredienst ondergeschikt is aan die van de Psalmen en andere berijmde Schriftgedeelten;
 - het aantal van deze liederen zal dat van de Psalmen en andere berijmde Schriftgedeelten in ieder geval niet overtreffen;
 - deze liederen zullen in de vorm van een eigen liedbundel aan de kerken worden aangeboden;
- en 'aan deputaten op te dragen een definitieve beslissing ten aanzien van het gebruik van Schriftgetrouwe liederen voor te bereiden en voorstellen te doen aan de Synode van 1983; de inhoud van de voorstellen die deputaten zullen doen aan de komende synode, zal afhankelijk zijn van:

- de reacties uit de kerken;
- de realiseerbaarheid van het (onder 6.3. a. en d.) genoemde;
- de eenheid van de kerken (zie Eenstemmig, bl. 56/57)'.
IV. Aan bovengenoemde bepalingen dient ten volle rechtte worden gedaan. Temeer omdat deze bepalingen als achtergrond hebben het zeker niet denkbeeldige, maar historisch aanwijsbare gevaar (zie rapport deputaten Acta 1980, Evaluatie onder 10, 11 en 12, bl. 207/208; vergelijk blz. 39 van Eenstemmig), dat door het vrijgeven van het zingen van gezangen in de eredienst de trouw aan het Woord van God op het spel komt te staan.

B. ten aanzien van de reacties uit de kerken

- I. In het rapport van de deputaten aan de Synode 1980, dat op de achtergrond staat van het besluit van deze synode, is gesteld dat bij het nemen van een beslissing tot het zingen van gezangen in de eredienst een grote mate van eenstemmigheid is vereist (zie Acta, 1980, bl. 207-213, vgl. Eenstemmig, blz. 38-52).
Deze eenparigheid was in feite reeds op de vergadering van de Synode 1980 niet aanwezig, zo bleek uit de ter synode gevoerde discussies en de ter synode gehouden stemming bij het nemen van een besluit. Uit de reacties die uit de kerken zijn binnengekomen blijkt het ontbreken van eenparigheid nog des te duidelijker. Uit enkele binnengekomen reacties is af te leiden dat ook binnen de plaatselijke gemeenten zich ingrijpende verschillen van mening voordoen.
- II. Het nemen van een beslissing om ondanks het ontbreken van een duidelijke eenparigheid toch tot het vrijgeven van een eigen bundel te komen, houdt in dat de eenheid op ernstige wijze onder spanning komt te staan, terwijl de Synode van 1974 met klem aanspoorde om alles te doen om verdere verwijdering te voorkomen en de eenheid te zoeken.
- III. Ook bij het aanvaarden van een eigen bundel is het gevaar van een nog grotere divergentie ten aanzien van wat in de eredienst gezongen wordt, niet uitgesloten, nl. dan wanneer er kerken zijn, die deze bundel te beperkt achten en op grond van de uitspraak van de synode 'dat de heilige Schrift het zingen van liederen die niet rechtstreeks berijmde Schriftgedeelten zijn, niet verbiedt' (Acta, art. 144, onder 6.1) zich het recht toeëigenen om ook andere liederen dan die in de eigen bundel opgenomen zijn, in de eredienst te zingen.
- IV. Ondanks duidelijke uitspraken van de Synoden van 1977 en 1980 om zich te houden aan art. 69 van de Kerkorde, nam de overtreding van deze kerkelijke bepaling toe en gingen kerkeraden zelfs in toenemende mate hun eigen gang. Bij de om ons heen vast te stellen individualisering is het niet ondenkbaar dat men bij het aanvaarden van een eigen bundel zich niet zal houden aan wat bij gemeenschappelijk akkoord is afgesproken.
- V. In vele van onze kerken heeft het Liedboek voor de kerken een zekere plaats gekregen. Het willen bewaren van de band met (een deel van) het ouderwijs kan dit bevorderen alsook het samengaan met de Nederlands Gereformeerde Kerken, waar een selectie uit het Liedboek is aanvaard.
- VI. Indien het Liedboek voor de kerken in onze kerken ingang zou vinden, wordt aan de roeping om het Woord van God trouw te bewaren geen recht gedaan. Naar onze mening bevat het Liedboek tal van liederen, die beslist niet voldoen aan die eis, die gesteld moet worden aan de in de eredienst te zingen liederen, nl. dat zij met het geheel van Gods heilsopenbaring in overeenstemming dienen te zijn en van de Geest der Schriften doordrenkt moeten zijn.
Het geheel van het Liedboek ademt in vele liederen meer de modernistische dan de Schriftuurlijk-reformatische geest. Ook in de wijze waarop klassiek-gereformeerde liederen zijn omgevormd, is dit aantoonbaar. Op directe wijze komen we zo in strijd met de uitspraken der kerken van 1618/19 en 1836 en wat steeds het standpunt van onze kerken is geweest.

10.2.4. Conclusies

Vanuit bovenstaande overwegingen komen genoemde deputaten tot de volgende conclusies:

- a. Nu de zaak in de kerken zo ligt, vraagt het julate beleven van de eenheid in liefde en het trouw zijn aan de waarheid in geboorzaamheid, de bereidheid om van het gebruik maken van een eigen bundel, ook al zijn de daarin opgenomen liederen nog zo Schriftuurlijk en confessioneel, af te zien, alsook van het vrijgeven tot het gebruik ervan.
 - b. Wanneer de reacties van de kerken anders zouden zijn geweest (b.v. 50% voor, 35% gematigd voor en 15% bezwaard) zou in het licht van wat in het rapport van deputaten aan de Synode van 1980 gezegd wordt over de eenheid en de verscheidenheid der kerken, het aanvaarden van een eigen bundel een duidelijk andere zaak geweest zijn.
 - c. Nu de reacties uit de kerken in een geheel andere richting wijzen, moet het zeker in dit stadium en terwille van de eenheid der kerken en terwille van de grote voorzichtigheid die in het licht van de uitspraken van de kerk in het verleden, naar de eis van Gods Woord betracht dient te worden, onverantwoord worden geacht om tot een wijziging van artikel 69 van de Kerkorde te komen. We mogen hier verwijzen naar het rapport Eenstemmig, blz. 44-49 of Acta 1980, blz. 209-213.
 - d. In het rapport van deputaten aan de Synode van 1980 is in de Tussenbalans (zie Acta, 1980, blz. 208, vgl. Eenstemmig, blz. 41/42) de mogelijkheid tot het nemen van een tweërlei beslissing, aangeduid als V1 en V2, gesteld. Uit de wijze waarop de Synode van 1980 zich uitsprak en een beslissing nam, blijkt dat deze tweërlei mogelijkheid werd overgenomen. Nu wij de mogelijkheid van V2 niet verantwoord achten, dient de mogelijkheid onder V1 gesteld aanvaard te worden.
- 10.2.5. De vraag kan worden gesteld of zij die begeren in de eredienst meer te zingen dan nu in art. 69 van de Kerkorde is toegestaan, door een beslissing als boven (in 10.2.3. en 10.2.4 bedoeld) niet op een onbijbelse wijze in hun christelijke vrijheid worden beperkt.

Hiertegenover dient het volgende te worden gesteld:

- a. tot voor kort heeft men in onze kerken deze beperking steeds vrijwillig aanvaard;
- b. in het rapport van deputaten aan de Synode van 1980 is aangetoond dat ook wanneer de gemeente bij het bezingen van Gods heil, zoals dit ons is bekend gemaakt, zich tot de Psalmen beperkt, daarom niet gezegd kan worden dat ze daarmee de nieuwtestamentische heilsopenbaring veronachtzaamt (zie Acta 1980, onder conclusies V1, 1, blz. 200, vgl. Eenstemmig, blz. 25/26);
- c. het Woord van God vraagt van ons, dat wanneer het gaat om het betrachten van de eenheid in liefde en waarheid we bereid zijn om ook van die zaken, die op zichzelf met de wil van God niet in strijd geacht behoeven te worden, toch geen gebruik te maken. Er is wel een gebod van God tot eenheid, niet een gebod tot verscheidenheid;
- d. ook zij, die meer dan de Psalmen en berijmde Schriftgedeelten in de eredienst willen zingen, behoeven zich in hun geweten niet bezwaard te gevoelen, wanneer zij terwille van de eenheid hiervan afzien. Integendeel, het betrachten van zelfverloochening zal in dezen hun geweten rein voor God doen zijn. Daaraan kan en mag dan ook de grond worden ontleend tot de vermaning zich te houden aan wat in de Kerkorde ten aanzien van de eredienst is bepaald. Deze argumentatie leidt tot voorstellen die u vindt aan het eind van het rapport.

11. Bundel Geestelijk lied gereformeerde gezindte

De Synode van 1980 droeg deputaten op 'zich verder te bezinnen op de mogelijkheden om met name ten dienste van kerk, gezin en school te komen tot het samenstellen en uitgeven van een bundel liederen, waarvan de inhoud duidelijk met de heilige Schrift en de gereformeerde belijdenis in overeenstemming is en naar middelen en wegen te zoeken om samen met andere kerken en kerkelijke groeperingen die de gereformeerde belijdenis van harte onderschrijven, het genoemde te realiseren', zie Acta, art. 156.

Met dankbaarheid kunnen wij u mededelen dat op 14 juni 1982 de eerste vergadering door ons deputaatschap werd belegd met vertegenwoordigers uit het geheel van de gereformeerde gezindte. Met enthousiasme is het voorstel van de synode ontvangen en intussen is een werkgroep ijverig bezig om het voornoemde doel te realiseren. Er is een Stichting gevormd voor het Geestelijk Lied Gereformeerde Gezindte; in het bestuur van deze Stichting, dat uit 5 personen bestaat, zit iemand vanuit de Nederlandse Hervormde Kerk (Gereformeerde Bond), uit de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt), uit de Nederlands Gereformeerde Kerken, uit de Gereformeerde Gemeenten in Nederland en Noord-Amerika en vanuit onze kerken.

Deze personen hebben zitting in het bestuur op persoonlijke titel. Inmiddels is (op 27 april 1983) de Stichtingsakte gepasseerd, zodat wij menen daarmee onze taak als deputaten te hebben volbracht.

12. Contacten

Hoewel er enkele contacten over en weer zijn geweest en wij zowel schriftelijk als in vergaderingen kennis hebben genomen van elkaars arbeid, zijn er geen intensievere beraadslagingen geweest met de gezangcommissie van de Nederlands Gereformeerde Kerken. Officieel besloot de Landelijke Vergadering van deze kerken een selectie liederen uit het Liedboek te aanvaarden, aangevuld met een eigen bundel; hieruit blijkt dat deze kerken voor een andere weg hebben gekozen dan onze synode. Wij betreuren dit tweesporig-beleid, waardoor volledige samenwerking buiten het verschieft ligt. Wel zijn over en weer nieuwe liederen ter inzage beschikbaar gesteld.

Ook met de contactpersoon voor de uitgave van de liturgische formulieren, dr. T. Brienens, hebben wij enig overleg gepleegd. Doordat de synode nog voor een beslissing staat konden geen verdere plannen ontwikkeld worden.

Over de contacten met een uitgever in verband met de bundel liederen die deputaten deze synode voorleggen, ontvangt u nadere mededelingen wanneer de besprekingen in een verder gevorderd stadium verkeren. In een aanvullend rapport zullen wij u daarover nader informeren.

13. Voorstellen

Op grond van bovenstaand rapport stellen deputaten u het volgende voor:

- 13.1. Ten aanzien van de in het rapport voor de eerste keer als berijmde Schriftgedeelten voorgedragen liederen: deze als één geheel vormend met de voorgedragen Schriftuurlijke liederen te beschouwen en te behandelen.
- 13.2. Ten aanzien van het zingen van Schriftuurlijke liederen in de eredienst thans een definitieve beslissing te nemen, rekening houdend met wat deputaten u daarover rapporteerden:
 - a. De deputaten A. W. Drechsler, A. C. de Geus, W. Steenberg en L. Strengholt stellen u voor:
 1. uit te spreken, dat de Schriftberijmingen en gezangen, door deputaten in een bundel samengebracht, Schriftuurlijk en confessioneel verantwoord zijn;

2. uit te spreken, dat deze liederenbundel geschikt is voor gebruik in de eredienst;
 3. opnieuw deputaten te benoemen, die tot taak zullen ontvangen de uitgave van de bundel te verzorgen;
 4. de redactie van artikel 69 K.O. als volgt in overeenstemming met deze besluiten te brengen: 'In de eredienst zullen de 150 psalmen gezongen worden alsmede berijmde Schriftgedeelten en Schriftuurlijke liederen, vastgesteld door de generale synode. De plaats van de Schriftuurlijke liederen zal in de eredienst ondergeschikt zijn aan die van de Psalmen en andere berijmde Schriftgedeelten'.
- b. De deputaten J. van Amstel, J. Brons en B. de Graaf stellen u voor de volgende beslissing te nemen:

De generale synode,
kennis nemend van

het rapport van deputaten en van wat daarin over het samenstellen van een eigen bundel, alsook over de daarin weergegeven reacties uit de kerken is gerapporteerd; overwegend

- a. dat uit de reacties uit de kerken blijkt dat de nodige eenparigheid om tot het vrijgeven van een eigen bundel te komen ontbreekt;
- b. dat door het vrijgeven van een eigen bundel de eenheid van de kerken niet wordt gediend; van oordeel
 1. dat het betrachten van de eenheid in liefde en waarheid, de bereidheid behoort mee te brengen om van die zaken, die op zichzelf met Gods Woord niet in strijd geacht behoeven te worden, geen gebruik te maken;
 2. dat gezien de grote voorzichtigheid, die, in het licht van de uitspraken van de kerk, naar de eis van Gods Woord wordt gevraagd, het niet verantwoord moet worden geacht nu tot wijziging van artikel 69 K.O. over te gaan;

besluit

- a. op de mogelijkheid tot het gebruiken van de voorgelegde eigen bundel Schriftuurlijke liederen (inclusief de als berijmde Schriftgedeelten genoemde) in dit stadium niet in te gaan;
- b. te blijven bij wat in art. 69 K.O. is bepaald;
- c. die kerken die zich niet houden aan artikel 69 K.O. te vermanen zich naar de eis van de heilige Schrift te richten naar wat in artikel 69 K.O. bij gemeenschappelijk akkoord is bepaald.

- 13.3. Uit te spreken dat met het in leven roepen van de Stichting Geestelijk Lied Gereformeerde Gezindte voldaan is aan de opdracht van de Synode 1980, dienaangaande aan deputaten gegeven.

W. Steenbergen, voorzitter,
J. van Amstel, secretaris.

AANVULLEND RAPPORT VAN DEPUTATEN VOOR HET ONDERZOEK NAAR HET KERKELIJK LIED

1. Bundel liederen

Op 1 september heeft een delegatie van het deputaatschap een onderhoud gehad met het dagelijks bestuur van de Interkerkelijke Stichting voor het Kerklied, teneinde na te gaan of en onder welke voorwaarden het mogelijk is uit het Liedboek voor de kerken 34 liederen, waarvoor auteursrechten verschuldigd zijn, over te nemen in de bundel die het deputaatschap aan de synode heeft voorgelegd voor eventueel gebruik in de kerken.

Een beslissing daarover zal op 16 september a.s. genomen worden door het gehele bestuur van bovengenoemde stichting. Door een wijziging in het beleid van deze stichting ten aanzien van overname door kerken van liederen ziet het er naar uit dat men niet afwijzend zal staan tegenover overname van de door ons getoetste liederen uit het Liedboek. Wel zullen zowel de tekst als de bijbehorende melodie ongewijzigd dienen overgenomen te worden. Dit houdt onder meer in dat het lied dat u vindt als nummer 95 in de door ons samengestelde bundel aangevuld moet worden met strofe 4 van Liedboek no. 436, een strofe die wij meenden weg te moeten laten vanwege de uitdrukking 'kinderen van zijn welbehagen' in regel vier. De strofe in z'n geheel luidt:

Komt gij allen, komt tot Hem,
Weest niet meer bedroefd, verslagen,
Jezus roept u, hoort zijn stem,
kinderen van zijn welbehagen,
allen moogt gij tot Hem gaan,
Jezus neemt de zondaars aan.

Wanneer de synode strofe 4 niet zou aanvaarden, dient deze versie van dit lied geheel te vervallen. Ten aanzien van nummer 38 uit onze bundel stelden wij u voor in strofe 3 te verwoorden 'O streng geding' in plaats van 'O wreed geding', zoals dit voorkomt in Liedboek 177 : 3. Wij zullen dit lied slechts integraal mogen overnemen. In dat geval zou in een noot kunnen toegevoegd worden dat 'wreed' dient te worden verstaan zoals men dit vaak in Zeeland doet. Wrede pijn is een scherpe, doordringende pijn, iets wat uitermate zeer doet. Zo is een wrede boer iemand die hard werkt. Bij overname van de liederen uit het Liedboek zou gebruik dienen te worden gemaakt van de binnenkort te verschijnen derde druk. Een lijst met verwijzing naar bijbelteksten zou het geheel van onze bundel zeer verrijken. Een eventuele uitgave van deze bundel met berijmingen van Psalmen zou door een nieuw te benoemen deputaatschap kunnen worden overwogen, wanneer u daartoe opdrachten verstrekt. Wat de overname van de berijming van de Interkerkelijke Stichting betreft zal opnieuw overleg noodzakelijk zijn.

U treft aan het eind van dit rapport een alfabetische lijst aan van de beginregels van de liederen. Dit zal het gebruik ter synode vergemakkelijken.

Met nadruk merken wij op dat de u aangeboden bundel uitsluitend voor intern synodaal gebruik is. Niets mag daaruit worden overgenomen, door wie dan ook.

Wat de prijsopgave voor het drukken en uitgeven van een eigen bundel betreft, wachten wij nog op het bericht van de uitgever, die na 16 september daarover beslissingen zal kunnen nemen. Wij hopen tijdens de synode u daarover nog te berichten.

2. Reacties uit de kerken

Op blz. 30 van ons rapport hebben wij verzuimd te vermelden dat een aantal kerkeraden zegt dat we in de eredienst alleen mogen zingen wat in de Schrift geboden is. Opgemerkt dient te worden dat, hoewel de Schrift noch van een gebod noch van een verbod spreekt wat het zingen van Schriftuurlijke liederen betreft zoals we in ons rapport aantoonde, de oudtestamentische eredienst ingericht werd zoals het (naar het voorbeeld op de berg) geboden was. In het Nieuwe Testament is dit minder exact geregeld. Wij moeten deze oudtestamentische benadering van de eredienst afwijzen, daar we sinds Pinksteren gedroegen worden tot een verantwoorde keuze. Ook het in bepaalde woorden belijden van ons geloof, votum en groet en het lezen van formulieren is geen uitdrukkelijk voorschrift voor de nieuwtestamentische gemeente.

W. Steenbergen, voorzitter,
J. van Amstel, secretaris.

ALFABETISCHE LIJST VAN DE BEGINREGELS DER LIEDEREN.

- 62 Ach, blijf met uw genade
85 Al sprak ik alle talen
48 Alle roem is uitgesloten
10 Alles wat adem heeft, love de Here
116 Blijf mij nabij, wanneer het duister daalt
53 Christus, onze Heer, verrees
29 Daar is uit 's werelds duist're wolken
17 Dankt, dankt nu allen God
9 D'almachtige is mijn Herder en Geleide
59 De dag der kroning is gekomen
60 De dag van onze Vorst brak aan
107 De dorre vlakte der woestijnen
8 De Heer is mijn herder
106 De HEER zal op zijn berg een feest bereiden
74 De lof, de heerlijkheid, de kracht
20 De Meester trok het lot zich aan
90 De ware kerk des Heren
112 Die op de troon zat, zeide
34 Dit is de dag, die God ons schenkt
99 Een rijke schat van wijsheid
88 Een vaste burcht is onze God
23 Eeuwig Woord, wij willen U bezingen
50 Er juicht een toon, er klinkt een stem

- 5 Ere zij aan God, de Vader
 2 Ere zij de Vader en de Zoon en de Heilige Geest
 33 Ere zij God
- 31b Geloofd zij God uit alle macht
 102 Genadig Heer, die al mijn zwakheid weet
 94 God enkel licht
 61 God heeft mij zijn Zoon gegeven
 4 God in den hoog' alleen zij eer
 92 God is getrouw, zijn plannen falen niet
 105 God zij gezegend! laat ons dank bewijzen
 101 Gij hebt uw Woord gegeven
 69 Gij zijt waardig te ontvangen
- 6 Halleluja, eeuwig dank en ere
 65 Halleluja, 't loflied rijze
 68 Halleluja, lof zij het Lam
 103 Heer, wij komen vol verlangen
 7 Heilig, heilig, heilig! Heer, God Almachtig
 66 Het Lam, voor ons op aard' geslacht
 87 Het Woord van God, de HEER der legerscharen
 98 Heugelijke tijding
 104 Hier zijn wij, Heer, bij brood en wijn
 28 Hoe zal ik U ontvangen
 70 Hij, die de bogen bomen
- 1 Ik geloof in God, de Vader, de Almachtige
 93 Ik heb de vaste grond gevonden
 12 Ik heb, o HERE God, uw stem gehoord
 72 Ik kom met haast, roept Jezus' stem
 109 Ik zal Gods goedertierenheid
 77 In bidden en in smeken
 45 In het kruis zal 'k eeuwig roemen
 51 In het vroege morgenlicht
 108 In mijn angst heb ik gesproken
 42 Is dat, is dat mijn Koning?
 15 Is God de Heer maar voor mij
- 80 Ja, de Trooster is gekomen
 56 Jezus is ons licht en leven
 54 Jezus leeft en ik met Hem!
 41 Jezus, leven van mijn leven
 95 Jezus neemt de zondaars aan
 47 Jezus, uw verzoenend sterven
- 63 'k Heb geloofd en daarom zing ik
 115 'k Wil U, o God, mijn dank betalen
 76 Kom, Schepper, Geest, daal tot ons neer
 82 Komt allen, deze dag
 35 Komt allen tezamen
 91 Komt, laat ons voortgaan, kind'ren
 120 Komt nu met zang van zoete tonen
 36 Komt, verwondert u hier, mensen
- 57 Laat groot en klein nu vrolijk zijn
 21 Laat m'in U blijven, groeien, bloeien
 40 Lam Gods, dat alle zonden der wereld draagt
 38 Leer mij, o Heer, uw lijden recht betrachten
 31a Lof zij de God van Israël
- 11 Mijn Heer, mijn God, ik loof U
 43 Mijn Verlosser hangt aan 't kruis
 75 Mijn ziel, gedenk met heilig beven
 30 Mijn ziel verheft Gods eer
 46 Noem de overtroding mij, die Gij begaan hebt

- 110 Nooit kan 't geloof te veel verwachten
 83 Nu bidden wij de Heilige Geest
 55 Nu triumfeert de Zoon van God
- 13 O allerhoogste Majesteit
 97 O God, die onze Vader zijt
 114 O grote Christus, eeuwig licht
 14 O grote God, o goede Heer
 119 O Heer, die daar des hemels tente spreidt
 39 O Lam van God, door God gezonden
 84 O machtige evangeliewoorden
 19 O volken, gij moet horen
 44 Ontsluit, o Heer, voor U ons hart
 111 Ontwaakt gij die slaapt, en staat op uit de doon
 73 Op, waakt op, zo klinkt het luide
- 27 Troost, troost mijn volk
- 24 U heb ik lief, U roep ik aan
 67 U, heilig Godslam, loven wij
 52 U zij de glorie, opgestane Heer
- 26 Vaste rots van mijn behoud
 81 Verhef, verhef uw zegezangen
 25 Verlosser, Vriend, Gij hoop en lust
 78 Vrees niet, gij land, verbeug u en wees blijde
- 89 Waar God de Heer zijn schreden zet
 16 Wanneer de Heer der heren
 18 Wat de toekomst brengen moge
 79 Waterstromen wilt Gij gieten
 86 Wees blij te allen tijde
 49 Wees gegroet, gij eersteling der dagen
 37 Wie heeft geloofd Gods Woord aan de profeet?
 71 Wie zich hovaardig heffen
 117 Wilhelmus van Nassouwe
 118 Wilt heden nu treden
 46 Words krachtig in de Heer
 64 Wij knielen voor uw zetel neer
 3 Wij loven U, o God, wij prijzen uw Naam
 22 Wij roepen koning Christus aan
 58 Wij zijn aan dood en hel niet prijsgegeven
- 32 Zo laat Gij, Heer, uw knecht

BIJLAGE 47
 Art. 73, 77, 86, 120

Rapport 4 meerderheid commissie II betreffende het onderzoek kerkelijk lied

De commissie voelt zich gedrongen allereerst uiting te geven aan haar bewondering en dankbaarheid voor de wijze waarop deputaten gevolg hebben gegeven aan de opdracht van de Generale Synode van 1980. Hun komt niet alleen bijzondere dank toe voor de grote hoeveelheid tijd en energie die de voorbereiding en de samenstelling van dit rapport en alles wat er omheen is hebben opgedist. Die dank dient zich te mengen met diepe waardering voor de consciëntieuze manier waarop deputaten bij de uitvoering van hun opdracht te werk zijn gegaan. In de vergadering van de commissie werd het eindproduct, dat deputaten thans op de tafels van uw vergadering hebben gelegd, met name waar het de liederenbundel betreft, aangemerkt als een stuk dat de aandacht van de gereformeerde gezindte in ons land zeker waard is.

Onder de consciëntieuze werkwijze van deputaten wil de commissie allereerst verstaan dat aan alle onderdelen van de opdracht van de Generale Synode van 1980 aandacht en uitvoering is gegeven en in de tweede plaats, dat men bij de uitvoering duidelijk binnen de markering van die opdracht is

gebleven, met name waar het betreft de samenstelling van een bundel liederen voor het gebruik in de eredienst. De inhoud daarvan is duidelijk in overeenstemming met de heilige Schrift en de gereformeerde belijdenis.

Wat verder tot blijdschap stemt is de volstrekte eenstemmigheid tussen alle leden van het deputaatschap terzake van de inhoudelijke aanvaardbaarheid en bruikbaarheid van de door hen samengestelde concept-liederenbundel. Bij de toetsing van de liederen aan het door de Generale Synode van 1980 gestelde criterium is door alle deputaten ten opzichte van eigen inzichten en gevoelens grote terughoudendheid betracht door steeds open te staan voor de correcties van collega-deputaten. De bereidheid eigen visie daarop bij te stellen heeft naar het oordeel van de commissie onder Gods zegen, die door deputaten ongetwijfeld vele malen over hun werk zal zijn ingeroepen, de waarborg geschapen van een eindresultaat dat de toets der kritiek vanuit de optiek van Schrift en belijdenis kan doorstaan. Onder blijvende erkenning overigens van alle onvolkomenheid die aan alle werk in Gods kerk tot op de jongste dag eigen zal blijven.

Dit alles zo zijnde, onderkent de commissie de grote verantwoordelijkheid van de Generale Synode 1983 nu het aankomt op de vraag of de volvoerde opdracht van deputaten aanleiding geeft aan de uitspraken van de Generale Synode van 1980 in positieve zin vervolg te geven. Binnen de commissie heerst de overtuiging dat de nu door uw vergadering te nemen beslissing niet het resultaat mag zijn van behoudzuchtige of modernistisch getinte voorkeuren maar van een eerlijke weging van de vraag wat, op dit punt aangekomen, tot eer van God en tot heil van de kerken zou kunnen zijn.

Principeuitspraak of niet

De commissie heeft zich vrij uitvoerig beziggehouden met de vraag of de door de Generale Synode van 1980 terzake van het kerkelijk lied godane uitspraken als vervat in de Acta, art. 6 en als weergegeven in hoofdstuk 10 van de uitgave Eenstemmig nu wel of niet als principeuitspraken moeten worden aangemerkt.

Twee leden van de commissie zijn daarvan niet overtuigd. Zij zijn de opvatting toegedaan die blijkt uit het in het deputatenrapport op pag. 35 onder 10.2.3. gestelde bij drie van de broeders deputaten leeft. Naar het oordeel van de meerderheid van de commissie kan met name bij lezing en herlezing van het gestelde in art. 6, sub 3, luidende: 'dat op grond van bovenstaande daarom in de eredienst een aantal Schriftuurlijke liederen alleen dan kan worden aanvaard, mits aan de volgende bepalingen wordt voldaan...', moeilijk anders worden verstaan dan als een principiële uitspraak over de aanvaardbaarheid van het zingen van Schriftuurlijke liederen in de samenkomsten van de gemeente, met hoeveel voorbehouden deze uitspraak, voor wat de verdere uitvoering betreft, ook omgeven moge zijn. Ook uit het appél van de kerkeraad van Meerkerk, waarin om herroeping van de uitspraken van 1980 wordt gevraagd, kan worden geconcludeerd dat de principiële betekenis en de verstrekkendheid van deze uitspraken door anderen in de kerken wel degelijk zijn onderkend.

Reacties uit de kerken

In de besluiten van de Generale Synode van 1980 is uitgesproken dat de inhoud van de voorstellen, die deputaten aan de Synode van 1983 zullen doen, onder meer afhankelijk zullen zijn van de reacties uit de kerken. Bij de evaluatie van de beschikbare gegevens over deze reacties zal allereerst moeten worden gekeken naar de vraag welk oopmerk de Synode van 1980 met de voorwaarde van een kerkelijke enquête inzake het lied heeft gehad. Naar de indruk van de meeste leden van de commissie had deze enquête primair tot doel de juistheid vast te stellen van de veel gehoorde opmerking dat op een belangrijk aantal plaatsen binnen onze kerken aan het bezit van een eigen bundel Schriftuurlijke liederen c.q. aan het zingen van geestelijke liederen naast de Psalmen behoefte zou bestaan. De vraag om reacties uit de kerken had dus niet allereerst of alleen tot doel uit het resultaat een meerderheid 'voor' of 'tegen' af te lezen.

Binnen de commissie bestaat nogal wat verschil van mening over de vraag welke waarde aan de uitslag van het gehouden onderzoek in de kerken moet worden toegekend. 132 kerkeraden hebben gereageerd. 50% daarvan heeft dringende bezwaren tegen invoering van een eigen liederenbundel; de resterende 50% heeft zich vóór uitgesproken. Een deel daarvan adviseert daarbij toch vooral de weg van behoedzaamheid te kiezen. Aan deze cijfers kunnen verschillende conclusies worden verbonden. De meerderheid van de commissie meende deze cijfers in elk geval niet te mogen hanteren met het meerderheids- en minderheidsidee als uitgangspunt. Met volledige honorering van de betekenis van alle reacties, ook die van de tegenstanders onder de broeders, kan de meerderheid van de commissie toch niet anders concluderen dan dat een belangrijk deel van onze kerken duidelijk behoefte toont in de eredienst naast de Psalmen ook andere geestelijke liederen te zingen. Aan dit verlangen kan door de synode niet zo maar worden voorbijgegaan.

De meerderheid van de commissie verschilt dan ook van mening met drie van de broeders-deputaten, die het vrijgeven van een eigen bundel van een duidelijke eenparigheid in de kerken afhankelijk stellen. Een legitiem verlangen van een belangrijk deel van de kerken zal het geheel niet onverschillig

mogen zijn. Op dit aspect zal verderop in het rapport nader worden teruggekomen.

Bij lezing van de reacties uit de kerken werd in de commissiebesprekingen unaniem een bezwarende kanttekening geplaatst bij de opmerking 'dat een deel van de kerken van mening is dat we vanwege de rijkdom van de nieuwtestamentische openbaring van het heil niet in vrijwillige armoede mogen leven'. De woorden 'vrijwillige armoede' acht de commissie verkeerd gekozen en niet in overeenstemming met de ter vorige synode en ook in het deputatenrapport benadrukte stelling dat de Psalmen naar hun oorsprong en geestelijke betekenis prevaleren boven andere kerkelijke liederen. In het verstaan en beleven van het heil vandaag, mag de kerk in deze liederen additionele middelen zien, maar het ontbreken ervan hoeft voor de gemeente van Christus niet direct geestelijke armoede tot gevolg te hebben.

In het hoofdstuk waarin de reacties uit de kerken worden behandeld bleef de commissie voorts haken bij de opmerking van deputaten dat bij hen, bij het doornemen van de reacties, de vraag overbleef of een ieder het rapport wel goed had gelezen. De commissie zou deze opmerking graag nader toegelicht zien.

Realiseerbaarheid

Aan de vragen rond de realiseerbaarheid van de uitgave van een eigen bundel meent de commissie in dit rapport voorbij te mogen gaan. Uit wat deputaten daaromtrent rapporteren is duidelijk dat aan de zo uitgave en uitgifte technisch en financieel geen onoverkomelijke belemmeringen in de weg staan. Zonder over exacte gegevens te beschikken, meent de commissie op grond van verkregen informatie te kunnen stellen dat niet alleen in eigen kring maar ook in andere kerken van gereformeerde signatuur voor deze bundel zoveel belangstelling zal bestaan dat de oplage vrij groot zou kunnen zijn.

De eenheid der kerken

Het is niet verwonderlijk dat deputaten, zowel degenen onder hen die vóór als zij die tegen ingebruikneming van de concept-bundel zijn, grote aandacht aan dit aspect van de zaak hebben gegeven. In de toelichting van deputaten die voor aanvaarding van de bundel pleiten staat te lezen dat 'elke beslissing die de synode in deze zaak zal nemen - naar welke zijde dan ook - de eenheid van de kerken onder druk zal plaatsen'. Op minstens even indringende wijze is door de andere deputaten gesproken over de noodzaak al datgene te vermijden wat de eenheid van de kerken in gevaar zou kunnen brengen.

Zonder te stellen dat de eenheid van onze kerken bij de behandeling van het onderwerp dat uw vergadering thans bezighoudt, niet in geding is, leeft binnen de commissie toch de vraag of eenheid en lied, zowel door vóór- als tegenstanders, niet op al te nadrukkelijke wijze met elkaar in relatie worden gebracht. Kerkelijke eenheid wordt - althans naar de onder ons gangbare opvatting - bepaald door Schrift en belijdenis, hetgeen wil zeggen dat men elkaars doen en laten, wensen, bezwaren, geestelijke uitingsvormen en geloofsuitspraken aan deze twee grootheden mag en moet toetsen. Bij alle verscheidenheid in de kerk van Christus ligt in deze toetsing de norm voor de herkenbaarheid van elkaar. Eenheid in bijbelse zin wil niet zeggen dat we in de gemeente van Christus allen in alles gelijk zijn. De genadegaven Gods zijn verschillend en blijken 1 Corinthe 12 doet de Here de ene gelovige dit en de ander dat toekomen en in de uiteenlopende wijze waarop die genadegaven in het leven van elke gelovige persoonlijk gestalte krijgen en tot uiting komen, toont zich de veelkleurigheid van het werk van de Heilige Geest in de kerk. Eenheid betekent allereerst en eigenlijk uitsluitend: gemeenschappelijk deel mogen hebben aan het grote heil dat God in Jezus Christus voor arme zondaren heeft bereid. In de verwondering en door Gods Geest gewerkte verrukking daarover zullen christenen van verschillende herkomst, aanleg, opvoeding en ontwikkeling elkaar erkennen en herkennen, daarbij ruimte latend voor de wijze waarop ieder vanuit eigen geestelijke instelling en geloofservaring daaraan uiting geeft. De hier bedoelde verscheidenheid manifesteert zich niet alleen in het persoonlijk leven van de enkele gelovige, maar ook in het leven van de gemeente als geheel. Kijkend naar de eenheid binnen eigen kerken, is de commissie van gevoelen dat deze ten diepste onder heel andere bedreigingen staat dan die van de invoering van een bundel Schriftgetrouwe liederen. Bij een grondige taxatie van de geestelijke verhoudingen onder ons, gebiedt de eerlijkheid te zeggen dat de eigenlijke bedreiging wordt gevormd door de grote verschillen waarmee in prediking en pastoraat met de hoofdzaak van de christelijke geloofsleer voor de praktijk van het geloofsleven wordt omgegaan en door het daaromheen gegroeide wantrouwen. Dit wantrouwen heeft in onze kerken - evenals in andere - zich zulk een vaste plaats verworven dat elke vraag naar nieuwe liturgische vormen als een symptoom van oppervlakkig modernisme en elke neiging om deze tegen te gaan als star conservatisme wordt gebrandmerkt. Daardoor gaat de mogelijkheid ontbreken bij de beoordeling van elkaars woorden, gedachten, wensen en voorstellen uit te gaan van elkaars geestelijke integriteit. De echte eenheid in het ene ware geloof wordt in onze kerken naar het oordeel van de commissie niet hersteld, bevorderd of verdiept door het wel of niet invoeren van de voorgestelde liederenbundel, zomin als dit

het geval zou zijn bij het terugnemen van eerder ingevoerde liturgische vernieuwingen. Natuurlijk zal elke te nemen beslissing niet zonder effecten blijven, maar wij hebben er voor te waken dat wij de structurele geestelijke verschillen die ons kerkelijk leven kenmerken, steeds weer op zaken als deze toespitsen. Wie zich met de eenheid binnen onze kerken begaan voelt, zal bezig moeten gaan met vragen die dieper reiken.

Intussen leeft in de kerken – en uit alle aan de generale synode gerichte reacties springt dat duidelijk naar voren – toch de vurige wens dat men zich ook in de liturgische vormgeving van de eredienst niet al te zeer van elkaar zal verwijderen. In dit verband stelt de commissie zich in meerderheid op achter de opvatting van de vier deputaten, namelijk dat aanvaarding van de concept-bundel, afgezien van de geestelijke betekenis voor hen die het gebruik ervan begeren, er mede toe zal leiden dat die kerken, die in strijd met artikel 69 K.O. op de eventuele invoering van deze bundel al geruime tijd met liederen naar eigen keuze hebben geanticipeerd, weer binnen de omheining van dit artikel van de Kerkorde zullen worden teruggebracht.

Voorstellen

Overwegend dat:

- binnen een deel van de kerken een legitiem verlangen leeft om naast de Psalmen het nieuwtestamentische heil ook met Schriftgetrouwe liederen te bezingen;
 - deputaten in opdracht van de Generale Synode 1980 en onder Gods zegen erin geslaagd zijn een bundel liederen samen te stellen die aan de criteria van Schrift en belijdenis voldoet;
 - binnen de gemeente van Christus geen bindingen aan elkaar kunnen worden opgelegd, tenzij de waarheid van de heilige Schrift en de binding aan de gereformeerde belijdenis in het geding zouden zijn;
 - aanvaarding van de voorgestelde bundel de eenheid in de zin van liturgische gelijkvormigheid eerder zal bevorderen dan bedreigen;
- stellen de commissieleden ds. J. Jonkman, ds. K. J. Velema, ouderling J. ter Wee en ouderling D. Koole uw vergadering voor:

voorstel a. van deputaten te aanvaarden en uit te voeren, in het vertrouwen dat de Here God aan deze beslissing Zijn heilige goedkeuring zal willen verbinden.

D. Koole – rapporteur.

Met overigens dezelfde waardering voor het werk van deputaten als hun mede-commissieleden, meenden ds. P. Roos en ouderling F. van Holten zich met het standpunt van de meerderheid van de commissie toch niet te kunnen verenigen, waarvan zij in een afzonderlijk rapport aan uw vergadering verantwoording zullen doen.

BIJLAGE 48

Art. 73, 77, 86, 120

Rapport 4 minderheid commissie II betreffende het onderzoek kerkelijk lied

Het bleek helaas binnen commissie II niet mogelijk om tot een eenparig en eenstemmig oordeel te komen inzake het rapport van deputaten voor het onderzoek naar het kerkelijk lied.

Gezien het feit, dat ons standpunt in belangrijke mate afwijkt van dat der overige commissieleden, brengen wij dit in een afzonderlijk rapport onder uw aandacht.

- Ook wij willen beginnen onze waardering uit te spreken voor de omvangrijke en moeitelijke arbeid van deputaten. Zeer nauwgezet heeft men zich met de materie van het kerkelijk lied beziggehouden.

Hoewel wij de mening van de vier deputaten gaarne respecteren, stemmen wij toch niet in met hun voorstellen. Wij zijn van mening dat terecht bezwaren kunnen worden aangevoerd tegen aanvaarding van de voor ons liggende bundel. Veel meer waardering hebben wij voor de overwegingen van de drie deputaten die de synode ontraden tot invoering van de bundel over te gaan. Toch menen wij dat de b-voorstellen van de drie deputaten niet ten volle recht doen aan de opdracht van de Generale Synode 1980, waarin nadrukkelijk sprake is van een te nemen 'definitieve' beslissing. Aangezien de drie broeders een beslissing 'in dit stadium' voorstellen, kan hier niet gesproken worden van een definitieve besluitvorming (zie dep. rapport sub 13.2.b.A). Als wij de voorstellen van deze broeders niet integraal overnemen, doen wij dit vooral daarom niet, omdat de Generale Synode 1980 een andere opdracht gaf, en omdat er in de kring

van de kerken behoefte bestaat aan een definitief besluit. Ons voorstel houdt in dat wij uw vergadering ontraden de thans voor u liggende bundel te aanvaarden.

- Er bestaat verschil van inzicht over de juiste interpretatie van de uitspraak van de Generale Synode van Amersfoort 1980.

In tegenstelling tot de overige leden van onze commissie leeft bij ons toch de gedachte, dat de Generale Synode 1980 geen principe-uitspraak deed ten aanzien van het kerkelijk lied. Dit standpunt vinden wij ook verwoord in de overwegingen van de drie deputaten (zie sub 10.2.3.A.I).

Het zal duidelijk zijn dat veel afhangt van de interpretatie van deze synodale uitspraak. Ter argumentatie van onze interpretatie zijn de volgende overwegingen van belang:

- de term 'definitieve' beslissing kan alleen maar betekenen dat nu nog niets vast staat;
- de inhoud van de voorstellen worden onder meer afhankelijk gesteld van de reacties uit de kerken; deze reacties kunnen zodanig zijn, dat nieuw licht valt over de hele materie;
- de synode besloot nadrukkelijk tot handhaving van art. 69 K.O.

Men zou anderzijds uit de uitspraak van de synode, nl. dat de heilige Schrift het zingen van liederen die niet rechtstreeks berijmde Schriftgedeelten zijn, niet verbiedt, kunnen concluderen dat er dus groen licht gegeven is voor een bundel liederen.

Toch behoeft deze uitspraak nog niet te betekenen dat nu het Schriftuurlijke lied binnen de kerken is aanvaard. Ook hier worden immers voorwaarden en garanties gesteld. Bovendien zijn heel veel zaken in de heilige Schrift niet verboden, terwijl dat niet zonder meer betekent dat dit alles de facto is toegestaan. Er zou heel wat veranderen als wij alles zouden aanvaarden, wat in de heilige Schrift niet is verboden.

Ons lijkt deze uitspraak dan ook volkomen ongeschikt en onvoldoende om op grond daarvan over te gaan tot invoering van de bundel.

Als de nieuwtestamentische inbreng in de gemeentezang zo wezenlijk genacht wordt, kan men zich eerder verwonderen, dat een zo 'noodwendige' zaak in de heilige Schrift geen duidelijke onderbouwing krijgt.

- Zeër terecht attenderen de drie deputaten uw vergadering op de uitslag van de gehouden enquête. Hiertoe gaf de Generale Synode 1980 opdracht.

Uit de beschikbaar gekomen getallen kan men aflezen dat ongeveer de helft van de kerken grote moeite heeft met een positief te nemen synodebesluit. Een betrekkelijk klein aantal kerken is van mening dat de bundel er zeker komen moet. Andere stellen de eenheid boven de wenselijkheid van de bundel. We trachten ons in te denken hoe de bundel in de kerken zal worden ontvangen:

- gemeenten, die principiële bezwaren hebben (50%), gaan uiteraard niet vanwege een synodale uitspraak anders zingen; geen gebruik van de bundel.
- gemeenten, die nu reeds uit bv. het Liedboek zingen, zullen wellicht moeite hebben een stap terug te doen: wél gebruik van de bundel?
- gemeenten die de bundel wenselijk achten onder voorbehoud (35%), zullen incidenteel overgaan tot invoering; beperkt gebruik van de bundel.

Vooral ten aanzien van de laatst genoemde categorie gemeenten is er reden tot zorg; men is daar niet en bloc pro of contra, zodat op dit punt verdeeldheid openbaar zal komen. Het blijkt immers dat besluiten uit het verleden in diverse gemeenten geleid hebben tot controversen en moeiten. De Synode van 1974 spoorde echter met klem aan om verdere verwijdering te voorkomen en de eenheid te zoeken en te bevorderen. In dit licht kunnen wij de a-voorstellen van het deputaten-rapport onmogelijk positief beoordelen.

Het zal bv. kunnen voorkomen dat predikanten maar op zeer beperkte schaal voorgaan in gemeenten van ons kerkverband. Ook zullen gemeenteleden niet meer weten wat waar gezongen wordt.

Men kan terecht stellen dat bij niet-invoering de eenheid der kerken niet gered is. Dat is helaas waar. Maar wel accentueert aanvaarding de gebrokenheid der kerken nader en scherper.

- De vraag dringt zich aan ons op: kan invoering van het kerkelijk lied ingepast worden in een wettige verscheidenheid, of wordt door een zodanig besluit de eenheid werkelijk aangetast? Behoort deze kwestie tot de middelmatige dingen?

Indien dit zo ware, kan men terecht zeggen dat door ons een aanslag gepleegd wordt op de christelijke vrijheid. Wij geloven evenwel, dat het hier om meer gaat dan alleen om een liturgische kwestie. In de zang der gemeente gaat het om de belijdenis van Gods daden. Het deputaten-rapport zegt in dit verband: 'De zorg voor de reine prediking van het Evangelie zal zich uitstrekken tot de rechte zorg voor het lied in de eredienst'.

De vier deputaten wijzen later opnieuw op de hechte band tussen prediking en lied: 'Een goede prediking bevordert de liefde tot de Psalmen' (sub 10.1.2.). We zijn dankbaar voor deze opmerking van deputaten, hoewel dit voor hen geen verbod van het kerkelijk lied betekent.

Ook worden de Psalmen door deputaten in verband gebracht met een levende, persoonlijke

prediking van het Woord van God, welke door onze Christelijke Gereformeerde Kerken steeds is begeerd. Hier wordt uitnemend onder woorden gebracht, waarom de Psalmen ons lief zijn. Er is stellig grond voor de gedachte dat het lied in de eredienst behoort tot de meer wezenlijke zaken, en dat het lied in direct verband staat met de inhoud der prediking.

5. Zowel de vier deputaten alsook de drie deputaten komen tot hun voorstellen met een beroep op de eenheid der kerken. De voorstellen zijn uiteindelijk tegengesteld, terwijl het motief daarvoor hetzelfde is. Hiervan blijkt dat er binnen onze kerken over de eenheid fundamenteel anders gedacht wordt. Eenheid is geen eenvormigheid, zo wordt terecht betoogd. Dit zou het geval zijn indien allerlei buiten-kerkordelijke zaken dwingend en strak gereguleerd zouden worden. Maar wat de Kerkorde wel regelt, behoort voor vast en bondig gehouden te worden, en is bepalend voor de eenheid der kerken. Bij afwijzing van de bundel kerkelijke liederen zullen er spanningen optreden in die gemeenten, die de bundel begeren. Wij willen dit bezwaar niet gering achten. Het heeft ons gevoerd tot hernieuwde bezinning met betrekking tot de gronden voor onze overtuiging. Wij verhalen daarom niet dat wij naast praktische, ook inhoudelijke bezwaren hebben tegen aanvaarding van de a-voorstellen. De afwijking van de lijn, in het verleden getrokken, lijkt ons zeer, te zeer ingrijpend en bedenkelijk. Soms kan men terecht andere besluiten nemen dan in het verleden werd gedaan, maar dan moeten er zwaarwegende en onopgeefbare argumenten voor zijn. Het lijkt ons bovendien zo te zijn, dat er soms sprake is van het inslaan van zoveel andere wegen, niet alleen wat betreft de vormen, maar ook wat betreft het wezen. Dat maakt velen en ons met hen, ernstig bezorgd. Wij menen dan ook te moeten waarschuwen voor een ontwikkeling, die veel weg heeft van een ontworteling, waardoor ook de eenheid met het verleden verbroken dreigt te worden. Ook de tegenstanders van de bundel mogen zich voor Gods aangezicht onderzoeken, waarom zij deze opstelling kiezen. We hebben de dure roeping elkaar vast te houden. We stemmen in met het deputatenrapport, dat ook het gevaar van behoudzucht signaleert. De oproep tot verootmoediging geldt ieder van ons. De enige uitweg uit de kerkelijke moeite van dit ogenblik ligt in de vervulling met Gods Geest, en niet in het nemen van welk besluit dan ook. De eigenlijke nood van de kerken ligt niet in de gemeentezang, maar in een gemis van de volle stroom van Gods genade. Zo moeten wij allen onszelf waarschuwen tegen allerlei vleeselijke overwegingen, die krijg voeren tegen de ziel.
6. De vraag kan gesteld worden of bij afwijzing van de voor ons liggende bundel niet een Schriftuurlijk geoorloofde ruimte afgegrensd wordt (zie 10.1.7.). Maar, zo vragen wij ons af, heeft dan de Kerkorde in art. 69 dat ook gedaan in het verleden tot nu toe? De vier deputaten vrezen terecht dat er spanningen en irritaties zullen optreden bij handhaving van art. 69 K.O. in de huidige vorm. Het is goed daarmee te rekenen. Anderzijds kan gezegd worden, dat bij een andere beslissing eveneens spanningen zullen ontstaan. Maar hoe of waar dit ook plaatsvindt: kan ooit handhaving van de Kerkorde gezien worden als een bron van irritatie en onbegrip? Moet hier het gevaar niet onderkend worden van irritatie vanwege de Kerkorde zelf? Is hier niet de structurele vraag naar de betekenis van de Kerkorde in het geding? De oederhavige zaak werd immers besloten en vastgelegd in de Kerkorde waaruit het evidente belang van deze zaak blijkt. Ten aanzien van vertaling en berijming geldt dat nog niet eens, zodat deze zaak van meer belang geacht moet worden. Wordt de te verwachten moeite ook niet mede bevorderd door de illegitieme praktijk, die onder ons bemerkt kan worden? Helas hebben enkele gemeenten geen synodaal besluit afgewacht, zodat nu in die gemeenten diverse gezangen gezongen worden, welke niet kerkordelijk goedgekeurd zijn. Maar is het de weg om eerst tegen de Kerkorde in te gaan, en daarna te vragen om aanpassing van de Kerkorde?
7. Wij achten het een bezwaar tegen een eigen kerkelijke bundel, dat onze kerken daardoor geïsoleerd komen te staan van de overige kerken van de Gereformeerde Gezindte. Het verdient alle aanbeveling te zoeken naar zaken, die de gemeenschap onderstrepen. We zouden de Stichting Geestelijk Lied Gereformeerde Gezindte willen stimuleren om tot één gezamenlijke bundel te komen voor gezin, school en vereniging. Het kan tot zegen zijn als de nieuw gevormde bundel zou kunnen functioneren in de nieuw gevormde stichting.
8. Er kan een parallel getrokken worden met de plaats van de apocriefe boeken. Daarover heeft onze belijdenis gezegd: 'Dewelke de kerk wel lezen kan, en daaruit ook onderwijzing nemen, voor zover zij overeenkomen met de canonieke boeken. Maar zij hebben zulk een kracht en vermogen niet, dat men door enige getuigenis van deze enig stuk des geloofs of der christelijke religie zou kunnen bevestigen; zo ver is het vandaar, dat zij de autoriteit van de andere, heilige boeken zouden vermogen te verminderen' (art. 6 NGB).

9. Voorstellen:

Samenvattend stellen wij uw vergadering het volgende voor:

- deputaten dank te zeggen voor de omvangrijke arbeid welke door hen werd verricht;
- het voorstel van de vier deputaten, vermeld onder 13.2.a, niet over te nemen;
- het voorstel van de drie deputaten, vermeld onder 13.2.b, gewijzigd over te nemen in die zin, dat de woorden 'in dit stadium' komen te vervallen, waardoor aan de intentie van de instructie van de particuliere synode van het Oosten is voldaan.
- de door deputaten geselecteerde bundel liederen in handen te geven van de Stichting Geestelijk Lied Gereformeerde Gezindte.

F. van Holten.
P. Roos.

BIJLAGE 49

Art. 120

Rapport 4a meerderheid commissie II betreffende het onderzoek kerkelijk lied (voorstellen)

Aan het slot van de eerste zittingsweek heeft de generale synode de commissie opgedragen haar oordeel te geven over de voorstellen van ds. B. van Smeden, ds. J. H. Velema, ds. J. Westerink en het amendement van diaken D. M. van der Leeden. Bij de beoordeling van een en ander dienden door de commissie uiteraard ook de preadviezen van de hoogleraren te worden betrokken.

Het voorstel van ds. B. van Smeden en het amendement van diaken D. M. van der Leeden bewegen zich op de lijn van de voorstellen van deputaten 13.2.a. Het voorstel van ds. J. H. Velema behelst een tussenoplossing, bedoeld om de generale synode uit de impasse van dit moment te helpen. Kort aangeduid komt het prioriteitsvoorstel van ds. J. H. Velema neer op het natrekken van de mogelijkheid het aantal berijmde Schriftgedeelten nog verder uit te breiden, een gedachte die ook door enkele preadviseurs is uitgesproken. Het door ds. J. Westerink ingediende voorstel houdt in dat de generale synode eerst uitspraak doet terzake van de aangeboden liederenbundel als geheel, maar in de eerste zittingsweek heeft deze broeder-afgevaardigde zijn voorstel mondeling aangevuld met dezelfde suggestie terzake van de berijmde Schriftgedeelten als door ds. J. H. Velema is gedaan.

Na een eerste gedachtenwisseling binnen de commissie zelf, heeft uitvoerig overleg met deputaten plaatsgevonden. Aansluitend aan dit overleg heeft uw commissie zich beraden over het advies dat zij uw vergadering zou moeten geven.

Bij alle waardering voor pogingen om in de zaak van het kerkelijk lied tot een voor ieder aanvaardbare en bevredigende oplossing te komen, bestaat binnen de commissie ernstige twijfel rond de vraag of met het zoeken naar tussenoplossingen in deze zaak door de generale synode wel de juiste weg zou worden gegaan.

Uit het overleg met deputaten is de indruk overgehouden dat uitbreiding van het aantal nu beschikbare berijmde Schriftgedeelten, althans op korte termijn, nauwelijks realiseerbaar is. In eigen land zijn daarvoor niet meer bronnen beschikbaar dan door deputaten voor het kerkelijk lied zijn aangeboord, terwijl bij gebruikmaking van buitenlandse bronnen niet gering moet worden gedacht over de moeite om de intentie van liederen in andere talen op duidelijke en Schriftgetrouwe wijze in de eigen taal te transponeren. Van de zijde van deputaten kwam duidelijk naar voren dat het aantal aangeboden berijmde Schriftgedeelten zeker groter had kunnen zijn, wanneer het materiaal daartoe in ruimere mate voorhanden zou zijn geweest. Een verdere studie op dit punt zou opnieuw zeer veel tijd en energie vragen, waarbij nut en offer waarschijnlijk niet in balans te brengen zouden zijn.

Buiten dit alles is er nog een ander aspect dat uw commissie minstens zo zwaar weegt. Behalve door enkele kerkeraden in hun reacties aan deputaten, is in geen enkele instructie of op andere wijze aan de generale synode kenbaar gemaakt dat dringende behoefte zou bestaan aan nog meer berijmde Schriftgedeelten. Aan de orde is het door de vorige generale synode onderkende en in de vorm van een nader onderzoek door deputaten voorlopig gehonoreerde verlangen van een aantal kerken, om naast de Psalmen en de berijmde Schriftgedeelten een aantal Schriftuurlijk verantwoorde geestelijke liederen te mogen zingen en daarvoor wordt van de Generale Synode 1983 door de kerken een uitspraak verwacht. In dit verband zij er op gewezen dat deputaten in hun voorstellen onder 13.1 de generale synode vragen de berijmde Schriftgedeelten als één geheel vormend met de voorgelegde Schriftuurlijke liederen te beschouwen en te behandelen. Nog in het laatste gesprek met deputaten werd er op gewezen dat het maken van een selectie uit de bundel moet worden ontraden. Er staan liederen in die zeer direct op de bijbel toegespitst zijn en liederen waarbij daarvan in directe zin iets minder sprake is. De bundel heeft een bepaalde compositie en dat maakt het gewenst het geheel, zoals

het nu voor ons ligt, intact te laten. Nog meer 'zeven' zou om principiële en praktische redenen erg moeilijk zijn. Wanneer in een zaak als deze moet worden gezocht naar constructies die een tussenoplossing bedoelen, waarmee de een niet gelukkig en de ander niet al te ongelukkig is, dan moet uw commissie dat een besluit daarover weinig innerlijke waarde heeft. Het zal moeten worden aangemerkt als een product van menselijke vindingrijkheid, waaraan geestelijke spontaniteit en overtuiging ontbreken, nog daargelaten dat een aantal kerken iets in handen wordt gegeven waarom men niet heeft gevraagd. De commissie beseft zeer wel dat onze kerken in het verleden, bij de behandeling van controversiële zaken in haar breedste vergadering, meerdere malen de toevlucht tot compromis-oplossingen hebben genomen en dat die oplossingen in méér dan één geval het heil van de kerken echt ten goede zijn gekomen. Het ging dan echter om zaken waarvan de genomen besluiten een betrekkelijke genoegdoening voor allen in de kerken konden inhouden. In de zaak die uw vergadering nu bezighoudt ligt dat anders. Een deel van de kerken heeft een gericht verlangen kenbaar gemaakt. De vorige generale synode heeft dat verlangen als legitiem aangemerkt. Onder aanroeping van de naam des Heren is een onderzoek naar de mogelijkheid tot honorering van dat verlangen in gang gezet. Nu het resultaat van dat onderzoek beschikbaar is en in de generale synode inhoudelijk een positieve beoordeling heeft gekregen, rest nog slechts op het langs reguliere weg kenbaar gemaakte verlangen van die kerken een eerlijk 'ja' of 'neen' te laten horen.

Met eventuele aanvaarding van het voorstel van ds. J. H. Velema op het punt van uitbreiding van de berijmde Schriftgedeelten zou, afgezien van de 'technische' merites daarvan, slechts een synodaal compromis worden bereikt en geen oplossing die wezenlijk aan de in een deel van de kerken levende behoefte aan Schriftuurlijke liederen tegemoet komen. Daarom meent de commissie uw vergadering met stelligheid te moeten ontraden de beraadslagingen en de besluitvorming rond de zaak van het kerklied in deze richting om te buigen.

Door één van de broeders peadviseurs is de gedachte uitgesproken de aangeboden bundel Schriftgetrouwe liederen en berijmde Schriftgedeelten als proefbundel de kerken voor te leggen, met de afspraak dat opnieuw te benoemen deputaten over het resultaat daarvan op de volgende synode zullen rapporteren. Hoewel ook deze gedachte als tussenoplossing sympathie verdient, is uw commissie toch van oordeel dat daaraan te veel praktische moeilijkheden kleven. Alleen al de vraag hoe te handelen wanneer de uitslag van de proef negatief zou zijn, bergt niet te overziene moeiten in zich.

Naar het oordeel van uw commissie vragen in uw vergadering slechts twee vragen om een duidelijk antwoord, namelijk of iets dat in het licht van Schrift en belijdenis bevonden is aanvaardbaar te zijn, met een beroep op Schrift en belijdenis aan elkaar kan worden onthouden resp. kan worden verboden en in de tweede plaats welke invulling het in de stukken en in de discussies steeds weer gebruikte woord 'eenparigheid' in dit verband moet krijgen. Met name over de laatste vraag, die sterk samenhangt met de eerste, is in de commissie uitvoerig van gedachten gewisseld. Daartoe bestond temeer aanleiding omdat ds. J. Westerink in zijn voorstel onder 'constateringen' het ontbreken van de nodige eenparigheid als belemmerende factor voor de aanvaarding van de voorstellen van deputaten 13.2.a aanvoert en onder 'overwegingen' met uitspraken van de heilige Schrift die adstrueert. Over de vraag hoe het begrip hier moet worden uitgelegd bestaat binnen de commissie enig verschil van mening. Als geheel volgt de commissie de gedachte dat waar in het Nieuwe Testament, met name in de apostolische brieven, over eenheid wordt gesproken, primair de eenheid in Christus en de verbondenheid in het ene ware geloof wordt bedoeld, maar voor enkele broeders sluit dat de gelijkgerichtheid in de wijze van kerkzijn niet uit. Over de relevantie van de door ds. J. Westerink in dit verband aangehaalde Schriftplaatsen lopen de meningen onder de theologen binnen de commissie nogal uiteen.

Wanneer eenheid hier vooral ook in de zin van gelijkgerichtheid en eenvormigheid in alle kerkelijk handelen zou moeten worden verstaan, ontstaat er wel enige onduidelijkheid met betrekking tot de besluiten van de Generale Synode van 1980 ten aanzien van het kerkelijk lied. Wetend hoe de verhoudingen binnen ons kerkelijk leven zijn en kunnende veronderstellen dat deze in de periode tussen de vorige en deze generale synode niet anders zouden komen te liggen, heeft de Generale Synode van 1980 toch geen verhindering gezien om aan het onderzoek naar het kerklied vervolg te geven en de aanvaarding van Schriftuurlijke liederen naast de Psalmen en de berijmde Schriftgedeelten voor mogelijk te houden. Zou de Generale Synode van 1980 misschien voor ogen hebben gehad dat gelet op de bestaande verhoudingen binnen onze kerken van integrale aanvaarding en toepassing van een liederenbundel nimmer sprake zou kunnen zijn, maar wel dat het ene deel van de kerken het andere deel het gebruik van een verantwoord getoetste bundel in broederlijke liefde zou willen gunnen? In dit verband zou er naar het oordeel van uw commissie meer duidelijkheid moeten zijn over wat de Generale Synode 1980 onder 6 sub 1 en 2 heeft uitgesproken, speciaal over de te betrachten grote voorzichtigheid. Is daarbij ook bedoeld op de eventuele aanwezigheid of afwezigheid van eenparigheid in de kerken of allereerst en uitsluitend op het streven naar een resultaat dat in het licht van Schrift en belijdenis kwalitatief verantwoord zou zijn en dat kwantitatief de unieke positie van de Psalmen onverlet zou laten?

Een ander punt van discussie in de commissie was de vraag of aanvaarding van de bundel werkelijk tot gevolg zou hebben dat kerken, die zich in de liturgie nu reeds ver van de onder ons geldende afspraken hebben verwijderd, zich bij aanvaarding van de bundel nu ook metterdaad tot het zingen uit deze bundel zouden gaan beperken. Enkele broeders meenden het tegendeel te moeten vrezen. De meerderheid van de commissie is echter van oordeel dat bij aanvaarding van de bundel van elke kerk in goed christelijk vertrouwen mag worden verwacht dat men zich voor de toekomst binnen de krijlijnen van de kerkelijke afspraken ten dezen zal bewegen. Bij aanvaarding zou op dit punt in elk geval van herstel van eenheid kunnen worden gesproken.

Uw commissie is van mening dat aan alles wat in uw vergadering tot nu toe over deze zaak is gezegd weinig nieuwe gedachten meer kunnen worden toegevoegd. Het zoeken naar nieuwe woorden pro en contra heeft weinig zin. In diepe ernst heeft de commissie nagedacht over de vraag op welke wijze de Generale Synode 1983 in deze zaak tot een verantwoorde beslissing zou kunnen komen. Het antwoord was: NIET DOOR SIMPELE STEMMING ALLEEN. Voorwaarde voor een uitspraak die de Here welgevallig is en die tot heil van de kerken kan zijn is, dat de broeders-afgevaardigden in biddend opzien tot de Koning der Kerk trachten te ontsijgen aan de sfeer van tegenstellingen en meningsverschillen waardoor kerkelijke besluiten en uitspraken vaak worden gestempeld. Nodig is een krachtig gebed om de verlichting met de Heilige Geest, van Wie de kerk gelooft en belijdt dat Hij in alle waarheid leidt en onder Wiens gezag wij alle overwegingen en inzichten van onze klein-menselijke geest gevangen hebben te leggen. De werking van de Heilige Geest geschiedt niet buiten het Woord om.

De te nemen beslissing zal dan ook de toets van de kritiek van het Woord van God moeten doorstaan, wil zij waarlijk verantwoord zijn. Dat legt een niet geringe verantwoordelijkheid op uw vergadering.

De geschiedenis van de kerk van alle eeuwen bevat meer dan één bewijs dat de Heilige Geest, dwars door alle soms hoog oplopende meningsverschillen heen, de kerk van Christus tot uitspraken en besluiten bracht, waarachter door vóór- en tegenstanders van bepaalde zaken de sturende hand van de Koning der Kerk mocht worden gezien. Er is geen reden om aan te nemen dat het de vergadering van de Generale Synode 1983 aan de werking van die Heilige Geest zou hoeven te ontbreken, tenzij zij er niet in waarheid om zou bidden.....

Vanuit deze overtuiging, die overigens het gevoel van de gehele commissie weergeeft, menen de commissieleden ds. J. Jonkman, ds. K. J. Velema, ouderling J. ter Wee en ouderling D. Koole te moeten blijven bij hun in rapport 4 vervatte overwegingen en gedane voorstellen.

Voorstellen

Overwegend dat

- binnen een deel van de kerken een legitiem verlangen leeft om naast de Psalmen het nieuwtestamenteische heil ook met Schriftuurlijke liederen te bezingen;
- deputaten in opdracht van de Generale Synode 1980 en onder Gods zegen erin geslaagd zijn een bundel liederen samen te stellen die aan de criteria van Schrift en belijdenis voldoet;
- binnen de gemeente van Christus geen bindingen aan elkaar kunnen worden opgelegd, tenzij de waarheid van de heilige Schrift en de binding aan de gereformeerde belijdenis in geding zou zijn;
- aanvaarding van de voorgestelde bundel de eenheid in de zin van liturgische eenvormigheid eerder zal bevorderen dan bedreigen;

constaterend

dat naar het oordeel van alle deputaten de aangeboden bundel zonder restrictie kan worden aangemerkt als een verzameling Schriftgetrouwe liederen, welk oordeel ter synode niet is weersproken;

stellen de bovengenoemde commissieleden uw vergadering voor

- uit te spreken, dat de Schriftberijmingen en gezangen, door deputaten in een bundel samen gebracht, Schriftuurlijk en confessioneel verantwoord zijn;
- uit te spreken, dat deze liederenbundel geschikt is voor gebruik in de eredienst;
- opnieuw deputaten te benoemen, die tot taak hebben de uitgave van de bundel te verzorgen;
- de redactie van artikel 69 K.O. als volgt in overeenstemming met deze besluiten te brengen: 'In de eredienst zullen de 150 Psalmen worden gezongen, alsmede berijmde Schriftgedeelten en Schriftuurlijke liederen, vastgesteld door de generale synode. De plaats van de Schriftuurlijke liederen zal in de eredienst ondergeschikt zijn aan die van de Psalmen en andere berijmde Schriftgedeelten'.
Bij alle instemming met de grondgedachte van dit rapport menen de commissieleden ds. P. Roos en ouderling Van Holten de intentie te moeten volgen van het voorstel van ds. J. Westerink en

stellen zij uw vergadering voor dit voorstel over te nemen, met dien verstande dat onder besluit sub 3 dient te worden gelezen:

'opnieuw deputaten te benoemen met de opdracht, om in overeenstemming met het bepaalde in art. 69 K.O. te zoeken naar een uitbreiding van het aantal door de generale synode vast te stellen berijmde Schriftgedeelten, waarbij onder 'berijmd Schriftgedeelte' dient te worden verstaan wat de Generale Synode 1980 art. 145 heeft uitgesproken: een bewerking in liedvorm van een aaneengesloten passage uit de heilige Schrift, waarin de oorspronkelijke tekst trouw wordt gevolgd'.

D. Koole - rapporteur.

BIJLAGE 50
Art. 120

Rapport 4a minderheid commissie II betreffende onderzoek kerkelijk lied (voorstellen)

In overleg met de rapporteur van Commissie II, br. D. Koole, geven ondergetekenden, de brs. F. van Holten en P. Roos, gaarne de volgende toelichting bij het door de rapporteur opgestelde rapport: Wij stemmen geheel overeen met de overige leden van onze commissie in de reeds uitgesproken gedachte, dat in dit stadium een definitieve beslissing ten aanzien van het kerkelijk lied dringend gewenst is.

Ook wij zijn van mening dat een tussenoplossing in deze zaak door vrijwel niemand wordt begeerd. In afwijking van de overige leden van de commissie menen wij echter, dat aanvaarding van de deputaten-bundel niet gewenst is. Wij raden uw vergadering aan het door ons overgenomen voorstel van ds. J. Westerink te aanvaarden.

In dit voorstel wordt met een beroep op de eenheid der kerken gepleit voor handhaving van artikel 69 K.O. in de huidige vorm. Wij menen dat aanvaarding van de voorliggende bundel de eenheid der kerken in geen deele dient. De later door ds. Westerink bijgevoegde amendering nemen wij ook over. Deze luidt:

'Opnieuw deputaten te benoemen met de opdracht om in overeenstemming met het bepaalde in art. 69 K.O. te zoeken naar een uitbreiding van het aantal door de generale synode vast te stellen berijmde Schriftgedeelten, waarbij onder 'berijmd Schriftgedeelte' dient te worden verstaan wat de Generale Synode 1980 (Acta, art. 145) heeft uitgesproken: een bewerking in liedvorm van een aaneengesloten passage uit de heilige Schrift, waarin de oorspronkelijke tekst getrouw wordt gevolgd'.

Dit amendement dient gelezen te worden in plaats van hetgeen onder punt 3 van het besluit aanvankelijk werd voorgesteld. Dit amendement, afkomstig uit het voorstel van ds. J. H. Velema, wordt niet beschouwd als een compromis, want het wordt vergezeld van een definitief besluit ten aanzien van het kerkelijk lied.

Enkele proefadviezen, met name dat van prof. dr. W. van 't Spijker, zijn mede opgenomen in dit amendement. De gedachte van een proefbundel hebben wij gemeend te moeten afwijzen, omdat reeds uit de reacties van de kerken duidelijk kan zijn hoe de kerken oordelen over deze zaak.

Daarbij kan de vrees niet ongegrond genoemd worden dat een eventuele proefbundel niet meer weg te denken is, ook indien daartegen in een later stadium bezwaren zouden worden ingebracht.

F. van Holten.
P. Roos.

Bijlage: voorstel ds. J. Westerink.

Voorstel ds. J. Westerink

De Generale Synode,
kennis genomen hebbend van
het rapport van deputaten voor het onderzoek naar het kerkelijk lied;

constaterende

1. dat deputaten rapporteren, dat uit de reacties uit de kerken blijkt dat de nodige eenparigheid om tot het vrijgeven van een eigen bundel Schriftgetrouwe liederen te komen, ontbreekt;
2. dat het feit, dat twee particuliere synoden een instructie indienden met de strekking te blijven bij de huidige redactie van art. 69 K.O., eveneens te kennen geeft dat er geen eenparigheid in de kerken bestaat ten aanzien van het overgaan tot het zingen van Schriftgetrouwe liederen naast de Psalmen en berijmde Schriftgedeelten;

overwegende

1. dat het naar de Schrift de roeping der kerk is om de eenheid, ook in het kerkverband, te bewaren (1 Cor. 4 : 17; 11 : 2, 16; 14 : 33), zeker ook in zaken de liturgie betreffende (Rom. 15 : 6; 1 Cor. 1 : 10);
2. dat het besluit van de Generale Synode van 1980 'dat de heilige Schrift het zingen van liederen die niet rechtstreeks berijmde Schriftgedeelten zijn niet verbiedt' verschillend wordt getaxeed, maar dat deze synode ook uitsprak dat het toch ook eis van Gods Woord is om in het licht van de uitspraken der kerk grote voorzichtigheid te betrachten, en daarom het nemen van een definitieve beslissing in belangrijke mate afhankelijk stelde van de eenheid der kerken;
3. dat de Generale Synode van 1974 dringend oproep alles te doen om de eenheid van de kerken te bevorderen en alle symptomen van verwijdering tegen te gaan en weg te nemen (Acta G.S. 1974, art. 196);

van oordeel

1. dat het 'niet verbieden' niet per consequentie inhoudt, dat het naar de Schrift is om het wel te doen;
2. dat de beslissing om iets dat niet verboden wordt, toch niet in te voeren, naar eis van de Schrift mede bepaald wordt door de verantwoordelijkheid voor het geheel der kerken;
3. dat een dergelijke beslissing, in verantwoordelijkheid tegenover het Woord van God, ten aanzien van een bestaande kerkelijke bepaling genomen, niet gezien kan en mag worden als een aantasting van de vrijheid der kerken;

voorts van oordeel

1. dat het gebruik maken van de bundel, die door deputaten is samengesteld, de eenheid der kerken niet zal bevorderen, maar de verwijdering zal vergroten, hetgeen met bovenstaande overwegingen in strijd moet worden geacht;
2. dat door de Generale Synode van 1980 de mogelijkheid is opgehouden om tot een zodanige beslissing te komen, dat de kerken blijven bij het standpunt dat in de eredienst die liederen gezongen zullen worden, die de berijmingen zijn van oud- en nieuwtestamentische Schriftgedeelten (Acta G.S. 1980, pag. 208/209);
3. dat de daarbij genoemde argumenten a-e van grote betekenis zijn, namelijk:
 - a. de heilige Schrift verplicht ons niet tot het nemen van een andere beslissing;
 - b. dit standpunt sluit het meest aan bij wat door de kerken, in wier traditie wij staan, in het verleden is bepaald;
 - c. de Psalmen zijn voor de nieuwtestamentische gemeente van onvervangbare waarde; zij bezingen in profetische taal het heilshandelen Gods in Christus;
 - d. aan de roeping tot het bewaren van het Woord van God wordt zo op de meest strikte wijze gestalte gegeven;
 - e. zo worden in ieder geval niet via het zingen van liederen die geen berijmde Schriftgedeelten zijn dwalingen verbreid;
4. dat op grond van het rapport van deputaten voor het onderzoek naar het kerkelijk lied, uitgebracht aan de Generale Synode van 1980, gezegd kan worden, dat, wanneer de gemeente de oudtestamentische Psalmen zingt, zij ook daarin bezingt het volle heil van God in Christus, in Wie immers ook de Psalmen hun vervulling hebben gevonden, en daarmee ook de nieuwtestamentische heilsopenbaring niet wordt veronachtzaamd;
5. dat wat in de eredienst gezongen wordt kerkordelijk is geregeld, waaruit het grote belang van deze zaak blijkt, en dat generale synoden in het verleden een en andermaal hebben uitgesproken te blijven bij het bepaalde in art. 69 K.O., waardoor het belang van deze zaak opnieuw is onderstreept;
6. dat het betrachten van de eenheid, in liefde en waarheid, de bereidheid behoort mee te brengen om van zaken, die op zichzelf met Gods Woord niet in strijd geacht behoeven te worden, geen gebruik te maken;
7. dat de kerken naar kerkelijke stijl en christelijke inzetten zich zullen houden aan wat bij gemeenschappelijk akkoord is en wordt bepaald;
8. dat de door deputaten gepresenteerde liederenbundel een waardevolle bijdrage kan leveren in de totstandkoming van de interkerkelijke bundel voor gezin, school en vereniging;

besluit

1. deputaten hartelijk dank te zeggen voor hun omvangrijke en moeitelijke arbeid en uit te spreken dat door deze arbeid voldaan is aan de opdracht van de Generale Synode van 1980 (Acta, art. 156);
2. te blijven bij het bepaalde in art. 69 K.O.: 'In de eredienst zullen de 150 Psalmen gezongen worden, alsmede berijmde Schriftgedeelten, door de generale synode vast te stellen';
3. de door deputaten geselecteerde bundel liederen in handen te geven van de Stichting Geestelijk Lied Gereformeerde Gezindte.

BILAGE 51
Art. 78, 160, 161

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR DE GEESTELIJKE VERZORGING VAN GEHANDICAPTEN EN BEHARTIGING VAN HET ZIEKENHUISPASTORAAT

1. Algemeen

Sedert de Generale Synode van 1980 hebben deputaten hun aandacht gericht op de zorg voor de gehandicapte en zieke medemens. Opnieuw blijkt daarbij telkens weer hoe breed en schier onbegrensd dit werkgebied is, alsook hoe beperkt de mogelijkheden van deputaten zijn. Dit besef maant tot bescheidenheid en doet anderzijds dankbaar zijn voor de aandacht die door de kerken in groeiende mate aan de zorg voor gehandicapten en zieken wordt gegeven. Zeker zijn de oproepen gedaan in het kader van '1981, jaar van de gehandicapte' en daarmee verband houdende acties, niet aan de kerken voorbijgegaan. Toch blijkt telkens weer hoe moeilijk het voor velen is 'naast de gehandicapte voort te gaan', het isolement van de gehandicapte te doorbreken. Dat wil zeggen dat gehandicaptenzorg geen specialistenwerk is, dat aan enkelen kan worden overgelaten, maar van ieder wordt gevraagd, ook in de kerk, wellicht juist in de kerk. Bij een grotere betrokkenheid van de gemeente zal ook de gehandicapte zich minder 'bijzonder' voelen.

2. Samenstelling

Van het deputaatschap maken deel uit drs. C. Langbroek, voorzitter, mr. W. Bijleveld, mw. C. C. Hakkenberg-van Kooten Niekerk, A. van der Kruk, mw. M. C. Nieuwland, mw. N. Ribbens-Evers, ds. A. van der Veer. In de verslagperiode werd de secretaris br. A. van der Kruk wegens gezondheidsredenen genoodzaakt zich te beperken. Aanvankelijk werd mw. M. de Graaf-Floor te Bunnik, secretaris van de Werkgroep Recreatie Gehandicapten bereid gevonden een deel van de werkzaamheden waar te nemen. In een later stadium nam br. W. Bijleveld het secretariaat over, waarbij mw. de Graaf-Floor als notulist bleef fungeren. Taken als algemeen secretaris van de samenwerkende deputaten voor de geestelijke verzorging van doven alsmede secretaris van de landelijke stuurgroep voor de geestelijke verzorging van doven werden eveneens door br. Van der Kruk neergelegd. De plaats in deze organisaties bleef hij namens deputaten innemen. Mw. M. C. Nieuwland moest geruime tijd wegens ziekte verzuimen, doch kon in een later stadium weer aan het werk deelnemen. Mw. N. Ribbens-Evers heeft te kennen gegeven niet voor herbenoeming in aanmerking te willen komen. Deputaten achten het nodig in deze vacature te voorzien alsmede het aantal deputaten uit te breiden met één en te brengen op acht. Deze uitbreiding maakt het mogelijk het werk per sector te laten verrichten door twee deputaten.

3. Vergaderingen

In de verslagperiode kwamen deputaten 12 maal bijeen. Daarnaast werd 10 maal vergaderd in samenwerkingsverband met de Hervormde Commissie en de Gereformeerde Deputaten voor de geestelijke verzorging van doven. Driemaal werd door deputaten een contactdag belegd met predikanten, naar art. 6 K.O. werkzaam in de gehandicaptenzorg en het ziekenhuispastoraat. Besprekingen vonden plaats met deputaten A.D.M.A. Medegewerkt werd in de Stuurgroep voor doven, in de Werkgroep Recreatie Gehandicapten en de Commissie Integratie van de gehandicapte in de gemeente. Deputaten vermelden voorts op verzoek van deputaten Kerkelijk Administratief Bureau, dat naar hun oordeel het komen tot een Centraal Bureau zoals voorgesteld in het rapport van 7-1-1983 een goede zaak is, waaraan zij naar vermogen zullen meewerken.

4. Doven

Dankbaar vermelden deputaten dat ds. J. J. de Jonge het beroep aannam van de kerk te Zwolle om te dienen naar art. 6 K.O. voor de geestelijke verzorging van doven. Op 28 sept. 1980 vond de bevestiging plaats door de voorzitter van deputaten drs. C. Langbroek. In deze druk bezochte dienst waren ca. 200 doven aanwezig. Ds. De Jonge heeft zich in deze bijzondere arbeid snel ingewerkt en zich met enthousiasme ingezet. Vooraf werd een commissie, bestaande uit doven van de drie samenwerkende kerken, bij de kennismaking met ds. en mevr. De Jonge betrokken. Een waarderend rapport werd door de commissie aan de samenwerkende deputaten uitgebracht. Deputaten spreken graag hun waardering uit voor de wijze waarop ds. De Jonge en zijn vrouw hun plaats innemen tussen de doven, de collega's dovenpastores en andere medewerkers. Er is dankbaarheid voor het feit dat met de intrede van ds. De Jonge in dit werk in de vacature van ds. P. J. Madern mocht worden voorzien. Daardoor kon het landelijk werkgebied weer door drie dovenpastores bewerkt worden. De verdeling werd als volgt geregeld: ds. J. J. de Jonge de provincies Groningen, Friesland, Drenthe, Overijssel en oostelijk Gelderland; ds. J. J. Lamme (geref. predikant) de provincies zuidelijk Gelderland, zuidelijk

Zuid-Holland, Zeeland, Noord-Brabant, Limburg; ds. F. A. L. Franken (berv. predikant) de provincies westelijk Gelderland, Utrecht, Noord-Holland, noordelijk Zuid-Holland. Krachtens de 'overeenkomst van samenwerking' zijn de drie predikanten bevoegd alle ambtelijke handelingen in diensten met doven te verrichten. Aanvankelijk nog woonachtig in Stadskanaal vestigde ds. De Jonge zich met zijn gezin medio 1981 in Zwolle.

Ds. De Jonge woont de vergaderingen van deputaten bij voor zover het de zaken van de geestelijke verzorging van doven betreft. Verder is hij, met de collega's Franken en Lamme, aanwezig op de vergaderingen van de samenwerkende deputaten voor doven en de van hen uitgaande stuurgroep geestelijke verzorging van doven, het uitvoerend en adviserend orgaan van de samenwerkende deputaten. De drie dovenpastores rapporteren per kwartaal schriftelijk aan alle deputaten. Maandelijks komen zij in werkbijeenkomst bijeen. Tot de werkzaamheden behoren het voorgaan in diensten met en voor doven, het houden van catechisaties, bijbelkringen, het leiden van huwelijksbevestigingen, begrafenissen, het doen van huis- en ziekenbezoeken, het adviseren van predikanten, kerkeraden, plaatselijke en regionale interkerkelijke commissies voor de geestelijke verzorging van doven en het bijwonen van vergaderingen. Een brede taak in een omvangrijk gebied, elk met ca. 800 kerkelijke doven.

Bij de verdeling van het totale werkgebied werd 'De Gelderhorst', het protestants christelijk tehuis voor bejaarde doven te Ede, aan ds. De Jonge toegedacht, die hieraan in samenwerking met vertegenwoordigers van de Edese kerken aandacht geeft.

Gedurende de inwerkperiode tot 1 mei 1981 werd de geestelijke verzorging van 'De Gelderhorst' nog waargenomen door br. A. Schütten te Amersfoort, die per genoemde datum om gezondheidsredenen deze taak neerlegde. Deputaten hebben br. A. Schütten de dank en erkentelijkheid van de samenwerkende deputaten betuigd voor de ambitieuze wijze waarop hij enkele jaren in de vacante periode zich voor de geestelijke verzorging van de bewoners heeft ingezet.

De Stuurgroep heeft zich in opdracht van de samenwerkende deputaten beziggehouden met het onderhouden van contacten met de 20 in Nederland bestaande plaatselijke of regionale Interkerkelijke Commissies voor de geestelijke verzorging van doven, alsmede met de ca. 25 voorgangers in dovendiensten. Jaarlijks worden zowel met de interkerkelijke commissies als met de voorgangers contactdagen belegd, ter wederzijdse informatie en stimulering. In de laatste tijd worden vragen gesteld met betrekking tot het ambtelijk karakter van de speciale dovendiensten en de bevoegdheid van de zgn. leken-voorgangers in deze diensten. Op enkele contactdagen met de interkerkelijke commissies en met voorgangers zijn genoemde vragen besproken. Een van de vragen is of in deze diensten voor doven, waarin veelal een niet-predikant voorgaat, het uitspreken van de zegen aan de doven mag worden onthouden. Samenwerkende deputaten beraden zich thans op deze met het bijzondere werk samenhangende vragen.

Ten behoeve van de doven werd in de verslagperiode jaarlijks tweemaal een kerkdienst met doven via de televisie uitgezonden. Daarvan werd in de roulatie met de hervormde en de gereformeerde dovenpastor één dienst door ds. De Jonge verzorgd. Voor hen die van de normale Woordverkondiging verstoken zijn, hebben deze uitzendingen grote betekenis. In het bijzonder geldt dit voor die doven die evenmin in staat zijn dovendiensten te bezoeken en die derhalve volledig op via de televisie gebrachte diensten zijn aangewezen. Zij zijn op deze wijze voor de Woordverkondiging bereikbaar, zij het met een wel zeer minimale frequentie, die elke mogelijkheid tot uitbreiding doet aangrijpen.

Met dankbaarheid mogen deputaten - samen met die van de Hervormde en de Gereformeerde Kerken - vaststellen, dat er in de kerken geleidelijk aan meer bekendheid met en begrip voor de doofheid en haar problemen gevonden wordt. Daaraan ligt zeker de intensieve arbeid van de dovenpastores en het toenemende aantal gecombineerde diensten van horenden en doven ten grondslag.

5. Verstandelijk gehandicapten

Evenals in voorgaande perioden werd getracht contactdagen te beleggen met verpleegkundigen, ouders en anderen, die betrokken zijn bij de begeleiding van verstandelijk gehandicapten. De belangstelling voor deze contactdagen verminderde echter geleidelijk. In 1981 moest een vastgestelde contactdag wegens te geringe belangstelling worden geannuleerd, waarop deputaten besloten in de regelmaat van deze bijeenkomsten een pauze in te lassen. Geen gebrek aan belangstelling is er bij jongeren die zich voor gehandicapten inzetten. Er is ook een duidelijke groei bij predikanten en kerkeraden merkbaar van het besef, dat de kerk ten opzichte van hen een taak heeft. Een van die taken is het brengen van de blijde boodschap op hun niveau. Het is verbeugend, dat steeds meer kerken en voorgangers zich voor dit werk inzetten; echter, het blijft noodzakelijk, dat meer broeders zich bereid tonen aan dit werk een bijdrage te leveren. Met de predikanten die naar art. 6 K.O. als geestelijk verzorger op dit terrein werkzaam zijn, onderhouden deputaten contacten.

Met leedwezen vermelden deputaten het overlijden op 7 oktober 1980 van ds. A. Rebel. Sedert 30 mei 1978 was hij geestelijk verzorger van o.a. 'Naarderbeem'. Het was hem slechts kort gegeven in deze bijzondere arbeid onder chronisch zieken en verstandelijk zwakken met een warme inzet werkzaam te

zijn. Dankbaar denken deputaten aan de arbeid die door hem op deze speciale plaats werd verricht. Een vreugdevolle dag was 10 augustus 1980, toen ds. E. E. Slofstra zich naar art. 6 K.O. als geestelijk verzorger aan de Dr. Mr. Willem van de Berghstichting te Noordwijk verbond. Deputaten waren daarbij getuige van een grote en enthousiaste belangstelling van de zijde van de verstandelijk gehandicapte bewoners. Het voorgaan in diensten met deze bewoners, het onderhouden van contacten met hen en met begeleiders, het bezig zijn op het brede terrein van deze pastorale arbeid is een taak en opdracht die bijzondere aandacht vraagt.

In deze arbeid werkten de predikanten D. Coppoolse en S. Wijnsma ook in de afgelopen periode resp. in het Verpleeghuis 'Der Boede' op Walcheren en 'Het Zonnehuis' te Zwolle. In deze tehuizen behoeven chronisch zieken de aandacht. Dit geldt ook familieleden en nabestaanden in gevallen van overlijden. Niet zelden behoren inwoners in deze en andere tehuizen in de terminale fase van hun leven tot de vergeten groepen. Daarbij gaat ook de kerk niet altijd vrijuit. Deputaten ontvingen jaarlijks schriftelijke verslagen van het werk van de di. D. Coppoolse, E. E. Slofstra en S. Wijnsma.

6. Lichamelijk gehandicapten

Aan deze groep werd aandacht gegeven door de Werkgroep Recreatie Gehandicapten, waarin deputaten vertegenwoordigd zijn door mw. C. C. Hakkenberg-van Kooten Niekerk en ds. A. v. d. Veer. Verder hebben daarin zitting mw. M. de Graaf-Floor, secretaris, mw. A. van 't Spijker, be. Bruinink en ds. M. de Boer. In de afgelopen periode werd zes maal een vakantieweek voor lichamelijk gehandicapten gehouden en wel van 31 okt. tot 7 nov. '80 in het centrum 'Mens en Samenleving' te Lunteren; van 21-28 mrt. '81 in het 'Roosevelthuis' te Doorn; van 12-19 okt. '81 in 'Mens en Samenleving'; van 6-13 mrt. '82 in het 'Roosevelthuis'; van 20 okt.-6 nov. '82 in 'Mens en Samenleving' en van 19-26 mrt. '83 in het 'Roosevelthuis'. Veelal met medewerking van diaconieën namen in totaal ca. 300 gehandicapten aan deze zes weken deel. Telkens weer blijken deze weken voor leden uit hetzelfde kerkverband in een behoefte te voorzien. Deskundigen en andere medewerk(st)ers verlenen vrijwillig medewerking in deze weken. Helaas leiden de noodzakelijke aangepaste voorzieningen tot een hoge pensioenprijs die, met soms extra hoge kosten voor aangepast vervoer, gasten en diaconieën voor financiële offers plaatsen. Om hen voor wie de hoge kosten bezwaarlijk zijn enigermate tegemoet te komen, is er bij deputaten behoefte ten gunste van dit werk over extra financiële middelen te beschikken. Deputaten denken daarbij o.a. aan de beschikbaarstelling van het saldo 'Beekbergen', dat onder het hoofd 'Beekbergen' in dit rapport nader wordt aangegeven.

Bijzondere aandacht voor de gehandicapte werd gevraagd in 1981 het 'Jaar van de gehandicapte'. In dit kader werd van de zijde van het Algemeen Diaconaal Bureau van de Gereformeerde Kerken en de Generale Diaconale Raad van de Nederlandse Hervormde Kerk de aandacht van deputaten en van deputaten A.D.M.A. gevraagd voor het zo mogelijk in samenwerking informeren van diaconieën inzake de belangen van de gehandicapte, alsmede voor het in samenwerking organiseren van vakantieweken voor gehandicapten. Met deputaten A.D.M.A. werd overeengekomen deel te nemen aan een met A.D.B. en G.D.R. te vormen Commissie Integratie, met het doel informatie samen te stellen voor periodieke verzending naar de diaconieën inzake de integratie van de gehandicapte in de gemeente en het doen aanbrengen van voorzieningen in kerkgebouwen ten behoeve van de gehandicapte. In deze commissie hebben beide deputaatschappen een vertegenwoordiger. Gelet op de reeds bestaande contacten van A.D.M.A. met A.D.B. en de diaconieën werd aan de vertegenwoordiger van A.D.M.A. ruimte gegeven de uitvoering te verzorgen. Ten aanzien van het gezamenlijk verzorgen van vakantieweken namen deputaten een eigen standpunt in. Reeds enkele jaren worden door eerder genoemde werkgroep onder verantwoordelijkheid van deputaten eigen vakantieweken verzorgd. De deelnemers geven daaraan de voorkeur boven deelname aan interkerkelijk georganiseerde weken. De drempel naar de eigen vakantieweek wordt gemakkelijker genomen. Een en ander leidt ertoe, dat onze diaconieën zowel de folder van A.D.B./G.D.R. als van de werkgroep voor deelname aan vakantieweken van deputaten A.D.M.A. ontvangen.

Bij de bezinning op de plaats van de gehandicapte in de gemeente en de taak van de kerk, in het bijzonder van de diaconieën ten opzichte van de lichamelijk gehandicapte bleek meermalen boezem de werkterreinen van deputaten A.D.M.A. en deputaten gehandicapten elkaar overlappen. Daarbij doet zich de vraag voor welk deputaatschap zich in feite met de gehandicaptenzorg dient bezig te houden om de kerken te informeren. Enerzijds hebben deputaten gehandicapten overeenkomstig hun instructie de kerken te informeren en te stimuleren inzake de dienst aan gehandicapten en zich te bezinnen op theologisch-medisch-ethische vragen, anderzijds onderhoudt het deputaatschap A.D.M.A. als deputaatschap voor diaconale en maatschappelijke aangelegenheden de contacten met de diaconieën en de dit terrein bestrijdende bureaus van de Hervormde en de Gereformeerde Kerken. Vanuit die optie betrekken deputaten A.D.M.A. de gehandicaptenzorg in hun bezinning en beleggen zij contact- en informatie-avonden met diaconieën voor informatie inzake de integratie van gehandicapten in de gemeente. Deputaten achten meer duidelijkheid gewenst nu beide deputaat-

schappen op grond van hun instructie menen een zelfde verantwoordelijkheid te moeten dragen. Herhaalde besprekingen met deputaten A.D.M.A. hebben geleid tot standpunten, zoals verwoord in bijgaande brieven van 23-12-1982 en 4-2-1983. Een uitspraak die wel de gewenste duidelijkheid brengt, lijkt nu geboden.

7. Beekbergen

Sedert 1973 berust bij deputaten het saldo 'Beekbergen', resultaat van een destijds gevoerde actie voor de aankoop van een vakantiebungalow voor gehandicapten. Door het niet beschikbaar komen van het beoogde terrein Beekbergen werd het doel van 'Philadelphia' het stichten van een bungalowpark voor gehandicapten, niet gerealiseerd. Op uitnodiging van het jubilerende 'Philadelphia' namen deputaten de suggestie over eigen kerken te benaderen met het doel in de totale opzet 1 bungalow voor eigen rekening te nemen voor een bedrag van f 35.000,-. Voor de actie werd door de plaatselijke kerken/diaconieën f 32.686,18 bijeengebracht. Door onvoorziene omstandigheden waaronder procedurele zaken, kon evenwel het plan in de loop der jaren niet gerealiseerd worden. Door rentebeschrijving is het bedrag thans f 52.726,05. Nu enerzijds de gemaakte plannen geen doorgang vinden en anderzijds bij het organiseren van vakantie weken een financiële tegemoetkoming in de extra hoge kosten die de handicap meebrengt, gewenst is, achten deputaten het in de lijn van de bestemming aanvaardbaar en voor de kerken als gevers zinvol het vruchtgebruik van het saldo jaarlijks ter beschikking te stellen van de Werkgroep Recreatie Gehandicapten ter tegemoetkoming aan hen, voor wie de kosten de draagkracht te boven gaan.

8. Contacten met predikanten art. 6 K.O.

Met predikanten, werkzaam in bijzondere arbeid naar art. 6 K.O. werden enkele contactdagen belegd ter bespreking van o.a. de vraag in welk opzicht deputaten en predikanten elkaar en de kerken van dienst kunnen zijn. Ook werden daarbij onderwerpen besproken die op het werk van de predikanten betrekking hebben. Aan deze besprekingen met deputaten, die steeds in Doorn gehouden werden, werd deelgenomen door de di. D. Coppoolse, E. E. Slofstra, J. J. de Jonge, J. de Jong en J. J. Rebel, beide laatstgenoemden als ziekenhuispredikanten. Afgesproken werd door jaarlijkse bijeenkomsten op de ingeslagen weg voort te gaan. Daardoor wordt naar het oordeel van deputaten inhoud gegeven aan de verhouding tussen deputaatschap en predikanten art. 6 K.O. en daardoor is deze relatie meer dan het kennismaken van schriftelijke verslagen. Graag willen deputaten blijf geven van hun waardering voor het werk dat door deze predikanten op moeilijke posten wordt verricht.

9. Financiën

Voor een overzicht van ontvangsten en uitgaven over de jaren 1980, 1981 en 1982 verwijzen we u naar de bijlage 1 van dit rapport. De Generale Synode 1980 bepaalde de minimumbijdrage van de kerken voor 1981 op f 0,80, voor 1982 op f 0,90 en voor 1983 op f 1,- per hoofd. De werkelijke opbrengsten bedroegen gemiddeld per hoofd: in 1980 f 0,63, in 1981 f 0,86 en in 1982 f 0,93. Vanaf 1 okt. 1980 komen de kosten in verband met de intrede van ds. J. J. de Jonge voor rekening van deputaten. De vastgestelde bijdrage bleek daarvoor niet geheel toereikend, zodat het aanspreken van de reserve niet voorkomen kon worden. Op bijlage 2 vindt u de begroting voor de jaren 1984, 1985 en 1986. Op basis van deze begroting wordt een minimumbijdrage gevraagd van f 1,20 per dooplid/lid.

10. Voorstellen

Deputaten stellen uw vergadering voor:

1. opnieuw deputaten te benoemen en het aantal deputaten op acht te brengen;
2. de begroting voor de jaren 1984, 1985 en 1986 goed te keuren;
3. op grond van de begrotingen de bijdrage van de kerken voor de jaren 1984, 1985 en 1986 vast te stellen;
4. de in bijlage 3 vermelde aanvulling van de instructie van deputaten vast te stellen;
5. de jaarlijkse beschikbaarstelling van de rente van het saldo 'Beekbergen' (f 52.000,-) aan de Werkgroep Recreatie Gehandicapten goed te keuren;
6. de met voorstel 5 verband houdende en de in bijlage 3 vermelde aanvulling van de instructie van deputaten goed te keuren;
7. uit te spreken, dat de zorg voor de gehandicapte in zijn geheel behoort tot de taak en de verantwoordelijkheid van deputaten.

Bijlagen

1. financiële overzichten 1980, 1981, 1982;
2. begrotingen 1984, 1985, 1986;
3. concept aanvulling instructie deputaten in verband met taakomschrijving en vruchtgebruik saldo 'Beekbergen';

4. correspondentie met A.D.M.A. (brieven d.d. 23-12-1982 en 4-2-1983).

drs. C. Langbroek, voorzitter.
mr. W. Bijleveld, secretaris.

Bijlage 1

Financiële overzichten 1980, 1981 en 1982

ACTIVA	1982	1981	1980
Apparatuur	493,50	916,50	--
Middellange beleggingen			
Effecten	16.000,00	16.720,00	20.240,00
Vorderingen op korte termijn			
Te vorderen bijdragen kerken	2.734,20	868,20	1.278,40
Kerkelijk Bureau Chr. Geref. Kerken	10.667,69	14.158,50	30.267,39
Te vorderen interest	3.368,14	4.347,32	4.613,09
Te verrekenen premieheffing 1980	--	--	1.763,75
	16.770,03	19.374,02	37.922,63
Liquide middelen			
7 3/8% 6 mnd. deposito Amro-bank	112.299,51	70.000,00	70.000,00
11 1/4% 3 mnd. deposito Amro-bank	--	25.000,00	30.000,00
6% 12 mnd. deposito A.B.N.	35.000,00	35.000,00	35.000,00
Amsterdam Rotterdam Bank N.V.	48,22	7.227,92	5.701,67
Algemene Bank Nederland N.V.	15.159,40	26.329,12	17.540,46
	162.507,13	163.557,04	158.242,13
TOTAAL GENERAAL	195.770,66	200.567,56	216.404,76
PASSIVA	1982	1981	1980
Eigen vermogen	140.211,26	149.920,48	167.597,71
Bestemmingsreserves			
Bungalow Beckbergen	52.726,05	48.701,05	44.938,55
Schulden op korte termijn			
Te betalen kosten			
Kantoorkosten	16,00	--	--
P.T.T.-kosten	41,30	--	--
Bankkosten	18,55	18,48	19,30
Kerkelijk Bureau Chr. Geref. Kerken	795,00	165,00	125,00
Accountantskosten -Quaestor 1980/82	1.250,00	750,00	375,00
Vergaderkosten	182,60	28,65	272,25
Premieheffing 1980 ds. J. J. de Jonge	--	--	1.763,75
Autokosten ds. J. J. de Jonge	529,90	840,70	1.313,20
	2.833,35	1.802,83	3.868,50
Vooruitontvangen bijdragen kerken	--	143,20	--
TOTAAL GENERAAL	195.770,66	200.567,56	216.404,76

STAAT VAN BATEN EN LASTEN

	1982	1981	1980
Baten			
Collecten	70.457,87	65.298,16	47.552,97
Giften	259,15	1.048,57	282,70
Interest	11.065,65	12.823,33	12.596,86
	81.782,67	79.170,06	60.432,53
Lasten			
Afschrijvingen	423,00	352,62	--
Personeelskosten	72.215,75	70.437,00	20.928,48
Algemene kosten	21.133,14	25.537,67	8.506,53
	93.771,89	96.327,29	29.435,01
Nadelig saldo	11.989,22	17.157,23	/. 30.997,52
SPECIFICATIE ALGEMENE KOSTEN	1982	1981	1980
Algemene kosten			
Vergaderkosten	2.235,95	1.416,30	1.564,85
Stencil- en kantoorbehoeften	--	37,75	346,00
Secretariatskosten	312,55	351,20	437,00
Kerkelijk Bureau Chr. Geref. Kerken	4.105,00	2.685,00	2.390,00
Accountantskosten	500,00	375,00	1.137,00
Assurantie	43,73	50,35	--
Representatiekosten	30,00	50,00	33,50
Bankkosten	119,81	123,37	159,73
Autokosten ds. J. J. de Jonge	13.686,10	15.448,70	2.438,45
Verhuiskosten ds. J. J. de Jonge	--	5.000,00	--
Kosten Contactdagen	100,00	--	--
	21.133,14	25.537,67	8.506,53

Bijlage 2

Begrotingen 1984, 1985 en 1986

BEGROTING	1984	1985	1986
Baten			
Collecten	91.000,00	92.000,00	92.000,00
Giften	250,00	250,00	250,00
Rente	7.500,00	7.500,00	7.500,00
	98.750,00	99.750,00	99.750,00
	(/ 1,20)	(/ 1,20)	(/ 1,20)
Lasten			
Personeelskosten	75.000,00	76.000,00	77.000,00
Reis-vergaderkosten	2.400,00	2.500,00	2.600,00
Autokosten predikant	13.000,00	13.000,00	13.000,00
Kosten secretariaat	400,00	400,00	400,00
Informatie-publicatie	500,00	500,00	500,00
Kerkelijk Bureau	4.500,00	5.000,00	5.300,00
Accountantskosten	700,00	700,00	700,00
Diverse onkosten	250,00	250,00	250,00
Reserve	2.000,00	1.400,00	--
	98.750,00	99.750,00	99.750,00

Bijlage 3

Concept aanvulling instructie.

Betreffende de taakomschrijving:

art. 2f - het behartigen van de belangen van het ziekenhuispastoraat,

art. 2g - het zoeken van wegen en mogelijkheden tot bezinning op de theologisch-medisch-ethische vragen met betrekking tot genoemde werkgebieden.

Betreffende het Fonds Vakantieweken gehandicapten:

1. Het fonds wordt beheerd door deputaten die de gelden op gunstige voorwaarden beleggen, na overleg met deputaten financiële zaken.
2. Deputaten stellen jaarlijks de interest van de belegde gelden ter beschikking van de Werkgroep Recreatie Gehandicapten, ten behoeve van gehandicapte deelnemers aan de onder verantwoordelijkheid van deputaten georganiseerde vakantieweken voor gehandicapten.
3. De uit rente verkregen gelden dienen als tegemoetkoming in de met de handicap verbandhoudende meer-kosten.
4. Administratieve handelingen die het fonds betreffen, worden verzorgd door het Kerkelijk Bureau.
5. Deputaten doen verslag van hun beheer aan de generale synode.

Bijlage 4

Correspondentie met A.D.M.A.

A. Schrijven aan deputaten A.D.M.A.

Haarlem, 23-12-82

Geachte broeders en zusters,

Overeenkomstig onze afspraak van vrijdag jl. doen wij U ons standpunt betreffende de samenwerking tussen uw en ons deputaatschap en betreffende de grensafbakening tussen beide schriftelijk toekomen. Ten eerste zijn wij van mening, dat de zorg voor de gehandicapten in zijn geheel tot de verantwoordelijkheid van ons deputaatschap behoort. Een ander deputaatschap, i.c. het uwe, doet er goed aan het werk op dat terrein aan ons over te laten. Ten tweede menen wij, dat bovengenoemd standpunt in de praktijk moeilijk te aanvaarden consequenties met zich mee brengt. Te denken valt aan de goede informatie die door U aan diaconieën geboden wordt en die zou wegvallen, indien genoemd standpunt zonder meer in praktijk wordt gebracht. Om die reden stellen we U en ons voor om te komen tot een gefaseerde overname van de activiteiten, die U onderneemt ten aanzien van de gehandicaptenzorg. Een ander dient in nauw overleg te worden vastgesteld. Tijdens de vergadering van 17-12 en tijdens eerdere vergaderingen heeft U inmiddels genoeg kunnen vernemen van de achtergronden van dit standpunt. Het vermelden daarvan lijkt me overbodig, temeer daar U een verslag van de bespreking van 17-12 ontvangt.

U herinnert zich ongetwijfeld, dat wij U ook voorstellen wilden doen over de financiering van de vakantieweken voor gehandicapten. Momenteel is echter enig nader beraad en onderzoek nodig. Wellicht dat het bij een volgende gelegenheid wel zover komt.

Inmiddels hebben wij een volgende vergadering waarop we U verwachten, vastgesteld op 25-2-83. We hopen 's ochtends in de Chr. Geref. kerk te Amersfoort bijeen te komen. We nemen aan, dat enkelen uwer geen moeite zullen hebben daar aanwezig te zijn. Is dit wel het geval, dan vernemen wij dit graag spoedig. Een schriftelijke reactie uwerzijds op ons standpunt zien we tegemoet en we hopen, dat dit kan voor 1 februari. We hebben dan gelegenheid ons intern te beraaden op uw reactie.

We hopen op een goede en grondige bespreking van de zaak, zodat een regeling, die werkt en voor allen aanvaardbaar is, dichterbij komt.

Met hartelijke groeten,

namens deputaten,
W. Bijleveld.

B. Schrijven van deputaten A.D.M.A.

Amersfoort, Dordrecht, 4 febr. 1983

Geachte zusters en broeders,

Deputaten A.D.M.A. willen hiermee reageren op uw brief van 23 december jl., waarin u uw visie met betrekking tot gehandicaptenzorg en de taak van onze deputaatschappen ontvouwt.

Wij willen nogmaals benadrukken dat A.D.M.A. zich nimmer heeft beziggehouden of zal bezighouden met werk onder gehandicapten. A.D.M.A. wil alleen de diaconieën met betrekking tot dit werk adviserend en ondersteunend van dienst zijn.

Ruwweg verdeeld betekent dit:

- G.V.G. houdt zich bezig met werk onder en met gehandicapten.
- A.D.M.A. helpt diaconieën hun taak met betrekking tot gehandicapten te verrichten.

Overname van werk, zoals door u voorgesteld, zou een wezenlijk diaconaal onderdeel uit onze taak weghalen. Doorbreking van de eenheid van het diaconaat kan en mag niet.

Onze gezamenlijke afspraak inzake 'overlappingsen' blijkt goed te functioneren. Er zijn noch door u noch door ons concrete punten genoemd, waaruit zou blijken dat deze afspraak onvoldoende is. Voor die zaken waarvan u of wij vinden dat overleg tussen beide deputaatschappen nodig is, stellen wij u voor om één of twee keer per jaar bijeen te komen. Wij denken aan enige concrete agendapunten waarover afgevaardigden kunnen overleggen.

Met vriendelijke groet,

namens deputaten,
T. Harder, voorzitter,
W. Huizer, secretaris.

BIJLAGE 52

Art. 78, 160, 161

Rapport 4 van commissie VI inzake geestelijke verzorging van gehandicapten en behartiging ziekenhuispastoraat

1. Met dankbaarheid heeft uw commissie nota genomen van de prijzenswaardige inzet van de vijf predikanten naar art. 6 K.O., die zich bezighouden met de geestelijke verzorging van gehandicapten en zieken. Aan wijlen ds. A. Rebel was het slechts kort gegeven zich voor dit werk in te zetten. Dankbaar denken deputaten terug aan de arbeid die hij mocht verrichten.
2. Het werk onder de doven krijgt meer bekendheid in de kerken. Ds. J. J. de Jonge is daarin goed ingewerkt en met waardering spreken deputaten over de wijze waarop ds. J. J. de Jonge en zijn vrouw hun plaats in de wereld van de doven en hun taak samen met de beide andere dovenpastores ds. F. A. L. Franken en ds. J. J. Lamme innemen en verrichten. Een verblijvend stukje interkerkelijk pastoraat wordt hier uitgeoefend.
3. Deputaten vragen uw vergadering om een uitspraak, die duidelijkheid brengt in de afbakening van taken tussen deputaten geestelijke verzorging gehandicapten en deputaten A.D.M.A. ten aanzien van de zorg voor de gehandicapte. Uw commissie is van oordeel dat een uitspraak als deputaten geestelijke verzorging gehandicapten vragen niet gedaan moet worden. De taak van deputaten A.D.M.A. beperkt zich tot informeren van diaconieën. Zij houden zich niet bezig met uitvoerende taken. Overlapping van taken is soms niet te voorkomen. Uw commissie meent, dat goed overleg tussen beide deputaatschappen, zoals er tot nu toe geweest is, de aangewezen weg is om dubbel werk en competentiestrijd te voorkomen.
4. Uw commissie heeft geen bezwaar tegen het voorstel van deputaten om de rente van het saldo-Beekbergen aan te wenden voor het Fonds Vakantieweken Gehandicapten ten behoeve van de Werkgroep Recreatie Gehandicapten.
5. Door de Synode van 1980 te Amersfoort werd de opdracht van deputaten geestelijke verzorging gehandicapten verbreed en uitgebreid met de behartiging van het ziekenhuispastoraat (Acta 1980, artikel 86). De opgedragen bezinning moet nog op gang komen, zo zal er ook meer inhoud gegeven kunnen worden aan de relatie met de ziekenhuispredikanten. De brief van ds. J. de Jonge gaat daarop in met in de bijlage een aantal positieve suggesties om de bedoelde taak uit te voeren. Het viel uw commissie op, dat deputaten niet vermelden, dat zij afschriften van de verslagen der ziekenhuispredikanten ontvangen, die deze predikanten uitbrengen aan hun kerkeraad overeenkomstig het beslotene op de Generale Synode 1980, art. 152 sub 5.

Uw commissie stelt voor:

- a. de handelingen van deputaten goed te keuren en hen te danken voor hun arbeid;
- b. opnieuw deputaten te benoemen en hun aantal te brengen op acht;
- c. de instructie van deputaten bijlage 3 K.O. aan te vullen met:
art. 2f. het behartigen van de belangen van het ziekenhuispastoraat;
art. 2g. het zoeken van wegen en mogelijkheden tot bezinning op de theologische, medische en ethische vragen met betrekking tot genoemde werkgebieden.
- d. de rente van het saldo 'Beekbergen' jaarlijks beschikbaar te stellen aan de Werkgroep Recreatie Gehandicapten door middel van een Fonds Vakantieweken Gehandicapten, waarvoor de volgende regels gelden:
 1. Het fonds wordt beheerd door deputaten die de gelden op gunstige voorwaarden beleggen, na overleg met deputaten financiële zaken.
 2. Deputaten stellen jaarlijks de interest van de belegde gelden ter beschikking van de Werkgroep

Recreatie Gehandicapten, ten behoeve van gehandicapte deelnemers aan de onder verantwoordelijkheid van deputaten georganiseerde vakantieweken voor gehandicapten.

3. De uit rente verkregen gelden dienen als tegemoetkoming in de met de handicap verband houdende meer-kosten.
 4. Administratieve handelingen die het fonds betreffen, worden verzorgd door het Kerkelijk Bureau.
- e. de brief van ds. J. de Jong (10.5) voor kennisgeving aan te nemen.

J. C. L. Starreveld, rapporteur.

BIJLAGE 53

Art. 81, 119, 193

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR DE EVANGELIEVERKONDIGING ONDER ISRAËL

1. Deputaatschap

- 1.1. Sinds de vergaderingen van de particuliere synoden 1982 is uw deputaatschap als volgt samengesteld:

Voor de particuliere synode van het Noorden: ds. J. Plantinga (sec. ds. M. Oppenhuizen) en ds. A. van der Veer (sec. ds. H. H. Klomp); voor de particuliere synode van het Oosten: ds. H. Biesma (sec. ds. G. Leendertse) en ds. Joh. Kruis (sec. ds. R. J. W. Soeters); voor de particuliere synode van het Westen: ds. G. Bouw (sec. ds. E. E. Slofstra) en ds. J. H. Carlier (sec. ds. J. van Dijken); voor de particuliere synode van het Zuiden: ds. J. P. Boiten (sec. ds. H. P. Brandsma) en G. J. Ornstein (sec. ds. J. Verhage).

Voor de generale synode hebben zitting:

ds. J. de Jong (1e secretaris)
ds. M. Drayer (2e secretaris)
ds. D. Biesma (1e penningmeester)
D. J. Doolgaard (2e penningmeester)
prof. dr. B. J. Oosterhoff (adviseur)

- 1.2. Het voorzitterschap berust bij ds. Joh. Kruis en 2e voorzitter is ds. H. Biesma. Wegens betrokkenheid bij het werk woont prof. dr. M. Boertien de vergaderingen met adviserende stem bij. Zo ook dr. T. Brienen (vgl. 3.2.). Drs. J. C. L. Starreveld woont de vergaderingen van deputaten bij als eindredacteur van 'Vrede over Israël' (vgl.).

2. Samenwerkende kerken

2.1. De Kerk van Zierikzee

De samenwerking met de kerk van Zierikzee die sinds de uitzending van wijlen ds. W. van Dijk in 1967 bestaat, is ook gedurende de verslagperiode voortreffelijk geweest. Namens Zierikzee als zedende kerk wonen ds. B. de Graaf en br. K. T. de Jonge de vergadering bij, terwijl de kerk van Groningen tot op heden ds. K. J. Velema heeft afgevaardigd. Wel kreeg deze samenwerking een bijzonder accent toen in de loop van 1981 duidelijk werd dat er door en rondom de persoon van de door Zierikzee uitgezonden Israëlwerker, ds. J. C. L. Boertjens, moeilijkheden waren ontstaan die zowel het gezin als het werk bedreigden. Samen met een deputatie van de kerkeraad heeft toen een deputatie van uw college ter plaatse zekerheid daaromtrent gekregen. Het zal u duidelijk zijn, dat gedetailleerde rapportage in dezen niet gegeven kan worden. Ten overstaan van beide deputaties heeft ds. Boertjens op 20 oktober 1981 zijn ambt neergelegd om 'persoonlijke redenen', zoals hij het zelf formuleerde. Dat deze zaak zowel de kerkeraad als uw deputaten diep aangreep, behoeft geen betoog. In een hartelijk en broederlijk overleg hebben kerkeraad en deputaten samengewerkt om de kerkelijke en zakelijke gevolgen van deze daad naar behoren te verwerken, waarbij niet onvermeld mag blijven de medewerking die de kerk van Zwolle verleende om de zakelijke gevolgen voor het gezin zo goed mogelijk te regelen, toen het gezin-Boertjens repatrieerde en zich in Zwolle vestigde. Stemde deze gang van zaken kerkeraad en deputaten tot grote droefheid en stelde de verbreking van de relatie beide voor diepgaande vragen ten aanzien van de voortgang van het Israëlwerk, dankbaar hebben zij kennis genomen van het feit, dat in de loop van 1982 de gezinssituatie is hersteld. Ook met de kerkeraad van Zierikzee is verzoening tot stand gekomen, waarvan deputaten dankbaar kennis hebben genomen.

2.2. De kerk van Groningen

De continuering van de relatie met de kerk van Groningen is momenteel zaak van overleg. Op 9 oktober 1981 nam prof. dr. M. Boertien afscheid als hoogleraar aan de Universiteit van

Amsterdam met een voordracht getiteld 'Jeruzalem tussen droom, daad en dood', vanwege het feit dat hij om gezondheidsredenen vervroegd werd geëmeriteerd. In aansluiting hierop zal hij ook als predikant van Groningen ten behoeve van het Israëlwerk geëmeriteerd worden.

3. Vergaderingen.

- 3.1. Deputaten vergaderden in de verslagperiode 14 maal nl. op 29 juli en 10 november 1980; 2 maart, 4 mei, 7 september en 7 december 1981; 1 maart, 29 maart, 27 mei, 9 september, 11 oktober en 18 november 1982; 11 februari, 10 maart, 14 april 1983, terwijl het moderamen zo vaak vergaderde als de voorbereiding van de plenaire vergaderingen dit noodzakelijk maakte.
- 3.2. Op 2 maart 1981 nam de vergadering van deputaten node afscheid van dr. T. Brienen als voorzitter. Zijn drukke werkzaamheden, niet in het minst ten behoeve van de Theologische Hogeschool te Apeldoorn, noopten hiertoe. Wel bleef hij op dat moment voor ons deputaatschap als zodanig behouden, maar zijn leiding werd merkbaar gemist. Toen door zijn vertrek naar Gorinchem aan zijn afvaardiging namens de particuliere synode van het Noorden een einde kwam, vonden deputaten hem bereid als adviseur langzamerhand prof. dr. B. J. Oosterhoff enigermate te vervangen.
- 3.3. Er heeft een sterke wisseling van deputaten plaatsgevonden. Nieuwe, ten aanzien van het Israëlwerk niet ingewerkte, broeders deden hun intrede. De zwaarte van de werkzaamheden drukte daardoor te meer op deputaten, die door de generale synode waren benoemd. Zowel voor veel contacten naar binnen en naar buiten, alsmede voor de voordurende bezinning, missen deputaten node een vrijgestelde kracht.

4. Voorlichting en bezinning

- 4.1. Naast regelmatige bijbelstudie over Romeinen 11, hebben deputaten alle mogelijkheden aangegrepen om zoveel mogelijk eigen inzicht te vergroten en de kerken met voorlichting te dienen. Te noemen valt de arbeid ten aanzien van Vrede over Israël, Nes Ammim, het bezinningswerk via de Vier Moderamina der samenwerkende kerken, het Interkerkelijk Contact Israël en het Overlegorgaan van Joden en Christenen (zie onder contacten). Ook door middel van diverse voorlichtings- en studiebladen zoals Verkenning en Bezinning, blijven deputaten op de hoogte van wat in Nederland en ook wereldwijd geschiedt ten aanzien van het wel en wee van en de contacten met de Joodse Gemeenschap.
- 4.2. In dit verband mag zeker de uitgave van het jubileumnummer van Vrede over Israël worden genoemd en de voorlichtende folders, die het I.C.I. uitgaaf en die uw deputaatschap een en andersmaal aan de kerken hebben toegezonden.
- 4.3. Ook het bijwonen van diverse studieconferenties valt hieronder, alsmede de spreekbeurten, die door sommigen onzer zijn gehouden. Met name kunnen ook genoemd worden de forumavonden met de Joodse Gemeenschap, waarvan de verslagen werden bestudeerd. Tot onze grote vreugde kan er in ons land niet meer alleen over de Joden, maar ook met hen worden gesproken. Deputaten achten dit een grote zegen, waarvan zij de draagwijdte nog niet kunnen overzien.

5. Arbeidsfacetten

- 5.1. Deputaten werden direct na het vertrek van ds. Boertjens genoodzaakt zich af te vragen, welke zaken in Israël eventueel schade hadden opgelopen, te abrupt waren afgebroken en hoe over de brede linie van het werk daar, moeizaam en soms ook zegenrijk opgebouwde contacten konden en moesten worden gecontinueerd. Met een uitvoerige instructie werd prof. dr. M. Boertien naar Israël gezonden om een zo breed mogelijke inventarisatie en oriëntatie te verrichten. Begin april 1982 keerde hij terug naar Nederland, nadat hij tussentijds voor uitvoerige rapportage had zorg gedragen. Gebleken is, dat ds. Boertjens met zijn gezin veel goed werk in Israël heeft verricht. Hij heeft op bijzondere manier temidden van de Joodse samenleving gefunctioneerd. Uw deputaten hebben voortdurend kritische vragen gesteld, die door onvolledige rapportage - zo blijkt achteraf - niet altijd bevredigend zijn beantwoord. De periode die moest worden afgesloten mag echter zeker niet als verloren tijd worden gezien. In Israël kent men onze kerken en dat is voor de ontmoeting, waarin een getuigenis mag doorklinken, van onschatbare waarde. Het is daarenboven ook een absolute voorwaarde. Wel bleek ook prof. dr. Boertien, dat de situatie in Israël, vergeleken met vroeger, erg is veranderd. De openheid voor de dienst der verzoening is er niet op vooruit gegaan. De nationale aspecten staan het meest in het brandpunt van de belangstelling. Er is angst onder de Israëlitische bevolking, mede omdat met de regelmaat van de klok oorlog, agressie en terrorisme Israël teisteren. Gebleken is wel, dat het onverantwoord is, als onze kerken het werk in Israël zelf zouden beëindigen. Ook de samenwerkende kerken, die inmiddels weer nieuwe werkers hebben uitgezonden - ds. A. Boersma te Nes Ammim en ds. G. Coben Stuart te Jeruzalem - rekenen er op, dat ons werk wordt voortgezet. Zo zijn er allerlei mogelijkheden tot

- gesprek, getuigenis en dienst gebleven, waarbij het onverantwoord zou zijn met het oog op het Koninkrijk Gods, om de gelegenheid niet ten nutte te maken.
- 5.2. Uit de vorige verslagperiode zal uw vergadering zich herinneren, dat uw deputaten zeer veel aandacht hebben gegeven aan de zogenaamde boycotproblematiek voor zover dit kerkelijke zaken regardeerde. Uit de actualiteit blijkt, dat deze problematiek hier en daar wat is verschoven, maar zeker nog niet tot het verleden behoort.
 - 5.3. Medewerking werd ook gegeven aan de actie ten behoeve van de vele Russische Joden in de Sovjet-Unie, aan wie het nauwelijks wordt toegestaan om te vertrekken naar Israël of naar een andere bestemming. In vier maanden tijd werden 800.000 handtekeningen verzameld en op 13 mei 1981 aangeboden aan de voorzitter van het Europese Parlement.
 - 5.4. Ter gelegenheid van het jubileum van deputaten is er een prijsvraag uitgeschreven voor Apeldoornse studenten over de betekenis van de profetie aangaande Israël. Dit is een literatuurstudie, waarin oude en nieuwere opvattingen binnen en buiten onze kerken de revue zullen moeten passeren. Deputaten verheugen zich erover, dat er onder de studenten belangstelling blijkt te zijn voor Judaïca en voor de vragen, die met Israël samenhangen. Herinnerd moge worden, dat ds. W. Kremer op de synode onzer kerken in 1947 belast werd met de coördinatie van voorlichting die aan de studenten gegeven moest worden. Deputaten willen die traditie graag mede door deze prijsvraag nieuwe inhoud geven.
 - 5.5. Evenals andere deputaatschappen werden wij uitgenodigd om na te denken over en mee te helpen aan het eventueel verwezenlijken van een landelijk administratief centrum. Deputaten staan hier niet onwelwillend tegenover en hebben hun tweede penningmeester bereid gevonden deel te nemen aan de werkgroep, die deze zaken behartigt. Wel willen deputaten attent zijn op bureaucratische structuren. Deputaten stellen zich voor, bij een nieuwe situatie en/of een nieuw aanbod van dit Centrale Bureau, telkens overleg te plegen met dit toekomstige bureau. Zij stellen zich voor dat het Centraal Bureau gaandeweg uw college van dienst kan zijn. Als het Centraal Bureau in de praktijk een financieel aanvaardbaar en dienstverlenend geheel kan worden, zonder dat facetten van het kerkelijk leven al te zeer verzakelijkt en van het grondvlak vervreemden, zullen deputaten zeker hun medewerking niet onthouden. Evenwel kan worden opgemerkt, dat onze problemen, zoals verwoord in 3.3. van dit rapport niet zullen zijn opgelost, omdat de aard van het werk zodanig is, dat deze niet of nauwelijks overdraagbaar is. Anders zou het zijn, als er naast de administratieve hulp van het Centraal Bureau ook een theologisch geschoelde kracht ten dienste van deputaten werkzaam zou zijn. Binnenkort - wij schrijven voorjaar 1983 - hopen deputaten zich over het rapport van genoemde werkgroep nader te beraden. Tegen de plaats Apeldoorn hebben deputaten op zich geen bezwaar.
 - 5.6. Uit bijna alle gevraagde en ongevraagde informatie is gebleken, dat het zogenoemde volontairs-werk (vrijwilligerswerk) sterk terugloopt. Daarvoor is een aantal redenen te noemen: de voortdurende onveiligheid schrikt meer dan in het verleden af; de belangstelling is onder druk van de veranderende gezindheid in Nederland - ten gunste van de Palestijnen en ten nadele van Israël - gedaald; daarbij komen nog een bepaalde mate van verzadiging, de versobering en de economische depressie, die haar sporen begint te laten zien.
 - 5.7. Er is de laatste tijd echter een nieuw soort vrijwilliger in Israël gearriveerd; jonge mensen die via allerlei christelijke charismatische en pinkstergroepen en via geloofszendingen 'evangeliseren'. Soms in kaders die vragen oproepen. Deputaten zullen zich hierover nader beraden.

6. Contacten

6.1. Vier-Moderamina

- De contacten, die al bijna twintig jaar met de voor Israël samenwerkende kerken bestaan, zijn in de verslagperiode bestendig. Zij blijken voor de voortgang van het werk van bijzonder groot belang. Dit college is samengesteld uit de moderamina van respectievelijk de Hervormde Raad voor Kerk en Israël, het Gereformeerde deputaatschap Kerk en Israël, de Commissie Dienst aan Israël van de Vrije Evangelische Gemeenten en het moderamen van ons deputaatschap. In het bijzonder vertegenwoordigen de voorzitter en de eerste secretaris deputaten in dit college. Regelmatig blijkt dat onze deelname - die uiteraard qua inbreng aan geld en mankracht uiterst bescheiden moet zijn - door de overige partners wordt gewaardeerd. Bovendien profiteren deputaten vaak van publikaties en van de bureau's die zowel de Hervormde Raad als de Gereformeerde deputaten hebben.
- 6.2. Regelmatig - en dat is voor dit college meestal drie à vier maal per jaar - wordt vergaderd vanuit het uitgangspunt: 'Alle arbeid, die naar het oordeel van een of meer Israël-colleges beter gezamenlijk dan door elk afzonderlijk kan worden verricht, is voorwerp van onderling beraad en waar mogelijk samenwerking'.
 - 6.3. Reeds werd bij de vorige verslaggeving vermeld, dat dr. J. Schoneveld, die namens de Hervormde Raad in Jeruzalem was, Israël heeft verlaten doordat hij de benoeming aannam tot

- secretaris-generaal van de International Council of Christians and Jews, gevestigd te Heppenheim in Duitsland. Zijn opvolger, drs. G. Cohen Stuart vertrok 18 mei 1981. Hij is verbonden aan de Provinciale werkgroep Kerk en Israël in Zeeland. Hij blijkt zich snel en grondig in de situaties aldaar in te werken. Nu ook drs. A. Boersma van de Gereformeerde Kerken in Nes Ammim volop aan het werk is als opvolger van dr. S. Schoon, ziet men verlangend uit naar de vervulling van onze vacature. Wel betekent een en ander, dat een zo drastische vernieuwing van de werkers in Israël licht- en schaduwzijden heeft. In ieder geval is er inkoop tijd nodig.
- 6.4. De Vier-Moderamina hebben ds. J. Dijk, emeritus gereformeerd Israël-predikant ook in deze periode nog eenmaal bereid gevonden aandacht te geven aan de pastorale noden van de Messiasbelijdende Joden in Nederland. Het college is van oordeel, dat heel de positie van deze broeders en zusters in de kerken nodig nadere bezinning behoeft. Zij komen niet zelden tussen wal en schip terecht. Overal verkeren zij in moeilijkheden en Israël zelf heeft aan Christen-Joden nog altijd geen boodschap. Als kerken kunnen wij ons aan bezinning op deze vragen niet onttrekken. Ook in België is er bijzonder veel activiteit en bezinning. Deputaten blijven daarvan op de hoogte door middel van de berichtgeving van de Nationale Protestantse Commissie voor betrekkingen tussen Jodendom en Christenen in België via drs. G. F. Willems. Ook het Instituut Judaicum te Antwerpen en het Interuniversitaire Centrum voor studie van het Jodendom geven aan de Vier-Moderamina geregeld verslag. Al deze zaken hebben verbanden met personen en instanties in Israël zelf. De Joodse gemeenschap ginds is gevoelig voor wat ook hier geschiedt. Daarom zijn deze contacten en is deze informatie en de uitgegeven lectuur van veel betekenis om slagvaardig en adequaat te reageren waar dit nodig is.
 - 6.5. Reeds noemden wij eerder de politieke verwickelingen, die rond Israël vele zijn. Deputaten merken keer op keer, hoe alles met alles blijkt samen te hangen en dat het onmogelijk is om de zaken van het Koninkrijk Gods volledig los te maken van wat er ter plekke met Israël zelf als land, volk en staat geschiedt. De colleges zijn zich er terdege van bewust en er ook voor op hun hoede, dat de doelstelling van hun arbeid geestelijk van aard is. Maar de arbeid moet daar en ginds, temidden van alle woelingen, dan toch geschieden. In dit kader paste dan ook een hernieuwd contact met de Israëlische ambassadeur, die open stond voor de indringende vragen, die deputaten middels het Vier-Moderamina college hebben gesteld. Een goed contact en een goede verstandhouding met de ambassadeur komt indirect het werk in Israël ten goede, juist als deze de kerken, die ginds een werker hebben aangesteld, wat beter kent.
 - 6.6. De generale synode onzer kerken besloot uitspraak te doen betreffende de zaak van de doopbewijzen, zoals die soms op een oneigenlijke wijze werden afgegeven. Deze uitspraak onzer kerken in 1980 werd door deputaten krachtens opdracht aan het Opperrabbinat doorgegeven. Het Opperrabbinat heeft zijn erkentelijkheid over deze uitspraak schriftelijk aan deputaten uitgesproken. Op 21 januari 1981 is ook met het Opperrabbinat gesproken. Voor het eerst in de geschiedenis had het Opperrabbinat aan de kerken gevraagd om voorbede voor Jeruzalem: 'Bidt met een algemene stem om vrede voor Jeruzalem'. Het college hoopt dat deze mogelijkheid ook in de toekomst zal worden gepraktiseerd.
 - 6.7. Voortdurend worden de Vier-Moderamina geconfronteerd met bedenkelijke uitingen van antisemitisme: in schoolboeken, in kerken en niet in het minst door publieke uitingen en allerlei, soms in Duitsland en Amerika gedrukte uitgaven. Ook de toenemende belangstelling voor de Palestijnen als slachtoffers van eigen- en Israëlsch geweld dient allerminst de vrede. Daarbij valt het college op, dat Israël door velen slechts bemind was en is vanwege haar 'underdog-positie' en niet vanuit diepere bijbels-theologische motieven. Nu de Palestijnen underdog zijn geworden is soms filosemitisme ongeslagen in antisemitisme en/of anti-Zionisme, terwijl de liefde voor Israël vervuld is voor sympathie voor de P.L.O. De uitgave van de brochure 'De Palestijnen en de staat Israël' van het Algemeen Diakonaal Bureau van de Gereformeerde Kerken kan niet geheel los gezien worden van het bovenstaande. Gelukkig is er een meer evenwichtige aandacht gevraagd door een andere brochure van deputaten Kerk en Israël van de Gereformeerde Kerken: 'Israël en de Palestijnen, een conflict van rechten'. Vooral bij de begeleiding van Israëlwerkers is bezinning op deze ontwikkelingen eenvoudig onontbeerlijk.
 - 6.8. Niet onvermeld zij ook, dat er door diverse organisaties, waaronder het Palestina-Comité, een project was ingediend bij de Nationale Commissie Ontwikkelingssamenwerking. Toen echter bleek dat de ruimte voor Joodse organisaties om mee te werken klein was en zij zich terugtrokken, hebben ook de Vier-Moderamina zich uit het overleg teruggetrokken.
 - 6.9. De inmiddels geopende 'christelijke ambassade' waarvoor ds. J. W. van der Hoeven zich inzette, blijkt volgens de ontvangen gegevens Israël enerzijds welkom te zijn uit het oogpunt van publiciteit, maar anderzijds wordt dit fenomeen gereserveerd gadeslagen. Als staat verwelkomt men zo'n instituut, maar anderzijds riekt het Israël te veel naar 'Jodenzending', waarbij men - en daar zit vaak de problematiek - zulke nare associaties heeft, die de christenheid helaas zelf heeft opgeroepen. Daaraan zijn vaak de gevoeligheden te onderkennen, waarmee een werker in Israël voortdurend heeft te rekenen.

6.10 Aan drs. G. Cohen Stuart is opdracht gegeven contact te zoeken met de heer Figueras, die aan de universiteit van Berseba doceert. Hij blijkt colleges te geven ten dienste van het gesprek tussen Joden, Christenen en Moslims. Onderzocht wordt of dit werk van betekenis is. De Vier-Moderamina wachten de rapportage in dezen af.

7. Contacten - Interkerkelijk Contact Israël (ICI)

- 7.1. Het ICI is voor ons als deputaten het oudste college, waarmee betrekkingen worden onderhouden. Opggericht ten tijde van de tweede wereldoorlog op 16-02-1942, hebben nog altijd twee onzer deputaten hierin zitting: de brs. G. J. Ornstein en ds. J. de Jong. Dit ICI is van ouds een gesprekscollege terwijl het ook wat probeert te doen aan de landelijke voorlichting.
- 7.2. Ook nu het Overlegorgaan voor Joden en Christenen (OJEC) intussen is ontstaan (zie 8), heeft het ICI haar eigen zelfstandigheid behouden. Een en ander betekent wel, dat moet worden nagegaan of er geen dubbelures in het werk komen en wat de eigen taak en plaats en invalshoek van diverse organen is. Daarbij dient te worden bedacht, dat Hadderech (de vereniging van Messiasbelijdende Joden) uitsluitend in het ICI is vertegenwoordigd. Het is een agendapunt, dat bezinning op de vraagstukken, die met Hadderech samenhangen, binnen het ICI zal geschieden.
- 7.3. De nazorg van seminaristen zal eveneens aandacht vragen. De seminaristen zijn de deelnemers aan het jaarlijks 'Jeruzalem-seminaar', dat in samenwerking met het Instituut voor internationale excursies wordt georganiseerd. Intussen hebben daaraan al zo'n 250 theologen deelgenomen. Deze seminaria blijken van grote waarde te zijn en bieden - ook voor deputaten individueel - mogelijkheden om op betaalbare wijze serieus met land en volk kennis te maken.
- 7.4. Door het ICI zijn en worden ook zogenaamde vouwbladen uitgegeven, waarvan er steeds aan elke kerkeraad 10 exemplaren door onze deputaten worden toegezonden. In deze periode verschenen de nummers 3 en 4, handelende respectievelijk over 'Jezus de Jood' en over de 'Talmud'. Het blijkt uit de reacties en de bestellingen, dat er naar deze vouwbladen (die een bewerking zijn van een Duitse uitgave) alom grote vraag bestaat.
- 7.5. Toen er uit de ICI-kring een tweetal broeders terug- en overgegaan is naar de Joodse gemeente, heeft het ICI zich hierover breedvoerig beraden. De baptistenpredikant ds. Cohen heeft op waardige wijze zijn teruggang naar het Jodendom verklaard, terwijl dr. F. de Meijer als gewezen Rooms-Katholiek slechts kort van ons ICI-college deel heeft uitgemaakt.
- 7.6. Het ligt voor de hand dat in deze kring met vreugde is gereageerd op de tot standkoming van een leerstoel Judaïca aan de Vrije Universiteit.
- 7.7. In contacten naar buiten was er vanuit het ICI een samenspreking met afgevaardigden van de beweging Partnership. Dit is een organisatie, die is samengesteld uit Joden en Arabieren en die poogt tussen dezen een brug te slaan. Ook in Nes Ammim heeft deze organisatie een goede naam. Zij vraagt in Nederland begrip en morele steun. Haar doel tracht zij te bereiken door het houden van schoolkampen, vormen van jeugdwerk en benadering van gemeentebesturen. Naar beide zijden - joodse en arabische - wordt zij uiteraard nogal eens miskend. Men tracht het slopen van zogenaamde vijandsbeelden zoveel mogelijk gestalte te geven.
- 7.8. Nagenoeg gelijktijdig was in 1981 een groep van Palestijnse Christenen in Nederland. Niet als politieke groepering, maar om nadruk te leggen op en aandacht te vragen voor gebed en bijbelstudie. Zij wilden begrip voor de slachtoffer-situatie, waarin zij terecht gekomen waren. Het contact met het ICI was een onderdeel van een trip door Nederland. Er bleek bij deze broeders wel een goede mentaliteit, maar bijbels-theologisch inzicht inzake de vraagstukken was er weinig.

8. Contacten - Overlegorgaan van Joden en Christenen (OJEC)

- 8.1. In 1981 is het OJEC tot stand gekomen. In ongeveer vijftien landen bestonden reeds overlegorganen van Christenen en Joden. Die zijn verenigd in de International Council of Christians and Jews (ICCIJ). Het OJEC maakt eveneens van die internationale organisatie deel uit, maar is een zelfstandig overlegorgaan, dat eigen samenstelling en werkzaamheden bepaalt. Het kan bekend zijn, dat het OJEC geen enkele band met de Wereldraad van Kerken heeft. De afvaardiging van het OJEC is naar pariteit. Er zijn zes joodse en zes christelijke afgevaardigden. Aan de oprichting gingen veel werkzaamheden vooraf. Het kostte inspanning om zowel Joden van verschillende signatuur als Christenen in één orgaan samen te brengen. Van joodse zijde was aanvankelijk een zekere terughoudendheid duidelijk merkbaar. De vrees werd uitgesproken, dat de Christenen onder de dekmaniel van een overlegorgaan de Joden hun eigen godsdienstige identiteit zouden willen ontnemen.
- 8.2. Het OJEC is bedoeld als overlegorgaan. Zaken waarmee zowel Joden als Christenen in aanraking komen, kunnen worden besproken. In de eerste vergadering van het OJEC bleek, dat aan beide zijden misverstanden bestonden. Het beeld dat veel Christenen van Joden hebben is voor een deel bepaald door een anti-joodse traditie. Bij veel Joden is de gedachte aanwezig dat Christenen eigenlijk niet te vertrouwen zijn als het gaat om de vrijheid van Joden om hun eigen

- Jood-zijn te beleven. Het spreken over deze zaken vroeg het uiterste aan geduld van alle deelnemers en de bereidheid om nauwkeurig te luisteren. In deze eerste fase van het OJEC is een nog kwetsbaar maar hoopgevend vertrouwen gegroeid, waardoor een basis is gelegd voor verder met elkaar spreken.
- 8.3. Door zich te presenteren aan de communicatiemedia kreeg het OJEC bekendheid. In een folder die in 1983 verscheen, zullen gegevens over samenstelling, bedoeling en werkwijze van het OJEC nader worden uiteengezet. Het OJEC zal zich in elk geval ook bewegen op het terrein van de publikatie, ter verwerkelijking van de doelstelling.
- 8.4. Een niet onbelangrijk onderdeel van de besprekingen in het OJEC is de zorg rondom een nieuw opkomend antisemitisme. De joodse gemeenschap kan zich daartegen moeilijk verzetten. De vrees is aanwezig, dat duidelijk en openlijk verzet tot nog meer antisemitische uitingen zal leiden. Het OJEC doet officieel geen beroep op de kerken. Maar de afgevaardigden van de kerken in het OJEC onderkennen de plicht van de kerken om waar dat ook maar mogelijk is, antisemitisme te voorkomen en waar het openbaar komt te bestrijden.
- 8.5. De aard van de onderwerpen, die in het OJEC ter sprake komen en het feit dat de afgevaardigden Joden en Christenen zijn, brengt mee dat in de besprekingen centrale godsdienstige zaken niet verzwegen kunnen worden. De hier aan onze kerken geboden mogelijkheid om niet alleen over, maar vooral met Joden te spreken, betekent een geheel nieuwe verantwoordelijkheid ten opzichte van de kerken, ten opzichte van de joodse gemeenschap en niet in het minst ten opzichte van de God des Verbonds, in Wiens genade wij door de kennis van onze Here Jezus Christus mogen delen.
- #### 9. Contacten - Nes Ammim
- Via de contactcommissie Kerken Nes Ammim, kortweg CCK, zijn onze kerken betrokken bij de Christelijke gemeenschap Nes Ammim in Israël. Thans is daar drs. A. Boersma, gereformeerd predikant, werkzaam. De CCK draagt mede verantwoordelijkheid voor de geestelijke, pastorale verzorging van de inwoners van Nes Ammim. De Nes Ammim-gemeenschap bestaat uit mensen met zeer onderscheiden kerkelijke achtergronden. Niet alleen zijn vele schakeringen uit het Nederlandse kerkelijk leven aanwezig, ook vanuit de Duitse en Zwitserse kerken zijn mensen in Nes Ammim. Invloeden vanuit Amerikaanse gemeenschappen zijn eveneens aanwijsbaar. Deze internationale interkerkelijke samenstelling brengt zijn eigen zorgen mee. De laatste tijd zijn die zorgen verscherpt door toename van interne spanningen die samenhangen met vragen rondom zaken als herdoop etc.
- 9.2. De CCK is een zelfstandige commissie, die echter als adviserend orgaan het bestuur van de Stichting Nes Ammim-Nederland op het terrein van de geestelijke zorg adviseert. De afgevaardigden in de CCK brengen regelmatig verslag van de werkzaamheden van de CCK uit in de diverse afgevaardigde Israël-organen.
- 9.3. Omdat de geestelijke zorg niet alleen een Nederlandse aangelegenheid is, is gezocht naar een structuur waarbij ook met niet-Nederlandse kerken of kerkelijke afgevaardigden regelmatig overleg kan worden gepleegd. Daartoe is een internationaal orgaan in het leven geroepen, de zgn. ITKK, dat is de Internationale Theologische Kirchliche Kommission-Nes Ammim. De ITKK bestaat uit de in diverse landen reeds aanwezige of nog te vormen contactcommissies van de kerken. De ITKK vergadert minstens twee keer per jaar. Hij doet voorstellen of geeft adviezen aan het zgn. Werkkomitee, het internationale orgaan van de diverse landenverenigingen dat het beleid van alle aspecten van de nederzetting bepaalt. De ITKK is 'gesprekspartner' van de Kerkelijke Commissie in Nes Ammim (men kan de Kerkelijke Commissie in Nes Ammim vergelijken met een breed samengestelde kerkeraad. De commissie regelt in Nes Ammim alles wat met de geestelijke zorg samenhangt).
- 9.4. De situatie in Nes Ammim brengt mee, dat praktische en theologische zaken regelmatig op de agenda van CCK voorkomen. De praktische zaken van vooral de laatste tijd gaan over de vraag hoe te handelen nu sommige inwoners meenden te moeten overgaan tot herdoop met alle complicaties daarvan. Nes Ammim is geen kerk maar een dorpsgemeenschap. De inwoners blijven lid van hun eigen thuiskerk. Elke thuiskerk draagt derhalve een verantwoordelijkheid voor haar leden. Desondanks kan de hier aanwezige problematiek schade aanrichten in de dorpsgemeenschap en ten opzichte van de joodse omgeving nadelig zijn. De theologische vragen hangen samen met het doel van Nes Ammim. De nederzetting is niet opgezet en niet bedoeld als een soort vooruitgeschoven zendingspost in Israël. Ze wil laten zien aan de joodse gemeenschap dat Christenen de bereidheid hebben samen met Joden te leven en hun zorgen te delen. Dat daarbij de eigen christelijke identiteit niet mag worden verloochend is voor de CCK duidelijk.
- 9.5. Ds. M. Drayer heeft bijna twintig jaar deel van de CCK uitgemaakt. Hij was lange tijd secretaris. Bij zijn afscheid ontving hij een boek als bewijs van dank. Op naam van zijn vrouw is in Israël een boom geplant als teken van dank voor haar gastvrije zorg voor de CCK. Het secretariaat van de

CCK is overgenomen door drs. J. Kraai, terwijl de vacature-Drayer is vervuld door ds. J. Plantinga. In de achterliggende periode zijn diverse bezinningsdagen gehouden, waaraan ook de CCK medewerking verleende.

10. Bezinning en beleid

10.1 Niet alleen de in 1981 in Israël ontstane vacature en het beraad over het al dan niet – en zo ja, op welke wijze – vervullen daarvan hebben geleid tot hernieuwde bezinning op de relatie tussen de Christelijke Gereformeerde Kerken en Israël alsmede de aard daarvan. Ook de tamelijk sterke wisselingen in de bemanning van het deputaatschap zelf noopten telkens weer tot een 'pas-op-de-plaats-maken'. Er is geen behoefte de principiële onderbouwing van 'de evangelieverkondiging onder Israël' (in het vervolg EVOI) zoals die in het verleden is gegeven (zie m.n. Acta G.S. 1974, pag. 256 vv), te wijzigen. Deputaten willen blijven werken in de lijn, zoals die in het verleden is ontwikkeld, waarover gerapporteerd is en zoals die is weergegeven in het jubileumnummer van 'Vrede over Israël' (25e jrg. nr. 6 dec. 1981, pag. 48-63). Dat neemt niet weg dat telkens weer gebleken is dat een nieuw doordenken over achtergronden, doelstelling(en) en aard van het werk geboden blijft. Op grond van de volgende overwegingen (A) menen deputaten het beleid (B) voor de komende jaren te moeten stellen.

10.2. A) Bezinning

Uitgangspunt van het werk dat de Christelijke Gereformeerde Kerken met betrekking tot Israël voor ogen staat, is in het algemeen de door Christus gegeven roeping het evangelie van het Koninkrijk in de ganse schepping te verkondigen. Deze verkondiging aan het adres van Israël (waarbij in de eerste plaats gedacht wordt aan verkondiging in Israël) onderscheidt zich van de bovengenoemde 'algemene verkondiging' (zending) door het aspect van de verbondenheid. Bij dit aspect wordt gedacht aan het met Abraham gesloten verbond zoals dit in zijn nageslacht gerealiseerd bedoelde te worden én aan de verbondenheid tussen Joden en Christenen. Het verbond met Abraham is van betekenis voor 'alle geslachten', er zit een waarde in, die het nationalistisch zelfverstaan, cq. de nationalistische begrenzing, te boven gaat. Hoewel zowel het oude – als het nieuwe testament ons de ongehoorzaamheid van Abraham nageslacht laten zien, betekent dat niet dat daarmee aan Gods verbond en trouw aan Israël een einde is gekomen (zie Rom. 9 : 11). Daarnaast is de nieuwtestamentische kerk gekomen, als 'mede-erfgenaar' van wat vanouds aan Israël is toegezegd, door de Messias Jezus. Dat de kerk mag leven van 'het heil uit de Joden' kan nooit betekenen dat zij zich hoogmoedig stelt tegenover Israël; zij is juist door haar beleving van de verwondering dat ook zij mag delen in het heil, ertoe geroepen Israël tot jaloersheid te verwekken en te brengen tot de erkenning van Jezus als de Messias. Joden en heidenen worden 'op dezelfde wijze' behouden; door 'de genade van de Here Jezus' (Hand. 15 : 11) en zijn zo samen 'kinderen van Abraham', een koninklijk priesterschap..... Dit aspect van de verbondenheid zal de evangelieverkondiging onder Israël bepalen. Dat dit niet een kritiekloze aanvaarding betekent van 'alles wat uit Israël' is, moge duidelijk zijn; daarmee is zowel Israël als de kerk niet gebaat.

10.3. Maar ondanks alle kritiek, die er mogelijk is, blijft de verbondenheid. De kerk kan en mag Israël niet afschrijven. Naar wij mogen geloven blijven er beloften voor Gods oude verbondsvolk. Ze blijven geliefden om der vaders wil (Rom. 11 : 28), hoe ongeloofwaardig dat vaak vele Christenen is voorgekomen en nog voorkomt, zodat voor de erkenning van een bijzondere bemoeienis en een bijzondere bedoeling van God met Zijn oude volk, uit Abraham gesproken, geen plaats is. Stellig zijn er beloften van God voor alle volken, waarom het evangelie aan alle volken moet verkondigd worden. We mogen bij de verkondiging van het evangelie en het horen daarvan zeker zijn van de onwankelbare belofte van God, dat die in de Zoon geloofd, welk geloof de Heilige Geest werkt door de verkondiging van het evangelie, vergeving der zonden ontvangt en deel krijgt aan het eeuwige leven. Die belofte geldt ook Israël. Maar Israël mag niet zonder meer op één lijn gesteld worden met alle andere volken. Israël is en blijft het oude verbondsvolk en dat kan nu en voor de toekomst niet niets betekenen.

10.4. Dat heeft ook consequenties voor de ontmoeting van kerk en Israël. De kerk ontmoet in het joodse volk geen heidenvolk, maar Gods oude verbondsvolk. De kerk heeft via Israël het Woord Gods ontvangen. Jezus de Christus was uit de Joden. De God en Vader van onze Here Jezus Christus is dezelfde als de God van Abraham, Izaak en Jakob. We hebben tweederde van onze bijbel met de Joden gemeen. Daarom kan het joodse volk met het evangelie van Christus niet op dezelfde wijze benaderd worden als de wereld van de heidenen. Terecht hebben de Joden er zich aan geërgerd, dat wij vroeger wel eens spraken van zending onder de Joden. Het is ongetwijfeld met de beste bedoeling door de kerk geschied en er is vaak in die arbeid veel liefde tot het oude volk getoond. Maar het was onjuist. Men was zich de bijzondere plaats van Israël te weinig bewust en door onbekendheid met het joodse volk miste men op dit punt de noodzakelijke fijnevoeligheid.

Er was zending onder de heidenen en zending onder de Joden en terecht weigerden de Joden met de heidenen onder één noemer gebracht te worden. Het heeft des te sterker bij de Joden de houding in de hand gewerkt, dat het evangelie voor de heidenen is, maar niet voor hen. Het werd van de kerk als een grote vergissing aangemerkt.

10.5. We zien ook bij de apostel Paulus altijd een groot verschil in de benadering met het evangelie van Joden en heidenen. Bij de heidenen heeft hij hoogstens een aanknopingspunt in het altaar voor de onbekende God als in Athene (Hand. 17 : 23). Maar in zijn ontmoeting met de Joden gaat altijd de bijbel open en onderwijst hij hen uit de Schriften dat Jezus is de Christus (Hand. 17 : 2). Dat geeft aan de evangelieverkondiging onder Israël een bijzonder karakter, waarin als bij Paulus het gesprek met de open bijbel een belangrijke plaats behoort in te nemen. We kunnen het joodse volk niet benaderen met evangelisatietoespraakjes of tractaatjes, met geluidswagens of zanggroepen. Dat mag in Israël ook helemaal niet. En terecht. Dat is niet alleen uit vijandschap tegen het evangelie te verklaren, maar de Jood voelt zich daardoor beledigd en onteerd alsof zij mensen zonder God en zonder bijbel zijn. En al die toespraakjes zijn hun ook te goedkoop. Men zal bij de Joden met steviger kost moeten koken. Het moet bij de Jood gaan om het gesprek. Zoals ook Jezus dat steeds deed. Dat kost veel tijd en geduld. Ook wordt van de Christen veel zelfverloochening en bescheidenheid gevraagd. Want gesprek betekent niet dat de een praat en de ander hoort. Het echte gesprek is tweerichtingsverkeer. De Christen zal eerst veel moeten luisteren. Wij staan vaak zo gauw klaar met spreken. Hij die in opdracht van de kerk het evangelie aan de Joden zal moeten brengen, zal van het Jodendom, van zijn geschiedenis, van zijn bijbeluitleg, van zijn inzicht eerst veel moeten leren. Er zal een sfeer van vertrouwen moeten groeien.

10.6. Daar komt bij – en dat speelt geen geringe rol – dat wij als Christenen in de benadering van de Jood met het evangelie zo'n slecht verleden hebben. De christelijke kerk heeft in het verleden bij haar zelf van de kracht, de waarde en de betekenis van het evangelie zo weinig laten zien. Het joodse volk heeft zelfs van de kant van de kerk zoveel liefdeloosheid en zelfs vijandschap ervaren. Joden zijn door Christenen geknecht, vernederd, vervolgd, gedood en dat niet door een groepje verwarderde of afvallige Christenen, maar door de officiële kerk. En in die lijn ziet de Jood Auschwitz. Auschwitz is voor hen door de kerk voorbereid, eeuwen lang en het waren Christenen, kerkmensen, die het hebben bewerkt. Wij kunnen dat ontkennen. Wij kunnen onze handen in onschuld wassen, maar het zal tegenover de Jood niet helpen. Dat moet ons voorzichtig en zeer bescheiden maken in de ontmoeting met de Jood. Paulus heeft de kerk reeds vermaand niet hoogmoedig te zijn, maar te vrezen (Rom. 11 : 20). We zullen als kerk steeds moeten beginnen schuld te belijden, niet met woorden slechts, maar ook met daden. Ons past geen enkele zelfverzekerdheid of enig superioriteitsgevoel. Wij hebben het evangelie ongeloofwaardig gemaakt. Wij hebben niet tot jaloersheid verwekt. De ontmoeting van Christenen en Joden kan als het goed is voor beiden ten zegen zijn. Zo zullen we als Christenen het evangelie kunnen verkondigen. Niet van bovenaf, maar naast de Jood en met hem (Hand. 17 : 1 en 2).

10.7. In het gesprek mag echter de boodschap dat Jezus de Christus is, nooit verzwegen of verduisterd worden. Hij is de Weg, de Waarheid en het Leven. Het gaat voor Joden en heidenen om die ene weg. Er zijn geen twee wegen: een weg voor de Jood via de Thora en een weg voor de heidenen via Jezus Christus. Er is één weg. Het gaat om één Herder en één kudde, uit Joden en heidenen samen. Alleen in Christus wordt de scheiding tussen Jood en heiden opgeheven, in gemeenschap met Hem wordt de tussenmuur, die scheiding maakte, weggenomen (Ef. 2 : 14). Dat ene geloof in Jezus Christus en het feit dat er slechts één weg is behoort niet te betekenen, dat de Jood misschien niet het christelijk geloof op zijn wijze zal kunnen beleven en daaraan gestalte geven. Het joodse volk zal misschien dogma's anders formuleren. Het zal de christelijke feesten misschien anders vieren, misschien wel op andere dagen. Moet Kerstfeest overal in de wereld samenvallen met het heidense midwinterfeest of zal het ook mogelijk zijn het in Israël bijvoorbeeld op het Chanoekefeest te vieren? Kan Looftentenfeest niet gekerstend worden? Dan kan in vervulling gaan wat de profeet Zacharia zegt, dat eens de volkeren, die zich vijandig toonden jegens Jeruzalem, van jaar tot jaar zullen heengaan om met het joodse volk zich voor de Here neer te buigen om het Looftentenfeest te vieren (Zach. 14 : 16).

10.8. Conclusie van al het bovenstaande mag wel zijn, dat voortzetting van de evangelieverkondiging onder Israël nodig is

- vamit het goede verstaan van Gods roeping,
- terwille van Israël,
- terwille van onszelf.

Als bijkomende factor mag worden genoemd het beroep dat vanuit de contacten (zie pag. 6 v/m 9) op onze kerken wordt gedaan. Hoewel het denkbaar is samen te werken met in Israël aanwezige christelijke groeperingen en/of personen, gaat het deputaten in eerste instantie erom zelf Israël in al zijn gevarieerdheid en zo breed mogelijk te bereiken.

10.9. B) Beleid.

Intern, dat wil zeggen binnen de Christelijke Gereformeerde Kerken, zal het werk van deputaten gericht moeten zijn op verbreding van de bestaande belangstelling en op uitbreiding daarvan. Binnen dat kader blijft voorlichting naar de kerken en liefdevolle aandacht vanuit de kerken noodzakelijk.

10.10. Ook de samenwerking met andere kerken dient te worden voortgezet; daarin zijn we elkaar tot steun en correctie: en het is voor Israël van belang dat het werk vanuit de verschillende kerken daar zoveel mogelijk als een eenheid overkomt.

10.11. De bestaande contacten met verschillende joodse groeperingen en instellingen/stichtingen, die het contact tussen Joden en Christenen bedoelen en bevorderen, is – als onderdeel van het 'eerste-lijns-werk' – noodzakelijk, al betekent de veelheid daarvan wel dat op (sommige) deputaten een zware wissel wordt getrokken.

10.12. Het belangrijkste onderdeel van het beleid geldt het werk in Israël zelf. Deputaten zijn – niet alleen op grond van de hun verstrekte opdracht – van mening dat alles in het werk moet worden gesteld om opnieuw te komen tot persoonlijke arbeid in Israël. Vanuit het verleden zijn daar gelukkig aanknopingspunten voor. Een werker in Israël dient zich daar zoveel mogelijk bij aan te sluiten. Rekening houdend met de door de staat Israël geboden, c.q. begrensde mogelijkheden, zal deze werker moeten trachten de verkondiging van het evangelie in woord en daad gestalte te geven. Kansen daarvoor zullen vooral gezocht moeten worden in: gesprekken, persoonlijke contacten, contacten met officiële instanties van het Jodendom, van de joodse staat, enz. enz.

10.13. Basis-vereisten voor een Israëlwerker zijn o.m.: grondige kennis van het Jodendom (bronnen, geschiedenis, geestelijke stromingen, zionisme) en van de relatie tussen het oude en het nieuwe testament, van de geschiedenis van de christelijke benadering van de Joden en van de in het geding zijnde vragen betreffende de relatie Jodendom-Christendom; dit naast een goede algemeen theologische kennis. Een en ander dient naar de geldende bepalingen getest te kunnen worden. De mogelijke werker zal ook bereid moeten zijn een medische en een psychologische test te ondergaan. Deputaten zijn van mening dat het gewenst kan zijn zo mogelijk meerdere kandidaten voor dit werk te hebben, ook al is de uitzending van slechts één gerechtvaardigd. Wie wel nader is toegenast voor dit werk, maar niet voor uitzending in aanmerking komt, kan voor het werk op het 'thuisfront' van grote betekenis zijn. De kerk zie niet tegen een dergelijke 'investering' op. In 'Kerk en Israël', 7e jrg. nr. 2, dec. 1982 stond een verhaal over een rabbi in een probleemdorp: 't Was een plaats met een bestuurlijke chaos en een hoge criminaliteit, veel ruzies, de medische en sociale zorg lieten veel te wensen over, 't dorp had niet eens een synagoge, met de regels van de Thora nam men het niet nauw. In dat dorp kwam een rabbi wonen – tot verbazing en ergenis van iedereen – zo'n man, die hun de wet zou leren, was toch niet nodig? Hij bezocht zieken, oenzamen, bejaarden en probleemgezinnen, zo iets als wat wij 'huisbezoek' noemen. Deze rabbi had de mensen lief, werd één met hen, organiseerde medische hulp en sociale zorg. Hij begon hen te leren zonder hen te beïjeren. Als kerken zouden we gezegend zijn wanneer wij iemand zouden kunnen uitzenden die op deze wijze aan het evangelie van Jezus, de Messias, gestalte geeft.....

11. Vrede over Israël

11.1. Een dankbare taak voor ons deputaatschap is ons twee-maandelijkse blad 'Vrede over Israël'. In de afgelopen periode kon 'Vrede over Israël' regelmatig verschijnen. Dat is vermeldenswaard, omdat er nog wel eens wisselingen voorkomen in de kring van de redactie of verandering van drukker, terwijl ook op de medewerking van schrijvers van artikelen gerekend moet kunnen worden. Dr. T. Brienens, de eindredacteur, was genoodzaakt vanwege zeer drukke werkzaamheden het eindredacteurschap neer te leggen. In de jaren van zijn redacteurschap heeft hij 'Vrede over Israël' een nieuw gezicht gegeven. Zijn overwogen en evenwichtige bijdragen werden zeer gewaardeerd. Node legden de deputaten zich neer bij de beëindiging van zijn werk voor 'Vrede over Israël'. De eindredactie werd overgenomen door ds. J. C. L. Starreveld sinds midden 1981. Inmiddels is ds. Starreveld geen deputaat meer. Hij heeft zich bereid verklaard, zolang als nodig is, de eindredactie te voeren. In die functie zal hij de vergaderingen van deputaten blijven bijwonen. De deputaten ds. M. Drayer en ds. J. de Jong bleven deel uitmaken van de redactie.

11.2. In de loop van 1982 werden de deputaten geconfronteerd met de bedrijfsbeëindiging van drukkerij 'Helmond', de drukker van 'Vrede over Israël'. Vlak voor de uitgave van een nieuw nummer moest een nieuwe drukker gezocht worden. Die werd gevonden in drukkerij De Boer Cuperus te Utrecht. Beide drukkerijen verzorgen de uitgave van ons blad op correcte wijze.

11.3. Een hoogtepunt vormde de uitgave van het jubileumnummer in december 1981. Als herdenking van het feit, dat in 1931 voor het eerst door de generale synode van onze kerken een Israël-deputaatschap werd ingesteld. Vanuit de Schrift en de historie werden artikelen geschreven over de relatie kerk-Israël. De reacties binnen en buiten de kring van onze kerken waren positief, gezien een groot aantal nabestelde exemplaren. De oplage vertoonde een stijgende lijn. Er worden

ruim 17.000 exemplaren van elk nummer verzonden. Zoveel mogelijk ontvangt ieder kerklid 'Vrede over Israël', terwijl er een klein bestand abonnees is, meest van buiten de kring onze kerken. De administratie van een en ander lag in de bekwame handen van zr. A. Valkenburg te Veenendaal.

11.4. Hoe de inhoud van ons blad doorwerkt is moeilijk te meten. Onze bedoeling is de bezinning op en de verdieping van onze liefde voor Israël. Het volk dat deel heeft aan de wortels van ons Christelijk geloof moet in de aandacht en het gebed van de gemeente van de Here Jezus Christus leven. Dat doel te dienen en heel bescheiden in het gesprek van de Christenheid en Israël ook iets bij te dragen is voor ons deputaatschap een verheugend motief om in 'Vrede over Israël' de kerken voor te lichten.

12. Financiële verzorging echtgenoten van werkers

Deputaten stonden, zoals U bekend is, voor de vraag hoe nu de financiële verantwoordelijkheid ligt wanneer een deputaatschap – in dit geval deputaten voornoemd – een werker in dienst heeft, die plotseling niet meer beschikbaar is en een gezin zonder geldelijke steun achterlaat. Ter oplossing van deze vraag hebben deputaten overleg gepleegd met deputaten ad. art. 13. K.O., deputaten financiële zaken en de kerkeraden van Zwolle en Zierikzee. Wat de deputaatschappen betreft was er bereidheid te zoeken naar een oplossing. Evenwel kon elk deputaatschap op goede grond verklaren, dat er in de instructies van genoemde deputaatschappen geen ruimte wordt geboden tot het doen van ingrijpende uitgaven voor situaties, zoals omschreven. Opdat echter in voorkomende gevallen niet kan en mag worden gewerkt naar het kwaad, dat Jakonus signaleerde ('Gaaf heen en wordt warm'), vragen Uw deputaten de synode met klem, te overwegen een regeling te treffen ten bate van een echtgenote van een werker (en haar kinderen) als deze werker onverhoopt niet meer beschikbaar is. In afwachting van zo'n eventuele regeling zouden deputaten gemachtigd kunnen worden tot het doen van onvoorziene uitgaven, zulke naar analogie van de bedragen, die door de kas ad art. 13 K.O. worden uitgekeerd.

13. Zie aangehecht financieel rapport

14. Voorstellen

- 1) a. de generale synode overwege – in geval de echtgenote van een werker (met haar kinderen) onverzorgd achterblijft – een regeling te treffen ter voorziening in deze verzorging;
- b. in afwachting van een definitieve regeling machtige de generale synode uw deputaten tot het treffen van een voorlopige voorziening, naar analogie van art. 13 K.O.;
- 2) de generale synode stelle opnieuw de omslag vast conform het voorstel, genoemd in de toelichting van het financiële rapport;
- 3) de generale synode benoeme opnieuw een eerste en een tweede secretaris, een eerste en tweede penningmeester, alsmede een adviseur.

15. Besluit

Aan het einde gekomen van de rapportage constateren deputaten met blijdschap, dat zij van de Here de kracht ontvingen om de arbeid voort te zetten, ondanks alle zorgen, die aan de orde kwamen. Tot deze zorgen behoort ook, dat Israël's isolement in de wereld het werk van de kerken niet ten goede komt. Het toenemende geweld in het Midden-Oosten doet altijd weer vrezzen, dat de geschiedenis zich zal herhalen als de wereld van de geschiedenis niets heeft geleerd. Niettemin zal het deputaten een vreugde zijn via de zendende kerken zo spoedig als mogelijk en verantwoord is, te komen tot uitzending van een broeder die genoegzaam is toegerust en geacht mag worden het vertrouwen van de kerken te genieten. Moge de God van Abraham, Izaak en Jacob, de Vader van onze Here Jezus Christus, uw vergadering en het werk van uw deputaten zegenen.

Namens deputaten voornoemd:
Drs. Joh. Kruis, voorzitter,
Ds. J. de Jong, 1e secretaris.

AANVULLING

2.1. De kerk van Zierikzee

Met oprechte blijdschap kan worden vermeld, dat er tussen Boertjens – op diens eigen verzoek – en deputaten een gesprek heeft plaats gevonden. Op grond hiervan kwam verzoening tot stand en is door allen en aan allen de broederhand gereikt.

10.14. Beleid (vervolg)

Wat een eventuele uitzending betreft kan het volgende worden medegedeeld: een aantal broeders heeft zich direct en indirect na de oproep van deputaten tot Uw deputaatschap gewend. Met een tweetal broeders is voorhands een gesprek gevoerd. Uw deputaten hebben tot op heden geen vrijmoedigheid gevonden op korte termijn tot uitzending over te gaan. De beraadslagingen dienaangaande zullen na de zomervakantie-periode 1983 worden voortgezet.

10.15. Ook 'het binnenland' en het bezig zijn met de plaatselijke kerken met het oog op Israël kwam ter sprake. Deputaten zouden graag over mankracht kunnen beschikken, die gemeentetoerusting binnen de horizon brengt.

Juist een goed samenspel van een binnenlandse en een buitenlandse kracht - in overleg met deputaten - zou de kerken meer zicht kunnen geven op de arbeid ten behoeve van het oude bondsvolk.

13. Financiën

Betreffende de financiële gang van zaken kan over de jaren 1980 t/m 1982 het volgende gerapporteerd worden. Ter bevordering van de overzichtelijkheid zijn de cijfers afgerond op hele guldens.

	1980	1981	1982
1. ontvangsten			
1.1. Kollekten en bijdragen	88.159	91.909	100.211
1.2. "V.O.I." jaarl. bijdragen	62.517	68.159	41.430
1.3. "V.O.I." jubileum bijdragen		29.000	40.113
1.4. Giften	10.976	14.620	3.743
1.5. Zendingcommissies/-dagen	23.457	20.076	20.734
1.6. Interest	12.498	13.010	13.802
1.7. Diversen	3.200	2.652	3.000
Totaal ontvangsten	200.807	239.426	223.033
2. uitgaven			
2.1. Arbeid in Israël	129.063	161.272	8.101
2.2. "V.O.I." uitgave	46.181	39.667	63.875
2.3. "V.O.I." jubileum uitgave		28.993	
2.4. Algemene kosten	15.348	34.528	35.248
2.5. 4-M, ICI, OJEC bijdragen	8.436	5.644	10.126
2.6. Vergoedingen	1.750	2.750	2.000
2.7. Bibliotheek en abonnementen	3.599	3.953	3.806
Totaal uitgaven	204.377	276.807	123.156
2.4. Algemene kosten specificatie			
2.4.1. Vergaderingen	5.089	6.435	9.897
2.4.2. Bureau en secretariaat	1.062	3.245	3.738
2.4.3. Kerkelijk Bureau	5.265	5.640	6.240
2.4.4. Accountant	2.582	1.000	1.000
2.4.5. Werkbezoeken Israël	900	17.851	13.856
2.4.6. Diversen	450	357	517
Totaal algemene kosten	15.348	34.528	35.248
3. Balans per 31 december			
3.1. Vastgelegde middelen	107.772	96.289	86.010
3.2. Vorderingen op korte termijn	15.584	48.854	16.248
3.3. Liquide middelen	93.882	76.453	204.786
Totaal aktiva	217.238	221.596	307.044
3.4. Schulden op korte termijn	7.949	51.117	23.177
3.5. Eigen vermogen	209.289	170.479	283.867
Totaal passiva	217.238	221.596	307.044

13.1 Toelichting bij de financiële cijfers over 1980 t/m 1982

De cijfers 1982 zijn gebaseerd op het verslag dat via het kerkelijk bureau wordt opgesteld, dus nog niet op een deputatenvergadering is goedgekeurd. Voor zover noodzakelijk volgt hierna een toelichting per post.

0.1.1. Kollekten en bijdragen:

Door de Generale Synode 1980 is voor de betreffende jaren een omslag vastgesteld van respectievelijk f 1,10, f 1,20 en f 1,40. Bij een (doop)leden aantal van 74.443, 75.136 en 75.371 is respectievelijk bijgedragen f 1,18, f 1,22 en f 1,33. Voor 1983 is reeds een omslag vastgesteld van f 1,60.

0.1.2. "V.O.I." jaarlijkse bijdragen:

In december 1981 is, in plaats van een gewoon nummer, een speciaal jubileum nummer uitgegeven. Bij dit nummer was een acceptgirokaart toegevoegd voor een extra gift in verband met het jubileum. De acceptgirokaarten voor de bijdrage 1982 zijn derhalve in plaats van april '82 verzonden in oktober 1982. In 1983 wordt het "resterende" deel van de inkomsten verwacht.

0.1.3. "V.O.I." jubileum bijdragen:

De relatief dure uitgave (zie 2.3) werd ruimschoots gedekt door de speciale giften. Het is mogelijk dat de bijdragen 1982 daaronder te lijden zullen hebben.

0.1.4. Giften:

Deze, overigens altijd "onberekenbare" post, zal in 1982 kleiner geweest zijn vanwege de jubileumgiften.

13.2.

0.2.1. Arbeid in Israël:

De repatriëring van het gezin van de Israël-werker kostte f 26.000,-. Aan boete-huur moest f 6.000,- betaald worden en de auto is verkocht met een negatief boekhoudkundig resultaat van f 5.589,-. De financiële relatie met de ex-Israël-werker is volledig afgehandeld.

0.2.2. en

0.2.3. "V.O.I.":

In 1982 moest wederom, vanwege faillissement, van drukker worden veranderd. In 1982 is ± f 12.000,- geboekt ten laste van 1981.

0.2.4. Algemene kosten:

Vanwege de onstane situatie, geen werker meer in Israël, zijn/worden er relatief meer vergaderingen gehouden. Ten behoeve van de secretaris worden betaalde hulpkrachten ingezet. Er zijn drie werkbezoeken aan Israël gebracht; 1 x 4 afgevaardigden en 2 x 1 afgevaardigde.

0.2.5. Bijdrage Israël-organen:

In 1982 is het OJEC van start gegaan. De bijdragen worden veelal op nacalculatie-basis doorberekend.

13.3 Begrotingen

Voor de jaren 1984 t/m 1986 zijn de ontvangsten en uitgaven als volgt te begroten.

A. Ontvangsten.	1984	1985	1986
A.1. Bijdragen "V.O.I."	62.000	64.000	66.000
A.2. Giften	5.000	5.000	5.000
A.3. Zendingcommissies/-dagen	16.000	14.000	12.000
A.4. Interest	13.000	13.000	13.000
A.5. Diversen	3.000	3.000	3.000
Totaal ontvangsten	99.000	99.000	99.000
B. Uitgaven	1984	1985	1986
B.1. Arbeid in Israël	105.000	107.000	117.000
B.2. Uitgave "V.O.I."	52.000	54.000	56.000
B.3. Algemene kosten	40.000	40.000	40.000
B.4. 4-M, ICI, OJEC bijdragen	12.000	13.000	14.000
B.5. Vergoedingen	2.000	2.000	2.000

B.6. Bibliotheek en abonnementen	5.700	6.000	6.300
B.7. Onvoorzien	10.300	11.000	11.700
Totaal uitgaven	227.000	233.000	247.000
Uitgaven minus ontvangsten	128.000	134.000	148.000
Intering eigen vermogen (C.)	8.000	14.000	28.000
Blijft over voor omslag (D.)	120.000	120.000	120.000
Omslag bij 75.000 (doop)leden	1,60	1,60	1,60

13.4. Toelichting bij de begrotingen over 1984 tot en met 1986

Gezien de onzekere situatie en de lange termijn waarover begroot wordt, zijn de cijfers slechts ramingen.

A.4. Interest:

De rentedalingen worden opgevangen door een grotere belegging van gelden.

B.1. Arbeid in Israël:

Inzake een Israël-werker is nog niets bekend of beslist.

De volgende fictieve bedragen zijn in de begroting verwerkt:

1983: aanstelling en één kwartaal in Nederland

1984: voorbereiding, opleiding en uitzending (einde van het jaar)

1985 en 1986: arbeid in Israël.

C. Eigen vermogen:

Over 1983 wordt nog een aanwas verwacht van f 70.000,-. Na 1986 zal naar schatting het eigen vermogen f 290.000,- bedragen.

D. Omslag:

Bovenvermelde cijfers tonen aan dat de omslag niet verhoogd hoeft te worden. Wel wordt dan gerealiseerd dat het eigen vermogen geen reserve bevat van 1½ keer een jaaruitgave.

BIJLAGE 54

Art. 81, 119, 193

Rapport I van commissie IV betreffende evangelieverkondiging onder Israël

Bemanning

Dankbaar nam uw commissie kennis van het vele werk, dat door deputaten werd verricht. In dit toch omvangrijke deputaatschap blijkt elke deputaat nodig te zijn, wil het werk niet te zwaar komen te drukken op de schouders van de moderamenleden. Uit het rapport blijkt duidelijk de wenselijkheid dat nieuw-benoemde particuliere deputaten zich steeds snel trachten in te werken in de problematiek van de evangelieverkondiging onder Israël. Het verlangen – nog steeds – naar de vrijgestelde klinkt in het deputatenrapport door. Een nieuw voorstel in deze richting wordt niet gedaan, maar dit betekent, dat ook in de komende tijd iedere deputaat bij het werk moet kunnen worden ingeschakeld.

Adviseurschap dr. T. Brien (1.2 ; 3.2)

De commissie vraagt zich af of deputaten het recht hebben zelf hun adviseurs te kiezen. Deze vraag klemt te meer omdat het in het geval van dr. T. Brien niet betreft een adviseur, die incidenteel voor technische details wordt geraadpleegd. Dr. Brien is als beleidsadviseur steeds in de vergaderingen aanwezig. Uw commissie acht het wat voorbarig te schrijven, dat dr. Brien als adviseur langzamerhand prof. dr. B. J. Oosterhoff enigermate zal vervangen. Hier heeft de generale synode te beslissen. In mindere mate rijzen vragen bij het eind-redacteurschap van dr. J. C. L. Starreveld. De commissie beseft, dat steeds voorkomende personele wisselingen moeilijk zijn voor de voortgang van het werk. Bovendien was dr. Brien voorzitter van deputaten en zeer goed ingewerkt, ook in vele contacten. Toch menen we, dat het zijn bezwaren heeft, als deputaten, die naar een andere particuliere synode vertrekken, op deze wijze aan een deputaatschap verbonden blijven. Het kan een precedent scheppen. Het gevaar van een 'deputaten-kerk' wordt op deze wijze niet geringer.

Israël-werker

We kunnen kort zijn over het vertrek van drs. J. C. L. Boertjens. Uit 5.1 wordt duidelijk, dat het schrijven van werkrapporten niet de sterkste kant was van de Israël-werker. Het is te waardereren, dat deputaten steeds aandrongen op meer helderheid in de rapportage. 'Uw deputaten hebben voortdurend kritische vragen gesteld'. In dit licht bevreemdt het ons, als commissie, dat hierover niets vermeld werd in het deputatenrapport 1980. Aan begeleiding door deputaten heeft het overigens niet ontbroken. Aan drs. Boertjens werden meer werkbezoeken gebracht dan aan vroegere werkers in Israël. De betreurenswaardige afloop van zijn werk in Israël kon door niemand worden voorzien. Dankbaar mogen we zijn, dat – blijkens het rapport van deputaten – de periode waarin drs. Boertjens zijn werk verrichtte, achteraf zeker geen verloren tijd is geweest. Met vreugde namen we kennis van wat deputaten schreven aan het slot van 2.1. Grote waardering heeft uw commissie voor de wijze waarop deputaten hun zorgen uitstrekten over het in Nederland teruggekeerde gezin van de Israël-werker. Op christelijke wijze bewogen met de nood van het gezin, hebben deputaten samen met de kerkeraden van Zierikzee en Zwolle een weg gezocht om te helpen. Het siert deputaten, dat zij hier een verantwoordelijkheid zagen, die – strikt genomen – nergens is vastgelegd.

OJEC

We spraken met deputaten over hun deelneming aan het OJEC (8.1 - 8.5). Als gespreksorgaan kan het OJEC van betekenis zijn. Het is geen kleine zaak, dat Joden, die steeds bang zijn dat Christenen hen van hun Jood-zijn willen afhelfen, in dit contact hebben bewilligd. Het is de commissie duidelijk geworden, dat deputaten, ook binnen het OJEC, niet zwijgen over de Christus der Schriften. Dat is ook niet gebeurd in het contact met het Opperrabbinat (6.6). Voorzichtig, maar beslist, willen deputaten aan dit gesprek deelnemen.

Uw commissie heeft aan deputaten gevraagd waarom zij voor het deelnemen aan het OJEC niet de toestemming van uw vergadering vragen. Het bleek ons dat de voorbereidingen voor het tot standkomen van dit gespreksorgaan binnen het ICI vielen, een u reeds bekend contact. Verder maakt het OJEC deel uit van de ICCJ waarover deputaten steeds hebben gerapporteerd. Zij meenden dus, dat zij voor de deelname aan het OJEC uw goedkeuring niet nodig hadden. Uw commissie meent dit aspect van het werk van deputaten toch aan uw oordeel te moeten onderwerpen. Hier zijn ook, blijkens het financieel verslag, financiële consequenties. Overigens menen we positief te mogen adviseren.

Bezinning (10.1 - 10.8)

In eigen kring en samen met deputaten heeft uw commissie zich uitvoerig beziggehouden met wat deputaten hierover rapporteren. We achten het verblijdend, dat deputaten veel tijd in bezinning hebben gestoken. De resultaten van hun bezinning, zoals in het rapport neergelegd, kunnen we in veel opzichten onderschrijven. Het gesprek met deputaten concentreerde zich vooral op 10.5, 10.6 en 10.7. Wij meenden, dat met name in 10.5 en 10.6 het gevaar om de hoek kwam kijken, dat de boodschap zelf aan kracht zou inboeten. Het werk onder Israël vraagt zeker een eigen benadering, maar wij vreesden hier een te grote invloed van veel interkerkelijke contacten.

Tot onze grote vreugde hebben deputaten bij monde van hun voorzitter uitgesproken dat zij zelf de gevaren, die vandaag het werk onder Israël bedreigen, duidelijk zien. Zeker moet met 'Auschwitz' worden gerekend, maar het mag niet komen tot een knieval waarbij de eigenlijke boodschap verloren zou gaan. Deputaten hebben ook oog voor de nieuwe Schriftcritiek, die hier en daar klinkt, waarbij men de wortels van het antisemitisme reeds in het Nieuwe Testament meent te kunnen aanwijzen. Deputaten wensen op deze weg niet te gaan. De commissie betreurt wel, dat dit niet duidelijker doorklinkt in het rapport. We menen, dat de bijbelse en theologische bezinning – in het spoor van wat de voorzitter van deputaten in onze commissievergadering zei – voor deputaten ook in de komende periode prioriteit moet hebben. Informatie over deze bezinning naar de kerken toe kan grote betekenis hebben met het oog op de betrokkenheid van de kerken bij het werk.

Beleid (10.9 - 10.15)

Het bovenstaande bepaalt voor uw commissie ook de visie op het toekomstige beleid van deputaten. Deputaten zijn van mening, dat alles in het werk moet worden gesteld om opnieuw te komen tot persoonlijke arbeid in Israël. Uw commissie meent, dat hier geen haast behoeft te worden gemaakt. Juist met het oog op het toekomstige werk zullen deputaten zich eerst grondig moeten bezinnen op de principiële en praktische kanten van het werk onder Israël. Voor de instructie, die een toekomstig werker meekrijgt, is dit van het grootste belang. Het uitzien naar een werker, zijn opleiding en voorbereiding behoeven niet te stagneren. Maar de commissie is van mening, dat vóór de uitzending de bovengenoemde bezinning een zekere afronding moet hebben gevonden. Dit betekent waarschijnlijk, dat vóór de volgende generale synode geen werker wordt uitgezonden. De commissie meent

overigens dat aan deputaten wel de ruimte moet worden gelaten eventueel reeds eerder tot uitzending over te gaan, als, naar het oordeel van de deputaten, voor de kerken duidelijk een weg geopend wordt om het werk in Israël voort te zetten.

Financiële verzorging echtgenoten van werkers (12)

Het bleek ons, dat hier belangrijke vragen, ook op juridisch terrein, beantwoord moeten worden. Wij meenden overigens, dat het bestuderen van deze vragen behoort tot het terrein van Commissie II, aan wie agendapunt 8.07 is toevertrouwd.

Regeling voor de evangelieverkondiging onder Israël

Het is synodale praktijk geworden steeds een eerste en tweede secretaris en een eerste en tweede penningmeester te benoemen. Naar de mening van uw commissie behoort de redactie van artikel 16 van de regeling hieraan te worden aangepast.

Voorstellen

De commissie stelt u voor:

1. deputaten te danken voor het vele werk, dat zij in de afgelopen periode hebben verricht onder soms zeer moeilijke omstandigheden;
2. het rapport van de deputaten, ondanks hierboven gemaakte kritische opmerkingen, te aanvaarden en hun werkzaamheden goed te keuren;
3. deputaten op te dragen in hun werk prioriteit te geven aan de bijbelse en theologische bezinning op de relatie kerk-Israël boven de mogelijke uitzending van een werker naar Israël;
4. goed te keuren dat de deputaten deelnemen aan het Overlegorgaan van Joden en Christenen (OJEC);
5. opnieuw een minimumbijdrage vast te stellen voor de jaren 1984, 1985 en 1986;
6. de redactie van de derde alinea van artikel 16 van de Regeling voor de Evangelieverkondiging onder Israël als volgt vast te stellen:
'De generale synode benoemt een eerste secretaris en een tweede secretaris, eveneens een eerste penningmeester en een tweede penningmeester. Dezen treden op elke generale synode af en zijn opnieuw herkiesbaar';
7. opnieuw een eerste en tweede secretaris, een eerste en tweede penningmeester, alsmede een adviseur te benoemen.

A. W. Drechsler, rapporteur.

BIJLAGE 55

Art. 193

Aanvullend rapport I van commissie IV betreffende evangelieverkondiging onder Israël

Uw commissie heeft zich bezonnen op de voorstellen, ingediend door de brs. De Romph, Hartog, J. H. Velema en Westerink. We hebben voor deze voorstellen de secretaris van de deputaten gehoord, die zelf ook reeds in de synodevergadering zijn visie op deze voorstellen gaf.

Als commissie kunnen wij het voorstel van ds. De Romph tot wijziging van ons voorstel 3 niet overnemen. Het gaat ons te ver, dat de deputaten eerst rapport van hun bezinning moeten uitbrengen op de volgende generale synode en pas daarna wellicht een werker kunnen uitzenden.

De bezinning ontvangt in ons rapport duidelijk prioriteit, ook in ons voorstel. Tegelijk bedenken we echter, dat het deputaatschap voor de evangelieverkondiging onder Israël geen studie-deputaatschap is, maar duidelijk de opdracht heeft het werk voortgang te doen vinden. Studie, bezinning, juist met het oog op het toekomstige werk, is van betekenis, maar er kan een moment komen waarop de deputaten menen een werker te kunnen uitzenden. We moeten ook niet vergeten, dat een synodaal verbod tot uitzending van een werker het gevaar meebrengt, dat kansen, die nu nog aanwezig zijn, te lang onbenut worden gelaten.

Het voorstel van ds. De Romph om in ons voorstel 7 'een' te wijzigen in 'één' heeft in feite geen effect. Ook bij onze formulering wordt maar één adviseur voorgesteld. De commissie acht deze wijziging niet meer nodig, na hetgeen in ons rapport over de zaak van het adviseurschap is gezegd.

Wanneer we als commissie moeten kiezen tussen de voorstellen Hartog en Westerink, kiezen we voor het voorstel Westerink. Het laat de bestaande kanalen onaangetaast - het voorstel speelt immers uitdrukkelijk in de CCK Nes Ammim en beoogt hetzelfde als het voorstel van br. Hartog. Met enige verandering in de formulering nemen we het voorstel J. H. Velema gaarne over.

Voorstellen

De commissie stelt u voor:

1. deputaten te danken voor het vele werk, dat zij in de afgelopen periode hebben verricht onder soms zeer moeilijke omstandigheden;
2. het rapport van de deputaten, ondanks hierboven gemaakte kritische opmerkingen, te aanvaarden en hun werkzaamheden goed te keuren;
3. deputaten op te dragen in hun werk prioriteit te geven aan de bijbelse en theologische bezinning op de relatie kerk-Israël boven de mogelijke uitzending van een werker naar Israël;
4. deputaten op te dragen hun kritiek op en vrees voor allerlei bedenkelijke theologische ontwikkelingen met betrekking tot Israël op dezelfde wijze in 'Vrede over Israël' te laten doorklinken, als de voorzitter van de deputaten dit heeft gedaan in de vergadering van de commissie en van de generale synode;
5. goed te keuren, dat de deputaten deelnemen aan het Overlegorgaan van Joden en Christenen (OJEC);
6. deputaten op te dragen om via de CCK Nes Ammim er voortdurend op toe te zien, dat in Nes Ammim in prediking en pastoraat de eigen christelijke identiteit niet wordt verloochend;
7. deputaten op te dragen te zoeken naar wegen om jongeren uit de kerken, die in Israël en in het bijzonder in Nes Ammim gaan werken, zo veel mogelijk voor te lichten en toe te rusten;
8. opnieuw een minimumbijdrage vast te stellen voor de jaren 1984, 1985 en 1986;
9. de redactie van de derde alinea van artikel 16 van de Regeling voor de Evangelieverkondiging onder Israël als volgt vast te stellen:
De generale synode benoemt een eerste secretaris en een tweede secretaris, eveneens een eerste en een tweede penningmeester. Dezen treden op elke generale synode af en zijn opnieuw herkiesbaar;
10. opnieuw een eerste en tweede secretaris, een eerste en tweede penningmeester, alsmede een adviseur te benoemen.

A. W. Drechsler, rapporteur.

BIJLAGE 56

Art. 87

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR HET BEHEER VAN DE ALGEMENE KAS TOT STEUN AAN DE KERKEN TEN BEHOEVE VAN DE VERZORGING VAN EMERITI PREDIKANTEN, PREDIKANTSWEDUWEN EN -WEZEN NAAR ARTIKEL 13 K.O.

A. Samenstelling van het deputaatschap

Het deputaatschap bestaat uit de volgende broeders:

J. D. Wisman, benoemd door de particuliere synode van het Noorden;

secundus: G. Schouten;

ds. P. den Hartog, benoemd door de particuliere synode van het Oosten;

secundus: G. den Hertog;

ds. A. W. Drechsler, benoemd door de particuliere synode van het Westen;

secundus: ds. E. E. Siofstra;

J. C. van Beveren, benoemd door de particuliere synode van het Zuiden;

secundus: A. Baars.

Namens de generale synode hebben zitting de broeders:

P. Zuidema, 1e penningmeester;

D. Lokhorst, 2e penningmeester.

Br. J. D. Wisman is voorzitter, ds. A. W. Drechsler is secretaris.

Op onze eerste vergadering na de Generale Synode van 1980 namen wij afscheid van br. J. de Jong, die jarenlang de eerste penningmeester van ons deputaatschap was. Hij gaf het werk over aan br. P. Zuidema. We denken nog steeds met grote dankbaarheid aan zijn grote bekwaamheid en liefdevolle inzet. Br. J. C. van Beveren nam na de Particuliere Synode 1981 van het Zuiden de plaats in van br. M. Kooke, die zich niet meer herkiesbaar stelde in verband met zijn leeftijd. Groot is onder ons de waardering voor het werk, dat br. Kooke jarenlang in ons deputaatschap verrichtte.

B. Offervaardigheid

De kerken tonen steeds weer, dat zij de roeping tot verzorging van onze emeriti predikanten,

predikantsweduwen en -wezen verstaan. De offervaardigheid komt duidelijk uit. Met dankbaarheid mogen we dit vermelden. We mogen thans aan 20 emeriti predikanten en aan 26 weduwen de door de generale synode vastgestelde uitkeringen doen. Het aantal weduwen aan wie, in verband met de verzorging van kinderen, een verhoogde uitkering wordt betaald, bedraagt 3.

C. Opdracht Generale Synode 1980

De Generale Synode van Amersfoort gaf aan ons deputaatschap de opdracht: 'de uitkeringsgrondslag opnieuw te bezien en daarbij in het bijzonder te betrekken de emolumenten welke dienstdoende predikanten over het algemeen genieten en over het resultaat van hun onderzoek aan de volgende synode te rapporteren' (zie Acta G.S. 1980, 106, lid 9).

Enquête

Na vastgesteld te hebben dat de gegevens welke nodig zijn om aan bovenstaande opdracht te kunnen voldoen niet voorhanden waren, hebben deputaten besloten een enquête te houden onder de dienstdoende en de geëmeriteerde predikanten en predikantsweduwen. De enquête vond plaats door middel van een vragenformulier dat aan het begin van het jaar 1982 aan alle predikanten en predikantsweduwen werd gezonden met het vriendelijke doch dringende verzoek hun medewerking te verlenen aan de enquête door beantwoording van de gestelde vragen en terugzending van het ingevulde vragenformulier, hetgeen anoniem kon geschieden. De predikanten, die bijzondere arbeid verrichten naar art. 6 K.O., zijn niet bij de enquête betrokken.

Deelname enquête

Van de 116 verzonden vragenformulieren aan dienstdoende predikanten werden er 93 terugontvangen, zijnde 80%. Een tweetal formulieren kon wegens onvolledigheid van de beantwoording der vragen niet worden verwerkt. We hebben gemeend, gelet op het overblijvende aantal en op de volledigheid van de invulling daarvan, tot verdere uitwerking te kunnen overgaan en het resultaat als representatief voor het geheel te kunnen beschouwen.

Na de verwerking van bovenvermeld aantal zijn nog twee formulieren binnengekomen welke niet meer in het resultaat zijn verwerkt. Gelet op de gegevens, op deze twee formulieren verstrekt, zou het resultaat van het onderzoek hierdoor niet zijn veranderd. Ten aanzien van de deelname van de emeriti predikanten en van predikantsweduwen kan worden opgemerkt dat van de 48 verzonden formulieren er 42 werden terugontvangen, zijnde 88%. Al met al zijn deputaten zeer tevreden over de medewerking, welke is verkregen.

Uitslag enquête

Uit de ingevulde formulieren van de dienstdoende predikanten, waarvan de gegevens gebaseerd zijn op het jaar 1981, is o.a. gebleken dat:

- het gemiddelde traktement f 37.390,- bedroeg, of te wel 11,32% meer dan het minimumtraktement ad f 33.588,-;
- de gemiddelde huurwaarde van vrij wonen f 5.756,- bedroeg;
- de gemiddelde premie voor een ziektekostenverzekering, inclusief eigen risico, f 4.000,- voor een gezin bedroeg;
- de gemiddelde autokosten-vergoeding f 4.085,- bedroeg;
- de gemiddelde telefoonkosten-vergoeding f 797,- bedroeg;
- in een beperkt aantal gevallen vergoedingen voor bureau- en/of representatiekosten werden gegeven.

Wat de emeriti predikanten en predikantsweduwen betreft, mag worden opgemerkt dat:

- de gemiddelde huur e.g. lasten van eigen woning schommelt tussen f 5.000,- en f 6.000,- per jaar;
- de premie voor een ziektekostenverzekering, inclusief eigen risico, voor één persoon ongeveer f 2.000,- en voor man en vrouw ± f 4.000,- per jaar bedroeg.

Hiervoor werd voor een deel de uitkomst van de enquête onder de dienstdoende predikanten bevestigd en kon van verdere gebruikmaking van de gegevens worden afgezien.

Op enkele enquêteformulieren is gewezen op de afllossingsverplichtingen welke jonge predikanten hebben aan het Ministerie van Onderwijs als gevolg van tijdens hun studiejaren ontvangen renteloze voorschotten. Terugbetalingen vinden meestal plaats in de jaren dat het inkomen nog is gebaseerd op het minimumtraktement.

In een aantal gevallen ontstaan hierdoor in deze jonge predikantsgezinnen financiële moeilijkheden en daardoor tevens spanningen.

Wij menen juist te handelen door deze opmerkingen in ons rapport te vermelden en op deze wijze oeder de aandacht van de generale synode te brengen.

Nadere analyse enquête

Aan de hand van de gegevens uit de enquête dienstdoende predikanten kan worden vastgesteld dat:

a. het uitkeringspercentage ad 85 (onafgerond 84,56) sinds 1977 een kleine stijging heeft ondergaan en tot 1981 is toegenomen met 1,60 procent en in het jaar 1981 86,16% bedroeg, hetgeen uit onderstaande berekening blijkt:

	1977	1981
Traktement	f 30.276,00	f 33.588,00
Vrij wonen	5.147,00	5.756,00
Ziektekostenverzekering (50%)	1.150,00	2.000,00
	<u>36.573,00</u>	<u>41.344,00</u>

1977 is: $36.573/30.276 \times 70\% = 84,56\%$

1981 is: $41.344/33.588 \times 70\% = 86,16\%$

b. het gemiddeld traktement van de dienstdoende predikanten 11,32% of wel f 3.802,- per jaar meer bedraagt dan het minimumtraktement. Indien met dit hogere traktement rekening wordt gehouden kan het uitkeringspercentage worden berekend op:

Traktement 1981	f 33.588,00
Vrij wonen	5.756,00
Ziektekostenverzekering (50%)	2.000,00
	<u>f 41.344,00</u>
Bij: Gemiddeld hoger traktement	3.802,00

$45.146/33.588 \times 70\% = 94,09\%$

c. de vergoedingen voor auto- en telefoonkosten en voor bureau- en representatiekosten moeten worden gezien als vergoeding voor werkelijk gemaakte kosten. In zijn algemeenheid is hier geen sprake van een inkomstenbestanddeel. Het zijn kosten-vergoedingen ter dekking van de uitgaven welke dienstdoende predikanten noodzakelijkerwijze moeten maken in de vervulling van het ambt van predikant.

Conclusie en nadere uitwerking van de gegevens

Gelet op de opdracht van de Generale Synode 1980 en gezien de uitslag van de gehouden enquête zijn deputaten van mening dat het redelijk is te achten in de uitkeringsgrondslag de volgende onderdelen op te nemen:

a. minimumtraktement	100,00%
b. gemiddeld hoger traktement (in procenten van a)	11,32%
c. huurwaarde vrij wonen (in procenten van a)	17,14%
d. premie ziektekostenverzekering (waarvan te vergoeden 50% van f 4.000,-) (in procenten van a)	5,95%
	<u>134,41%</u>

Afgerond op 135%.

Zoals reeds in de nadere analyse onder punt c. is opgemerkt bevatten de daar genoemde kosten-vergoedingen in het algemeen geen inkomensbestanddelen. Ze zijn gegeven als dekking van in de uitoefening van het ambt gemaakte kosten.

Deputaten zien geen reden deze kostenvergoedingen in aanmerking te nemen bij de vaststelling van de uitkeringsgrondslag. Dit standpunt van deputaten is in overeenstemming met de beleidslijnen welke de overheid, het bedrijfsleven en verschillende instellingen ten aanzien van kosten-vergoedingen hebben vastgesteld. Ook daar wordt bij de bepaling van de pensioengrondslag geen rekening gehouden met de hiervoor genoemde vergoedingen.

Uitkeringspercentages

Ten aanzien van de uitkeringspercentages zijn deputaten van mening dat, terwille van de duidelijkheid en de vergelijkbaarheid met pensioenuitkeringen, het beter is ze aan te passen aan de algemeen gebruikelijke percentages bij de Overheid, het bedrijfsleven en diverse instellingen.

De volgende uitkeringspercentages zullen dan worden gehanteerd:

voor emeriti predikanten 70%

voor weduwen zonder kinderen (70 % van 70 %)	50 %
voor weduwen met 1 kind (120 % van 50 %)	60 %
voor weduwen met 2 of meer kinderen (140 % van 50 %)	70 %

Vergelijking van de huidige regeling met de voor te stellen nieuwe regeling

Huidige regeling:	
Hoogte van de uitkeringen volgens de huidige regeling in 1982.	
Basis gegevens: Minimumtraktament	f 34.524,00
AOW-uitkering gehuwd en AWW-uitkering voor weduwen met kinderen beneden 18 jaar	18.635,00
AOW/AWW-uitkering voor alleenstaanden	12.976,00

Emeriti predikanten gehuwd:	Emeriti predikanten weduwnaren:
85 % van f 34.524,00 is f 29.346,00	85 % van f 34.524,00 is f 29.346,00
Af:	Af:
80 % van f 18.635,00 is f 14.908,00	80 % van f 12.976,00 is f 10.381,00
<u>f 14.438,00</u>	<u>f 18.965,00</u>

Weduwe zonder kinderen:	Weduwen met 1 kind beneden 18 jr.
61 % van f 34.524,00 is f 21.060,00	73 % van f 34.524,00 is f 25.203,00
Af:	Af:
80 % van f 12.976,00 is f 10.381,00	80 % van f 18.635,00 is f 14.908,00
<u>f 10.679,00</u>	<u>f 10.295,00</u>
Bij: Tijdelijke toeslag 660,00	Bij: Tijdelijke toeslag 660,00
<u>f 11.339,00</u>	<u>f 10.955,00</u>

Voor te stellen nieuwe regeling:	
Basis gegevens 1982: Minimumtraktament	f 34.524,00
AOW-uitkering gehuwd en AWW-uitkering voor weduwen met kinderen beneden 18 jaar	18.635,00
AOW/AWW-uitkering voor alleenstaanden	12.976,00

De uitkeringsgrondslag bedraagt: 135 % van het minimumtraktament ad f 34.524,00 is f 46.608,00.

Uitkeringen aan:	Emeriti predikanten weduwnaren:
Emeriti predikanten gehuwd:	70 % van f 46.608,00 is f 32.626,00
70 % van f 46.608,00 is f 32.626,00	Af:
Af:	80 % van f 12.976,00 is f 10.381,00
80 % van f 18.635,00 is f 14.908,00	<u>f 22.245,00</u>
<u>f 17.718,00</u>	

Weduwen zonder kinderen:	Weduwen met 1 kind beneden 18 jr.:
50 % van f 46.608,00 is f 23.304,00	60 % van f 46.608,00 is f 27.965,00
Af:	Af:
80 % van f 12.976,00 is f 10.381,00	80 % van f 18.635,00 is f 14.908,00
<u>f 12.923,00</u>	<u>f 13.057,00</u>

Recapitulatie uitkeringen:

Volgens huidige regeling:	Uit: Emeritikas	AOW/AWW	Totaal
Emeriti predikanten gehuwd	f 14.438,00	f 18.635,00	f 33.073,00
Emeriti predikanten weduwnaren	18.965,00	12.976,00	31.941,00
Weduwen zonder kinderen	11.339,00	12.976,00	24.315,00

Weduwen met 1 kind beneden 18 jaar	10.955,00	18.635,00	29.590,00
Weduwen met 2 of meer kinderen beneden 18 jaar	14.438,00	18.635,00	33.073,00

Volgens voor te stellen nieuwe regeling:

Emeriti predikanten gehuwd	17.718,00	18.635,00	36.353,00
Emeriti predikanten weduwnaren	22.245,00	12.976,00	35.221,00
Weduwen zonder kinderen	11.923,00	12.976,00	25.899,00
Weduwen met 1 kind beneden 18 jaar	13.057,00	18.635,00	31.692,00
Weduwen met 2 of meer kinderen beneden 18 jaar	17.718,00	18.635,00	36.353,00

Het verschil in de huidige uitkeringen en de voor te stellen uitkeringen is als volgt weer te geven:

	Totaal bedrag der uitkeringen			
	Huidige	Voor te stellen	Meer	in %
Emeriti predikanten gehuwd	f 33.073,00	f 36.353,00	f 3.280,00	9,02
Emeriti predikanten weduwnaren	31.941,00	35.221,00	3.280,00	9,31
Weduwen zonder kinderen	24.315,00	25.899,00	1.584,00	6,12
Weduwen met 1 kind beneden 18 jaar	29.950,00	31.692,00	2.102,00	6,63
Weduwen met 2 of meer kinderen beneden 18 jaar	33.073,00	36.353,00	3.280,00	9,02

De financiële consequenties voor de emeritikas laten zich als volgt becijferen:

Uitkeringen volgens:	Aantal	Huidige regeling	Nieuwe regeling	Totaal bedrag
Emeriti predikanten gehuwd	16	f 14.438,00	f 17.718,00	f 52.480,00
Emeriti predikanten weduwnaren	4	18.965,00	22.245,00	13.120,00
Weduwen zonder kinderen	23	11.339,00	12.923,00	36.432,00
Weduwen met 1 kind beneden 18 jaar	1	10.955,00	13.057,00	2.102,00
Weduwen met 2 of meer kinderen beneden 18 jaar	2	14.438,00	17.718,00	6.560,00

110.694,00

Meer vakantietoeslag ad 7½%

8.302,00

Meerdere uitkering uit emeritikas

f 118.996,00

Aangezien het hier een structurele verbetering van de uitkeringen betreft, zou dit logischerwijze meebrengen dat het voor de vaststelling van de minimumbijdrage geldende heffingspercentage van het totaalbedrag van de uitkeringsgrondslag van alle in actieve dienst zijnde predikanten beneden de leeftijd van 65 jaar, evenredig zou worden verhoogd.

Deputaten achten een verhoging van het percentage in een periode van economische teruggang moeilijk te verwezenlijken, waar nog bij komt dat vorige synoden reeds op matiging van de minimumbijdrage hebben aangedrongen.

Gelet op de rente die jaarlijks gekweekt kan worden (de laatste jaren ruim 8,3 % van de gemiddelde reserve) en de afnemende inflatie vinden deputaten het verantwoord het percentage vooralsnog te handhaven op 21½ %.

Wel moet erop worden gerekend dat bij de huidige lagere rentestand de renteopbrengst in de komende jaren procentueel zal dalen.

Deputaten zijn van mening dat bij aanseming van ons voorstel tot verhoging van de uitkeringen dient te worden gezorgd dat de financiële positie van een predikant beneden de leeftijd van 65 jaar, die op grond van een arbeidsongeschiktheid is geëmeriteerd, niet minder gunstig wordt dan van een predikant die op grond van zijn leeftijd is geëmeriteerd.

De verbeteringen, welke het gevolg zijn van nieuwe voorstellen, zullen ook op hem van toepassing zijn.

Overeenkomstig het voorgaande stellen wij u voor de wijzigingen te aanvaarden, zoals deze zijn geformuleerd in onze voorstellen onder de nummers 02 tot en met 07.

D. Balansen en Exploitatiereningen

Balansen per 31 december 1982, 1981 en 1980

Activa	1982	1981	1980
Vastgelegde middelen:			
Kantoor machines	f —	f —	f 1,00
Effecten	2.944.770,00	2.246.000,00	1.661.830,00
Beleggingsrekening: Robeco	105.962,00	95.430,41	90.916,80
Rolinco	160.720,00	151.387,58	141.018,50
	<u>3.211.452,00</u>	<u>2.492.817,99</u>	<u>1.893.766,30</u>
Middellange beleggingen:			
Amsterdam-Rotterdam Bank N.V.:			
9 % spaarrek., 6 jaar vast, 30-11-82	—	93.000,00	93.000,00
8½ % spaarrek., 7 jaar vast, 31-12-82	—	100.000,00	100.000,00
8½ % spaarrek., 6 jaar vast, 15-06-83	75.000,00	75.000,00	75.000,00
8 % spaarrek., 6 jaar vast, 30-04-84	—	—	80.000,00
8½ % Rijkspostspaarbank, spaardep., 6 jaar	75.000,00	75.000,00	75.000,00
7¼ % R.P.S., beleggingsrek.	—	—	170.775,25
9 % R.P.S., spaardep., 6 jaar vast, 23-05-85	100.000,00	100.000,00	100.000,00
	<u>250.000,00</u>	<u>443.000,00</u>	<u>693.775,25</u>
Vlottende middelen:			
Te verrekenen omslag met de kerken	23.447,65	15.013,58	12.511,67
Te vorderen rente	6.787,41	6.796,08	8.118,93
Te verrekenen dividendbelasting	2.702,05	2.426,41	1.831,28
Voeding ex nalatenschap	8.000,00	—	—
	<u>40.937,11</u>	<u>24.236,07</u>	<u>22.461,88</u>
Liquide middelen:			
Postgiro	5.035,91	3.623,83	2.750,81
R.P.S., renterekening, 4¼ %	121.012,95	36.455,33	158.539,78
R.P.S., 4¼ %	—	—	495,19
Rabobank, spaardeposito's	13.000,00	—	—
Amrobank N.V., rekeningcourant	100.800,15	17.520,73	11.839,89
Amrobank N.V., girospaarrekening	100.393,54	949,05	45.602,92
Amrobank N.V.:			
11 1/8 %, 2½ mnd., dep., 18-03-82	—	35.000,00	—
11 1/4 %, 2½ mnd., dep., 18-03-82	—	80.000,00	—
10 3/4 %, 1 mnd., dep., 18-01-82	—	123.000,00	—
5 1/8 %, 1½ mnd., dep., 17-01-83	98.000,00	—	—
4 3/4 %, 1 mnd., dep., 17-01-83	40.000,00	—	—
Kerkelijk Bureau Chr. Geref. Kerken	37.640,05	33.410,89	73.009,36
	<u>515.882,60</u>	<u>329.959,83</u>	<u>292.237,95</u>
Totaal generaal	4.018.271,71	3.290.013,89	2.902.241,38

Passiva	1982	1981	1980
Reserve	f 4.014.581,71	f 3.287.403,89	f 2.898.451,38
Te betalen kosten	3.690,00	2.610,00	1.800,00
Te verrekenen uitkering	—	—	1.990,00
	<u>3.690,00</u>	<u>2.610,00</u>	<u>3.790,00</u>
Totaal generaal	4.018.271,71	3.290.013,89	2.902.241,38
Exploitatierkening 1982, 1981 en 1980			
Batem:			
Omslag	f 898.174,88	f 853.018,14	f 812.169,03
Giften	1.550,00	1.565,00	1.465,50
Legaten	69.801,01	12.000,00	—
Interest	307.875,80	258.691,03	199.226,92
	<u>1.277.401,69</u>	<u>1.125.274,17</u>	<u>1.012.861,45</u>
Lasten:			
Uitkeringen	685.685,91	674.794,00	599.322,66
Algemene kosten	17.421,97	16.439,85	15.841,44
Afschrijving	—	1,00	35,00
	<u>703.107,88</u>	<u>691.234,85</u>	<u>615.199,10</u>
Batig saldo	574.293,81	434.039,32	397.662,35

E. Vijf-maanden-regeling voor predikantsweduwen

Bij de AOW-uitkering bestond tot voor kort de regeling dat een weduwe gedurende vijf maanden na het overlijden van haar echtgenoot een uitkering ontving op gehuwd-basis. Parallel met deze regeling garandeerden de kerken aan een weduwe van een emeritus predikant gedurende de genoemde vijf maanden het inkomen, dat haar echtgenoot zou hebben genoten, als hij niet zou zijn overleden. Deze regeling is vastgelegd in de instructie van deputaten naar art. 13 K.O., artikel 11. Met ingang van 1 januari 1983 is bij de AOW-uitkering deze termijn van vijf maanden teruggebracht naar twee maanden. Wij zijn van mening dat wij deze regeling niet moeten volgen. Tot nu toe achtte de overheid een overbruggingsperiode van vijf maanden nodig om de weduwe tegemoet te komen bij de toch al moeilijke aanpassing aan de ontstane situatie. Deputaten naar art. 13 K.O. zijn van mening dat een overbruggingsperiode van vijf maanden ook nu nog gewenst is; reden waarom zij u voorstellen bij de oude regeling te blijven.

F. Afkoopregeling Overheid/Stichting S.I.B.A.

Via het deputaatschap voor correspondentie met de Hoge Overheid werden wij betrokken in de zaak van de afkoopregeling inzake verplichtingen van de Overheid jegens een aantal kerken, voortvloeiende uit de Wet 1814. Deputaten voor correspondentie met de Hoge Overheid rapporteren u ook hierover. Op een gegeven moment meenden zij echter, dat deze zaak verder door ons moest worden behandeld, omdat het een afkoopregeling in de pensioensfeer betrof. Aanvankelijk meenden wij, dat bevoegdheden om overeenkomsten aan te gaan met de Overheid meer lagen bij het deputaatschap voor vertegenwoordiging der kerken, maar na ingewonnen kerkrechtelijk advies bleek, dat ons deputaatschap, juist omdat het alles lag in de pensioensfeer, het eerst aangewezen was. Vandaar dat voorzitter en secretaris van ons deputaatschap in mei 1981 volmachten zonden aan het I.C.O. om de overeenkomst met de Overheid, ook namens onze kerken, te tekenen. Verder gaven wij volmacht tot oprichting van de 'Stichting Interkerkelijke Belangen-behartiging Afkoop' (S.I.B.A.). Deze stichting is bedoeld om met de Overheid de afkoop verder te behandelen. In het Algemeen Bestuur van de Stichting nam, namens onze kerken, br. J. D. Wisman zitting.

Wij meenden deze weg te mogen gaan, omdat:

- het ons geheel vrij staat de contacten met de Stichting weer te verbreken als uw vergadering de deelname van onze kerken in de Stichting niet zou bekrachtigen;
- wij als kerken rechten kunnen doen gelden op een deel van het bedrag dat de Overheid ter beschikking stelt;
- de kerken volledig vrij zijn in het besteden van de gelden zodra deze ter beschikking worden gesteld, mits ze worden aangewend ten behoeve van de emeritaatsvoorziening van onze predikanten, predikantsweduwen en -wezen.

De zaak van de afkoopregeling vraagt overigens nogal veel tijd.

De wet tot goedkeuring van de overeenkomst tussen de Staat en de kerken is nog niet in werking getreden. Het is nog niet bekend hoe groot uiteindelijk het bedrag zal zijn, waarop onze kerken recht hebben.

Wij leggen onze handelingen in dezen aan u ter goedkeuring voor.

G. Ds. B. Oosterbroek

Wij ontvangen een schrijven van ds. B. Oosterbroek te Arapoti in Brazilië. Hij wilde graag een schriftelijke bevestiging ontvangen van ons, dat de regeling, welke geldt voor ds. H. Last, ook op hem van toepassing is.

Concreet ging het dus om de vraag of ook ds. Oosterbroek onder de emeritaatsregeling van onze kerken kan blijven vallen. Wij hebben hem geschreven dat dit zeker zo is, gelet op de besluiten in dezen van de Generale Synode van 1980.

Nu ons dit rechtstreeks verzoek van ds. Oosterbroek bereikt, hebben wij ook contact met zijn kerkeraad opgenomen.

Het ligt immers voor de hand dat de kerk van Arapoti nu ook jaarlijks de door de generale synode vastgestelde minimumbijdrage zal storten in onze kas.

H. Inrichting Centraal Bureau Christelijke Gereformeerde Kerken

Evenals andere deputaatschappen werden ook wij door deputaten K.A.B. betrokken bij het overleg over een mogelijke inrichting van een Centraal Bureau.

Br. J. C. van Beveren woonde op 10 mei 1982 een overleg-vergadering bij. Wij ontvingen ook het rapport van de commissie, die in deze vergadering uit verschillende deputaatschappen werd samengesteld.

Wij zijn van mening dat een centraal gevestigd bureau van belang zal kunnen zijn. Misschien kan veel administratief werk, wanneer het wordt gebundeld, beter worden verricht. Wel menen wij dat bij voorafgaand onderzoek duidelijk moet blijken dat de continuïteit van het werk op deze wijze inderdaad wordt gediend. De kosten zullen ook niet uit de hand mogen lopen.

In de besprekingen bleek, dat sommige deputaatschappen denken aan een bredere taak van een landelijk centrum dan alleen de administratieve.

Ook voor bezinning, vorming en toerusting zouden er faciliteiten moeten zijn. Naar onze mening zal deze beperkt moeten blijven tot het bieden van de nodige faciliteiten. Het centrum kan de accommodatie bieden voor vergaderingen en ontmoetingen. Het bezinnende werk, het beleidsvoorbereidende werk, zal echter geheel en al de taak van de kerken moeten blijven, e.g. van de door de kerken benoemde deputaatschappen. Bezinningsmedewerkers op het Centraal Bureau achten we niet gewenst.

I. Voorstellen

Aan het einde van het rapport stellen wij u het volgende voor:

- het door de Generale Synode 1965/1966 aanvaarde systeem om de uitkeringen uit de emeritikas te koppelen aan het door deputaten financiële zaken jaarlijks vast te stellen minimumtraktament van predikanten met tien dienstjaren, voor de jaren 1984, 1985 en 1986 te handhaven;
- de uitkeringsgrondslag voor de jaren 1984, 1985 en 1986 vast te stellen op 135 % van het minimumtraktament van predikanten met tien dienstjaren;
- met ingang van 1 januari 1984 de uitkeringspercentages te wijzigen:
 - voor emeriti predikanten en voor weduwen met twee of meer kinderen beneden 18 jaar van 85 in 70,
 - voor weduwen met één kind beneden 18 jaar van 73 in 60,
 - voor weduwen zonder kinderen van 61 in 50;
- vanaf 1 januari 1984 aan een emeritus predikant beneden de leeftijd van 65 jaar, die al of niet een AAW-uitkering geniet, een zodanige uitkering uit de kas te verlenen, dat deze tezamen met zijn eventuele AAW-uitkering gelijk is aan de som van 70 % van de uitkeringsgrondslag vermeerderd met 20 % van de AOW-uitkering, welke de predikant zou hebben genoten indien hij reeds 65 jaar zou zijn geweest;
- het percentage voor de berekening van de minimumbijdrage te handhaven op 21 1/2 %;
- op grond van de ingediende begrotingen de minimumbijdrage vast te stellen:

voor 1984 op f 13,50 per lid en dooplid

voor 1985 op f 14,50 per lid en dooplid

voor 1986 op f 15,50 per lid en dooplid;

- als gevolg van het voorgaande de instructie voor deputaten voor het beheer van de algemene kas tot steun aan de kerken ten behoeve van de verzorging van emeriti predikanten, predikantsweduwen en -wezen te wijzigen als volgt:

Artikel 5.

Dit artikel te herschrijven en te doen luiden:

"De uitkeringen uit de kas beogen de emeriti predikanten en de predikantsweduwen een inkomen te garanderen tot een door de generale synode te bepalen percentage van de uitkeringsgrondslag. Deze uitkeringsgrondslag bedraagt 135 % van het aanvaardbare minimumtraktament voor predikanten met tien dienstjaren. Op deze uitkeringen worden de door belanghebbenden genoten AOW/AWW of AAW-uitkeringen geheel of gedeeltelijk in mindering gebracht. Elke generale synode besluit of de koppeling van de uitkeringen uit de emeritikas aan het in de vorige alinea genoemde minimumtraktament tot de eerstvolgende synode gehandhaafd blijft."

Artikel 7.

In de eerste alinea de woorden "dat deze tezamen enz." wijzigen in "dat deze tezamen met 80 % van zijn AOW-uitkering 70 % bedraagt van de uitkeringsgrondslag, als bedoeld in artikel 5." In de tweede alinea de woorden "dat deze tezamen enz." wijzigen in "dat deze tezamen met zijn eventuele AAW-uitkering gelijk is aan de som van 70% van de uitkeringsgrondslag vermeerderd met 20 % van de AOW-uitkering welke de predikant zou hebben genoten indien hij reeds 65 jaar zou zijn geweest."

Artikel 12.

In de eerste alinea de woorden "dat deze tezamen enz." wijzigen in "dat deze tezamen met 80 % van haar AWW- of AOW-uitkering 50 % van de uitkeringsgrondslag bedraagt."

In de tweede- en derde alinea de percentages 61, 73 respectievelijk 70 en 85 te wijzigen in 50 en 60 respectievelijk 60 en 70.

In de derde alinea tevens wijzigen de woorden "een toelage enz." in "een toelage verstrekt van 70% van de helft van het bedrag, waarmee haar werkelijke premiekosten f 4.000,- overschrijden".

Artikel 13.

In de eerste alinea de woorden "genoemd in het eerste lid van artikel 12" wijzigen in "genoemd in de eerste alinea van artikel 12". (Dit betreft een redactionele wijziging).

Artikel 20.

Het gedeelte luidende "zal tenminste gelijk moeten zijn aan 20 % van het totaalbedrag van de uitkeringsgrondslag" te wijzigen in "zal tenminste gelijk moeten zijn aan 21,5 % van het totaalbedrag van het aanvaardbare minimumtraktament van predikanten met tien dienstjaren."

- artikel 11 van de Instructie voor deputaten naar art. 13 K.O. ongewijzigd te handhaven;
- te besluiten dat de deputaten naar art. 13 K.O. gerechtigd zijn de Christelijke Gereformeerde Kerken te vertegenwoordigen in de Stichting Interkerkelijke Belangenbehartiging Afkoop (S.I.B.A.);
- opnieuw een eerste en tweede penningmeester te benoemen.

J. D. Wisman, voorzitter
A. W. Drechsler, secretaris
P. Zuidema, 1e penningmeester.

Bijlage: Begrotingen 1984, 1985 en 1986 met toelichting.

Bijlage 1
BEGROTINGEN 1984, 1985 en 1986

Emeritikas	1984	1985	1986
Baten			
Minimumbijdrage (afgerond)	f 1.034.100,00	f 1.093.900,00	f 1.155.600,00
Giften	1.500,00	1.500,00	1.500,00
Legaten	3.000,00	3.000,00	3.000,00
Rente	370.000,00	390.000,00	410.000,00
	<u>f 1.408.600,00</u>	<u>f 1.488.400,00</u>	<u>f 1.570.100,00</u>

Lasten			
Uitkeringen	f 893.300,00	f 937.100,00	f 982.200,00
Algemene kosten	19.000,00	20.000,00	21.000,00
Batig saldo	496.300,00	531.300,00	566.900,00
	<u>f 1.408.600,00</u>	<u>f 1.488.400,00</u>	<u>f 1.570.100,00</u>

TOELICHTING

Minimumbijdrage

De minimumbijdrage is gebaseerd op een heffing van 21,5 % van het minimumtraktament van predikanten met 10 dienstjaren, voor dienstdoende predikanten beneden de leeftijd van 65 jaar. Uitgaande van het aantal predikanten volgens het jaarboek 1982 van 126, wordt het aantal predikanten op 1 januari 1983 geraamd op 130 en voor de volgende drie jaren op: 1984 - 135, 1985 - 140, 1986 - 145.

In deze aantallen zijn niet begrepen de predikanten vallende onder artikel 6 K.O.

Hoewel het ongetwijfeld steeds problemen geeft om een meerjaren-begroting te maken, geldt dit te meer voor deze, daar onder de huidige omstandigheden vrijwel geen schatting te maken is van de hoogte van de traktementen tot en met 1986.

Rekening houdende met een gedeeltelijke compensatie voor de stijgende prijzen, de zogenaamde prijscompensatie, is uitgegaan van een gemiddelde loonstijging van 2 % per jaar.

De traktementen zullen dan bedragen:

voor 1984 $1,02 \times f 34.932,00 = f 35.631,00$
 voor 1985 $1,02 \times f 35.631,00 = f 36.344,00$
 voor 1986 $1,02 \times f 36.344,00 = f 37.071,00$

De minimumbijdrage is, in verband met het voorgaande, geraamd op:

voor 1984 $135 \times 0,215 \times f 35.631,00 = f 1.034.181,00$
 voor 1985 $140 \times 0,215 \times f 36.344,00 = f 1.093.954,00$
 voor 1986 $145 \times 0,215 \times f 37.071,00 = f 1.155.681,00$

Het aantal leden en doopleden van onze kerken bedroeg, volgens het Jaarboek 1982, op 1 januari 1982 totaal 75.371.

Aannemende dat dit aantal in de jaren 1984 tot en met 1986 ongeveer gelijk blijft, is uitgegaan van 75.400 voor de jaren 1984 tot en met 1986.

Dit leidt dan tot een minimumbijdrage per lid en dooplid van:

in 1984 $f 1.034.181,00 : 75.400 = f 13,72$ afgerond $f 13,50$
 in 1985 $f 1.093.954,00 : 75.400 = f 14,51$ afgerond $f 14,50$
 in 1986 $f 1.155.681,00 : 75.400 = f 15,33$ afgerond $f 15,50$

Rente

Er van uitgaande dat bij aanvaarding van onze voorstellen de reserve minder snel zal stijgen en dat de vrijkomende middelen in de toekomst tegen een lager rentepercentage zullen moeten worden (her)belegd, hebben wij de jaarlijkse stijging begroot op $f 20.000,00$.

Uitkeringen

Met als uitgangspunt onze voorstellen en er van uitgaande dat gedurende de jaren 1984 tot en met 1986 de AOW/AWW-uitkering jaarlijks met 2% stijgt, zijn de bedragen voor de berekening als volgt:

Basisgegevens:

1983 a. minimumtraktament f 34.932,00
 b. AOW-uitkering gehuwd f 18.766,00
 c. AOW/AWW-uitkering alleenstaand en weduwe zonder kinderen f 13.068,00

In 1984:	In 1985:	In 1986:
a. f 35.631,00	a. f 36.344,00	a. f 37.071,00
b. f 19.142,00	b. f 19.525,00	b. f 19.916,00
c. f 13.330,00	c. f 13.597,00	c. f 13.869,00

De uitkeringsgrondslag zou dan worden:

1984 135 % van $f 35.631,00 = f 48.102,00$
 1985 135 % van $f 36.344,00 = f 49.065,00$
 1986 135 % van $f 37.071,00 = f 50.046,00$

De inboodging aan AOW/AWW (80 %):

in 1984 80 % van $f 19.142,00 = f 15.314,00$
 en 80 % van $f 13.330,00 = f 10.664,00$
 in 1985 80 % van $f 19.525,00 = f 15.620,00$
 en 80 % van $f 13.597,00 = f 10.878,00$
 in 1986 80 % van $f 19.916,00 = f 15.933,00$
 en 80 % van $f 13.869,00 = f 11.096,00$

Op basis van het voorgaande zullen de uitkeringen bedragen:

	voor gehuwde emeriti predikanten	voor em. pred. weduwnaar	voor weduwe zonder kinderen
1984	70 % van $f 48.102,00$	70 % van $f 48.102,00$	50 % van $f 48.102,00$
	= 33.672,00	= 33.672,00	= 24.051,00
	Af: 15.314,00	Af: 10.664,00	Af: 10.664,00
	<u>18.358,00</u>	<u>23.008,00</u>	<u>13.387,00</u>
1985	70 % van $f 49.065,00$	70 % van $f 49.065,00$	50 % van $f 49.065,00$
	= 34.346,00	= 34.346,00	= 24.533,00
	Af: 15.620,00	Af: 10.878,00	Af: 10.878,00
	<u>18.726,00</u>	<u>23.468,00</u>	<u>13.655,00</u>
1986	70 % van $f 50.046,00$	70 % van $f 50.046,00$	50 % van $f 50.046,00$
	= 35.033,00	= 35.033,00	= 25.023,00
	Af: 15.933,00	Af: 11.096,00	Af: 11.096,00
	<u>f 19.100,00</u>	<u>f 23.937,00</u>	<u>f 13.927,00</u>

Voor de berekening van het bedrag, dat aan uitkeringen is geraamd, zijn we uitgegaan van het onderstaande:

- Het aantal predikanten dat in 1984, 1985 en 1986 een uitkering uit de kas ontvangt zal bedragen resp. 23, 24 en 25, waarvan resp. 5, 6, en 7 weduwnaar zullen zijn.
- Het aantal weduwen in die jaren zal 27 zijn, waarvan één met 1 kind en twee met 2 of meer kinderen.
- De vakantietoelage gedurende de jaren 1984 tot en met 1986 blijft gehandhaafd op 7,5 %.
- Aan de restitutie premieheffing volksverzekeringen en andere toelagen zal in voornoemde jaren een bedrag moeten worden betaald van resp. $f 15.000,00$, $f 16.000,00$, en $f 17.000,00$.

Algemene kosten

Aangenomen is dat de kosten jaarlijks met $f 1.000,00$ zullen toenemen.

Batig saldo

In de batige saldi zoals die in deze begrotingen zijn geraamd, zouden eigenlijk de volgende reserveringen moeten zijn ingebouwd:

1984:	
Voor uitbreiding aantal predikanten:	
$45 \times 0,215 \times f 35.631,00$	f 344.730,00
Toevoeging rente aan reserve	370.000,00
Toevoeging legaten aan reserve	3.000,00
	<u>f 717.730,00</u>

Geraamd batig saldo is $f 496.300,00$

1985:

Voor uitbreiding aantal predikanten: 50 × 0.215 × f 36.344,00	f 390.698,00
Toevoeging rente aan reserve	390.000,00
Toevoeging legaten aan reserve	3.000,00
	<u>f 783.698,00</u>

Geraamd batig saldo f 531.300,00

1986:

Voor uitbreiding aantal predikanten: 55 × 0.215 × f 37.071,00	f 438.344,00
Toevoeging rente aan reserve	410.000,00
Toevoeging legaten aan reserve	3.000,00
	<u>f 851.344,00</u>

Geraamd batig saldo f 566.900,00

Voorgaande cijfers laten zien dat de geraamde batige saldi aanmerkelijk lager zijn dan de becijferde bedragen, die feitelijk aan de reserve zouden moeten worden toegevoegd. Dit komt onder meer omdat voor de vakantietoelage (sinds 1975) en voor de thans met ingang van 1984 voorgestelde verhoging geen aanpassing van het heffingspercentage plaats vond.

Aan rente werd in 1982 circa 8,4% van het gemiddelde vermogen gemaakt. Naar het zich laat aanzien zal dit percentage in de komende jaren door de rente-ontwikkeling een verlaging ondergaan. Hoewel het inflatiepercentage de laatste jaren een verlaging te zien geeft, menen wij dat de rente-opbrengst blijvend volledig aan de reserve moet worden toegevoegd.

BIJLAGE 57

Art. 87

Rapport 2 van commissie VII betreffende de emeriti-kas

Mede op grond van inlichtingen, verkregen van de voorzitter en de beide penningmeesters van het deputaatschap, kunnen wij het rapport op een aantal daarvoor in aanmerking komende punten als volgt commentariëren.

- 1.1. Aan de uitkomsten van de onder de dienstdoende predikanten gehouden enquête moet een hoge graad van betrouwbaarheid worden toegekend. Zelfs van een zeer grote steekproef kan bij het aanschrijven van alle dienstdoende predikanten immers niet gesproken worden. Bovendien is de grote respons van 80% een waarborg voor een zeer dichte benadering van een volmaakt zuiver beeld.
- 1.2. Het door deputaten berekende gemiddelde traktement ad f 37.390,- is verkregen door deling van de som van alle opgegeven traktementen door het aantal respondenten, met dien verstande dat de traktementen beneden het niveau van het minimumtraktement bij tien dienstjaren eerst tot dat niveau werden opgetrokken en dat vervolgens het gemiddelde berekend werd. Deze correctie vooraf is aanvaardbaar; het zou niet redelijk zijn het gemiddelde te doen beïnvloeden door de beneden het bedoelde niveau liggende traktementen, daar de bestaande uitkeringsgrondslag (minimumtraktement bij tien dienstjaren) ook niet incidenteel verlaagd wordt bij toepassing van de regeling in gevallen waarin de betrokken predikant nog geen tien dienstjaren had/heeft.
- 1.3. Met deputaten is uw commissie van oordeel dat vergoedingen van auto-, telefoon-, bureau- en representatiekosten niet als bestanddelen van het traktement beschouwd kunnen worden. Zij zijn dan ook niet in de bestaande uitkeringen opgenomen. Dit geldt wel voor de emolumenten vrij wonen en vergoeding premie ziektekostenverzekering. In de lijn van de opdracht van de Synode van 1980 wensen deputaten deze emolumenten thans formeel op te nemen in de uitkeringsgrondslag, d.w.z. dat daarin opgenomen worden het gevonden gemiddelde van de woonkosten en 50% van de gemiddelde premie voor een ziektekostenverzekering, welk percentage vrij algemeen als het 'werkgeversaandeel' in de premie beschouwd wordt.
- 1.4. Hoewel de synodale opdracht niet met zo veel woorden sprak over andere componenten van een eventueel herziene uitkeringsgrondslag, bood de formulering van die opdracht wel de ruimte

daarvoor. Deputaten hebben van die ruimte gebruik gemaakt. Zij stellen voor de bestaande uitkeringsgrondslag (100%) niet alleen te verhogen met genormeerde bedragen voor woonkosten (17,14%) en ziektekosten (5,95%), maar ook met het verschil tussen het gemiddelde traktement als bedoeld onder 1.2. en het minimumtraktement bij tien dienstjaren (11,32%). Door deze structurele verhoging met 11,32% zou de uitkeringsgrondslag in totaal tot 135% van de oude grondslag stijgen.

- 1.5. Uw commissie kan zich, gelet ook op de op de vorige synode gevoerde discussie, achter dit voorstel plaatsen.

Zij wijst u erop dat het minimumtraktement bij tien dienstjaren niet langer als uitkeringsgrondslag zal dienen, doch slechts de grootte zal zijn waarin de nieuwe grondslag wordt uitgedrukt (135% van die grootte). De nieuwe grondslag wordt het gemiddelde traktement (111,32%), verhoogd met de twee eerder genoemde emolumenten (23,09%). Hiermee hebben deputaten gekozen voor een zeer praktische methode. Volgden zij die niet, dan zou jaarlijks een enquête gehouden moeten worden naar de grootte van de traktementen, de woonkosten en de verzekeringkosten, op grond van welke uitslag het bedrag van de grondslag jaarlijks bijgesteld zou moeten worden. Nu kunnen zij volstaan met het toepassen van de voor 1981 gevonden verbouwing tussen de oude en de nieuwe grondslag (135%) op het door deputaten financiële zaken jaarlijks toch reeds vast te stellen minimumtraktement bij tien dienstjaren. Pas wanneer in de loop der jaren zou blijken dat die verbouwing zich aanmerkelijk zou wijzigen, zou bijstelling van het percentage van 135 op een dan te bepalen wijze nodig kunnen zijn.

Door het kiezen van het gemiddelde traktement als hoofdelement van de nieuwe grondslag, zal voorkomen worden dat emeritering of overlijden tot een al te grote terugval in inkomen leidt in de gevallen van hogere traktementen. Het nieuwe systeem bevredigt ook meer in de gevallen waarin een predikant zijn loopbaan weliswaar afsluit in een kleine gemeente en met een bescheiden traktement, maar voorheen een hoger traktement genoot. Ook voor weduwen met of zonder kinderen zou het nieuwe systeem een verlichting betekenen.

- 1.6. De voorgestelde vereenvoudiging van alle uitkeringspercentages (50, 60 en 70%) wordt door uw commissie toegejuicht. De moeilijk te doorschouwen percentages die in de laatste jaren gehanteerd werden, droegen niet bij tot een goed begrip van de regeling bij belanghebbenden en weken ook af van wat in ons land in het algemeen gebruikelijk is.
- 1.7. In het door deputaten gepresenteerde overzicht van de uitkeringen-oude-stijl en de uitkeringen-nieuwe-stijl dekt het hoofd 'Emeriti predikanten weduwnaren' niet de daar bedoelde categorie belanghebbenden. Die strekt zich nl. ook uit tot predikanten die nooit tot een huwelijk kwamen. Op de desbetreffende plaatsen dient daarom gelezen te worden: Emeriti predikanten ongehuwd. Daaronder vallen zowel ongehuwde predikanten die weduwnaar zijn als ongehuwde predikanten die geen weduwnaar zijn.
- 1.8. Tegen verbeterde uitkeringen kan in deze economisch ongunstige tijd bezwaar gemaakt worden. Evenwel, het totaal der minimumbijdragen, volgens art. 20 Instructie 21,5% van de bestaande grondslag van alle actieve predikanten tezamen, behoeft zeker niet verhoogd te worden. De reserve, die rente afwerpt, is in de laatste drie jaar gegroeid van f 2.460.084,21 tot f 4.014.581,71. Ondanks het dalende rentepeil wordt de te kweken rente begroot op hogere bedragen: in 1984 f 63.000,-, in 1985 f 83.000,- en in 1986 f 103.000,- hoger dan in 1982. Bovendien bestaat een zeker uitzicht op het toevallen aan de emeritikas van een nog onbekend deel van de door het rijk uit te keren afkoopsom, die het van zijn wettelijke verplichting tot het betalen van salarissen van kerkelijke ambtsdragers zal bevrijden. De gehele financiële positie overziende acht uw commissie aanvaarding van het voorstel van deputaten met zijn financiële consequenties verantwoord. Wij vernamen van deputaten dat ook hun vorige penningmeester br. J. de Jong heeft ingestemd met hun opzet en uitwerking van de enquête.
2. Uw commissie is van mening dat behoefte bestaat aan een populaire brochure, waarin deputaten ten behoeve van de (aanstaande) uitkeringsgerechtigden voorlichting geven over de aan de uitkeringsregeling te ontleenen aanspraken. Een dergelijke brochure - een oude wens van deputaten zelf - ware op korte termijn beschikbaar te stellen.
3. Voor wijzigingen van de vijf- maanden- regeling voor predikantsweduwen ziet uw commissie geen dwingende redenen.
4. Met de doore deputaten gegeven volmacht tot oprichting van de Stichting Interkerkelijke Belangenbehartiging Afkoop en met haar vertegenwoordiging in het Algemeen Bestuur daarvan gaat uw commissie akkoord. Principiële bezwaren daartegen behoeven niet te rijzen, te minder omdat onze kerken na in 1834 formeel nimmer afstand gedaan hebben van de rechten die deze kerken reeds voordien jegens de Staat konden laten gelden en die het karakter hadden van een tegenprestatie van de zijde van de Staat, althans in oorsprong. Ten tijde van de Republiek heeft deze nl. op grote schaal kerkelijke goederen aan zich getrokken. Verwezen zij overigens naar het desbetreffende artikel van mr.dr. C. J. Verplanke in het Jaarboek voor 1983.

5. De handelingen van deputaten ten aanzien van ds. B. Oosterbroek te Arapoti (Brazilië) acht uw commissie juist.
6. De door deputaten gesignaleerde problemen die uit de terugbetaling aan het rijk van studievoorschotten kunnen voortvloeien, zijn volgens uw commissie geen zaak voor deputaten. Het komt hun voor dat van een tijdige voorlichting vanwege de Theologische Hogeschool aan (nieuwe) studenten een goed preventief effect zou kunnen uitgaan. De terugbetalingsplicht vormt overigens als gevolg van de werkloosheid onder jonge academici een algemeen probleem in Nederland, ook voor het Ministerie van O. en W.
7. Uw commissie is gestuit op een gedeeltelijke tegenstrijdigheid tussen de artikelen 11 en 19 van de instructie voor deputaten naar art. 13 K.O. Als de in art. 19 bedoelde emeritus predikant overlijdt, wordt zijn uitkering nog twee maanden doorbetaald aan zijn nabestaanden, bv. zijn weduwe. Volgens art. 11 krijgt deze weduwe die uitkering echter nog vijf maanden doorbetaald. De tegenstrijdigheid tussen beide artikelen kan niet bedoeld zijn. De enige verklaring is, dat art. 19 wel voor o.a. ongehuwde predikanten bedoeld is, maar niet voor predikanten die een weduwe nalaten. De tegenstrijdigheid dient te worden opgeheven. Voor de toegankelijkheid van de tekst is het beter dat de door deputaten voorgestelde redactie van de in de artikelen 5, 7 en 12 noodzakelijke wijzigingen niet gevolgd wordt, maar dat deze artikelen vereenvoudigd en op een meer systematische leest geschiedt worden.
8. Ook art. 20 van de instructie zal herzien moeten worden. De opbrengst van de minimumbijdragen wordt daar uitgedrukt in 21,5% van de bestaande uitkeringsgrondslag. Deze grondslag wordt ingevolge het voorstel van deputaten vervangen door aanmerkelijk hogere grondslag. Een ongewijzigd art. 20 zou dus op de jaarlijkse omslagen een eveneens aanmerkelijke opwaartse druk uitoefenen. Genoemd percentage moet daarom in heroverweging genomen worden en wel in samenhang met de te verwachten en gewenste ontwikkeling van de batige exploitatiesaldi.

Voorstellen

Uw commissie stelt u voor:

1. het door deputaten in de afgelopen periode gevoerde beleid goed te keuren onder dank voor hun niet geringe inzet;
2. te besluiten overeenkomstig de voorstellen van deputaten, in hun rapport vermeld onder 1, 2, 3, 4, 5, 7 (voorzover betrekking hebbend op art. 13), 8 en 9;
3. in art. 19 van de instructie van deputaten de woorden 'emeritus predikant' te vervangen door 'emeritus predikant die geen weduwe nalaat';
4. de artikelen 5, 7 en 12 van de instructie te wijzigen conform de bijlage A van dit commissierapport;
5. deputaten op te dragen de bestaande bepaling in art. 20 van de instructie inzake de totale opbrengst van de minimumbijdragen in het licht van het hiervoor onder 8 gestelde opnieuw te bezien en daarover een voorstel te doen op de eerstvolgende generale synode, in afwachting waarvan de bedoelde bepaling wordt geschorst;
6. opnieuw een eerste en een tweede penningmeester te benoemen;
7. de minimumbijdragen voor de jaren 1984, 1985 en 1986 vast te stellen bij de behandeling van haar rapport over de begrotingen der kashoudende deputatschappen.

D. M. van der Leeden, rapporteur.

BIJLAGE A

Amendementen

op de voorstellen van deputaten naar art. 13 K.O. betreffende de voor hen geldende instructie.

Artikel 5 wordt als volgt gelezen:

De uitkeringen uit de kas aan de emeriti predikanten en de predikantsweduwen worden afgeleid van een door de generale synode vast te stellen uitkeringsgrondslag. Deze bedraagt thans 135% van het aanvaardbare minimumtraktament voor predikanten met tien dienstjaren.

Elke generale synode besluit of de koppeling van de uitkeringsgrondslag aan het in de vorige alinea genoemde minimumtraktament tot de eerstvolgende synode gehandhaaft blijft.

Artikel 7. Met handhaving van de laatste alinea van dit artikel wordt het daaraan voorafgaande gelezen als volgt:

Een gehuwde of ongehuwde emeritus predikant ontvangt een zodanige uitkering uit de emeritikas, dat deze tezamen met zijn eventuele AOW- of AAW-uitkering gelijk is aan de som van 70% van de uitkeringsgrondslag en 20% van de AOW-uitkering van een gehuwde, resp. ongehuwde ingezetene.

Artikel 12. In plaats van de eerste drie alinea's wordt gelezen:

Een predikantsechtgenote die weduwe geworden is op de leeftijd van 40 jaar of ouder en geen kinderen heeft te verzorgen, ontvangt een zodanige uitkering uit de emeritikas, dat deze te zamen met haar eventuele AWW- of AOW-uitkering gelijk is aan de som van 50% van de uitkeringsgrondslag en 20% van de AOW-uitkering van een ongehuwde ingezetene.

Indien zij één kind dan wel twee of meer kinderen te verzorgen heeft, ontvangt zij een zodanige uitkering uit de emeritikas, dat deze te zamen met haar eventuele AWW- of AOW-uitkering gelijk is aan de som van 60%, resp. 70% van de uitkeringsgrondslag en 20% van de AOW-uitkering van een gehuwde ingezetene. In geval van twee of meer kinderen ontvangt zij bovendien een toelage van 70% van de helft van het bedrag, waarmee de door haar verschuldigde premie van ziektekostenverzekering het bedrag van f 4.000,- overschrijdt.

BIJLAGE 58

Art. 108

Rapport 4 van commissie I betreffende instructie 8.01, kerkelijk medewerker

Wij hebben hier naar de mening van de commissie te doen met een verzoek van de particuliere synode van het Noorden aan de generale synode om te komen tot een bredere bestudering van de vragen betreffende de ambten.

De commissie is van mening dat verwacht had mogen worden dat de particuliere synode, alvorens dit verzoek in te dienen, zelf de studie ter hand had genomen, en naar aanleiding daarvan een voorstel aan de generale synode had voorgelegd. Bovendien ziet de commissie niet in, waarom het nodig was, dat de particuliere synode overging van de oorspronkelijke instructie van de classis Zwolle naar wat zij thans voorstelt aan de generale synode.

Naar de mening van de commissie kan, indien de afgevaardigden van de particuliere synode van het Noorden hiermee instemmen, het verzoek van de particuliere synode worden teruggebracht tot de volgende vorm:

... Instemmend met de intentie van deze instructie:

verzoekt de generale synode een regeling vast te stellen voor de positie van een kerkelijk medewerker.

In 1977 is door de generale synode een rapport aanvaard van deputaten evangelisatie, waarin, naar aanleiding van de kerkelijke positie van de evangelist, ook dingen worden gezegd die in het algemeen kunnen gelden voor een kerkelijk medewerker. Bovendien worden in dat rapport aanwijzingen gegeven wat het levensonderhoud van de evangelist betreft, Acta G. S. 1977, art. 90 sub 6, en bijlage XLII, C sub 4-6.

De commissie stelt voor de instructie in de volgende vorm te aanvaarden:

De generale synode voege aan art. 3 K.O., als art. 3 sub 8, toe:

'Een kerkeraad is gerechtigd een belijdend lid der kerken, dat daartoe een bepaalde opleiding heeft gevolgd of anderszins daartoe bekwaam is - wat in beide gevallen uit een door de kerkeraad in te stellen onderzoek moet blijken - een bijzondere opdracht te verlenen, betrekking hebbend op de opbouw van de gemeente of de voortgang van het werk in Gods Koninkrijk.

Hierbij gelden de volgende regels:

- a. Degene die de opdracht ontvangt zal schriftelijk hebben te verklaren zich in zijn werk trouw te zullen houden aan de belijdenis der kerken en de geldende kerkorde;
- b. het verlenen van deze opdracht brengt geen enkele bevoegdheid tot het vervullen van enige ambtelijke dienst, als bedoeld in art. 2 K.O., met zich mee;
- c. de bijzondere opdracht, die verleend wordt, dient te worden vastgelegd in een nauwkeurig omschreven dienstovereenkomst, die ter goedkeuring aan de classis zal worden voorgelegd;
- d. in de onder c. genoemde overeenkomst zullen ook tijdsduur van de overeenkomst en de wijze van levensonderhoud worden vastgesteld.

J. van Dijken, rapporteur.

BIJLAGE 59
Art. 109, 130

Rapport 5 van commissie II betreffende instructie 8.09, kerkelijk samenleven en gemeenschappelijk akkoord

Deze instructie van de particuliere synode van het Oosten is zeer algemeen gesteld. Gesteld wordt dat ons kerkelijk leven in toenemende mate kampt met het niet naleven van de bepalingen van het gemeenschappelijk akkoord, zoals onze kerken kennen. Niet aangeduid wordt waaruit de afwijkingen van dit akkoord dan wel bestaan, al zal het vermoeden gewettigd zijn dat deze met name op het terrein van de inrichting van de eredienst liggen en dan wel zeer speciaal in de sfeer van het lied.

De algemene signalering in de instructie komt de commissie niet direct vreemd voor. Op meer dan één wijze vertonen sommige kerkeraden en gemeenten de neiging op sommige punten aan de kerkerode voorbij te gaan. In de ene gemeente manifesteert zich die 'kerkelijke ongehoorzaamheid' in het hanteren van liturgische vormen in de eredienst, waarover de kerken in haar breedste vergadering (nog) geen uitspraak hebben gedaan en in een andere gemeente in de weigering om in de samenkomsten van de gemeente voor bepaalde kerkelijke kassen te collecteren. Zonder deze 'zonden' in zwaarte tegen elkaar af te wegen, kan worden gesteld dat in de aard en de laakbaarheid van dit gedrag gradaties aan te brengen zijn. Dit laat overigens onverlet dat elke kerk, die zich aan alle rechten en plichten van het gemeenschappelijk akkoord heeft verbonden, gehouden is tot naleving daarvan. Naar het oordeel van de commissie mogen de kerken de kerkerode niet verabsoluteren door elkaar tot in detail allerlei bindingen op te leggen en elkaar in alles tot éénvormigheid te kneden. Dit betekent overigens niet dat niet zou moeten worden gewaakt voor minimalisering van de betekenis van de kerkerode, zeker waar het de belangrijkste voorwaarden betreft voor de wijze waarop wij met elkaar kerk willen zijn. Independentisme dient te worden tegengegaan.

Op afwijkend gedrag in vorenbedoelde zin staan geen duidelijke sancties. Wanneer in de instructie dan ook wordt gevraagd aan te geven op welke wijze kerken, die afwijkend gedrag vertonen, kunnen worden vermaand, zal niet veel méér kunnen worden gedaan dan de generale synode adviseren uit te spreken:

- a. dat het van een goede kerkelijke opvatting en van een waarlijk christelijke instelling getuigt wanneer men in de kerken, bij de inrichting van het kerkelijke leven, de voorwaarden waaronder men in de kerkerode is overgekomen samen kerk van Jezus Christus te zijn, respecteert door deze stipt na te leven;
- b. dat ingeval van evidente afwijking van de bepalingen van het gemeenschappelijk akkoord, kerkvisitatoren gehouden zijn naar de achtergronden van deze afwijking een grondig onderzoek in te stellen en de betrokken kerkerad, indien nodig, te verzoeken het beleid bij te sturen;
- c. dat het van gehoorzaamheid aan de eisen van het Evangelie getuigt wanneer men zich als kerken onderling wil richten naar terechte vermaningen, die als een broederlijk appel tot ons komen.

D. Koole, rapporteur.

BIJLAGE 60
Art. 112

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN KERK EN ONDERWIJS

1. Inleiding

1.1. Samenstelling. De Synode van 1980 benoemde tot leden van het deputaatschap prof. dr. W. H. Velema (voorzitter), ds. D. Quant (secretaris), ds. Joh. Vuijk, ds. P. Wardekker en zr. M. H. Bakker-van Neuren. Zij hebben allen hun werk voor het deputaatschap in gezondheid en met vreugde mogen verrichten.

1.2. Instructie. Naast de bestaande instructie voor het deputaatschap (zie bijlage 37 K.O., uitgave 1979) droeg de synode aan deputaten op:

- a. voort te gaan met hun pogingen behalve ontmoetingsdagen ook regionale bijeenkomsten te organiseren en te doen organiseren, van hen die op enigerlei wijze bij het onderwijs betrokken zijn;
- b. de kerken zo regelmatig mogelijk te informeren over de ontwikkelingen in het christelijk onderwijs.

Uit dit verslag moge blijken hoe deputaten aan hun opdracht hebben gewerkt.

1.3. Vergaderingen. Er vonden gemiddeld 4 vergaderingen van het deputaatschap per jaar plaats: in 1980 op 28 november, in 1981 op 13 januari, 12 maart, 28 april, 1 september en 30 november, in 1982 op 4 februari, 24 juni, 2 september en 5 november, in 1983 op 13 januari en 10 maart.

2. Contact met de kerken

2.1. Met de kerkeraden. Om de kerken te informeren aangaande de ontwikkelingen in het christelijk onderwijs leek het ons dienstig bij de plaatselijke kerkeraden te peilen wat hun behoeften en vragen zijn. Welke probleemvelden zien deputaten en sluiten deze aan bij de zaken die op het 'grondvlak' leven?

Na rijp beraad - dat gedeeltelijk ook gevolg was van het feit dat twee van de vijf deputaten voor het eerst zitting hadden, zodat een zekere inwerkperiode onvermijdelijk was - is besloten een brief te verzenden aan alle kerkeraden, waarin aandacht werd gevraagd voor de volgende punten:

- a. het zogenaamde bicultureel onderwijs en de verantwoordelijkheid van de schoolbesturen;
- b. veranderende verhoudingen in en rondom de school;
- c. de invloed van allerlei onderwijs-ondersteunende instanties in de christelijke school;
- d. kerk, school en christelijk lied.

We hebben deze vragen gekozen, mede aan de hand van een eerder gehouden enquête (zie Acta GS 1980, blz. 338v) en aan de hand van punt 9 van ons rapport aan de Synode van 1980 (zie Acta blz. 335v).

Deze brief (zie bijlage 1) werd verzonden in mei 1981 in de hoop dat in de gemeenten door de raden commissies zouden worden gevormd, die over deze onderwerpen vanuit hun eigen situatie zouden nadenken. Deze konden de resultaten van hun arbeid bij hun kerkeraden neerleggen; deputaten zouden daarvan dan bericht ontvangen.

Een termijn van ongeveer een jaar voor reactie leek ons redelijk. Het was immers niet te verwachten dat men zijn arbeid vóór de grote vakantie van 1981 zou kunnen beginnen.

Na de sluitingsdatum (1 april 1982) hadden 44 kerkeraden gereageerd, dat is krap 25% van het totale aantal. Daarna - soms zeer ruim daarna - zijn nog 4 reacties binnengekomen. Deputaten willen toch wel hun teleurstelling uitspreken over deze geringe respons. Het is opmerkelijk dat er veel geklaagd wordt over het gehalte van het christelijk onderwijs, maar dat er tegelijkertijd nauwelijks een antwoord komt als er gevraagd wordt om doordenking van de vele vragen.

Anderzijds menen we toch ook te mogen stellen dat de gevolgde werkwijze vrucht heeft afgeworpen. In verscheidene gemeenten zijn namelijk werkgroepen/commissies ontstaan of is men - indien deze er al waren - met de genoemde vragen aan het werk gegaan. Wij achten dit van groot belang. Het eigenlijke werk moet immers niet door ons plaatsvinden, maar door de mensen die dagelijks met de problemen te maken hebben. Eén van de leden van het deputaatschap heeft in dit verband wel gesproken over een 'motorfunctie' van het deputaatschap.

Er kwamen uit de kerken reacties bij deputaten binnen die lieten zien dat de aangesneden problemen niet 'uit de lucht gegrepen waren'. De reacties lieten ook iets zien van de verscheidenheid van de plaatselijke situaties; moeiten en zorgen enerzijds werden afgewisseld met dankbaarheid voor het plaatselijke onderwijs anderzijds.

De vraag deed zich voor - gezien de toch vrij geringe reacties - hoe nu de kerken verder te informeren? Deputaten waren niet overtuigd van het nut dit alleen via de kerkeraden te doen. We moeten immers naar de leden van de gemeenten! Daarom werd in september 1982 een brief naar alle kerkeraden verzonden (bijlage 2) waarin werd aangegeven hoe deputaten de gegevens zouden verwerken en algemene vragen zouden beantwoorden. Gekozen was onzerzijds voor informatie via 'De Wekker' en de classicaal/plaatselijke bladen. Dit laatste om te voldoen aan de opdracht van de generale synode om ook op regionaal niveau bezig te zijn.

Dit is inmiddels geschied, in de hoop dat deze artikelen een aanzet zouden vormen voor bespreking op een gemeentevond of wijkavond. Het is ons bekend dat dit in verscheidene gemeenten ook het geval is geweest.

De diverse artikelen zijn door de leden van het deputaatschap geschreven op persoonlijke titel en verantwoordelijkheid; wél vond vooraf steeds een gesprek plaats binnen de kring van het deputaatschap ter ondersteuning. Daarnaast ontvingen sommige kerkeraden antwoord op meer specifieke vragen die zij aan ons gesteld hadden.

Het zal duidelijk zijn dat bovenstaande een min of meer vloeiende overgang is naar

2.2. Contacten met kerkleden. Regelmatig kwamen bij deputaten vragen van individuele kerkleden of plaatselijke commissies binnen. Ze betroffen veelal acute problemen vanuit een persoonlijke betrokkenheid bij het christelijk onderwijs. Die betrokkenheid varieert van het vervullen van een bestuursfunctie tot het lid zijn van het personeel van een school of het student zijn (aan een Pedagogische Academie).

Opmerkelijk was hierbij het aantal vragen naar de vertaling van de identiteit naar het dagelijks gebeuren op de school. Deputaten hebben steeds - meestal via de secretaris - naar beste vermogen geantwoord, vaak met verwijzing naar bestaande artikelen of brochures, en soms via bijwoning van een vergadering.

Met name zijn deputaten onder de indruk gekomen van de zeer grote problemen waarmee het christelijk onderwijs in de Randstad te maken heeft. Vooral in stadswijken waar het aantal buitenlandse gezinnen steeds groeit, komen (vragen rond) identiteit en samenwerking onder een zeer zware druk te staan. Deputaten hebben, zoveel als in hun vermogen lag, getracht mee te denken en hun belangstelling te tonen. Naast deze werkzaamheden is op verzoek van de Bond van Christelijke Gereformeerde Vrouwenverenigingen in hun Bondsorgaan 'Contact', 34e jaargang nr. 1, een artikel geschreven om wat meer bekendheid aan het werk van het deputaatschap te geven en de mogelijkheid tot informatie die het geeft.

Voorts werden enkele boeken, die aan ons werden toegestuurd, gerecenseerd in de kerkelijke pers.

- 2.3. **Handreiking voor themadienst christelijk onderwijs.** In verscheidene gemeenten is het gebruik geworden bij het begin van het schooljaar in een dienst speciaal aandacht te geven aan het christelijk onderwijs, zowel in de verkondiging als in de gebeden. In het verleden heeft de Unie 'School en Evangelie' voor dat doel een aantal preekchetsen gepubliceerd en toegestuurd aan predikanten en kerkeraden, ook van onze kerken.

Ons bereikte een verzoek uit de kerken dit zelf ter hand te nemen. Deputaten hebben gemeend positief hierop te moeten reageren. Een van de predikanten is verzocht een preekchets met bovengenoemd doel op te stellen. Deze zal aan de kerkeraden verzonden worden medio juni 1983, in de hoop dat dit mag bijdragen tot een goede relatie tussen kerk en onderwijs.

- 2.4. **Contacten met andere deputaatschappen.** In deze verslagperiode is er contact geweest met twee deputaatschappen:

Allereerst verzocht het deputaatschap contact met de kerkjeugd onze medewerking bij de concretisering van hun van u gekregen opdracht in 1980: een onderzoek in te stellen naar de denk- en leefwereld van de jongeren. Zij stelden het op prijs als een lid van ons deputaatschap met hen hierover zou nadenken. Onder voorbehoud van goedkeuring van de generale synode en met de aantekening dat deputaten voor deze zaak - die immers aan jeugddeputaten is opgedragen - geen medeverantwoordelijkheid dragen, hebben deputaten de secretaris aangewezen als contactpersoon. Hij is sindsdien ook bij de voortgang van deze zaak betrokken.

Verder hebben wij zelf contact gezocht met het deputaatschap kerk en bedrijfsleven. Op één van onze vergaderingen kwam aan de orde het probleem van de dubbele inkomens tegen de achtergrond van de toenemende werkloosheid ook bij het onderwijs. We hebben ons gerealiseerd dat dit een vraagstuk is, dat een breder terrein omvat dan alleen het onderwijs. Daarom is aan deputaten kerk en bedrijfsleven gevraagd om een nadere gemeenschappelijke bezinning. Tijdens een bespreking werd duidelijk dat de aan de orde zijnde materie uitermate complex en gevoelig is. In ieder geval werd zoveel duidelijk dat de waardering en de plaats van betaalde en onbetaalde arbeid meer aandacht moet krijgen binnen de kerken.

Ongetwijfeld zullen ook deputaten kerk en bedrijfsleven u van een en ander op de hoogte stellen.

3. Contacten met anderen

- 3.1. **Unie 'School en Evangelie'.** Evenals vorige jaren kan gewaagd worden van een goede verstandhouding. Regelmatig krijgen deputaten uitgaven van de Unie toegestuurd (Cahiers, Schoolschrift en Bulletin). Waar nodig worden deze ook in de kerkelijke bladen gerecenseerd. Inmiddels wisselde de Unie van voorzitter: drs. T. M. Gilhuis nam afscheid. Het deputaatschap was vertegenwoordigd door zijn voorzitter, die overigens ook een bijdrage leverde voor de aan drs. Gilhuis aangeboden afscheidsbundel 'In dienst', onder de titel: 'Kritische verwantschap'. Vanwege de goede contacten meenden deputaten dat hun naam ook vermeld mocht worden op de in dit boek opgenomen lijst van intekenaren, die tevens fungeerde als 'handdruk' voor de scheidende voorzitter.

- 3.2. **In de persoon van één van de leden van ons deputaatschap, br. Wardekker, zijn wij altijd verzekerd van goede contacten met het Christelijk Pedagogisch Studiecentrum.**

Reeds in een eerder rapport was sprake van de instelling van een zogenaamde 'visie-ontwikkelingsgroep' met betrekking tot het christelijk onderwijs vanuit onze kerken. Deze groep heeft in de voorbije periode veel werk geleverd; zij bestond uit de brs. P. D. Hofland, Heemstede; J. C. W. van Meppelen Schepink, Nieuw-Vennep; B.R. Stoenbergen, Zoetermeer. Samen met vier andere groepen, namens de Hervormde Raad voor de zaken van Kerk en School, namens de Chr. P. A. 'Felua' te Ede, namens de Gereformeerde Kerken en namens de groep

'Studie christelijk onderwijs' hebben zij 'visies op visie' gegeven. Onder supervisie van het CPS worden deze visies momenteel op een rij gezet en gebundeld onder de titel 'Visies op visie (en hoe daaraan te werken)'. Op het moment van het schrijven van dit rapport is deze bundel nog in statu nascendi. Deputaten hebben verschillende malen contact gehad met één van de leden van 'hun' visie-ontwikkelingsgroep. Dat werd als steun gevend ervaren. Zij hopen op een vruchtbaar resultaat van deze studie, waarin veel tijd en energie zijn gestoken.

- 3.3. **De Gereformeerde Sociale Academie 'De Vijverberg' te Ede.** Tot voor kort waren deputaten in het bestuur van deze academie vertegenwoordigd via hun voorzitter. In september 1981 is zijn plaats ingenomen door de secretaris van deputaten. We zijn dankbaar dat we - samen met twee leden namens deputaten ADMA - een plaats in deze tak van onderwijs mogen innemen. Op onze vergaderingen is dan ook altijd een gedeelte van de tijd gereserveerd voor de gang van zaken op deze academie op gereformeerde grondslag.

Kon drie jaar geleden gemeld worden dat de plannen voor een h.b.o.-v in een ver gevorderd stadium waren, nu kan gewag gemaakt worden van de start van deze 'nieuwe poot aan de academie' met ingang van 1 augustus 1983.

Dat is reden tot dankbaarheid. 'De Vijverberg' mag een duidelijke plaats innemen binnen het geheel van de christelijke hogere beroepsopleidingen in Nederland.

Niet verbeeld kan worden dat de toch vrij snelle groei van de academie in ca. 10 jaar ook een aantal problemen met zich heeft gebracht, met name met betrekking tot de directievoering. Het bestuur heeft een aanzienlijk deel van zijn tijd in de laatste jaren hieraan moeten geven. Op het tijdstip van het schrijven van dit rapport hoopt het bestuur op de definitieve afwikkeling van deze problemen binnen afzienbare tijd.

Inmiddels is er - in samenwerking met gelijksoortige academies te Zwolle en Kampen - ook een voortgezette opleiding (V.O.) van start gegaan, per 1 september 1982, in Zwolle.

- 3.4. **De vereniging van bij het Onderwijs betrokken Christen Ouders (VOCO).** Mede naar aanleiding van de bespreking op de vorige synode en ook op verzoek van het bestuur van de VOCO zijn er tussen hen en deputaten contacten geweest. In het kader van onze gemeenschappelijke belangen werd dit als zinvol ervaren. Met het oog op de eigen positie en verantwoordelijkheid, zowel van de VOCO als van deputaten, is afgesproken dat er in principe geen gezamenlijke activiteiten zullen plaatsvinden - iets waar de VOCO oorspronkelijk wel aan dacht maar dat beide elkaar in voorkomende gevallen van dienst zullen zijn bijvoorbeeld door te verwijzen naar elkaars activiteiten en/of publikaties, of door persoonlijke inzet op een vergadering. In dit kader valt de lezing te melden die de voorzitter van deputaten heeft gehouden op een landelijke dag van de VOCO in Apeldoorn in 1982.

Samenvattend kan gesproken worden - en dat is ook conform de afspraak tussen deputaten en de VOCO - van contacten van incidentele aard.

- 3.5. **Contacten met de Overheid.**

Tot tweemaal toe hebben wij ons gewend tot onze regering, c.q. één van de Ministeries, om onze stem te laten horen vanuit onze verantwoordelijkheid. De eerste maal betrof dat het Ministerie van (toen nog) CRM. Het voorontwerp van de Wet Gelijke Behandeling vroeg onzes inziens om een reactie van onze kant, omdat deze zaak immers heel duidelijk ook op het onderwijs betrekking had. Evenals zovelen hebben ook wij, vanuit de relatie Kerk en onderwijs, een en ander gezien en kritisch doorgelicht. Het heeft geresulteerd in een schrijven aan de Minister (bijlage 3).

Een zaak die in den lande veel minder aandacht heeft getrokken, maar die naar onze gedachte ons niet mocht ontgaan, is de Centrale Registratie van Aanmeldingen en Plaatsingen in het HBO, een plan van het Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen. Niet zozeer de centrale aanmelding als wel de centrale plaatsing was onze zorg. Het gevaar is niet denkbeeldig dat de keuzevrijheid van leerlingen/studenten, bijvoorbeeld ten aanzien van een school/academie met eigen christelijke identiteit door deze zaak op de tocht komt te staan. Te denken valt aan mogelijke consequenties voor de Gereformeerde Sociale Academie 'De Vijverberg', een instelling met een landelijk karakter vanwege haar specifieke identiteit: zij baseert zich op de heilige Schrift en de gereformeerde belijdenisgeschriften. Daarom hebben wij ons ook ten aanzien van deze zaak gewend tot het Ministerie (bijlage 4). Inmiddels kan nu gemeld worden dat deze dreiging is afgewend: bovengenoemde plannen zijn door de Minister ingetrokken.

Overigens lag het in onze bedoeling om na de verzending van deze twee brieven, die kort na elkaar plaatsvond, aandacht voor deze zaken te vragen in 'De Wekker'.

Door omstandigheden buiten de schuld van deputaten om is het hiervan niet gekomen op het moment dat dit zinvol was. We maken er nu op deze wijze melding van. In dit verband mag ook nog melding gemaakt worden van de contacten die deputaten telkens hebben met de Bestuursraad en de NPCS. Via hen worden wij op verschillende ontwikkelingen in het onderwijs attent gemaakt.

4. Werkzaamheden in verband met art. 6 K.O.

4.1. Contacten met de betrokken predikanten. De vorige synode besloot o.a. 'dat de dienaar des Woords verplicht is op geregelde tijden schriftelijk rapport uit te brengen van zijn werk, waarvan de kerkeraad afschrift zendt aan betrokken deputaten' (art. 6, 1b K.O.). Het leek deputaten gewenst enige structuur aan te brengen in deze regelmaat. Daarom is hunnerzijds aan de betrokken kerkeraden en predikanten verzocht om een jaarlijks verslag rond het afsluiten van de cursus (in de praktijk zal dat gezien de vakanties, medio september zijn). Voor de betrokken predikant leek ons dat ook een geschikt moment om weer eens de balans op te maken. Deputaten hebben regelmatig rapporten van de predikanten gehad. Zij liepen inderdaad van cursusjaar tot cursusjaar. Uit deze rapporten spreekt enerzijds dankbaarheid voor de taak die vervuld mag worden, en waar de Here Zijn kracht voor geeft. Anderzijds is uit sommige rapporten ook duidelijk hoe zwaar de taak van deze broeders is, juist wanneer de christelijke scholen in bepaalde gevallen meer en meer bevolkt worden door onkerkelijke leerlingen. Het vraagt grote inzet om hierin richting vanuit Gods Woord te mogen geven. Deputaten zijn dan ook van mening dat deze broeders de steun en het gebed van de kerken bijzonder nodig hebben. Naar aanleiding van hun rapporten vindt er telkens een schriftelijke reactie vanuit het deputaatschap plaats. Het blijkt dat de predikanten deze vorm van meeleven zeer op prijs stellen. Deputaten hebben ook getracht de godsdienstonderwijs-leraren/essen uit onze kerken bijeen te krijgen voor een ontmoetingsdag. Daarbij dachten wij niet alleen aan de full-time predikanten, maar ook aan andere predikanten in part-time functie en godsdienstonderwijs-leraren/essen zonder het radicaal van predikant. Tot tweemaal toe is deze poging echter mislukt. Het bleek telkens dat er zeer weinig aanmeldingen voor een dergelijke dag binnenkomen, ondanks de herhaalde aankondiging in onze kerkelijke pers.

De eerste keer (gepland op 13 juni 1981) stond ons een wat algemene inventarisatie van de problemen voor ogen; ook een onderlinge ontmoeting en bemoediging. Toen deze vorm voortschrijdend niet de beoogde belangstelling bleek te bereiken, hebben deputaten - op 21 november 1982 - een dag willen beleggen vanuit een zeer specifieke invalshoek: in april 1982 was er een nummer van Bulletin verschenen dat cirkelde rond de mogelijkheden en doelstellingen van het godsdienstonderwijs. Deputaten meenden dat een bespreking van deze thematiek rond dit nummer zeker op zijn plaats was. Helaas moest ook deze dag geannuleerd worden. Dit alles was voor ons als deputaten wel een teleurstellende ervaring.

4.2. Personalisatie. Toen in 1974 door de generale synode de weg naar het full-timeschoolwerk voor onze predikanten werd geopend (voor het geven van godsdienstonderwijs verbonden met pastorale arbeid), was het te verwachten dat in de jaren daaraan volgend een relatief groot aantal predikanten deze geopende weg zou inslaan. Na een betrekkelijk rustige periode in het begin van de vorige verslagperiode (1977-1980) wel een hoogtepunt. Een groot gedeelte van de tijd van deputaten werd toen dan ook gevraagd voor het bezig zijn met deze zaken. Het wekt geen verbazing dat nu (9 jaar na 1974) een zekere consolidatie schijnt te zijn bereikt. Van augustus 1980 tot heden meldde zich niemand van onze predikanten bij een kerkeraad c.q. deputaten om de weg van art. 6 K.O. te bewandelen. Het aantal predikanten dat aan een school verbonden is, verminderde zelfs met twee.

Ds. D. J. Klein Onstenk aanvaardde een benoeming voor een volledige dagtaak aan de strafgevangenis te Leeuwarden. De contacten met ons deputaatschap kwamen daardoor aan een eind. Overigens was ds. Klein Onstenk reeds voor 20% in deze tak van arbeid werkzaam. Diep geschokt waren deputaten door het plotseling overlijden van ds. W. van Dijk, verbonden aan het Nederlands Bijbel Instituut als directeur. In dit rapport willen wij ook melding maken van de inzet waarmee hij zijn werk deed. Uiteraard hebben wij ons meeleven getoond in de dagen van rouwverwerking voor mev. Van Dijk en haar kinderen.

4.3. Vragen rond de beëindiging van een dienstverband aan een school. Deputaten hebben zich bezonnen op de vraag of, en zo ja hoe er een regeling dient te zijn voor het geval dat predikanten een dienstverband aan een school beëindigen. Deze vraag kan actueel zijn juist nu het leerlingenaantal aan de scholen vermindert en daarmee ook het aantal te verdelen leraar-uren. De vraag laat zich van verschillende kanten bezien:

4.3.1. Er vindt ontslag plaats, niet op verzoek:

Deze situatie is, gezien de bovengenoemde problemen van de werkgelegenheid, niet geheel denkbeeldig. Er zijn verschillende mogelijkheden denkbaar:

4.3.1.1. De betrokken predikant is door zijn kerkeraad geheel vrijgesteld en werkzaam als predikant naar art. 6 K.O. Meestentijds zal in de beroepsbrief een clausule zijn opgenomen dat de kerkeraad ontslagen is van financiële verplichtingen. De predikant valt nu onder de sociale voorzieningen en kan verder zijn weg bepalen: terug naar de gemeente, of een betrekking aan een andere school. Wij menen dat hier geen taak voor deputaten c.q. de kerken ligt.

4.3.1.2. De betrokken predikant is door zijn kerkeraad gedeeltelijk vrijgesteld. Dit is een gebied dat zich grotendeels aan het gezichtsveld van deputaten onttrekt. Het is ons bekend dat verscheidene predikanten een aantal uren godsdienstonderwijs op een school geven. Een kerkeraad kan het ook noodzakelijk vinden dat zulks geschiedt. Het lijkt ons echter goed de kerken te wijzen op de financiële consequenties die uit zo'n ontslag (uit vaste of tijdelijke dienst) kunnen voortvloeien. Wanneer de gemeente financieel niet draagkrachtig genoeg is om een predikant zijn volledig traktement te betalen, laat het zich denken dat een beroep is uitgebracht en is aangenomen, waarbij het geven van een aantal uren godsdienstonderwijs is ingecalculleerd en dat het traktement daar ook op gebaseerd is. Onzes inziens dienen de kerkeraden zich te realiseren wat de gevolgen zijn wanneer zo'n betrekking niet gecontinueerd kan worden, met name financieel voor de predikant en zijn gezin. In de beroepsbrief dienen naar ons oordeel daar ook regelingen voor getroffen te worden.

4.3.2. Er vindt ontslag plaats op verzoek:

4.3.2.1. Wegens het aanvaarden van een andere betrekking bij het onderwijs. Door één van de predikanten is naar deze mogelijkheid bij deputaten geïnformeerd. Wij zijn van oordeel dat, wanneer een predikant, die vrijgesteld is naar art. 6 K.O. voor het geven van godsdienstonderwijs, gekoppeld aan pastorale arbeid, van school wil veranderen, de gehele procedure zoals deze in de kerkerode omschreven is, opnieuw gevolgd moet worden. Een geabuurde gemeente zal een beroep moeten uitbrengen onder goedkeuring van de classis, een en ander in overleg met en na advies van deputaten (art. 6 K.O., lid 1b, red. 1980).

4.3.2.2. Uit een deelbetrekking wegens persoonlijke omstandigheden:

Wanneer een predikant om welke reden dan ook zijn werk op een school teruggeeft en volledig in zijn gemeente gaat werken, ontstaat daar een nieuwe situatie, met name wanneer zijn traktement gebaseerd was op een niet volledig in de gemeente werkzaam zijn. Onder verwijzing naar 4.3.1.2. zullen naar het oordeel van deputaten de kerkeraden er goed aan doen ook deze zaken van te voren goed onder ogen te zien en te regelen.

5. Regionale en landelijke ontmoetingsdagen

Alhoewel de synode deputaten opdroeg ten aanzien van bovengenoemde zaken pogingen te doen deze te (doen) organiseren, hebben wij dit toch niet gedaan. De reden hiervoor is met name wel gelegen in twee factoren:

a. bij de landelijke 'inventarisatie' via de in 2.1. genoemde brief was het aantal reacties vrij gering;

b. bij de pogingen onzerzijds een ontmoetingsdag voor leraren godsdienstonderwijs te organiseren zijn wij tot tweemaal toe gestuit op een minimale deelname.

Zeker valt te zeggen, dat de beoogde ontmoetingsdagen bedoeld zijn voor een breed spectrum kerkleden: bestuurders, leraren/essen, ouders, kortom allen die op enigerlei wijze bij het onderwijs betrokken zijn. Toch hadden deputaten de indruk, mede gezien de bovengenoemde factoren, dat het zinvoller is de kerkleden te bereiken via de kanalen zoals wij die in 2. hebben geschetst. Ons hebben ook geen signalen bereikt die erop zouden kunnen wijzen dat men in den lande deze dagen node mist.

Wat de regionale bijeenkomsten betreft: het is voor deputaten erg moeilijk daar enige greep op te krijgen. Plaatselijk zoekt men elkaar en spreekt men met elkaar. Ook via plaatselijke commissies en werkgroepen krijgt het werk van kerk en onderwijs gestalte. Op verzoek geven deputaten dan ook wel door, welke gemeenten in een bepaalde regio een dergelijke werkgroep of commissie gevormd hebben, uiteraard voor zover ons dit bekend is. Er lopen dus ook wel lijnen van plaats tot plaats, regionaal. Op deze wijze komen deze contacten tot stand, zonder dat wij daar een al te nadrukkelijke functie in vervullen.

6. De toekomst

Het is de gewoonte dat in het rapport van dit deputaatschap enkele zaken worden genoemd die mede bepalend zouden kunnen zijn voor het beleid in een komende periode.

6.1. Mede op grond van uitlatingen in politiek Den Haag denken deputaten dan aan:

a. het minderhedenbeleid; de steeds groter wordende invloed van de islamitische cultuur en de gevolgen daarvan voor de christelijke scholen en de kinderen die daar deel van uitmaken;

b. de sociaal-economische situatie in relatie tot het gezuild onderwijs (wij herinneren daartoe aan een discussie die hieromtrent in februari/maart 1983 is gevoerd);

c. de samenwerkingsscholen;

d. een politiek beleid dat ten aanzien van de opleidingen meer accent gaat leggen op de in de toekomst beschikbare arbeidsplaatsen dan op de gaven die elk kind heeft gekregen en de ontplooiing daarvan.

6.2. Naar aanleiding van vragen die ons uit de kerken bereiken, willen deputaten het volgende relevanter:

- a. Wij hebben ons in de laatste vergaderingen beziggehouden met de wijze waarop de godsdienstige vorming in de scholen plaatsvindt. Binnen de kerken blijken er soms problemen te zijn rond sommige methodieken (m.n. Kind op maandag). De vraag van de deputaten is of u van mening bent dat zij een taak hebben in de doordenking daarvan. Wij zijn dan wel van mening dat daartoe een aparte commissie/werkgroep in het leven zou moeten worden geroepen.
- b. De vragen zoals die hierboven zijn verwoord gelden zowel inhoud als gevolgde methode(n). Daarmee verband houdend rezen soms ook vragen naar de relatie van dit onderwijs tot de catechese. (Is er wel aansluiting? Mag die aansluiting verwacht worden?). Deputaten vragen zich af of het terrein van kerkelijk onderwijs, waarvan zij het grote belang willen onderstrepen, niet dusdanige raakvlakken met het godsdienstonderwijs heeft, dat een nadere bezinning vanuit het deputaatschap op zijn plaats is.

7. Voorstellen

Deputaten stellen u voor:

- a. opnieuw vijf deputaten te benoemen, waarbij in aanmerking genomen moet worden dat prof. dr. W. H. Velema na een twaalfjarig voorzitterschap 'van Rotterdam tot Rotterdam' de tijd gekomen acht plaats te maken voor een ander. Voorstellen onzerzijds over zijn opvolging zullen het moderamen tijdig bereiken;
- b. speciale aandacht te geven aan punt 4.3. van dit rapport, wellicht door het door te verwijzen naar deputaten voor financiële zaken;
- c. op grond van dit rapport en naar aanleiding van de bespreking ter synode aan deputaten enkele hoofdzaken voor hun werk in de toekomst aan te wijzen.

8. Tenslotte

danken wij de Here voor Zijn zorg en zegen die wij in onze arbeid mochten ervaren en bidden wij u toe dat u als generale synode bij al uw besprekingen ditzelfde zult mogen ervaren.

ds. D. Quant, secretaris.

Bijlagen:

1. brief aan alle kerkeraden mei 1981
2. brief aan alle kerkeraden sept. 1982
3. brief aan het Ministerie van CRM febr. 1982
4. brief aan het Ministerie van O&W maart 1982

BIJLAGE 1

Apeldoorn/Haarlem, mei 1981.

Aan de kerkeraden van de Christelijke Gereformeerde kerken in Nederland.

Geachte broeders,

De Synode van Amersfoort 1980 gaf aan onze deputaten de opdracht 'de kerken zo regelmatig mogelijk te informeren over de ontwikkelingen in het christelijk onderwijs'.

Bij de uitvoering van deze opdracht vragen wij u nu om een handreiking van uw kant. Wil onze informatie zinvol zijn, dan zal zij toch moeten inspelen op de plaatselijke situaties. Wij zijn daar dan ook ten volle in geïnteresseerd.

Uiteraard hebben wij reeds intern beraad gehouden. Naar onze gedachte verdient het in ieder geval aanbeveling om op de volgende punten de aandacht te richten:

1. het zogenaamde bicultureel onderwijs en de verantwoordelijkheid van de schoolbesturen;
2. veranderende verhoudingen in en rondom de school (gezag, mondigheid, democratisering);
3. de invloed van allerlei onderwijs-ondersteunende instanties in de christelijke school (SBD, culturele raden e.d.);
4. kerk, school en christelijk lied.

Om uw gedachten wat 'los' te maken, volgt hieronder enige toelichting op deze zaken:

- ad. 1. De tijd dat alle christelijke scholen voor het overgrote deel bevolkt werden door kinderen van christelijke ouders lijkt voorbij te zijn. Naast de vele kinderen van ouders die hun kind naar de christelijke school doen, omdat die school het dichtst bij huis staat, zijn er ook vele kinderen uit gezinnen van gastarbeiders die christelijke scholen bevolken. Deze ontwikkeling valt met name waar te nemen in de grote steden en de industriegebieden. De verhouding in de klas tussen kinderen van kerkelijke en niet-kerkelijke of anders-gelovende ouders, met daarbij de

zeer verschillende achtergronden van deze kinderen uit het buitenland, stellen leerkrachten en besturen soms voor grote vragen. Komt er een moment waarop via het toelatingsbeleid een halt moet worden toegevoerd aan deze ontwikkeling?

Hoe houdt men binnen de klas de mogelijkheden voor een christelijke opvoeding, ook in het onderwijs? Wat moeten christen-ouders doen waarvan de kinderen op een school zijn die overspoeld wordt door kinderen uit de bovengeschetste milieus, hetzij uit Nederland, hetzij daarbuiten? Zij zullen toch hun doopbelofte willen vervullen!

- ad. 2. Wij zijn 'meedenkers' geworden. Ook op de scholen is de democratisering langzamerhand ingeburgerd. Te denken valt aan de volgende ontwikkelingen:

- Afstand tussen schoolleiding en personeel. Kwam er vroeger vrij weinig naar buiten van wat binnen de schoolleiding besproken werd, nu wordt om openheid gevraagd.

Dat kan een heilzame zaak zijn, maar soms belemmert het de schoolleiding in de beleving van de eigen verantwoordelijkheid.

- Benoemingsbeleid. Dat in het onderwijs ook anderen dan alleen het bestuur betrokken worden in een sollicitatieprocedure - b.v. via een gesprek met de kandidaat - is een vrij algemeen gegeven. Bij het voortgezet onderwijs is dat meestal een sectie waar de vacature ontstaat, bij het lager onderwijs een speciaal daartoe aangewezen team leerkrachten.

Zij worden dan voor advies gehoord door het bestuur. Nu klinkt ook de roep om medebeslissingsrecht van een dergelijk team bij een benoeming. 'Wij moeten toch weten met wie wij straks moeten samenwerken!' Meerdere schoolbesturen krijgen hiermee te maken. Soms kan de wens van een team voor benoeming wegens gebreken vakbekwaamheid/didactische kwaliteiten enz. botsen met de wens van het bestuur om bij benoeming op positief-christelijke overtuiging te letten.

- De stem van de leerling. Welke stem heeft hij/zij in een schoolraad?

In hoeverre moet een afvaardiging van de leerlingen inzage hebben in stukken, waar het bijvoorbeeld gaat om de benoeming van een lid voor de schoolleiding? Zij willen vaak inspraak, overzien echter soms niet dat dit niet slechts een lust, maar ook een - gewetensvolle - last kan zijn. Maar de roep om democratisering ook naar hun kant laat zich langzamerhand niet meer verdringen! Hier spelen uiteraard ook allerlei vragen rondom het gezag. Hoe moet dit proces principieel begeleid en doordacht worden?

- Bestuur van de school. Er zijn plannen om het bestuur voor 1/3 deel te laten bestaan uit personeel van de school en voor 1/3 deel ook uit ouders.

Daarbij komen dan ook ouders in aanmerking die geen lid van de schoolvereniging zijn en die dus niet noodzakelijkerwijs achter de grondslag behoeven te staan. Ook hier rijzen vragen ten aanzien van de identiteit van de school.

We willen ook wijzen op de relatie tussen bestuur en oudercommissie. Moet de oudercommissie adviesbevoegdheid of medebeslissingsbevoegdheid hebben?

- ad. 3. De verzorgingsstructuur gaat een steeds grotere rol spelen bij het onderwijs. Een ieder kent ondertussen het instituut van de SBD. Werkt hij gezuild of niet? Ook willen we hier wijzen op de vorming van de leerlingen, ook op de christelijke scholen. Naast kennisverwerving neemt de school ook in deze vorming een (groter wordende) plaats in. Het blijkt wel dat er bij deze vorming soms buitenschoolse groepen voor de leerlingen optreden, vaak geïntegreerd binnen de lessen, die allerlei ook levensbeschouwelijke kwesties vanuit hun visie aan de orde stellen. Komen de leerlingen op deze wijze niet in aanraking met zaken waar ze nog niet aan toe zijn, of waar de ouders een ander geluid zouden willen laten horen dan door deze groepen soms geschiedt (b.v. de seksualiteit)? Via rollenspel komen deze zaken 'gewoon' op de leerlingen af. Wat is de achtergrond van de groepen die voor een school worden uitgenodigd? Weten wij voldoende wat en hoe er gevormd wordt op dit gebied? Valt er ook te wijzen op de mogelijkheid van een christelijke vulling binnen deze vorming? Of moeten we het allemaal aan anderen overlaten, met alle gevolgen van dien?

- ad. 4. Binnen onze kerken hebben we bepaalde afspraken over vertalingen en liederen die gelezen en gezongen worden. Maar binnen de school komen de kinderen ook met andere vertalingen en liederen in aanraking.

Zijn wij bekend met de liederen die geleerd worden (als er al geleerd worden)? Wordt ook het liedboek voor de kerken gebruikt? Moet er ook van daaruit gezien niet wat door de plaatselijke kerken gedaan worden? Het lijkt er op dat in vele gevallen de afstand tussen de kerkelijke praktijk en de schoolpraktijk wel erg groot is. Hoe overbruggen we deze afstand?

Broeders, wij beseffen dat wij heel wat losmaken met deze vragen. Er zullen dingen bij zijn waarvan u zegt: dat speelt in onze omgeving een rol. Mogelijk spreken andere zaken u minder aan. U zoudt ons een grote dienst bewijzen indien u deze brief in uw kerkeraad wilt bespreken. Wij kunnen ons voorstellen dat de brief zich niet leent voor een directe behandeling binnen de raad. Mogelijk kunt u dan de bespreking doen voorbereiden door een kleine commissie uit de raad, wellicht aangevuld met

enkele andere gemeenteleden. U krijgt daaruit ongetwijfeld concrete informatie vanuit de praktijk van het dagelijks schoolgebeuren. Onze vraag aan u is dan ons na bespreking te schrijven of u met ons van mening bent dat informatie over deze vraagstukken aanbevelenswaardig is. Mogelijk leven er onder u ook suggesties over de wijze waarop deze informatie dan het beste kan geschieden. Ook kan het zijn dat u bij de bespreking nog andere zaken tegenkomt waarover u – de plaatselijke situatie in ogenschouw nemend – geïnformeerd wilt worden.

Schroomt u dan niet ons dat kenbaar te maken. Anderzijds verwacht u niet per kerende post antwoord...!

Wij hopen op deze wijze een bijdrage te leveren voor uw bezinning op het onderwijs.

Wij wensen u voor deze en alle andere arbeid in Gods Koninkrijk Zijn zegen toe!

Namens deputaten:
prof. dr. W. H. Velema, voorzitter,
ds. D. Quant, secretaris.

BIJLAGE 2

Apeldoorn/Haarlem, september 1982.

Aan de kerkeraden der Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland.

Geachte broeders,

In mei 1981 hebben deputaten kerk en onderwijs zich tot u gericht met een schrijven, waarin zij aandacht vroegen voor een viertal min of meer knellende onderwerpen rond het onderwijs. Wij willen ze u nog even in herinnering brengen:

1. het zogenaamde bicultureel onderwijs en de verantwoordelijkheid van de schoolbesturen;
2. veranderende verhoudingen in en rondom de school;
3. de invloed van allerlei onderwijs-ondersteunende instanties in de christelijke school;
4. kerk, school en christelijk lied.

Nu het inmiddels meer dan een jaar later is, lijkt het ons goed u te melden wat wij met uw reacties hebben gedaan. Vooraf willen wij u – voor zover u ons antwoord gaf – danken voor uw reactie. Wij kregen van 44 kerkeraden (dat is krap 25% van het totale aantal) antwoord op onze brief. Het is ons gebleken dat onze brief in meerdere gemeenten aanleiding is geweest voor het (al of niet opnieuw) instellen van een werkgroep/commissie, die zich over de vragen heeft gebogen. De kerkeraden hebben de verslagen daarvan veelal weer aan ons doorgegeven, soms voorzien van opmerkingen.

Het feit dat op deze wijze verschillende zaken rond het onderwijs onder u diepgaand besproken zijn, is voor ons een oorzaak van vreugde!

In algemene zin willen we in de komende tijd ingaan op de problematiek die we aangesneden hebben en die bij u zijn weerklank vond. Daarbij hopen we ook met uw reacties rekening te houden. Ons bleek dat het punt 'veranderende verhoudingen' geen uitstel kon lijden. Allen hebben we te maken met de Wet op de medezeggenschap in het onderwijs. Eén van onze deputaten, br. P. Wardekker, heeft daarom daarover in 'De Wekker' van 5 maart 1982 reeds een artikel geschreven, dat hopelijk wat vragen heeft beantwoord. Wat de andere punten betreft: het leek ons het meest zinvol om onze gedachten zo door te geven, dat het grondvlak, de gemeente direct bereikt wordt.

Daarom hebben we gekozen voor een aantal artikelen dat telkens door één van ons wordt geschreven, welke artikelen worden aangeboden aan de regionale en plaatselijke kerkbladen.

In dit kader is reeds een artikel geschreven door zr. M. H. Bükker-van Neuren: 'School en maatschappij'. Het is – zoals u hebt kunnen constateren – voorzien van een aantal discussievragen en kan mogelijk dienen voor een bespreking op een gemeente/wijkavond.

Op dezelfde wijze kunt u binnenkort een stuk verwachten over 'de openheid van de christelijke school', naar aanleiding van punt 1. Later in dit werkseizoen is nog een stuk gepland over de materie: kerk, school en christelijk lied.

Tenslotte zal één van de deputaten enkele gedachten op papier zetten over 'veranderende meningen en verhoudingen rondom het gezag'.

Wij hopen u en onze gemeenten op deze wijze van dienst te zijn, alles onder het voorbehoud van Jacobus 4! Uit de ontvangen brieven sprak soms veel zorg omtrent het gehalte van het christelijk onderwijs ter plaatse. Echter mocht er ook vaak sprake zijn van dankbaarheid voor de trouw waarmee velen – ook in onze kerken – hun krachten geven voor onze kinderen.

We waken u op het christelijk onderwijs in uw gebed en in uw dankzegging een plaats te geven! Tenslotte willen wij van deze gelegenheid gebruik maken u te wijzen op de ontmoetingsdag voor godsdienstonderwijs-leraren/essen en allen die daar uit hoofde van hun functie nauw bij betrokken

zijn, op 20 november D.V. We hebben hiervan melding gemaakt in de kerkelijke pers. Mogen we u vragen eventuele betrokkenen bij dit onderwerp in uw gemeente hierop te attenderen?

prof. dr. W. H. Velema, voorzitter,
ds. D. Quant, secretaris.

BIJLAGE 3

Apeldoorn/Haarlem, 11 februari 1982.

Aan het Ministerie van Cultuur,
Recreatie en Maatschappelijk Werk
Postbus 5406
2280 HK Rijswijk.

Betreft: Voorontwerp van Wet 'gelijke behandeling'.

Excellentie,

Ons deputaatschap heeft kennis genomen van het Voorontwerp van een wet gelijke behandeling, zoals dat door u gepubliceerd is 'om iedereen de gelegenheid te geven zijn of haar mening daarover kenbaar te maken' (uit het Ten geleide van het Voorontwerp).

Vanuit onze verantwoordelijkheid als kerkelijk deputaatschap nemen wij de vrijheid ons naar aanleiding van dit Voorontwerp tot u te richten.

Wij willen voorop stellen, dat ook wij bestrijding van discriminatie – in de zin van ongerechtvaardigd onderscheid maken op grond van niet ter zake doende kenmerken, – een goede en geboden zaak achten. Wij achten het echter onze plicht om hierbij de Bijbel – als Gods Woord – te hanteren als onze hoogste norm en daarvoor te buigen. Vanuit onze geloofsovertuiging achten wij ons geroepen onze naaste, ook onze homofiele naaste, in liefde te aanvaarden, maar kunnen niet anders dan homofiele en andere alternatieve samenlevingsvormen als onbijbels afwijzen.

Het treft ons dat het Voorontwerp niet van toepassing is op 'voorzieningen en activiteiten van godsdienstige aard' (art. 2). In de artikelsgewijze toelichting wordt gesteld dat de overheid de plicht heeft de vrijheid van godsdienst en levensbeschouwing te eerbiedigen (blz. 69). Tegelijkertijd wordt echter door u gesteld, dat niet onder de uitzonderingen vallen: 'activiteiten en voorzieningen, die met het belijden geen of slechts een verwijderd verband vertonen' (blz. 70). Blijkens blz. 74 rekent u ook het onderwijs tot deze categorie. De art. 7, 26 en 34 van het Voorontwerp spreken voor zichzelf.

Wij willen tegen deze zienswijze krachtig protesteren. Het onderwijs dat gegeven of genoten wordt, heeft naar onze overtuiging niet een ver verwijderd verband met het belijden, maar vloeit daar rechtstreeks uit voort. Wij willen u in dit verband wijzen op de doopbelofte die door christen-ouders aan het doopvont wordt afgelegd, waarin zij tegenover God en Zijn gemeente uitspreken hun kind 'te onderwijzen en doen onderwijzen in de Waarheid Gods en het een voorbeeld van een christelijke levenswandel te geven'. Dit heeft rechtstreekse gevolgen voor het onderwijs aan de scholen dat deze ouders krachtens hun verantwoordelijkheid tegenover de Here voor hun kinderen zoeken.

Behalve op de in art. 208 van de Grondwet verankerde vrijheid van onderwijs menen wij u ook te moeten wijzen op art. 9 van het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, waar gesproken wordt over vrijheid van godsdienst en de praktische toepassing daarvan, waar ieder mens recht op heeft.

In hun benoemingsbeleid en toelatingsbeleid dient de vrijheid van besturen onverlet gehandhaafd te blijven om in alle overwegingen bij benoeming van leerkrachten en toelating van leerlingen/studenten ook te betrekken het levensgedrag van deze leerkrachten en leerlingen/studenten. Indien een bestuur dan zijn grondslag kiest in de Bijbel en daar in zijn beleid voor wil buigen als het hoogste gezag, menen wij dat de overheid niet het recht heeft daar inbreuk op te maken. Wij achten dat hier zowel de vrijheid van godsdienst als ook de vrijheid van onderwijs in geding zijn. Deze vrijheid, die voor ons bestaat in een gehoorzamen aan Hem, die wij als Heer over ons leven en gedrag erkennen, dient onverkort van kracht te blijven.

In de vorm waarin het wetsontwerp nu voor ons ligt, achten wij het dan ook beslist ontoelaatbaar. Wellicht ten overvloede willen wij u melden, dat het ons pijnlijk getroffen heeft dat u geen onderscheid wenst te maken tussen homofiele gesaardheid en homofiel gedrag (blijkens blz. 6 van het Advies over de wettelijke bestrijding van discriminatie wegens homofilie). Door hier geen onderscheid te maken is in de publieke discussie al veel onrecht gedaan aan al degenen die de homofiele naaste in liefde willen aanvaarden, maar de homofiele praktijk om des gewetens wil afwijzen.

Bovenstaande in acht nemende willen wij u dringend verzoeken het Wetsontwerp niet in deze vorm aan de Kamer te presenteren. Wij bepleiten met klem een heroverweging met name op het gebied van

de relatie tussen kerk en onderwijs. Wij hopen tevens dat u onze overwegingen in deze heroverweging zult willen betrekken.

Met verschuldigde hoogachting,

namens deputaten,
prof. dr. W. H. Velema, voorzitter,
ds. D. Quant, secretaris.

BIJLAGE 4

Apeldoorn/Haarlem, 1 maart 1982.

Betreft: Centrale Registratie van Aanmeldingen in het HBO.

Aan de Minister van Onderwijs en Wetenschappen
dr. J. A. van Kemenade
en
de Staatssecretaris van Onderwijs en Wetenschappen
drs. W. J. Doetman
Postbus 20551
2500 EN 's-Gravenhage.

Excellenties,

Ons deputaatschap heeft kennis genomen van uw plannen om te komen tot een systeem van centrale registratie van aanmeldingen en plaatsingen in het h.b.o.

Onder andere vanuit de kring van de Besturenraad is op deze plannen gereageerd.

We willen middels dit schrijven onze instemming betuigen met het schrijven van de Besturenraad. Ook onzerzijds is sprake van ongerustheid over uw plannen.

Naar wij vernomen hebben wilt u toewerken naar een systeem, waarin zowel aanmelding als plaatsing centraal geschiedt. We willen met klem met name voorwaarde b. van de kant van de Besturenraad onderschrijven, nl. dat

'een systeem van centrale registratie geen opstap betekent voor een systeem van centrale aanmelding en plaatsing'.

Als deputaatschap 'kerk en onderwijs' willen wij in onze brief de relatie tussen de kerk en het onderwijs onderstrepen. Het is u bekend dat instellingen van het h.b.o. een eigen identiteit hebben. Ons is er alles aan gelegen om die identiteit te bewaren en iedere student in de gelegenheid te stellen om bij de keuze van een h.b.o.-instelling mede in rekening te brengen de grondslag waarop hij/zij wil staan.

Als dan gekozen wordt - vanuit eigen verantwoordelijkheid - voor een h.b.o.-instelling met in casu een christelijke identiteit, dan dient deze keuzemogelijkheid onverkort van kracht te blijven.

Naar onze gedachte is het gevaar niet denkbeeldig dat deze keuzevrijheid op de tocht komt te staan. Vandaar dat wij de vrijmoedigheid hebben dit op deze wijze onder uw aandacht te brengen.

Wij hopen dat u bij de voorbereidingen voor het nieuwe systeem onze overwegingen in rekening wilt brengen en dat u ervoor zult waken dat aan ieder bij de keuze van een h.b.o.-instelling de beleving van zijn/haar identiteit volledig gewaarborgd blijft.

Inmiddels verblijven wij,
met verschuldigde hoogachting,

namens deputaten,
prof. dr. W. H. Velema, voorzitter,
ds. D. Quant, secretaris.

BIJLAGE 61 Art. 112

Rapport 6 van commissie I betreffende kerk en onderwijs

Uit het verslag van deputaten blijkt dat er weer veel werk door dit deputaatschap is verricht. Met waardering heeft de commissie hiervan kennis genomen. Bijzondere waardering wil de commissie uitspreken voor het werk van prof. dr. W. H. Velema. Prof. Velema is twaalf jaar voorzitter van dit deputaatschap geweest en wenst nu terug te treden.

Het is jammer dat deputaten niet meer reactie ontvingen op hun brief van mei 1981 aan de kerkeraden.

Maar naar de mening van de commissie kwam ook niet duidelijk genoeg naar voren dat er een reactie werd verwacht. Bovendien werd geen sluitingsdatum voor het insturen van reacties vermeld.

De commissie meent dat het te waarderen is, dat er nu uit eigen kring een schets voor een preek in een themadienst voor het christelijk onderwijs verschijnt.

Tal van contacten werden onderhouden, wat voor het werk van deputaten, ook in de toekomst, van betekenis is. Het bleek de commissie dat de oorzaak van het uitblijven van een bericht in 'De Wakker', naar aanleiding van twee brieven, die door deputaten naar desbetreffende ministeries waren gezonden, in ziekte van de secretaris was gelegen. Overigens is het belangrijk dat de deputaten ontwikkelingen bij de overheid blijven volgen. Het is ook goed dat gewezen wordt op de zware taak, die rust op mensen, die op scholen godsdienstonderwijs hebben te geven. Het verwonderde de commissie dan ook enigszins, dat er zo'n geringe belangstelling bestond voor ontmoetingsdagen voor deze docenten. Toch meent de commissie dat men niet spoedig van deze dagen moet afzien, ook al is de belangstelling gering. Het is misschien moeilijk om een minimum aantal vast te stellen voor het al dan niet laten doorgaan van een ontmoetingsdag.

Wanneer deputaten in hun rapport spreken over een eventueel ontslag van iemand uit een part-time functie als godsdienstleraar, die tegelijk als predikant aan een gemeente verbonden is, kan de commissie het verzoek, om dit aan deputaten financiële zaken voor te leggen, wel begrijpen. Dergelijke situaties kunnen zich in de toekomst misschien voordoen. Wel zal er bij ontslag uit een part-time dienstverband een terugvallen zijn op sociale voorzieningen, maar de commissie wil toch benadrukken dat kerkeraden, die een predikant beroepen en hem gedeeltelijk vrijstellen van werk in de gemeente, om werkzaam te zijn in het godsdienstonderwijs, hiervoor goede overeenkomsten dienen op te stellen. De commissie is het met deputaten eens dat een predikant, die van betrekking wil veranderen binnen het onderwijs, de gehele procedure opnieuw zal moeten volgen.

Het is spijtig dat de landelijke ontmoetingsdagen niet werden georganiseerd, ondanks de opdracht daartoe van de Generale Synode van 1980. De commissie meent dat deputaten zich te zeer door de genoemde factoren hebben laten leiden. De commissie wil het belang van ontmoetingsdagen voor allen die bij het onderwijs betrokken zijn, nog eens extra benadrukken. Er zou van dergelijke dagen ook een stimulans kunnen uitgaan om tot regionale bijeenkomsten te komen. Wellicht kunnen via de kerkeraden mensen bereikt worden, die bij het onderwijs betrokken zijn, om ze te stimuleren eventuele ontmoetingsdagen of bijeenkomsten te bezoeken. Overigens is er naar de mening van de commissie, via publikaties uit de kring van deputaten in de kerkelijke bladen, goede voorlichting gegeven.

Toekomst

Nu de invloed van de islamitische cultuur steeds groter wordt, en het aantal kinderen met een islamitische achtergrond, dat christelijke scholen bezoekt, stijgt, zal het belangrijk zijn dat deputaten zich op deze situatie nader bezinnen, om zo nodig van advies te kunnen dienen en de kerken te kunnen informeren. Door het teruglopende aantal leerlingen laat het zich aanzien dat meer en meer de weg gewezen wordt naar de 'samenwerkingschool'. Ook op dit punt is verdere bezinning gewenst.

Wat de relatie betreft, waarop wordt gewezen door deputaten, tussen de economische situatie en het bijzonder onderwijs, meent de commissie dat een aparte opdracht aan deputaten, om zich hierop te bezinnen, niet nodig is. In de afgelopen periode is gebleken, dat deputaten goed bedacht zijn op bepaalde ontwikkelingen bij de overheid, ten aanzien van het onderwijs, en daar tijdig op reageren. De commissie ziet ook niet de noodzaak dat deputaten zich in het bijzonder zullen bezighouden met de verhouding tussen de soort opleiding, waar de samenleving naar vraagt en het onderwijs, dat het beste bij het kind past. Verder meent de commissie dat het te ver zou gaan, wanneer deputaten zich zouden moeten bezighouden met het bestuderen van tal van onderwijsmethodieken. Wat de relatie betreft tussen het godsdienstonderwijs en de catechese, wil de commissie wijzen op de mogelijkheid, hierover een conferentie te beleggen, die aanleiding kan zijn tot verdere bezinning op dit punt. Al zijn er raakvlakken, er zijn ook duidelijk verschillen. De catechese heeft toch vooral betrekking op de jeugd van het verbond, terwijl het godsdienstonderwijs, zeker in de huidige situatie, meer een evangelisatorisch aspect heeft.

De commissie stelt de synode voor:

1. a. deputaten te danken voor hun arbeid en die goed te keuren;
b. in het bijzonder dankbaarheid uit te spreken jegens prof. dr. W. H. Velema;
c. opnieuw deputaten te benoemen;
2. deputaten op te dragen:
 - a. zich in te zetten voor het beleggen van ontmoetingsdagen of bijeenkomsten voor allen die bij het onderwijs betrokken zijn;
 - b. nogmaals een conferentie trachten te beleggen voor docenten godsdienstonderwijs, waarbij het mogelijk is een themadag te organiseren over de relatie catechese - godsdienstonderwijs;
 - c. zich te bezinnen op de plaats van het christelijk onderwijs in een samenleving, waarin de islamitische cultuur en godsdienst steeds sterker vertegenwoordigd is;

- d. zich bezig te houden met vragen rond het behoud van het christelijk karakter van een school, in verband met het verschijnen van de 'samenwerkingschool'.

J. van Dijken rapporteur.

BIJLAGE 62

Art. 113, 146, 150

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN GEESTELIJKE VERZORGING MILITAIRES

1. Taakstelling

Voor de duidelijkheid wordt hieronder de taakstelling samenvattend weergegeven:

- In overleg met de Hoofden van Dienst of op hun verzoek worden predikanten uit eigen kerken geworven voor de dienst van de geestelijke verzorging bij de Krijgsmacht.
- Minstens éénmaal per jaar zal een vergadering worden gehouden met de actief dienende krijgsmachtspredikanten en zij dienen met raad en daad te worden bijgestaan.
- Door middel van het Contact in Overheidszaken Militairen (C.I.O.M.) wordt medewerking verleend ter bevordering van de goede gang van zaken in de dienst der geestelijke verzorging.
- Aan onze kerken zal voorlichting worden gegeven inzake vraagstukken welke met het werk der kerken onder militairen verband houden en de kerken zullen worden opgewekt dit werk met gebed en pastorale zorg te begeleiden.
- Vanuit Bijbels-gereformeerd standpunt zal alles worden gedaan wat mogelijk is om het geestelijk-zedelijk welzijn van de militairen te bevorderen.

2. De samenstelling van D.G.V.M.

ds H. W. Eerland te Putten	voorzitter
ds G. Bijkerk te Enschede	lid
ds. A. Hilbers te Hengelo	lid
ds. H. Toorman te 's-Gravenhage	lid
SM (Klu) D. van der Galien te Almelo	lid
Liz II (KM) bd W. H. van Schaik te Den Helder	lid
Lkol Cav (KL) bd A. C. Floor te Leusden	secretaris
- De voorzitter ds. H. W. Eerland hoopt in 1984 de leeftijd van 70 jaar te bereiken en meent overeenkomstig de gestelde regels, terug te moeten treden. Ds. H. Toorman heeft gemeend, in verband met het langdurig functioneren als deputaat GVM een eventuele herbenoeming niet in overweging te moeten nemen. In een separaat schrijven zal u een voorstel met twee dubbeltallen worden aangeboden.

3. De krijgsmachtspredikanten

a. De toestand op 1 september 1983:

- Koninklijke Landmacht: - ds. A. Bakker, 41 Tankbat. te Holme West-Duitsland.
- ds. B. van de Berg, 15e AfvLva. Mech. te Wezep, 101 en 110
- GmCie. te Wezep
- di. J. Groenleer, M. Oppenhuizen, M. W. Vrijhof.
- Koninklijke Marine: - ds. A. G. van der Heijden, Mar. basis Den Helder.
- ds. G. C. van der Klis, Mar. basis Ascencion Curaçao NA.
- Koninklijke Luchtmacht: - ds. J. A. Compagner, LVMG Hilversum
- ds. W. F. Kruis, 12 Gr-GW Blomberg West-Duitsland.

b. De volgende predikanten hebben in de afgelopen periode dienst gedaan als geestelijke verzorgers militairen:

- ds. G. L. Born te Rozenburg van 1978-1981
- ds. H. de Graaf te 's-Gravenzande 1981-1982
- drs. C. Langbroek te Veenendaal 1967-1982
- ds. H. van der Schaaf te Dordrecht 1980-1981
- drs. J. C. L. Starreveld te Kampen 1980-1981

c. ds. Langbroek heeft gedurende zeer lange tijd de GVM gedaan van o.m. het Militair Revalidatie Centrum te Doorn en het Depot voor Discipline te Nieuwersluis. Gelet op het unieke van de tewerkstelling en de lange periode waarin het werk verricht werd, is hem verzocht zijn ervaringen vast te leggen. Ds. Langbroek kwam per 1 november 1982 weer ter beschikking van de gemeente Veenendaal (Bethel).

4. De arbeid van de krijgsmachtspredikanten

Het accent van het werk van de krijgsmachtspredikanten ligt op de pastorale begeleiding van en zorg voor de militairen, zowel beroeps- als dienstplichtige militairen. Het accent wordt langzamerhand verlegd van het collectieve naar het individueel gerichte pastoraat. Ook wordt veel aandacht besteed aan studie- en vormingswerk met betrekking tot de actuele levensvragen. De mogelijkheid om contact te maken met de militairen wordt belemmerd door de vijfdaagse werkweek. Hiermede houdt tevens verband de toenemende opleidingsduur (in verband met zeer gecompliceerd materieel) enerzijds en de veranderende mentaliteit, de vrijblijvenheid (ook onder de kerkelijke jeugd) anderzijds.

In toenemende mate wordt de predikant betrokken bij de medische en sociale dienstverlening. Met name in het buitenland krijgt het gezinspastoraat gestalte, worden kerkdiensten gehouden en wordt ook gecatechiseerd. Er zijn periodieke contacten tussen de krijgsmachtspredikanten en DGVM. Ook wordt jaarlijks over het werk gerapporteerd en in vergadering met de predikanten besproken. Tussentijds worden de predikanten bezocht, respectievelijk wordt er gecorrespondeerd. Hoewel in de krijgsmacht in toenemende mate wordt gediscussieerd over de geweldsvraagstukken en ook de predikanten er bij zijn betrokken, is de praktijk anders dan de indrukken die zowel in de pers als via de T.V. worden gesuggereerd. In de media worden helaas doorgaans extreme opvattingen naar buiten gebracht. Over de kernwapens wordt ook veel met elkaar gesproken, zonder dat men elkaar overigens verkettert. Er is alle ruimte naar geloof en geweten het Evangelie op alle plaatsen in de krijgsmacht te verkondigen. In het algemeen wordt door niet- en randkerkelijken in toenemende mate een beroep gedaan op de G.V.-ers.

Mede door het structurele tekort aan aanmoedigers is de samenwerking tussen de R.K.G.V. en de Prot. G.V. geïntensiveerd. Hoewel er begrip kan worden opgebracht voor een aantal organisatorische aspecten, verwekt de plaatselijke soms nauwe samenwerking zorg bij deputaten. Hierover wordt regelmatig met de dienstdoende predikanten van gedachten gewisseld. Er is doorgaans heel weinig contact tussen de krijgsmachtspredikanten en de humanistische raadsmanen.

5. De arbeid van de deputaten

In de afgelopen periode werd éénmaal per kwartaal vergaderd en éénmaal per jaar gezamenlijk met de actief dienende predikanten. Er was steeds een goed contact met de predikanten en voor zover mogelijk werden de krijgsmachtspredikanten (en hun gezinnen) éénmaal per jaar op de plaats waar ze tewerkgesteld waren bezocht. Vooral in de wervingsfase waren de contacten erg intensief, dikwijls ook met de kerkeraden. In de rapportageperiode werd tweemaal een bijzondere bijeenkomst georganiseerd met de actief dienende en de reserve krijgsmachtspredikanten van onze kerken over het vraagstuk van de kernbepanning.

Over deze gesprekken is in 'De Wekker' gerapporteerd. Voorts werd een officieel bezoek gebracht aan de kerkeraad van de Nederlandse Gemeente te Zeven (West-Duitsland), en ook werd overleg gepleegd met de Commissie Militairen Buitenland. Deze commissie onderhoudt, zoals bekend, contact met de leden van onze kerken die, om welke reden ook, langdurig in het buitenland verblijven. Contact door middel van correspondentie, het verzenden van cassettebanden met preken en zo mogelijk tijdens de halfjaarlijkse bezoeken in West-Duitsland.

Dit alles geschiedt in nauwe samenwerking met haar zusterorganisatie van de Nederlands Gereformeerde Kerken, het COGMA. Enige cijfers: tijdens de laatste zes reizen in de afgelopen drie jaren werden ca. 200 gezinnen bezocht, waarvoor een afstand van ca. 10.000 km moest worden afgelegd.

Veelal was één der deputaten vertegenwoordigd op de jaarlijkse (en kerkelijke) krijgsmachtspredikantenconferenties. De werving van predikanten leverde in het algemeen geen problemen op. Wel dient te worden geconstateerd dat, ook bij een beroep op een zogenaamde jaarling, de kerkeraden soms moeite hadden hun predikant zonder meer voor een jaar af te staan.

Zoals wellicht uit het Jaarboek is gebleken, werd met ingang van 1982 de informatie over de garnizoensbezoeken niet meer bij de desbetreffende plaatsen vermeld, doch werd een lijst opgenomen in de rubriek DGVM. De oorzaak ervan staat in het Jaarboek vermeld.

Het is in de praktijk erg moeilijk gestalte te geven aan de geestelijke verzorging van de leden van het Unifil en het Sinaï-detachement. Incidenteel wordt met militairen aldaar gecorrespondeerd. Nu de registratie van dienstplichtige militairen en van de participatie in het werk van de geestelijke verzorging in de krijgsmacht op volstrekt vrijwillige basis plaatsvindt ware het aan te bevelen dat de kerkeraden de dienstplichtigen bij dienstneming nog eens extra wijzen op de eigen verantwoordelijkheid van de (dienstplichtige) militair. Het komt helaas veel voor dat jongeren, ook uit onze kerken, zich weinig of niets van hun verantwoordelijkheid bewust zijn en daardoor niet bereikt worden door de G.V.

6. Het Contact in Overheidszaken Militairen (C.I.O.M.)

Wellicht ten overvloede worden de in het C.I.O.M. participerende kerkgenootschappen

genoemd: de Nederlandse Hervormde Kerk, de Gereformeerde Kerken, de Nederlands Gereformeerde Kerken, de Remonstrantse Broederschap, de Doopsgezinde Broederschap, de Bond van Vrije Evangelische Gemeenten, de Evangelisch-Lutherse Kerk en onze kerken.

Hoewel niet officieel vertegenwoordigd stelt de Gereformeerde Kerk (vrijgemaakt) opnieuw één predikant ter beschikking, terwijl de Gereformeerde Gemeenten, die officieus werden benaderd, nog geen bericht hebben gegeven. Het C.I.O.M. vergaderde éénmaal per maand en bezocht ook vele militaire eenheden, alwaar met militairen van allerlei rang van gedachten werd gewisseld. Er was een goede harmonie en een sterke wil tot luisteren. Ook bleek doorgaans een grote overeenkomst van opvattingen te zijn als het ging om problemen als: de voortgaande ontkerstening, de morele teruggang, het bewapeningsvraagstuk, de opkomst van het humanisme en de toenemende invloed van de overheid. Ook werd veel aandacht besteed aan het probleem van het disfunctioneren van enige krijgsmachtpredikanten. Soms werd correctief opgetreden en in een later stadium zijn nieuwe gedragsregels terzake opgesteld. Hoewel de samenwerking met de R.K.G.V. zich beperkt tot zaken van organisatorische aard, werden ook besprekingen gevoerd met betrekking tot de visie van de overheid over de bestaansgrond, het bestaansrecht van de G.V., alsmede de omvang van de korpsen G.V. Er zijn plannen in de maak de omvang te beperken en eventueel de G.V. te regionaliseren, waarbij men denkt aan 'pooling' van de geestelijke verzorgers. Daar speelt nog tussendoor het niet aflatend streven van het Humanistisch Verbond het aantal 'raadmannen' in de krijgsmacht te verveelvoudigen. Zulks, omdat men er vanuit gaat dat een militair die niet tot een kerk behoort, bij het humanisme kan worden gerekend.

Vooraf de toenemende ontkerkelijking en de financiële positie van de overheid, alsmede de omstandigheid dat de Rooms-Katholieke Kerk met een structureel tekort aan aalmoezeniers te kampen heeft, kan ertoe leiden dat ook de omvang van de protestants-christelijke geestelijke verzorgers wordt afgeslankt. Daarnaast wordt de geloofwaardigheid van de geestelijke verzorgers in ernstige mate aangetast door het negatief optreden van enige geestelijke verzorgers. In de afgelopen periode werden besprekingen gevoerd met het I.K.V. en het I.C.T.O. Uit het gesprek met eerstgenoemd beraad bleek dat het gaat om een politiek/ethische stellingname, waarmee het C.I.O.M. niet verder kon. Met het I.C.T.O. was er een meer inhoudelijk contact. Het reeds lang door het C.I.O.M. aangevochten plan van de overheid een 'hoofdkrijgsmachtspredikant' te benoemen (als hoogste geestelijke ambtenaar en coördinator van de protestants-christelijke G.V.), is volledig van de baan. Wel is thans een tendens merkbaar de vrijstelling van dienstplicht wegens het bedienen van een geestelijk ambt aan revisie te onderwerpen.

Er is alle reden te verwachten dat de overheid, deels door gewijzigde opvattingen terzake en ook onder invloed van gewijzigde maatschappelijke structuren en de huidige economische problemen, het budget voor de G.V. zal verminderen en waar mogelijk de omvang van het korps zal beperken.

7. Samenvatting

In de afgelopen periode is er heel veel in beweging gekomen, zowel op geestelijk/religieus gebied als op het terrein van de maatschappijstructuur en de gevolgen ervan in de krijgsmacht. De voortgaande ontkerstening speelt een grote rol. Dit gezien tegen de achtergrond dat de overheid met het financiële budget niet meer uitkomt, kan ertoe leiden dat in de naaste toekomst nog meer dan in het verleden een poging zal worden ondernomen het bestaansrecht van de protestants-christelijke G.V. ter discussie te stellen en zo mogelijk de omvang ervan beperkingen op te leggen.

8. Voorstellen

Deputaten stellen u voor opnieuw deputaten te benoemen en verzoeken u bijgevoegde begroting goed te keuren.

H. W. Eerland, voorzitter,
A. C. Floor, secretaris.

Bijlage 1: Begroting 1983-1985.

BEGROTING 1983 - 1984

Lectuurverspreiding	f 5.000,-
Vergaderkosten	4.000,-
Secretariaatskosten	1.500,-
Reiskosten algemeen	4.800,-
Reiskosten begeleiding krijgsmachtspredikanten	10.700,-
Donaties en giften	500,-
Diversen	300,-
	<hr/>
	f 26.800,-

Commissie Militairen Buitenland:

- 1983: f	5.280,-
- 1984: f	5.870,-
- 1985: f	6.450,-

f 17.600,-

f 17.600,-

f 44.400,-

BIJLAGE 63

Art. 113, 146, 150

Rapport 5 van commissie III inzake geestelijke verzorging militairen

Uw commissie heeft de volgende opmerkingen bij het rapport van deputaten:

- ad. 4. Uit het rapport was het de commissie niet duidelijk, wat de zorg is van deputaten ten aanzien van de nauwe samenwerking tussen de rooms-katholieke geestelijke verzorging en de protestants-christelijke geestelijke verzorging. Uit een gesprek met deputaten is ons gebleken, dat deze zorg niet één van onze predikanten betreft. Er is geen enkele predikant van onze kerken, die intensief samenwerkt met rooms-katholieken in b.v. gezamenlijke erediensten. De zorg van deputaten betreft de ontwikkeling, die bij anderen te constateren valt. Aan de protestants-christelijke geestelijke verzorging is gevraagd de tekorten aan rooms-katholieke geestelijke verzorgers te vervullen.
- ad. 5. De commissie is met deputaten van mening, dat het belangrijk is, dat er intensief contact is over met elkaar samenhangende, moderne problemen.
- ad. 7. De commissie onderschrijft de zorg over de ontwikkelingen. Deputaten zijn principieel van mening, dat de geestelijke verzorging door de overheid dient te worden gefinancierd, aangezien ons land een leger van dienstplichtigen heeft. Maar de commissie vraagt zich af, of de deputaten zich niet moeten bezinnen op de vraag, hoe het werk van de geestelijke verzorging militairen in de toekomst door de kerk moet worden gedragen, wanneer de overheid steeds meer bezuinigingen doorvoert.

Voorstellen:

- de handelingen van deputaten onder dankzegging goed te keuren;
- opnieuw deputaten te benoemen.

J. Plantinga, rapporteur.

BIJLAGE 64

Art. 114

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR DE GEESTELIJKE VERZORGING VAN DE VARENDEN

Samenstelling deputaatschap

Het deputaatschap is als volgt samengesteld:

ds. Th. Rutters, 1e voorzitter;
ds. W. de Joodse, 2e voorzitter;
H. Huygen, secretaris-penningsmeester;
ds. C. J. van den Boogert; ds. J. Manni; ds. M. Vlietstra.

Adviseurs van deputaten zijn:

K. Fontijn, (varend ouderling); H. Veuger, (varend ouderling); N. v. d. Veen, (ouderling).

Doorgaans vindt één keer per kwartaal een vergadering plaats; deze wordt door deputaten en adviseurs regelmatig bezocht.

Algemeen

Dit is het eerste rapport sinds de samenstelling van ons deputaatschap in uw Synode van Amersfoort 1980. De praktijk in bovengenoemde verslagperiode heeft tot nu toe uitgewezen, dat het een goede

zaak is geweest om de geestelijke bearbeiding van de leden van onze kerken, die werkzaam zijn in de binnenscheepvaart en van de leden, die de wereldzeeën bevaren tot één deputaatschap samen te voegen. In de eerste categorie zijn vele leden werkzaam, in de tweede is het aantal echter zeer gering. We kunnen ons bij eerstgenoemden een 'varende gemeente' voorstellen, omdat het aantal leden en doopleden in deze sector de 450 overtreft.

Ledenadministratie

In de verslagperiode is een beroep gedaan op de kerken om de namen en adressen van de varende leden aan ons deputaatschap te melden. Alle kerken werden aangeschreven en gevraagd om onze brief te beantwoorden; ook wanneer in de gemeenten geen varende leden stonden ingeschreven. Uit de ontvangen respons valt af te leiden, dat wij in het bezit zijn gekomen van de adressen van praktisch alle varende leden van onze kerken. Deze adressen zijn opgenomen in een adressenboek, dat in 1982 is samengesteld en werd toegezonden aan:

- de deputaten en adviseurs
- de kerkeraden
- de contactpersonen en schippersouderlingen
- de varende leden.

Wij hopen, dat deze uitgave zijn weg mag vinden in onze kerken en ten dienste zal staan van allen die direct en indirect bij de geestelijke bearbeiding van de varenden betrokken zijn. Bovendien gaan wij ervan uit, dat dit adressenboek de varende leden en hun gezinnen tot nut kan zijn.

Het ledenbestand in het adressenboek, aangegeven per eind 1982, is als volgt: aantal adressen 108, waarvan binnenvaartschippers 98 en zeevarenden 10.

Aantal leden:

Geregistreerde namen:	458
waarvan: belijdende leden	205
doopleden	239
zonder opgave (doop- of belijdend lid)	14

Predikant voor de varenden

Na het groene licht ontvangen te hebben van de Synode van Amersfoort 1980 om voor de varenden een full-time predikant te beroepen, besloten deputaten snel met het beroepingswerk te beginnen. Na zorgvuldige overwegingen is deze zaak in gebed aan de Koning der Kerk voorgelegd. In het voorjaar van 1981 werd een beroep gedaan op de kerk van Dordrecht-Zuid om als roepende kerk te willen fungeren. Hierop kwam een positieve beslissing. Daarna werd spoedig overeengekomen om een beroep uit te brengen op ds. H. Wubs, predikant van de Christelijke Gereformeerde Kerk te Zwijndrecht. De uitslag was voor de kerk van Dordrecht-Zuid en voor deputaten verblijdend. Ds. Wubs gaf te kennen, dat hij het op hem uitgebrachte beroep onder biddend opzien tot de Here positief mocht beantwoorden. Zo was het mogelijk dat ds. Wubs op 2 oktober 1981 als predikant voor de varenden aan de kerk van Dordrecht-Zuid werd verbonden. Deputaten spreken hun blijdschap uit, dat na een periode van meer dan 12 jaren opnieuw een predikant werkzaam mag zijn in deze tak van geestelijke verzorging in onze kerken. Deputaten zijn ervan overtuigd dat deze arbeid erg nodig is.

De geestelijke verzorging

Na de bevestiging in zijn ambt op 2 oktober 1981, heeft ds. Wubs zich gevestigd in Dordrecht-Zuid, adres Kinkelenburg 2, 3328 AE. Om bekendheid te krijgen in de schipperswereld en ervaringen op te doen is br. H. Veuger, ouderling/adviseur van ons deputaatschap en zelf schipper van beroep, bereid gevonden om een week met ds. Wubs mee te gaan, om hem wat wegwijs te maken in de schipperswereld. Deze startperiode in oktober 1981 is door ds. Wubs erg gewaardeerd en heeft constructief gewerkt. Voor ds. Wubs werd een werkinstructie opgesteld, die als leidraad en taakomschrijving dient te worden nageleefd. Wij zijn er van doordrongen, dat het werk zich moeilijk laat omschrijven en we zijn er ons van bewust, dat aan de hand van opgedane ervaringen over een aantal jaren een bijstelling van deze taakomschrijving nodig kan zijn.

De taakomschrijving luidt als volgt:

1. Aan de dienaar des Woords voor de geestelijke verzorging van varenden wordt opgedragen ambtelijke arbeid te verrichten onder varenden.
2. Zijn arbeid omvat de geestelijke verzorging van de varenden, zowel ter zee als in de binnenwateren, die belijdende leden of doopleden van één der Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland zijn, alsook evangelisatie onder varenden.
3. De door hem te verrichten werkzaamheden zijn de volgende:
 - a. het geregeld bezoeken van varenden en hun gezinnen; en van dit bezoek kennis geven aan de kerkeraad van de gemeente waaronder betrokkene ressorteert;

- b. het verspreiden van christelijke lectuur en evangelisatielectuur onder varenden;
- c. het brengen van ziekenbezoeken, in voorkomende gevallen ook aan varenden, die in ziekenhuizen worden verpleegd;
- d. het bijhouden of doen bijhouden van een alfabetisch kaartregister, waarin de namen, scheepsnamen, c.q. de rederijen, wal-adressen, kerkelijke domicilies en verdere bijzonderheden van bezochten worden aangetekend;
- e. het corresponderen, indien nodig, met de kerkeraden van de Christelijke Gereformeerde Kerken in den lande, waar de bezochte leden staan ingeschreven;
- f. in die havencentra waar een Christelijke Gereformeerde Kerk gevestigd en werkzaam is, zijn arbeid uitoefenen in overleg met de plaatselijke kerkeraad, eventueel met de contactpersoon of de contactcommissie voor de varenden;
- g. het bevorderen van catechisatie waar dit mogelijk is;
- h. het houden van contacten en samenwerken met andere kerken of instanties, door de deputaten aan te wijzen, die op een of andere wijze de geestelijke verzorging van varenden ter hand hebben genomen;
- i. het indienen van een kwartaal-rapport aan de kerkeraad, waarvan afschrift wordt gedaan aan deputaten;
- j. alle verdere werkzaamheden voor zover mogelijk en gewenst, als het schrijven van artikelen, het vervullen van spreekbeurten etc.

Inzake alle ambtelijke arbeid, vallend buiten het bovengenoemde, is overleg met en toestemming van deputaten nodig.

Meer dan de laatste jaren mogelijk was, konden nu regelmatig schippersgezinnen worden bezocht. Een langere periode is nodig om kennis te maken met de varende leden. Uit de regelmatige kwartaal-rapportage van ds. Wubs blijkt, dat hij in de periode van 2 oktober 1981 tot medio december 1982 ruim 2/3 van de geregistreerde leden heeft bezocht. De geestelijke bearbeiding blijkt erg nodig en uit de gesprekken is waar te nemen, dat er behoefte is aan geestelijke contacten en leiding. De ontwikkelingen in de scheepvaart zijn erg geïntensiveerd. Hierdoor wordt het voor de varenden steeds moeilijker de thuisgemeenten te bezoeken, waardoor een nog grotere vervreemding van de thuisgemeenten ontstaat. Des te meer is het nodig om veel aandacht te besteden aan de persoonlijke benadering en gesprekken. De opdracht van ds. Wubs is erop gericht om in principe de leden van onze eigen kerken persoonlijk te benaderen voor geestelijke begeleiding. Daarnaast heeft het evangeliserende karakter een bescheiden aandeel. Dit aspect komt vooral aan de orde tijdens bezoek aan koopvaardij-schepen. Hiervoor heeft ds. Wubs één dag per week uitgetrokken. De bereikbaarheid van de leden op het schip is moeilijk en tijdsintensief.

- Een bezoek kan vaak niet van te voren worden aangekondigd. Door de wisselende tijdsindeling van de arbeidsuren komen bezoeken door de predikant daardoor wel eens minder gelegen. Doorgaans worden deze bezoeken zeer op prijs gesteld.
- Het onderwerp van gesprek is bij vele bezoeken niet doelgericht door onbekendheid van de predikant en bezochte, alhoewel daarin al wat verbetering valt te constateren. Het opbouwen van een goede relatie is een zaak van lange adem.
- Groepswork valt moeilijk te organiseren, zodat alle bezoeken incidenteel zijn, waardoor continuïteit in het gedrag komt.
- Door zowel het sneller en frequenter varen, als het verblijf in het buitenland, wordt het geestelijk isolement van sommige varende leden groter.

De zorgen en moeilijkheden in het werk zijn dan ook groot. Daartegenover zijn de mogelijkheden met Gods hulp in toenemende mate aanwezig. Onder Zijn leiding en onder biddend opzien kan en mag dit werk gezegend worden.

Activiteiten

1. Jaarlijks wordt in Rotterdam (Noordsingel) een Kerstfeestviering gehouden. Deze bijeenkomst wordt goed bezocht; het is een goede gelegenheid voor de varenden om contact met elkaar te houden.

2. Ieder jaar wordt in de periode tussen Kerst en Nieuwjaar een schipperscontactdag gehouden. Alle varenden worden daarvoor uitgenodigd. In de morgenbijeenkomst wordt een inleiding gehouden door een predikant o.a. over: 'De zin van ons leven' - 'Onze houding ten opzichte van de naaste' - 'Volharden in het geloof'.

Ruimschoots wordt daarna de gelegenheid geboden om vragen te stellen en samen over het onderwerp door te praten. De middagbijeenkomst wordt gevuld met onderwerpen waarmee anderen in onze kerken zich bezighouden: 'De evangelisatie en het overige werk in België' - 'Bijbelverspreiding achter het ijzeren gordijn' - 'Stichting tot verbreiding van het evangelie onder Moslims'.

Ook maatschappelijke problemen komen aan de orde. Op deze wijze proberen deputaten de

saamborigheid en de gemeenschap der heiligen te bevorderen. Voor deze dagen is een groeiende belangstelling.

- Aandacht wordt geschonken aan de opzet en begeleiding van schippersinternaten, waar dat mogelijk is. Ons aandeel hierin is bescheiden.
- Ds. Wubs verzorgt zo nu en dan een dienst voor schippers in interkerkelijk verband.
- Preek- en spreekbeurten in eigen kerkverband worden regelmatig vervuld.
- Met deputaten voor de geestelijke bearbeiding van varenden in de Gereformeerde Kerken is overeengekomen dat met ingang van 1983 vier keer per jaar een preekbeurt door ons vervuld zal worden in Mannheim (West-Duitsland) en tevens dat daar in deze weekenden bezoeken door ons zullen worden afgelegd. In 1982 zijn twee zondagen toegezegd en vervuld. Meer keren werd van de zijde van enkele leden op vervulling van deze preekbeurten aangedrongen.
- Van de zijde van de schippers en twee schippersouderlingen met hun gezinnen werd enthousiast meegewerkt aan een evangelisatiecampagne in België. In de 'Nieuwsbrief' heeft daarover een uitvoerig verslag gestaan.

Schippersouderlingen en contactpersonen

Aan de geregistreerde schippersouderlingen en contactpersonen in onze kerken hebben deputaten een brief geschreven en verzocht om informatie over hun werk. De bedoeling hiervan is om het werk te intensiveren en opgedane ervaringen met elkaar uit te wisselen. De coördinatie in het werk met de contactpersonen en schippersouderlingen is tot nu toe zeer gering geweest. Er wordt door deputaten over nagedacht om een werkdag met de 'veldwerkers' te organiseren om ervaringen met elkaar door te spreken en ons nader te bezinnen op de voortgang van het werk in een goed samenwerkingsverband. De respons hierop was gering, gerekend naar het aantal verzonden brieven. Het is de bedoeling in de komende tijd hieraan wat extra aandacht te besteden.

De kerken

Twee keer is er in de verslagperiode een brief gezonden aan alle kerkeraden. In deze brieven hebben we aan de raden meegedeeld en getracht uiteen te zetten wat het doel en de opzet van ons werk is. O.a. werd daarin meegedeeld de inhoud van de instructie, die de generale synode aan ons deputaatschap heeft gegeven. Deputaten zijn van mening, dat regelmatige informatie aan de kerken nodig is voor het goed kunnen functioneren. Daarom werd besloten en ten uitvoer gebracht om de kwartaal nieuwsbrief te vervangen door een 3-maandelijkse periodiek 'Kompas', waarin breedvoeriger dan voorheen informatie wordt gegeven. Hiervan wordt ook een exemplaar aan alle kerkeraden gestuurd.

Publikaties - orgaan 'Kompas'

- In 1981 werd besloten 'De Nieuwsbrief' te vervangen door 'Kompas'.
- 'Kompas' verschijnt 4X per jaar.
- Redacteur is ds. Wubs, Kinkelenburg 2, Dordrecht.
- Administrateur is J. C. Schoemeijer, Brussellat 28, Uithoorn.
- Het is bestemd voor - de varende leden
- de kerkeraden
- de deputaten
- belangstellenden.
- Naanst de vaste meditatie wordt informatie gegeven over het werk, o.a.
- activiteiten
- familieberichten
- adreswijzigingen enz.

Administratie

De financiële administratie wordt op accurate wijze gevoerd door het Kerkelijk Bureau te Schiedam. Het Kerkelijk Bureau is zo langzamerhand een onmisbare schakel geworden voor het goed en vlot functioneren van de administratieve werkzaamheden. De rapportering door het deputaatschap Kerkelijk Administratief Bureau over de huidige situatie en de voorgestelde opzet aan deze synode heeft onze volledige instemming. Wij zijn bereid om alle werkzaamheden die verband houden met de administratie te laten verzorgen door het Kerkelijk Bureau.

Deputaten

Ds. W. de Joodse heeft te kennen gegeven om in zijn plaats een ander te laten benoemen. Wij stellen u voor om hem op de meest eervolle wijze te ontheffen van zijn taak. Vele jaren heeft hij deel uitgemaakt van ons deputaatschap en met volle inzet van zijn krachten heeft hij al die jaren zijn taak verricht. Wij zijn daarvoor dankbaar en zullen hem node missen.

Financiën

In een bijlage ontvangt u een overzicht van de baten en lasten. Hieruit valt op te maken, dat de 'eigen' baten voldoende waren om de lasten te dekken tot het moment waarop wij weer een predikant voor de varenden kregen. In 1981 werd aan de kerken een bedrag van f 0,35 gevraagd per lid/dooplid. In 1982, het eerste jaar waarin ds. Wubs volledig voor rekening van deputaten kwam, is aan de kerken f 0,90 per lid en dooplid gevraagd. Omdat jammer genoeg niet alle kerken voor ons werk bijdragen, was het niet mogelijk in dat jaar een sluitende rekening te krijgen. Mede daardoor werd voor 1983 de gevraagde bijdrage verhoogd tot f 1,10. Voor de jaren 1984, 1985 en 1986 wordt gerekend op een trendmatige verhoging in de ontwikkeling van de kosten met 5%, alhoewel wij ons er van bewust zijn, dat het in deze tijd van recessie en werkloosheid heel erg moeilijk is om zelfs deze 5% te verdedigen. Dit percentage is gekozen als minimum uit ervaringen van de laatste jaren in de sector personele lasten. Het leeuwedeel van de begroting wordt gevormd door personele en bijkomende kosten. De gevraagde bijdrage aan de kerken is nodig om geen 'aanslag' te moeten doen op het eigen vermogen, dat 1½ keer de jaaruitgaven moet kunnen dekken volgens besluit Generale Synode van Amsterdam 1974: 'Dat bij de vaststelling van de minimumbijdragen ten behoeve van de kashoudende deputaatschappen rekening dient te worden gehouden met de te verwachten jaarlijkse uitgaven, alsmede met de omvang van het eigen vermogen, dat toereikend moet zijn om anderhalf maal de normale jaarlijkse uitgaven te dekken'.

Met deputaten financiële zaken zal contact worden opgenomen voor het verzoek aan de kerken om een bijdrage via plaatsing op het collecterooster.

Voorstellen

Wij stellen de synode voor te besluiten:

- na kennisname van de inhoud van het rapport met het gevoerde beleid in te stemmen;
- de begrotingen voor de jaren 1984, 1985 en 1986 goed te keuren;
- wederom deputaten te benoemen voor de geestelijke verzorging van de varenden;
- ds. W. de Joodse eervolle ontheffing te verlenen van zijn opdracht en in zijn plaats één van de voorgedragen kandidaten te benoemen.

H. Huygen, secretaris.

Bijlage

BEGROTINGEN

BATEN	1983	1984	1985	1986
Collecten	f 81.400	f 85.100	f 88.800	f 92.500
Bijdragen varenden	3.000	3.500	4.000	4.500
Giften	100	100	100	100
Renten	7.500	7.300	7.100	6.900
	<u>92.000</u>	<u>96.000</u>	<u>100.000</u>	<u>104.000</u>
index	(100)	(104)	(109)	(113)
per lid/dooplid	1,10	1,15	1,20	1,25
LASTEN				
Personele inzet	67.000	69.600	72.500	75.300
Werkkosten	12.300	13.100	13.525	14.000
Bijdragen/contributies	200	200	200	200
Schipperscontactdag	750	800	825	850
Kompas	3.000	3.150	3.300	3.500
Algemene kosten	2.500	2.600	2.750	2.900
Dienstverlening K.A.B.	5.250	5.500	5.800	6.100
Accountantskosten	500	550	600	650
Onvoorzien	500	500	500	500
	<u>92.000</u>	<u>96.000</u>	<u>100.000</u>	<u>104.000</u>

BIJLAGE 65
Art. 114

Rapport 4 van commissie III inzake geestelijke verzorging varenden

a. Algemeen

Uw commissie constateert met vreugde, dat het besluit van de Synode van 1980 om de geestelijke bearbeiding van de varende leden van onze kerken tot één deputaatschap samen te voegen, een goede zaak is geweest.

b. Ledenadministratie

De commissie is van mening, dat een goede ledenadministratie van groot belang is. Het komt de commissie voor, dat tien adressen van zeevarenden erg weinig is. Uit een gesprek met deputaten bleek ons, dat leden van onze kerken, die werkzaam zijn bij o.a. de aanleg van havens en bij baggermaatschappijen niet in de ledenadministratie zijn opgenomen. Het lijkt ons goed, dat de deputaten zich bezinnen over de vraag, of ook deze leden niet in de ledenadministratie dienen te worden opgenomen. Deputaten hebben aan de commissie toegezegd dit binnen het deputaatschap aan de orde te stellen.

c. Predikant

De commissie is verblijd, dat zo spoedig na de Synode van 1980 in de persoon van ds. H. Wubs een predikant werd gevonden voor het werk onder de varenden.

d. De geestelijke verzorging

Het rapport van deputaten verschaft een goed en duidelijk inzicht in de werkzaamheden van ds. Wubs. De commissie onderschrijft de voorlopigheid van de taakomschrijving. De commissie is van mening, dat de taakomschrijving, zoals die voorlopig is opgesteld, goed is uitgewerkt.

Voorstellen

- de handelingen van deputaten onder dankzegging goed te keuren;
- opnieuw deputaten te benoemen.

J. Plantinga, rapporteur.

BIJLAGE 66
Art. 121

Toelichting bij instructie 8.05 inzake kerkelijk lied

1. Schriftgegevens

De Generale Synode 1980 heeft de principiële uitspraak gedaan dat in de eredienst een aantal Schriftuurlijke liederen kan worden aanvaard, mits aan een aantal bepalingen wordt voldaan. Het blijkt dat dit besluit gebaseerd is op het principe: de Schrift verbiedt het niet. Zie punt 6.1.

Deze basis – ook nog negatief gesteld – is volstrekt ontoereikend voor een dergelijk besluit. Bovendien is het onjuist dat het vermelde onder 6.1 de enige conclusie zou zijn uit het onderzoek van de Schriftgegevens. Veelmeer geeft het rapport zelf al aanwijzingen voor een heel andere conclusie. Er wordt immers gesteld dat de HERE het voldoende heeft geacht ons in Zijn Woord alleen in het Oude Testament een bundel liederen te geven (pag. 193 Acta). Het onderzoek naar de lofzangen levert op, dat ze een uniek karakter dragen. Van de doxologieën wordt gezegd dat in het Nieuwe Testament directe aanwijzingen voor het gebruik ervan in de eredienst ontbreken (pag. 193).

Hetzelfde geldt van de hymnen en ook uit de liederen in de Openbaring kunnen geen conclusies worden getrokken voor het lied dat de gemeente in die tijd zong (pag. 194). De conclusie van het onderzoek naar de liederen in het Nieuwe Testament luidt: Er is nauwelijks materiaal. Daarnaast zijn er in het Nieuwe Testament geen concrete geboden of verboden te vinden inzake het lied in de eredienst (pag. 197).

Op de gestelde vraag nr. B-3 (pag. 197) of er aan het Nieuwe Testament algemene gezichtspunten zijn te ontleen die van belang zijn voor het kerkelijk lied, blijft als enig antwoord over dat alleen via de negatieve uitspraak, dat de Psalmen de volheid niet ten volle bevatten, gesteld wordt, dat er gezongen kan worden in liederen, die uit de nieuwtestamentische openbaring zijn geput, terwijl voor een zingen met 'eigen' woorden de directe aanwijzingen in het Nieuwe Testament ontbreken (pag. 199).

Dit alles kan niet worden aangemerkt als een voldoende Schriftuurlijke basis voor de gedane uitspraak. Genoemde gegevens en lijnen leiden tot een andere conclusie, nl. dat het niet verantwoord en principieel toelaatbaar is om het vrije lied in te voeren in de eredienst. Dit is te meer duidelijk als we

honoreren de roeping om het Woord Gods te bewaren. Deze Schriftuurlijke vermaning wordt in het rapport wel genoemd (pag. 200, conclusie 5), maar de behandeling en verwerking van deze Schriftgegevens ontbreken.

Uit analyse van het rapport wordt duidelijk, dat de Schriftuurlijke basis van het besluit onder 6.3 slechts wordt gevormd door enige algemene gezichtspunten uit het Nieuwe Testament die slechts zijdelings betrekking hebben op het kerkelijk lied. Dit is beslist onvoldoende om te concluderen tot het zingen van andere liederen dan Schriftberijmingen. Daarentegen moet in deze beslissing ten aanzien van het lied in de eredienst het uitgangspunt zijn en blijven: het getrouw zijn aan het bewaren van het Woord Gods (pag. 208). Dit doet ons blijven bij het standpunt: alleen Psalmen en andere Schriftberijmingen.

2. De breuk met het verleden

In de kerkgeschiedenis is deze verantwoordelijkheid voor het bewaren van Gods Woord steeds het leidend principe/beginsel geweest bij het zingen van het lied (pag. 207). Met het nu genomen besluit hebben onze kerken een standpunt ingenomen dat afwijkt van de traditie van Reformatie en Afscheiding. De Nederlandse kerken hebben in het verleden Calvijns beginselen gevolgd: God wordt alleen door Zijn Woord verheerlijkt. De Generale Synode van 1937 heeft als bezwaar tegen samenspreking met de Gereformeerde Kerken o.a. genoemd, dat 'de Christelijke Gereformeerde Kerk principiële en praktische bezwaren heeft tegen invoering der 'menselijke' gezangen' (Acta 1937, pag. 170).

In het synodebesluit van 1836 werd uitgesproken dat men de psalmen zal zingen 'werende uit de openbare vergaderingen der gemeente de menselijke gezangen.... opdat het werk van mensen niet gelijk gesteld worde met het werk van mannen, die gesproken hebben, gedreven door de Heilige Geest'.

Als men nu overgaat tot een andere uitspraak, had dan niet eerst het onschriftuurlijke van bovengenoemde uitspraken moeten worden aangetoond? Onzes inziens is er geen reden om van de historische lijn af te wijken, temeer niet als we zien wat de motieven waren: het bewaren van Gods Woord en het tegenstaan van dwalingen.

3. De eenheid der kerken

Dit besluit herokkent grote schade aan de eenheid van onze kerken. Er ontstaan nu grotere verschillen in de vormgeving van de eredienst. Hierdoor zal de onderlinge verwijdering en vervreemding toenemen. Dit geldt zowel binnen plaatselijke gemeenten als het geheel van ons kerkverband. Het is zeer de vraag of een gezegend samenleven nog mogelijk zal zijn, terwijl de herkenbaarheid van onze kerken verdwijnt. Met deze beslissing zal in de praktijk de eenheid van het kerkverband niet bewaard blijven.

Vanuit dit gezichtspunt hebben we ernstig bezwaar tegen de genomen beslissing en wekken we met klem op te blijven bij Schriftberijmingen met afwijzing van andere liederen.

BIJLAGE 67
Art. 121

Rapport 9 van commissie II betreffende instructie 8.05, kerkelijk lied

Met volledige erkenning van het recht van de particuliere synode van het Zuiden om bezwaard te zijn over de door de Generale Synode van 1980 gedane uitspraken terzake van het kerkelijk lied, is de commissie van oordeel dat voor het tot uiting brengen van die bezwaren door de vergadering van de particuliere synode niet de juiste methode is gevolgd.

In de instructie van deze synode gaat het om een verzoek tot herroeping van de besluiten van de Generale Synode van 1980. Een verzoek tot herroeping van besluiten van een vorige synode kan nimmer per instructie worden gedaan maar zal bij wijze van appel bij de vergadering van de generale synode moeten worden ingediend.

Binnen de commissie is de vraag onder ogen gezien of een appel niet in de vorm van een instructie zou kunnen worden ingediend. De commissie is echter van mening dat kerkelijke procedures stipt en strikt dienen te worden onderscheiden en toegepast, op gevaar af anders precedenten te scheppen die een goede en eerlijke gang van zaken in het kerkelijk leven kunnen schaden.

Voor wat betreft de in de instructie vervatte argumentatie meent de commissie naar het rapport van deputaten, de verantwoording in 'Eenstemmig' en naar het eigen commissierapport inzake het kerkelijk lied te mogen verwijzen.

Voorstel

Overwegend dat een verzoek tot herroeping van de besluiten van de Generale Synode van 1980 inzake het kerkelijk lied niet per instructie doch door middel van een appel had dienen te geschieden, besluite de generale synode de instructie van de particuliere synode van het Zuiden niet ontvankelijk te verklaren.

D. Koole, rapporteur.

BIJLAGE 68
Art. 122, 179

Rapport 10 van commissie II betreffende instructie 8.06, kerkelijk lied

Het is geen geringschatting van de instructie van de particuliere synode van het Oosten wanneer de commissie met een kort commentaar volstaat. Zij meent dat te kunnen doen omdat over deze instructie bij de behandeling van het appel van de kerkeraad van Amersfoort reeds uitspraak is gedaan, hierop neerkomend dat voor het kenbaar maken van bezwaren tegen de ontwikkelingen rond het kerkelijk lied, door de particuliere synode van het Oosten de door de Generale Synode van 1980 aangewezen weg, dat is via deputaten voor het kerkelijk, had dienen te zijn gevolgd. De overwegingen en argumenten uit de instructie zouden door deputaten in de door de Generale Synode van 1980 opgedragen inventarisatie van reacties uit de kerken zeker zijn betrokken. Dit niet geschied zijnde, kan de commissie niet anders dan uw vergadering voorstellen instructie 8.06 van de particuliere synode van het Oosten niet ontvankelijk te verklaren.

D. Koole, rapporteur.

BIJLAGE 69
Art. 123

SCHRIJVEN KERKERAAD VAN MEERKERK

Meerkerk, 15 juli 1983

Aan de Generale Synode 1983 van de Christelijke Gereformeerde Kerken,
p.a. de roepende kerk van Rotterdam-Centrum
scriba I. L. Stolk, Adrianalaan 261
3053 ZE ROTTERDAM

Waarde broeders,

Hierbij zenden wij u een kopie van de volgende stukken:

1. onze brief van 18 februari 1982 aan de classis Utrecht;
2. onze brief van 6 september 1982 aan de classis Utrecht, met bijlagen:
 - a. een fotografische afdruk van een 6-tal artikelen van de hand van prof. J. J. van der Schuit, die in 1933 en 1934 in 'De Wekker' hebben gestaan;
 - b. een fotografische afdruk van een 4-tal artikelen van de hand van ds. D. Slagboom, die in januari en februari 1982 onder de titel 'Om het Liedboek' in 'Bewaar het Pand' hebben gestaan;
3. de instructie van de classis Utrecht van 6 december 1982 aan de particuliere synode van het Oosten.

Het zal u duidelijk zijn, dat al deze stukken gaan over het zingen van liederen in de eredienst. Onze raad gevoelt zich door de beslissing van de Generale Synode van 1980 ernstig bezwaard en kan deze niet voor vast en bondig houden.

Wij hebben ons tot de classis Utrecht gewend, die zich achter onze bezwaren heeft gesteld en een instructie heeft ingezonden bij de particuliere synode van het Oosten. Bijgaande stukken spreken voor zichzelf.

Blijkens een verslag van de vergadering van de particuliere synode in 'De Wekker' heeft deze synode een instructie over deze zaak van de classis Amersfoort aangenomen en hebben de afgevaardigden van de classis Utrecht toen de instructie van die classis teruggenomen.

Wij zijn het met deze gang van zaken niet eens, maar kunnen daaraan niets veranderen. Wat we wel kunnen doen mogen we niet achterwege laten en dat is ons met onze bezwaren tot u te wenden.

Uit de stukken blijkt duidelijk, dat en waarom wij het besluit van de generale synode niet voor vast en bondig kunnen houden. Wij tekenen daarom bezwaar tegen dit besluit aan en verzoeken u dringend dit besluit in te trekken en daardoor te blijven in de lijn der vaderen.

Dit is voor ons een principiële zaak. Voor de motivering kunnen we verwijzen naar de stukken. In het besluit van de particuliere synode van het Oosten komt dit principiële standpunt niet tot zijn recht. Er wordt niet aangedrongen op de herroeping van het besluit van 1980. Op de voorgrond staat volgens de ingediende instructie van de classis Amersfoort de overtuiging van de noodzaak van het bewaren van de eenheid van het kerkverband.

We hopen van harte, dat uw vergadering er toe komt om het besluit van 1980 in te trekken en zo te blijven gaan in het voetspoor van de kerk der Reformatie.

Wanneer er onverhoopt gemeenten zijn die zich daarmee niet kunnen of willen conformeren, ook niet na ernstige vermaningen, dan moeten daaruit de nodige consequenties worden getrokken. De Here moge uw vergadering leiden door Zijn Woord en Geest.

Met broedergroeten,
De Raad van de Christelijke Gereformeerde Kerk te Meerkerk,
G. Blom, voorzitter,
T. den Hartog, scriba,
Prinses Irenestraat 3
4231 AW Meerkerk.

BIJLAGE 70
Art. 123

Rapport 8 van commissie II betreffende schrijven kerkeraad van Meerkerk

Zoals in het commissierapport inzake het rapport van deputaten voor het kerkelijk 9.31 reeds is opgemerkt, stelt de commissie ook hier nog eens vast dat de kerkeraad van Meerkerk voor het kenbaar maken van zijn bezwaren tegen de besluiten van de Generale Synode van 1980 de enig juiste weg heeft gekozen. De raad heeft de betekenis van die besluiten kennelijk goed begrepen, hetgeen duidelijk blijkt uit de tweede alinea van zijn brief d.d. 18-2-'82 aan de classis Utrecht.

In het bezwaarschrift wordt melding gemaakt van een niet gerealiseerde poging van de kerkeraad van Meerkerk om zijn bezwaren via classis en particuliere synode aan de generale synode kenbaar te maken, zodat de raad zich nu rechtstreeks tot de generale synode wendt. Hij doet dit onder bijvoeging van en verwijzing naar een aanzienlijke hoeveelheid documentatie, o.a. bestaande uit correspondentie met de classis Utrecht, overdrukken van artikelen van de hand van wijlen prof. J. J. van der Schuit uit 'De Wekker' van 1933 en 1934, alsmede van artikelen onder de titel 'Om het Liedboek' van de hand van ds. D. Slagboom in 'Bewaar het Pand'. Voor geïnteresseerde synodeleden liggen alle stukken, waarmee de kerkeraad van Meerkerk zijn appel onderbouwt, bij de commissie ter inzage.

Met respect voor alle in het rapport vervatte overwegingen, waarop in de discussies in deze synodevergadering vanuit het deputatenrapport en het daarbij behorende rapport van uw commissie ongetwijfeld nader zal worden ingegaan, is de commissie van oordeel dat de besluiten van de Generale Synode van 1980 terzake van het kerkelijk lied op weloverwogen en volstrekt legitieme wijze tot stand zijn gekomen. Dat - zoals in het appel van de kerkeraad van Meerkerk wordt opgemerkt - een minderheid op de Synode van 1980 naliet in een afzonderlijk rapport tegen de overwegingen, die tot de door de kerkeraad van Meerkerk gewraakte besluitvorming hebben geleid, te protesteren, mag misschien als een bevestiging gelden van de binnen uw commissie levende overtuiging dat tegen deze besluitvorming vanuit Schrift en belijdenis geen relevante bezwaren konden worden ingebracht.

Voorstel

Op grond van het vorengaande besluite de generale synode het appel van de kerkeraad van Meerkerk niet toe te kennen, met begrip overigens voor de intentie van bewogenheid die eruit spreekt.

D. Koole, rapporteur.

Hoewel de bres. ds. P. Roos en ouderling F. van Holten van oordeel zijn dat de kerkeraad van Meerkerk erten onrechte van uitgaat dat door de Generale Synode van 1980 terzake van het kerkelijk lied principe-uitspraken zijn gedaan, wensen zij zich inhoudelijk wel achter het bezwaarschrift van deze kerkeraad op te stellen.

BIJLAGE 71
Art. 124, 174, 178

TOELICHTING BIJ INSTRUCTIE 8.02 INZAKE ARTIKEL 4 K.O.

Naar de nu geldende bepalingen, worden deputaten art. 49 K.O., ingeval een predikant tot het verband van de Christelijke Gereformeerde Kerken wenst over te komen, ter vergadering van de classis pas dan bij deze zaak betrokken, wanneer naar art. 4 K.O. sub A 1.f het colloquium doctum wordt gehouden. De wijze waarop dit colloquium doctum wordt gehouden, alsook het resultaat ervan is echter moeilijk te beoordelen wanneer van de hieraan voorafgaande procedure geen kennis is genomen. Vandaar dat het juist is, mede om onnodige herbehandeling van zaken te voorkomen, dat deputaten van het begin af aan ter classis bij de zaak betrokken worden.

BIJLAGE 72
Art. 124, 174, 178

Rapport van commissie V betreffende instructie 8.02, artikel 4 K.O.

Uw commissie stemt in zoverre in met de instructie, dat bij naleving van wat bepaald is in art. 4 K.O. sub A 1 d, e, f de indruk kan ontstaan, dat tweemaal hetzelfde onderzoek wordt ingesteld, eenmaal door de classis en eenmaal door de classis ten overstaan van deputaten art. 49 K.O. Dat zou de gedachte kunnen voeden, dat de taak van deputaten art. 49 K.O. min of meer tot een formaliteit wordt gereduceerd, aangezien zij pas uitgenodigd worden als de classis in eerste aanleg al gunstig heeft geoordeeld over het verzoek van de desbetreffende predikant om over te mogen komen tot het verband van de Christelijke Gereformeerde Kerken. Zo althans kwam het over bij deputaten art. 49 K.O. van de particuliere synode van het Noorden in de concrete situatie, die - naar uw commissie is gebleken - de aanleiding heeft gevormd voor het indienen van deze instructie.

Toch oordeelt de commissie, dat het niet juist is een wijziging aan te brengen in de huidige redactie van art. 4 K.O. Zij komt tot dit oordeel op grond van de volgende overwegingen:

1. in het algemeen komt het uw commissie niet wenselijk voor, dat kerkordelijke bepalingen worden gewijzigd naar aanleiding van een enkel geval, waarin de bestaande regeling enige moeite lijkt te geven, terwijl toch in vergelijkbare gevallen dezelfde regeling goed bruikbaar bleek;
2. aanvaarding van de instructie zou kunnen betekenen, dat aan deputaten art. 49 K.O. een te grote bevoegdheid wordt toegekend, ten koste van de eigen verantwoordelijkheid van de classis, terwijl de huidige redactie van art. 4 K.O. sub A 1, d, e, f het zelfstandig recht van de classis bij overkomst van een predikant uit een ander kerkverband, garandeert.

Voorstel

De generale synode besluite art. 4 K.O. sub A 1, d, e, f niet te wijzigen en instructie 8.02 niet te aanvaarden op grond van bovenstaande overwegingen.

P. den Butter, rapporteur.

BIJLAGE 73
Art. 129

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR HET KERKELIJK ADMINISTRATIEF BUREAU

I. Samenstelling en vergaderingen

U benoemde in 1980:

A. de Geus, (voorzitter); C. Groeneveld, (secretaris); C. Luiten; (penningmeester); H. Vreman; J. W. van Westrienen; G. L. Bouwman (secundus).

De functies werden als aangegeven door deputaten toegekend. De secundus-deputaat heeft de gehele periode actief aan het werk deelgenomen.

De bsn. De Geus, Luiten en Vreman zullen niet voor herbenoeming beschikbaar zijn.

Deputaten vergaderden in deze periode 11 maal.

II. Bureau

a. Huisvesting

Nog altijd is het Bureau gevestigd aan de Tuinlaan 102 te Schiedam. In de verslagperiode overleed de huiseigenaar, de heer P. Schaberg. Zijn weduwe liet een calculatie met betrekking tot het huurniveau opstellen, wat tot een aanmerkelijke huurverhoging en de betaling van een bedrag aan achterstand leidde.

Hierbij moet worden opgemerkt, dat nu ook sinds lange tijd enig onderhoud aan het pand werd uitgevoerd. De huisvesting in het oude pand is verre van ideaal.

In de Stichting Centraal Orgaan op G.G. voor levens- en gezinsvragen hebben wij sinds 1 februari 1980 een plezierige onderhuurder.

b. Apparatuur

Er werd een fotocopieerapparaat aangeschaft.

c. Personeel

Het personeelsbestand bleef gehandhaafd op 1 administrateur, de heer A. van der Staaij, en 2 medewerkers, de dames M. M. J. v. d. Kruyt-IJsseling en M. Th. Stam, waarvan de laatste rood de Generale Synode 1980 in dienst trad ter vervanging van een jonge medewerker, de heer J. van Vliet, die ons per 1 augustus 1980 verliet.

d. Werkzaamheden

De werkzaamheden vonden gestaag voortgang. Financiële jaarverslagen, secretariaatswerk, collectieoosters e.d. werden op de gebruikelijke wijze samengesteld, e.g. uitgevoerd.

Onze administrateur, de heer A. van der Staaij, had rond de jaarwisseling 1981/1982 met ziekte te kampen, waarvan hij gelukkig nagenoeg mocht herstellen. Gezien zijn specifieke taak met betrekking tot het financiële werk, was de genoemde periode zeer moeilijk. Dank zij de inspanning van de medewerkers en een zeer courante opstelling van tal van 'clënten' van het Bureau konden de problemen worden doorstaan. De heer Van der Staaij hoopt op 31 oktober 1985 met pensioen te gaan.

III. Onderzoek naar de mogelijkheden tot het inrichten van een Centraal Bureau

Direct in het begin van de verslagperiode namen uw deputaten het initiatief te onderzoeken of de concentratie van afzonderlijke bureaufaciliteiten die verschillende deputaatschappen ter beschikking staan, mogelijk en voordeliger zou zijn.

Aanleiding daarvoor was niet een streven om het Kerkelijk Administratief Bureau uit te bouwen, maar de voor ieder te constateren versnippering van soortgelijke werkzaamheden en de bij het Kerkelijk Bureau gebleken kwetsbaarheid bij ziekte van de administrateur. Welk vervolg dit initiatief had, vindt u uitvoerig beschreven in het bijgevoegde rapport. De inhoud spreekt voor zichzelf. (Bijlage I).

Uw deputaten zijn verbeugd over het feit, dat hun initiatief algemeen interesse heeft gewekt, en dat het rapport van de desbetreffende commissie een positief oordeel uitspreekt, waarbij de voorkeur wordt gegeven aan klein beginnen en geleidelijk uitbouwen (4.9). Zij zijn van oordeel, dat de voortgang daarbij slechts kan worden gewaarborgd, als de generale synode alle daarvoor in aanmerking komende deputaatschappen opdracht geeft metterdaad aan zo'n Bureau deel te nemen.

De stichting van een Bureau volgens dit uitgangspunt zou op door u aan te geven wijze kunnen worden voorbereid, met opdracht daarover op de volgende generale synode te rapporteren. Een dergelijk principebesluit kan de basis zijn voor de samenstelling van een begroting, welke de financiële consequenties duidelijk aantoon. Voorts bleef het ons een richtlijn bij het vacaturebeleid, dat in verband met het vertrek van de huidige administrateur per oktober 1985 dient te worden gevoerd.

Deputaten vermelden nog zich voortdurend op de hoogte te hebben gehouden van de vorderingen bij de bouw van het Centraal Bureau voor de Gereformeerde Gemeenten en het gebouw in Woerden na het gereedkomen in ogenschouw te hebben genomen. De eerste ervaringen bleken geheel aan de verwachtingen van efficiency te voldoen. Van groter belang was echter, dat het gezamenlijk gelijkgezind werken een bijzonder positieve ervaring bleek, welke ook wij eerder hebben opgedaan in de periode dat het Kerkelijk Administratief Bureau en het Bureau van deputaten ADMA te Schiedam onder één dak waren gevestigd en dagelijks samenwerken.

IV. Kostenomslag Kerkelijk Bureau

In rapport 8 van commissie VII der Generale Synode 1980 stelde deze commissie de vraag of het 'nu het Kerkelijk Bureau voor het gehele werk is ingeschakeld, het in het vervolg niet doelmatiger zou zijn de kosten te bestrijden uit een minimumbijdrage waarvan de hoogte door de generale synode wordt vastgesteld'.

Tot nu toe worden werkzaamheden tegen uurtarief in rekening gebracht. De wijziging zou de volgende voordelen hebben:

1. de administratie van het Kerkelijk Bureau wordt vereenvoudigd;
 2. de financiële drempel voor het gebruik van de diensten van het Kerkelijk Bureau vervalt.
- Er zou geen nadelig effect zijn op het totaal der omslagen, omdat het bedrag voor het Kerkelijk Bureau kan worden samengesteld uit de componenten, die zijn opgenomen in de omslagen voor de deputaatschappen die cliënt zijn van het Kerkelijk Bureau.
- Deputaten Kerkelijk Bureau zijn – hoewel de tot nu toe gevolgde methode flexibeler wordt geacht en nimmer problemen heeft opgeleverd – niet tegen de geschetste methode gekant, mits
- a. de bijdragen voor deze kerkelijke hulptaak niet als wezensvreemd aan de rij van omslagen worden toegevoegd, maar via de quaestor der generale synode worden verkregen;
 - b. er voldoende mogelijkheid wordt ingebouwd om de bijdragen aan zich wijzigende omstandigheden aan te passen.
- Een overzicht van de kosten per kashoudend deputaatschap is desgewenst te uwer beschikking.

V. Financiën

Voor dit hoofdstuk verwijzen wij naar de desbetreffende bijlage II.

VI. Voorstellen

Deputaten stellen u voor:

- a. opnieuw deputaten te benoemen;
- b. te besluiten of de wijze van dekking van de kosten van het Kerkelijk Administratief Bureau zal worden gewijzigd;
- c. een besluit te nemen met betrekking tot de voorbereiding van een te stichten Centraal Bureau.

C. Groeneveld, secretaris.

BIJLAGE I

RAPPORT

Rotterdam, 7 januari 1983

Betreffende het onderzoek naar de mogelijkheden tot het inrichten van een Centraal Bureau voor de Christelijke Gereformeerde Kerken

1. Inleiding

Deputaten Kerkelijk Administratief Bureau namen eind 1980 het initiatief te onderzoeken, of de administratieve handelingen van de deputaatschappen die daarvoor nu nog afzonderlijke bureaufaciliteiten hebben, in een centraal gevestigd bureau zouden kunnen worden uitgevoerd. De kerken zouden hiermee gediend zijn, wanneer:

- door een gunstige personeelsbezetting de kosten lager zouden zijn dan het totaal van de huidige personeelslasten;
- de continuïteit van het werk dat nu op diverse plaatsen door één of enkele personen wordt gedaan, zou kunnen worden verbeterd door een betere indeling en onderlinge waarneming van het werk binnen een grotere eenheid.

Aanleiding tot het initiatief was onder meer de minder gunstige behuizing van het Kerkelijk Bureau aan de Tuinlaan te Schiedam, terwijl ook de pensionering van de huidige administrateur (1985) in de overwegingen een rol speelt.

Reeds begin 1981 werden enkele verkennende besprekingen gevoerd, waarin bleek dat er alom belangstelling voor het initiatief was.

2. Overleg met diverse deputaatschappen

De suggestie werd vervolgens door deputaten K.A.B. voorgelegd aan de volgende deputaatschappen, die geacht werden direct belanghebbend te zijn:

Deputaten Financiële zaken

- " Emeritikas
- " Financieel Beheer Theol. Hogeschool
- " Evangelieverkondiging onder Israël
- " Buitenlandse Zending
- " Evangelisatie
- " Steunverlening aan kerken in de polders rond het IJsselmeer

- " Kerkbouwaangelegenheden
- " Geestelijke verzorging varenden
- " Contact met de kerkjeugd
- " ADMA
- " Hulpverlening
- " Geestelijke verzorging van gehandicapten
- " Kas Onderlinge Bijstand
- " De Wekker
- " Kerk en Bedrijfsleven.

Gezien de positieve reacties werd op 10 mei 1982, onder leiding van de voorzitter van deputaten K.A.B., een vergadering gehouden te Amersfoort, waar de bovengenoemde deputaatschappen (met uitzondering van 'Polderdeputaten' en 'De Wekker') waren vertegenwoordigd.

In deze vergadering kwam naar voren, dat verschillende deputaatschappen denken aan een bredere taak van een landelijk centrum dan de administratieve. Ook voor bezinning, vorming en toerusting zouden er faciliteiten moeten zijn. Deze gedachte werd met name gesteund door deputaten ADMA, hulpverlening en kerk en bedrijfsleven. Andere aspecten welke naar voren kwamen zijn:

- de financiële zijde van schaalvergroting (K.O.B.)
- geleidelijke uitbouw (F.Z.) of directe forse aanpak (K. & B.)
- wenselijkheid van het nader schetsen van de doelstelling (Zending, K.O.B.)
- vestigingsplaats
- gevaren van overbureaucratisering.

In deze vergadering werd besloten dat een commissie uit de aanwezige deputaatschappen zou meewerken aan een door deputaten K.A.B. te ontwikkelen plan.

3. Overleg in de commissie uit de deputaatschappen

Deze commissie werd als volgt samengesteld:

- De heer J. H. Braber (dep. Fin. Zaken)
- De heer D. J. Doolaard (dep. Israël)
- De heer ds. M. Drayer (dep. Buitenlandse Zending)
- De heer C. Groeneveld (dep. Kerkelijk Administratief Bureau)
- De heer H. Huygen (dep. Geest. Verz. varenden)
- De heer P. M. Kalkman (dep. ADMA)
- De heer H. Schuurhuis (dep. Fin. Beheer THS)
- De heer H. Vreman (dep. Kerkelijk Administratief Bureau).

Deze commissie heeft de volgende activiteiten ontwikkeld:

- Er werd een vergadering gehouden waarin, na een recapitulatie van de eerder gevoerde bespreking, werd besloten in 3 werkgroepen de volgende aspecten te bezien:

- Wergroep I : vestigingsplaats
gebouw en inrichting
hulpmiddelen
- Wergroep II : omvang werklast
personeelsbezetting
- Wergroep III: kostenaspecten
dekkingsplan

- De genoemde werkgroepen hielden afzonderlijk besprekingen. De conclusies zijn in het navolgende verwerkt.
- Er werd een tweede vergadering gehouden in het zgn. Dienstencentrum van de Gereformeerde Kerken te Leusden, dat bij die gelegenheid werd bezichtigd.
- De commissie rondde haar werkzaamheden af op 13 december 1982 in een vergadering in het Zendingshuis te Hilversum en formuleerde de hierna volgende paragraaf 4.
- Voorts werd er een gesprek gevoerd met een van de functionarissen van het Zendingshuis van de Gereformeerde Gemeenten, betrokken bij bouw en inrichting van het Centraal Bureau van deze kerken in Woerden.

4. Bevindingen van de commissie

De commissie is van oordeel, dat

- 4.1 het uitdrukkelijk uitgangspunt dient te zijn, dat deelnemende deputaatschappen volledig hun eigen verantwoordelijkheid behouden en slechts dat werk samenvoegen wat men verantwoord met anderen kan combineren.

De commissie constateerde voorts het volgende:

- 4.2 Een concentratie kan niet slechts van administratieve aard zijn, omdat er bij verschillende

deputaatschappen functionarissen werkzaam zijn die bureauruimte nodig hebben met directe assistentie (Zending, ADMA, K.A.B.).

4.3 Het is niet mogelijk, een optimale samenwerking van alle potentieel belanghebbenden op korte termijn te forceren. Wanneer werkzaamheden tot nu toe pro Deo gebeuren, en/of zonder bureaufaciliteiten, moet dit - zo mogelijk - blijven. Er zijn echter ook belemmerende factoren, zoals bijvoorbeeld het feit dat Zending een kantoor en woonhuis in eigendom heeft. Wanneer gedacht wordt aan samenwerking met andere organisaties die op kerkelijk terrein werkzaam zijn, kan dit slechts op langere termijn worden gerealiseerd. Ook wordt het huidige Kerkelijk Bureau niet zonder meer als de spil gezien waarom een Centraal Bureau zou moeten worden opgebouwd.

4.4 Er is evenwel voldoende interesse om rond 1985 in elk geval het bureau van ADMA met het Kerkelijk Bureau te combineren op een centrale plaats. Dit betekent dat er een begin kan worden gemaakt. Vanuit zo'n (bescheiden) begin zou geleidelijk een centrum kunnen worden opgebouwd dat voor alle deputaatschappen en ook voor andere organisaties in ons kerkelijk leven functioneert.

N.B. Deze bureaus waren eerder in Schiedam gezamenlijk gehuisvest. ADMA verhuisde naar Veenendaal vanwege de decentrale ligging van Schiedam.

4.5 De kosten van huur, onderhoud, energieverbruik e.d., welke thans door het Kerkelijk Bureau en ADMA afzonderlijk worden gemaakt zijn resp. ca. f 10.500,- en f 8.750,- samen ca. f 19.250,-. Een gezamenlijke ruimte voor beide kantoren zal van meet af gunstiger in kosten zijn.

De administratieve personeelsbezetting bestaat nu bij het Kerkelijk Bureau uit een administrateur en twee assistentes met volledige dagtaak en bij ADMA uit een parttimekracht voor 50% (20 uur per week). Bij concentratie in één pand en bij een in overleg vastgestelde werkverdeling, lijkt beperking van de huidige totale personeelslasten zeker mogelijk.

Nadere bestudering van de financiële aspecten moet inzicht verschaffen in de mogelijke wijze van exploitatie van een volledig operationeel Centraal Bureau. De Gereformeerde Gemeenten hebben, in een vergelijkbare situatie, een verantwoorde oplossing bereikt.

Vanuit het uitgangspunt en de constatering trok de commissie de volgende conclusies:

4.6 Een Centraal Bureau dient een vestigingsplaats te hebben welke gunstig ligt ten opzichte van de kerkelijke gemeenten, gemakkelijk bereikbaar is en qua kosten gunstiger ligt dan de Randstad. De bestaande vestiging van de Theologische Hogeschool te Apeldoorn maakt deze plaats voor een Centraal Bureau de meest voor-de-hand-liggende.

4.7 Het gebouw dat voor de vestiging wordt gekozen, dient op groei en uitbouw berekend te zijn en moet minimaal aan de volgende eisen voldoen:

- Er moet werkruimte zijn voor een bescheiden gemeenschappelijk administratief apparaat en er dienen gemeenschappelijke verzorgings- en expeditiefaciliteiten te zijn.
- In of direct bij het gebouw moet vergaderaccommodatie zijn voor 10 tot 30 personen.
- Er dient voldoende parkeerterrein te zijn.
- De inrichting van het gebouw dient functioneel, doch sober te zijn. De personeelsbezetting moet zo gunstig mogelijk worden gekozen.

4.8 De leiding van het Centraal Bureau dient te berusten bij een functionaris, aan wie niet alleen hoge eisen van vakmanschap, maar vooral van contactuele eigenschappen gesteld moeten worden. Dit in verband met de dagelijkse samenwerking met de vrijgestelden en de overige contacten in het kader van de dienstverlening.

4.9 Wil de beschreven opzet slagen, dan is participatie van de betrokken deputaatschappen onontbeerlijk. Hoewel er duidelijk algemene voorkeur bestaat voor klein beginnen en geleidelijk uitbouwen, dient het zeker te zijn, dat dit laatste metterdaad gebeurt. De commissie stelt daarom deputaten K.A.B. voor de generale synode te vragen uit te spreken, dat elk deputaatschap bij wijziging van de personele en/of zakelijke situatie samenwerking zal zoeken met het Centraal Bureau.

4.10 De commissie adviseert deputaten K.A.B. dit rapport aan alle onder paragraaf 2 genoemde deputaatschappen, maar tevens aan alle andere, toe te zenden met het verzoek in de rapportage aan de Generale Synode 1983 op te nemen, welk oordeel men aan het initiatief voor een Centraal Bureau toekent.

4.11 Deputaten Kerkelijk Bureau zelf wordt aanbevolen de inhoud van dit rapport in extenso in hun rapportage op te nemen.

BIJLAGE 2

FINANCIEN 1980, 1981, 1982

		in % van ontv.		f 22.473,72
Saldo per 1 januari 1980				
Vergoeding werkzaamheden	1980		f 123.484,10	
	1981		125.444,90	
	1982	67,35	126.836,70	
			f 375.765,70	
Bijdrage generale kas	1980		36.000,00	
	1981		38.000,00	
	1982	20,43	40.000,00	
			114.000,00	
Rente	1980		11.845,78	
	1981		25.714,94	
	1982	12,22	30.643,56	
		100,00	68.204,28	557.969,98
				580.403,70
Personeelskosten	1980		107.042,36	
	1981		100.080,97	
	1982	57,32	112.711,91	
			319.835,24	
Huisvestingskosten	1980		10.619,48	
	1981		11.224,54	
	1982	7,08	17.662,84	
			39.506,86	
Algemene kosten	1980		22.054,95	
	1981		26.474,70	
	1982	13,75	28.187,89	
			76.717,54	
Afschrijvingen	1980		2.471,35	
	1981		3.905,00	
	1982	1,84	3.902,00	
			10.278,35	
Reservering kosten G.S. 1983	1980		2.500,00	
	1981		2.500,00	
	1982	1,35	2.500,00	
			7.500,00	
Kerkelijk Bureau Kosten G.S. 1980			7.461,10	
Af saldo voorziening per 1-1-1980		0,26	6.000,00	
			1.461,10	455.299,09
				125.104,61
Voordelig saldo 1980/1981		18,40	102.670,89	
			557.969,98	
Vermogen per 31 december 1982				125.104,61

Voor de jaren 1984, 1985, 1986 zijn de volgende begrotingen opgesteld:

BEGROTINGEN

X f 1.000,-

Lasten	1984	1985	1986
Personeelskosten	123	138	135
Huisvestingskosten	22	24	25

Algemene kosten	38	41	43
Afschrijvingen	6	9	12
	189	212	215
AF rente-opbrengst	17	19	21
	172	193	194
Netto expl. kosten	129	145	146
Door te berekenen aan deputaatschappen			
Blijft te dekken uit de Generale Kas	43	48	48
In centen per lid/dooplid per jaar op basis van 74.000	f 0.58	f 0.65	f 0.65

Totaal te dekken uit de Generale Kas f 139.000,- ofwel gemiddeld per jaar f 46.000,-.
Ledenstand der kerken ruim 74.000, hetgeen neerkomt op een gemiddelde bijdrage per lid per jaar van ruim f 0.62.

De stijging van de personeelskosten in 1985 wordt veroorzaakt door de gewenste inwerkperiode van de nieuwe administrateur door de huidige in oktober 1985 te pensioneren administrateur.

N.B.

Voorts wordt verwezen naar hoofdstuk IV van het rapport.

BIJLAGE 74 Art. 129

RAPPORT 6 VAN COMMISSIE VII INZAKE KERKELIJK ADMINISTRATIEF BUREAU

Uw commissie heeft met dankbaarheid geconstateerd dat de moeilijkheden, welke in belangrijke mate veroorzaakt werden door de ziekte van de administrateur, konden worden opgelost dank zij de inspanning van de medewerkers en de coulante houding van de opdrachtgevende deputaatschappen.

Onderzoek Centraal Bureau

Het komt uw commissie zeer nuttig voor dat deputaten het initiatief hebben genomen om te onderzoeken of de concentratie van afzonderlijke bureaufaciliteiten, welke verschillende deputaatschappen ter beschikking staan, belangrijke voordelen zal opleveren.

Uit de rapporten van de deputaatschappen is uw commissie ook gebleken dat dit initiatief door verscheidene deputaatschappen gunstig is ontvangen en dat blijkens het rapport van de ingestelde commissie de voorkeur wordt gegeven aan 'klein beginnen en geleidelijk uitbouwen'.

Uw commissie is van mening dat de geleidelijke omvorming van het Kerkelijk Bureau tot een Centraal Bureau de doelmatigheid zal bevorderen, doch dat dit voordeel niet in de eerste plaats behaald zal kunnen worden door de toename van de werkzaamheden, doch in de concentratie van de reeds bestaande afzonderlijke bureaufaciliteiten van de Theologische Hogeschool (Apeldoorn), Zending (Hilversum), ADMA (Veenendaal), Kerkelijk Administratief Bureau (Schiedam) en Evangelisatie (Nieuw-Balinge).

Uit de ontvangen informatie, de opmerkingen in het rapport van de commissie (bijlage I) en die van de deputaatschappen wil uw commissie de volgende richtlijnen naar voren brengen:

- de deelnemende deputaatschappen behouden hun eigen verantwoordelijkheid. Dit geldt ook nu reeds, ook al hebben zij de financiële administratie aan het Kerkelijk Bureau overgedragen;
- het beleid voorbereidende werk, waaronder bezinning, vorming en toerusting, zal de taak van de deputaatschappen moeten blijven, zodat de taak van het Centraal Bureau beperkt moet blijven tot het bieden van de nodige faciliteiten;
- de werkzaamheden die tot nu toe pro Deo gebourden zonder bureaufaciliteiten kunnen worden voortgezet.

Uit het deputatenrapport blijkt de volgende beleidslijn:

- De omvorming van het Kerkelijk Administratief Bureau tot een Centraal Bureau kan alleen worden gewaarborgd als de generale synode alle daarvoor in aanmerking komende deputaatschappen opdracht geeft metterdaad aan zo'n bureau deel te nemen.
- Dit principebesluit kan de basis zijn voor de samenstelling van een begroting, welke de financiële consequenties duidelijk aantoont.

Hoewel uw commissie van mening is dat de hierboven bedoelde concentratie van de bestaande

bureaufaciliteiten de doelmatigheid kan verbeteren en de kwetsbaarheid wegens ziekte zal beperken, valt het uw commissie moeilijk dit voorstel van deputaten te ondersteunen, omdat dit deputatenrapport (nog) geen inzicht geeft in:

- de omvang van de te verwachten werkzaamheden;
- de financiële consequenties, welke aan de voorgestelde concentratie verbonden zijn.

In verband hiermede stelt uw commissie voor:

- deputaten op te dragen een begroting samen te stellen waaruit de taak, de omvang van de werkzaamheden en de financiële consequenties, verbonden aan de uitbouw van het Kerkelijk Administratief Bureau tot een Centraal Bureau, blijken en deze bij de Generale Synode 1986 in te dienen;
- uit te spreken dat elk deputaatschap bij wijziging van de personele en/of zakelijke situatie samenwerking zal zoeken met deputaten Kerkelijk Administratief Bureau;
- uit te spreken dat elk deputaatschap desgevraagd zijn medewerking dient te verlenen aan de deputaten Kerkelijk Administratief Bureau, teneinde tot de onder I genoemde taakomschrijving en begroting te kunnen komen.

Kostenomslag Kerkelijk Bureau

Ingevolge de toezegging gedaan aan de Generale Synode 1980 (Acta 80 art. 125) hebben deputaten zich beziggehouden met de vraag of het doelmatiger zou zijn de kosten te bestrijden uit een door de generale synode vastgestelde minimumbijdrage in plaats van deze tegen een uurtarief aan de deputaatschappen in rekening te brengen.

Uit het deputatenrapport blijkt dat deputaten na bestudering niet tegen deze wijziging gekant zijn, doch er niet van overtuigd zijn dat de voordelen opwegen tegen de wellicht naar voren komende bezwaren. Op grond van deze overwegingen kan uw commissie zich ermee verenigen dat het systeem van doorberekening van de kostprijs tegen uurtarief gehandhaafd blijft.

Ook de mogelijkheid dat de omvorming van het Kerkelijk Administratief Bureau tot een Centraal Bureau in de komende jaren gerealiseerd zal kunnen worden heeft uw commissie doen besluiten niet tot wijziging van de methode van doorberekening te adviseren.

Financiën

Uit de exploitatierekeningen 1980 t/m 1982 (bijlage II) blijkt, dat over deze periode f 375.765,- voor werkzaamheden aan deputaatschappen e.d. in rekening werd gebracht. Over de jaren 1977 t/m 1979 werd f 250.450,- doorberekend. Deze toename van 50% is niet alleen het gevolg van de vermeerdering van de administratieve werkzaamheden, o.a. door het overnemen van de zending-administratie, doch door de noodzakelijke verhoging van het uurtarief. Hierdoor ontstond over de periode 1980 t/m 1982 een batig saldo van f 102.670,- mede door de bijdrage via de kas van de generale synode ad f 114.000,-. Het gunstige resultaat heeft ertoe geleid dat het vermogen, dat per 1 januari 1980 f 22.434,- bedroeg, per 31 december 1982 was toegenomen tot f 125.106,-.

Op laatstgenoemde datum is het vermogen nog beneden de door de generale synode vastgestelde norm.

Het is uw commissie opgevallen dat de lasten over 1980 tot en met 1982 f 456.000,- hebben bedragen, terwijl de lasten over 1984 tot en met 1986 worden begroot op f 616.000,-. Deze sterke stijging wordt mede veroorzaakt door de inwerkperiode van de nieuwe administrateur en door de plannen tot modernisering van de administratie.

Administratie buitenlandse zending

Uw commissie heeft aandacht geschonken aan het voorstel van commissie IV om deputaten buitenlandse zending te ontheffen van de verplichting de financiële zendingadministratie onder te brengen bij het Kerkelijk Administratief Bureau.

Dit voorstel van commissie IV is gebaseerd op hetgeen deputaten buitenlandse zending hebben opgemerkt in hun rapport 7.3.1 en 7.4.4.

Uw commissie heeft een onderhoud gehad met deputaten K.A.B. en daarna met deputaten buitenlandse zending. Uit deze gesprekken is uw commissie duidelijk geworden dat wederzijds oneffenheden zijn voorgekomen, welke bij het K.A.B. onder meer zijn veroorzaakt door de ziekte van de administrateur van het K.A.B. en bij de penningmeester van de buitenlandse zending door zijn drukke werkzaamheden, met name in het voorjaar.

Uw commissie heeft vervolgens de jaarrekeningen 1980, 1981 en 1982 van deputaten buitenlandse zending ingezien, waarbij haar is gebleken dat de penningmeester in het jaarverslag 1981 een voorbehoud maakt ten aanzien van de juistheid van de gegroepeerde cijfers, voorkomende op de exploitatierekening en de gegeven specificaties.

In de jaarrekeningen 1980 en 1982 komt een dergelijk voorbehoud niet voor.

Uw commissie heeft tevens ter inzage gevraagd de door het accountantskantoor Van der Veen en

Harreman aan deputaten financiële zaken gezonden brieven, beide gedateerd 19 augustus 1983, inzake controle van de jaarrekeningen 1981 en 1982 van deputaten buitenlandse zending. In deze brieven wordt geen voorbehoud gemaakt ten aanzien van de groepering van de cijfers; reden waarom deputaten financiële zaken de cijfers uit de jaarrekeningen 1980, 1981 en 1982 ongewijzigd opnamen in hun verslag.

Deputaten financiële zaken merken in hun rapport onder 'Controle' op dat hun algemene indruk is dat de administraties behoorlijk worden gevoerd.

De commissie is de mening toegedaan dat een penningmeester verantwoordelijk is voor de door hem uitgebrachte en ondertekende jaarrekeningen, ook al is de administratie door anderen, in casu het K.A.B., bijgehouden en verwerkt. Het voorgaande overwegende is uw commissie tot de overtuiging gekomen dat de door zendingsdeputaten aangevoerde klachten inzake de administratieve werkzaamheden van het K.A.B. niet van zodanig gewicht zijn dat ze de opheffing van de aan zendingsdeputaten opgelegde verplichting tot het onderbrengen van hun financiële administratie bij het K.A.B. rechtvaardigen.

Uw commissie stelt voor:

1. deputaten dank te zeggen voor hun arbeid, soms onder moeilijke omstandigheden verricht, en hun beleid goed te keuren;
2. opnieuw deputaten te benoemen;
3. deputaten op te dragen een begroting samen te stellen waaruit de taak, de omvang van de werkzaamheden en de financiële consequenties van een Centraal Bureau blijken en deze bij de Generale Synode 1986 in te dienen;
4. uit te spreken dat elk deputaatschap desgevraagd zijn medewerking dient te verlenen aan deputaten K.A.B. teneinde tot de onder 3 genoemde taakomschrijving en begroting te komen;
5. uit te spreken dat elk deputaatschap bij wijziging van de personele en/of zakelijke situatie samenwerking zal zoeken met deputaten K.A.B.;
6. het voorstel (no. 14) van commissie IV, inzake ontheffing aan deputaten buitenlandse zending van de verplichting tot het onderbrengen van hun financiële administratie bij het K.A.B., niet te aanvaarden;
7. de minimumbijdragen der kerken voor de jaren 1984, 1985 en 1986 vast te stellen tot bij de behandeling van de nadere begrotingsvoorstellen te bepalen bedragen.

J. D. Wisman, rapporteur.

BIJLAGE 75

Art. 133, 168, 170, 173

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR DE EVANGELISATIE

1. Samenstelling van het deputaatschap

1.1. benoemd door de generale synode:
door de generale synode werden benoemd de brs. P. de Korte, ds. H. van Mulligen en ds. J. Vogel met de secundi: drs. J. W. Maris en drs. W. Steenberg.

1.2. benoemd door de particuliere synoden:

door de particuliere synoden werden benoemd:

Voor het Noorden: ds. J. J. de Jonge en ds. R. van de Kamp

Voor het Oosten: ds. H. W. Eerland en ds. J. Jonkman

Voor het Westen: ds. J. H. Carlier en ds. J. van Dijken

Voor het Zuiden: ds. L. W. van der Meij en ds. H. Wubs

Door verandering van standplaats verliet ds. M. de Boer het deputaatschap.

In de hoedanigheid van 'landelijk functionaris voor het evangelisatiewerk' bleef ds. J. Kievit aan het deputaatschap verbonden.

1.3. moderamen:

het moderamen is als volgt samengesteld:

ds. H. van Mulligen, voorzitter; ds. R. van de Kamp, secretaris; P. de Korte, penningmeester.

2. Vergaderingen

Tijdens de verslagperiode 1980-1983 vergaderden deputaten zes keer per jaar; de verdeling van het deputaatschap in secties werden tijdens deze periode gehandhaafd, te weten:

sectie 1: bezinning en lectuur;

sectie 2: werkterreinen.

De secties vergaderden zo vaak dat nodig werd geoordeeld.

3. Sectie 1

3.1. De positie van de evangelist in de kerken.

De Generale Synode 1980 droeg het deputaatschap op zich te bezinnen op 'de positie van de evangelist in de kerken'. Deputaten bieden u hierbij het resultaat van hun bezinning aan. Dit betekende voor deputaten een hernieuwde bezinning, gezien hun inbreng dienaangaande ter Generale Synode 1977 (Acta 1977, 204-206).

A. Nieuwe Testament.

Op drie plaatsen in het Nieuwe Testament wordt 'de evangelist' genoemd, te weten:

Hand. 21 : 8 'En de volgende dag gingen wij vandaar en kwamen in Caesarea; en gekomen in het huis van Filippus, de evangelist, die behoorde tot de zeven, bleven wij bij hem.';

Efeze 4 : 11 'En Hij heeft zowel apostelen als profeten gegeven, zowel evangelisten als herders en leraars, om de heiligen toe te rusten tot dienstbetoon'; 2 Tim. 4 : 5 'Blijf jij echter nuchter onder alles, aanvaard het lijden, doe het werk van een evangelist, verricht uw dienst ten volle.';

In de oudste gemeente van Jeruzalem functioneerden aanvankelijk de apostelen als enige ambtsdragers. Toen echter de taak voor de apostelen te zwaar werd, werden naast hen 'de zeven mannen' aangesteld (Hand. 6 : 1 vv.). Zij mogen gelden als de eerste ambtsdragers, naast de apostelen. Het ambt van 'de zeven' was nog niet, een naar ons model, gedifferentieerd ambt; het had zowel pastorale als diaconale (6 : 1, 4) alsook missionaire aspecten (6 : 8).

Al spoedig trad in de oudste kerk een differentiatie op van de aspecten, die oorspronkelijk behoorden tot dat ene ambt, waartoe 'de zeven mannen' waren aangesteld:

a. het pastorale motief ontwikkelde zich tot het ambt van oudste, waarvan we lezen in Hand. 11 : 30, 15 : 2, 4, 6, 22, 23;

b. het diaconale aspect ontwikkelde zich tot het ambt van diaken, waarvan we het eerst lezen in Filp. 1 : 1;

c. het missionaire aspect ontwikkelde zich tot het ambt van 'evangelist'; voor het eerst komen we die aanduiding tegen in Efeze 4 : 11.

Er kan in het licht van Efeze 4 : 11 en 2 Tim. 4 : 5 geen twijfel over bestaan, dat in die zin, waarin het Nieuwe Testament spreekt over ambten, de 'evangelist' een ambt vervulde. De elementen, die kenmerkend zijn voor het ambt ter onderscheiding van het charisma zijn duidelijk aanwezig:

a. het element van permanentie: niemand kan evangelist zijn (Efeze 4 : 11);

b. het element van erkenning door de gemeente van wat Christus aan Zijn gemeente wil geven tot opbouw van Zijn lichaam (Efeze 4 : 11);

c. het element van de ambtsverlening door 'de oplegging der handen', vgl. 2 Tim. 4 : 5 met 1 Tim. 4 : 14.

Het Nieuwe Testament wijst aan, dat het ambt van 'evangelist' zowel een 'buitenkerkelijke' als een 'binnenkerkelijke' gerichtheid heeft

a. de 'buitenkerkelijke' gerichtheid komen we heel duidelijk tegen in de figuur van Filippus; het werk van de 'evangelist' bestaat dan in het brengen van het evangelie aan hen, die het nog niet kennen;

b. de 'binnenkerkelijke' gerichtheid komen we tegen bij Timotheüs (2 : 4,5). Bij Timotheüs was het werk, dat hij als evangelist verrichtte geïntegreerd in het geheel van zijn werk als voorganger van de gemeente. Het werk van de evangelist in deze binnenkerkelijke zin bestaat dan ook in de 'toerusting' van deze gemeente, opdat ze haar missionaire roeping in de wereld zal verstaan. (Efeze 4 : 11).

B. De figuur van de evangelist, zoals wij die in de kerken kennen is een andere. Het 'evangelistenambt' in de nieuwtestamentische context is dan ook niet zomaar te combineren met de figuur van de evangelist, zoals wij die kennen in de kerken. 'Hij is iemand met een aan hem of haar door de kerkeraad of commissie verstrekte opdracht'. Deputaten zien dan ook geen reden om de lijnen vanuit het Nieuwe Testament aangaande de evangelist zó door te trekken, dat zou moeten worden overgegaan tot de instelling van een derde ambt in de kerken naast ouderling en diaken.

C. Duidelijk is, dat naast de arbeid van het ambt, als een door de gemeente openlijk erkend charisma, in het Nieuwe Testament allerlei charismata door de Geest worden geschonken; daarvan wordt getuigd in Rom. 12 : 14 vv. en 1 Kor. 12-14.

Deze gaven worden door de Geest aan de gemeente geschonken tot 'opbouw' van de gemeente van Christus en dan te verstaan naar

- a. extensief-missionaire opbouw, en
 b. intensief-bevestigende opbouw (Ridderbos, Paulus, 483, 484), 'zodat de gemeente al haar taken kan verrichten en aan haar roeping kan voldoen zowel ten opzichte van God als ook ten opzichte van de wereld' (Floor, Doop met de Heilige Geest, 163).
 D. Zo mag de gemeente van Christus bij het vervullen van haar roeping tot het uitdragen van het evangelie in deze wereld gebruik maken van de arbeid van iemand, die met het oog op de evangelisatie door een speciale opleiding de gave van de Geest in zijn/haar leven daartoe heeft ontwikkeld en zich geheel heeft vrijgemaakt om met een bijzondere opdracht tot evangelisatiewerk bezig te zijn.
 E. Wordt vanuit de praktijk daartoe de behoefte gevoeld, dat de evangelist ambtsdrager zou moeten zijn, dan is er vanuit het Nieuwe Testament alle ruimte voor aanwezig, dat het charisma, dat de evangelist mag bezitten, ook openlijke erkenning ontvangt in de gemeente en dat de evangelist - bij eventueel enkelvoudige kandidaatstelling - wordt verkozen tot het ambt van ouderling.
 F. Artikel 3 K.O. wijst de mogelijkheden aan de evangelist meer ruimte te geven voor de uitoefening van zijn werk binnen en buiten de gemeente. Daartoe zal de kerkeraad de evangelist aan de classis presenteren met het verzoek de kerkeraad toestemming te verlenen de evangelist onder opzicht van de kerkeraad een stichtelijk woord te laten spreken en andere arbeid in de gemeente te doen verrichten.

3.2. Bezinning

Teneinde adequaat te kunnen reageren op vragen en voorstellen vanuit de kerken en van buiten met betrekking tot allerlei acties en projecten, hebben deputaten zich diepgaand beziggehouden voor zichzelf een duidelijke visie omtrent het wezen van de evangelisatie te ontwikkelen.

De volgende componenten hebben daarbij een plaats gekregen:

- a. Subject van evangelisatie en zending is God, die tot ons, mensen, komt met Zijn Woord, dat zowel Woord als daad betekent;
 b. dit handelen van God is in Christus door Zijn Geest een verlossend handelen, betrekking hebbend op het geheel van de geschapen werkelijkheid en derhalve ook op het totale menszijn. Dit wordt zichtbaar in de doorbraak van Gods Rijk in Jezus Christus, in Zijn verlossende woorden en verlossende daden, het gehele leven van de mens betreffend.
 c. Het evangelie van het Koninkrijk heeft dan ook betrekking op het gehele leven van de mens en heeft te maken met zowel herstellen van de relatie met de Here als ook met herstellen van de relatie van mens tot mens.
 d. In Zijn verlossend handelen maakt Christus gebruik van Zijn gemeente. 'Gelijk de Vader Mij gezonden heeft, zend Ik ook u' (Joh. 20 : 21).
 Christus, de Gezondene des Vaders, is ook zelf de Zendende. Door Zijn Geest wordt de gemeente gezonden in de wereld tot mensen, die God niet meer kennen of nooit gekend hebben.

'En dit evangelie van het Koninkrijk zal in de gehele wereld gepredikt worden tot een getuigenis voor alle volken' (Matth. 24 : 14). Zo roept de Here Zijn gemeente op 'medearbeiders Gods' te zijn. Deze roeping is dan ook een onontkoombaar gegeven van het kerk-zijn; voor de christelijke gemeente is het bedrijven van zending/evangelisatie geen voorwerp van discussie, het behoort tot het wezen van het gemeente-zijn.

Deze missionaire levenshouding is dan ook wezenlijk voor de gemeente, die Christus door Zijn Geest in deze wereld zendt.

Dit alles overwegend zijn deputaten gekomen tot de volgende definitie van evangelisatie: 'Evangelisatie is het gestalte geven aan de roeping van de christelijke gemeente om als medearbeiders Gods dienstbaar te zijn aan het heilbrengende komen van God in Jezus Christus door de Heilige Geest tot mensen, die van Hem vervreemd zijn, door middel van de vertolking van het evangelie van het Koninkrijk Gods in Woord en daad, opdat zowel individuele medemensen als ook samenlevingsverbanden vernieuwd worden overeenkomstig de normen van het Koninkrijk Gods'.

3.3. Project '82:

Mede naar aanleiding van vragen uit de kerken met betrekking tot de visie van deputaten op het Instituut voor Evangelisatie, zowel wat betreft de achtergronden als de werkmethoden van het Instituut alsmede ook het project, waarmee het Instituut 'het evangelisatorisch jaar' is ingegaan, te weten Project '82, hebben deputaten zich intensief met deze zaken beziggehouden, zowel door gesprekken met vertegenwoordigers van het Instituut als door meerdere besprekingen op deputatenniveau. Echter steeds weer bleek, dat het Instituut voor Evangelisatie, zijn activiteiten en zijn presentatie de meningen onder deputaten verdeeld hield. Bij verschillende deputaten leefden bezwaren zowel tegen de benadering van bepaalde bijbels-theologische zaken als tegen de methoden, die werden gepropageerd tot het uitdragen van de bijbelse boodschap.

Uiteindelijk bleek het onmogelijk vanuit het deputaatschap met betrekking tot het Instituut de kerkeraden, die daarom vroegen, een eenstemmig advies te geven.

Namens deputaten heeft de voorzitter in het aprilnummer '81 van 'GA' een, volgens deputaten, evenwichtige beoordeling gegeven van hetgeen pro en contra Project '82 was aan te voeren, waarbij bovendien door deputaten - zoals steeds werd gedaan in correspondentie aangaande het Instituut en zijn project - sterk werd benadrukt, dat de volle verantwoordelijkheid voor de samenwerking van de verschillende kerken met het Instituut, lag bij de kerkeraden, aangezien 'volgens de in onze kerken geldende regeling voor de evangelisatie de evangelisatiewerk principieel dient uit te gaan van de plaatselijke kerken'. Bij dit alles leeft bovendien bij deputaten de gedachte, dat een vooraf samengesteld, pasklaar model van toerusting, toepasbaar op alle omstandigheden, zoals Project '82, zich binnen ons kerkelijk leven moeilijk laat denken; deputaten verkiezen de benadering van de kerken via hun landelijk functionaris.

3.4. Conferenties

Deputaten organiseerden de volgende conferenties:

29 november 1980: conferentiedag onder het thema 'een evangeliserende gemeente';

dit thema werd toegelicht door ds. J. Kievit en vanuit de praktijk door br. N. Weeda.

7 maart 1981: conferentiedag tot toerusting tot het zomercampingwerk;

instructie tijdens deze conferentie, speciaal belegd voor teamleden en commissies, bij het zomercampingwerk betrokken, werd gegeven door br. J. O. Schouten.

22 mei 1982: conferentiedag, speciaal belegd voor 'evangelisatieambtsdragers';

spreker op deze conferentie was ds. Kievit, over het onderwerp: Principe en praktijk van evangelisatie.

5 juni 1982: toerustingconferentie met het oog op het evangelisatie-recreatiewerk op de campings; br. Schouten hield een inleidende lezing over: 'Hoe gaan wij met de Bijbel om?'

27 november 1982: conferentiedag, waarop is gesproken door de heer T. Storiebeker, directeur van het opvangcentrum voor alcohol- en drugsverslaafden 'de Hoop' te Dordrecht.

Met uitzondering van de conferentiedagen 22 mei en 5 juni 1982 werden de conferenties redelijk goed bezocht.

3.5. 'GA'

Gedurende de verslagperiode 1980-1983 onderging de samenstelling van de redactie van 'GA' de volgende wijziging:

de landelijk functionaris, ds. J. Kievit, trad op eigen verzoek af, 'om de verhouding van verantwoordelijkheden van enerzijds deputaten en anderzijds die van de redactie van 'GA' met betrekking tot de artikelen in 'GA' zo goed mogelijk te regelen'.

Ds. J. Vogel werd hoofdredacteur, terwijl ds. G. L. Boen en br. Jac. Lelsz redactielid bleven. Br. J. Schotanus te Apeldoorn verzorgt nog altijd op uiterst nauwlettende wijze de administratie van 'GA'.

De redactie van 'GA' besloot, in overleg met deputaten, zeer bewust voort te gaan met de voor het blad 'GA' gekozen formale nl. om naast praktische instructie met betrekking tot het evangelisatiewerk, ook duidelijk bezinnende artikelen te doen verschijnen, het wezen van evangelisatie en alles wat daarmee samenhangt betreffend.

De werkwijze van de redactie, met deze keuze samenhangend, om meer themanummers te doen verschijnen, kreeg voem in de verschijning van themanummers over methoden in het evangelisatiewerk, Islam, christen-zijn op de werkvloer, kinderevangelisatie, bekering, evangelisatie en muziek enz. Veel aandacht ontving het themanummer van febr. '80 aangaande de evangelisatie-ouderling. Daarom werd in het nummer van oktober '80 hetzelfde artikel opnieuw opgenomen. Het aprilnummer van 1981 werd gevuld door een voorlichtend artikel van de hand van de voorzitter van deputaten aangaande het Instituut voor Evangelisatie en het project van dit Instituut te weten Project '82. Daarnaast wordt getracht via 'GA' regelmatig informatie te verschaffen met betrekking tot zaken die zich in 'breder verband' voordoen, zoals b.v. de activiteiten van de Evangelische Alliantie, de zendingsbijeenkomsten op wereldniveau als die te Melbourne en Pattaya e.d.

Regelmatig worden de zaken met betrekking tot 'GA' besproken in de vergadering van de deputaten en wordt in voorkomende zaken met de redactie van gedachten gewisseld en waar nodig worden adviezen gegeven.

3.6. Licht en Waarheid/Echo

In de redactie worden deputaten vertegenwoordigd door br. J. O. Schouten en door de predikanten H. van Mulligen en B. van Smeden. De laatste fungeert als voorzitter van de redactie. Gemeld wordt dat de samenwerking met Echo uitstekend is.

4. Sectie 2: werkterreinen

4.1. Amsterdam

In de vorige verslaggeving moest ten aanzien van het werk te Amsterdam worden medegedeeld, dat 'de Amsterdamse kerken een moeilijke tijd hadden doorgemaakt, met name ook met betrekking tot de evangelisatiewerkzaamheden, waarbij ook de positie van br. H. H. van Well in het geding was, die in Amsterdam werkzaam is en begeleid wordt door de Centrale Evangelisatie Commissie'. Daarbij werd vermeld, dat deze moeilijkheden tegelijk in onlosmakelijk verband stonden met de randkerkelijkheid en de grote terugloop van het ledental binnen de Amsterdamse kerken, met alle financiële gevolgen daaraan verbonden. Toch besloot men het werk van de evangelist te continueren, het geheel ingekaderd in het z.g. gemeentelopbouwplan.

Helaas moet worden geconstateerd, dat dezelfde problematiek is gebleven, zich zelfs heeft verscherpt, enerzijds de Amsterdamse kerken zelf betreffend als mede haar steeds moeilijker wordende financiële positie, anderzijds duidelijk betrekking hebbend op de positie van de evangelist binnen de Amsterdamse kerken.

Reeds in 1980 kwamen er signalen binnen bij deputaten, dat de moeilijkheden rond de evangelist en zijn positie binnen de Amsterdamse kerken steeds duidelijker vormen begonnen aan te nemen. Inmiddels was de evangelist, br. Van Well, sinds november 1980 wegens ziekte niet meer in staat zijn werk te verrichten. Vanaf begin 1981 hebben deputaten zich dan ook beijverd in gesprekken met zowel de Amsterdamse kerken als met br. Van Well, als brugfunctie tussen beide partijen te fungeren. Echter in de vergadering van 19 juni 1981 moesten deputaten concluderen, dat 'in feite de zaak totaal vast was komen te zitten' en dat 'er geen vertrouwensrelatie meer was'. Zo werden deputaten in de vergadering van 6 november 1981 officieel geconfronteerd met het besluit van de Amsterdamse kerken 'haar evangelist br. Van Well, per 1 juni 1982 te moeten ontslaan', waarbij een 'uitdooptperiode' werd aangegeven tot 31-12-1982. Gezien de gehele situatie, moenden deputaten niets anders te kunnen doen dan uit te spreken, dat zij zich 'genoodzaakt zagen in te stemmen met dit ontslag'. Met dankbaarheid mochten deputaten constateren, dat br. Van Well per 1 juni 1982 een functie kon worden aangeboden binnen het deputaatschap ADMA. Inmiddels zijn de zaken met betrekking tot de werkzaamheden van br. Van Well te Amsterdam door deputaten afgewikkeld. Deputaten houden echter nog rekening met de mogelijkheid, dat het evangelisatiewerk in Amsterdam wordt gecontinueerd.

4.2. Rozenburg

Met het door de Generale Synode 1980 ingestelde deputaatschap kerk en bedrijfsleven zijn besprekingen gevoerd inzake de overgang van 'Rozenburg' naar dit deputaatschap. Overeenkomstig het besluit van de Generale Synode 1980 is door deputaten evangelisatie een bedrag van f 25.000,- overgemaakt aan het deputaatschap kerk en bedrijfsleven. In overleg met genoemd deputaatschap is overeengekomen, dat de lening van deputaten evangelisatie aan de kerk van Rozenburg ad f 50.000,- ten name van deputaten evangelisatie zal blijven staan. Met de kerkeraad van Rozenburg is inmiddels een regeling tot betaling van rente en aflossing van dit bedrag overeengekomen.

4.3. Antwerpen

Uit de verslagen van het werk in Antwerpen mag blijken, dat alles een goede voortgang mag hebben. Achter het vele werk, dat wordt verzet, wordt als drijvende kracht zichtbaar ds. K. Groeneveld, de evangelisatiepredikant van de kerk van Eindhoven, met als standplaats Antwerpen. Per zondag worden er twee samenkomsten gehouden, waarbij gesproken mag worden van verblijdende opkomsten. Daarnaast is er een scala van activiteiten te melden als bijbelstudies, catechese, waaronder ook belijdeniscateche, ouderencoactmiddag, kinderclubwerk, leatuurverspreiding, enz. en bij dit alles niet te vergeten de grote zomercampagne, waaraan door een groep vrijwilligers wordt deelgenomen.

De kerken en meelevenden houdt men op de hoogte door de 'Nieuwsbrief'. Met vreugde mag worden gesproken over de groei in het geestelijk leven, mede als vrucht op de prediking. In 1982 mocht in dankbaarheid herdacht worden het 10-jarig bestaan van het Evangelisch Centrum. In deze verslagperiode heeft evangelist br. K. Groeneveld zijn studie, onder leiding van de studiebegeleidingscommissie van de classis Utrecht, voltooid en is door hem op de najaarsclassis '82 te Utrecht praeparatoir examen afgelegd. Na daartoe te zijn beroepen door de kerk van Eindhoven, nam kand. Groeneveld het beroep aan tot evangelisatiepredikant van de kerk van Eindhoven, met als standplaats Antwerpen. Na, met goed gevolg, peremptoir te zijn getaxamineerd door de classis Utrecht, verbond kand. Groeneveld zich op 18 december 1982 aan de wijk Antwerpen van de Christelijke Gereformeerde Kerk van Eindhoven als predikant. De gehele regeling aangaande deze 'niet alledaagse situatie' werd door de kerkeraad van Eindhoven aan de deputaten ter advies voorgelegd.

Wat de financiële zijde van deze zaak betreft, kan gemeld worden, dat de verhouding van deputaten tot het werk in Antwerpen dezelfde is gebleven. Wel zal in de toekomst met een verhoogde bijdrage rekening moeten worden gehouden.

4.4. Schoorl, Groot

Het grootste gedeelte van het werk, dat door evangelist br. J. O. Schouten, wordt verricht, vindt plaats binnen het kader van de Interkerkelijke Commissie Evangelisatieproject Schoorl (IKES). Veel van de activiteiten richten zich daarbij op het evangelisatie-recreatiewerk op de campings gedurende de zomer vanuit de 'Witte tenten' in Schoorl en Groot. In het kader van dit evangelisatie-recreatiewerk worden campingdiensten gehouden, welkomdiensten, vindt koffiebarwerk plaats, avondsluitingen, kinderclubwerk, enz. In dit recreatiewerk wordt gewerkt met groepen jongere vrijwilligers. Vanuit de praktijk van het werk wordt steeds duidelijker, dat aan de 'geestelijke toerusting' van de jongeren tot het evangelisatiewerk nog meer tijd zal moeten worden besteed.

Evangelist br. Schouten werd genoodzaakt vanaf medio 1981 al zijn werk te laten liggen vanwege ziekte. Gelukkig was de lichamelijke situatie van br. Schouten zover verbeterd, dat hij in 1982, daarbij geassisteerd door mej. M. Vennik te Apeldoorn, het zomercampingwerk weer tot het einde toe kon begeleiden.

Ten aanzien van de teamwerving voor het evangelisatie-recreatiewerk berichtte br. Schouten deputaten, dat het al in 1982 onmogelijk was gebleven alle commissies, die zomerwerk op campings doen, genoeg teamleden te leveren. Voor de toekomst liggen hier duidelijk problemen. Wellicht zal er plaatselijk meer aan teamwerving gedaan moeten worden.

Daarnaast is br. Schouten de stimulerende factor achter het evangelisatiewerk in Broek op Langdijk en in Groot. Eveneens is br. Schouten, als classicaal deputaat voor de evangelisatie, bezig geweest met het organiseren van classicale evangelisatieavonden voor het vergaderseizoen 1980-1981 tot toerusting en instructie van broeders en zusters in het evangelisatiewerk. Helaas moest br. Schouten ook dit werk medio 1981 wegens ziekte laten liggen.

4.5. Twente

Met dankbaarheid kan gemeld worden, dat het mogelijk bleek, dat br. N. Weeda, die tot 31-12-1980 part-time in dienst was van de Contact Commissie Evangelisatie Twente, per 1 januari 1981 full-time in dienst kon worden genomen. Deputaten dragen financieel hiaraan bij met de Twentse kerken en de classis Apeldoorn.

De rapporten van de CCET geven een goede indruk van de geweldige hoeveelheid activiteiten, die onder leiding van de evangelist worden ontplooid. Daaronder zijn: vorming en toerusting van medewerkers, voorbereiding en uitwerking van het zomercampingwerk, zondagavondzangdiensten, welkomdiensten, vakantiebijbelschool, leatuurverspreiding, straatprediking, enz. De afgelopen verslagperiode heeft mede in het teken gestaan van de actie met Project '82, hetgeen betekende: voorbereidingsavonden, samenkomsten, telefoonactie, openluchtsamenkomsten, forumavonden, enz. Gemeld wordt overigens, dat door een groot gebrek aan kader de organisatie, de begeleiding, de nazorg en de stimulering van de overgebleven contacten vaak teveel bij één persoon komen te liggen, de evangelist. Overigens worden positieve geluiden gegeven over de actie als zodanig. Wel is de vraag overgebleven: wat nu verder, na Project '82? Hoewel tot voortzetting van contacten, die gelegd zijn, de belangstelling zeer gering is, probeert men die toch te bevorderen. Bovendien is men bezig de groep medewerkers van Project '82 weer te motiveren tot medewerking in een grote enquête-actie.

Inmiddels is br. Weeda bezig met enige theologische vorming.

In het kader van de bezinning van deputaten op 'de kerkelijke positie van de evangelist', deed ook br. Weeda deputaten zijn visie daarop toekomen.

5. Stichting tot verbreiding van het Evangelie onder Moslims in Nederland

Overeenkomstig het besluit van de Generale Synode 1980, participeren deputaten evangelisatie in de Stichting tot verbreiding van het Evangelie onder Moslims in Nederland.

Namens deputaten hebben zitting in het bestuur van de Stichting: zr. M. N. Buitenhuis-van Zwieten te Drachten en de brs. ds. J. Kievit en ds. H. Wubs.

Wat betreft de bestuurlijke organisatie van de Stichting is in 1981, in verband met de geweldige uitbreiding van werkzaamheden, besloten om te komen tot verdeling van bestuurstaak; uit het algemeen bestuur werd een dagelijks bestuur samengesteld, waarin ook zitting heeft ds. J. Kievit. De werkzaamheden binnen het bestuur zijn verdeeld over een aantal secties, die over hun werkzaamheden rapporteren aan het dagelijks bestuur.

Ten aanzien van de fulltime medewerkers in dienst van de Stichting kan worden gemeld, dat reeds in 1980, vanwege het feit, dat er veel noodzakelijk te verrichten werk moest blijven liggen, binnen de Stichting de vraag werd gesteld of het wellicht nodig zou zijn naast ds. J. Beukema een tweede medewerker voor de Stichting aan te trekken. In juni 1981 wendde het bestuur van de Stichting zich tot de participanten met een voornemen om naast de heer Beukema een tweede medewerker te benoemen. De participanten verklaarden zich in principe akkoord met dit voornemen en waren bereid de financiële consequenties op zich te nemen. Inmiddels is per 1 maart

1982 in dienst van de Stichting getreden de heer H. J. Takken, lid van de Christelijke Gereformeerde Kerk te Maarssen.

In de werkzaamheden van de medewerkers is de volgende verdeling gemaakt, nl. dat de heer Beukema zich zal richten op de turks sprekenden en de heer Takken op de arabisch sprekenden. De participanten in de Stichting hebben zich ten doel gesteld 'om binnen de kerken te wijzen op en te helpen bij de uitvoering van de opdracht om de groeiende islamitische gemeenschap in ons land te bereiken met het evangelie'. De Stichting gelooft, op grond van de Bijbel, dat de diepste nood van ieder mens, ook van de moslim, is dat hij van God vervreemd is en Hem niet als Vader kent. Daarom is het onvoldoende om in arbeid, vanuit de kerken verricht, te blijven steken in sociale hulpprogramma's. Binnen de context van intense zorg voor de leefomstandigheden van de moslimgastarbeiders, dient het getuigenis aangaande Jezus Christus, de Gekruisigde en Opgestane, plaats te vinden.

Wat betreft het werk van de Stichting in de richting van de kerken, moet worden geconstateerd, dat veel aandacht zal moeten worden besteed aan voorlichting, omdat van de kant van de kerken 'veel vooroordelen en angst tegenover de Islam moeten worden weggenomen'.

Het werk van de voorlichting ontvangt dan ook binnen de Stichting alle aandacht; het bestuur is bezig een aantal regionale voorlichters aan te trekken, waardoor aan de vraag naar voorlichting in de kerken, voor verenigingen en op scholen meer gestalte kan worden gegeven. In dit voorlichtingswerk gaat het om de missionaire bewustmaking van de gemeente, met een duidelijke toespitsing op de arbeid onder de Moslims, 'zodat de kerk Gods bedoeling met haar ook ten opzichte van de Moslims zal verstaan'. Ook door middel van voorlichtingsliteratuur probeert de Stichting in een behoefte tot informatie en voorlichting te voorzien. In 1982 werd daartoe de eerste van een aantal folders aan de kerkeraden toegezonden ten einde meer bekendheid aan het werk te geven.

Wat betreft het werk van de Stichting in de richting van de Moslims in Nederland is men actief bezig om te komen tot de oprichting van plaatselijke interkerkelijke werkgroepen, die in relatie met de plaatselijke kerken werken en die 'in de praktijk van hun werk oog hebben voor zowel geestelijke als sociale en maatschappelijke noden van de Moslims'. Op enkele plaatsen is reeds zulk een werkgroep gestart, soms binnen één kerk, soms interkerkelijk.

Hoewel de Stichting ervan overtuigd is, dat de werkwijze van deze werkgroepen van plaats tot plaats kan verschillen, is zij er zich van bewust, dat het persoonlijk werk centraal moet staan. Dat kan tot uitdrukking komen op velerlei wijze. In dit kader stelt de Stichting zich ook ten doel te bevorderen, dat er verantwoorde evangelisatielectuur voor turks en arabisch sprekenden op de markt komt.

Op verzoek van de Stichting hebben deputaten evangelisatie contact opgenomen met deputaten buitenlandse zending ten einde van hen te vernemen hoe zij staan tegenover een medeparticiperen in de Stichting met het uiteindelijke doel uw vergadering voor te stellen zowel zendings- als evangelisatie-deputaten te doen vertegenwoordigen in de Stichting. Financieel zou dit betekenen, dat de deputaatschappen elk 50% van de kosten voor hun rekening zouden nemen. Deputaten buitenlandse zending berichtten, dat zij deze zaak ter beoordeling wensen over te laten aan uw vergadering.

6. Landelijk functionaris voor het evangelisatiewerk

6.1. Contacten met deputaten

Binnen het deputaatschap evangelisatie is een overlegcommissie gevormd, bestaande uit de voorzitter van het deputaatschap ds. H. van Mulligen, de voorzitter van sectie 1: ds. H. W. Eerland en ds. J. Vogel.

Vóór elke deputatenvergadering worden binnen deze overlegcommissie met ds. Kievit alle zaken besproken, die betrekking hebben op zijn functioneren binnen de kerken; hiervan wordt verslag gedaan ter deputatenvergadering.

Jaarlijks brengt ds. Kievit aan deputaten schriftelijk verslag uit van zijn werkzaamheden en geeft hij in zijn verslagen deputaten impulsen tot diepgaande bezinning binnen het deputaatschap aangaande het wezen van de evangelisatie.

Een neerslag van de bezinning naar aanleiding van hetgeen door ds. Kievit als 'praatstof' wordt aangedragen, vindt u in dit rapport onder 3.2.

Als adviseur van deputaten is ds. Kievit steeds ter vergadering van deputaten aanwezig.

6.2. Contacten binnen de kerken

Overeenkomstig zijn opdracht wordt door de landelijk functionaris een aanzienlijk deel van zijn tijd besteed aan de voorbereiding tot het geven van voorlichting en instructie inzake de roeping tot evangelisatie aan kerkeraden, evangelisatiecommissies en op gemeentevergaderingen.

Op deze instructie- en voorlichtingsavonden wordt door ds. Kievit - in overleg met deputaten - ter discussie gesteld de visie op, de methodiek en de gespreksvoering in het evangelisatiewerk.

Deputaten achten deze methode - om, waar mogelijkheden tot toerusting door onze landelijk functionaris worden geboden - vooralsnog de beste methode en zijn van mening, dat op de ingeslagen weg moet worden voortgegaan.

In dit kader kan genoemd worden het gastcollege dat, op uitnodiging van prof. dr. W. H. Velema, in 1980 werd verzorgd voor de vijfdejaars studenten.

In 1981 werd door ds. Kievit een bijdrage geleverd in het kader van de vormingscursus, die elk seizoen binnen de kerken wordt gehouden.

In 1982 werd voor hoogleraren en studenten, binnen het kader van de studieweek, een lezing gehouden over 'evangelisatie, roeping, problemen, mogelijkheden, appel op persoonlijk leven of op structuren?'

6.3. 'GA'

Op eigen verzoek trad de landelijk functionaris in 1981 af als eindredacteur van het blad 'GA'. Zijn betrokkenheid tot het blad bestaat nu in het schrijven van artikelen, het klaarmaken en verzenden van de kopij en de verzorging van de lay-out, in samenwerking met de uitgever. Zie 3.6.

6.4. Contacten buiten de kerken

A. Stichting tot verbreiding van het Evangelie onder de Moslims in Nederland

De landelijke functionaris heeft behalve dat hij, namens deputaten, zitting heeft in het Stichtingsbestuur, ook zitting genomen in het dagelijks bestuur van de Stichting, dat de werkzaamheden van de verschillende secties coördineert.

In zijn verslagen aan het deputaatschap verschaft ds. Kievit regelmatig informatie aangaande de besluiten van het bestuur van de Stichting, alsmede met betrekking tot het beleid, dat men voert aangaande de werkzaamheden en de werkzaamheden, die door de medewerkers van de Stichting worden verricht. Zie 5.

B. Evangelische Alliantie

De landelijk functionaris vertegenwoordigt deputaten in de Evangelische Alliantie als 'waarnemer'. Van de activiteiten binnen het kader van de EA brengt ds. Kievit verslag uit op de vergaderingen van deputaten en adviseert hij deputaten inzake de opstelling van deputaten ten opzichte van activiteiten binnen de EA, zoals het door de EA uitgeroepen 'evangelisatorische jaar 1982' e.d.

Tevens nam ds. Kievit zitting in de zg. stuurgroep, die met het oog op het 'door de EA uitgeroepen 'evangelisatorisch jaar '82', binnen de EA werd gevormd teneinde de activiteiten van de verschillende groepen en bewegingen binnen de EA op elkaar af te stemmen, te stimuleren en te coördineren.

Inmiddels wordt het, door het EA-bestuur opgemaakte, beleidsplan 1983 uitgewerkt onder het thema 'vernieuwing van de gemeente'.

6.5. Studie

Door ds. Kievit wordt in zijn regelmatig verschijnende rapporten bericht, dat het overgrote deel van de beschikbare tijd wordt geïnvesteerd in het voorlichting en instructie geven binnen de kerken en dat derhalve de tijd die overblijft voor studie in feite te gering is.

Duidelijk is, dat de studie van ds. Kievit resultaten oplevert, die voor deputaten en voor de kerken een stimulans betekenen tot de bezinning op het wezen van de evangelisatie en de te volgen methodiek bij het evangelisatiewerk.

6.6. Documentatie/bibliotheek/mediatheek

Voortdurende aandacht besteedt ds. Kievit aan de documentatie van artikelen, het opbergen van verslagen en rapporten, enz. en de aanschaf van literatuur. Inmiddels is ook een instructiefilmpje over gespreksvoering gereed gekomen en reeds door meerdere kerken gebruikt.

6.7. Tenslotte

Per 1 september 1982 was de periode van vier jaar, welke was vastgelegd in de regeling van het deputaatschap met de landelijk functionaris, voorbij.

Met dankbaarheid mag gesproken worden over het vele werk, dat in de afgelopen periode ten gunste van de kerken mocht worden verricht. Deputaten besloten uit te spreken, dat zij voor de continuering en uitbouw van het evangelisatiewerk door de kerken van wezenlijk belang achten, dat ds. Kievit dienstbaar blijft voor het evangelisatiewerk binnen de kerken.

7. Centraal Bureau

Daartoe uitgenodigd door deputaten Kerkelijk Administratief Bureau, delen de deputaten evangelisatie uw vergadering mee, dat zij, wat hun werkzaamheden betreft, de noodzaak van een Centraal Bureau niet inzien.

8. Financien

zie bijlage. I; I,1; I,2 en I,3.

9. Voorstellen

- 9.1. de regeling van de kerkelijke positie van de 'evangelist', zoals bedoeld in 3.1 aan te bevelen in de kerken;
- 9.2. deputaten buitenlandse zending, naast deputaten evangelisatie, te doen participeren in de Stichting tot verbreiding van het Evangelie onder Moslims in Nederland;
- 9.3. de begroting te aanvaarden van het deputaatschap voor de evangelisatie met de daaruit voortvloeiende bijdrage voor de kerken van f 3,65 per lid en dooplid voor 1984; f 3,75 voor 1985; f 3,85 voor 1986;
- 9.4. opnieuw drie deputaten met hun secundi te benoemen.

R. van de Kamp, secretaris.

BIJLAGE I

FINANCIËN

Voor een overzicht van de financiën over de jaren 1980-1982 verwijzen wij u naar de bijlagen I,1 en I,2 van dit rapport. De door de generale synode bepaalde minimumbijdrage der kerken bedroeg voor deze jaren f 3,50, respectievelijk f 3,10 per hoofd.

Gezien de gestegen kosten, o.a. door onze participatie in de Stichting voor Evangelieverkondiging onder de Moslims, werd voor 1982 een supplettoire begroting ingediend, welke resulteerde in een verhoging van de bijdrage voor dat jaar tot f 3,55 per hoofd. De werkelijke opbrengsten bedroegen gemiddeld per hoofd, respectievelijk f 3,14, f 2,74 en f 3,08. Een ander is het gevolg van het feit dat een aantal kerken met totaal ± 10.000 leden de bijdrage niet afdraagt.

Per 1 januari 1981 werd een bedrag van f 25.000 uit het vermogen overgedragen aan het deputaatschap kerk en bedrijfsleven. In 1982 werd de exploitatierekening incidenteel gunstig beïnvloed door het tussentijds vertrek van br. H. H. van Well uit Amsterdam, waardoor een verdere verhoging van het eigen vermogen in de richting van de geadviseerde norm ten opzichte van de lasten mogelijk was.

Als bijlage I,3 treft u onze begroting voor de jaren 1984-1986 aan. Hierbij moet worden opgemerkt, dat rekening is gehouden met het feit, dat deputaten van mening zijn, dat 'Amsterdam' niet zonder meer verleden tijd mag zijn en dat er ruimte moet zijn om subsidies op kleinere schaal voor activiteiten, die ons worden voorgelegd, te verstrekken.

Verder is een reserve opgenomen met het doel het eigen vermogen verder te verstevigen.

De gevraagde minimumbijdrage der kerken bedraagt f 3,65, resp. f 3,75, resp. f 3,85 per hoofd.

Bijlage I,1.

BALANS PER 31 DECEMBER

Activa	1982	1981	1980
Vastgelegde middelen			
Kantoorinventaris	f 710,00	f 1.420,00	f 2.130,00
Filmprojector	1.838,50	2.014,00	—
	<u>2.548,50</u>	<u>3.434,00</u>	<u>2.130,00</u>
Vorderingen op lange termijn			
Leningen u/g	48.000,00	50.000,00	50.000,00
Middellange beleggingen			
Effecten	12.420,00	17.900,00	24.260,00
Dep. N.M.B. - 1 jaar vast	55.000,00	55.000,00	55.000,00
	<u>67.420,00</u>	<u>72.900,00</u>	<u>79.260,00</u>
Vorderingen op korte termijn			
Te ontvangen van de kerken	7.786,53	7.931,31	6.015,29
Kerkelijk Bureau Chr. Geref. Kerken	41.911,16	25.036,19	49.918,94
Transitorische posten	11.288,34	9.865,40	5.979,16
	<u>60.986,03</u>	<u>42.832,90</u>	<u>61.913,39</u>

Liquide middelen			
Postgiro	11.447,96	12.515,81	11.774,18
Nederlandse Middenstandsbank N.V.	37.810,60	11.573,76	14.222,04
3 mnd. deposito	25.000,00	30.000,00	35.000,00
	<u>74.258,56</u>	<u>54.089,57</u>	<u>60.996,22</u>
TOTAAL	<u>253.213,09</u>	<u>223.256,47</u>	<u>254.299,61</u>

Passiva			
Eigen vermogen	243.963,99	209.098,39	229.864,58
Schulden op lange termijn			
Leningen o/g	—	—	5000,00
Schulden op korte termijn			
Te betalen kosten	9.249,10	14.158,08	19.435,03
Totaal	<u>253.213,09</u>	<u>223.256,47</u>	<u>254.299,61</u>

Bijlage I,2

STAAT VAN BATEN EN LASTEN	1982	1981	1980
Baten			
Collecten	232.383,47	205.886,91	234.159,08
Giften	1.267,00	1.587,50	4.465,50
Bijdragen commissies	4.962,50	4.508,72	3.415,60
Zendingsdagen	24.493,12	18.992,31	21.992,75
Interest	13.154,80	16.275,28	15.219,67
	<u>276.260,89</u>	<u>247.250,72</u>	<u>279.252,60</u>
Lasten			
Personeelskosten	72.027,89	71.826,01	69.791,84
Subsidies	106.385,45	123.042,10	154.620,00
Stichting verbreiding van het evangelie onder Moslims	30.853,62	16.500,00	1.456,00
Exploitatie 'GA'	7.651,13	6.100,98	5.638,18
Exploitatie 'Licht en Waarheid'	5.738,33	6.021,19	4.896,99
Algemene kosten	11.522,54	10.394,81	12.738,26
Rente leningen	—	300,00	600,00
Inrichting Evangelisatiecentrum	—	—	11.785,93
Kosten Evangelisatiecentrum	7.736,41	8.471,82	6.899,48
	<u>241.915,37</u>	<u>242.656,91</u>	<u>268.426,68</u>
Batig saldo	34.345,52	4.593,81	10.825,92
Legaten	1.000,00	—	—
Voordelig resultaat	<u>35.345,52</u>	<u>4.593,81</u>	<u>10.825,92</u>

Bijlage I,3

BEGROTING VOOR DE JAREN 1984-1986

	1984	1985	1986
Subsidies			
Noord Holland	46.000,00	48.000,00	50.000,00
Twente	34.000,00	36.000,00	38.000,00

Antwerpen	19.000,00	21.000,00	23.000,00
Diversen	25.000,00	25.000,00	25.000,00
	<u>124.000,00</u>	<u>130.000,00</u>	<u>136.000,00</u>
St. Evang. onder Moslims	32.000,00	34.000,00	36.000,00
Evangelisatiecentrum			
Salariskosten etc. predikant	77.000,00	79.000,00	81.000,00
Bureaunkosten	7.000,00	7.000,00	7.000,00
Algemene kosten	12.000,00	12.000,00	12.000,00
Exploitatie 'GA'	6.000,00	6.000,00	6.000,00
Exploitatie 'L & W'	6.000,00	6.000,00	6.000,00
Reserve ')	20.000,00	20.000,00	20.000,00
	<u>284.000,00</u>	<u>294.000,00</u>	<u>304.000,00</u>
-/- Rente-ontvangsten	9.000,00	10.000,00	11.000,00
	<u>275.000,00</u>	<u>284.000,00</u>	<u>293.000,00</u>
Omslag per lid	3,65	3,75	3,85

BIJLAGE 76
Art. 133, 168, 170, 173

Rapport 3 van commissie IV betreffende evangelisatie

Deputaten

Deputaten hebben in deze periode veel werk verricht. Met dankbaarheid mag uw commissie dit vermelden. Met betrekking tot het evangelisatiewerk hebben deputaten activerend en ondersteunend mogen werken.

Uw commissie heeft er behoefte aan even stil te staan bij de ziekte van de voorzitter van deputaten, ds. H. van Mulligen. Wij hopen, dat de Here hem genezing mag schenken.

De positie van de evangelist in de kerken (3.1)

Deputaten hebben zich, in opdracht van de vorige generale synode, opnieuw bezonnen op de positie van de evangelist in de kerken. Het was voor deputaten geen eenvoudige taak, nadat zij reeds aan de Generale Synode 1977 het resultaat van een bezinning dienaangaande hadden aangeboden.

In de thans voor ons liggende uiteenzetting schrijven deputaten als conclusie onder B: 'Deputaten zien dan ook geen reden om de lijnen vanuit het Nieuwe Testament aangaande de evangelist zo door te trekken, dat zou moeten worden overgegaan tot de instelling van een derde ambt in de kerken naast coedering en diaken'. Uw commissie wil deze conclusie niet bestrijden, maar meent, dat ze niet zo duidelijk volgt uit de gedachtengang van het deputatenrapport. In feite bouwen deputaten met deze conclusie voort op de gedachtengang van het rapport 1977 van dezelfde deputaten. Zij wezen toen op de nauwe relatie van de 'evangelist' in het Nieuwe Testament met de 'apostel'. Het wegvallen van de apostelen betekende een wegvallen van het ambt van de evangelist.

Thans zijn deputaten met andere argumenten vanuit het Nieuwe Testament gekomen. Kunnen deze ook tot een andere conclusie leiden? Dit brengt ons als commissie tot de opmerking, dat in feite de studie van deputaten niet is afgerond. Dit is geen verwijt aan het adres van deputaten. De materie is niet eenvoudig. Het verdient aanbeveling, dat een door de generale synode te benoemen commissie, waartoe in elk geval de hoogleraar Nieuwe Testament zou moeten behoren, zich hier nader op bezint. Wat de opdracht zelf van de Generale Synode 1980 betreft, een concrete situatie ('Amsterdam', zie Acta 1980, rapport 2 van commissie V, blz. 187) leidde toen tot het advies van de toenmalige commissie van onderzoek en rapport over te gaan tot een onderzoek naar de ambtelijke positie van de evangelist. De generale synode gaf een opdracht, die iets ruimer zou kunnen worden opgevat: bezinning op de positie van de evangelist in de kerken. We willen erop wijzen, dat de sociale positie - de rechtspositie - van de evangelist reeds eerder aan de orde is geweest. De bezinning hierop heeft een

zekere afronding gekregen op de Generale Synode 1977. In voorkomende gevallen doen plaatselijke kerken er goed aan kennis te nemen van het besluit van de Generale Synode 1977 (Acta 1977, art. 90, sub 6, blz. 38).

Bezinning

Deputaten hebben zich bezonnen op het wezen van de evangelisatie. Zij kwamen tot een definitie. Wij waarderen deze bezinning. Deputaten zullen echter niet bedoelen, dat de daad dien gelijkwaardig is aan de woorddienst. Woord en daad zijn uiteraard in de evangelieverkondiging onlosmakelijk aan elkaar verbonden. Maar het is de prediking van het Woord, die onder Gods zegen vernieuwt en tot bekering leidt. Onze daden wijzen heen naar de prediking en hebben hun betekenis in het raam van de prediking.

Uw commissie meent, dat deputaten in het licht van het bovenstaande de definitie opnieuw zouden moeten formuleren. Men zou dan tegelijk tot een wat eenvoudiger formulering kunnen komen.

Project '82 (3.3)

Ook naar de mening van uw commissie heeft de voorzitter van deputaten in het april-nummer van 'GA' een evenwichtige beoordeling gegeven van hetgeen pro en contra Project '82 was aan te voeren. Wij menen, dat deputaten op deze wijze goede leiding aan de kerken gaven. Zij erkenden hierin de eigen verantwoordelijkheid van de kerkeraden.

'GA' (3.5)

'GA' is een uitgave van deputaten, maar de redactie heeft in zekere zin een eigen verantwoordelijkheid. Hierover is door uw commissie met deputaten gesproken. Uiteraard is de redactie steeds weer verantwoording schuldig aan deputaten.

Ds. J. Kievit, die in dienst van deputaten staat, wilde liever als hoofdredacteur aftreden. Het kon immers de indruk wekken, dat ieder artikel van zijn hand ook de visie van deputaten weergaf. Naar buiten is ds. Kievit nu eenmaal enigszins het 'gezicht' van deputaten. Hij meende, dat door zijn aftreden de verhoudingen duidelijker werden.

Stichting tot verbreiding van het evangelie onder Moslims in Nederland

Over de deelneming van zendingsdeputaten rapporteerden we reeds in rapport 2 inzake de buitenlandse zending.

Landelijk functionaris (6)

Uit ons contact met deputaten begrepen wij, dat de begeleiding via de overlegcommissie goed functioneert. Ds. Kievit dient zijn rapporten in bij de kerkeraad van Ermelo en bij deputaten. We hebben begrepen, dat niet alleen het deputaatschap maar ook de kerkeraad van Ermelo steeds serieus van de rapporten kennis neemt. In Ermelo wordt de relatie met ds. Kievit niet opgevat als een formaliteit. Voor ds. Kievit blijft weinig ruimte over voor studie. De commissie vraagt zich af of sommige werkzaamheden kunnen worden beperkt. Ds. Kievit had naast zijn waarnemerschap in de Evangelische Alliantie ook nog zitting in de stuurgroep met betrekking tot het 'evangelisatorisch jaar'. Wij hebben hier met deputaten over gesproken.

Voorstellen

Uw commissie stelt u voor:

1. deputaten te danken voor het werk, dat zij in deze periode hebben verricht en hun werkzaamheden goed te keuren;
2. de bestudering van de positie van de evangelist in de kerk op te dragen aan een commissie, waartoe ook de hoogleraar Nieuwe Testament behoort, en aan deze commissie te vragen op de volgende generale synode rapport uit te brengen;
3. opnieuw een minimumbijdrage vast te stellen voor de jaren '84, '85 en '86;
4. opnieuw een deputaat-penningsmeester te benoemen, twee andere deputaten en twee secundi.

A. W. Drechsler, rapporteur.

BIJLAGE 77
Art. 137

RAPPORT VAN DE QUAESTOR VAN DE GENERALE SYNODE

BALANS PER 31 DECEMBER 1982

Activa	
Postgiro	f 1.352,28
Rijkspostspaarbank renterekening	20.000,00
Alg. Bank Nederland-termijndeposito	69.125,21
Nog te ontvangen rente	269,87
	<u>f 90.747,36</u>
Passiva	
Nog te betalen kosten deputaatschappen	f 894,36
Nog te betalen accountantskosten	1.350,00
Vermogen	88.503,00
	<u>f 90.747,36</u>

De rekening van lasten en baten over de periode 1 januari 1980-31 december 1982 is als volgt:

1-1-1980 - 31-12-1982

Lasten	
Kosten Generale Synode 1980	f 46.227,81
Kosten Acta 1980	41.099,55
Bijdrage Kerkelijk Bureau	114.000,00
Deputaatschap eenheid geref. belijders	21.727,82
Deputaatschap geestelijke verzorging militairen	28.059,01
Div. deputaatschappen	28.254,13
Bijdrage Geref. Oecum. Synode	30.574,87
Accountantskosten	1.530,00
Administratiekosten	36,90
Voordelig saldo	31.532,29
	<u>f 343.042,38</u>
Baten	
Bijdragen particuliere synoden	324.831,90
Verkoop Acta 1977 en 1980	4.069,50
Rente	14.140,98
	<u>f 343.042,38</u>

Toelichting balans:

ACTIVA

Postgiro	f 1.352,28
Dit bedrag is het tegoed bij de Postgirodienst per 31 december 1982.	
Rijkspostspaarbank-renterekening	f 20.000,00
Dit bedrag is het tegoed bij de Rijkspostspaarbank per 31 december 1982.	
Dit tegoed is gevormd doordat nog bijdragen van de particuliere synoden werden ontvangen na 6 december 1982, zijnde de vervaldatum van het termijndeposito.	
Algemene Bank Nederland-termijndeposito	f 69.125,21
De geldmiddelen welke op korte termijn konden worden belegd werden in de afgelopen periode op termijn-deposito geplaatst met de mogelijkheid van de verlenging van de termijn per maand.	

Per 31 december 1982 was f 60.000,00 à deposito geplaatst tegen een rente-percentages van 5 1/8% tot 6 januari 1983. Aan dit bedrag was toegevoegd f 9.125,21, zijnde de bijgeboekte rente over de periode 6 november 1980 - 6 december 1982.

Nog te ontvangen rente	f 269,87
Per 31 december 1982 bedroeg de nog te ontvangen rente:	
op het termijndeposito 5 1/8% vanaf 6 december 1982	246,00
op de renterekening	23,87
	<u>269,87</u>

PASSIVA

Nog te betalen kosten deputaatschappen	f 894,36
Dit bedrag heeft betrekking op de na 31 december 1982 ingediende kostendeclaraties welke nog ten laste van 1982 konden worden gebracht.	
De betaling van dit bedrag heeft na 1 januari 1983 plaatsgevonden.	
Nog te betalen accountantskosten	f 1.350,00
De declaratie van de accountant over de jaren 1980 t/m 1982 is nog niet ontvangen.	
Voor de Kas Generale Synode werd het aandeel in deze controlekosten over deze periode geraamd op f 1.350,00.	

Vermogen	f 88.503,00
Het voordelig saldo van de rekening van lasten en baten over de periode 1 januari 1980 - 31 december 1982 ad f 31.532,29 is ten gunste van het vermogen gebracht. De stand wordt hierdoor als volgt:	
stand per 1 januari 1980	f 56.970,71
bij: voordelig saldo 1 januari 1980 - 31 december 1982	31.532,29
	<u>f 88.503,00</u>

Toelichting op rekening van lasten en baten

Kosten Generale Synode 1980	f 46.227,81	
De specificatie van dit bedrag is als volgt:		
	1977	1980
Installatie vergaderruimte	f 2.358,50	f 1.121,10
Reiskosten afgevaardigden	18.112,45	16.226,10
Verblijfskosten afgevaardigden	2.737,40	2.130,83
Hotellkosten afgevaardigden	9.264,00	11.263,00
Lunches en consumpties afgevaardigden	4.632,29	3.839,41
Agenda, rapporten, stencil- en typewerk	5.145,83	7.710,11
Kosten scribaat	3.777,81	2.130,94
Besluitenboekje Generale Synode	1.201,32	1.276,32
Diversen	901,40	530,00
	<u>f 48.131,00</u>	<u>f 46.227,81</u>

De daling van de rubriek 'Reiskosten afgevaardigden' is o.a. veroorzaakt door het feit dat de Generale Synode in 1980 in Amersfoort vergaderde en in 1977 in Hoogeveen, dat minder centraal gelegen is.

Kosten Acta 1980	f 41.099,55
Dit bedrag is als volgt samengesteld:	
Drukkosten 500 ex. Drukkerij Naarden	38.740,00
Verzendkosten Acta's door Kerkelijk Bureau	2.359,55
	<u>f 41.099,55</u>

De stijging van deze kosten ten aanzien van 1977 is ontstaan door het feit dat de Acta 1980 387 bladzijden telde en de Acta 1977 slechts 340 bladzijden. Verder hebben de algemene kostenstijgingen in de periode 1978 t/m 1981 ook deze kosten ongunstig beïnvloed.

Bijdrage Kerkelijk Bureau *f* 114.000,00

Deze bijdrage werd aan het Kerkelijk Bureau betaald. De Generale Synode 1980 besloot voor het kerkelijk werk aan deputaten Kerkelijk Administratief Bureau de volgende bedragen beschikbaar te stellen:

over 1980	<i>f</i> 36.000,00
" 1981	38.000,00
" 1982	40.000,00
	<u><i>f</i> 114.000,00</u>

Deputaten eenheid geref. belijders *f* 21.727,82

Dit bedrag omvat de gemaakte reis- en verblijfkosten voor het bijwonen van vergaderingen en conferenties, telefoon- en portiekosten, alsmede de reis- en verblijfkosten van afgevaardigden naar:
de Geref. Oecum. Synode 1980 te Nîmes
de synode 1980 van The Free Church of Scotland
de synode 1982 van Die Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika.

Deputaten geestelijke verzorging militairen *f* 28.059,01

In dit bedrag zijn o.m. begrepen de gemaakte reis- en verblijfkosten voor het bijwonen van de vergaderingen en voor het bezoeken van legerpredikanten en militairen in het buitenland, de telefoon- en portiekosten alsmede:

<i>f</i> 12.900,00 bijdrage aan de commissie Militairen Buitenland te Enschede
<i>f</i> 4.300,00 voor leatuurverspreiding onder de militairen.

Diverse deputaatschappen *f* 28.254,13

De specificatie van dit bedrag is als volgt:	1977-1979	1980-1982
Kerk en onderwijs	<i>f</i> 4.163,48	<i>f</i> 3.505,40
Kerk en samenleving	2.305,65	1.571,96
Kerklied	2.210,81	6.971,66
Geestelijke verzorging zeevarenden	2.319,30	350,30
Financiële zaken	2.100,95	2.288,98
Vertegenwoordiging der kerken	1.123,70	806,10
Hoge Overheid en C.I.O.	3.653,14	4.507,24
Raad van Contact N.B.G.	880,55	1.205,45
Officiële tekst belijdenisgeschriften	-/- 232,25	517,45
Kerk en recreatie	449,10	717,60
Commissie Evangelisatie België	-/-	4.240,70
Synodaal archief	93,55	1.013,46
Controle synodaal archief	-/-	478,23
Kerkorde	141,10	79,60
Berijmde Schriftgedeelten	508,45	-/-
Emigratie	40,85	-/-
Jaarboek	2,15	-/-
Radio-kerkdienstuitzendingen	4,10	-/-
Eredienst	4,10	-/-
	<u><i>f</i> 19.768,73</u>	<u><i>f</i> 28.254,13</u>

Met betrekking tot deze specificatie wordt het volgende nog toegelicht:

a. Kerk en Samenleving	<i>f</i> 1.571,96
Door dit deputaatschap werd het rapport Christelijke Verantwoordelijkheid in de Samenleving uitgegeven.	
Het exploitatie-resultaat is als volgt:	
drukkosten 3075 ex. in combinatie met Ambtelijk Contact	<i>f</i> 5.534,88
drukkosten 1000 ex. extra	2.898,08
verzendingkosten via Kerkelijk Bureau	2.742,85
	<u><i>f</i> 11.175,81</u>

opbrengst verkochte ex.	10.005,80
nadelig saldo	<i>f</i> 1.170,01
reiskosten deputaten 1/1 - 1/9-'80	401,95
	<u><i>f</i> 1.571,96</u>

De Generale Synode 1980 van mening zijnde dat deputaten aan de opdrachten hadden voldaan, besloot geen nieuwe deputaten te benoemen.

b. Kerklied	<i>f</i> 6.971,66
Door dit deputaatschap werd het rapport Eenstemmig uitgegeven.	
Het exploitatie-resultaat is als volgt:	
Drukkosten van 4000 exemplaren	<i>f</i> 7.286,50
Verzendkosten Kerkelijk Bureau	1.898,40
	<u><i>f</i> 9.184,90</u>
Opbrengst 29/6-'81 t/m 31/12-'82	11.184,00
	<u><i>f</i> 1.999,10</u>
Reiskosten, kosten vergaderingen van deputaten, alsmede secretariaatskosten, telefoon- en portiekosten	8.970,76
	<u><i>f</i> 6.971,66</u>

c. Hoge Overheid en C.I.O. *f* 4.407,24
In dit bedrag is *f* 3.251,64 begrepen, voor bijdrage C.I.O. over de jaren 1979 t/m 1981.

Bijdrage Gereformeerde Oecumenische Synode	<i>f</i> 30.574,87	
Dit bedrag is als volgt samengesteld:		
bijdrage 1980	\$ 3.434,06	6.573,23
" 1981	\$ 4.312,81	11.745,16
" 1982	\$ 4.656,96	12.256,48
	<u>\$ 12.403,83</u>	<u><i>f</i> 30.574,87</u>
Bijdragen 1977 t/m 1979	\$ 9.182,80	<i>f</i> 19.707,91

Hieruit blijkt dat de toename ten aanzien van de periode 1977 t/m 1979 enerzijds werd veroorzaakt door de stijging van de bijdragen met ruim \$ 3.220,00 en anderzijds door de belangrijke stijging van de dollar-koers.

Accountantskosten	<i>f</i> 1.530,00
Dit bedrag is als volgt samengesteld:	
controlekosten 1977 t/m 1979 restant	<i>f</i> 180,00
1980 t/m 1982 raming	1.350,00
	<u><i>f</i> 1.530,00</u>

Voordelig saldo *f* 31.532,29

Dit overschot is ontstaan doordat blijkens de rekening van lasten en baten over de periode 1 januari 1980 - 31 december 1982 de baten <i>f</i> 31.532,29 hoger waren dan de lasten te weten:	
baten	<i>f</i> 343.042,38
lasten	311.510,09
	<u><i>f</i> 31.532,29</u>

In de bijlage b, aan dit rapport toegevoegd, is o.m. een vergelijking gegeven van de rekening van lasten en baten met de door de Generale Synode 1980 goedgekeurde begroting 1980 t/m 1982. Hieruit blijkt dat dit voordelig saldo als volgt is ontstaan:

	begroting	werkelijkheid	voordelig verschil
BATEN			
Bijdragen particuliere synoden	f 321.900,00	f 324.830,00	f 2.930,00
Rente	3.000,00	14.140,00	11.140,00
LASTEN			
Dep. Geest. verz. militairen	37.300,00	28.060,00	9.240,00
Onvoorzien	7.100,00	—	7.100,00
			f 30.410,00

BATEN

Bijdragen particuliere synoden f 324.831,90

De specificatie van dit bedrag is als volgt:

	1980	1981	1982	Totaal
P.S.v.h.Noorden	f 32.333,55	f 32.333,55	f 33.261,55	f 97.928,65
P.S.v.h.Oosten	32.234,95	32.234,95	31.972,50	96.442,40
P.S.v.h.Westen	19.933,15	19.933,15	19.814,25	59.680,55
P.S.v.h.Zuiden	23.440,70	23.440,70	23.898,90	70.780,30
	f 107.942,35	f 107.942,35	f 108.947,20	f 324.831,90

Verkoop Acta f 4.069,50

Door het Kerkelijk Administratief Bureau werd de opbrengst van de Acta als volgt afgedragen:
opbrengst Acta 1971, 1974 en 1977 f 534,25
Acta 1980 3.535,25

f 4.069,50

Rente f 14.140,98

Dit bedrag, verkregen door de tijdelijke belegging van de geldmiddelen is als volgt samengesteld:
rente A.B.N. termijndeposito f 13.845,36
.. Postgirodienst 368,95
.. Rijkspostspaarbank Renterekening 23,87

f 14.238,18
af: betaalde rente 97,20

f 14.140,98

Ter vergelijking van de financiële resultaten over de jaren 1980 t/m 1982 met die over de periode 1977 t/m 1979 wordt als bijlage aan dit rapport toegevoegd:

- balans per 31 december 1982 met de vergelijkende cijfers per 31 december 1979;
- rekening van lasten en baten over de periode 1 januari 1980 - 31 december 1982 met de vergelijkende cijfers over de periode 1 januari 1977 - 31 december 1979 en de door de Generale Synode 1980 goedgekeurde begroting 1980 t/m 1982.

G. G. van Wijngaarden, quaestor.

Bijlage**KAS GENERALE SYNODE**

	Balans per:	
	31-12-1979	31-12-1982
ACTIVA		
Postgiro	f 2.842,20	f 1.352,28
Rijkspostspaarbank-renterekening	—	20.000,00
Alg. Bank Nederland termijndeposito	51.219,36	69.125,21
Nog te ontvangen rente	325,00	269,87
Nog te ontvangen bijdragen P.S.-en	3.434,65	—
Nog te ontvangen accountantskosten	1.250,00	—
	f 59.071,21	f 90.747,36
PASSIVA		
Nog te betalen kosten deputaatschappen	f 1.100,50	f 894,36
Nog te betalen accountantskosten	1.000,00	1.350,00
Vermogen	56.970,71	88.503,00
	f 59.071,21	f 90.747,36

REKENING VAN LASTEN EN BATEN

	1-1-77 31-12-79	1-1-80 31-12-82	Begroting 1980/1982
Lasten			
Kosten Generale Synode	f 48.131,00	f 46.227,81	f 54.000,00
Kosten Acta	30.754,30	41.099,55	33.800,00
Bijdrage Kerkelijk Bureau	88.800,00	114.000,00	114.000,00
Deputaatschap geestelijke verzorging militairen	21.709,22	28.059,01	37.300,00
Deputaatschap eenheid gereformeerde belijders	21.553,89	21.727,82	25.000,00
Diverse deputaatschappen	19.768,73	28.254,13	30.000,00
Bijdrage Geref. Oec. Synode	19.707,91	30.574,87	25.000,00
Accountantskosten	1.400,00	1.530,00	1.400,00
Administratiekosten	104,60	36,90	100,00
Onvoorzien	—	—	7.100,00
Voordelig saldo	11.639,39	31.532,29	—
	f 263.569,04	f 343.042,38	f 327.700,00
Baten			
Bijdragen particuliere synoden	f 254.023,50	f 324.831,90	f 321.900,00
Verkoop Acta	4.177,24	4.069,50	2.800,00
Rente	5.368,30	14.140,98	3.000,00
	f 263.569,04	f 343.042,38	f 327.700,00

BIJLAGE 78
Art. 137**Rapport 5 van commissie VII betreffende rapport van de quaestor**

Omdat bepaalde baten (met name de gekweekte rente) en bepaalde lasten hoger, respectievelijk lager bleken dan was begroot, en mede omdat de post 'onvoorzien' ad f 7.100,- niet aangesproken behoefde te worden, kon de verslagperiode afgesloten worden met een batig saldo van f 31.532,29. Hierdoor steeg het eigen vermogen tot f 88.503,-. Dit stemt tot voldoening.

Gehoord de toelichting van de quaestor zijn de beschikbare middelen voldoende om tijdig aan de verplichtingen te kunnen voldoen.

Voor het overige heeft uw commissie geen opmerkingen.

Voorstellen

De commissie stelt u voor:

1. het door de quaestor gevoerde beleid goed te keuren;
2. de quaestor met betrekking tot de verslagperiode te dechargeren onder dankzegging voor zijn gestadige inzet.

D. M. van der Leeden, rapporteur.

BIJLAGE 79
Art. 138BEGROTING QUAESTOR VAN DE GENERALE SYNODE
Rapport 9 van commissie VII

Uw commissie stelt voor de begroting van de quaestor (bijlage) tot het daarin vermelde te dekken bedrag ad f 328.425,- goed te keuren.

J. D. Wisman, rapporteur.

Bijlage

BEGROTING VAN DE QUAESTOR VAN DE SYNODE 1983 - 1985

	Lasten 1980/1982	Begroting 1983/1985
Kosten generale synode	f 41.099,55	f 46.000,00
Kosten Acta	4.069,50	3.000,00
Af Verkoop Acta		
	f 37.030,05	f 43.000,00
Bijdrage Kerk. Adm. Bureau	114.000,00	90.000,00
Dep. Geest. Verz. Militairen	28.059,01	37.000,00
Dep. Eenheid Geref. Belijders	21.727,82	31.500,00
Diverse Deputaatschappen	28.254,13	25.000,00
Bijdrage Geref. Oec. Synode	30.574,87	48.800,00
Accountantskosten	1.530,00	1.500,00
Administratiekosten	36,90	100,00
Onvoorzien	—	6.525,00
	307.440,59	337.425,00
Af Rente	14.140,98	9.000,00
	f 293.299,61	f 328.425,00
Bijdragen part. synoden	324.831,90	328.425,00
Voordelig Saldo	f 31.532,29	—

Ter toelichting op deze begroting diene het volgende:

De specificatie van de kosten van de generale synode is als volgt:

	Kosten G.S. 1980	Begroting G.S. 1983
Installatie vergaderruimte	f 1.121,10	f 2.100,00
Reiskosten afgevaardigden	16.226,10	18.000,00
Verblijfkosten afgevaardigden	2.130,83	2.500,00
Hotelkosten afgevaardigden	11.263,00	13.000,00
Lunches en consumpties afgevaardigden	3.839,41	4.500,00
Agenda, rapporten, stencil- en typewerk	7.710,11	8.500,00
Kosten scribaat	2.130,94	3.000,00

Besluitenboekje G.S.	1.276,32	1.500,00
Diversen	530,00	900,00
	f 46.227,81	f 54.000,00

Bijdrage Kerkelijk Bureau

f 90.000,-

De Generale Synode 1980 heeft de bijdrage over de verslagperiode 1980 t/m 1982 vastgesteld op f 114.000,-. Mede hierdoor is een batig saldo ontstaan van f 102.670,- hetgeen ertoe heeft geleid dat het eigen vermogen van f 22.434,- (per 1/1 '80) per 31 december 1982 is toegenomen tot f 125.106,-.

Deputaten K.A.B. vragen nu in hun rapport over de jaren 1984 t/m 1986 inzake de Generale Kas in totaal f 139.000,- of wel gemiddeld f 46.000,- per jaar.

Gelet op de gunstige financiële resultaten over de afgelopen verslagperiode en op grond van de overweging dat ook voor dit deputaatschap de vereiste matiging moet worden betracht wordt voorgesteld de bijdrage over de jaren 1983 t/m 1985 vast te stellen op f 90.000,-.

Deze reductie wordt aanvaardbaar geacht omdat:

1. in deze bijdrage de vergoeding voor het algemeen kerkelijk werk is begrepen;
2. voor de te verrichten werkzaamheden de doorberekening van de kostprijs tegen uurtarief plaatsvindt waardoor kostendekkend wordt gewerkt en een eventueel exploitatietekort wordt beperkt;
3. het verantwoord is de toename van het eigen vermogen te beperken.

Deputaten Geestelijke Verzorging Militairen

f 37.000,-

Over de periode 1980-1982 bedroegen de totale uitgaven f 28.059,01, terwijl begroot werd f 37.300,-.

Over de periode 1983-1985 wordt nu een bedrag begroot van f 44.400,-. Deze toename wordt o.a. veroorzaakt door de stijging van de bijdrage aan de Commissie Militaire Bijstand te Enschede van f 12.900,- tot f 17.600,- en toename van de reiskosten o.a. verbonden aan de begeleiding van krijgsmachtpredikanten ad f 6.900,-.

Gelet op de werkelijke kosten ad f 28.000,- over de verslagperiode 1980-1982 en de vereiste matiging wordt in deze begroting voorgesteld het 3-jaartotaal vast te stellen op f 37.000,-.

Deputaten Eenheid Gereformeerde Belijders

De specificatie van de kosten deputaten eenheid gereformeerde belijders is als volgt:

	Kosten 1980-1982	Begroting 1983-1985
Afvaardiging naar:		
G.O.S. Nimes (1980)	f 4.227,50	—
G.O.S. Chicago	—	6.000,00
Free Church of Scotland	979,00	800,00
Chr. Ref. Church U.S.A.	—	3.800,00
Free Ref. Church Canada	—	—
Eglises Réformées Evang. Indep. de France	—	1.500,00
Ref. Presbyt. Church of Ireland	—	1.000,00
Die Geref. Kerk in Zuid-Afrika	3.326,00	3.500,00
Kosten vergaderingen	11.230,50	12.000,00
Verzonden Jaarboeken	750,65	800,00
Commissie G.O.S.	685,17	—
Secretariaatskosten	529,00	1.100,00
Onvoorzien	—	1.000,00
	f 21.727,82	f 31.500,00

De specificatie van de kosten Diverse Deputaatschappen is als volgt:

	Kosten 1980-1982	Begroting 1983-1985
Kerk en onderwijs	f 3.505,40	f 4.000,00
Kerk en samenleving	1.571,96	—
Kerklied	6.971,66	6.000,00
Geest. verz. varenden	350,30	—

Financiële zaken	2.288,98	2.500,00
Vertegenw. der kerken	806,10	1.000,00
Hoge Overheid en C.I.O.	4.507,24	5.000,00
Raad van Contact N.B.G.	1.205,45	—,—
Off. tekst belijdenisgeschriften	517,45	2.500,00
Kerk en recreatie	717,60	—,—
Commissie Evang. België	4.240,70	2.000,00
Synodaal archief en controle synodaal archief	1.491,69	2.000,00
Kerkorde	79,60	—,—
	<u>f 28.254,13</u>	<u>f 25.000,00</u>

Bijdrage Gereformeerde Oecumenische Synode

Over 1983 werd een bijdrage betaald van \$ 5030 zijnde 4% van het totale budget ad \$ 125750. Ten opzichte van 1982 werd de bijdrage 1983 met 8% verhoogd. Over de jaren 1984 en 1985 zijn nog geen begrotingen bekend zodat in deze post wordt aangenomen dat er een jaarlijkse verhoging van 8% zal plaatsvinden.

De begroting wordt derhalve als volgt:

1983	\$ 5030
1984	\$ 5400
1985	\$ 5830

\$ 16260 à f 3,- f 48.800,-

Op grond van deze begroting zullen de bijdragen van de particuliere synoden gebaseerd op een ledental van 75.500 over de jaren 1983 t/m 1985 als volgt moeten worden vastgesteld:

Bijdrage P.S. 1983	f 1,45	per lid	f 109.475,-
" P.S. 1984	f 1,45	" "	f 109.475,-
" P.S. 1985	f 1,45	" "	f 109.475,-
			<u>f 328.425,-</u>

G. G. van Wijngaarden, quaestor.

BIJLAGE 80 Art. 141

UIT HET RAPPORT VAN DEPUTATEN VOOR FINANCIËLE ZAKEN

1. Samenstelling deputaatschap en vergaderingen

Door de Generale Synode Amersfoort 1980 werden als leden van het deputaatschap benoemd: J. Bijleveld, voorzitter; G. P. Groeneveld, secretaris; J. H. Braber; D. C. van de Kreeke; H. Steegstra; A. H. J. Schwartz, algemeen secundus.

Ter bestudering van de jaarstukken en de accountantsrapporten en vaststelling predikantstraktementen kwamen deputaten 7 maal in vergadering bijeen.

2. Contacten

Met de kashoudende deputaatschappen is er een regelmatig contact over de financiële aangelegenheden. In het algemeen namen wij het contact op na de bespreking van de jaarrekening en/of het accountantsverslag. In sommige gevallen kon het contact zich beperken tot het zenden van het rapport; in meerdere gevallen werden vragen gesteld of adviezen gegeven. Er is een regelmatig contact met het Kerkelijk Administratief Bureau. Met de classes en plaatselijke kerken is er weinig contact. Wij zenden elk jaar het advies betreffende de predikantstraktementen. Daarover worden in toenemende mate vragen gesteld of opmerkingen gemaakt, die vooral verband houden met de stijgende lasten op dit punt.

3. Controle

Ook in de afgelopen periode werden de controlewerkzaamheden verricht door het Accountantskantoor Van der Veen & Harreman te Rotterdam. Dit kantoor rapporteerde aan ons deputaatschap. Afschriften van de accountantsrapporten werden (zo nodig met adviezen en/of opmerkingen onterzijds) ter kennisneming aan de desbetreffende deputaatschappen gezonden. De controle betrof de jaren 1980, 1981 en 1982, en omvatte alle kassen.

Onze algemene indruk is dat de administraties behoorlijk worden gevoerd. Uittreksels uit de financiële besluiten-behelzende notulen waren niet altijd aanwezig. Bij sommige kassen ontstonden verschillen met de bij de Generale Synode 1980 ingediende en goedgekeurde begrotingen. Op het moment van het opstellen van dit verslag zijn nog niet alle kassen gecontroleerd, daar meerdere financiële verslagen pas in juli gereed gekomen zijn. Wij zullen u nog aanvullend informeren omtrent de accountantscontrole.

4. Beleggingen

Aan de belegging van gelden werd de nodige aandacht besteed. Met het gevoerde beleggingsbeleid kon akkoord worden gegaan. In het algemeen maken penningmeesters een goed gebruik van de beleggingsmogelijkheden op korte en langere termijn.

Een gevolg van de lagere rentestand in 1982 is, dat de deputaatschappen die een effectenbezit hebben, in 1982 koerswinsten konden constateren. Het totaalbedrag aan koerswinsten bedroeg in de afgelopen verslagperiode f 253.039,-.

5. Predikantstraktementen

Zoals gebruikelijk werden kerkeraden, classes en particuliere synoden geïnformeerd over de wijzigingen in de minimumtraktementen van de predikanten.

In de verslagperiode werd aanvankelijk uitgegaan van de loonindexcijfers (exclusief vakantietoelag) van het Centraal Bureau voor de Statistiek voor het overheidspersoneel. Naderhand zijn de algemene loonindexcijfers (overheid plus niet-overheid) exclusief vakantietoelag, als uitgangspunt gehanteerd, omdat het loonbeleid ten aanzien van het overheidspersoneel een afwijkend gedrag ging vertonen.

In ons rapport aan de Synode van 1980 wezen wij reeds op deze tendenzen en kondigden wij aan onze uitgangspunten, indien gewenst, te zullen herzien (zie aldaar 9.35-2). Dat neemt niet weg dat wij bij de vaststelling van de minimumtraktementen per 1 januari 1983 de korting, die de overheid aanbracht wegens verhoogde sociale lasten, op de salarissen van het overheidspersoneel eveneens hebben toegepast. Immers worden op de traktementen van de predikanten, evenals op de salarissen van het overheidspersoneel, geen inhoudingen gedaan voor premies sociale verzekeringen. In de afgelopen jaren werden kerkeraden en predikanten meermalen geconfronteerd met fiscale gevolgen inzake ondermeer de waarde van het vrij wonen, in de vorm van resp. premies volksverzekeringen en inkomstenbelasting. Wij stellen ons voor om nog in 1983 aan alle kerkeraden en predikanten een stuk te doen toekomen, waarin alle aspecten van deze materie belicht zullen worden. Daar de kerken in het algemeen de premies voor de volksverzekeringen van een predikant voor hun rekening nemen, betekent elke verhoging van deze premies een verzwaring van de traktementslasten. Ook in de jaren 1980 t/m 1982 vonden forse verhogingen plaats. Bij verdergaande lastenverzwaringen via deze premies is het te voorzien dat kerken in een zorgelijke financiële situatie zullen geraken. De eerste signalen dienaangaande hebben ons zowel mondeling als schriftelijk reeds bereikt.

Met kerkeraden en predikanten was er, zoals gebruikelijk, geregeld contact over vraagstukken betreffende honorering en/of afdrachten van de premies volksverzekeringen.

6. Diverse onderwerpen

a. Wij menen u te moeten adviseren bij het vaststellen van de omslagen matiging te betrachten, gezien de daling van de besteedbare inkomens. Te verwachten is dat dit in de opbrengst van collecten, bijdragen enz. tot uitdrukking zal komen, terwijl anderzijds op een kas als Onderlinge Bijstand en Kerkbouwaangelegenheden meer dan voorheen een beroep zal worden gedaan. Op langere termijn zullen de lasten van de Emeritikas eveneens toenemen in verband met het toenemende aantal predikanten.

b. Op initiatief van deputaten Kerkelijk Administratief Bureau hebben wij deelgenomen aan enkele besprekingen over de wenselijkheid en noodzakelijkheid van een Centraal Bureau voor de Christelijke Gereformeerde Kerken. Wij staan positief tegenover de vorming van een bescheiden Centraal Bureau op een goed bereikbare centrale plaats.

c. In 1981 werd op verzoek van deputaten Hoge Overheid door de voorzitter van ons deputaatschap deelgenomen aan besprekingen over de afkoop van de financiële verplichtingen die het Rijk tegenover de kerken heeft.

7. Collecten voor kerkelijke kassen

Evenals in de vorige periode moesten wij constateren dat een aantal kerken voor een deel der kassen niet- of slechts ten dele aan de vastgestelde afdrachtverplichtingen voldoet. Wij merken hierbij op dat de tekortkomingen ten aanzien van de kassen kerk en bedrijfsleven en varenden voor een aantal gemeenten een incidenteel karakter dragen. Deze kassen zijn resp. gestart en opnieuw activiteiten gaan ontplooiën. Het niet collecteren voor een aantal kassen neemt in omvang toe. Deze situatie is zeer ongewenst in verband met de begrotingen.

Voor enkele kassen werd meer afgedragen dan de omslag. Wanneer wij die kassen buiten beschouwing laten, ontvingen de andere kassen in de verslagperiode f 272.524,- minder dan op grond van het ledental en de omslagen verwacht mocht worden.

8. Archief

De archiefstukken van vóór 1980 worden ingevolge het bepaalde in de Acta overgedragen aan het Archief van de Synode.

9. Accountantskosten

Momenteel zijn nog geen volledige gegevens aanwezig. Wij zullen aanvullend rapporteren over de kosten van de afgelopen en de toekomstige periode.

J. Bijleveld, voorzitter,
G. P. Groeneveld, secretaris.

BIJLAGE 81 Art. 141

Rapport 7 van commissie VII betreffende financiële zaken

Uw commissie nam met veel belangstelling kennis van het rapport van deputaten en merkt naar aanleiding daarvan het volgende op:

a. Het stemt tot dankbaarheid dat de administraties, over de jaren 1980 tot en met 1982 en veelal uitgevoerd door het Kerkelijk Administratief Bureau, op een behoorlijke en verantwoorde wijze zijn gevoerd; ook het beheer van de bezittingen geschiedde op verantwoorde wijze.

De door het Kerkelijk Bureau samengestelde jaarrekeningen over de jaren 1980 tot en met 1982 en gecontroleerd door het accountantskantoor Van der Veen en Harreman te Rotterdam, geven deputaten geen aanleiding tot het maken van opmerkingen. Hetzelfde geldt ten aanzien van de jaarrekeningen 1980 tot en met 1982 van deputaten ADMA, welke zijn samengesteld door de penningmeester van dit deputaatschap.

b. In de bovenvermelde verslagperiode werd een koerswinst op effecten berekend van f 253.039,-, tegenover een koersverlies van f 169.731,- in de periode 1977 tot en met 1979. Deze koerswinst is voornamelijk ontstaan door een daling van de rentestand, met name in het jaar 1982. Uw commissie wijst er met nadruk op dat het hier voornamelijk niet-gerealiseerde boekwinsten betreft. Bij stijging van de rentestand in de loop der jaren 1983 tot en met 1986 kan de koerswinst weer geheel of gedeeltelijk verloren gaan.

c. Deputaten delen in hun verslag mee dat zij aan de verhoging van de premieheffing volksverzekeringen bijzondere aandacht schenken en dat kerkeraden en predikanten nader zullen worden geïnformeerd over de verschillende aspecten, welke aan deze heffingen zijn verbonden.

In dit verband wijst uw commissie er op dat de premieheffing volksverzekering ten dele werkgevers- en ten dele werknemerspremie is. Het komt uw commissie redelijk voor dat verhogingen van de werknemerspremie voor rekening van de predikanten komen.

d. Uw commissie is net eens met de zienswijze van deputaten dat bij het vaststellen van de minimumbijdragen een grote mate van matiging moet worden betracht.

Kashoudende deputaatschappen, welke in financieel opzicht een ondersteunende taak hebben ten aanzien van de plaatselijke gemeenten, dienen bij de vaststelling van de minimumbijdragen prioriteit te genieten.

e. Deputaten moeten tot hun teleurstelling constateren dat in toenemende mate een aantal kerken nalatig is in het afdragen van de door de synode vastgestelde minimumbijdragen en dat een bedrag van f 272.524,- te weinig is afgedragen. Op vorige synoden is aan deze onjuiste gedragslijn van de nalatige kerken uitvoerig aandacht geschonken.

Het stemt uw commissie tot droefheid te moeten vaststellen dat de brieven van de Generale Synoden 1974 en 1977 noch de vermaningen door de classes aan dit euvel een halt hebben kunnen

toeroepen. Uw commissie is van mening dat het gewenst is dat ook kerkvisitatoren de kerken op hun verantwoordelijkheid in dezen wijzen.

f. Met voldoening heeft uw commissie van deputaten vernomen dat ook in deze verslagperiode de accountantskosten beneden de begroting zijn gebleven. Begroot werd f 53.100,-. De werkelijke kosten bedroegen f 51.920,-; derhalve een voordelig verschil van f 1.180,-.

Het steeds beter functioneren van het Kerkelijk Administratief Bureau heeft ongetwijfeld een gunstige invloed gehad op de declaratie van de accountant.

Met de door deputaten voorgestelde begroting van de accountantskosten over de jaren 1983 tot en met 1985 tot een bedrag van f 56.640,- kan uw commissie zich verenigen.

Uw commissie stelt u voor:

1. deputaten dank te zeggen voor de vervulling van hun niet geringe taak en hun beleid goed te keuren;
2. opnieuw deputaten te benoemen;
3. aan alle beheerders van kerkelijke kassen decharge te verlenen voor het over de periode 1980 tot en met 1982 gevoerde financiële beleid en beheer, onder dankzegging voor de verrichte arbeid;
4. deputaten op te dragen bij de voortduur aandacht te schenken aan de ontwikkeling van de premieheffing volksverzekeringen en bij het jaarlijks verstrekken van de richtlijnen voor predikantstraktementen melding te maken van het zg. werkgevers- en werknemersdeel in de premieheffing;
5. a. de kerkeraden er nogmaals op te wijzen dat de in goed overleg gezamenlijk aanvaarde taken door alle kerken gezamenlijk dienen te worden gefinancierd;
b. er bij de classes op aan te dringen dat zij kerkvisitatoren wijzen op hun taak bij kerkvisitatione aandacht te schenken aan de tijdige en volledige afdracht van de minimumbijdragen;
6. voor de jaren 1983 tot en met 1985 een bedrag van f 56.640,- aan accountantskosten ter beschikking te stellen.

J. D. Wisman, rapporteur.

BIJLAGE 82 Art. 142

Rapport 8 van commissie VII inzake begrotingen van kashoudende deputaatschappen

Hierna volgt overzicht A van de minimumbijdragen per (doop)lid, zoals die voor 1983 zijn vastgesteld en zoals die voor de jaren 1984, 1985 en 1986 op basis van de ingediende begrotingen door de kashoudende deputaatschappen worden gevraagd:

OVERZICHT A	1983	1984	1985	1986
9.04 Emeritikas	12.50	13.50	14.50	15.50
9.05 Theologische Hogeschool	7.20	7.20	7.35	7.50
9.06 Evangelieverkondiging onder Israël	1.60	1.60	1.60	1.60
9.07 Buitenlandse zending	3.95 ¹⁾	6.40 ¹⁾	8.25 ¹⁾	8.75 ¹⁾
9.08 Evangelisatie	3.30	3.65	3.75	3.85
9.09 Steun kerken polders	1.00	1.20	1.20	1.50
9.10 Onderlinge bijstand	1.40	1.80	1.90	2.00
9.11 Kerkbouwaangelegenheden	1.50	2.90	2.90	2.90
9.13 Geestelijke verzorging varenden	1.10	1.15	1.20	1.25
9.15 Contact met de kerkjeugd	1.15	1.25	1.25	1.15
9.18 Geestelijke verzorging gehandicapten	1.00	1.20	1.20	1.20
9.19 ADMA	2.70	2.95	3.00	3.10
9.20 Kerk en bedrijfsleven	1.40	1.40	1.40	1.40
9.21 Hulpverlening binnen- en buitenland	1.70	2.10	2.10	2.10
	<u>41.50</u>	<u>48.30</u>	<u>51.60</u>	<u>53.80</u>
¹⁾ Uit overige ontvangsten	12.50	12.50	12.50	12.50

Deputaten Buitenlandse Zending hebben in de begroting over de periode 1984 t/m 1986 geen verdeling gegeven van het bedrag nodig per lid over minimumbijdrage en overige ontvangsten. In dit overzicht is voorlopig f 12,50 voor 'overige ontvangsten' voor de jaren 1984 t/m 1986 aangehouden, zijnde hetzelfde bedrag hetwelk voor 1983 was vastgesteld.

Uit de totalen blijkt dat de gevraagde minimumbijdragen ten opzichte van 1983 als volgt stijgen:

1983	1984	1985	1986	stijging t.o.v. 1983	stijging in %
41.50	48.30			6.80	16.4%
41.50		51.60		10.10	24.3%
41.50			53.80	12.30	29.6%

Uw commissie is van mening dat deze stijging van de lasten niet verantwoord is en heeft derhalve getracht deze te matigen. In dit verband verwijst uw commissie naar het rapport van deputaten financiële zaken, waarin ten aanzien van verder gaande lastenverzwaringen o.m. het volgende wordt gerapporteerd:

1e Wij adviseren u bij het vaststellen van de omslagen matiging te betrachten gezien de daling van de besteedbare inkomens. Te verwachten is dat dit in de opbrengst van collecten e.d. tot uitdrukking zal komen.

2e In de jaren 1980 t/m 1982 vonden vooral bij de premies voor de volksverzekeringen forse verhogingen plaats. Bij verder gaande lastenverzwaringen is het te voorzien dat kerken in een zorgelijke financiële situatie zullen geraken. De eerste signalen hebben ons reeds bereikt.

Bij het realiseren van deze beslist noodzakelijke matiging enerzijds is het niet altijd mogelijk dat anderzijds aan de wensen tot versterking van het eigen vermogen resp. tot handhaving daarvan zal kunnen worden voldaan. Immers, indien de werkelijke lasten en baten over de jaren 1984 t/m 1986 in overeenstemming zullen zijn met de door de deputaatschappen ingediende begrotingen, dan zullen zich ook exploitatiekortingen kunnen voordoen indien tot verlaging van de gevraagde minimumbijdragen wordt besloten, waardoor een vermindering van het eigen vermogen zal ontstaan.

Uw commissie komt, na kennisneming van de thans door de kashoudende deputaatschappen ingediende financiële overzichten en begrotingen, tot het volgende overzicht B van minimumbijdragen per (doop)lid uitgaande van:

- a) een zielental van 75.500;
b) de veronderstelling van afdracht door alle kerken.

OVERZICHT B - Per 1 januari 1983 bedroeg het zielental 75.817.

	1984	1985	1986
9.04 Emeritikas	f 12.50	f 12.75	f 13.00
9.05 Theologische Hogeschool	7.20	7.25	7.30
9.06 Evangelieverkondiging onder Israël	1.30	1.40	1.50
9.07 Buitenlandse Zending	4.50 ¹⁾	5.00 ¹⁾	5.50 ¹⁾
9.08 Evangelisatie	3.40	3.50	3.60
9.09 Steun kerken polders	1.10	1.15	1.20
9.10 Onderlinge bijstand	1.70	1.80	1.90
9.11 Kerkbouwaangelegenheden	2.50	2.60	2.70
9.13 Geestelijke verzorging varenden	1.10	1.10	1.10
9.15 Contact met kerkjeugd	1.15	1.15	1.15
9.18 Geestelijke verzorging gehandicapten	1.15	1.15	1.15
9.19 ADMA	2.80	2.85	2.95
9.20 Kerk en bedrijfsleven	1.25	1.25	1.25
9.21 Hulpverlening binnen- en buitenland	1.80	1.85	1.90
	<u>f 43.45</u>	<u>f 44.80</u>	<u>f 46.20</u>
¹⁾ Uit de overige ontvangsten	f 14.40	15.75	15.75

Toelichting op overzicht B

9.04 Emeritikas

Deputaten vragen voor de komende drie jaren f 3.283.600,-. Zij ramen dit op basis van 21,5% van het minimumtrajectment van de dienstdoende predikanten beneden de leeftijd van 65 jaar, bij 10 dienstjaren. Deputaten deelden inmiddels nog mede dat in 1984 wellicht reeds een uitkering uit de stichting S.I.B.A. kan worden ontvangen.

Uw commissie stelt daarom voor het gevraagde 3-jaarstotaal te verminderen tot f 2.888.000,-. Dit kan leiden tot lagere batige saldi dan uit het oogpunt van reservevorming wel gewenst is. De noodzakelijke matiging, welke bij de vaststelling van de minimumbijdragen moet worden betracht, is de oorzaak van die lagere saldi.

9.05 Theologische Hogeschool

Deputaten vragen voor de komende drie jaren f 1.767.000,-. Uw commissie adviseert u dit gevraagde 3-jaarstotaal te reduceren tot f 1.642.125,-. Rekening werd gehouden met het feit dat het niet zeker is dat de overheid in de toekomst 48% van alle werkelijke exploitatie-uitgaven als subsidie zal vergoeden. Gelet op het feit dat het totaal van de batige saldi over de periode 1980 t/m 1982 f 546.000,- heeft bedragen, wordt het eigen vermogen ad f 1.377.000,- per 31-12-1982 voldoende geacht om eventuele tekorten, welke het gevolg zouden kunnen zijn van deze toegepaste matiging, te kunnen dekken.

9.06 Evangelieverkondiging onder Israël

Deputaten vragen voor de jaren 1984 t/m 1986 totaal f 360.000,-. Per 1 januari 1983 bedroeg het eigen vermogen f 284.000,-, terwijl deputaten over 1983 een vermogenstoename verwachten van f 70.000,-, zodat het eigen vermogen per 1 januari 1984 dan f 354.000,- zal bedragen. Inzake een Israël-werker is nog niets beslist. Deputaten verwachten de voorbereiding en opleiding van hem in 1984 en de uitzending einde 1984, zodat de kosten verbonden aan de 'arbeid in Israël' eerst in 1985 zullen voorkomen.

Op grond van het vorenstaande adviseert uw commissie het 3-jaarstotaal 1984 t/m 1986 vast te stellen op f 317.100,-. Het vermogen van deze kas voldoet aan de norm, zodat een vermindering van het eigen vermogen tengevolge van deze matiging door uw commissie toelaatbaar wordt geacht.

9.07 Buitenlandse Zending

Aan het rapport van deputaten en het rapport van deputaten financiële zaken over 1980 t/m 1982 kunnen de volgende gegevens worden ontleend:

minimumbijdragen:		
streefbedrag x aantal leden:	f 847.500,00	
meer ontvangen :	338.578,00	
		f 1.186.078,00
overige ontvangsten :		2.235.613,00
		<u> </u>
		totaal ontvangen f 3.421.691,00

Hieruit blijkt, dat 25% van de totale ontvangsten door middel van de verplichte minimumbijdragen werd ontvangen. Deputaten vragen voor de komende drie jaren f 4.565.000,-. Er van uitgaande dat het ontvangstopatroon ook voor de komende jaren gehandhaafd blijft, zal 25% van de verplichte minimumbijdragen ontvangen moeten worden.

Uw commissie stelt voor 25% van f 4.565.000,- via de minimumbijdragen te verkrijgen en het 3-jaarstotaal derhalve vast te stellen op f 1.140.000,-.

9.08 Evangelisatie

Over de periode 1980 t/m 1982 bedroegen de batige saldi f 51.629,-, zodat dit bedrag aan het eigen vermogen kon worden toegevoegd en dit per 31-12-1982 daardoor f 244.828,- bedroeg. Omdat dit nog niet aan de gestelde norm voldoet, hebben deputaten in de begroting 1984 t/m 1986 f 60.000,- onder de rubriek 'reserve' opgenomen, met het doel het eigen vermogen verder te verstevigen. Mede door dit feit vragen deputaten voor de jaren 1984 t/m 1986 in totaal f 852.000,-. Door de noodzakelijke matiging kan voor de komende drie jaren niet aan een vermogensvorming worden gedacht, zodat uw commissie adviseert voor de jaren 1984 t/m 1986 in totaal f 852.000,- minus f 60.000,- = f 792.000,- goed te keuren.

9.09 Steun kerken polders

Deputaten vragen voor de volgende drie jaren in totaal f 296.000,-. Hierin is begrepen f 45.000,- voor toevoeging aan de reserve kerkbouw per 31 december 1982, groot f 127.890,-. Naar de mening van uw commissie kan op een deel van deze toevoeging matiging worden betracht, gelet op het feit dat het nieuwe kerkgebouw te Almere in 1984 in gebruik zal worden genomen.

Verder is in dit bedrag f 50.000,- verwerkt voor kosten Zeewolde en slechts f 12.750,- voor een periode van 3 jaren aan rentebaten over een eigen vermogen van f 123.000,- (per 31 december 1982). In verband hiermede adviseert uw commissie het 3-jaarstotaal vast te stellen op f 260.000,-.

9.10 Onderlinge bijstand

Het vermogen van deze kas was per 31 december 1982 f 117.640,-. In hun rapport wijzen deputaten er op dat de schuld aan toegezegde bijstand ad f 140.970,- in werkelijkheid f 70.000,- lager zal zijn, zodat het eigen vermogen in werkelijkheid f 117.640,- plus f 70.000,- = f 187.640,- bedroeg.

Aangezien de jaarlijkse uitkeringen gemiddeld f 100.000,- hebben bedragen werd aan de gestelde norm voldaan. Op grond van het feit dat deputaten over de komende jaren een stijging van de uitkeringen verwachten, vragen deputaten voor de jaren 1984 t/m 1986 f 427.500,-. Deze toename

is niet alleen het gevolg van de economische recessie, maar ook van de stijging van het aantal predikanten in onze kerken.

Aangezien het eigen vermogen van deze kas nog voldoet aan de norm, adviseert uw commissie in totaal f 407.700,- goed te keuren. Een vermindering van het eigen vermogen tengevolge van deze matiging wordt door uw commissie toelaatbaar geacht.

9.11 Kerkbouwaangelegenheden

Deputaten vragen voor de komende drie jaren f 658.000,-, gesplitst als volgt:

a) voor de t/m 1983 reeds toegezegde uitkeringen:	f 550.000,-
b) voor de geraamde toezeggingen ad f 400.000,-	
per jaar:	108.000,-
totaal:	f 658.000,-

Het eigen vermogen is in de periode 1980 t/m 1982 toegenomen met f 31.392,- door de batige saldi en bedroeg per 31 december 1982 f 824.125,-. Uw commissie adviseert voor de jaren 1984 t/m 1986 f 589.000,- vast te stellen. Het tekort ad f 69.000,-, dat tengevolge van deze matiging zal kunnen ontstaan, zal noodgedwongen op het eigen vermogen in mindering moeten worden gebracht.

9.13 Geestelijke verzorging varenden

Deputaten vragen voor de komende drie jaren f 266.400,-. Het eigen vermogen bedroeg per 31 december 1982 f 131.307,- en voldoet ruimschoots aan de norm van 1½ maal de vaste jaarlijkse verplichtingen. Uw commissie adviseert voor de jaren 1984 t/m 1986 f 249.000,- toe te staan. Het verschil ad f 17.400,- kan zo nodig uit het vermogen worden gefinancierd.

9.15 Contact met kerkjeugd

Deputaten vragen voor de jaren 1984 t/m 1986 f 275.000,-. Aangezien het vermogen in de jaren 1980 t/m 1982 met f 37.887,- is toegenomen en per 31 december 1982 f 62.374,- bedraagt, adviseert uw commissie voor de jaren 1984 t/m 1986 f 260.000,- toe te staan. Het tekort ad f 15.000,-, dat tengevolge van deze matiging zal kunnen ontstaan, zal noodgedwongen op het eigen vermogen in mindering moeten worden gebracht.

9.18 Geestelijke verzorging gehandicapten

Deputaten vragen voor de jaren 1984 t/m 1986 f 275.000,-. Het eigen vermogen bedroeg per 31 december 1982 f 140.212,- en voldoet aan de gestelde norm (1½ maal de vaste verplichtingen). Uw commissie adviseert voor de jaren 1984 t/m 1986 f 260.000,- toe te staan. Het verschil ad f 15.000,- kan uit het vermogen worden gefinancierd.

9.19 ADMA

Deputaten vragen voor de jaren 1984 t/m 1986 f 685.000,-. Hierin is een bedrag van f 30.000,- begrepen voor de aanvulling van het eigen vermogen. Door de noodzakelijke matiging kan voor de komende 3 jaren niet aan vermogensvorming worden gedacht, zodat uw commissie adviseert voor de jaren 1984 t/m 1986 in totaal f 650.000,- vast te stellen.

9.20 Kerk en bedrijfsleven

Deputaten vragen voor de jaren 1984 t/m 1986 f 315.000,-. In dit bedrag is verwerkt een bedrag van f 33.000,- voor reservering en dus versterking van het eigen vermogen. Door de noodzakelijke matiging kan voor de komende drie jaren niet aan vermogensvorming worden gedacht, zodat uw commissie adviseert voor de jaren 1984 t/m 1986 in totaal f 282.000,- voor deze kas vast te stellen.

9.21 Hulpverlening binnen- en buitenland

Deputaten vragen voor de jaren 1984 t/m 1986 f 468.100,-. Over de jaren 1980 t/m 1982 waren de ontvangsten inclusief de giften ruim f 700.000,- hoger dan de minimumbijdragen, terwijl het eigen vermogen per 31 december 1982 f 208.800,- bedroeg. In de verslagperiode hebben de ontvangsten de verwachtingen weer aanzienlijk overtroffen. Uw commissie stelt u voor het gevraagde bedrag tot f 420.000,- te verminderen. Het verschil ad f 48.100,- kan zo nodig uit het vermogen worden gefinancierd.

Voorstellen

Uw commissie stelt voor:

- de begrotingen van de kashoudende deputaatschappen voor de jaren 1984, 1985 en 1986 vast te stellen op basis van overzicht B, derhalve rekening houdend met vorenvermelde wijzigingsvoorstellen;
- de kashoudende deputaatschappen te machtigen tot het doen van uitgaven binnen het raam van de aldus vastgestelde begrotingen;
- de kerkeraden resp. de diaconieën met nadruk erop te wijzen dat hun medeverantwoordelijkheid

voor de uitvoering van de op ordelijke kerkelijke manier gezamenlijk aanvaarde taken niet ophoudt tengevolge van het achterhouden van hun financieringsaandeel als gevolg van kritiek op een aantal van die taken;

- de deputaten van het Kerkelijk Bureau op te dragen de thans door uw vergadering vast te stellen minimumbijdragen als zodanig in het collectie-rooster op te nemen;
- de deputaten van het Kerkelijk Bureau op te dragen vóór iedere voorjaarsclassis de roepende kerk een gespecificeerde opgave te verstrekken van de kerken en/of diaconieën die niet in voldoende mate de aard van de onder c. bedoelde medeverantwoordelijkheid beseffen.

J. D. Wisman, rapporteur.

BIJLAGE 83

Art. 143

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN NAAR ART. 11 K.O. (KAS ONDERLINGE BIJSTAND)

SAMENSTELLING VAN HET DEPUTAATSCHAP

Voor de generale synode hebben zitting:

D. Koole	voorzitter	secundus	J. C. de Jong
A. de Geus	2e voorzitter	"	J. Zuidema
N. Haazebroek	penningmeester	"	T. van Dieren

Stads de laatste vergaderingen van de particuliere synoden hebben in het deputaatschap zitting:

R. Hogewind	secundus	N. van de Veen	P.S. van het Noorden
J. D. Wisman	"	A. J. Velema	idem
ds. H. van Mulligen	"	ds. J. van Amstel	P.S. van het Oosten
W. van Zwol	"	J. G. van de Poel	idem
H. E. van der Meiden	"	C. Driënhuizen	P.S. van het Westen
G. G. van Wijngaarden	"	J. Zaalberg	idem
ds. M. van der Sluys	"	A. Baars	P.S. van het Zuiden
W. C. van der Stel	"	J. C. van Beveren	idem

Ook in deze periode vervulde br. G. G. van Wijngaarden de functie van secretaris.

WERKZAAMHEDEN

Algemeen.

Voor de uitoefening van hun taak hebben deputaten ook in deze periode onderstaande beleidsregels gevolgd:

- Steunverlening wordt gegeven voor werkelijke exploitatiekosten en wordt niet gebaseerd op geraamde tekorten.
- De bijstandvragende kerken worden erop gewezen dat de primaire verplichtingen voorrang moeten hebben boven de vorming van een reservefonds met uitzondering van een redelijke reservering voor groot onderhoud.
- Indien liquiditeitsmoeilijkheden ontstaan, worden in de loop van het jaar voorschotten verstrekt, welke achteraf worden verrekend met de definitief toegekende steunbedragen.
- Bij de beoordeling der aanvragen wordt o.m. rekening gehouden met de richtlijnen van deputaten financiële zaken voor de predikantstraktementen en met de eventuele neveninkomsten uit arbeid van de predikant.
- Bij de beoordeling van de aanvragen van kerken die ook steun ontvangen uit het Fonds Steun Kerkbouw vindt goed overleg plaats met deputaten voor kerkbouwaangelegenheden om tot een redelijke verdeling van de steun over de beide deputaatschappen te komen.

Administratie

De verwerking van de financiële gegevens geschiedt deels door de penningmeester en deels door het Kerkelijk Administratief Bureau.

Het samenstellen van de jaarrekeningen geschiedde overeenkomstig de opdracht van de generale synode eveneens door het Kerkelijk Administratief Bureau. Deputaten Kerkelijk Administratief Bureau hebben op 20 januari 1983 toegezonden het rapport betreffende het onderzoek naar de mogelijkheden tot het inrichten van een Centraal Bureau.

Met belangstelling hebben deputaten van de inhoud dit rapport kennisgenomen. Deputaten kunnen zich met de daarin genoemde conclusies verenigen.

Steunverlening

Deputaten hebben steun verleend en/of toegezegd aan onderstaande kerken van de		uitgekeerd	toegezegd
P.S. van het Noorden:	Genemuiden	-	1982
	De Krim	1979	1980 - 1982
	Ulrum	-	1980 -
	Veenwouden	1979	-
	Wildervank/Veendam	-	1980 1981 1982
P.S. van het Oosten :	Winschoten	1979	- 1982
	Arnhem	-	1980 1981 1982
	Hengelo	-	- 1982
	's-Hertogenbosch	1979	- 1981 1982
	Leerdam	1979	1980 - 1982
P.S. van het Westen :	Nijkerk	-	- 1982
	's-Gravenhage-Centrum	-	- 1982
	Hillegom	-	1980 1981 1982
P.S. van het Zuiden :	Zoetermeer	-	- 1982
	Haamstede	1979	-
	Sliedrecht (E.H.)	-	- 1982
	Spijkensisse	1979	- 1981 -
	Vlissingen	1979	- -

In bovenstaand overzicht zijn ook de kerken genoemd aan wie in 1982 een steunbijdrage werd toegezegd op grond van de geraamde tekorten blijkens de ingediende begrotingen 1982.

FINANCIËN

De grootte en de samenstelling van het eigen vermogen blijkt uit onderstaande balans per 31 december 1982. Ter vergelijking is ook de balans per 1 januari 1980 hierbij vermeld:

ACTIVA	BALANS PER	
	1-1-1980	31-12-1982
Effecten	f 189.100,00	f 156.000,00
Voorschotten bijstand	7.000,00	27.900,00
Te vorderen bijdragen kerken	716,00	2.315,00
Te vorderen interest	1.240,00	745,00
Te vorderen van Kerkelijk Bureau	9.654,00	14.020,00
Ned. Middenstandsbank-termijndeposito	26.969,00	-
Amrobank - spaarrekening	33.868,00	-
" - termijndeposito	25.000,00	30.000,00
" - rekening-courant	7.929,00	30.135,00
	<u>f 301.476,00</u>	<u>f 261.115,00</u>

PASSIVA

Eigen vermogen	f 189.291,00	f 117.640,00
Aan bijstand toegezegd (maximaal)	110.825,00	140.970,00
Te betalen kosten	1.360,00	2.505,00
	<u>f 301.476,00</u>	<u>f 261.115,00</u>

De financiële resultaten over de periode 1 januari 1980 - 31 december 1982 zijn als volgt:

BATEN

Bijdragen kerken	f 235.095,00
Interest	56.682,00
Giften	175,00
	<u>f 291.952,00</u>

LASTEN

Bijstand kerken	f 164.935,00
Bijstand kerken ingevolge draagkrachtstelsel	159.825,00
Pensioenuitkering	29.634,00
Kosten Kerkelijk Bureau	13.365,00
Kosten accountant	3.374,00

Kosten secretariaat, vergaderingen etc.	4.950,00
Bankkosten en bewaarloon effecten	1.420,00
	<u>f 377.503,00</u>

Nadelig saldo f 85.551,00

De mutaties in het eigen vermogen waren over de periode 1 januari 1980 - 31 december 1982 als volgt:

Eigen vermogen per 1 januari 1980 f 189.291,00

af: nadelig saldo exploitatierekening 1980 t/m 1982 85.551,00

f 103.740,00

bij: waardevermeerdering effecten 13.900,00

Eigen vermogen per 31 december 1982 f 117.640,00

Deze waardevermeerdering ad f 13.900,- is het gevolg van de koersstijging van de obligaties boven pari (100%). De obligaties werden per 31 december 1982 à pari gewaardeerd. Op de rekening van baten en lasten de volgende toelichting:

BATEN

Bijdragen kerken f 235.095,-

Door de generale synode werden de minimumbijdragen als volgt vastgesteld:

1980 f 0,75 per lid/dooplid

1981 f 1,20 " " "

1982 f 1,30 " " "

1983 f 1,40 " " "

De ontvangen bijdragen ad f 235.095,- geven per particuliere synode het volgende beeld:

	Gemiddelde opbrengst per lid/dooplid			
	1980	1981	1982	1980 1981 1982
P.S. van het Noorden	f 16.911,00	f 28.488,00	f 29.034,00	f 0,75 f 1,24 f 1,24
Oosten	16.377,00	24.424,00	27.857,00	0,74 1,10 1,26
Westen	8.960,00	14.249,00	15.147,00	0,65 1,04 1,12
Zuiden	12.345,00	19.853,00	21.450,00	0,76 1,20 1,30
	<u>f 54.593,00</u>	<u>f 87.014,00</u>	<u>f 93.488,00</u>	<u>f 0,73 f 1,15 f 1,24</u>

Minimumbijdrage f 0,75 f 1,20 f 1,30

De gemiddelde opbrengst werd berekend op basis van het aantal leden der kerken vermeld in het Jaarboek.

Op grond van dit aantal leden zou over de jaren 1980 t/m 1982 in totaal f 243.975,- ontvangen moeten zijn. In werkelijkheid werd f 235.095,- ontvangen, hetgeen betekent dat van de verschuldigde minimumbijdragen 96,3% is binnengekomen.

De kerken die geheel of gedeeltelijk nalatig waren hun minimumbijdragen te voldoen werden jaarlijks in december door de penningmeester aangeschreven.

Het zenden van een tweede appél kon achterwege blijven aangezien verdere actie ingevolge besluit van de generale synode door de classis werd ondernomen.

LASTEN

Bijstand kerken f 164.935,-

Dit bedrag is als volgt samengesteld:

Per 1 januari 1980 steun toegezegd over 1979 f 110.825,00

In 1980 bijstand betaald over 1979 42.990,00

f 67.835,00

Toegezegde steun, doch niet gehonoreerd

Bijstand over 1980 f 55.440,00

" " 1981 36.360,00

Toegezegde bijstand over 1982 (per 31-12-82)	140.970,00			
	f 232.770,00			
	f 164.935,00			

	Deze bedragen werden betaald en/of toegezegd aan onderstaande kerken van de:			
	1979 definitief	1980 definitief	1981 definitief	1982 definitief
P.S. van het Noorden				
Genemuiden	f ---	f ---	f ---	f 14.500,00
De Krim	5.000,00	5.000,00	---	5.000,00
Ulrum	---	1.240,00	---	---
Veenwouden	8.000,00	---	---	---
Wildervank/Veendam	---	12.500,00	13.700,00	12.600,00
Winschoten	8.500,00	---	---	15.000,00
P.S. van het Oosten				
Arnhem	---	9.100,00	3.350,00	10.650,00
Hengelo	---	---	---	10.700,00
's-Hertogenbosch	4.000,00	---	4.560,00	4.120,00
Leerdam	4.120,00	13.600,00	---	15.000,00
Nijkerk	---	---	---	12.800,00
P.S. van het Westen				
's-Gravenhage-Centrum	---	---	---	12.500,00
Hillegom	---	14.000,00	12.200,00	10.350,00
Zoetermeer	---	---	---	5.750,00
P.S. van het Zuiden				
Haamstede	3.850,00	---	---	---
Sliedrecht (E.H.)	---	---	---	12.000,00
Spijkensisse	8.920,00	---	2.550,00	---
Vlissingen	600,00	---	---	---
	f 42.990,00	f 55.440,00	f 36.360,00	f 140.970,00

Uit dit overzicht blijkt aan welke kerken in 1982 bijstand werd toegezegd. Bij het samenstellen van dit rapport kon nog niet worden vastgesteld of aan deze kerken over 1982 ook steun zal moeten worden uitgekeerd en zo ja, tot welk bedrag, aangezien dit afhankelijk is van het werkelijke exploitatietekort van de bijstandvragende kerk. De ervaring heeft echter wel geleerd dat dit tekort veelal lager is dan het tekort dat volgens de begroting werd verwacht. Dit blijkt ook uit onderstaande gegevens:

Over:	Toegezegde steun	Uitgekeerde steun
1979	f 110.825,00	f 42.990,00
1980	91.125,00	58.140,00
1981	73.500,00	36.460,00
Totaal	f 275.450,00	f 137.590,00
1982	f 140.970,00	f 70.000,00 (raming)

Uit de ontvangen jaarrekeningen 1982 is de verwachting gewettigd dat ook weer ca. 50% van de toegezegde f 140.970,- derhalve f 70.000,- als definitieve steun over 1982 zal moeten worden uitgekeerd.

BIJSTAND KERKEN INGEVOLGE HET DRAAGKRACHTSTELSEL f 159.825,-

Door de Generale Synode 1977 werd het besluit genomen dat een gemeente die per 1 januari minder dan 250 leden telt en het gehele jaar een predikant heeft, terugbetaling mag vragen van ten hoogste 75 % van het totaal der minimumbijdragen dat in het desbetreffende jaar aan de kerkelijke kassen moet worden betaald. De onderstaande kerken hebben in de jaren 1980 t/m 1982 van dit recht gebruik gemaakt.

	Uitgekeerd in:		
	1980	1981	1982
P.S. van het Noorden:			
De Krim	f 2.599,00	f 2.722,00	f 3.039,00
Ulrum	3.739,00	3.996,00	---
Veenwouden	5.043,00	---	---
Winschoten	5.412,00	5.994,00	---
P.S. van het Oosten:			
's-Hertogenbosch	3.345,00	3.372,00	3.866,00
Leerdam	4.875,00	6.194,00	---
Putten	5.122,00	5.395,00	6.153,00
Woerden	---	4.920,00	4.846,00
P.S. van het Westen:			
Hillegom	---	2.972,00	3.050,00
Purmerend	5.240,00	5.619,00	6.289,00
Wormerveer	---	---	4.955,00
P.S. van het Zuiden:			
's-Gravenmoer	---	---	5.935,00
Haamstede	2.952,00	3.023,00	3.403,00
Klundert	---	---	4.002,00
Ridderkerk	4.280,00	4.570,00	5.091,00
Spijkensisse	4.097,00	4.295,00	---
Vlissingen	4.600,00	4.820,00	---
	f 51.304,00	f 57.892,00	f 50.629,00

PENSIOENUITKERING f 29.634,-

Deze uitkering betreft een verplichting welke destijds bij de vorming van één generaal deputaatschap van de particuliere synode van het Zuiden werd overgenomen.

KOSTEN KERKELIJK BUREAU f 13.365,-

Door het Kerkelijk Bureau zijn deze kosten in rekening gebracht wegens verrichte administratieve werkzaamheden, waaronder ook begrepen het samenstellen van de jaarrekeningen 1980 t/m 1982.

ACCOUNTANTSKOSTEN f 3.374,-

In dit bedrag is ook begrepen de raming van de nog verschuldigde accountantskosten over de periode 1 januari 1980 t/m 31 december 1982.

BEGROTING 1984 - 1986

Ter bepaling van de noodzakelijke minimumbijdragen leggen deputaten u onderstaande begroting voor.

Bij het samenstellen van deze begroting werd met de volgende factoren rekening gehouden:

- met de ervaringscijfers over de periode 1979 t/m 1982 ten aanzien van de toegezegde steunbedragen, alsmede de daarna volgende werkelijke uitgekeerde bijstand, t.w.:

	Toegezegde bijstand	Uitgekeerd aan bijstand	Uitkeringen draagkrachtstelsel
1979	f 110.825,00	f 42.990,00	f 51.304,00
1980	91.125,00	58.140,00	57.892,00
1981	73.500,00	36.460,00	50.629,00
	f 275.450,00	f 137.590,00	f 159.825,00
1982	f 140.970,00	f 70.000,00 (raming)	

- met de verwachting dat over de komende periode een stijging van de uitkeringen zal plaatsvinden en ook een trendmatige verhoging van de overige lasten;
- met de verwachting dat de interest-baten ten opzichte van de voorgaande periode niet onbelangrijk zullen dalen, zulks tengevolge van de daling van het eigen vermogen en derhalve van de te beleggen bedragen en van de daling van de algemene rentestand;

4. met de richtlijnen van deputaten financiële zaken, inhoudende dat het eigen vermogen 1½ maal de jaarlijkse verplichtingen dient te zijn.

Het eigen vermogen bedroeg per 31-12-'82 f117.640,-. Indien rekening wordt gehouden met het feit dat de schuld aan toegezegde bijstand ad f140.970,- in werkelijkheid f70.000,- lager zal zijn, dan bedraagt het eigen vermogen f117.640,- + f70.000,- = f187.640,-. In de periode 1980-1982 hebben de uitkeringen gemiddeld bedragen: $\frac{f137.590 + f159.825}{3} = f100.000,-$,

zodat aan de gestelde norm is voldaan.

BEGROTING

LASTEN	1984	1985	1986
Bijstand aan kerken	f 70.000,00	f 75.000,00	f 80.000,00
Bijstand aan kerken volgens draagkrachtstelsel	58.000,00	60.000,00	62.000,00
Pensioenuitkering	10.000,00	10.500,00	11.000,00
Kosten Kerkelijk Bureau	4.200,00	4.400,00	4.600,00
Kosten vergaderingen, secretariaat etc.	2.000,00	2.200,00	2.400,00
Accountantskosten	800,00	900,00	1.000,00
	<u>f 145.000,00</u>	<u>f 153.000,00</u>	<u>f 161.000,00</u>
BATEN			
Interest	10.000,00	10.000,00	10.000,00
	<u>f 135.000,00</u>	<u>f 143.000,00</u>	<u>f 151.000,00</u>
Af: ten laste van het eigen vermogen	—	500,00	1.000,00
Bijdragen door de kerken	<u>f 135.000,00</u>	<u>f 142.500,00</u>	<u>f 150.000,00</u>
Gebaseerd op een ledental van 75000 wordt de minimumbijdrage	<u>f 1,80</u>	<u>f 1,90</u>	<u>f 2,00</u>

Derhalve stellen deputaten u voor deze bedragen als minimumbijdragen vast te stellen.

SLOT

Na het gereedkomen van dit rapport stelde de kerkeraad van de Christelijke Gereformeerde Kerk te Eindhoven ons in kennis van de brief van 16-3-'83 aan de roepende kerk van Rotterdam-Centrum, waarin uw synode wordt verzocht deputaten Kas Onderlinge Bijstand toestemming te verlenen steun te geven aan de Nederlands Gereformeerde Kerk te Maastricht.

Aangezien onze instructie steunverlening aan andere kerken niet mogelijk maakt, hebben deputaten aan dit verzoek niet kunnen voldoen. Wij verzoeken u ons te willen instrueren in hoeverre wij aan dit verzoek tegemoet kunnen komen en zo ja, tot welk bedrag.

Deputaten stellen u voor:

- opnieuw deputaten te benoemen;
- minimumbijdragen voor de jaren 1984 - 1986 vast te stellen.

D. Koole, voorzitter,
G. G. van Wijngaarden, secretaris,
N. Haazebroek, penningmeester.

BIJLAGE 84

Art. 143

Rapport 3 van commissie VII betreffende Kas Onderlinge Bijstand (Art. 11 K.O.)

Na deputaten over hun rapport geraadpleegd te hebben komt uw commissie tot de volgende opmerkingen.

- In tegenstelling tot het rapport aan de vorige synode is in het voorliggende rapport de balans aan het einde van het laatst verstreken boekjaar opgenomen. Dit geeft meer inzicht in de financiële

positie dan de voorheen gebruikelijke opgave der vermogensmutaties. Bovendien wordt balansvergelijking mogelijk als deputaten, zoals zij thans ook gedaan hebben, tevens de balans aan het einde van de vorige periode van drie jaar toevoegen. Op deze weg ware voort te gaan.

- De door deputaten aan kerken gedane toezeggingen berusten op de door hen aanvaarde begrotingen van die kerken. De praktijk wijst echter uit dat de werkelijke financiële resultaten veelal gunstiger zijn dan het begrotingstekort deed verwachten. Het is dan ook een jaarlijks weerkerend verschijnsel dat de gedane toezeggingen slechts zeer ten dele gehonoreerd behoeven te worden. Niettemin beschouwen deputaten gedane toezeggingen voor 100% als schuld, totdat het tegendeel blijkt. Daardoor is het eigen vermogen in werkelijkheid altijd hoger dan de balans vermeldt (eind 1982 f117.640,-). Een ander gevolg is dat hetgeen over een boekjaar wordt toegezegd, maar na afloop daarvan niet uitgekeerd behoeft te worden, in het volgende boekjaar als bate direct op de lasten in mindering gebracht wordt. Over 1979 was dat f67.835,- (zie de toelichting op de lasten). Uw commissie acht het uitgangspunt van deputaten (een toezegging is een schuld, totdat het tegendeel blijkt) een juist uitgangspunt.

- De verwachting van deputaten dat de uitkeringen, zowel de bijstanduitkeringen als de draagkrachtrestituties, in de komende periode zullen stijgen, is gebaseerd op de daling van de besteedbare inkomens en het groeiend aantal predikanten in kleine gemeenten. Uw commissie acht deze verwachting rebel.

- De commissie deelt het op de werkelijkheid (zie onder b.) gegronde standpunt van deputaten dat het eigen vermogen tot nu toe aan de norm van 150% der (reële) verplichtingen voldoet. Ook de intussen aan deputaten bekend geworden werkelijke uitkomsten over 1982 bevestigen dat. Deputaten financiële zaken menen echter in hun rapport (9.27, bijlage 1.11) dat niet meer aan de norm voldaan wordt. Dit is slechts in theorie juist. De voorzitter van dit deputaatschap heeft dit in een gesprek met uw commissie erkend en zich alsnog aan de zienswijze van deputaten onderlinge bijstand geconformeerd.

Voor 1984-1986 is waakzaamheid geboden; de onder c. bedoelde stijging der uitkeringen kan het eigen vermogen dan licht tot onder de norm doen zakken. Bij de vaststelling van de minimumbijdragen moet dus met die stijging terdege rekening gehouden worden.

- Aan de brief van de kerk van Eindhoven aan de synode d.d. 16-3-'83 (10.08), in handen gesteld van commissie V, is een brief aan deputaten van dezelfde strekking vooraafgegaan. De commissie is het met deputaten eens dat zij op grond van hun instructie het verzoek van Eindhoven moesten afwijzen. Verder is de commissie van oordeel dat inwilliging van het later aan de synode gedane verzoek ten laste van de Kas Onderlinge Bijstand voor die kas een precedent zou scheppen dat vermeden moet worden.

Voorstellen

Uw commissie stelt u voor:

- het beleid van deputaten in de jaren 1980-1982 goed te keuren met dank voor de verrichte arbeid;
- primi- en secundideputaten te benoemen voor de functies van voorzitter, penningmeester en tweede voorzitter, van welke primideputaten er één tevens zitting zal hebben in het deputaatschap kerkbouwaangelegenheden;
- de minimumbijdragen voor de jaren 1984-1986 vast te stellen bij de behandeling van haar rapport over de begrotingen der kashoudende deputaatschappen.

D. M. van der Leeden, rapporteur.

BIJLAGE 85

Art. 144

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR KERKBOWAANGELEGENHEDEN

Dankbaar mogen deputaten voor kerkbouwaangelegenheden u rapporteren dat hun arbeid in het belang van de kerken sedert de vorige generale synode ongestoord voortgang kon vinden. Viermaal per jaar kwamen zij in 1980, 1981 en 1982 te Amersfoort bijeen.

Hoofdzakelijk werden in deze vergaderingen bouwplannen beoordeeld, steunaanvragen besproken, verslag gedaan van afgelegde bezoeken, terwijl ook de eigen financiën niet onbesproken bleven.

Werkzaamheden

Daar het werktein van deputaten het gehele Nederlandse grondgebied beslaat, werden door verscheidene broeders voornamelijk in de avonden grote afstanden afgelegd, waarbij geconstateerd

mocht worden, dat het persoonlijk contact met de kerkeraden en de verstrekte informatie tot een beter begrijpen van de richtlijnen, de voorwaarden voor de steunverlening en het functioneren van het deputaatschap leidde.

Gaame gaven deputaten gehoor aan het verzoek van kerkeraden getuige te zijn van de in gebruikneming van de bouwwerken die zo vaak onderwerp van beraad waren geweest.

Geocorrespondeerd of persoonlijk contact werd onderhouden met de raden van de volgende kerken: Amsterdam-Nieuw-West, Dedemsvaart, Drachten, Dronten, 's-Gravenhage-Centrum, 's-Gravenzande, Haamstede, Heerenveen, Klundert, Leendam, Leeuwarden, Lelystad/Almere, Nieuwpoort, Onstwedde, Ouderkerk aan den Amstel, Purmerend, Putten, Siegerswoorde/De Wilp, Spijkenisse, Utrecht-Centrum, Veenendaal (Bethel), Wildervank/Veendam en Winschoten.

Nieuwe steuntoezeggingen werden gedaan aan de kerken te:

Assen, Dedemsvaart, Haamstede, Hengelo, Leendam, Onstwedde, Purmerend, Stadskanaal, Veenendaal-Bethel, Winschoten en Zoetermeer (herziening).

Hierbij merken wij op dat de omvang van de nodige steun in de loop der jaren aanmerkelijk is toegenomen, waardoor wij genoodzaakt waren de gestelde limiet van 250 procent van het eigen vermogen te overschrijden.

Steunuitkeringen ontvingen de kerken te:

Amsterdam-Noord, Assen, Dronten, Emmeloord, Emmen, Ermelo, Hengelo, 's-Hertogenbosch, Rozenburg, Stadskanaal, Utrecht-Centrum, Veenwouden en Zoetermeer. In een aantal gevallen waren de financiële uitkomsten van de kerken zodanig, dat geen uitkeringen ten laste van Fonds Steun Kerkbouw behoeften te worden gedaan. Over de toekomstige ontwikkelingen is ten dezen niets te zeggen. De vraag die deputaten nu en dan bereikte over de mogelijkheid voorschotten te ontvangen op te verwachten uitkeringen, wijst er op dat sommige kerken met liquiditeitsproblemen zitten.

Deputaten onderhouden een goed contact met deputaten tot beheer van de Kas Onderlinge Bijstand over aanvragen om steun die beide kassen betreffen. Het Kerkelijk Bureau te Schiedam heeft het werk van de penningmeester in belangrijke mate verlicht. Deputaten voor kerkbouwaangelegenheden staan positief tegenover het initiatief voor een Centraal Bureau, zoals dit blijkt uit activiteiten van deputaten Kerkelijk Administratief Bureau sinds 1980 in onderzoek is en waarover op 7 januari 1983 een commissierapport is verschenen.

Aan uw opdracht kerkelijke stukken naar het archief te doen, is voldaan.

In de samenstelling van het deputaatschap kwam in de verslagperiode geen wijziging. De volgende broeders hebben zitting:

Ir. G. de Boer, Amersfoort; C. van Drieënhuizen, Zeist; A. de Geus, Harlingen; W. R. Groenendijk, Vleuten en G. Ploeg, Dordrecht, allen benoemd door de generale synode;

J. A. van Dijk, benoemd door de particuliere synode van het Noorden; L. van Valen Pzn, benoemd door de particuliere synode van het Zuiden; H. Verhoef, benoemd door de particuliere synode van het Oosten; R. Westerhof, benoemd door de particuliere synode van Westen. Het moderamen wordt gevormd door de broeders A. de Geus, voorzitter, L. van Valen Pzn, secretaris, C. van Drieënhuizen, penningmeester.

Financiën

Als bijlage worden u aangeboden:

- A overzicht verloop eigen vermogen gedurende de jaren 1980, 1981 en 1982;
- B overzicht aangegane verplichtingen per ultimo 1979, 1980, 1981 en 1982;
- C begroting voor de jaren 1984, 1985 en 1986;
- D wijziging functie eigen vermogen;
- E overzicht toezeggingen en uitkeringen 1957 tot en met 1982.

Voorstellen

Deputaten stellen u voor:

- a. opnieuw deputaten te benoemen, waarvan één tevens deputaat is in het deputaatschap tot beheer van de Kas Onderlinge Bijstand;
- b. De minimumbijdrage van de kerken voor de jaren 1984, 1985 en 1986 vast te stellen op f 5,20 per (doop)lid, conform berekening in bijlage C ad VII, of de functie van het eigen vermogen te wijzigen conform het gestelde in bijlage D en alsdan de minimumbijdrage van de kerken per (doop)lid per vast te stellen op:
 - in 1984, 1985 en 1986 op f 2,90
 - in 1987, 1988 en 1989 op f 2,50
 - in 1990, 1991 en 1992 op f 0,80
 - in 1993, 1994 en 1995 op f 0,30

A. de Geus, voorzitter,
L. van Valen Pzn, secretaris,
C. van Drieënhuizen, penningmeester.

Bijlage A

OVERZICHT VERLOOP EIGEN VERMOGEN

	1980	1981	1982
Stand per 1 januari	f 732.000	f 674.800	f 700.700
Bij: collecten	f 20.500	f 87.900	f 90.000
intrest	63.600	62.400	60.000
mutatie koerswaarde-effecten	-/ 16.100	-/ 15.600	100.000
	f 68.000	f 134.700	f 250.000
Af: uitkeringen	f 114.600	f 99.800	f 118.000
algemene kosten	10.600	9.000	7.700
	f 125.200	f 108.800	f 125.700
Stand per 31 december	f 674.800	f 700.700	f 825.000

(De cijfers betreffende het boekjaar 1982 zijn voorlopig).

Bijlage B

OVERZICHT VERPLICHTINGEN

De laatste jaren bedroegen de aangegane verplichtingen:

per ultimo 1979 aan 23 gemeenten	f 1.452.180 = 198%	van het
per ultimo 1980 aan 22 gemeenten	f 1.505.970 = 223%	eigen
per ultimo 1981 aan 24 gemeenten	f 2.056.640 = 294%	vermogen
per ultimo 1982 aan 27 gemeenten	f 2.674.720 = 324%	

Voor de problematiek met betrekking tot de garantie voor het kunnen nakomen van de aangegane verplichtingen, verwijzen wij u naar het gestelde in bijlage D.

Bijlage C

BEGROTINGEN 1984, 1985 en 1986

I. Algemeen.

Volgens specificatie in bijlage E bedraagt het totaal van de maximale steun-uitkeringen tot en met het jaar 1982

f 5.251.647
2.674.720

Het saldo van de verplichtingen bedraagt per 31 december 1982

Theoretisch had derhalve uitgekeerd moeten zijn

f 2.576.927

De werkelijke uitkeringen bedroegen echter f 1.315.232 ofwel circa 51% van de gedane toezeggingen.

Vooralsnog kan derhalve het verwachte uitkeringspercentage gesteld blijven op 50% van de gedane toezeggingen en nog toe te zeggen steunuitkeringen.

II. Reeds gedane toezeggingen

	1984	1985	1986
Aalten	f 2.300	f 1.150	f —
Assen	7.000	6.000	5.000
Dedemsvaart	36.000	32.000	28.000
Dordrecht-Zuid	14.000	12.000	10.000
Dronten	13.000	10.400	7.800
Emmen	40.000	35.000	30.000
Ermelo	4.000	3.000	2.000
's-Gravenmoer	3.000	1.500	—
Haamstede	30.000	27.000	24.000
Hengelo	32.000	28.000	24.000
's-Hertogenbosch	240	—	—
Leendam	14.400	12.800	11.200

Mussel	2.000	1.000	—
Onstwedde	45.000	40.500	36.000
Purmerend	—	27.000	24.300
Stadskanaal	16.000	14.000	12.000
Utrecht-Centrum	21.000	17.500	14.000
Veenendaal (Bethelkerk)	—	60.000	54.000
Veenwouden	600	—	—
Wildervank-Veendam	8.000	7.000	6.000
Winschoten	54.000	48.000	42.000
Zoetermeer	39.000	32.500	26.000
Zwolle	24.000	21.000	18.000
Maximale uitkering	<u>f 405.540</u>	<u>f 437.350</u>	<u>f 374.300</u>
50% daarvan bedraagt	<u>f 202.770</u>	<u>f 218.675</u>	<u>f 187.150</u>

III. Toezeggingen in 1983

Voor het jaar 1983 is (evenals voor 1981 en 1982) indertijd f400.000 aan toezeggingen begroot.

IV. Begroting zonder verdere nieuwe toezeggingen

Op grond van de tot en met 1982 gedane toezeggingen en de indertijd voor 1983 begrote toezeggingen, kan de volgende begroting voor de komende drie jaren worden opgesteld:

	1984	1985	1986
Verwachte uitkeringen op grond van reeds gedane toezeggingen/ (zie hiervoor)	202.770	218.675	187.150
Idem inzake 1983	36.365	32.725	29.090
Algemene kosten en sluitpost	7.865	7.600	7.760
	<u>f 247.000</u>	<u>f 259.000</u>	<u>f 224.000</u>
AF. intrestbaten	60.000	60.000	60.000
Benodigde collectebaten	<u>f 187.000</u>	<u>f 199.000</u>	<u>f 164.000</u>

Gemiddeld betekent dit per jaar per (doop)lid f2,44.

V. Noodzakelijke verhoging eigen vermogen

De functie van het eigen vermogen is tot nu toe (naast een bron van inkomsten in de vorm van intrestbaten) de garantie voor het kunnen nakomen van de aangegane verplichtingen tegenover de gemeenten. Zoals hiervoor is gesteld, blijkt, dat de werkelijke uitkeringen circa 50% van de gedane toezeggingen zijn. Per 31 december 1982 bedragen de aangegane verplichtingen totaal f2.674.720, zodat daar een eigen vermogen tegenover zou moeten staan van de helft ofwel circa f1.340.000. Het per dezelfde datum aanwezige eigen vermogen bedraagt echter circa f825.000. Als de noodzakelijke geachte verhoging van het eigen vermogen met circa f515.000 in de komende drie jaren zou moeten worden bereikt, betekent dit per jaar per (doop)lid een bedrag van f2,29.

VI. Nieuwe toezeggingen

Voor elke f100.000 aan nieuwe toezeggingen gedurende de jaren 1984, 1985 en 1986 is (op basis van 50% werkelijke uitkering) gemiddeld 12 cent nodig per jaar per (doop)lid gedurende de komende jaren.

Wij ramen de noodzakelijke nieuwe toezeggingen in 1984, 1985 en 1986 op f400.000 per jaar. Voor de komende drie jaren is derhalve per jaar per (doop)lid gemiddeld een bedrag nodig van f0,48. Te uwer informatie moge dienen, dat het verloop van de jaarlijkse aangegane nieuwe verplichtingen in de laatste jaren als volgt luidt:

in 1978	f742.500	aan 4 gemeenten,
in 1979	f528.000	aan 3 gemeenten,
in 1980	f385.000	aan 3 gemeenten,
in 1981	f720.500	aan 4 gemeenten,
in 1982	f916.000	aan 5 gemeenten.

VII. Totaal benodigd vanuit de kerken

Gemiddeld is dus per jaar per (doop)lid benodigd:

a. Om de reeds toegezegde uitkeringen te kunnen realiseren (zie ad IV)	f 2,44
b. Om de garantiefunctie van het eigen vermogen te kunnen handhaven (zie ad V)	2,29
c. Om de komende jaren per jaar f400.000 nieuwe toezeggingen te kunnen doen (zie ad VI)	0,48
	<u>f 5,21</u>
afgerond	f 5,20

Vaststelling van een lager bedrag heeft consequenties voor de mogelijkheid om nieuwe toezeggingen te doen, dus:

- bij een bedrag tussen f5,15 en f5,25 is f400.000 per jaar mogelijk
- bij een bedrag tussen f5,00 en f5,15 is f300.000 per jaar mogelijk,
- bij een bedrag tussen f4,90 en f5,00 is f200.000 per jaar mogelijk,
- bij een bedrag tussen f4,75 en f4,90 is f100.000 per jaar mogelijk,
- bij een bedrag beneden f4,75 zijn GEEN nieuwe toezeggingen mogelijk.

Bijlage D

Wijziging functie eigen vermogen

Hoewel wij de tot nu toe gevolgde weg van garantiefunctie van het eigen vermogen de meest juiste vinden, kunnen wij ons voorstellen, dat de financiële consequenties daarvan (zie bijlage C ad V) nu niet passen.

Als alternatief geven wij u in overweging de functie van het eigen vermogen te wijzigen en het te gebruiken als bron van inkomsten en daarbij het volgende te besluiten:

1. De Synode 1983 garandeert de inkomsten uit de kerken gedurende de komende tien jaren tot voldoening van reeds toegezegde uitkeringen.
Dit betekent in feite per jaar per (doop)lid:
in 1984, 1985 en 1986 een bedrag van f2,44
in 1987, 1988 en 1989 een bedrag van f1,31
in 1990, 1991 en 1992 een bedrag van f0,10.
2. De Synode 1983, en elke volgende synode evenzo, stelt het bedrag vast, dat aan nieuwe toezeggingen in de komende drie jaren kan worden gedaan en garandeert de daarvoor benodigde inkomsten uit de kerken.
Op grond van de door ons geraamde noodzakelijke nieuwe toezeggingen ad f400.000 per jaar in 1984, 1985 en 1986 betekent dit in feite per jaar per (doop)lid:
in 1984, 1985 en 1986 een bedrag van f0,48
in 1987, 1988 en 1989 een bedrag van f1,16
in 1990, 1991 en 1992 een bedrag van f0,73
in 1993, 1994 en 1995 een bedrag van f0,31.

Derhalve is bij deze (gewijzigde) functie van het eigen vermogen voor het realiseren van reeds toegezegde en nieuwe uitkeringen in totaal per jaar per (doop)lid nodig:

in 1984, 1985 en 1986	een bedrag van f2,92/2,90 afgerond
in 1987, 1988 en 1989	een bedrag van f2,47/2,50 afgerond
in 1990, 1991 en 1992	een bedrag van f0,83/0,80 afgerond
in 1993, 1994 en 1995	een bedrag van f0,31/0,30 afgerond.

Vaststelling van een lager bedrag heeft consequenties voor de mogelijkheid om nieuwe toezeggingen te doen. Voor de jaren 1984, 1985 en 1986 betekent dit:

- bij een bedrag tussen f2,85 en f3,00 is f400.000 per jaar mogelijk,
- bij een bedrag tussen f2,75 en f2,85 is f300.000 per jaar mogelijk,
- bij een bedrag tussen f2,60 en f2,75 is f200.000 per jaar mogelijk,
- bij een bedrag tussen f2,50 en f2,60 is f100.000 per jaar mogelijk,
- bij een bedrag beneden f2,50 zijn GEEN nieuwe toezeggingen mogelijk.

Bijlage E

Overzicht toezeggingen en uitkeringen 1957 t/m 1982.

	oorspr. maximale toezeggingen	reeds uitgekeerd	niet uitgekeerd	saldo verplichting ultimo 1982	aantal resterende termijnen
Aalten	f 63.250	f 39.100	f 17.250	f 6.900	3
Amsterdam-Noord	82.500	43.272	37.728	1.500	1
Assen	55.000	19.000	-	36.000	8
Dedemsvaart	259.600	15.410	24.190	220.000	10
Dordrecht-Zuid	110.000	-	38.000	72.000	8
Dronen	143.000	77.100	11.300	54.600	6
Emmeloord	82.500	44.870	36.130	1.500	1
Emmen	275.000	33.200	16.800	225.000	9
Ermelo	55.000	7.250	32.750	15.000	5
Goes	88.000	32.400	54.000	1.600	1
's-Gravenmoer	82.500	-	73.500	9.000	3
Haamstede	165.000	-	-	165.000	10
Hengelo	220.000	-	40.000	180.000	9
's-Hertogenbosch	13.200	7.220	5.260	720	2
Leerdam	88.000	-	-	88.000	10
Maarssen	88.000	41.720	44.680	1.600	1
Mussel	55.000	-	49.000	6.000	3
Onstwedde	247.500	-	-	247.500	10
Purmerend	148.500	-	-	148.500	10
Stadskanaal	110.000	20.000	-	90.000	9
Utrecht-Centrum	192.500	58.200	36.300	98.000	7
Veenendaal (Bethel)	330.000	-	-	330.000	10
Veenwouden	33.110	26.360	4.950	1.800	2
Wildervank-Veendam	55.000	-	10.000	45.000	9
Winschoten	330.000	-	-	330.000	10
Zoetermeer	274.200	109.700	-	164.500	7
Zwolle	165.000	-	30.000	135.000	9
Reeds afgewerkt	1.440.287	740.430	699.857	-	0
	<u>f 5.251.647</u>	<u>f 1.315.232</u>	<u>f 1.261.695</u>	<u>f 2.674.720</u>	

BIJLAGE 86 Art. 144

Rapport 4 van commissie VII betreffende kerkbouwaangelegenheden

Het grote punt dat in het rapport van deputaten naar voren springt, is het feit dat de tot 1983 aangegane verplichtingen in de verslagperiode de sinds 1980 geldende limiet van 250% (voorheen 180%) van het eigen vermogen aanzienlijk d.w.z. met 74% heeft overschreden. In verband hiermee stellen deputaten een wijziging van de functie van het eigen vermogen voor. Tevens vragen zij een garantie ter nakoming van de reeds toegezegde uitkeringen en vaststelling van een maximum van f400.000,- per jaar aan nieuwe toezeggingen in de jaren 1984-1986.

Uit het rapport van deputaten blijkt dat handhaving van de garantiefunctie van het eigen vermogen de onaantvaardbare minimumbijdrage van niet minder dan f5,20 (voor 1983 geldt f1,50) zou vergen. De berekening van dit bedrag berust op het feit dat het saldo van de aangegane verplichtingen in drie jaar tijd opliep van f1.452.180,- eind 1979 tot f2.674.720,- eind 1982, d.i. 198% resp. 324% van het eigen vermogen (dat in die tijd steeg van f732.023,- tot f824.125,-). De overschrijding van de tot 250% opgetrokken limiet begon in 1981 en zette zich versterkt voort in 1982. In 1982 en 1983 werden deputaten daarop gewezen door deputaten financiële zaken.

Uw commissie heeft hierover contact opgenomen met deputaten en een onderzoek ingesteld naar de oorzaken van deze belangrijke stijging van de aangegane verplichtingen. In 1977-1979 werden aan 7 gemeenten steuntoezeggingen gedaan tot een totaal bedrag van f1.270.500,- en in de verslagperiode 1980-1982 aan 12 gemeenten tot een totaal bedrag van f2.023.200,-.

Volgens deputaten moet hierbij bedacht worden dat de procedure per geval vaak jaren in beslag neemt. Er is veel voorbereiding en er zijn veel onderhandelingen nodig tussen deputaten, de betrokken

kerkeraden en derden. Deputaten raken daardoor hoe langer hoe sterker bij het project betrokken, vooral als eenmaal aan al hun eisen is voldaan. Er ontstaat dan bij hen zelfs een zeker gevoel van medeverantwoordelijkheid. Het dan nog weigeren van een steuntoezegging is erg moeilijk.

Deputaten erkennen dat de artikelen 4 en 9 van hun richtlijnen, vastgesteld op 8 januari 1958, de steunverlening beperken tot de beschikbare middelen en dus de mogelijkheid van afwijzing of uitstel inhouden, doch in de praktijk was het zeer berwaarlijk hiernaar gevolg te geven.

Op grond van het voorgaande heeft uw commissie zich verenigd met de door deputaten gedane voorstellen, te weten:

- de functie van het eigen vermogen te wijzigen, zodat het geen garantiefunctie meer heeft, maar dient als bron van inkomsten en als dekkingsmogelijkheid voor eventuele tekorten;
- voor de jaren 1984-1986 de nieuwe steuntoezeggingen te bepalen op ten hoogste f400.000,- per jaar. Dit betekent dat deputaten dit maximum voortdurend in het oog moeten houden. Als er meer aanvragen komen dan in verband met het maximum kunnen worden toegewezen, zullen zij dienen te temporiseren door het stellen van prioriteiten volgens urgentie. Alleen zo kan een dreigende overschrijding worden voorkomen.

Voorstellen

Uw commissie stelt u voor:

- deputaten te danken voor hun arbeid en hun beleid goed te keuren;
- opnieuw deputaten te benoemen, van wie er één tevens deputaat is voor de Kas Onderlinge Bijstand;
- de minimumbijdragen zo vast te stellen, dat de reeds toegezegde uitkeringen voor de jaren 1984-1986 zijn gegarandeerd;
- deputaten op te dragen in de jaren 1984-1986 nieuwe steuntoezeggingen te beperken tot ten hoogste f400.000,- per jaar;
- de minimumbijdragen voor de jaren 1984-1986 vast te stellen bij de behandeling van het rapport over de begrotingen der kashoudende deputaatschappen.

D. M. van der Leeden, rapporteur.

BIJLAGE 87 Art. 145

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN HULPVERLENING IN BINNEN- EN BUITENLAND

Verslagperiode 1-1-1980 tot en met 31-12-1982

1. Het deputaatschap

1.1. Samenstelling per 31-12-1982

Naam	Sinds	Plaats	Functie
W. C. Moerdijk	1974	Rozenburg	voorzitter
P. Pelikaan	1971	Reeuwijk	secretaris/penningmeester
A. van der Vegt	1977	Utrecht	2e voorzitter
H. Medema	1980	Bilthoven	2e secretaris/penningmeester
mevr. J. Brandsma-de Jager	1980	Middelburg	
J. Hoefnagel	1980	Urk	
J. Mazni	1977	Rotterdam	namens dep. ADMA
K. J. Velema	1977	Groningen	namens dep. Zending
J. M. van Delft	1977	Veenendaal	namens dep. ADMA (functionaris)

De heer Pelikaan zal in 1983 uit het deputaatschap terugtreden, waardoor de functie van secretaris/penningmeester vacant wordt.

Hier zij vermeld, dat deputaten hulpverlening uitdrukkelijk bezwaren hebben tegen de wijze waarop in 1980 de benoeming van deputaten heeft plaatsgevonden. Zie voorstel 5.3.

1.2. Taakverdeling

1.2.1. Projectcommissie

Samenstelling: mevr. J. Brandsma-de Jager, H. Medema, J. Hoefnagel, J. M. van Delft.

Gezien de veelheid en gevarieerdheid van de aanvragen blijkt een projectcommissie in een grote behoefte te voorzien. Voorafgaand aan iedere deputatenvergadering komt de projectcommissie bijeen, zodat ter vergadering concrete voorstellen ter tafel liggen. Deze commissie draagt tevens

- zorg voor de samenstelling en het actueel houden van de kleine-projectenlijst, zoals deze éénmaal per jaar opgenomen wordt in "Werk-Woord".
- 1.2.2. Redactie "Werk-Woord"
Samenstelling: A. van der Vegt, hoofdredacteur; J. Mann; J. M. van Delft. Zie verder 2.2.
- 1.2.3. Voorbereidingscommissie februari-collectie
Samenstelling: J. Mann; J. M. van Delft. Zie verder 4.1.
- 1.2.4. Vertegenwoordiging in de Agrarisch-Sociale-Commissie (A.S.C.) van het Algemeen Diaconaal Bureau van de Gereformeerde Kerken (A.D.B.): W. C. Moerdijk, P. Pellikaan.
De vergadering van de A.S.C. wordt bijgewoond als er zaken aan de orde zijn die betrekking hebben op het Indonesië-project en het Boaz-project.
- 1.2.5. Overleg-commissie deputaatschappen zending en hulpverlening
W. C. Moerdijk, K. J. Velema.
Het gemeenschappelijk overleg vindt in principe éénmaal per jaar plaats.
- 1.3. Vergaderingen
Als regel vergaderde het deputaatschap viermaal per jaar. Een vertegenwoordiger van de A.S.C. maakte veelal een deel van de vergadering mee. Dank zij een goede interne taakverdeling met de daarbij behorende voorbereiding van de agenda, kon volstaan worden met deze geringe vergaderfrequentie.
- 1.4. Dienstverlening
- 1.4.1. Door deputaten ADMA
De functionaris van het deputaatschap
In het rapport 1980 werd melding gemaakt van het plan van de deputaatschappen ADMA, kerk en bedrijfsleven en hulpverlening in binnen- en buitenland om gezamenlijk over te gaan tot de benoeming van een tweede functionaris naast br. Van Delft. De Generale Synode 1980 machtigde deputaten ADMA om de nodige personele ruimte te creëren, nodig geworden door het terugtrekken uit de G.S.A. Een gezamenlijk voorstel van genoemde deputaatschappen heeft geleid tot aanstelling van br. H. H. van Weil. Aanstelling geschiedde door deputaten ADMA.
Na 1 januari 1983 zal een definitieve taakverdeling gemaakt worden.
Het accent van de dienstverlening zal liggen op administratieve, organisatorische en voorlichtende taken (zie rapport 1980), hetgeen overigens niet los gezien kan worden van bezinning en toerusting. Sinds 1977 was br. Van Delft al door deputaten ADMA in de gelegenheid gesteld voor het deputaatschap hulpverlening assistentie te verlenen. Deze ad hoc regeling is door voornoemde deputaten omgezet in een structurele, waarbij door onderlinge samenwerking tussen de deputaatschappen een optimale dienstverlening geboden kan worden.
- 1.4.2. Door het Algemeen Diaconaal Bureau van de Gereformeerde Kerken (A.D.B.)
Met het uitvoerende orgaan van het A.D.B., de Agrarisch-Sociale-Commissie (A.S.C.) is in de loop der jaren een goede samenwerking opgebouwd, op basis van het in 1972 gesloten contract. Dienstverlening ligt vooral op het gebied van technische begeleiding, met name van het Indonesië-project en in mindere mate van het Boaz-project.
Er is een wederzijdse partiële deelname aan elkaars vergaderingen. Bij consultatiebezoeken is steeds een technisch deskundige namens het A.D.B. aanwezig. Alle beleidsbeslissingen blijven bij deputaten hulpverlening. Als vergoeding voor de verleende diensten wordt 1% van de projectkosten in rekening gebracht.
- 1.4.3. Door het Kerkelijk Administratief Bureau (K.A.B.)
Het K.A.B. verzorgde alle type-werk. Bovendien werd de volledige financiële administratie gevoerd, onder eindverantwoordelijkheid van de penningmeester. Deze dienstverlening heeft onder voor het K.A.B. vaak moeilijke omstandigheden moeten plaatsvinden.
- 1.4.4. Deputaten hulpverlening hebben kennis genomen van het rapport betreffende de inrichting van een Centraal Bureau van de Christelijke Gereformeerde kerken. Zij zijn van mening dat een dergelijke Centraal Bureau voor administratieve dienstverlening van groot belang is voor het gehele kerkelijke leven, mits alle potentiële belanghebbenden direct of op termijn bereid zijn te participeren.
In geval slechts twee bureaus zouden samengaan, te weten het huidige Kerkelijk Administratief Bureau en het bureau ADMA, dan zijn deputaten hulpverlening van mening dat niet Apeldoorn, maar Veenendaal plaats van vestiging moet zijn.
2. Voorlichting en informatie
De behoefte aan voorlichting en informatie, maar ook aan toerusting en bezinning is evident.

- Hieraan wordt op de volgende wijze gestalte gegeven.
- 2.1. Rondom de februari-collectie
Vaste punten hierbij vormen de
- kleurenfolder, voor 1983 voor het eerst aangevuld met een affiche;
- korte artikelen in de kerkelijke pers;
- een preek in de serie „Uit de Levensbron“.
- 2.2. Werk-Woord
Dit viermaal per jaar verschijnende groene katern in U.K.K. is voor deputaten hulpverlening een belangrijk kanaal geworden om het werk naar buiten toe te presenteren. Werk-Woord is bedoeld om stimulansen te geven aan de gemeenten en individuele leden tot hulpverlening in binnen- en buitenland.
De redactie tracht dit doel o.a. te bereiken door
- het plaatsen van artikelen van bezinnende aard;
- verslaggeving van lopende projecten, bij voorkeur door werkers in de projecten zelf aan het woord te laten;
- verantwoording van geaccepteerde projectaanvragen;
- eens per jaar publiceren van de kleine-projectlijst;
- opemen van artikelen met name van leden van Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland, die werkzaam zijn in een project ook als dit niet uitgaat van of financieel gesteund wordt door deputaten hulpverlening.
- 2.3. Door de functionaris van het deputaatschap
Door de onder 1.4.1. genoemde personele constructie is de mogelijkheid gecreëerd om beter dan voorheen informatie en voorlichting te geven aan classicale bijeenkomsten, diaconieën, hulpverleningcommissies en aan individuele personen. Met name kan nu het element van bezinning en toerusting beter tot zijn recht komen.
3. De Projecten
- 3.1. Langlopend project onder eigen verantwoordelijkheid (Indonesië-project)
- 3.1.1. De bemanning en consultaties
Op 29 maart 1980 is ir. J. de Vries definitief in Nederland teruggekeerd, na gedurende een periode van 8 jaar in Mamasa werkzaam te zijn geweest. In het najaar van 1980 heeft hij een functie aanvaard bij de Provinciale Diaconale Raad van de Nederlandse Hervormde Kerk in Noord-Holland. Deputaten hadden al besloten om in zijn opvolging te voorzien door aanstelling van een Nederlandse deskundige, nl. ir. W. van der Weg. Van begin af aan was het duidelijk dat het moeilijk zou worden een visum te krijgen. Ondanks alle inspanning kon pas in april 1981 definitief geconcludeerd worden dat uitzending onmogelijk was. Voor alle betrokken partijen een pijnlijke beslissing. Ook de pogingen om een goede Indonesische counterpart o.g. opvolger te vinden, zijn erg moeizaam verlopen. Tot tweemaal toe heeft er een benoeming plaatsgevonden. De eerste in de zomer 1980. De benoemde is na twee maanden vertrokken (de heer Sulaeam). In de zomer 1981 werd besloten dat in samenwerking met de voorlichtingsdienst een uit Mamasa afkomstige landbouwkundige benoemd zou worden (de heer Pualilin).
Het is jammer dat door plaatselijke omstandigheden aanstelling in 1982 niet mogelijk is gebleken. Verdere pogingen worden in het werk gesteld. Redelijkerwijs mag worden aangenomen dat deze zullen slagen. Om het project toch zo goed mogelijk te continueren zijn de volgende consultaties en korte bezoeken gehouden:
ir. J. de Vries	zomer	1980	technische consultatie
drs. W. C. Moerdijk	augustus	1981	brede consultatie
dr. ir. G. Hekstra	augustus	1981	brede consultatie
ir. J. de Vries	juli	1982	technische consultatie
dr. ir. G. Hekstra	enkele dagen		
	oktober	1982	technische consultatie
ir. K. Kooij	november	1982	technische consultatie
- Ook in de toekomst zal regelmatige consultatie nodig blijven.
- 3.1.2. Technische, financiële en organisatorische aspecten
Gezien de gebrekkige bemanning van het project, valt het niet te verwonderen dat het project minder soepel loopt, o.a. uitkomend in
- afnemende aandacht voor of zelfs tijdelijke stopzetting van de landbouwkundige proefnemingen;
- minder goede samenwerking met de regering met betrekking tot voorlichting en proefnemingen;
- onregelmatigheden bij de winkels die kunstmest en gereedschappen verkopen.
Al met al een vallen en opstaan; drie stappen vóór en twee terug. Waarschijnlijk vormen ze de

groei stuipen naar een grotere zelfstandigheid. Er komt een duidelijke roep om zelf orde op zaken te stellen, o.a. uitkomend in

- doorlichting van de financiële situatie door de B.P.S.;
- het plaatsen van de Sosek onder directe verantwoordelijkheid van de B.P.S.;
- het benoemen van een winkelcoördinator;
- een duidelijk groeiende eigen bijdrage.

Dit zijn hoopgevend ontwikkelingen.

Van 1980 tot en met 1982 is totaal besteed f 253.745,- incl. giften.

3.1.3. Lidmaatschap Eukumindo

Eukumindo is een overlegorgaan van zendingsorganisaties uit de Westeuropese landen met de Indonesische Raad van Kerken (D.G.I.) om te komen tot een gezamenlijke afstemming van het beleid met betrekking tot Indonesië.

De diaconale organisaties van Nederland zijn waarnemer. Gezien de plannen van de 'Evangelische Missions Werk in Süd-West-Deutschland' om met de G.T.M. bepaalde activiteiten te gaan ontwikkelen, die in ernstige mate het beleid van deputaten zending en hulpverlening kunnen doorkruisen, is het van groot belang bij het overleg hierover betrokken te zijn. Dit overleg vindt in belangrijke mate in Eukumindo plaats. Deputaten hulpverlening stellen de generale synode voor om als waarnemer tot Eukumindo toe te treden. Hier zij verder verwezen naar het rapport van deputaten zending.

3.2. Langlopende projecten zonder directe eigen verantwoordelijkheid

3.2.1. Algemeen

Daar het Indonesië-project wat betreft kosten over haar hoogtepunt is, is besloten om enerzijds voor het Boaz-project langer lopende verplichtingen aan te gaan en verder enkele nieuwe projecten te accepteren (3.2.5. t/m 3.2.7.).

3.2.2. Boaz-project Carambel-Brazilië

Dit project valt onder verantwoordelijkheid van 'Igreja Evangelica Reformada no Brasil' (I.E.R.). Naast het Carambel-project zijn er nog twee Boaz-projecten die door de Gereformeerde Kerken zijn geadopteerd, te weten die van Arapoti en Castrolanda. De hulpverlening heeft betrekking op zgn. kleine boerenprojecten te Catanduva en Colonia Dantas, projecten die opgezet zijn door de Boaz-commissie van de I.E.R. te Carambel. Gestimuleerd wordt dat de drie Boaz-commissies in Brazilië de projecten zo goed mogelijk op elkaar afstemmen. In Nederland vindt coördinatie plaats door overleg tussen de A.S.C. van het A.D.B. en deputaten hulpverlening in het zgn. Brazilië-beraad. Totaal besteed bedrag 1980 t/m 1982 f 184.957,- incl. giften.

3.2.3. Weeshuis-project in Korea

De verantwoordelijkheid voor dit project berust bij de Internationale Christelijke Handreiking (I.C.H.) van de I.C.C.C. Deputaten hulpverlening hebben aan I.C.H. meegedeeld dat de hulpverlening volgens een nog nader te bepalen tijdschema verminderd zou moeten worden. Uit ontvangen correspondentie en rapporten blijkt dat dit slechts geleidelijk en niet op korte termijn kan gebeuren. Totaal besteed van 1980 t/m 1982 f 48.000,-.

3.2.4. Het bejaardentehuis te Haifa voor Joodse Christenen

Dit project valt onder verantwoordelijkheid van de 'Norwegian Mission to Israël'. Bijgedragen wordt in de exploitatiekosten. Totaal besteed van 1980 t/m 1982 f 40.106,- incl. giften.

3.2.5. Project Fam. Tromp-Suriname (uitgezonden door de Christelijke Gereformeerde Kerk te Emmeloord)

De familie Tromp is werkzaam voor de stichting Medische Zending in Suriname onder de Trio Indianen. Door deputaten hulpverlening wordt jaarlijks 50% in de kosten bijgedragen. Het andere deel wordt door het A.D.B. gegarandeerd. Van 1980 t/m 1982 is bijgedragen f 120.000,- incl. giften.

3.2.6. Project Leen Visser-Thailand

Leen Visser is werkzaam onder Cambodjaanse vluchtelingen in Thailand, in dienst van de South East Asian Outreach. Hij is uitgezonden door de Christelijke Gereformeerde Kerk te Urk. Deputaten hulpverlening dragen gedurende 3 jaren een bedrag van f 20.000,- per jaar bij met ingang van 1982.

3.2.7. Crèche Bethel-Carambel, Brazilië

Ten bate van het werk van Willy de With 50% van de kosten, te betalen gedurende 1981 t/m 1983. Van 1980 t/m 1982 is f 12.000,- bijgedragen.

3.3. Eénmalige hulpverleningsprojecten

3.3.1. Church of Christ in Nigeria ten bate van studiebeurzen	f 5.000,-
3.3.2. Turkse Christenen ten bate van opvang in Nederland	f 5.000,-

3.3.3. Kerkbouw Oppervolta (Tear Fund) van de Fédération des Eglises et Missions Evangéliques	f 30.000,-
3.3.4. Medicijnen Mkar-Hospital-Nigeria	f 15.000,-
3.3.5. Molukse Kerk-Nederland	f 7.500,-
3.3.6. Huis der Hoop opvang Christenen Noerd-Afrika	f 5.000,-
3.3.7. Resettlement project-West Borneo huisvesting van Javaanse Christenen (garantie-bedrag dat in 1982 is terugontvangen)	f 16.200,-
3.3.8. Reformed Church of Zimbabwe aanvraag ontvangen via de Reformed Ecumenical Synod	f 5.000,-
3.3.9. Lulwe Health Centre-Malawi (Tear Fund) ten bate van bouw ziekenhuis	f 40.000,-
3.3.10. Christelijke bond voor doven	f 15.000,-
3.3.11. African Reformed Church Zimbabwe ten bate van blindenschool	f 25.000,-
3.3.12. Calvinistic World Association ten bate van voedselhulp Polen	f 10.000,-
3.3.13. United Mission-Nepal ten bate van watervoorziening (Tear Fund)	f 40.000,-
3.3.14. Roblealto-project Costa-Rica ten bate van gezinsvervangende tehuizen (Tear Fund)	f 20.000,-
3.3.15. Vakschool en Kliniek Guatemala voor Indiaanse jeugd (Woord en Daad)	f 36.000,-
3.3.16. Studiebeurs student N.B.I. ten bate van Zuidafrikaanse student	f 3.240,-
3.3.17. Mfesane Transkei/Ciskei-Zuid-Afrika ten bate van school dove en blinde kinderen	f 5.000,-
3.3.18. Kerkbouw-project Kinshasa-Zaire	f 15.000,-
3.3.19. Calvinj Congres ten bate van Oosteuropese deelnemers	f 2.500,-
3.3.20. Seminario Evangelico di Lama ten bate van huisvesting studenten	f 10.000,-
3.3.21. Stichting Redt een Kind projecten ten bate van opvang kinderen	f 5.000,-
3.3.22. Kindertehuis Korea ten bate van waterputten	f 5.000,-
3.3.23. Stichting Kom over en help ten bate van psalmboeken/literatuur Roemenië	f 5.000,-
3.3.24. Kerk in Mosonmagyaróvár-Hongarije renovatie kerk	f 2.000,-
3.3.25. Stichting comité Soweto ten bate van opvang kinderen gastarbeiders	f 1.000,-
3.3.26. Jeugd onder dak ten bate van pleeggezinnen	f 2.000,-

3.4. Kleine projectenlijsten

In deze lijst komt een groot aantal kleine projecten en deelprojecten voor. Bij elkaar een zestigtal. Vele diaconieën, verenigingen, plaatselijke hulpverleningscommissies en individuele leden maken er gebruik van. Gezien de aanzienlijke bedragen die als giften binnenkomen blijkt deze lijst in een groeiende behoefte te voorzien. Meermalen verzoekt men deputaten hulpverlening een eigen project onder eigen verantwoordelijkheid te mogen ontvangen.

Hoewel deputaten onderkennen dat op deze wijze de betrokkenheid groter is, blijkt het vrijwel niet mogelijk hier rebel inhoud aan te geven.

Binnengekomen giften, bestemd voor concrete projecten uit de kleine-projectenlijst (afgerond): in 1980 f 53.900,-, in 1981 f 88.400,-, in 1982 f 50.300,-. Daarnaast werden nog niet-specifiek bestemde giften ontvangen, die aan de algemene middelen toegevoegd werden.

3.5. Hulp bij rampen

Wanneer zich grote (natuur)-rampen voordoen worden door deputaten hulpverlening als regel in de kerkelijke pers oproepen gedaan door financiële bijdragen de nood mee te helpen lenigen.

Naast het noemen van giro-rekeningen wordt ook de rekening van het deputaatschap opengesteld. Bestemming van de binnengekomen gelden wordt van geval tot geval vastgesteld, zo mogelijk via de christelijke hulpverleningsorganisaties. Via de kas van deputaten is ontvangen voor:

de aardbeving in Italië	f 30.400,-
de aardbeving in Algerije	3.300,-
de Laotiaanse vluchtelingen	15.800,-
de slachtoffers in Libanon	4.800,-
totaal	f 54.300,-

4. Financiën

4.1. Februaricollecte

De opbrengst van de februaricollecte vertoont t/m 1981 een stijging, terwijl er in 1982 een aanzienlijke daling optreedt (ca. f 40.600,-).

Het is duidelijk dat deze ontwikkeling deputaten met zorg vervult. Van de februaricollecte kunnen de volgende cijfers worden gegeven.

	1980	1981	1982
gemiddelde opbrengst per kerklid	3.64	3.77	3.22
hoogste gemiddelde opbrengst	17.79	19.26	17.14
aantal gemeenten dat niet afdraagt	4	6	8
aantal gemeenten dat het vastgestelde minimumbedrag per lid afdraagt	47	37	51
aantal gemeenten dat minder dan het vastgestelde minimumbedrag per lid afdraagt	3	5	4

Een overzicht van de gemiddelde opbrengsten per kerklid (per classis en per particuliere synode) is als bijlage van dit rapport opgenomen. Opvallend in deze cijfers is, dat de gemiddelde opbrengsten (afdrachten) in de particuliere synoden van het Noorden en van het Zuiden in alle drie verslagjaren onder de gemiddelde opbrengst van het gehele land liggen, terwijl de opbrengsten in de particuliere synoden van het Oosten en van het Westen daar steeds boven liggen. Deputaten willen uit deze cijfers geen conclusie trekken over de offervaardigheid, vooral omdat geen gegevens bekend zijn over de hulpverleningsprojecten die de gemeenten buiten de kas van deputaten om ondersteunen. Het aantal gemeenten dat volstaat met het afdragen van de minimumbijdrage lijkt toe te nemen (in de hierboven vermelde cijfers zijn hieronder gerangschikt de gemeenten met een afdracht die ligt tussen f 1.60 en f 1.80 per lid). Hieruit zou wellicht kunnen worden afgeleid dat er inderdaad meer gemeenten eigen projecten ter hand nemen. Op zich is dit een verheugende zaak. Toch is deze gedragslijn in de verslagperiode uitdrukkelijk ten nadele van de kas van deputaten, omdat de Generale Synode van 1980 de omslag voor 1981 - 1983 heeft bevroren op het peil van 1979, dat al was achtergebleven bij de voorstellen van deputaten in 1977. Indien de generale synode het voorstel van deputaten had gevolgd om de minimumbijdrage in 1981 - 1983 telkens met f 0.10 te verhogen zou de opbrengst over deze drie jaar naar raming f 14.000,- hoger zijn geweest. Deputaten constateren dat het synodebesluit, dat reeds direct werd betreurd, ernstiger gevolgen heeft dan in 1980 werd voorzien. Uit de bovenstaande gegevens blijkt dat het aantal gemeenten dat geen afdragen doet beperkt is. Het Kerkelijk Administratief Bureau neemt in deze gevallen de gebruikelijke maatregelen. Het achterwege blijven van een afdracht is incidenteel. Slechts één gemeente ontbreekt in alle drie jaren.

4.2. Algemene giften

De algemene giften kunnen in principe worden beschouwd als onderdeel van de februaricollecte. Omdat deze giften rechtstreeks binnenkomen op de giro van het Kerkelijk Administratief Bureau (waarvan het nummer op de folder voor de collecte wordt vermeld), is een verantwoording naar 'thuisgemeente' van de gevers in veel gevallen niet mogelijk.

De algemene giften bedroegen:

1980: f 42.400,- (gemiddeld per kerklid f 0.57)

1981: f 49.100,- (gemiddeld per kerklid f 0.65)

1982: f 43.300,- (gemiddeld per kerklid f 0.57)

De totale opbrengst (collecte, afdrachten en giften) bedraagt dus: 1980: f 4.21, 1981: f 4.42 en 1982: f 3.79 gemiddeld per gemeentelid.

4.3. De exploitatie-overzichten van 1980 t/m 1982 (in duizendtallen afgerond)

Lasten	1980	1981	1982
Uitkeringen projecten	313 (152)	245 (250)	359 (265)
Algemene kosten	53 (13)	51 (40)	65 (40)
Saldo	-	69	-
	366 (165)	365 (290)	424 (305)
Baten			
Collecten	271 (133)	283 (230)	246 (240)
Giften	42 (22)	49 (35)	59 (40)
Interest	49 (10)	33 (25)	29 (25)
Saldo negatief	4	-	90
	366 (165)	365 (290)	424 (305)
Kleine projecten en giften bij ramp	83 (p.m.)	109 (p.m.)	55 (p.m.)

Tussen haakjes zijn de begrotingsbedragen vermeld.

4.4. De balansen van 1980 t/m 1982 (in duizendtallen afgerond)

Activa	1980	1981	1982
Effecten	97	81	82
Deposito's	245	210	140
Vorderingen	31	11	14
Liquide middelen	96	94	89
	469	396	325
Passiva			
Eigen vermogen	202	283	209
Te betalen bijdragen projecten	202	48	69
Af te dragen voor kleine projecten	46	43	29
Overige te betalen kosten	19	22	18
	469	396	325

Het grote eigen vermogen in 1981 is veroorzaakt doordat de besluitvorming over besteding voor een aantal projecten aan het einde van het jaar niet afgerond was. Deputaten beschouwen een eigen vermogen van f 150.000,- als voldoende.

4.5. De begroting 1983 t/m 1986 (in duizendtallen afgerond)

Baten	1983	1984	1985	1986
collecten	240 (3.20)	245	250	255 (3.40)
giften algemeen	40	41	42	43
giften ten bate van kleine projecten	100	102	104	106
interest	20	20	20	20
	400	408	416	424
Lasten	1983	1984	1985	1986
Indonesië-project	50	50	45	45
overige langlopende projecten	100	100	105	105
eenmalige projecten	90	94	98	102
projecten uit kleine projectenlijst	100	102	104	106
Werk-Woord	19	19	20	20
februaricollecte	11	12	12	13
overige algemene uitgaven	30	31	32	33
	400	408	416	424

4.6. Beleid

Voor een acceptabel financieel beleid moeten deputaten kunnen beschikken over een 'inflatievrije' minimumbijdrage van de kerken. Indien nl. het aantal gemeenten, dat, al dan niet door eigen hulpverleningsprojecten, de afdracht tot de vastgestelde omslag beperkt, nog verder zal toenemen, nemen de mogelijkheden van deputaten tot hulpverlening af, omdat moet worden gevreesd dat de collecte-opbrengsten in de andere gemeenten nog verder zullen teruglopen. Het is de stellige overtuiging van deputaten dat bezuiniging op de dienst aan de (verre) naaste geen fraai voorbeeld is van christelijke levenswandel, ook niet in tijden van economische recessie. Het behoeft geen betoog dat het bevroren van de minimumbijdrage als reële bezuiniging moet worden beschouwd. Deputaten doen dan ook een dringend beroep op de generale synode om bij de vaststelling van de minimumbijdrage over 1984 - 1986 de normale kostenontwikkeling sedert 1978 alsnog in aanmerking te nemen.

Zie voorstel 5.6.

5. Voorstellen

Deputaten hulpverlening doen de volgende voorstellen:

1. goedkeuring te hechten aan het gevoerde beleid 1980 - 1983;
2. opnieuw deputaten te benoemen en in de vacature van secretaris/penningmeester te voorzien;
3. bij de benoeming van deputaten een zodanige procedure te volgen dat

- a. het moderamen bij afwijking van de voordracht van een deputaatschap, dit ter kennis brengt aan en overlegt met het desbetreffende deputaatschap, met vermelding van de motieven;
 b. het moderamen bij een voorstel aan de generale synode er mededeling van doet als er sprake is van een voorstel dat afwijkt van de voordracht, met vermelding van de motieven;
 4. goed te keuren dat deputaten hulpverlening als waarnemer toetreden tot de Eukumindo-conferentie;
 5. de begroting 1983 tot en met 1986 goed te keuren;
 6. de verplichte minimumbijdrage over 1984 t/m 1986 zodanig vast te stellen dat de normale kostenontwikkeling sedert 1978 alsnog in aanmerking genomen wordt, resp. f 2,-, f 2,10 en f 2,10.

P. Pellikaan, secretaris.

Bijlage 1

Gemiddelde opbrengsten februaricollecten per classis

	1980	1981	1982
Groningen	3.60	3.58	2.95
Hoogeveen	3.72	3.93	2.83
Leeuwarden	3.10	3.67	2.93
Zwolle	3.19	2.58	2.92
P.S. van het Noorden	3.34	3.32	2.92
Amersfoort	4.10	3.54	3.34
Apeldoorn	4.47	4.00	3.27
Utrecht	3.79	4.06	3.60
P.S. van het Oosten	4.12	3.80	3.34
Amsterdam	5.03	3.80	3.71
Den Haag	4.39	4.99	3.94
Haarlem	4.85	4.32	4.02
P.S. van het Westen	4.69	4.50	3.86
Dordrecht	2.41	3.03	2.61
Middelburg	4.34	3.80	3.56
Rotterdam	2.66	3.29	3.25
P.S. van het Zuiden	3.00	3.30	3.03
Gehele land	3.64	3.77	3.22

BIJLAGE 88 Art. 145

Rapport 4 van commissie IV betreffende hulpverlening in binnen- en buitenland

Waardering

Uw commissie heeft met waardering kennis genomen van het uitvoerige rapport van deputaten. Er is veel werk verricht. Via deze deputaten mochten ook onze kerken, in de Naam van de Here Jezus Christus, enige hulp verlenen daar, waar soms de nood groot is. De taakverdeling zoals deputaten die tekelen in 1.2., toont aan op welke efficiënte wijze deputaten willen werken.

Projecten

Onder 3 leggen deputaten verantwoording af van de projecten, die door hen worden gesteund. Op sommige punten vroegen wij aan deputaten enige verduidelijking. Het rapport en de toelichting van deputaten gaven ons de indruk, dat de steun op verantwoorde wijze wordt gegeven. Deputaten gaan hierin op consciëntieuze wijze te werk.

Eukumindo (3.1.3)

Het bleek ons, dat deputaten ten aanzien van Eukumindo een waarnemerschap verlangen in nauwe samenwerking met de deputaten voor de buitenlandse zending. Er bestaat immers een goede relatie tussen beide deputaatschappen. Uw commissie is dan ook van mening, dat wanneer uw vergadering zendingsdeputaten machtigt toe te treden tot Eukumindo aan deputaten hulpverlening zou kunnen worden toegestaan een waarnemer af te vaardigen naar de Eukumindo-conferentie in samenwerking met zendingsdeputaten.

Minimumbijdrage (4.1 en 4.6)

Uw commissie heeft begrip voor de wens van deputaten te kunnen beschikken over een 'inflatie-vrije' minimumbijdrage van de kerken. Het hulpverleningswerk moet kunnen worden voortgezet op een wijze, die de kerken waardig is. We brengen deze wens van deputaten dan ook onder uw aandacht. Of ook op dit terrein van het kerkelijke werk niet een zekere bezuiniging mag worden toegepast, blijft een vraag. Uw commissie zou deze bezuiniging enigszins kunnen zien ten aanzien van de kleine projecten.

Voorstellen

Uw commissie stelt u voor:

1. deputaten te danken voor het werk, dat zij in de afgelopen periode hebben verricht, en het gevoerde beleid goed te keuren;
2. opnieuw deputaten te benoemen, onder wie een voorzitter, een secretaris-penningmeester, en één lid van deputaten ADMA.
3. goed te keuren, dat deputaten hulpverlening een waarnemer afvaardigen naar de Eukumindo-conferentie, in samenwerking met deputaten voor de buitenlandse zending, wanneer uw vergadering dezen machtigt toe te treden tot Eukumindo;
4. opnieuw een minimumbijdrage vast te stellen voor 1984, 1985 en 1986.

A. W. Drechsler, rapporteur.

BIJLAGE 89 Art. 153

RAPPORT VAN DE ARCHIVARISSEN VAN DE GENERALE SYNODE

In verband met het samenroepen van de Generale Synode 1983 van onze kerken, welke te Rotterdam zal worden gehouden hebben ondergetekenden, archivariissen van de generale synode, de eer uw vergadering een rapport aan te bieden met betrekking tot het beheer van het archief van de synode, zoals dit in de archiefruimte van de kerk van Rotterdam-Centrum een plaats heeft gekregen.

Het heeft weinig zin om een volledige inventarislijst van het archief van de generale synode te publiceren. Deze kunt u terugvinden in de Acta van de Generale Synode van Amersfoort 1980 op de pagina's 101 t/m 105. Daarin is nagenoeg geen wijziging gekomen.

In de afgelopen periode, 1980 t/m 1983, hebben enkele deputaatschappen hun stukken aan het archief toegezonden. Stukken werden ontvangen van deputaten studiefonds, Hoge Overheid, kerk en onderwijs, algemene diaconale en maatschappelijke aangelegenheden, Raad voor contact en overleg betreffende de Bijbel, deputaten financieel en jeugddeputaten.

Aanbeveling hierbij verdient er op te wijzen, dat de deputaatschappen zelf de af te stoten archiefbescheiden behoorlijk en overzichtelijk ordenen en van een goede inhoudsopgave voorzien. Dit vergemakkelijkt het werk van de aangewezen archivariissen.

Gedurende de verslagperiode 1980/1983 werd regelmatig informatie vanuit het archief ingewonnen en voor zover mogelijk door ons verstrekt.

Deputaten van het archief en de beide archivariissen hebben regelmatig via vergaderingen (tweemaal per jaar) contact met elkaar. Er is sprake van een zeer goede verstandhouding.

Via dit deputaatschap waarin zitting hebben de brs. prof. dr. W. van 't Spijker te Apeldoorn, ds. M. Drayer te Hilversum en P. Sluimer te Hilversum, wordt momenteel veel aandacht geschonken aan het samenstellen van een nieuwe regeling betreffende het archiefbeheer. Via informatie en medewerking

van andere kerkgenootschappen kan een nieuwe regeling voor het archiefbeheer binnen afzienbare tijd worden tegemoetgezien.

Destijds is het archief van de opgeheven gemeente Teuge (1837-1968) aan het archief van de generale synode toegevoegd. Br. F. van der Hart te Krimpen a/d IJssel, archivaris, heeft hiervan een goed overzichtelijke inventaris aangelegd. In dit verband ware het goed kerken, die momenteel het beheer hebben over bescheiden van opgeheven gemeenten, te attenderen, deze bescheiden aan het archief van de generale synode af te staan. Er is dan de minste kans op het verloren gaan van een stuk 'eigen' kerkgeschiedenis. Wat betreft de archiefruimte zelf zijn wij van mening dat de ruimte te Rotterdam te krap wordt. De ruimte, waarin het archief is ondergebracht, is uitsluitend nog in beperkte mate geschikt als 'bergruimte' voor het archief van de generale synode. Van een behoorlijke 'werkruimte' is in het geheel geen sprake. De beide archivariissen dienen hun werk eventueel in de voordragende ruimte, toebehorende aan de kerk van Rotterdam-Centrum, of thuis te verrichten. Een redelijke oplossing hiervan ligt naar ons inzien niet direct voor de hand.

In deze verslagperiode is en bij het deputaatschap controle van het synodale archief en bij ondergetekenden de wens naar voren gekomen om niet meer te spreken van een 1e en/of 2e archivaris, maar de personen, die met het beheer van het archief zijn belast aan te spreken als 'archivariissen'. Zij zijn nl. op gelijke wijze en op gelijk niveau bezig met dezelfde archief-werkzaamheden en als zodanig kan een dergelijke rangorde vervallen. Wij geven u dan ook graag in overweging in het vervolg te spreken van 'archivariissen'.

De 2e ondergetekende, br. Z. Zwiep te Alphen a/d Rijn, die zijn benoeming als archivaris na de laatste synode te Amersfoort in 1980 heeft aanvaard, heeft in de loop van de verslagperiode bij schrijven van 18 maart 1982 aan deputaten belast met de controle van het archief van de generale synode medegedeeld zich als archivaris te moeten terugtrekken, zulks in verband met het niet juist kunnen functioneren als archivaris op een wijze, die hij zou willen. De mogelijkheid tijd daartoe beschikbaar te stellen, ontbreekt hem volledig. Om deputaten en uw synode niet in al te grote verlegenheid te brengen heeft hij zich bereid verklaard tot aan de Generale synode Rotterdam 1983, zij het op een wat 'bescheiden' wijze, zijn archiefmedewerking te verlenen.

Deputaten archiefverzorging zullen in samenwerking en in overleg met de huidige archivariissen uw vergadering en synode een voorstel doen toekomen om in deze a.s. vacature te kunnen voorzien.

De archivariissen:
F. van der Hart, Krimpen a/d IJssel,
Z. Zwiep, Alphen a/d Rijn.

BIJLAGE 90 Art. 153

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR DE CONTROLE VAN HET ARCHIEF VAN DE GENERALE SYNODE

De deputaten voor de controle van het archief van de generale synode hebben de eer u het volgende te rapporteren:

1. Vergaderden uw deputaten voorheen doorgaans slechts eenmaal gedurende een verslagperiode, in de periode sinds de vorige synode kwamen zij vijfmaal bijeen, nl. op 7 februari en 3 oktober 1981, 20 maart en 18 december 1982 en 14 mei 1983, telkens samen met de beide archivariissen.

2. Op de eerste vergadering vond de overdracht plaats van resterende stukken en archiefsleutels aan de nieuw benoemde archivariissen, waarbij het archief tevens geïnspecteerd werd. Op de laatste van de sub 1 genoemde vergaderingen hebben deputaten de gebruikelijke controle verricht. Alles werd in goede orde bevonden.

3. De klacht van de archivariissen dat de huidige archiefruimte - een met een muurtje omringd deel van de bergruimte van de kerk van Rotterdam-Centrum, dat tevens tot berging van breekbare waar (goen eigendom van de synode) dient - geen behoorlijke werkruimte biedt, kunnen uw deputaten onderschrijven. Zij stellen u voor mandaat te geven een 'oplossing' in dezen te zoeken.

4. Wat de hun per schrijven van 15 november 1980 gegeven opdracht betreft 'ook zelf, volgens art. 9 van het Reglement, hun archiefstukken - nu van de jaren voor 1971 - in het synodale archief te doen opnemen' (vgl. Acta 1980, art. 29), willen deputaten opmerken dat dit deputaatschap nooit een eigen archief heeft gevormd, zodat aan de zittende deputaten ook nimmer iets is overgedragen. Het bleek evenwel mogelijk een map met stukken die 'voor eigen gebruik' waren bewaard, over de jaren 1956-1977 beschikbaar te stellen.

5.1. De archieven van de deputaatschappen die gerechtigd zijn het eigen archief te beheren (Theologische Hogeschool, buitenlandse zending en Israël), zijn eveneens gecontroleerd en in goede orde bevonden.

5.2. Verschillende deputaatschappen die volgens besluit van de vorige synode hun archivalia betreffende de jaren voor 1971 in het synodale archief dienden te deponeren (Acta 1980, art. 29 sub 3), hebben daaraan gevolg gegeven. Het rapport van de archivariissen maakt melding van deze deputaatschappen. Vergelijking met de 'Lijst van deputaatschappen' zoals deze regelmatig in de Jaarboeken wordt gepubliceerd, wekt de indruk dat niet alle daarvoor in aanmerking komende deputaatschappen dit hebben gedaan. Deputaten stellen u voor opnieuw een overeenkomstig besluit te nemen, nu voor de jaren vóór 1974.

5.3. Deputaten hebben zich met de beide archivariissen beraden over de mogelijkheid de archivalia van inmiddels opgeheven deputaatschappen te achterhalen. Een vluchtig onderzoek wees uit dat het hier om een niet onaanzienlijk aantal deputaatschappen gaat, maar tevens dat naspeuringen waar eventuele archiefsnukken te vinden zijn, een tijdrovende aangelegenheid zullen zijn.

6. Over ontbrekende Acta is reeds herhaaldelijk gerapporteerd. Daarbij zijn de Handelingen of Notulen van de synoden van de zgn. kruisgemeenten steeds buiten beschouwing gebleven. Dank zij de activiteit van de heer C. J. de Kruijter, archivaris van de Gereformeerde Kerken, en de medewerking van Den Hertog's Uitgeverij B. V. zijn de 'Notulen van de Algemene Kerkelijke Vergaderingen van de Gereformeerde Kerk onder het Kruis (1844-1869)' opnieuw uitgegeven. De presentatie van deze uitgave werd door een tweetal van uw deputaten bijgewoond. Een exemplaar van dit boek is in het archief opgenomen. In het kader van de herdenkingen '1834-1886-1892' is een werkgroep bezig met de heruitgave van de 'Handelingen en verslagen van de Algemene Synoden van de Christelijke Afgescheiden Gereformeerde Kerk (1836-1869)'. In deze uitgave worden de 'Handelingen van de opzieners der gemeente Jesu Christi, vergaderd te Utrecht, den 28sten September en volgende dagen A° 1837' opgenomen, zodat het mogelijk is door middel van deze heruitgave de tot nu toe ontbrekende Acta-1837 in het synodale archief op te nemen. Wat betreft de 'Handelingen van de Synode der Christelijke Gereformeerde Kerk in Nederland, gehouden van 18 Augustus tot 3 September 1885, in het Kerkgebouw der Christelijke Gereformeerde Gemeente te Rotterdam, Afdeling Raampoortlaan', die tot nu toe ook in het archief ontbreken, overwegen deputaten een kopie te laten vervaardigen.

7. In het rapport aan de vorige synode deelden deputaten u mede dat hen een verzoek bereikte om te participeren in een commissie tot registratie van de protestantse kerkelijke en semi-kerkelijke archieven (CPA); zij meenden toen dat het voorhands voldoende zou zijn een contactpersoon - in casu br. P. Sluimer - te benoemen ter nadere informatie en oriëntatie. Zij kunnen u hieromtrent nu het volgende rapporteren:

7.1. De CPA is een zelfstandige commissie die functioneert binnen de Rijksarchiefdienst (Centraal register van particuliere archieven). Deze commissie werd in 1971 opgericht en is samengesteld uit a) leden die de archiefcommissies e.g. de archiefdeputaatschappen vertegenwoordigen van de Algemene Doopsgezinde Sociëteit, de Evangelisch-Lutherse Kerk, de Gereformeerde Kerken, de Nederlandse Hervormde Kerk en de Remonstrantse Broederschap, en b) waarnemers namens de Bond van Vrije Evangelische Gemeenten, de Christelijke Gereformeerde Kerken, de Gereformeerde Gemeenten in Nederland en Noord-Amerika, de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) en de Nederlands Gereformeerde kerken.

7.2. In de afgelopen periode werden door de CPA negen vergaderingen belegd die door deputaat Sluimer en bij diens verhindering door een ander lid van het deputaatschap werden bijgewoond.

7.3. De CPA stelt zich onder meer ten doel inzicht te krijgen in de verblijfplaats en de inhoud van de archieven van kerkelijke organen en semi-kerkelijke verenigingen en voorts richtlijnen op te stellen ten behoeve van het archiefbeheer in de onderscheiden kerkgemeenschappen, aangepast aan de organisatie van die kerk. Uitgangspunt bij het samenstellen van die richtlijnen is veilige bewaring, toegankelijkheid en openbaarheid van kerkelijke archieven, zowel plaatselijk, als regionaal en landelijk. Wat het laatste betreft, wordt gedacht aan een termijn van vijf tot acht jaar.

7.4. Punten die door de CPA in de afgelopen periode zijn besproken, zijn:

- de registratie van (semi-)kerkelijke archieven en de wijze waarop kerkelijke archivariissen begeleid kunnen worden;

- het adviseren over alle aangelegenheden op archiefgebied aan kerkelijke functionarissen en overheidsarchivariissen;

- het verlenen van bemiddeling bij acquisitie en inbewaringgeving van kerkelijke en semi-kerkelijke archieven aan de archiefdienst van de overheid (overeenkomst inbewaringgeving en -neming van archiefbescheiden is - in model - beschikbaar);

- de vorming van een gezamenlijk landelijk documentatie-centrum ten behoeve van de protestantse gezindte.

7.5. Door het onderling uitwisselen van gedachten, ervaringen enz., met betrekking tot de zorg voor en het beheer van kerkelijke archieven, wordt in de toekomst getracht om een Kerkelijk Archiefbesluit

samen te stellen waarvan alle kerkgemeenschappen profijt kunnen hebben. Zaken als: welke archieven bewaard moeten blijven, welke archiefbescheiden vernietigd kunnen worden, de inventarisatie van de archieven, het deponeren van archieven, het opstellen van een ordeningsplan voor grotere archieven e.d. zullen daarbij aan nadere studie onderworpen worden. Aan de hand van de uitkomst van deze studie kunnen dan de desbetreffende deputaatschappen e.g. de kerkelijke archiefcommissies de kerkelijke vergaderingen deskundig voorlichting en advies geven.

7.6. In samenwerking met de Rijksarchiefdienst organiseerde de CPA op 4 april 1981 in het Rijksarchief te Utrecht een 'contactdag kerkelijke archieven' die door drie van uw deputaten werd bezocht. Vanuit de optiek van het wetenschappelijk onderzoek belichtte prof. dr. A. Th. van Deursen het belang van kerkelijke archieven. Prof. dr. C. Dekker wees op de mogelijkheid die de overheid aan de kerken biedt om hun archieven bij de overheidsarchiefdiensten in bewaring te geven die deze archieven dan materieel verzorgen en inventariseren. Inleidingen over archiefzorg in hun respectievelijke kerken werden gegeven door dr. J. P. van Dooren, ds. M. Drayer, ds. Th. A. Fafie, C. J. de Kruijter en dr. J. W. M. Peijnenburg, waarna een forumdiscussie volgde.

7.7. Medewerking werd verleend aan een werkgroep Afscheidingsarchieven, waarin één van uw deputaten à titre personnel zitting heeft. Het ligt in de bedoeling dat alle uit de Afscheiding voortgekomen kerken hun medewerking aan deze werkgroep verlenen om meer zicht te krijgen op archieven uit de Afscheidingsstijd en deze voor verlies te behoeden. Daarnaast is het de bedoeling deze oude archieven toegankelijk te maken voor wetenschappelijk onderzoek. Enkele daarvoor in aanmerking komende gemeenten zijn benaderd om hieraan hun medewerking te verlenen. Negen gemeenten blijken stukken die van vóór 1892 dateren, te bezitten – voor zover bekend – nl. Culemborg, Doesburg, Doordrecht-Centrum, Noordeloos, (Teuge), Veenendaal-Bethelkerk, Woerden, Zeist en Zierikzee. De archiefstukken van de vroegere gemeente Teuge die zich in uw archief bevinden, zijn inmiddels gerestaureerd en geïnventariseerd.

7.8. Gelet op de ontvangen informatie en oriëntatie zijn deputaten van oordeel dat uit zakelijke overwegingen het aanbeveling verdient officieel in de CPA te participeren. Zij stellen u derhalve voor hun mandaat te verlenen één hunner tot lid van deze commissie te benoemen.

8. Mede naar aanleiding van de ervaringen opgedaan in de CPA zijn er enkele artikelen in 'Ambtelijk Contact' gepubliceerd om de archiefverzorging te stimuleren. Deputaat Sluimer schreef over 'Zorg voor de archieven van onze kerken' (jrg. 20 bl. 630) en over 'Inbewaringgeving van kerkelijke archieven' (jrg. 22 bl. 177).

9. De afdeling 'Documentatie' in het synodale archief is tot nu toe beperkt gebleven tot de Jaarboekjes resp. Jaarboeken die sinds 1866 zijn uitgegeven (zie Inventarislijst in Acta-1980 bl. 101). Zowel op de CPA-vergaderingen als op de sub 7.6 genoemde 'contactdag kerkelijke archieven' is het belang van een goed functionerend 'documentatiecentrum' bepleit. Uw deputaten hebben zich gerealiseerd dat de documentatie in feite een verwaarloosd terrein vormt. Er zijn in de loop der jaren allerlei uitgaven verschenen die een kerkelijk cachet hadden omdat zij onder redactie van een deputaatschap stonden, waarvan in het synodale archief niets te vinden is, bijv. de scheurkalenders resp. kalenderboekjes. Wel gelukte het 27 jaargangen van de kalenderboekjes uit de jaren 1935 tot 1966 voor het archief te bemachtigen, maar voorgaande jaargangen ontbreken alsmede talrijke andere uitgaven. Daarnaast is te denken aan semi-kerkelijke uitgaven, die in een documentatiecentrum aanwezig behoren te zijn. Ook al zullen verschillende uitgaven in de bibliotheek van de Theologische Hogeschool te Apeldoorn te vinden zijn, toch komt het uw deputaten gewenst voor aan deze zaak opzettelijk aandacht te schenken. Zij stellen u voor hun mandaat te verlenen om in overleg te treden met het college van hoogleraren voor nader beraad inzake het stichten van een documentatiecentrum voor de kerken.

10. Deputaten hebben zich opnieuw beraden inzake het 'Reglement voor het archief van de generale synode' (zie Kerkorde bijlage 28) en de 'Richtlijnen voor de inrichting van een kerkelijk archief' (zie idem bijlage 54). Als resultaat van dit beraad bieden zij u hierbij concepten aan voor een nieuw 'Reglement voor het deputaatschap kerkelijke archieven' en voor een nieuwe 'Regeling voor het beheer van de archiefbescheiden van een kerkelijke vergadering'. Hierbij willen zij opmerken:

10.1. dat het naar hun mening efficiënter is voortaan van één deputaatschap te spreken en derhalve de beide archiefdeputaatschappen samen te voegen;

10.2. dat de laatste zinsnede van art. 45 van de Kerkorde, die tot nu toe nooit geëffectueerd is, in het concept-Reglement een plaats heeft ontvangen;

10.3. dat in bijlage 34 van de Kerkorde in art. 4 sub B ten derde een taak aan het Kerkelijk Administratief Bureau wordt toegewezen die qualitate qua niet bij dat bureau thuis hoort.

11. Inzake een van de deputaten Kerkelijk Administratief Bureau ontvangen verzoek om zich te beraden over de inrichting van een Centraal Bureau van de Christelijke Gereformeerde Kerken, kunnen uw deputaten mededelen dat zij slechts zijdelings in een dergelijk bureau zijn geïnteresseerd, tenzij er een speciale archiefruimte ter vervanging van de huidige zou gecreëerd worden. In het laatste

geval zouden zij willen attenderen op de (officiële) 'Aanwijzingen voor de bouw en inrichting van archiefbewaarplassen'. De overweging of onderbrenging bij de Rijksarchiefdienst dan niet raadzamer is, verdient huns inziens prioriteit.

12. Archivaris Zwiëp gaf de wens te kennen niet opnieuw tot archivaris benoemd te worden. Deputaten hopen u een voordracht te doen toekomen ter vervanging van br. Zwiëp, hem dankend voor de accurate medewerking die hij deze periode heeft verleend.

13. Deputaten stellen u voor:

13.1. overeenkomstig het ingediende concept het 'Reglement voor het deputaatschap kerkelijke archieven' vast te stellen;

13.2. volgens art. 2 van dit Reglement vijf deputaten te benoemen onder wie een voorzitter, een secretaris en twee archivariissen;

13.3. overeenkomstig het ingediende concept de 'Regeling voor het beheer van de archiefbescheiden van een kerkelijke vergadering' vast te stellen;

13.4. mandaat te geven goëdigende maatregelen te nemen die kunnen leiden tot verbetering van de huidige archiefruimte;

13.5. op nieuw aan de diverse deputaatschappen op te dragen hun archiefstukken – nu voor de jaren vóór 1974 – in het synodale archief te doen opnemen;

13.6. te besluiten in de commissie tot registratie van de protestantse kerkelijke en semi-kerkelijke archieven te participeren en aan de archiefdeputaten mandaat te geven één hunner tot lid van deze commissie te benoemen;

13.7. mandaat te verlenen om in overleg te treden met het college van hoogleraren voor nader beraad inzake het stichten van een documentatiecentrum voor de Christelijke Gereformeerde Kerken.

W. van 't Spijker, voorzitter,
M. Drayer, secretaris,
P. Sluimer.

2 Bijlagen: Concept-Reglement voor het deputaatschap kerkelijke archieven.
Concept-Regeling voor het beheer van de archiefbescheiden van een kerkelijke vergadering.

Bijlage 1

Reglement voor het deputaatschap kerkelijke archieven (concept)

Artikel 1.

Dit reglement verstaat onder:

- kerkelijke archieven; het geheel van alle geschreven, getypte, gedrukte, gestencilde, getekende of op andere wijze vervaardigde bescheiden (waaronder ook registers, acta, notulenboeken e.d. zijn begrepen), die door een kerkelijke vergadering bij de uitoefening van haar functie zijn ontvangen of opgemaakt en bestemd zijn daaronder te berusten;
- kerkelijke vergadering: de vergaderingen als bedoeld in artikel 29 van de Kerkorde, alsmede de door die vergaderingen benoemde deputaatschappen en commissies; tevens worden hieronder begrepen de door een kerkelijke vergadering benoemde functionarissen met een speciale opdracht;
- semi-kerkelijk archief: een archief als onder a. omschreven van kerkelijke verenigingen, verenigingsverbanden en andere semi-kerkelijke organisaties.

Artikel 2.

Er is een deputaatschap voor de kerkelijke archieven.

Dit deputaatschap bestaat uit tenminste vijf leden. Deze leden worden door de generale synode benoemd, die tevens de voorzitter en de secretaris aanwijst.

Twee leden van het deputaatschap worden nadrukkelijk aangewezen als archivariissen, terwijl de overige leden een controlerende functie hebben.

Artikel 3.

Het deputaatschap heeft tot taak:

- het beheer en het toezicht op het beheer van het archief van de generale synode en de door haar benoemde deputaatschappen, commissies en aangestelde functionarissen;
- het toezicht op het beheer bij de kerkelijke vergaderingen waarop ingevolge het bepaalde in artikel 45 van de Kerkorde de generale synode het toezicht dient uit te oefenen;
- het bevorderen van een goed archiefbeheer bij de overige kerkelijke vergaderingen;
- het bevorderen van de bewaring van semi-kerkelijke archieven.

Artikel 4.

Deputaten staan met betrekking tot alle zaken die in comité zijn behandeld en die hun uit hoofde van hun werkzaamheden ter kennis komen, onder verplichting van geheimhouding.

Artikel 5.

Gelet op de juridische en historische waarde van kerkelijke archieven is het deputaatschap bevoegd – onder goedkeuring van de generale synode – richtlijnen op te stellen met betrekking tot de zorg voor en het beheer van de archieven van de kerkelijke vergaderingen en adviezen te geven of aanbevelingen te doen die het in het belang acht voor het archiefwezen van de kerken.

Artikel 6.

Het deputaatschap is bevoegd aanbevelingen te doen en adviezen te geven voor het beheer en de bewaring van semi-kerkelijke archieven, voor zover de bescheiden uit historisch oogpunt van belang zijn voor de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland en de ontwikkeling van het verenigingsleven binnen deze kerken.

Artikel 7.

Voor de bewaring van haar archiefbescheiden en voor de archiefbescheiden van haar deputaatschappen, commissies en functionarissen wijst de generale synode één van de kerken aan als archiefbewarende kerk volgens reeds gestelde e.g. nader te stellen voorwaarden en aanwijzingen.

Bij wijziging van de bewaarplaats of van de voorwaarden en aanwijzingen zal steeds aan deputaten advies worden gevraagd.

Artikel 8.

De archieven van de door de generale synode benoemde deputaatschappen, commissies en functionarissen, waaronder ook begrepen het archief van het deputaatschap voor de kerkelijke archieven, dienen in de bewaarplaats van het archief van de generale synode te worden ondergebracht terstond na de ontheffing van de opdracht of zodra dit mogelijk is met het oog op de continuïteit van de werkzaamheden, doch in elk geval na een termijn van zes jaren. In voorkomend geval kan na overleg met de deputaten voor de kerkelijke archieven van deze termijn worden afgeweken.

Indien een deputaatschap toestemming krijgt zelf zijn archief te beheren en te bewaren, zal in de instructie voor het desbetreffende deputaatschap van deze toestemming uitdrukkelijk melding worden gemaakt. Deputaten geven aanwijzingen omtrent het beheer en de bewaring van (nog) niet overgedragen archieven van de door de generale synode ingestelde deputaatschappen, commissies en benoemde functionarissen. Bij verschil van mening over een bepaalde aanwijzing leggen zij dit aan de generale synode voor.

Artikel 9.

De beide archivariissen zijn belast met het beheer van het archief van de generale synode. Zij regelen onderling hun werkzaamheden.

Artikel 10.

Onder het beheer dat de archivariissen voeren, wordt verstaan:

- de daadwerkelijke verzorging van het synodale archief;
- het aanleggen van deugdelijke inventarissen van alle archiefbescheiden en van alle bescheiden die nog aan het archief worden toegevoegd;
- het opstellen van een lijst van voor vernietiging in aanmerking komende stukken, welke lijst door het deputaatschap moet worden goedgekeurd, eventueel na voorafgaand overleg met het deputaatschap, de commissie of de functionaris die het archief heeft gevormd.

Artikel 11.

De archivariissen plegen ten aanzien van hun specifieke taak steeds overleg met de overige leden van het deputaatschap. Inrijpende wijzigingen in hun beheer mogen alleen plaatsvinden als hiertoe in een vergadering van het deputaatschap is besloten.

Artikel 12.

Bij de indeling van het archief, de inventaris en de uitlening van bescheiden dient duidelijk onderscheid te worden gemaakt tussen stukken die in comité zijn behandeld en de overige stukken. In voorkomende gevallen dienen verwijzingen te worden gemaakt ten einde de toegankelijkheid van het archief te vergroten.

Artikel 13.

Het is de archivariissen niet toegestaan stukken die behoren tot de geheime dossiers uit te lenen of te doen raadplegen. Alleen in zeer bijzondere gevallen, ter beoordeling van deputaten, kan toestemming tot het uitlenen of raadplegen van dergelijke stukken worden verleend onder door hen te stellen voorwaarden.

Artikel 14.

Met inachtneming van het gestelde in artikel 13 mogen de archivariissen daarvoor in aanmerking komende bescheiden uit het archief in bruikleen geven onder voorwaarde dat:

- de uitlening slechts plaatsvindt tegen een bewijs van ontvangst, uit welk bewijs duidelijk de naam en het adres van degene aan wie de bescheiden zijn uitgeleend, moeten blijken;
- de termijn van uitlening ten hoogste vier weken bedraagt; deze termijn kan in een bijzonder geval met toestemming van deputaten belast met de controle ten hoogste met vier weken worden verlengd;
- de archivariissen na het verstrijken van de onder b. genoemde termijnen een aanmaning sturen om de in bruikleen ontvangen archiefbescheiden onverwijld terug te sturen;
- indien aan de aanmaning als bedoeld onder c. geen gevolg wordt gegeven, de archivariissen hiervan ten spoedigste mededeling doen aan de deputaten belast met de controle, ten einde daarna gezamenlijk de vereiste maatregelen te treffen om de bescheiden weer te doen terugkeren in het archief;
- geen bescheiden worden uitgeleend die van grote waarde of onvervangbaar zijn; in voorkomende gevallen kan worden toegestaan dergelijke bescheiden ter plaatse in het bijzijn van één der archivariissen te raadplegen;
- alleen in zeer bijzondere gevallen, zulk ter beoordeling van deputaten, bescheiden mogen worden uitgeleend aan niet-leden van de Christelijke Gereformeerde Kerken; naast de gewone voorwaarden kunnen in zo'n geval door deputaten bijzondere voorwaarden worden gesteld;
- geen bescheiden worden uitgeleend, indien de archivariissen van oordeel zijn dat de materiële toestand ervan zich daartegen verzet, of indien ze de aanvrager om redenen van algemeen kerkelijk belang of wegens andere deugdelijke redenen niet ter beschikking kunnen worden gesteld.

Artikel 15.

In geen geval mogen van de kerkelijke archieven die door een deputaatschap als bedoeld in artikel 8 zelf worden beheerd, bescheiden worden vernietigd zonder dat hieromtrent met het deputaatschap voor de kerkelijke archieven overleg is gepleegd; ditzelfde geldt ten aanzien van archiefgedeelten die zodanige ouderdom bezitten, dat het aanbeveling verdient deze gedeelten over te brengen naar het centrale archief ten einde ze uit historisch oogpunt daar te bewaren.

Artikel 16.

De deputaten die belast zijn met de controle als bedoeld in artikel 2 van dit reglement, houden geregeld toezicht op het beheer dat de archivariissen ten aanzien van het archief van de generale synode plegen.

Artikel 17.

Voor het uitoefenen van het toezicht als bedoeld in artikel 3 onder a. van dit reglement dragen de deputaatschappen die toestemming hebben zelf hun archief te beheren en te bewaren, er steeds zorg voor dat bij de secretaris van het deputaatschap voor de kerkelijke archieven bekend is wie belast is met het beheer van deze archieven en waar deze worden bewaard.

Artikel 18.

Het toezicht op het beheer van de archieven van de particuliere synoden worden door deputaten zelf geregeld in overleg met de betrokken archivaris van de particuliere synode.

Artikel 19.

Deputaten rapporteren aan de generale synode betreffende hun werkzaamheden en de toestand waarin de archieven zich bevinden, waarop zij ingevolge het bepaalde in de artikelen 16, 17 en 18 toezicht uitoefenen. De archivariissen voegen bij dit rapport een aanvullend rapport omtrent het door hen gevoerde beheer.

Bijlage 2

Concept-regeling voor het beheer van de archiefbescheiden van een kerkelijke vergadering (k.v.)

ALGEMEEN.**Artikel 1.**

In deze regeling worden onder archiefbescheiden (-stukken) verstaan:

- bescheiden die door de k.v. zijn ontvangen of opgemaakt en naar hun aard bestemd om onder de k.v. te berusten;
- bescheiden met overeenkomstige bestemming, ontvangen of opgemaakt door instellingen, verenigingen of personen, wier rechten of functies op de k.v. zijn overgegaan;
- bescheiden die ingevolge overeenkomsten met of besluiten van instellingen, verenigingen of personen, dan wel uit anderen hoofde in de archiefruimte van de k.v. zijn opgenomen om daar te berusten;
- reproducties die in de plaats zijn gesteld van de onder a, b of c bedoelde archiefbescheiden.

Artikel 2.

Voor de bewaring van de archiefbescheiden wijst de k.v. een archiefruimte aan.

Artikel 3.

Omtrent plannen betreffende de aanschaf, bouw, verbouwing, inrichting of verandering van inrichting van de kerkelijke archiefruimte worden de richtlijnen van het deputaatschap voor de kerkelijke archieven in acht genomen.

BEHEER RECENT ARCHIEF.**Artikel 4.**

De scriba/secretaris van de k.v. is belast met het beheer van de onder de k.v. berustende archiefbescheiden, die niet ouder zijn dan 5 jaren (het recente archief). Hij kan hierbij gebruik maken van de richtlijnen die door het deputaatschap voor de kerkelijke archieven zijn vervaardigd.

Artikel 5.

Inkomende stukken worden dadelijk na ontvangst in een los- of vastbladig inschrijvingsregister ingeschreven, zodat hun ontvangst kan worden vastgesteld. De inschrijving in het register dient zodanig te zijn, dat op eenvoudige wijze ieder archiefstuk kan worden gevonden, waarvan slechts bekend is:

- hetzij de inhoud van het stuk;
- hetzij de afzender of geadresseerde, alsmede de datum en het kenmerk (nummer) bij verzending of ontvangst aan het stuk gegeven;
- hetzij de datum waarop het stuk is behandeld op enige vergadering van de k.v.

Artikel 6.

De scriba/secretaris van de k.v. draagt er zorg voor dat de vervaardiging van archiefbescheiden geschiedt op zodanige wijze en met gebruik van zodanige materialen dat deze bescheiden een voldoende houdbaarheid bezitten.

BEHEER OUDER ARCHIEF.**Artikel 7.**

Door de k.v. wordt een archivaris benoemd die belast wordt met het beheer van de onder de k.v. berustende archiefbescheiden, die ouder zijn dan 5 jaren (het oudere archief).

Hij maakt hierbij gebruik van de richtlijnen die door het deputaatschap voor de kerkelijke archieven zijn vervaardigd.

Artikel 8.

De archivaris staat in betrekking tot alle zaken die hem uit hoofde van het beheer van de archiefbescheiden ter kennis komen onder verplichting van strikte geheimhouding.

Artikel 9.

- a. De archivaris dient te bevorderen dat archiefbescheiden, ouder dan 5 jaren, van deputaatschappen, commissies en verenigingen, die ingevolge hun reglementen dienen te worden overgedragen aan de beheerder van de kerkelijke archiefruimte, regelmatig worden overgebracht.
- b. Omtrent de regeling van de overdracht van de in de artikelen 4 en 9a bedoelde archiefbescheiden kan de archivaris voorstellen doen aan de k.v., deputaatschappen, commissies of verenigingen.

Artikel 10.

Ieder overgedragen archief dient zodanig in een archiefoverzicht of anderszins te zijn beschreven en van ingangen te zijn voorzien, dat te allen tijde op eenvoudige wijze kan worden vastgesteld welke archiefeenheden in de archiefruimte behoren te berusten en waar deze zich bevinden.

Artikel 11.

Het raadplegen van archiefbescheiden door anderen dan de leden der k.v., deputaatschap, commissie of vereniging, die met de behandeling van de zaken, waarop de stukken betrekking hebben, zijn belast, is slechts geoorloofd met toestemming van het moderamen van de k.v.

Artikel 12.

- a. Voor uitlening van archiefbescheiden aan derden is de toestemming vereist van het moderamen van de k.v..
- b. De archivaris houdt aantekening van de uitlening en controleert of het uitgeleende tijdig wordt terugontvangen.
- c. Bij de uitlening worden de richtlijnen in acht genomen die daarvoor door het deputaatschap voor de kerkelijke archieven zijn opgesteld.

Artikel 13.

- a. De archivaris kan voorstellen doen aan de k.v. omtrent het in bewaring geven van archiefbescheiden die ouder zijn dan 50 jaren, aan een archiefbewaarpplaats die beheerd wordt door een gemeentelijke-, streek- of rijksarchivaris.

- b. De k.v. beslist over deze voorstellen nadat zij daaromtrent advies heeft gevraagd aan het deputaatschap voor de kerkelijke archieven.

Artikel 14.

- a. Ten minste eenmaal in de 5 jaren wordt door de archivaris overgegaan tot vernietiging van daarvoor, krachtens een door het deputaatschap voor de kerkelijke archieven opgemaakte vernietigingslijst, in aanmerking komende archiefbescheiden.
- b. Van de vernietiging, die slechts plaats vindt met machtiging van het moderamen van de k.v., wordt een verklaring opgemaakt waarin vermeld wordt welke bescheiden vernietigd zijn en wanneer.

Artikel 15.

- a. Bij opheffing, splitsing of fusie van de k.v. wordt advies gevraagd aan het deputaatschap voor de kerkelijke archieven omtrent de zorg en het beheer van de archiefbescheiden en de aanwijzing van een archiefruimte.
- b. Het besluit of de overeenkomst van de k.v. hierover wordt schriftelijk vastgelegd en aan het deputaatschap meegedeeld.

BIJLAGE 91

Art. 153

Rapport 7 van commissie I betreffende het synodaal archief

De commissie heeft kennis genomen van het rapport van de archivariissen en van het rapport van de deputaten voor de controle van het archief van de generale synode, alsmede van het conceptreglement voor het deputaatschap kerkelijke archieven en de conceptregeling voor het beheer van de archiefbescheiden van een kerkelijke vergadering.

De commissie wil haar bijzondere waardering uitspreken voor de ijver en nauwgezetheid waarmee het werk tijdens de rapporten is verricht.

De commissie brengt de aanbeveling van de archivariissen, om deputaatschappen erop te wijzen zelf de af te stoten archiefbescheiden voldoende ordelijk en overzichtelijk te verzorgen, nogmaals onder de aandacht.

De commissie meent naar aanleiding van het rapport van deputaten, dat het goed kan zijn, dat deputaten Kerkelijk Administratief Bureau art. 4 B 3 van hun instructie opnieuw bezien. De commissie wil ook nog wijzen op de reeds genoemde mogelijkheid voor een kerkelijke vergadering om oude archiefbescheiden onder te brengen in een archiefbewaarpplaats die beheerd wordt door een gemeentelijke-, streek- of rijksarchivaris.

De commissie kan zich volledig vinden in het conceptreglement en de conceptregeling.

De commissie stelt u voor:

1. de archivariissen en deputaten te danken voor hun werk en dat werk goed te keuren;
2. de voorstellen van deputaten te aanvaarden.

J. van Dijken, rapporteur.

BIJLAGE 92

Art. 154, 159, 183

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR HET CONTACT MET DE KERKJEUGD**1. SAMENSTELLING EN OPDRACHT**

- 1.1. De Generale Synode Amersfoort 1980 benoemde tot deputaten: ds. K. Boersma, voorzitter; ds. G. Bijkerk, secretaris; W. M. Bouterse sr., penningmeester; ds. A. Baars; ds. R. van Beek; ds. J. A. Compagner; M. C. de Valk; ds. A. K. Walleet.
Ds. Baars verliet in 1981 het deputaatschap doordat hij zich verbond aan de Free Reformed Church of Dundas (Ont., Canada).

Vervulling van de aldus ontstane vacature achten wij niet nodig.

- 1.2. De Generale Synode 1980 deed bepaalde uitspraken - waarmee zij tegelijk aan deputaten enkele specifieke opdrachten gaf - die we voor alle duidelijkheid hier memoreren.
De synode besloot o.a.:

- 1.2.1. een dringend beroep te doen op alle kerken en op allen die bij het jeugdwerk in onze kerken betrokken zijn in verootmoediging voor God elkaar te vinden, zo elkaar te aanvaarden en van hieruit, zonder aan de verscheidenheid geweld te doen, de onderlinge eendracht zoveel mogelijk samen te zoeken, te bewaren en te versterken en alles na te laten wat dit zou kunnen schaden;

- 1.2.2. de jeugdorganisatie met nadruk te wijzen op de verantwoordelijkheid die zij naar het Woord van God heeft, om in het leiding geven aan en in het organiseren van het jeugdwerk haar taak zodanig te vervullen dat noch aan het beginsel noch aan de eenheid van onze kerken schade wordt gedaan, maar dat deze op positieve wijze zullen worden gediend;
- 1.2.3. deputaten op te dragen naar hun opdracht en naar hun bevoegdheid (zie instructie art. 3a en 5a) al het mogelijke te doen dat het hiervoor genoemde in praktijk wordt gebracht;
- 1.2.4. alle kerken erop te wijzen het jeugdwerk in zijn breedste zin en in organisatorisch verband met liefde en zorg te omringen en het jeugdsteunfonds te blijven steunen;
- 1.2.5. deputaten op te dragen al het bovenstaande aan de kerken en de jeugdorganisatie schriftelijk mee te delen met een korte weergave van het onder 2 van het synodale commissierapport uiteengezette, toegespitst in de daarin genoemde richtlijnen a tot en met e;
- 1.2.6. deputaten op te dragen in overleg met de C.G.J.O. een nader onderzoek in te stellen naar de leef- en denkwereid van de jongeren in onze kerken en mee daartoe regionale jeugdconferenties te beleggen en daarover de kerken voor te lichten.
- Deze besluiten en opdrachten hebben de arbeid van deputaten in deze periode sterk bepaald.

2. CONTACT MET DE KERKEN

2.1. de besluiten van de synode

In een schrijven van januari 1981 hebben deputaten aan alle kerkeraden mededeling gedaan van wat de kerken in haar breedste vergadering ten aanzien van de zorg voor en het werk onder de kerkjeugd in 1980 hebben uitgesproken, overeenkomstig wat hierboven onder 1.2.5. is vermeld. Hoe deze uitspraken van de synode en de achterliggende overwegingen door de kerken zijn ontvangen en verwerkt, kunnen deputaten moeilijk beoordelen. Rechtstreekse reacties kwamen er hoegenaamd niet. Deputaten zijn echter niet optimistisch over wat deze uitspraken in het geheel der kerken hebben uitgewerkt.

Wij komen daarop in het slot van ons rapport terug.

2.2. de jeugdzondag

Rond de jeugdzondag, veelal functionerend als 'startzondag' voor alle gemeentelijke activiteiten, richten deputaten zich elk jaar tot de kerken met een schrijven aan alle kerkeraden en een attenderend en appellerend artikel in de kerkelijke pers. Deputaten constateerden in deze periode, dat van een en ander kritisch belangstellend kennis wordt genomen en dat o.a. in de prediking dikwijls aansluiting wordt gezocht bij wat in het kerkelijke jeugdwerk aan de orde wordt gesteld.

2.3. de jeugdouderling

Het is deputaten gebleken, dat het pastoraal functioneren van de jeugdouderling in veel gemeenten zeker nog niet optimaal genoemd kan worden.

Bij het beleggen van conferenties voor jeugdouderlingen beoogen deputaten juist dit pastor-zijn van de jeugdouderling te benadrukken en te dienen. Zo werd in 1982 een conferentie gehouden over de 'Ervaringen van de jeugdouderling - moeiten en mogelijkheden' en dit jaar, in samenwerking met de deputaten voor kerk en bedrijfsleven, een conferentie belegd die gewijd was aan het onderwerp 'Jeugdwerkloosheid'. Deputaten mochten dankbaar vaststellen dat de toerusting op deze wijze geboden, begeerd en gewaardeerd wordt.

Vermeldenswaard is, dat laatstgenoemde conferentie geresulteerd heeft in de vorming van een groep die nog één keer bijeenkomt om verder te praten over de vraag: 'Hoe kunnen we zowel jeugdouderlingen als werkloze jongeren zo praktisch mogelijk van dienst zijn?'

3. CONTACT MET DE KERKJEUGD

3.1. Contact met de C.G.J.O.

Als vanouds is veel tijd besteed aan de relatie met de C.G.J.O., al is zij zoals nader zal blijken niet de enige gesprekspartner gebleven op het gebied van het georganiseerde kerkelijke jeugdwerk.

3.1.1. Kerkelijk jeugdwerk

De gesprekken met de C.G.J.O. zijn voor een groot deel bepaald door de, ook schriftelijk meegedeelde, uitspraken van de Generale Synode 1980, uitspraken die voor een deel de jeugdorganisatie moeite hebben gegeven. Immers: de verantwoordelijkheid van de jeugdorganisatie, in deze uitspraken genoemd en ook van de kant van deputaten nadrukkelijk onder de aandacht gebracht, wordt zoals ons in de regelmatige contacten gebleken is ook door de jeugdorganisatie zelf reeds gevoeld. Zij wil ten volle kerkelijk zijn, dat wil zeggen uitgaande van de kerk en zich richtend op de kerk de totale kerkjeugd dienen met jeugdwerk dat aan het Woord van God gebonden is. Daarbij heeft de jeugdorganisatie duidelijk uitgesproken, dat zij ten aanzien van de jongeren in de kerk bepaald niet uitgaat van de gedachte van geestelijke gearriveerdheid. Wel wil

men het onderscheid honoreren tussen catechese en pastoraat enerzijds en jeugdwerk anderzijds, hoezeer zij als het goed is ook op elkaar betrokken zullen zijn.

In diverse gesprekken hebben deputaten iets gevoeld van de problemen waarmee de C.G.J.O. worstelt, met name om aan de kerkjeugd van vandaag die een zo grote diversiteit vertoont Schriftuurlijke leiding te geven.

Bij één van de meer informele contacten werd van de kant van de C.G.J.O. opgemerkt: 'Wij willen dolgraag een jeugd die leeft in de vreze des Heren. Maar enerzijds ontmoeten wij een losgeslagen jeugd en anderzijds stuiten wij soms op een harde orthodoxie zonder liefde'.

Het kwam bij deputaten over als een erf de coeur waaraan de kerken niet achteloos voorbij kunnen gaan.

3.1.2. Zorgen en moeiten

Met het voorgaande hangen de zorgen en moeiten samen waarvan de C.G.J.O. ons een en ander maal deelgenoot maakte. Dit zijn zorgen omtrent de jeugd en zorgen omtrent de kerken. Wat het eerste betreft wordt een groot gebrek aan kader ervaren. Verder wordt enerzijds geconstateerd dat een groot deel van de jeugd nergens interesse voor heeft, anderzijds (het werd ook in het rapport - 1980 reeds genoemd) dat velen in groepen terecht (dreigen te) komen. Mede laatstgenoemd verschijnsel (waaraan ook op de conferentie voor jeugdouderlingen in 1982 aandacht werd besteed) houdt bij de jeugdorganisatie de vraag levend of en in hoeverre de jeugd werkelijk een plaats heeft in de gemeente.

Deze zorgen omtrent de jeugd brengen voor jeugdwerk dat heel de kerkjeugd bedoelt te dienen spanning mee: hoe bereik je werkelijk de jongeren en hoe bereik je bepaalde jongeren? Bij de beantwoording van deze vraag - en dan komen we bij het tweede - lijken in ons kerkelijk leven de standpunten zich te verharderen waarbij men elkaar niet officieel maar wel in de praktijk dreigt af te schrijven. Bij de diepe zorg daarover geeft het de jeugdorganisatie nog steeds grote moeite dat van haar en van de jeugd der kerken gevraagd wordt wat de kerken zelf in haar ambtelijke vergaderingen niet kunnen. Dit laatste is (we komen er nader op terug) heel opmerkelijk niet alleen de klacht van de C.G.J.O.

3.1.3. Het nader onderzoek

Eén van de gesprekspunten in het contact met de jeugdorganisatie vormde het aan deputaten opgedragen 'nader onderzoek naar de leef- en denkwereid van de jongeren in onze kerken'. Daarbij ging het overleg niet alleen over de methode van onderzoek maar vooral over de vraag naar het doel: wat staat ons precies voor ogen?

De C.G.J.O. beoogt een onderzoek waardoor een duidelijk zicht wordt verkregen op de totale leef- en denkwereid van de jongeren, georganiseerd en niet-georganiseerd, om daardoor concreet op de problemen in te kunnen spelen.

3.1.4. Tijdslein

Reagerend op een nu al geconstateerd probleem besloot de jeugdorganisatie de uitgave van het jeugdblad 'Tijdslein' te staken. Het abonnee-bestand bleek steeds meer uit (sympathiserende) oorden te gaan bestaan. De bedoeling is dit leesblad voor jongeren dat dus als zodanig steeds minder functioneerde nu te vervangen door een werkblad voor jongeren dat meer dan voorheen de arbeid van de plaatselijke verenigingen kan dienen.

Deputaten betreuren weliswaar de noodzaak van opheffing van genoemd blad maar achten dit verzetten van de bakens bij verloopend getij verstandig.

3.1.5. Verbreding werkerterrein

Terwijl de jeugdorganisatie zich tot nog toe richtte op de jeugd van 11 tot ca. 22 jaar, bereikten haar vanuit de kerken steeds meer verzoeken om adviezen en praktische handreikingen voor het werk onder de 8 tot 11 jarigen.

Waar het hier jeugd betreft die deels bereikt wordt via het zondagsschoolwerk voed op initiatief en onder leiding van deputaten dit jaar een gesprek plaats tussen de C.G.J.O. en de Bond van Christelijke Gereformeerde Zondagsscholen. Er is in goede harmonie gesproken over de eigen plaats van zowel het zondagsschoolwerk als het clubwerk uitgaande van de C.G.J.O. Men wil zich hier nader op bezinnen.

3.1.6. Bastion

In 1981 kon de bestaande vacature van een tweede jeugdwerkleider vervuld worden door de benoeming van de heer B. Scherpenzeel terwijl in 1982 een geringe uitbreiding werd gegeven aan het personeelsbestand in de administratieve sector waarvoor deputaten een extra subsidie verleenden.

Nieuwe eisen van de overheid vooral wat betreft het jaarlijks overleggen van een 'Programma van werkzaamheden' en een ledenregistratie per vereniging betekenen voor de Bastionstaf een enorme belasting. Deputaten hebben grote waardering voor de inzet van de werkers op ons jeugdwerkcentrum.

3.1.7. Voorontwerp wet gelijke behandeling

Deputaten maken hier gaarne melding van het feit dat zij met instemming en dankbaarheid kennis genomen hebben van een schrijven, waardig van toon en principieel van inhoud, dat de C.G.J.O. in 1982 richtte aan de Directie Coördinatie Emancipatiebeleid inzake het voorontwerp van een wet gelijke behandeling.

3.1.8. Verkerkelijking

In het kader van de contacten met de jeugdorganisatie, vooral waar deze de nu al enkele malen genoemde verantwoordelijkheid van deze organisatie betroffen, speelde opnieuw de vraag van de verkerkelijking van het jeugdwerk een rol. Het is opmerkelijk hoe vaak men in de geschiedenis van ons kerkelijk jeugdwerk met deze vraag bezig is geweest. We behoeven daarvoor alleen maar te verwijzen naar wat daarover in het rapport-1980 is vermeld.

Aan de hand van een door één van ons opgestelde nota is er binnen het deputaatschap enkele keren een discussie over genoemde vraag gevoerd. Dit gebeurde met name naar aanleiding van het rapport van de synodale commissie-1980 dat wel sprak van een intensere betrokkenheid van deputaten bij het georganiseerde jeugdwerk maar niet de mate van deze betrokkenheid aangaf noch de wijze waarop hieraan concreet gestalte moet worden gegeven.

We zitten hiermee in het spanningsveld van de eigen verantwoordelijkheid van de jeugdorganisatie en de taak van deputaten. We willen niet verhelen, dat hierover binnen ons deputaatschap verschil van gevoelens bestaat. Sommige deputaten zouden directer betrokken willen zijn bij de invulling van het C.G.J.O.-beleid. Bij de jeugdorganisatie proeven wij, vanwege haar taxering van de synodale besprekingen en uitspraken, een zekere beduchtigheid voor een vorm van bevoogding die haar het werken zo niet onmogelijk dan toch wel bijzonder moeilijk zou maken. Als deputaatschap zijn wij niet van mening, dat onze opstelling jegens de jeugdorganisatie een gans andere moet worden dan wij altijd hebben ingenomen. Wij willen, met volledige honorering van eigen aard en eigen verantwoordelijkheid van het kerkelijk jeugdwerk, op een pastorale wijze stimulerend en zo nodig ook corrigerend werkzaam zijn. Een indien enigszins mogelijk intenser contact wordt ook door de jeugdorganisatie op prijs gesteld.

3.2. Contact met jeugd buiten de C.G.J.O.

In de loop van deze verslagperiode deden het 'Jeugdcontact Noordeloos en Omstreken' en het 'Jeugdcontact Christelijke Gereformeerde Kerken' aan deputaten mededeling van hun bestaan en activiteiten.

(Inmiddels namen we via een schrijven van een kerkeraad ook kennis van het bestaan van een 'Contactgroep Christelijke Gereformeerde Jeugdverenigingen Utrecht-Gooi e.o.')

Nu zich hier nieuwe vormen van georganiseerd jeugdwerk aandienen, buiten de bestaande jeugdorganisatie, besloten deputaten tot een gesprek met beide groepen, die organisatorisch geen band aan elkaar hebben maar elkaar wel veelszins dekken.

Een eerste (gezamenlijke) ontmoeting, vooral informatief van karakter, heeft plaatsgevonden. Daarbij is aan deputaten gebleken, dat genoemde 'Contacten' voortgekomen zijn uit reeds lang bestaande verontrusting over het jeugdwerk zoals dat in de bestaande jeugdorganisatie gestalte kreeg. Deze verontrusting betreft dan zaken als bekering, beschouwing van de gemeente en toelating des heils. Bij het bedanken van meerdere verenigingen als lid van de C.G.J.O. wilde men de onderlinge contacten bewaren ter stimulering van de plaatselijke verenigingen zonder de vorming van een nieuwe jeugdbond na te streven. Men heeft de bestaande jeugdorganisatie niet afgeschreven maar men acht momenteel het klimaat niet gunstig voor gesprekken om de geconstateerde kloof te overbruggen. Overigens vindt men het onjuist, (en hier verwijzen wij naar wat in het slot van 3.1.2. vermeld is) dat de jeugd opgezaaid wordt met verschillen waarover het gesprek thuishoort op de kerkelijke vergaderingen. Eenheid in de kerken zal haar positieve uitwerking hebben in eenheid van het jeugdwerk.

Bij alle dankbaarheid voor de openheid in dit gesprek hebben deputaten de noodzaak hiervan als zeer verdrietig ervaren. Daarbij moeten zij constateren dat er wel zeer belangrijke punten van verschil genoemd zijn die tot het ontstaan van genoemde 'Contacten' hebben geleid maar dat de verschillen zelf nog niet duidelijk zijn geworden.

Men acht zich ook niet bevoegd en niet in staat om als jeugd de in geding zijnde zaken te bespreken. Verder signaleren deputaten het gevaar van de vorming van een tweede jeugdorganisatie binnen onze kerken, ondanks de betuiging dat dat voorlopig niet de bedoeling is.

Het ligt in de bedoeling van deputaten het gesprek voort te zetten.

3.3. Contact met studerende

3.3.1. Conferentie studentenouderlingen

Hoewel een conferentie voor en van studentenouderlingen uiteraard geen direct contact met studerende inhoudt, zien deputaten zo'n conferentie toch als een belangrijke dienst aan onze studerende kerkjeugd. Het gaat hierbij immers om het informeren over en stimuleren en toerusten

tot een niet gemakkelijk maar uiterst belangrijk stuk passoraat aan een niet onaanzienlijk aantal jongeren.

In november 1982 werd een conferentie gehouden over 'Studentenwerk - moeilijkheden en perspectieven (?)', waarvan een verslag verscheen in 'Ambtelijk Contact' van mei '83. Hoewel alle kerkeraden een en andermaal over deze conferentie bericht hadden ontvangen, was het aantal deelnemers helaas gering.

Kwalitatief kon de conferentie goed genoemd worden en zij is door de aanwezigen dan ook zeer gewaardeerd.

Deputaten hebben het voornemen ook deze activiteit voort te zetten.

3.2.2. Werkgroep Contact Studerenden (W.C.S.)

Op bovenvermelde conferentie voor studentenouderlingen presenteerde zich de reeds langer bestaande maar op 25 september '82 formeel opgerichte Werkgroep Contact Studerenden. Deze Werkgroep is na jarenlange voorbereiding ontstaan op initiatief van de Reünistenorganisatie van de vroegere Christelijke Gereformeerde Studentenbond vanuit het besef van verantwoordelijkheid voor de studenten van nu. Vanwege het grote belang van een blijvende band aan en een vruchtbare plaats in de kerken werd de noodzaak gevoeld van een 'eigen' organisatie van Christelijke Gereformeerde en (gezien de vele reeds bestaande contacten) Nederlands Gereformeerde studerenden.

Gehoor gevend aan de sterke aandrang van de W.C.S. dat deputaten, gelet op het pastorale karakter van het werk en gezien de noodzaak van continuïteit van deze arbeid, medeverantwoordelijkheid zouden dragen, besloten deputaten een vertegenwoordiger in de Werkgroep te benoemen.

De W.C.S., bestaande uit vertegenwoordigers van studerenden, R.C.G.S., jeugd- en studentenouderlingen, deputaten en eventueel een studentenwerker, heeft als grondslag dat zij zich stelt onder het gezag van de Bijbel als het Woord van God en vasthoudt aan de belijdenis zoals die is neergelegd in de drie formulieren van enigheid.

Zij stelt zich ten doel het bevorderen van

- de onderlinge ontmoeting van studerenden
- goede betrekkingen tussen de studerenden en de kerken
- het elkaar wijzen op en onderzoeken van het bijbels getuigenis
- de vorming van studerenden met het oog op de taak die Gods Woord ten aanzien van allerlei levenssterren aan ons stelt.

In het kort gaat het de W.C.S. om het vasthouden van vele studerende jongeren (naar schatting zo'n 800 Christelijke Gereformeerden en 400 Nederlands Gereformeerden) die onder invloed van allerlei factoren gemakkelijk van de kerk vervreemden. Zij wil uitdrukkelijk niet naar enigerlei vorm van een studenten-ecclesia maar bedoelt duidelijk heen te werken naar de 'gewone' gemeente. Momenteel zijn er 13 à 14 plaatselijke gespreksgroepen.

Deputaten maken gaarne de woorden van prof. dr. W. van 't Spijker geschreven in 'De Wekker' van 16 oktober 1981 tot de hune: 'Van harte verblijden we ons over de initiatieven die zijn genomen. Dit is een zaak, die de aandacht van al onze kerken verdient en hun gebed en als het moet ook hun bijdrage en steun.'

3.3.3. Studentenwerker

In de gesprekken met de W.C.S. is regelmatig van gedachten gewisseld over de noodzaak van (een) studentenwerker(s).

Intense bezinning daarover heeft deputaten doen besluiten u een Voorstel betreffende een studentenwerker voor te leggen, zoals u dat als bijlage bij dit rapport aantreft.

Deputaten zien deze in feite toch bescheiden opzet als een eerste stap naar een dringend noodzakelijk passoraat dat duidelijk behoort tot de taak van de gezamenlijke kerken.

4. OVERIGE CONTACTEN

4.1. DIA

In deze verslagperiode werd, nadat deputaten daarover geraadpleegd waren, het Stichtingsbestuur en de redactie van DIA verbreed door opname van enkele Nederlands Gereformeerde leden. Deputaten konden zich in deze verbreding die geschiedde op grond van ideële en praktische overwegingen geheel vinden.

Met DIA bestaat er in zoverre een relatie dat tot nu toe benoeming van leden van het Stichtingsbestuur niet plaatsvond zonder deputaten.

Gelet op een enkele reactie vanuit de kerken, met name op de inhoud van het blad die ook enkele malen aanleiding gaf tot discussie binnen het deputaatschap, zien deputaten reden zich op deze relatie te bezinnen. Bij deze bezinning zal zwaar meewegen het feit dat het Stichtingsbestuur gaarne een bepaalde band met deputaten wil bewaren alsook de verzekering dat men zelf attent is om verantwoorde publikaties te doen verschijnen.

Overigens herhalen we wat reeds eerder gezegd is: DIA 'is, zoals meerdere zaken, ook bladen, in ons kerkelijk leven een zaak van eigen initiatief van leden onzer kerken'.

4.2. Bijzonder jeugdwerk - C.I.O.

De deputaten voor correspondentie met de Hoge Overheid zonden aan ons een schrijven door van de Commissie Bijzonder Jeugdwerk in Internationaalverband van het Interkerkelijk Contact in Overheidszaken betreffende het pastoraat bij dit bijzonder jeugdwerk en de daarbij bestaande vacatures.

Op hun verzoek zijn deputaten, zij het in een veel later stadium, door genoemde Commissie die met haar werkzaamheden begin 1980 is gestart, geïnformeerd omtrent achtergrond, aard en omvang van bedoelde arbeid. Daarbij werd aan deputaten een tweeledig verzoek gedaan: a) behulpzaam te zijn bij de vervulling van vacatures in de geestelijke verzorging in internaten voor Bijzonder Jeugdwerk;

b) een vertegenwoordiger van onze kerken te benoemen in de Commissie Bijzonder Jeugdwerk. Het gaat bij dit Bijzonder Jeugdwerk om hulpverlening aan jongens en meisjes, wonend in één van de 20 bestaande internaten welke ressorteren onder het Ministerie van C.R.M. (na W.V.C.), die problemen hebben in het gezin, op school, op het werk en in hun vrije tijd. De bedoeling is hen zo te helpen, dat ze weer van de mogelijkheden in de thuissituatie gebruik kunnen maken of naar een andere situatie kunnen toegroeien.

De geestelijke verzorging van deze jongeren stelt vanwege de specifieke leef- en werksituatie op internaten bijzondere eisen aan de pastores die niet noodzakelijk predikant behoeven te zijn. Deputaten zijn van oordeel, dat zij voor deze zaken die zeker vanuit onze kerken aandacht verdienen de eerst aangewezenen zijn. Voorts menen zij, dat de benoeming van een vertegenwoordiger van onze kerken in de Commissie Bijzonder Jeugdwerk het best kan geschieden door deputaten voor de correspondentie met de Hoge Overheid op voordracht van ons deputaatschap.

Wij wachten thans over een en ander gaarne uw oordeel af.

4.3. G.O.S.

In vervolg op de Jeugdwerkleidersconferentie die in juli 1980 in het kader van de Gereformeerde Oecumenische Synode te Nimes werd gehouden en die door onze voorzitter kon worden bijgewoond, heeft in 1981 een ontmoeting plaatsgevonden tussen ds. James C. Lont van de G.O.S. enerzijds en de voorzitter van deputaten, de voorzitter van de C.G.J.O. en de beide jeugdwerkleiders anderzijds.

Daarbij heeft men elkaar uitvoerig geïnformeerd over het bestaande jeugdwerk. Aan het verzoek van de G.O.S. om aan verdere activiteiten deel te nemen (o.a. regionale conferenties, d.w.z. conferenties van jeugdwerkleiders per werelddeel) willen deputaten indien dit redelijk mogelijk is gaarne voldoen. Zo stellen zij zich voor aan de jeugdwerkkonferentie, voorafgaande aan de vergadering van de G.O.S. in 1984 te Chicago, via een afvaardiging deel te nemen.

5. NADER ONDERZOEK

5.1. Opdracht

De Generale Synode 1980 achtte met de synodale commissie een breed onderzoek naar de leef- en denkwereld van de jongeren in onze kerken, zoals door deputaten in hun rapport bepleit, te ver gaan. In plaats daarvan droeg zij aan deputaten op in overleg met de C.G.J.O. een nader onderzoek in te stellen naar de leef- en denkwereld van de jongeren in onze kerken en mee daartoe regionale jeugdconferenties te beleggen en daarover de kerken voor te lichten.

5.2. Bezinning

In hun rapport van 1980 schreven deputaten: 'Op dit moment hebben we nog niet helder voor ogen hoe een en ander precies moet worden verricht, omdat daarbij ook andere deskundigheid nodig zal zijn'.

Deputaten hebben zich dan ook allereerst uitvoerig en diepgaand bezonnen op hun opdracht, aan welke bezinning behalve door de C.G.J.O. ook, in een later stadium, werd deelgenomen door de deputaten voor kerk en onderwijs. Laatstgenoemden zijn nu ook bij de uitvoering van de opdracht betrokken. De W.C.S. was behulpzaam bij het zoeken van interviewers.

Aanvankelijk gingen de gedachten uit naar een beperkt en eenvoudig onderzoek door middel van een enquête onder catechisanten van 13 tot 18 jaar. Wij hebben deze idee voorlopig echter laten varen omdat een enquête, hoe aantrekkelijk op het eerste gezicht ook, toch een gebrekkig middel is vol moeiten, gevaren en gebreken. Bij het verkennend onderzoek (zie onder 5.4.) is gekozen voor het houden van vraaggesprekken, o.a. met predikanten en jeugdouders. Bij dieper gaande vraaggesprekken wordt een hogere kwaliteit bereikt dan bij een eenvoudige enquête. Voor een dergelijke aanpak zijn echter geschoolde krachten nodig. Voor welke methode na het verkennend onderzoek zal worden gekozen, is nog niet duidelijk.

Op dit punt worden nadere onderzoeksvoorstellen afgewacht.

5.3. Wat beogen we?

De wijze waarop het onderzoek wordt verricht hangt ten nauwste samen met het doel dat we ermee voor ogen hebben.

Wij zijn van mening, dat aan de uitkomsten van het onderzoek duidelijke adviezen aan de kerken te verbinden moeten zijn. Registreren alleen is niet voldoende, er zal naar wij hopen ook een stuk beleidsvoering aan gekoppeld kunnen worden. Ook stellen deputaten zich voor, dat het onderzoek niet alleen opinie-peilend maar ook opinie-vormend zal zijn. Wat deputaten ook bij dit onderdeel van hun arbeid voor ogen staat, is uiteindelijk de jeugd naar Christus te leiden.

5.4. Uitvoering

Gezien het bovenstaande zijn deputaten van oordeel, dat een onderzoek zoals aan hen opgedragen alleen dan zin heeft wanneer het werkelijk goed gebeurt. Daarom zijn zij tot de volgende uitvoering gekomen.

Er wordt eerst een verkennend onderzoek ingesteld, af te ronden vóór de vergadering van de synode, waarvan de resultaten voor de synode beschikbaar zullen zijn.

Dit verkennend onderzoek gaat over 'Veranderende opvattingen, houding en gedrag' met op de achtergrond 'Plaats van de jeugd en het jeugdwerk binnen de gemeente'. Het richt zich op de leeftijdsgroep van 15 tot 25 jaar en wordt verricht te Ermelo en Leiden.

Bij een positief besluit uwerzijds wordt het onderzoek voortgezet in een richting die bepaald wordt door de voorlopige resultaten en de bespreking daarvan door deputaten en nader overleg met de C.G.J.O., terwijl genoemde resultaten ook besproken zullen worden op regionale jeugdconferenties.

Het definitieve rapport hopen deputaten dan uit te brengen aan de Generale Synode van 1986. Voor het verrichten van het verkennend onderzoek, waartoe o.a. ook behoort enige literatuurstudie en instructie van interviewers, hebben deputaten voor de periode van 1 februari - 31 augustus 1983 benoemd de heer G. Buijs te Utrecht met wie een 'Overeenkomst tot het verrichten van enkele diensten' werd aangegaan. Deze diensten vergen acht uur per week.

Door deputaten is een Begeleidingscommissie ingesteld, bestaande uit ds. K. Boersma, W. M. Bouterse en M. C. de Valk als deputaten en A. E. Biesma-Drayer als sociologe terwijl namens deputaten kerk en onderwijs ds. D. Quant aan de werkzaamheden van de commissie deelneemt. Eenmaal per twee maanden vergadert de commissie met de onderzoeker. Aan de C.G.J.O. zal gevraagd worden bij de voortzetting van het onderzoek eveneens deel uit te maken van de commissie.

De kosten van het totale onderzoek zijn door deputaten begroot op ca. f 38.000,-.

5.5. Publicatie onderzoeksresultaten

Indien uw vergadering overeenkomstig ons voorstel besluit tot voortzetting van het onderzoek, stellen deputaten u voor tevens uit te spreken, dat de resultaten van het onderzoek na afsluiting daarvan en nadat deze door deputaten besproken zijn, gepubliceerd mogen worden. Dit kan nl. worden aangemerkt als een niet-materiële beloning van degenen die het onderzoek verricht en daar veel tijd en energie insteekt. Te denken is aan een artikel in een tijdschrift, b.v. een sociologisch vakblad.

6. FINANCIËN

Over het financiële beleid van de afgelopen jaren zult u geïnformeerd worden in het rapport van deputaten voor financiële zaken. Uit de gegevens over de jaren 1980 - 1981 - 1982 het volgende:

	1980	1981	1982
Collecten	63.591,77	66.366,08	69.810,50
Giften	160,00	493,00	0,00
Interest	3.602,81	7.108,74	10.162,25
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	67.354,58	73.967,82	79.972,75
Algemene kosten	11.796,26	11.113,24	15.539,81
Subsidies	42.971,26	35.401,00	66.587,00
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	54.767,52	46.514,24	82.126,81
Batig saldo	12.587,06	27.453,58	f. 2.154,06
Gemiddelde collecte-opbrengst per lid/dooplid	0,85	0,88	0,92
Vastgestelde minimumbijdrage	1,00	1,05	1,10

De collecte-opbrengst is ook in deze periode nadelig beïnvloed, en zelfs in toenemende mate, doordat nog steeds een aantal kerken (in '81 en '82; 26!) het werk van deputaten financieel niet steunt. Het nadelig saldo over 1982 is o.a. veroorzaakt door een hogere subsidie aan de C.G.J.O. dan begroot in verband met de hiervoor gemelde uitbreiding van het personeelsbestand op het 'Bastion'. De algemene kosten zijn hoger door o.a. extra vergaderingen in verband met het 'nader onderzoek'.

Ook in deze periode bestond weinig zekerheid omtrent de ontwikkeling van het subsidiebeleid van de overheid.

Er bestaan geen objectieve normen voor de subsidiëring van landelijk jeugdwerk. Een organisatie als de C.G.J.O. en haar werk staan 'momenteel' niet op de tocht, zo bleek in 1982 in een gesprek met C.R.M. Maar een vacature die nu ontstaat mag niet automatisch vervuld worden gezien 's Rijks krappe financiële middelen.

In dit verband zij vermeld een door het toenmalige ministerie van C.R.M. gevraagde garantstelling voor exploitatie-tekorten van de C.G.J.O. Deze werd door deputaten aldus gegeven:

'De Deputaten - van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland - voor het Contact met de Kerkjeugd stellen zich jaarlijks garant voor een eventueel tekort in de exploitatie van de Christelijke Gereformeerde Jongeren Organisatie. Deze garantie wordt jaarlijks vastgesteld op grond van de ingediende begroting van dat jaar mits de andere subsidiënt de betrokken begroting goedkeurt en geen wijziging aanbrengt in zijn subsidie-beleid'.

Ten aanzien van een eveneens door C.R.M. gevraagde bepaling inzake een batig saldo bij liquidatie van de C.G.J.O. spraken deputaten uit:

'De Deputaten - van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland - voor het Contact met de Kerkjeugd gaan ermee akkoord, dat bij liquidatie van de Christelijke Gereformeerde Jongeren Organisatie een eventueel batig saldo proportioneel verdeeld zal worden over beide subsidiënten, te weten het Ministerie van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk en deze Deputaten'.

Voor de komende jaren komen wij tot de volgende begroting:

	1983	1984	1985	1986
Subsidie C.G.J.O.	50.000,00	55.000,00	55.000,00	60.000,00
Andere projecten	9.600,00	10.000,00	10.000,00	10.000,00
Algemene kosten	15.000,00	15.000,00	15.000,00	15.000,00
'Nader onderzoek'	6.000,00	16.000,00	16.000,00	0,00
Studentenwerker		p.m.	p.m.	p.m.
Onvoorzien	1.400,00	4.000,00	4.000,00	5.000,00
	82.000,00	100.000,00	100.000,00	90.000,00
Collecties/giften	79.500,00	95.000,00	95.000,00	85.000,00
Interest	2.500,00	5.000,00	5.000,00	5.000,00
	82.000,00	100.000,00	100.000,00	90.000,00

7. TERUGBLIK EN VOORUITZICHT

7.1. Constateringen

Terugziende op deze verslagperiode moeten deputaten tot hun leedwezen constateren, dat de eenheid van de kerken op het terrein van het jeugdwerk bepaald niet groter is geworden. Integendeel zelfs. En dit ondanks het ernstig en dringend appél van de Synode van 1980, zoals vermeld onder 1.2.1. en 1.2.4. van dit rapport en - bij uitzondering! - aan alle kerken nog eens schriftelijk meegedeeld met de er aan ten grondslag liggende overwegingen.

Deputaten moeten helaas vaststellen, dat van deze uitspraken van de synode in de kerken een selectief gebruik wordt gemaakt.

Allereerst zijn er kerken die ondanks en soms zelfs met beroep op deze uitspraken nog steeds geen enkele bijdrage leveren aan het Jeugdsteunfonds. De eensgezindheid waarmee de synode haar uitspraken deed, ook ten aanzien van het financieel steunen van het werk van deputaten dat toch nog meer omvat dan alleen bemoeienis met de jeugdorganisatie, vonden wij daarna niet terug.

In de tweede plaats zijn er, zoals ons gebleken is, plaatselijke jeugdverenigingen die de oproep van de synode om recht te doen aan de eenheid en het beginsel van onze kerken toepassen op een deel van de kerkjeugd, terwijl genoemde oproep gedaan werd aan allen die bij het jeugdwerk in onze kerken betrokken zijn.

Wij moeten helaas concluderen, dat de door de Synode van 1980 aanbevolen aanpak toch niet

heeft geleid tot wat door de synodale commissie genoemd werd 'een gezamenlijke en nieuwe ontplooiing van het jeugdwerk binnen onze kerken'. De vrees, in 1980 reeds geuit, voor het ontstaan van een tweede jeugdorganisatie is naar ons oordeel niet ongegrond gezien de institutionalisering - hoe sober nu ook nog - van contacten tussen verenigingen buiten de bestaande jeugdorganisatie.

Bij dit alles moeten deputaten helaas ook vaststellen dat bij conferenties van jeugd- en studentenouderlingen node de deelname en inbreng wordt gemist van vele van die kerken die kritisch staan ten opzichte van bepaalde vormen van jeugdwerk terwijl het bij deze conferenties toch gaat om de zorg voor en het pastoraat aan de jeugd.

7.2. Overwegingen

Intussen overwegen deputaten, dat er - in het algemeen gesproken - een uittocht van jongeren uit het instituut van de kerk plaatsvindt. Een rapport van de Landelijke Hervormde Jeugdraad geeft in dit verband te denken. Dat dit gebeuren ook onze kerken niet voorbij gaat werd duidelijk signaleerd in een artikel van ds. J. H. Velema in 'De Wakker' van 7 januari 1983: 'Gaan uw kinderen nog naar de kerk?'

Wij willen er - wellicht ten overvloede - voor pleiten, dat bij de behandeling van ons rapport maar niet een bepaalde vorm van jeugdwerk aandacht zal krijgen maar de kerkjeugd zelf in haar verscheidenheid en in haar nood alle aandacht zal hebben.

Daarbij zal de jeugd moeten kunnen zien, dat verschil in geloofsbeleving - zo dat al geconstateerd moet worden - de eenheid in geloof niet te niet doet.

Het is gemakkelijk van welke kant ook met een beschuldigende vinger naar de ander te wijzen. Ter Synode van 1980 werd echter gesproken van een samen ons verootmoedigen voor God en van het de ander uitsnemender achten dan onszelf. Deze geestelijke instelling waarbij we werkelijk oog hebben voor elkaar is onontbeerlijk voor het echt leiding geven aan onze jeugd. Of we als kerken tot het laatste in staat blijken, zal een toetssteen zijn bij de vraag of we het eerste bezitten.

7.3. Conclusies

Deputaten concluderen:

- dat er een nadere bezinning dient plaats te vinden op het signaleerde verschijnsel van het verlaten van de kerk door veel jongeren; deze bezinning kan mede geschieden aan de hand van het voort te zetten onderzoek naar de leef- en denkwijze van de jongeren in onze kerken;
- dat het hier boven genoemde verschijnsel alsmede het geconstateerde gebrek aan kader een betere toerusting van leidinggevenden in het jeugdwerk noodzakelijk maken, waarbij deputaten de jeugdorganisatie als de eerst hiertoe aangewezen stimulerend en adviserend ter zijde kunnen staan;
- dat het gesprek moet worden voortgezet niet alleen met de C.G.J.O. maar ook met de daarbuiten in zekere mate georganiseerde jeugd met de bedoeling geestelijke leiding te geven in het licht van het door de kerken ook zelf opnieuw ter harte te nemen apostolisch vermaan in Col. 3: 12-14 om zo in afhankelijkheid van en in vertrouwen op de zegen des Heren kloven te overbruggen en scheidingen weg te nemen.

8. CENTRAAL BUREAU CHRISTELIJKE GEREFORMEERDE KERKEN

Tenslotte maken wij u op verzoek van de deputaten voor het Kerkelijk Administratief Bureau ons oordeel kenbaar over het initiatief van deze deputaten om een Centraal Bureau voor de kerken te stichten zoals zij daarover in januari 1983 aan alle deputaatschappen rapporteerden.

Als ideaal vinden wij het geschetste beeld van een centraal bureau wel goed en als zodanig hebben wij voor dit initiatief grote waardering, al zou naar ons oordeel als plaats van eventuele vestiging naast Apeldoorn ook Amersfoort overwogen dienen te worden dat gezien de vele deputaten- en andere vergaderingen als zeer gunstig gelegen ervaren wordt.

Niettemin hebben wij grote aarzelingen ten aanzien van het stichten van een centraal bureau zoals dat nu in zijn begin en verdere uitbouw geschetst is.

Deze aarzelingen raken de volgende punten:

- de mogelijkheid van een in de praktijk toch te centraliserende invloed wanneer een centraal bureau een sterkere positie krijgt dan tot nu toe het geval is;
- de vraag of de voorgestelde opzet m.a. in zijn uiteindelijke vorm niet te groot en te groots is voor ons betrekkelijk kleine kerkelijke leven; en mede in verband met dit laatste;
- de vrees dat de kosten op den duur niet op te brengen zullen zijn.

Wij geven er gezien deze punten de voorkeur aan, dat we er in onze kerken naar streven om waar maar enigszins mogelijk weer meer en meer vrijwillige krachten in te schakelen in allerlei kerkelijk werk.

9. VOORSTELLEN.

Resumerend stellen wij u voor het volgende te besluiten:

1. de handelingen van deputaten goed te keuren;
2. opnieuw deputaten te benoemen;
3. de kerken op te roepen in eenheid des Geestes en oog hebbend voor elkaar gestalte te geven aan haar gezamenlijke verantwoordelijkheid voor de jeugd der kerk en voor alle arbeid ten dienste van die totale kerkjeugd verricht, tot uitdrukking komend in een voorgaan van de jeugd in het aanvaarden van de ander en in een overkorte bijdragen aan het Jeugdsteunfonds;
4. deputaten toestemming te geven de benoeming van een studentenwerker mogelijk te maken door het verlenen van een subsidie, een en ander in overeenstemming met ons voorstel onder 3.3.1.;
5. een vertegenwoordiger van onze kerken te (doen) benoemen in de Commissie voor Bijzonder Jeugdwerk van het Interkerkelijk Contact in Overheidszaken en binnen de kerken de aandacht te (doen) vestigen op eventuele vacatures in de geestelijke verzorging in de internaten voor Bijzonder Jeugdwerk (zie 4.2.);
6. deputaten op te dragen voort te gaan met het onderzoek naar de leef- en denkwereld van de jongeren in onze kerken zoals verwoord onder 5.4. van dit rapport en toestemming te geven voor een eventuele publikatie als genoemd onder 5.5.;
7. deputaten op te dragen zich nader te bezinnen op het verschijnsel van het verlaten van de kerk door veel jongeren.

K. Boersma, voorzitter
G. Bijkerk, secretaris

1 Bijlage.

Bijlage

Voorstel betreffende een studentenwerker.

1. Motivering

- a. Er is binnen de Christelijke Gereformeerde Kerken (en de Nederlands Gereformeerde Kerken) een niet onaanzienlijk aantal studenten en H.B.O.-ers. Vaak zijn deze studenten niet meer direct betrokken bij hun 'thuisgemeente'. De band daarmee wordt losser, terwijl de band met de gemeente in de plaats waar zij studeren vaak niet of nauwelijks aanwezig is. Soms zijn zij kerkelijk ingeschreven in de gemeente waaronder hun studie-adres ressorteert, vaak ook niet.
- b. Door al deze dingen hebben we te maken met een moeilijk grijpbare groep. Dit wordt nog versterkt door veel specifieke problemen waar ze mee te maken hebben, mede in verband met hun studie. Er ontstaat heel gemakkelijk een vervreemden van de 'gewone' gemeente. Dit kan te maken hebben met vragen en problemen die vanuit 'de wetenschap' opkomen en waar ze niet omheen kunnen en mogen, met een vrijheid waarin ze terecht komen, los van 'thuis', met het speciale klimaat aan universiteit of hogeschool. Kortom: de leef- en denkwereld is veelal heel anders dan ze van huis uit kenden en zoals die in sterke mate nog steeds is.
- c. De praktijk is dat vele studerende vroeger of later de kerk verlaten. Soms betekent dat een overgaan naar een andere kerkformatie, soms ook een totaal breken met de kerk. Daarnaast is het ook zo, dat afgestudeerden vaak moeite hebben met het vinden van een plaats binnen de kerken. Uiteraard moet gezegd worden, dat hiermee tendenzen zijn aangegeven, zonder dat er algemeen geldende uitspraken worden gedaan.
- d. Voor de kerken betekent dit, dat velen wegvallen van een groep die, samen met de anderen in de gemeenten, een zeer waardevolle bijdrage zou kunnen hebben bij het werk in en vanuit de gemeente.
- e. Bovengenoemde elementen vormen de motivering voor het onderhouden van een specifiek studerendenpastoraat. Een aparte categorie, die in de anonimiteit dreigt te geraken, vraagt om aparte pastorale zorg. Het is duidelijk dat dit geen pastoraat buiten of boven de 'gewone' gemeente kan en mag zijn, maar juist gericht op de gemeente. Studerendenpastoraat heeft inderdaad het gevaar in zich 'elitair' te worden. Anderzijds kan het zeer belangrijk zijn aan specifieke vragen en noden van specifieke groepen niet voorbij te gaan.
- f. In dit verband is ook kaderwerk en toerusting van het grootste belang. Studerende vormen een stuk potentieel 'kader' in het kerkelijk leven. Het is van wezenlijk belang hier niet aan voorbij te gaan. In elk geval is het waar, dat kaderwerk en toerusting niet de sterkste kanten van ons kerkelijk leven vormen (vgl. deputatenrapport jeugddeputaten 1980, 3.1.3.).

g. Soms wordt tegengeworpen dat er geen behoefte is aan apart studerendenpastoraat. Dit is een onjuiste gedachte.

Allereerst is de vraag hoe behoefte op dit punt dan wel te meten e.g. vast te stellen is. Daarbij komt, dat (subjectieve) behoefte niet als (objectieve) norm kan en mag dienen als het gaat om het vaststellen van het belang van studerendenpastoraat. Het belang ervan is duidelijk vanuit de eerder genoemde punten. Gaandeweg zou trouwens kunnen blijken dat de behoefte ook groter is dan werd gedacht.

h. Tot nu toe is slechts in het algemeen gesproken over het studerendenpastoraat. Nu wordt er heel wat pastoraat bedreven onder studerende door predikanten (in de 'studentengemeenten' en in de 'thuisgemeenten'), door ouderlingen (vaak speciaal aangestelde studentenouderlingen), en hoeveel pastoraat is er niet, dat eigen wegen gaat en niet of nauwelijks zichtbaar is? De vraag komt op: is er in dit geheel wel de noodzaak aanwezig voor (een) speciale studentenwerker(s)?

i. In de eerste plaats moet gezegd, dat de beantwoording van deze vraag veel te maken heeft met plaatselijke situaties. Hoeveel studerende zijn er? Hoeveel 'mankracht' is er voor het werk onder hen? Hoe zijn de mogelijkheden om ze te registreren en in de 'picture' te hebben en te houden? Kortom: hoeveel werk gebeurt er en hoeveel blijft er liggen?

j. In sommige plaatsen zal het zodoende niet of nauwelijks mogelijk en/of nodig zijn een studentenwerker aan te stellen. Toch zullen er ook situaties zijn (en het zou kunnen zijn dat het functioneren van één of enkele studentenwerker(s) open opent voor noden en mogelijkheden op andere plaatsen) waarin werk is voor iemand die speciaal de tijd, de deskundigheid en de feeling heeft om pastoraal én in groepswerk en kadervorming met studerende bezig te zijn. Het zou kunnen zijn, dat hier en daar een meer 'professionele' aanpak van dit werk gewenst is. Bovendien - hier ligt niet alleen maar een verantwoordelijkheid voor de kerken die er - toevallig - direct mee te maken hebben, maar hier ligt duidelijk een verantwoordelijkheid voor de kerken samen!

2. Opzet en organisatie

a. Heel schetsmatig zou in de volgende richting kunnen worden gedacht:

Er zou als 'proefproject' op één bepaalde plaats één studentenwerker kunnen worden aangesteld op part-time basis. Concreet is te denken aan een aanstelling voor twee dagen per week, dus voor 40% van een volledige betrekking.

b. Een studentenwerker wordt aangesteld door een plaatselijke kerkeraad, of enkele plaatselijke kerkeraden gezamenlijk. Gestreefd kan worden naar een samenwerking tussen Christelijke Gereformeerde en Nederlands Gereformeerde Kerken.

c. Dit zou moeten gebeuren in overleg met jeugddeputaten, die een deel van de financiële lasten op zich nemen. De studentenwerker maakt tevens deel uit van de W.C.S., zodat er van zijn werk via de W.C.S. een 'uitstraling' kan zijn naar het werk onder studerende op andere plaatsen.

d. Bij het zoeken naar een studentenwerker in een bepaalde plaats is het allereerst van belang dat deputaten contact zoeken met kerkeraden die in het project betrokken zouden kunnen worden om zo een en ander voor te bereiden.

e. Daarna zoekt de kerkeraad (kerkeraden) in overleg met jeugddeputaten (en met de W.C.S.) naar een studentenwerker. Te denken is daarbij aan een theoloog (predikant), die inzicht heeft in en ervaring met groepswerk, die zeker inzicht en 'feeling' moet hebben met betrekking tot vragen rond geloof en wetenschap.

De mogelijkheden zouden onderzocht kunnen worden van een combinatie met het werken als predikant in een kleine gemeente.

3. Financiële opzet

a. We gaan ervan uit dat een studentenwerker dus in dienst is van een plaatselijke kerk (of plaatselijke kerken).

Hij houdt zich voor die plaatselijke kerk bezig met studerendenpastoraat met daarbij het nodige organisatorische werk. Hij wordt door de kerkeraad van zijn 'standplaats' voor een deel van zijn tijd (twee dagen per week) vrijgesteld voor studerendenpastoraat en/of W.C.S.-werk. Ten behoeve van een deel van het werk in het kader van het studerendenpastoraat en het W.C.S.-werk verlenen jeugddeputaten een subsidie voor een bepaalde tijd aan de desbetreffende kerkeraad.

b. Een voorbeeld: stel dat een studentenwerker twee dagen per week besteedt aan zijn bijzondere taak (studerendenpastoraat e.d.) dan kunnen deputaten aanbieden één dag per week daarvan financieel voor hun rekening te nemen.

Dat komt neer op een subsidie van 50%. Stel dat een predikant een inkomen heeft van f 70.000,- per jaar bruto (inclusief woonlasten), dan zou daarvan uitgaande de subsidie op 20% van f 70.000,- = f 14.000,- per jaar gesteld kunnen worden.

4. Taakomschrijving studentenwerker

a. De studentenwerker zal zich op basis van een nadere taakomschrijving bezighouden met studentenpastoraat, waaronder mogelijk voor een deel ook organisatorische werkzaamheden vallen. Hij werkt mee aan en stimuleert tot onderling contact tussen studerenden en werkt aan gesprekskringen en catechese voor studerenden. Dit deel van zijn werk is nadrukkelijk plaatselijk gericht.

De nadere taakomschrijving behoeft instemming van jeugddeputaten.

b. Hij verricht ook W.C.S.-werkzaamheden, van welke de volgende als de belangrijkste worden aangemerkt:

- het bijwonen van vergaderingen van de W.C.S.
- het op hun verzoek adviseren van studentengroepen, die betrekkingen onderhouden met de W.C.S.
- het verrichten van kader- en toerustingswerkzaamheden ten behoeve van de W.C.S., waarbij kan worden gedacht aan
 - * kadertraining, gesprekstechniek en het toerusten van bijbelkringleiders
 - * het beheren van een boekentafel met literatuur/brochures die bruikbaar is/zijn bij het studentenwerk; daarbij wordt gedacht aan boeken die bv. betrekking hebben op geloof en wetenschap en de relatie daartussen.

c. Duidelijk moet zijn en blijven dat de primaire taak van de studentenwerker de plaatselijk gerichte taak is (als aangeduid onder a.), en dat die taak in breder verband (als aangeduid onder b.) een secundaire taak is. Er dient voor te worden gezorgd dat dat in de praktijk ook zo zal functioneren.

BIJLAGE 93

Art. 154, 159, 183

Rapport 5 van commissie I betreffende contact met de kerkjeugd

De commissie meent er goed aan te doen om eerst het rapport van deputaten te volgen, enkele opmerkingen te maken en daarna te komen tot een bezinning en voorstellen.

In 1.1. wordt gesproken over een ontstane vacature, die naar de mening van deputaten niet vervuld behoeft te worden. De commissie wil erop wijzen, dat in de instructie voor deputaten voor contact met de kerkjeugd door de generale synode werd vermeld dat er acht deputaten benoemd zullen worden.

In 2.1. wordt gesproken over de uitwerking van het schrijven, dat deputaten in opdracht van de Generale Synode van 1980 hebben laten uitgaan. Rechtstreekse reacties kwamen er in het geheel niet. Deputaten menen zelfs dat er niets gemerkt wordt van een naar elkaar toeblagen in de kerken. In 3.1. gaat het rapport over de relatie met de C.G.J.O. De commissie heeft uit het rapport van deputaten iets geproefd van de moeite, die mensen uit de C.G.J.O. kennen. Die moeite heeft te maken met de kerken, met de jeugd en derhalve ook met de arbeid, die verricht moet worden.

De commissie merkt op dat, volgens de C.G.J.O., de Synode van 1980 dingen onder de aandacht wilde brengen, waarvan de C.G.J.O. meende dat ze zich daar al duidelijk van bewust was en zich in haar werk daardoor ook wilde laten bepalen. Men wil voluit bezig zijn vanuit de kerken en zich richten op de kerken, terwijl men de totale kerkjeugd wil dienen.

De commissie meent dat dit belangrijke gegevens zijn. Ook is er bij de C.G.J.O. een sterke beweging met die jeugd, die voor de kerken dreigt verloren te gaan. Men probeert juist ook deze jeugd vast te houden. De commissie begrijpt dat dit een moeilijke taak is, en dat er dan meer verlangd wordt naar bemoediging dan naar vermaning. Het zal belangrijk zijn, dat mensen, die zich met deze belangrijke zaken bezighouden, zich gesteund weten vanuit de kerken.

Tegelijk meent de commissie dat er misschien toch wel eens vrees is, waar die niet behoeft te zijn. Waarom toch, zouden we willen vragen, die beduchtheid voor bevoogding, zoals in 3.1.8. wordt genoemd? De commissie vreest dat er van de kant van de C.G.J.O. met een bepaalde vooringenomenheid naar kritiek van anderen wordt geluisterd.

De commissie vindt het spijtig dat er niet voldoende belangstelling meer was onder de jeugd voor 'Tijdsein'. Wel constateerde de commissie dat er bij verschillenden in de kerken de klacht werd gehoord dat er te weinig rechtstreeks werd geschreven over de dingen die te maken hebben met de persoonlijke verhouding tot de Here, juist in het leven van jongeren. De commissie is van mening dat dit persoonlijke element in het werkmateriaal van onze jeugd niet mag ontbreken.

Verder is de commissie van mening dat, als de C.G.J.O. er wil zijn voor de totale kerkjeugd, het nodig

zal zijn dat ook de totale kerkjeugd zich zal kunnen herkennen in het materiaal van de bond, in de medewerkers en de samenstelling van het bestuur. Het kan belangrijk zijn dat naast ander werkmateriaal ook een serie als 'Handreiking' een plaats krijgt in het pakket van de bond.

De commissie vindt het een goede zaak dat er, zoals in 3.2. wordt vermeld, ook contact is geweest tussen deputaten en jeugdverenigingen die enigermate georganiseerd zijn buiten de C.G.J.O. om. Belangrijke zaken werden reeds in het eerste contact genoemd.

Dat men de bestaande jeugdorganisatie in elk geval nog niet heeft afgeschreven, opent misschien toch mogelijkheden voor de toekomst.

Het is nodig dat jeugddeputaten een voortdurend contact houden ook met deze jeugd. De commissie acht het een tekort dat deputaten geen kennis hebben genomen van de serie schetsen 'Handreiking', waarmee in de kring van deze verenigingen wordt gewerkt.

Hopelijk kunnen de deputaten een brugfunctie vervullen tussen deze buiten de C.G.J.O. staande jeugd en de C.G.J.O. De commissie heeft veel waardering voor de conferenties, die deputaten hebben belegd. De thema's van deze conferenties met betrekking tot het werk van de jeugddouderling en de jeugdwerkloosheid, vindt de commissie zeer goed gekozen. Ook heeft de commissie met waardering kennis genomen van het werk onder studerenden, zoals vermeld in 3.3. Het is belangrijk dat het werk van de Werkgroep Contact Studerenden gesteund en gestimuleerd wordt door deputaten. De commissie is zich ervan bewust dat werk onder studerenden uiterst belangrijk is. Juist onder deze groep jongeren is het gevaar, dat men de band met de kerk zal verliezen, extra groot.

Deputaten menen te moeten komen tot de benoeming van een studentenwerker, waarbij de gedachten uitgaan naar een predikant, die zich bekwaamd heeft, of zal bekwaamen, in gesprekstechniek en groepswork.

Hoewel de commissie met deputaten van mening is dat pastoraat onder de studerenden erg belangrijk is, meent de commissie toch dat het heter is niet de weg te gaan van het aanstellen van een studentenwerker. De commissie meent dat het erom zal gaan dat studenten geïntegreerd worden in de gemeente en dat daarvoor de kerkraad van de desbetreffende gemeente meer mogelijkheden heeft. Bij een speciale studentenwerker is er het risico dat er toch een grote afstand tot de gemeente zal blijven. Het studentenwerk kan zo gemakkelijk, ook onbedoeld, een eigen leven gaan leiden.

Het is de commissie gebleken dat er ook binnen de kring van studentenouderlingen verschillend over de noodzaak of wenselijkheid van een studentenwerker wordt gedacht. Dit alles maakt de commissie er huiverig voor om met het voorstel van deputaten mee te gaan. De commissie meent dat deze zaak eerst nog nader overwogen moet worden.

Wanneer deputaten rapporteren over contacten met verschillende organisaties, valt het de commissie op dat er geen sprake is van een geregeld contact met de Bond van Zondagsscholen. Wellicht kan ook hier een taak voor deputaten liggen.

De commissie wil met het oog op de in 3.1.5 bedoelde verbreding van het werkerterrein van de C.G.J.O., opmerken dat er gewaakt moet worden voor een werken op een gebied, waar de Bond van Zondagsscholen reeds actief is.

Er wordt ook gerapporteerd over 'DIA'. 4.1. Hoewel de betrokkenheid van deputaten uiterst gering is, worden de gratis exemplaren voor de kerkeraden reeds sinds jaren door deputaten betaald. De commissie meent dat dit een vorm van subsidie is en dat de synode dit behoort te weten. De commissie is verder van oordeel dat een blad als 'DIA', omdat het geen uitgesproken jeugdblad is, niet tot de competentie van jeugddeputaten behoort.

De commissie kan instemmen met de participatie in de Commissie Bijzonder Jeugdwerk, zoals in 4.2 genoemd. Betreffende het nader onderzoek, waartoe de Generale Synode van 1980 opdracht gaf, en waarover gerapporteerd wordt in 5, heeft de commissie enkele bedenkingen en opmerkingen. De commissie vindt het nu beoogde en in aanvang opgezette onderzoek toch gaan in de richting van een 'breed' onderzoek, terwijl de Generale Synode van 1980 juist spreekt van een 'nader' onderzoek, 5.1. De commissie meent dat het door deputaten beoogde onderzoek te breed van opzet is. Wat de uitvoering van het onderzoek betreft is het de commissie gebleken, dat degene, die het onderzoek verrichtte, geen lid meer van onze kerken is. De commissie meent dat er voor een dergelijk onderzoek veel affiniteit met en liefde voor onze kerken en haar jeugd, bij de onderzoeker aanwezig moeten zijn. Wat de onder 5.5 vermelde publikatie van de onderzoeksresultaten betreft, meent de commissie dat slechts toestemming tot publikatie gegeven kan worden, nadat verslag aan de generale synode is uit gebracht en de generale synode met publikatie instemt.

Bezinning

Het werk van deputaten is uitgebreid in de afgelopen verslagperiode. Er is door deputaten veel werk verzet, waarvoor we dankbaar kunnen zijn.

De commissie is van mening dat het rapport van deputaten toch enigszins een rapport in mineur is. Dit is ook te begrijpen. Er zijn nogal wat zorgen en moeiten. Er is een grote gevarieerdheid onder de jeugd, en daarmee gepaard gaand een gevarieerdheid in bearbeiding van de jeugd. Bovendien is er

verscheidenheid binnen de kerken en ook die werkelijkheid heeft zijn weerslag bij de jeugd. Enerzijds mogen we weten van jongeren die liefde kennen voor de Here en Zijn dienst, anderzijds blijkt een deel van onze kerkjeugd moeilijk te bereiken met het evangelie. Weer anderen zoeken hun heil in groepen, terwijl er ook jongeren zijn, die vinden dat onze kerken te weinig betrokken zijn bij de dingen die in de wereld gebeuren. In deze situatie zoeken jeugdouders naar wegen om de jeugd pastoraal te begeleiden, maar ontdekken ze ook het moeilijke hiervan. Soms voelen ze zich als een soort buffer tussen kerkeraad en jeugd. De C.G.J.O. worstelt met de vraag hoe te werken met synodeuitspraken, die haar teleurstelden en een jeugd, die de taal van de kerk steeds minder verstaat. Andere jongeren vrezden juist dat er zeer wezenlijke zaken van het geloofsleven te weinig aandacht krijgen.

Dit alles heeft ons als kerken veel te zeggen.

Het gevaar is aanwezig dat we als kerk ons bekommeren om vele dingen en het ene nodige te veel uit het oog verliezen. Ondertussen zijn er jongeren die rechts of links de kerk uitlopen, om zich ook te bekommeren om vele dingen, terwijl ze het ene nodige niet kennen. Het past in zo'n situatie te herinneren aan de oproep van de Generale Synode van 1980 om ons samen te verootmoedigen. In die verootmoediging passen geen beschuldigende vingers, maar wel gevouwen handen. Zo zullen we onze plaats mogen vinden aan de voeten van de Heiland, om ons door Hem te laten onderwijzen. Dat is de plaats waar we ook de jeugd mee naar toe mogen nemen, een plaats van warmte in een kille wereld, een plaats waar liefde is voor mensen die in eenzaamheid verkommen, een plaats waar mensen genodigd worden met de welmenende dringende woorden: 'Mijn zoon, mijn dochter, geef Mij uw hart'.

Het rapport van deputaten verwijst naar Col. 3 : 12-14. De commissie sluit zich hierbij aan.

Waar deze woorden betrachtd worden, in afhankelijkheid van en in vertrouwen op de Here, mag de kerk een lichaam zijn waarin de leden, in hun verscheidenheid, elkaar opbouwen.

De commissie stelt de synode voor:

1. deputaten te danken voor hun arbeid en die arbeid goed te keuren;
2. opnieuw deputaten te benoemen;
3. de kerken op te roepen in eenheid des Geestes en oog hebbend voor elkaar, gestalte te geven aan haar gezamenlijke verantwoordelijkheid voor de jeugd der kerk en voor alle arbeid ten dienste van die totale kerkjeugd verricht, tot uitdrukking komend in een voorgaan van de jeugd in het aanvaarden van de ander en in een onverkort bijdragen aan het Jeugdsteunfonds;
4. deputaten op te dragen:
 - a. het georganiseerde jeugdwerk te blijven omringen met warme belangstelling en betrokkenheid;
 - b. met de C.G.J.O. te spreken over de mogelijkheden om de totale kerkjeugd zich te laten herkennen in het geheel van de C.G.J.O.;
 - c. contacten te blijven onderhouden met de jeugd, die op dit moment buiten de C.G.J.O. staat;
 - d. te onderzoeken of het contact met de C.G.J.O. geïntensiveerd en de invloed van jeugddeputaten vergroot kan worden;
 - e. zich nader te bezinnen op de vraag of de benoeming van een studentenwerker noodzakelijk, wenselijk en mogelijk is;
 - f. aandacht te blijven geven aan het werk van de Werkgroep Contact Studerenden, en dit werk te stimuleren en te steunen;
 - g. de subsidiëring van het blad 'DIA', als niet behorend tot de competentie van deputaten, te beëindigen;
 - h. een vertegenwoordiger van onze kerken te (doen) benoemen in de Commissie voor Bijzonder Jeugdwerk van het Interkerkelijk Contact in Overheidszaken en binnen de kerken de aandacht te (doen) vestigen op eventuele vacatures in de geestelijke verzorging in de internaten voor Bijzonder Jeugdwerk;
 - i. op een bescheidener schaal dan deputaten voorstellen, door te gaan met een onderzoek naar de leef- en denkwereeld van de jeugd van onze kerken, en slechts tot publikatie van de verkregen gegevens over te gaan, als een volgende synode daarvoor toestemming heeft gegeven;
 - j. zich nader te bezinnen op het verschijnsel van het verlaten van onze kerken door veel jongeren.

J. van Dijken, rapporteur.

BIJLAGE 94

Art. 183

Aanvullend rapport 5 van commissie I betreffende contact met de kerkjeugd

Ingevolge uw opdracht heeft de commissie zich beziggehouden met de ingediende voorstellen e.g. amendementen.

De commissie heeft behalve de voorstellen van br. Bergsma vrijwel alle voorstellen en amendementen een plaats kunnen geven in de nieuwe voorstellen. In deze nieuwe voorstellen is ook rekening gehouden met de gedachte die tijdens de bespreking naar voren kwam dat een voordracht voor een eventuele benoeming van een deputaat tot lid van de commissie C.I.O. B.J. meer tot de competentie van deputaten ADMA dan van deputaten kerkjeugd zou behoren, (zie instructie voor deputaten ADMA art. 3 b).

De commissie komt tot de volgende voorstellen:

1. deputaten te danken voor hun arbeid en die arbeid goed te keuren;
2. opnieuw deputaten te benoemen;
3. a. de kerken op te roepen in eenheid des Geestes en oog hebbend voor elkaar, gestalte te geven aan haar gezamenlijke verantwoordelijkheid voor de jeugd der kerk en voor alle arbeid ten dienste van die totale kerkjeugd verricht, tot uitdrukking komend in een voorgaan van de jeugd in het op een verantwoord christelijke wijze omgaan met en aanvaarden van elkaar;
- b. de kerken op te roepen onverkort hun bijdragen aan het Jeugdsteunfonds te geven en te blijven geven;
4. deputaten op te dragen:
 - a. met verwijzing naar de opdracht door de Generale Synode 1980 hun gegeven, al het mogelijke te blijven doen om een verder uiteengroeien van de jeugd van onze kerken tegen te gaan en de eenheid van het jeugdwerk, landelijk en regionaal te bevorderen;
 - b. met de C.G.J.O. te spreken over de mogelijkheden om de totale kerkjeugd zich te laten herkennen in het geheel van de C.G.J.O.;
 - c. contacten te blijven onderhouden met de jeugd, die op dit moment buiten de C.G.J.O. staat, de bezwaren die bij hen leven tegen de landelijke organisatie door te spreken en deze zo mogelijk weg te nemen;
 - d. het geheel van het jeugdwerk te blijven omringen met warme belangstelling, het pastoraal te begeleiden, waar nodig te corrigeren en het financieel te steunen naar analogie van art. 6 van de instructie;
 - e. zich nader te bezinnen op de vraag of de benoeming van een studentenwerker noodzakelijk, wenselijk en mogelijk is;
 - f. aandacht te blijven geven aan het werk van de Werkgroep Contact Studerenden, en dit werk te stimuleren en te steunen;
 - g. de subsidiëring van het blad 'DIA', als niet behorend tot de competentie van deputaten, te beëindigen per 31 december 1983;
 - h. in overleg met deputaten voor correspondentie met de Hoge Overheid en deputaten ADMA na te gaan hoe op een juiste manier gekomen kan worden tot de benoeming van een deputaat in de Commissie voor Bijzonder Jeugdwerk van het Interkerkelijk Contact in Overheidszaken;
 - i. op een bescheidener schaal dan deputaten voorstellen, door te gaan met een onderzoek naar de leef- en denkwereeld van de jeugd van onze kerken, en slechts tot publikatie van de verkregen gegevens over te gaan, als een volgende synode daarvoor toestemming heeft gegeven;
 - j. zich nader te bezinnen op het verschijnsel van het verlaten van onze kerken door veel jongeren.

J. van Dijken, rapporteur.

BIJLAGE 95

Art. 162

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR ALGEMENE DIACONALE EN MAATSCHAPPELIJKE AANGELEGENHEDEN

I. Samenstelling deputaatschap

In de afgelopen periode was het deputaatschap als volgt samengesteld:

Moderamen: ds. T. Harder (voorzitter), W. Huizer (secretaris), P. M. Kalkman (penningmeester).
Sectie Diaconale Aangelegenheden: ds. K. T. de Jonge, mw. M. A. Karsemeijer, mw. drs. W. A. van der Klis, G. van Oord.

Sectie Maatschappelijke Aangelegenheden: ds. J. Manni, W. Huizer, mw. drs. C. L. Overweel, K. van Smeden, W. C. van der Stel.

Secundie: ds. B. Oosterbroek (toegevoegd aan sectie Diaconale Aangelegenheden), A. Vrij (toegevoegd aan sectie Maatschappelijke Aangelegenheden).

Vertrekkende deputaten

De volgende deputaten hebben te kennen gegeven niet opnieuw in het deputaatschap ADMA benoemd te willen worden: P. M. Kalkman, ds. B. Oosterbroek, W. C. van der Stel, A. Vrij.

2. Algemene inleiding

2.1. Opdracht

Tot 1980 was de taak van deputaten de volgende:

- het geven van voorlichting inzake de plaats van de kerk in de samenleving;
- het onderhouden van contacten met bestaande organisaties in eigen kerkelijk leven of daarbuiten en voor zover nodig met overheidsinstellingen;
- de vertegenwoordiging van de kerken bij bespreking van bovenbedoelde taken in interkerkelijk overleg of overleg van andere aard.

De Generale Synode van 1980 besloot deputaten op te dragen van verdere participatie in de stichting landelijke Gereformeerde raad voor Samenlevings-Aangelegenheden af te zien. Als gevolg van deze beslissing werd de taak van deputaten door de synode uitgebreid en wel doordat aan deputaten werd opgedragen:

- nu met des te meer inzet zich te bezinnen op de roeping die de kerk heeft ten aanzien van de samenleving;
- de kerken van voorlichting en advies in dezen te dienen;
- bij het vervullen van bovenstaande opdracht contact te zoeken c.q. te onderhouden met instanties die vanuit gereformeerd belijden op maatschappelijk en sociaal terrein werkzaam zijn;
- zo mogelijk in samenwerking als onder c. bedoeld te zoeken naar middelen en wegen om vanuit de gereformeerde levensovertuiging contact te leggen met de overheid of overheidsorganen.

De verslagperiode kenmerkt zich dan ook in meer dan één opzicht als een nieuw begin. Dit kwam door:

- de hierboven geschetste gewijzigde opdracht van de synode;
- het niet meer participeren in de stichting landelijke Gereformeerde raad voor Samenlevings-Aangelegenheden en het daardoor zelfstandig moeten instellen en inspelen op welzijnsvraagstukken;
- de instelling van een zelfstandig deputaatschap kerk en bedrijfsleven, vooreen een sectie van ons deputaatschap;
- de machtiging tot uitbreiding van het aantal medewerkers, gezien de nieuw toebedeelde taken.

2.2. Uitgangspunt

Uitgangspunt voor de beleidsvoering van deputaten is de dienst vanuit Christus. Zoals deputaten destijds met betrekking tot deze dienst hebben verwoord, gaat het bij de dienst van Christus, het Hoofd der gemeente, om:

- de dienst van de verzoening der zonden,
- de dienst van de vervulling der wet,
- de dienst van de bevrijding der machten,
- de dienst van de realisering van Gods Rijk.

De dienst van Christus leidt tot de dienst van de gemeente als lichaam van Christus en tot de dienst van de leden van de gemeente. Daarbij valt op:

- de dienst binnen de gemeente als Lichaam van Christus,
- de functie van de ambten voor deze dienst,
- de dienst aan het geschapene,
- de dienst aan mensen en volken,
- de dienst in het licht van de antithese,
- de dienst in het licht van de toekomst.

Vanuit dit uitgangspunt hebben deputaten geprobeerd de brede synodale opdracht uit te voeren. Tegelijk echter moesten deputaten zich bezighouden met vraagstukken die diaconieën aan hen voorlegden. Daarbij komt dan nog dat de ontwikkelingen in het welzijnsbeleid van de overheid gevolgd en verwerkt dienden te worden.

2.3. Beleid

Om in dit alles enige orde te scheppen, dus om beleid te voeren, hebben deputaten een inventarisatie gemaakt van alle concrete vraagstukken waar zij zich mee bezig dienden te houden. Dit overzicht is op een studiedag met de leden van de classica diaconale commissies besproken. De vragen die deze commissies in hun contacten met de plaatselijke diaconieën tegenkwamen, zijn daarbij gevoegd. Vervolgens zijn er prioriteiten gesteld in deze lijst. Op deze wijze is een praktisch 'raamplan' ontstaan voor de uitvoering van het beleid van deputaten.

2.4. Bezinning

Onze bezinning heeft zich, zoals gezien de synodale opdracht noodzakelijk was, vooral geconcentreerd op de vraag naar de taak van de kerk in de samenleving. Een eerste poging om te komen tot een visie op dit punt is afgerond via gesprekken met de classica commissies. Enerzijds was er binnen de commissies de gedachte dat de kerk alleen via haar individuele leden zich manifesteert in de samenleving. Anderzijds bleek dat onderwerpen als (jeugd)werkloosheid, minderheden, welzijn en dergelijke werden genoemd door de commissies als samenlevingszaken waar de kerk zich mee bezig zou moeten houden. Ook werd duidelijk dat, als men van mening was dat deze zaken op de agenda van de diaconieën dienden te staan, dit toch slechts spaarzaamelijk werkelijk geschiedt. Dit alles noopt deputaten tot een voortgaande bezinning, die tevens zo praktisch mogelijk zal dienen te zijn.

2.5. Overige taken

Het uitgangspunt van deputaten in hun beleid en de synodale opdracht hebben een praktische invulling gevonden in het 'raamplan'. Vanuit dat plan is er vervolgens prioriteit gegeven aan bezinning over de taak van de kerk in de samenleving. Maar uiteraard hebben deputaten zich met meer zaken beziggehouden. Althans directe en praktische zaken vroegen de aandacht. In het vervolg van dit verslag geven de secties hun eigen specifieke actievelden aan.

Deputaten hebben niet voldoende aandacht kunnen geven aan het zoeken en onderhouden van contact met de overheid en met andere instanties die vanuit gereformeerd belijden op maatschappelijk en sociaal terrein werkzaam zijn. De taak die vroeger door de G.S.A. werd verricht, konden deputaten op zo korte termijn niet intern opvangen. De verwachting van deputaten is dat één en ander in de toekomst beter zal gaan. Deze verwachting is gebaseerd op het volgende.

2.6. Nieuwe functionaris

Ingevolge de machtiging die de Generale Synode 1980 ons deputaatschap heeft verleend om 'ten aanzien van het verzwaarde takenpakket in overleg met deputaten financiële zaken een goede regeling te treffen', hebben wij de mogelijkheid onderzocht om te komen tot de aanstelling van een tweede functionaris. De bezorgheid van de synode voor de persoon en de functie van br. J. M. van Delft, die tot voor kort alle werkzaamheden alleen moest verrichten, hadden wij goed begrepen. Vanaf het begin hebben wij de deputaatschappen hulpverlening in binnen- en buitenland en kerk en bedrijfsleven, ook werkzaam op diaconaal terrein, hierbij betrokken. Deze ontwikkeling vond haast vanzelf plaats, daar br. Van Delft ook al voor deze deputaatschappen werkzaamheden verrichtte. In nauw overleg met deputaten financiële zaken konden wij een goede regeling treffen. Nadat door een benoemingscommissie, samengesteld uit de drie deputaatschappen, alsmede br. Van Delft, gesprekken met diverse sollicitanten waren gevoerd, is br. H. H. van Well uit Nieuw-Vennep aan de deputaatschappen voorgedragen en per 1 juli 1982 benoemd als functionaris voor bezinning en toerusting. Deputaten vertrouwen dat deze ontwikkeling bijdraagt om de kerken goed te dienen.

3. Werkzaamheden deputaten

3.1. Inleiding

Na het zelfstandig worden van de sectie kerk en bedrijfsleven zijn twee secties overgebleven, te weten de sectie diaconale aangelegenheden en de sectie maatschappelijke aangelegenheden. Deze indeling is gemaakt op praktische gronden en kan en mag vanuit de ene dienst vanuit Christus nimmer een principiële verdeling worden. Het gaat om één en hetzelfde diaconaat. In feite werkt elke sectie voorbereidend ten aanzien van de haar toegewezen taken. Beslissingen worden genomen in de plenaire vergadering van deputaten. Het moderamen functioneert op soortgelijke wijze, namelijk beleidsvoorbereidend. Daarnaast handelt het moderamen de lopende zaken af. In de praktijk betekent dit dat het moderamen frequent afzonderlijk vergadert.

3.2. Contacten

3.2.1. Hulpverlening in binnen- en buitenland / kerk en bedrijfsleven

Zoals uit het voorgaande reeds bleek, is er een regelmatig contact met de deputaatschappen voor hulpverlening in binnen- en buitenland en kerk en bedrijfsleven. Enerzijds is er contact tussen de moderamina, met name voor wat betreft de aangelegenheden met betrekking tot het bureau en de medewerkers. Anderzijds kan er informatie worden uitgewisseld via ds. J. Manni en ds. T. Harder, die tevens deputaat zijn voor hulpverlening respectievelijk kerk en bedrijfsleven.

3.2.2. Geestelijke verzorging van gehandicapten en behartiging van het ziekenhuispastoraat
Daarnaast vonden ook contacten plaats met het deputaatschap voor geestelijke verzorging gehandicapten en behartiging van het ziekenhuispastoraat. Daar beide deputaatschappen in hun werk raakvlakken hebben, vond van tijd tot tijd overleg en coördinatie plaats over zaken als: diaconaat en gehandicapten, integratie gehandicapten in de diaconale gemeente, diaconale vakantieweken. Over zaken die beide deputaatschappen aangaan, zijn in onderling overleg werkafspraken gemaakt, die goed functioneren. Invalshoek voor dit overleg is voor deputaten geestelijke verzorging van gehandicapten de gehandicapte, voor deputaten ADMA het diaconaat. Beide deputaatschappen

participeren vanuit de eigen opdracht ook in de interkerkelijke commissie integratie gehandicapten. In dat overleg hebben deputaten geestelijke verzorging gehandicapten de suggestie gedaan 'gehandicapten' uitsluitend bij één deputaatschap onder te brengen. Voor deputaten ADMA is echter de eenheid van het diaconaat een principiële aangelegenheid. Diaconaat is kerkelijk werk uit één stuk. Die eenheid wordt onderstreept door het ene bureau waarin de diaconale deputaatschappen samenwerken. In de praktijk blijkt dan ook dat de diakenen zich tot het bureau van deputaten wenden als het gaat om informatie over diaconale en maatschappelijke zaken van allerlei aard.

3.2.3. Centraal Bureau

Deputaten hebben het initiatief van deputaten Kerkelijk Administratief Bureau om te onderzoeken of één Centraal Bureau voor alle deputaatschappen mogelijk en wenselijk was vanaf het begin gesteund. Wel heeft ons voor ogen gestaan dat het om meer dan alleen administratieve aangelegenheden zou moeten gaan. Ook voor bezinning, vorming en toerusting zouden er faciliteiten moeten zijn.

Met betrekking tot het te dezer zake uitgebrachte rapport van een commissie uit de diverse deputaatschappen betreuen deputaten het dat aan de financiële kant van deze zaak niet meer aandacht is gegeven. Ook is de beargumentering van diverse conclusies niet altijd even sterk. Deputaten betreuen het dat in dit stadium niet alle deputaatschappen in principe positief hebben gereageerd. Voor deputaten ADMA is het zo, dat zij bereid zijn mee te doen aan één centraal bureau, mits ook alle andere daarvoor in aanmerking komende deputaatschappen in het centraal bureau zullen participeren. Overigens zijn deputaten van mening dat de vestigingsplaats niet bij voorbaat al vast moet staan. Wanneer alleen het Kerkelijk Administratief Bureau en bureau ADMA zouden samengaan, is voor deputaten ADMA Veenendaal de meest geschikte vestigingsplaats.

3.3. Adma-Info

De uitgave van Adma-Info mag zeker niet onvermeld blijven. Dit is een informatief blad met concrete en actuele informatie ten behoeve van de diakenen. Het blad verschijnt drie keer per jaar en wordt aan alle diaconieën/kerkeraden in meer exemplaren toegezonden. Het is niet de bedoeling dat dit blad voornamelijk gevuld zal worden met bezinnende artikelen. Daarvoor willen deputaten graag gebruik blijven maken van de mogelijkheden die andere bladen binnen onze kerken bieden.

3.4. Sectie diaconale aangelegenheden

3.4.1. Werkwijze

Door het meewerken aan het beleidsplan heeft de sectie zich vanaf 1980 bezonnen op de vraag: welk beleid gaan we voeren? De sectieleden droegen, elk vanuit eigen ervaring en inzicht, onderwerpen aan die betrekking hadden op het taakveld van de sectie. Dat taakveld is het diaconaat, zoals dat plaatsvindt binnen de gemeente. Het is uiteraard de bedoeling dat het resultaat van die bezinning op enigerlei wijze aan de kerken wordt doorgegeven.

De sectie heeft zich beziggehouden met de volgende zaken:

- Er zijn bijbelstudies gemaakt, met gespreksvragen, die te gebruiken zijn bij de opening van diaconale vergaderingen.
- Om het dienstaspect in de kerkdienst duidelijker te laten uitkomen, is er geschreven over 'Diaken en eredienst'.
- Nieuwe diakenen hebben vaak geen ervaring met het diaconaat en daarom niet altijd zicht op hun taak. Ideeën voor toerustingsavonden van nieuwe diakenen zijn gebundeld en aan de klassicale diaconale commissies ter hand gesteld.
- Het zou een goede zaak zijn als elke diaconie een eigen 'diaconale bibliotheek' zou bezitten. Daar zou een diaken informatie kunnen vinden over de plaatselijke situatie of een actuele zaak. Ook is er zo de mogelijkheid om zich te verdiepen in de achtergronden en uitgangspunten van het diaconaat. Daartoe is er een 'diaconale literatuurlijst' uitgegeven.
- Voor diaconieën is het belangrijk de zaken beleidsmatig aan te pakken. Op deze wijze komt men verder dan wanneer men slechts doet wat de hand vindt om te doen. Een diaconaal beleidsplan voor plaatselijke diaconieën was het gevolg van deze gedachte.
- Bij herhaling komen er vragen van de diakenen over het omgaan met diaconale gelden en het maken van een diaconale begroting. Aan een informeren verhaal over diaconale financiën wordt gewerkt.
- Publiciteit kan de betrokkenheid van de gemeente bij het diaconaat bevorderen. Het is daarom van betekenis dat diakenen daaraan aandacht schenken. De sectie houdt zich daar nog mee bezig.

3.4.2. Diaconaal handboek

Na jarenlang gebruik is het Diaconaal Handboek ingeburgerd bij de plaatselijke diaconieën. Deputaten zijn van mening dat dit Handboek een belangrijke bron van kennis is met betrekking tot het diaconaat. Het is daarom ook niet zozeer bedoeld als een handboek voor de diaconie, maar veel meer als Handboek voor elke diaken. Het is zo, dat elke diaconie in elk geval één exemplaar van het Handboek heeft. Daarnaast zijn er veel diaconieën die meer abonnementen hebben. Deputaten streven er naar dat elke diaken het heeft.

De inhoud van het Handboek is niet uitsluitend informatief van karakter. Telkens wordt het Handboek ook aangevuld met artikelen over onderwerpen die het verdienen om langer bewaard te worden. Een deel van de bezinning van de sectie, zoals hiervoor genoemd, vindt dan ook zijn weg naar het Handboek. In de afgelopen periode zijn daaraan toegevoegd: 'Diaconaal huisbezoek', 'Diaconale literatuurlijst', 'Diaken en evangelisatie', 'Diaken en eredienst'. Wijzigingen worden tweemaal per jaar aan de abonnees toegezonden. Elke diaconie heeft één gratis abonnement. Daarnaast zijn er circa 500 betalende abonnees.

3.4.3. Classicale diaconale commissies

Als gevolg van een besluit van een voorgaande generale synode zijn nu in vrijwel alle classes deze commissies werkzaam. Naast het vele en goede werk dat zij doen ten behoeve van de kerken in de eigen classis, zijn zij ook een onmisbare schakel tussen de diaconieën en deputaten en omgekeerd. Op hun verzoek ontvangen deze commissies van de kant van deputaten ondersteuning bij hun werk. Met enkele classes zijn - opnieuw - contacten geweest om tot de instelling van deze commissie te komen. Tweemaal hebben deputaten alle commissies voor een gezamenlijke bijeenkomst uitgenodigd. In september 1981 om o.a. het beleidsplan van deputaten te bespreken. In september 1982 voor een gesprek over 'De taak van de kerk in de samenleving'. Wederzijds worden deze bijeenkomsten als informatief en vruchtbaar ervaren. De ideeën over toerusting van nieuwe diakenen zijn vooral voor deze commissies van belang. Zij beleggen regelmatig toerustingsavonden voor nieuwe diakenen. Het belang van deze commissies wordt door een dergelijke activiteit opnieuw onderstreept.

3.4.4. Giftenadvieslijst

Veel vragen bereiken ons van diaconieën of het wel verantwoord is aan bepaalde instellingen een gift te geven. Al een paar jaar geven deputaten een advieslijst uit om op deze vragen een antwoord te kunnen geven. Op die lijst worden landelijke instellingen vermeld die op diaconaal en/of maatschappelijk terrein werkzaam zijn en die, naar onze mening, steun van de diaconieën nodig hebben. Omdat het gaat om een advieslijst, blijft de beslissing om te geven uiteraard de verantwoordelijkheid van de plaatselijke diaconie. Om te onderzoeken hoe deze advieslijst functioneert, hebben we een enquête gehouden onder de diaconieën. Op dit moment is de uitslag daarvan nog niet bekend. Mede aan de hand van die uitslag willen we bezien of en hoe we de jaarlijkse uitgave van deze lijst zullen voortzetten.

3.4.5. Contacten

Volgens afspraak verzorgt de Rekreatiecommissie van het Algemeen Diaconaal Bureau van de Gereformeerde Kerken ook de diaconale vakantieavonden voor de leden van onze kerken. Het gaat hier om vakantieavonden voor bejaarden, huisvrouwen die extra belast zijn, alleenstaanden, één-oudergesinnen, e.d. Eerst vertegenwoordigde ds. M. de Boer deputaten in deze commissie. Later is dit overgenomen door mevrouw H. Doolaard-Vree.

3.5. Sectie Maatschappelijke Aangelegenheden

3.5.1. Bezinning

De breedheid van het terrein der 'maatschappelijke aangelegenheden' doet een scala van onderwerpen op de tafel van de sectie belanden. Het wordt een aparte taak om hierin te ordenen en prioriteiten te stellen. Vandaar dat het beleidsplan hielp om een kader te scheppen van waaruit enige ordening plaatsvond. Daarnaast moesten er ook keuzen gemaakt worden op basis van het gevoerde regeringsbeleid of voornemens daartoe.

Los van het voorgaande is op velerlei wijze aan de orde geweest, zoals hiervoor vermeld, 'de taak van de kerk in de samenleving'. Het is op dit moment nog niet zo, dat de sectie een 'afgeronde' visie kan aanbieden. Dat vindt zijn oorzaak in het feit dat hier principiële zaken aan de orde zijn. Het op een verantwoorde en praktische wijze de kerken met deze bezinning dienen is niet eenvoudig.

Een behoorlijk deel van de tijd is opgeëist door zaken die verband houden met en voortvloeien uit het door de overheid gevoerde beleid van decentralisatie, ook voor de sector welzijn. De nieuwe regeling legt de beslissende stem ten aanzien van wel of niet subsidiëren van instellingen en de voorwaarden daaraan verbonden, bij de gemeentelijke overheden. Deze hebben elk weer eigen regels ten aanzien van de uitvoering van deze taak. Hier liggen zowel mogelijkheden als moeilijkheden voor de kerken en de instellingen, waarmee zij meestal via hun diaconieën gelleerd zijn. De mogelijkheden met betrekking tot subsidiëring van activiteiten door of van de kerken uit, zijn soms groter dan wel bekend is. Ze hebben soms ook zin, vanuit de gezichtshoek van het meebetalen van de kerkleden aan alle gesubsidieerde instellingen via de overheid. En ook vanuit de gezichtshoek van het algemeen belang, dat er in wezen - al of niet erkend - mee gediend wordt. Moelijkheden kunnen er liggen in de voorwaarden, die soms tot bevoogding van de besturen en eventueel tot een verlies van identiteit kunnen leiden.

Enigszins parallel hiermee gaat de ontwikkeling van de democratisering van (ook) welzijnsinstellingen. Dit kan verstrekkinge gevolgen hebben voor organisaties in het algemeen. Vooral ook voor tehuizen, waar personeel en bewoners mede vertegenwoordigd moeten zijn in de besturen. Vragen van diaconieën wijzen in deze richting.

Verwijzing naar voorzieningen als bijvoorbeeld bureaus voor levens- en gezinsproblemen, was een onderwerp dat de sectie eveneens bezighield. In verschillende delen van het land blijken op dit gebied problemen te rijzen. Soms komen die voort uit de wijze waarop de betrokken instellingen hulp verlenen. Soms ook uit een gebrek aan vertrouwen dat bij voorbaat al bij de mensen leeft ten aanzien van de betrokken instellingen.

De sectie houdt zich bezig met de vraag of er altijd gezocht moet worden naar een 'christelijk' alternatief, of dat er ook andere wegen gezocht moeten worden. Eveneens houdt ons de vraag naar het functioneren van het alternatief en de wijze waarop dat ondersteund kan worden, bezig.

Een verzoek dienaangaande leidde ertoe, dat de sectie ook een onderzoekje heeft verricht naar het functioneren van een aantal hulpverleningsinstellingen van christelijke huize, die zich bezighouden met hulp aan verslaafden. Voor de sectie ging het er vooral om te ontdekken in hoeverre de geformuleerde doelstellingen adequaat in de werkwijzen tot uitdrukking komen.

Al in een vroeg stadium kwam het 'Voorontwerp van een wet gelijke behandeling' ter sprake. Dit heeft geleid tot een gemotiveerde afwijzing van het voorontwerp. Dit is ter kennis van de betrokken minister gebracht. Ook de kerken hebben we hiervan op de hoogte gesteld. Dit heeft het gesprek over deze materie in de kerken zeer gestimuleerd en geholpen om tot duidelijke meningsvorming en -uiting over deze zaak te komen.

3.5.2. Advisering

Het verbreken van de relatie met de stichting landelijke Gereformeerde raad voor Samenlevings-Aangelegenheden was aanleiding om de klassicale diaconale commissies hierover in te lichten. Tevens is gewezen op de eigen verantwoordelijkheid van de classis of andere direct betrokken kerkelijke vergaderingen ten aanzien van het al of niet deelnemen aan het werk van de provinciale of groot-stedelijke stichtingen voor samenlevingsopbouw. Directe consequenties behoeft niet getrokken te worden uit het synodebesluit, omdat de situatie per regio nogal verschilt.

Vragen over de overheidsregelingen met betrekking tot decentralisatie en democratisering vanuit de kerken leidden tot advisering. In een algemeen rondschrijven werd geattendeerd op de brochure 'Kerk en decentralisatie' van de G.S.A. Gewezen is vervolgens op de wettelijke mogelijkheden die er zijn tot subsidiëring, alsook op de gevaren zoals hiervoor omschreven. Van tijd tot tijd worden op de daarvoor geliggende tijden signalen gegeven naar de diaconieën met betrekking tot de gemeentelijke behandeling van deze zaken.

Het ligt in de bedoeling de kerken, e.g. de diaconieën en via hen de diverse instellingen waarbij de kerken betrokken zijn, te informeren over de praktische gevolgen van de democratisering op bestuurlijk niveau. Waar gemeentelijke en provinciale verordeningen dit nu al niet gebieden, zullen we toch landelijk wetten hebben te verwachten. Daardoor zullen in de besturen, naast de 'oude participanten', ook vertegenwoordigers van personeel en gebruikers verplicht een plaats dienen in te nemen. Daarop zal moeten worden ingespeeld.

3.5.3. Participaties

3.5.3.1. 'De Vijverberg'

Bestuurlijk participeren deputaten via de sectie in de Gereformeerde Sociale Academie 'De Vijverberg' te Ede. Uit de kring van deputaten werd in de plaats van de heer W. C. van der Stel mevrouw drs. C. L. Overweel benoemd. Namens het deputaatschap heeft eveneens drs. A. J. Uytendijde zitting in het bestuur. Via halfjaarlijkse rapportage en bespreking leeft de sectie mee met deze onderwijsinstelling, waar momenteel in drie studierichtingen kan worden gestudeerd, namelijk maatschappelijk werk, sociaal-cultureel werk en inrichtingswerk. Een hogere beroeps-opleiding verpleegkunde gaat in het cursusjaar 1983/1984 beginnen.

De identiteit van de school wordt via een toelatingsbeleid ten aanzien van studenten en docenten beschermd. Het bestuur kent een goede samenwerking met de inmiddels ingestelde academierraad.

3.5.3.2. Centraal Bureau

Deputaten participeren ook in de stichting Centraal Orgaan op Gereformeerde Grondslag voor Levens- en Gezinsvragen. Zij doen dat samen met de Gereformeerde Gemeenten en de Gereformeerde Bond. Uit de kring van deputaten zijn afgevaardigd in het bestuur mevrouw drs. C. L. Overweel en de heer W. Huizer.

Wij hebben waargenomen dat de stichting vrij snel is overgegaan van informatie en bezinning naar uitvoerend werk. Dit werk vindt voornamelijk plaats in de regio Rotterdam en geschiedt zonder enige subsidie van de overheid. Zowel in de personele bezetting - bestaande uit één half-tijde kracht, terwijl verder vrijwillig meewerkende deskundigen veel werk verzetten - als in bestuurlijk opzicht, heeft dit wel enige ontwikkelingen gegeven. Wij hopen dat die spoedig tot het verleden zullen behoren.

4. Bureau

Het ADMA-bureau heeft binnen onze kerken een steeds duidelijker plaats gekregen. Het vervult een centrale functie in het contact met diaconieën en kerkeraden, alsmede met instellingen en organisaties buiten onze kerken.

In 1981, het Jaar van de Gehandicapten, heeft br. Van Delft voor alle diakenen op klassicale avonden een inleiding gehouden over 'De gehandicapte in ons midden'. Er is op die avonden met name aandacht gevraagd voor de diaconale kant van dit probleem. Het ging dan ook niet om de vraag hoe wij zo goed mogelijk voor gehandicapten kunnen zorgen, maar juist om de vraag hoe een diaconaal ingestelde gemeente omgaat met gehandicapten. Deze avonden werden gehouden in samenwerking met de klassicale diaconale commissies.

Met deze commissies wordt door br. Van Delft veelvuldig contact onderhouden. Afhankelijk van de situatie gaat het om stimulering, begeleiding of advisering. Een deel van deze contacten wordt nu eveneens door br. Van Well onderhouden.

Ook met de Christelijke Gereformeerde Vereniging voor Jeugd welzijn werd door br. Van Delft contact onderhouden. Dat gebeurde ook met het B.O.C. (Bezinnings- en Ontmoetings-Centrum voor belangstellenden voor maatschappelijk werk), dat in november 1982 helaas moest worden opgeheven. Andere externe contacten werden eveneens door br. Van Delft gelegd en/of zonedig onderhouden. Met functionarissen van de diaconale bureaus van de Gereformeerde Kerken en de Nederlandse Hervormde Kerk vond regelmatig overleg en uitwisseling van gegevens plaats over verschillende zaken.

Br. Van Delft vertegenwoordigde deputaten in de Commissie Integratie Gehandicapten, die door drie diaconale deputaatschappen is opgericht. Deze commissie bestaat uit gehandicapten, mensen uit de gehandicaptenzorg en vertegenwoordigers van de drie deputaatschappen. Deze commissie beoogt voort te bouwen op wat in 1981 ook in de kerken met betrekking tot gehandicapten aan inzicht is gegroeid. Deze vertegenwoordiging is later door br. Van Well overgenomen.

Verder is br. Van Delft verantwoordelijk voor de dagelijkse gang van zaken op het bureau. Ook het voorbereiden van de vergaderingen en het uitwerken van de genomen besluiten behoort tot zijn competentie. De uitvoering van de kantoorwerkzaamheden wordt voor een belangrijk deel verricht door de bureaussecretaresse, mevrouw M. A. de Deugd, en de administratief-medewerkster, mevrouw F. Steensma, die beiden een part-time dienstverband hebben van totaal 25 uur per week. Door toename van de werkzaamheden zal het totale aantal uren ook nog wat toenemen.

Zoals in het voorgaande al bleek, vond door de komst van br. H. H. van Well een verschuiving van de werkzaamheden plaats. Daarnaast kreeg br. Van Well een aantal nieuwe, specifieke taken toegewezen, met name die taken die vroeger door of binnen de G.S.A. plaatsvonden en nu door ons deputaatschap zelfstandig moeten worden verricht. Verder zal hij in sterke mate belast worden met bezinning op het totale werk en van daaruit met toerusting van ambtsdragers.

Voordat tot realisering van deze taken kon worden overgegaan, vond uiteraard een periode van inwerken plaats om met de, nogal uitgebreide, materie van de drie deputaatschappen vertrouwd te raken. Namens de drie deputaatschappen was ds. t. Harder belast met de werkbegeleiding van de functionarissen.

5. Financiën

De financiële stukken zullen in een later stadium bij dit rapport gevoegd worden.

6. Voorstellen

Deputaten stellen u voor:

- 6.1. handelingen van deputaten goed te keuren;
- 6.2. opnieuw deputaten te benoemen;
- 6.3. de begroting voor de jaren 1984, 1985 en 1986 goed te keuren.

W. Huizer, secretaris.

Bijlage Financiën

De belangrijkste ontwikkeling op financieel gebied in de afgelopen verslagperiode was de aanstelling van een tweede functionaris. In goed overleg met deputaten financiële zaken werd ter bestrijding van de hogere personeelskosten de bijdrage van de kerken met ingang van 1982 verhoogd met f 1,10 tot f 2,60 per ziel.

De uitbreiding van het aantal functionarissen gaat gepaard met een grotere financiële verantwoordelijkheid van het deputaatschap jegens hen. Het is daarom een eerste vereiste dat het eigen vermogen van het deputaatschap in de naaste toekomst wordt gebracht op minimaal f 100.000,-. In de begrotingen voor de jaren 1984 t/m 1986 is met deze noodzaak rekening gehouden.

De functionarissen van ons deputaatschap verrichten tevens werkzaamheden voor het deputaatschap hulpverlening in binnen- en buitenland en voor het deputaatschap voor kerk en bedrijfsleven. De voor deze diensten door te berekenen bedragen zijn in overleg met de desbetreffende deputaatschappen vastgesteld.

Met de financiële consequenties van een eventueel te vestigen Centraal Bureau voor alle deputaatschappen kon in deze begroting nog geen rekening worden gehouden.

Balans per 31 december

ACTIVA			PASSIVA		
1982	1981	1980	1982	1981	1980
f	f	f	f	f	f
Vastgelegde middelen					
Inventaris	1	2.000	1.700	Eigen vermogen	71.975 46.017 68.870
Vorderingen op korte termijn				Schulden op korte termijn	
Voorschot	—	2.857	5.000	Loonbelasting/ premieheffing	11.299 7.076 3.579
Te ontvangen bijdragen				Sociale lasten	10.000 / 1.594 410
van de kerken	19.022	10.360	25.871	Voorultontvangen bijdragen	
Deputaten				van de kerken	3.837 3.205 2.962
hulpverlening	/ 6.932	6.367	2.050	Overige schulden en overlopende posten	11.842 11.795 5.696
Deputaten kerk en bedrijfsleven	25.000	6.584	—		36.978 20.482 12.647
Te ontvangen abonnementen, Handboek en brochures	3.182	4.496	2.910		
Rekening-courant					
Kerkelijk Bureau	61.549	30.944	32.052		
	101.821	61.608	67.883		
Liquide middelen					
Giro	5.631	1.291	10.434		
Kas	1.500	1.600	1.500		
	7.131	2.891	11.934		
	108.953	66.499	81.517		108.953 66.499 81.517

Rekening van baten en lasten over	1982	1981	1980
Bijdragen van de kerken	180.750	100.381	109.178
Giften en legaten	1.060	1.250	—
Interest	130	852	400
	181.940	102.483	109.578
Personeelskosten	95.555	53.029	55.250
Huisvestingskosten	7.427	11.854	9.534
Kosten publicaties	4.795	3.550	/ 5.660
Reis-, verblijf- en vergaderkosten	29.348	21.972	16.810
Algemene kosten	18.857	19.931	21.550
	155.982	110.336	97.484
Voordelig saldo	25.958	/ 7.853	12.094

Specificatie van niet-ontvangen bijdragen

	Totaal	1982	1981	1980
Urk E.H.	5.123	2.441	1.242	1.440
Driebergen	3.125	1.440	751	934

Meerkerk	1.805	866	441	498
Noordeloos	2.292	798	697	797
Aarlanderveen	675	333	145	197
Alphen a/d Rijn	2.726	1.274	660	792
Scheveningen	3.049	1.427	744	878
Katwijk aan Zee	1.817	823	616	378
Rijnsaterwoude	350	156	82	112
Barendrecht	2.837	1.362	667	808
Middelharnis	2.144	1.404	233	507
Nieuwpoort	566	—	—	566
Werkendam	768	—	—	768
Sliedrecht-Centrum	6.010	2.232	930	2.848
Rotterdam-Kralingen	358	358	—	—
	33.645	14.914	7.208	11.523

Begroting voor de jaren	1984	1985	1986
Personeelskosten	f	f	f
Salarissen	140.000	145.000	150.000
Pensioenpremies	17.000	17.000	18.000
Sociale lasten	25.000	25.000	26.000
	182.000	187.000	194.000
Huisvestingskosten			
Huur kantoor	7.500	8.000	8.500
Onderhoud	2.500	3.000	3.500
	10.000	11.000	12.000
Kosten publicaties			
Adma Info	10.000	10.000	10.000
Diaconaal Handboek	5.000	6.500	6.500
Diversen	3.000	3.500	3.500
	18.000	20.000	20.000
Abonnementen	/ 10.000	/ 10.000	/ 10.000
	8.000	10.000	10.000
Reis-, verblijf- en vergaderkosten			
Personeel	23.500	25.000	25.000
Deputaten	7.500	8.000	9.000
	31.000	33.000	34.000
Algemene kosten			
Kosten Kerkelijk Bureau	6.000	6.500	7.000
Porti en telefoon	9.000	9.500	10.000
Kantoorbehoeften	6.000	6.000	6.500
Accountantskosten	750	750	1.000
Diversen	1.250	1.250	500
	23.000	24.000	25.000
Noodzakelijke aanvulling van het eigen vermogen	10.000	10.000	10.000
Sub-totaal	264.000	275.000	285.000
Door te berekenen aan hulpverlening	/ 14.000	/ 15.000	/ 20.000
kerk en bedrijfsleven	/ 30.000	/ 30.000	/ 30.000
TOTAAL-GENERAAL	220.000	230.000	235.000
Minimumbijdrage per (doop)lid	2,95	3,00	3,10

BIJLAGE 96
Art. 162

Rapport 5 van commissie VI
inzake rapport ADMA en Ingekomen stukken 10.01 en 10.04

Uw commissie heeft zich intensief beziggehouden met het rapport van deputaten ADMA. De geconcentreerde vorm van rapporteren maakte het nodig deputaten uit te nodigen voor een gesprek met uw commissie. Door de voorzitter en secretaris van deputaten werden vele vragen van de commissie beantwoord. Daardoor kreeg dit onderwerp meer concrete invulling. De volgende opmerkingen meent de commissie te moeten maken:

- ad 2.3. Het 'raamplan' is uw vergadering ter beschikking gesteld en toegelicht in de commissie-vergadering.
- ad 2.4. en 2.5. Voortgaande bezinning is nodig en het verlaten van de G.S.A. kan niet incens intern worden opgevangen. In de toekomst is hier duidelijkheid nodig om goede geestelijke leiding te geven aan het werk van de diaconieën.
- ad 2.6. Uw commissie meent, dat de procedure om te komen tot aanstelling van een nieuwe functionaris correct is geweest.
- ad 3.2.2. De problematiek tussen deputaten GVG en deputaten ADMA levert aan de kant van deputaten ADMA geen bijzondere spanningen op. Het komt uw commissie gewenst voor, dat deputaten ADMA zo groot mogelijke ruimte bieden aan deputaten GVG om het werk in hun taakgebied te verrichten en dat zij zich ten opzichte van deputaten GVG dienstverlenend opstellen. Zie verder 'aanvullend rapport 4 van commissie VI'.
- ad 3.4. Met waardering neemt uw commissie kennis van de activiteiten met betrekking tot het diaconaat binnen de gemeente in classicaal verband.
- ad 3.4.4. Na kennisneming van publikaties verzorgd door ADMA is het uw commissie onduidelijk welke status de giftenadvieslijst heeft en daardoor ook welke waarde er aan gehecht moet worden. Eveneens onduidelijk is de zeffunctie van ADMA, ten aanzien van het protestants christelijk karakter en het functioneren hiervan bij instellingen/stichtingen die in aanmerking wensen te komen voor plaatsing op de advieslijst.
Uw commissie acht het wenselijk dat ADMA zich over deze zaak duidelijk naar de diaconieën toe uitsprekt.
- ad 3.5. 1 en 2. Het gaat om ingrijpende zaken bij de democratisering van welzijnsinstellingen. Uw commissie betreurt het dat hier nog niet stilliger en concreter gerapporteerd kon worden omdat er geen afgeronde visie is.
Uw commissie meent, dat hieraan dringend behoefte is.
- ad 4. Met dankbaarheid neemt uw commissie kennis van het werk van br. J. M. van Delft en het goede organisatorische functioneren van het bureau van deputaten ADMA. Ten aanzien van het werk van br. Van Well hoopt uw commissie dat ook dit ingang in de kerken ontvangt.
De brieven van de Generale Synode van de Gereformeerde Kerken (10.04) en van de stichting landelijke Gereformeerde raad voor Samenlevings-Aangelegenheden (10.01) geven uitdrukking aan de teleurstelling over en het betreuren van het besluit van de Generale Synode 1980 om deelname van onze kerken aan de Stichting G.S.A. te beëindigen.
Uw commissie stelt u voor de beide brieven voor kennisgeving aan te nemen.
Uw commissie heeft kennisgenomen van het schrijven van 7 april 1981 aan de diaconieën, dat handelt over de 'Bijle Werelt'. Deputaten ADMA vermelden hierin:
'Daar er ook leden van onze kerken aan deze (vakantie)weken deelnemen, willen ook wij graag ons steentje bijdragen. In overleg met de bouwcommissie stellen wij u voor de inrichting van de nieuwe zaal voor onze rekening te nemen (tafels, stoelen, lampen en verdere aankleding).
Wij vragen hiervoor van u een bijdrage van f 0,50 per lid/dooplid. Wilt u het desbetreffende bedrag zo mogelijk op korte termijn, overmaken op giro 535300 ten name van Kerkelijk Bureau C.G.K. te Schiedam met vermelding van 'Bijle Werelt'. In de eerste week van juni willen wij dit namens u overdragen'.
Uw commissie is van oordeel dat de op zich genomen verplichting, zoals boven vermeld, niet juist is, daar dit buiten de opdracht ligt die deputaten hebben ontvangen en tevens in strijd is met bijlage 25, art. 5 K.O. Verder is over deze zaak o.i. geen rapportage geschied of een financiële verantwoording geweest.
Uw commissie stelt voor:
- de handelingen van deputaten goed te keuren en hen te danken voor hun arbeid;
 - opnieuw deputaten te benoemen;
 - uit te spreken met betrekking tot de taakverdeling tussen deputaten ADMA en deputaten GVG dat de deputaten ADMA de diaconieën wijzen op taken die de diakenen kunnen verrichten met

het oog op de plaats van de gehandicapte in de gemeente. Elk ander werk met het oog op gehandicapten wordt niet verricht dan na overleg met deputaten GVG.

J.C.L. Starreveld, rapporteur.

BIJLAGE 97
Art. 163

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR KERK EN BEDRIJFSLEVEN

1. Algemene inleiding

De Generale Synode van Amersfoort 1980 heeft dit deputaatschap ingesteld en wel eenentwintig jaar nadat - als gevolg van een aantal instructies o.a. van de particuliere synode van het Westen - het deputaatschap voor algemene diaconale en sociale aangelegenheden (ADSA) zich intensief had beziggehouden met een aantal aspecten rondom kerk en bedrijfsleven, hetwelk resulteerde in rapporten over 'De Christen en de arbeid' en 'De Christen en de rust'. Er werd toen zelfs aan de synode geadviseerd om een predikant vrij te stellen en hem een studie- en werkopdracht te geven op dit terrein. De Generale Synode van 1962 nam dit advies niet over, maar vond het wel noodzakelijk de problematiek van kerk en bedrijfsleven bij een bezinningsdeputaatschap als ADMA (tot dan ADSA) officieel onder te brengen. Werd aanvankelijk de sectie maatschappelijke aangelegenheden hiermee belast, in 1968 werd er naast de secties diaconale aangelegenheden en maatschappelijke aangelegenheden een derde sectie ingesteld: kerk en bedrijfsleven.

Voor de sectie kerk en bedrijfsleven betekende dit voornamelijk een bezinningsopdracht, die o.a. resulteerde in een aantal SIGNALLEN die aan de kerken werden gezonden.

Hoewel de sectie kerk en bedrijfsleven geen directe band had met het werk op Rozenburg, daar dit uit het evangelisatiewerk was gegroeid en door deputaten evangelisatie werd behartigd, was het wel zo dat de industrie predikant in het Botlek- en Europoort-gebied als adviseur aan het sectiewerk deelnam. Het inmiddels reeds jarenlange overleg tussen deputaten evangelisatie en deputaten ADMA leidde er toe dat de Generale Synode van 1977 beide deputaatschappen verzocht een zelfstandig deputaatschap kerk en bedrijfsleven voor te bereiden. In 1980 werd dit deputaatschap ingesteld. De overweging hiertoe was dat in onze tijd met zijn toenemende industrialisatie en de daarmee gepaard gaande veranderingen in denk- en leefwijze, het tot de taak van de kerk behoort haar leden ook met het oog hierop pastoraal en diaconaal te begeleiden.

2. Samenstelling deputaatschap

Voor de bezinning op de vragen rond de industrialisatie en de industriële maatschappij en voor de handreiking aan de kerken bij de uitvoering van hun pastorale en diaconale taak in dezen werden tot deputaat benoemd:

prof. dr. ir. A. K. van der Vegt, voorzitter; mevr. drs. T. Drenth, secretaris; de heer T. van Dieren, penningmeester; ds. T. Harder (tevens ADMA-deputaat); ds. J. Vogel (tevens evangelisatie-deputaat); drs. R. Hof, secundus; de heer N. F. Kruijff, secundus; drs. H. J. Plantinga, secundus. Halverwege deze periode heeft de heer Kruijff te kennen gegeven zich niet langer beschikbaar te kunnen stellen. Om de relatie met de vakbeweging te continueren is in zijn plaats mr. A. J. de Geus, juridisch medewerker van het C.N.V., als adviseur aangetrokken.

Drs. W. C. Moerdijk, industrie predikant in Botlek/Europoort, is eveneens als adviseur aan het deputaatschap verbonden.

De functionaris van deputaten ADMA, de heer J. M. van Delft, bleef beschikbaar voor de zaken van kerk en bedrijfsleven, hetgeen een goede continuering van de werkzaamheden ten gevolge had, terwijl vanaf juni 1982 ook de heer H. H. van Well, de nieuwe functionaris voor vorming en toerusting, zich inzette voor het deputaatschap.

In januari 1981 is het deputaatschap met zijn werkzaamheden begonnen, daarbij voortzettende de activiteiten van de voormalige sectie kerk en bedrijfsleven van het deputaatschap ADMA, met daaraan toegevoegd het begeleiden en adviseren van het industrie pastoraat en de industrie predikant te Rozenburg, welke opdracht van het deputaatschap evangelisatie werd overgenomen.

3. Problematiek

De herstelperiode van na de Tweede Wereldoorlog ging over in een periode die het Westen een ongekende welvaart bracht en de samenleving drastisch veranderde. In de geïndustrialiseerde maatschappij was er:

- werk voor een ieder,
- tijd en geld voor recreëren,
- een verzorgingssysteem voor degenen voor wie dit nodig was.

Deze welvaarts-groei betekende evenwel ook:

- individualisering: ieder voor zich en de staat voor ons allen;
- vermaterialisering: werk betekent geld en met geld kunnen meer behoeften worden vervuld;
- vereenzaming: ondergaan in grote, moderne woonwijken en 'opbergen' in tehuizen;
- werkvervreemding: scheiding tussen wonen en werken; een schakel zijn in een grootschalige, geautomatiseerde, industriële maatschappij.

De jaren '70 brachten een niet-verwachte en -gedachte ommekeer. Mede als gevolg van te hoge arbeidskosten en restelasten en een te zware belasting- en premiedruk stagneerde de groei eerst en nam vervolgens af, met als gevolg:

- sluiting en inkrimping van bedrijven en daardoor een grote werkloosheid;
- daling van de besteedbare inkomens;
- onvoldoende werk voor schoolverlaters;
- groeiend aantal arbeidsongeschikten;
- onbetaalbare overheidsvoorzieningen, waardoor ondermeer het verzorgingsbouwwerk onder druk komt te staan.

Naar te verwachten is, zet dit proces zich in de jaren '80 door. Vergaande veranderingen zijn nodig voor het herstel van de economie. Ook de kerk van Jezus Christus heeft met deze problemen te maken. Zij staat niet buiten de samenleving, maar er middenin. En dat betekent dat de vragen, problemen en noden uit deze samenleving de kerk raken en dat mag worden verwacht dat zij daarvoor een open oog heeft en er mee bezig is. Het betekent ook dat in de kerkelijke gemeente en haar directe omgeving 'slachtoffers' zijn van de afnemende welvaartsstaat. Ook daar zijn:

- mensen zonder werk of met de dreiging zonder werk te komen,
- gezinnen met financiële, sociale en geestelijke problemen,
- jongeren zonder werk of met weinig perspectief op werk.

Van de kerk, met name plaatselijk, mag niet direct worden verwacht dat zij de oplossing aanbrengt voor de problemen. Wel mag van de christelijke gemeente, die leeft van de heilsfeiten van haar gekruisigde en opgestane Heiland, worden verwacht dat zij 'geheel anders' met de feiten omgaat. Anders in haar boodschap, in haar onderling functioneren en in haar activiteiten, om zo een brug te zijn tussen Gods feiten en de maatschappelijke feiten.

4. Werkzaamheden deputaten

De verslagperiode betreft een termijn van ruim twee jaar, waarin, na start en introductie, getracht is aan de synode-opdracht te voldoen.

4.1. Bezinning

Deputaten zijn veertien keer bijeen geweest teneinde - volgens artikel 4 (punt 1, 2 en 3) van de instructie -:

- zich te bezinnen op de vragen en consequenties van het kerk- en christen-zijn in een industriële samenleving;
- de resultaten van deze bezinning aan de kerken door te geven, opdat binnen de kerken aandacht gegeven wordt aan deze problematiek;
- desgevraagd de kerken te adviseren met betrekking tot de vragen rondom kerk en bedrijfsleven.

Mede aan de hand van de rapportages van de industrie-predikant over zijn werkzaamheden, alsmede zijn schriftelijke vastlegging hiervan en de verslagen van zijn stages bij verschillende bedrijven, vond de bezinning tussen de deputaten onderling plaats, hetgeen ondermeer resulteerde in het uitgeven van de SIGNALLEN 'Werken aan de kerk?' en 'Jeugdwerkloosheid'. Leidraad hierbij was dat - vanuit de overtuiging dat de kerk een roeping heeft ten aanzien van de geïndustrialiseerde samenleving, waar ze middenin staat en deel van uitmaakt - industrie-pastoraat kerkewerk is en niet het werk van een specialist (de industrie-predikant) noch van enkele hobbyisten. Uitgegaan dient te worden van de christelijke gemeente die in deze (geïndustrialiseerde) wereld 'gezonden' is.

De industrie-predikant heeft de taak om vanuit een intense aandacht voor de relatie geloof en arbeid (gevoed door praktijkervaring, contacten in bedrijven en studie) de gemeente bij deze zending te helpen. Dit betekent een bezinning op drie diensten waartoe de kerk/de gemeente geroepen is: de dienst van het pastoraat, de dienst van het diaconaat en de dienst van het apostolaat.

Pastoraat: serieuze aandacht voor de vragen van de werkweld, geen ontkoppeling van geloof en arbeid, bewustmaking van de consequenties van het christen-zijn voor en in het te verrichten werk. Geen scheiding tussen het geloven op zondag en andere dagen van de week. Geloven is het op een bepaalde manier in de wereld staan. Daarom dient het leven en werken van alledag niet buiten de kerk te worden gehouden, maar de ervaringen daar opgedaan in de kerk te worden ingebracht.

Diaconaat: naast echte betrokkenheid bij bijvoorbeeld de problemen van W.A.O.-ers en werklozen

in eigen gemeente, ook de nood zien van deze mensen in de samenleving. De signalering van deze nood dwingt ons tot bezinning hoe aan meer verantwoordelijkheid voor de ontwikkeling van onze samenleving gestalte kan worden gegeven.

Apostolaat: het gezonden-zijn in deze wereld, geroepen om het Evangelie door te laten klinken: te breken met het oude - de zonde, het kwaad - en in en door Christus een nieuw leven te beginnen. In prediking en catechese, in daden en levenswijze. In dit gezonden-zijn is onze hele persoon begrepen. In het Evangelie gaat het om het totale leven en samenleven. In deze zending is de wijze waarop wij gemeente zijn en in deze samenleving staan, een exemplarisch voorleven van het nieuwe leven. Deputaten zijn blij te mogen constateren dat eerdergenoemde SIGNALLEN binnen de kerken aanleiding tot gesprekken geweest zijn en dat niet alleen o.a. kerkeraden van de Christelijke Gereformeerde Kerken om meer exemplaren gevraagd hebben, maar dat er ook vanuit andere reformatorische kerken om gevraagd is.

Te vermelden valt dat in het voorjaar van 1983 in samenwerking met jeugddeputaten de jeugdwerkloosheidsproblematiek, mede aan de hand van het uitgeven SIGNAAL, op een conferentie voor jeugdouderlingen aan de orde gesteld zal worden.

De vragen rondom kerk en bedrijfsleven vormen ook onderwerp van gesprek op de classicale diaconale vergaderingen die door de functionarissen van het bureau, de heren Van Delft en Van Well, regelmatig worden belegd.

In vier gemeenten, één uit elke particuliere synode, hebben de functionarissen met gemeentelieden gesproken over 'Gemeente-zijn in een afnemende welvaartsstaat'. Het resultaat van de gesprekken op deze avonden, waarbij ook steeds twee deputaten aanwezig waren, zal dienen als basis voor een nieuw samen te stellen SIGNAAL, waarin deputaten nader op dit onderwerp ingaan.

Met de classicale diaconale commissie van de classis Groningen heeft meermalen overleg plaats gevonden over participatie in het industrie-pastoraat in Oost-Groningen en mede als uitvloeisel hiervan heeft de industrie-predikant in samenwerking met de functionaris van kerk en bedrijfsleven, de heer Van Delft, voor ambtsragers van deze classis een bezinningsavond gehouden over de vraag: 'Waarom industrie-pastoraat?'. Ook zijn gesprekken gevoerd met de kerken van Apeldoorn, Arnhem, Doesburg en Zutphen over een eventuele participatie in de provinciale stichting Evangelie en Industrie van Gelderland.

4.2. Vertegenwoordigingen in kerkelijke en maatschappelijke organisaties die zich bezighouden met de vragen van kerk en bedrijfsleven

De relatie met de vakbeweging werd o.a. gerealiseerd door de deelname van ds. Harder en drs. Moerdijk aan de werkgroep 'Geloof en vakbeweging' van het Christelijk Nationaal Vakverbond (C.N.V.). Aan een tweedaagse conferentie van kerken en vakbeweging, die in maart 1983 is gehouden, werd deelgenomen door een deputaat en een functionaris. Verder werd aanvankelijk in de persoon van de heer Kruijff en later in de persoon van de heer De Geus op informele wijze de relatie met de vakbeweging onderhouden.

Van de taakgroep Kerk en Bedrijfsleven van de Gereformeerde Kerken werd hun synoderapport ontvangen. Dit was aanleiding om een bespreking met deze taakgroep, die zich met dezelfde vragen bezighoudt, te beleggen. Een van deze leden behoort tot de centrale van het C.N.V., zodat ook op deze manier een relatie, zij het zijdelings, met de vakorganisatie wordt gelegd.

Namens deputaten is de heer Van Delft afgevaardigd in het bestuur van het Centraal Interkerkelijk Bureau voor het Bedrijfsleven (CIBB). Binnen het CIBB, waarin acht protestantse kerken participeren, vindt contact en overleg met de andere kerken plaats, terwijl contacten met de overheid, alsmede op Europees niveau vanuit het CIBB worden onderhouden. Het CIBB is tevens een informatiebron voor alle mogelijke ontwikkelingen die zich op het terrein van kerk en bedrijfsleven afspelen. Ten aanzien van het werk van de industrie-predikanten vervult het CIBB een ondersteunende functie, terwijl werkoverleg plaatsvindt binnen de Werkgroep Industrie Predikanten.

Op het uitvoerende vlak wordt nauw samengewerkt met de Stichting Bedrijfsapostolaat Nederland, welke samenwerking gestalte krijgt in het bureau D.I.S.K. (Dienst in de Industriële Samenleving vanwege de Kerken). Een volledig samengaan van CIBB en SBN werd door een kritische opstelling van CIBB-zijde voornamelijk niet gerealiseerd. Binnen D.I.S.K. zijn in de afgelopen tijd stemmen opgegaan om beleid en activiteiten van D.I.S.K. meer het karakter van een beweging te geven. Van CIBB-zijde is de mening hierover nog verdeeld. De relatie met de kerken wordt van grote betekenis geacht.

4.3. Contacten met andere deputaatschappen

De deputaten Harder en Vogel vormen de personele unies met deputaten ADMA en deputaten evangelisatie, waardoor problemen en vragen die niet alleen ons deputaatschap betreffen, in onderling overleg besproken kunnen worden en een gecoördineerd advies, wanneer nodig, gegeven kan worden. In de verslagperiode heeft regelmatig overleg plaatsgevonden met de moderamina van deputaten ADMA en deputaten hulpverlening in binnen- en buitenland over het aanstellen van een tweede

functionaris. Tot dankbaarheid van het deputaatschap is naast de heer Van Deift de heer Van Weil aangesteld. Deze beide functionarissen dragen, ieder met een eigen taak, bij tot een goede vervulling van de werkzaamheden van het deputaatschap kerk en bedrijfsleven.

Ten aanzien van bureau en functionarissen vergaderen de drie moderamina tweemaal per jaar om de werkzaamheden te coördineren en het beleid op gemeenschappelijke punten op elkaar af te stemmen. Met deputaten kerk en onderwijs heeft op hun verzoek een gesprek plaatsgevonden over de problematiek van het dubbele inkomen. Dit betrof een eerste uitwisseling van gedachten, waarbij geconstateerd werd dat deze problematiek, in een breder verband gezien, als zeer gecompliceerd beschouwd moet worden.

Op initiatief van deputaten Kerkelijk Administratief Bureau is overleg gepleegd over een Centraal Bureau. Deputaten voor kerk en bedrijfsleven willen hieraan graag meewerken, maar zijn van mening dat alle hiervoor in aanmerking komende deputaatschappen vanaf het begin behoren te participeren. Verder zien deputaten Apeldoorn niet bij voorbaat als de meest gunstige vestigingsplaats. Indien slechts het ADMA-bureau en het Kerkelijk Bureau samengaan, zoals het onderzoeksrapport veronderstelt, zijn deputaten van mening dat één en ander rond het ADMA-bureau gerealiseerd moet worden.

4.4. Industripastoraat Botlek/Europoort

Tweemaal per jaar vinden gesprekken plaats met de kerkeraad van Rozenburg over de voortgang van het industripastoraat. Het werk kenmerkt zich door het 'zoeken naar wegen': wegen naar het bedrijfsleven en wegen naar de kerk.

Als zich in bedrijven heel duidelijk problemen voordoen, zoals ingrijpende reorganisatie, massaal ontslag of bedrijfsafsluiting, wordt geprobeerd contact te leggen met de direct betrokkenen. Als mensen zo duidelijk in de knel komen, zoekt het industripastoraat naar wegen om bij hen te zijn.

Om inzicht te krijgen in wat er zich in de bedrijven afspeelt, worden door de industrie predikant contacten gelegd en onderhouden met personeelsfunctionarissen, ondernemingsleden en leidinggevenden uit de verschillende bedrijven. Om de situatie van binnen uit te ervaren, werkt de industrie predikant ieder jaar één maand als 'ongeschoold arbeider' in één van de bedrijven. Een zeer indringende ervaring daarbij, die in alle verslagen terugkeert, is de vervreemding in de arbeid. Het werk naar de kerken toe krijgt veel aandacht. Regelmatig verschijnen er persbulletins voor de kerkbladen en wordt er op gemeenteavonden informatie gegeven. Met de pastores uit het desbetreffende gebied vinden regelmatig ontmoetingen plaats. Rond bid- en dankdagen worden door de industrie predikant preek suggesties doorgegeven. Verder worden er toerustingsavonden voor ambtsdragers belegd, zijn er projecten met werklozen en W.A.O.-ers, is er regelmatig contact met de vakbeweging en worden werkervaringen uitgewisseld met andere industrie predikanten.

Deputaten willen hier ook uitdrukking geven aan de grote waardering die zij hebben voor de wijze waarop de industrie predikant, drs. W. C. Moerdijk, gestalte geeft aan het industripastoraat, hierin gesteund door kerkeraad en gemeente van Rozenburg. Van zijn ervaringen wordt in het deputaatschap dankbaar gebruik gemaakt om het geheel van onze kerken te dienen.

5. Financiën

De financiële stukken zullen in een later stadium aan dit rapport worden toegevoegd.

6. Samenstelling deputaatschap 1983-1986

De volgende deputaten hebben te kennen gegeven niet opnieuw in het deputaatschap voor kerk en bedrijfsleven benoemd te willen worden: de heer T. van Dieren, drs. R. Hol, de heer N. F. Kruijff.

7. Voorstellen

Deputaten stellen u voor:

7.1. handelingen van deputaten goed te keuren;

7.2. opnieuw deputaten te benoemen;

7.3. de begroting voor de jaren 1984, 1985 en 1986 goed te keuren.

T. Drenth, secretaris.

Bijlage financiën

Daar dit deputaatschap eerst per 1 januari 1981 is ingesteld, gaat het financieel verslag slechts over de jaren 1981 en 1982.

Met de kerkeraad van Rozenburg hebben gesprekken plaats gehad om de financiële lasten van het industripastoraat in een andere verhouding over de deelnemende kerken te verdelen, waardoor het

subsidiebedrag aan de kerkeraad van Rozenburg gedurende enkele jaren een dalende lijn zal vertonen. Bij de opstelling van de begroting is uitgegaan van het feit dat de toename van het aantal leden gering is en er geen aanwijzingen zijn dat dit de komende jaren sterk zal stijgen.

Hoewel de realiteit gebiedt dat bij de berekening van de omslag van minder leden uitgegaan moet worden, omdat een aantal kerken in gebreke blijft de omalag te voldoen, is er bij de begroting toch uitgegaan van (afgerond) 75.000 leden.

Deputaten kunnen ook in het geheel nog niet voldoen aan de voorgeschreven regel van een reserve van anderhalf maal het jaarbudget. Versterking van de financiële positie is dan ook dringend gewenst. Daar deputaten echter ook rekening willen houden met de huidige welvaartsdaling, is het gevraagde omslagbedrag niet verhoogd.

BALANS PER 31 DECEMBER

ACTIVA	1982	1981
Vorderingen op korte termijn	f	f
Te storten aanvangskapitaal deputaten ADMA	0,00	15.000,00
Kerkelijk Bureau Chr. Geref. Kerken	28.810,54	38.320,93
Vooruitbetaald subsidie	0,00	3.980,00
Te vorderen bijdragen kerken	4.726,90	5.779,60
Te vorderen rente	415,48	0,00
Overige te vorderen posten	2,00	0,00
	<u>33.954,92</u>	<u>63.080,53</u>

Liquide middelen

Postgiro	1.142,60	1.517,33
6 5/8% 3 mnd. deposito Amrobank N.V.	30.000,00	0,00
	<u>31.142,60</u>	<u>1.517,33</u>

TOTAAL GENERAAL

65.097,52 64.597,86

PASSIVA

	1982	1981
Eigen vermogen	37.838,22	40.172,61
Schulden op korte termijn		
Deputaten ADMA	25.000,00	20.570,00
Kosten P.T.T.	940,60	1.023,00
Te betalen kantoorkosten	252,10	0,00
Te betalen abonnementen	0,00	112,50
Te restitueren bijdragen kerken 1981	0,00	1.997,10
Kerkelijk Bureau Chr. Geref. Kerken	550,00	410,00
Te betalen vergaderkosten	99,50	312,65
Te betalen bankkosten	17,10	0,00
Te betalen subsidie industripastoraat	400,00	0,00
	<u>27.259,30</u>	<u>24.425,25</u>

TOTAAL GENERAAL

65.097,52 64.597,86

STAAT VAN BATEN EN LASTEN

Baten	1982	1981
Collecten	87.560,59	74.531,13
Interest	440,20	21,64
	<u>88.000,79</u>	<u>74.552,77</u>
Lasten		
Algemene kosten	31.325,95	26.880,16

Subsidies	48.000,00	47.500,00
Bijdragen C.I.B.B.	9.300,00	0,00
Uitgaven brochures	1.709,23	0,00
	<u>90.335,18</u>	<u>74.380,16</u>
Nadelig saldo	2.334,39	/. 172,61

Geen afdrachten werden ontvangen van de kerken in de P.S. van het Noorden - Stadskanaal, Wildervank, Veendam, Zuidlaren, Urk (E.H.)
 Oosten - Ameide, Driebergen, Enschede-Oost, Leerdam, Vianen
 Westen - Amsterdam, Amsterdam-Nieuw-West, Westzaan
 - Alphen a.d. Rijn, Den Haag-Scheveningen, Katwijk, Nieuwkoop, Rijnsaterwoude
 - Aalsmeer
 Zuiden - Poederloijen
 - Zaamslag
 - Barendrecht, Middelharnis, Nieuwpoort, Rotterdam-Kralingen

Achterstanden in de afdrachten 1982 werden geconstateerd in de P.S. van het Noorden - Noordscheschut, Thesinge
 Oosten - Apeldoorn-Centrum, Doesburg, Noordeloos
 Zuiden - Sliedrecht-Centrum

Begrotingen

Baten	1984	1985	1986
Collecten	105.000	105.000	105.000
Interest	1.000	1.000	1.000
	<u>106.000</u>	<u>106.000</u>	<u>106.000</u>
Lasten	1984	1985	1986
Algemene kosten	40.000	40.000	40.000
Subsidie Rozenburg	48.000	47.000	46.000
Bijdrage C.I.B.B.	5.000	5.000	5.000
Brochures, publikaties	3.000	3.000	3.000
Reservering	10.000	11.000	12.000
	<u>106.000</u>	<u>106.000</u>	<u>106.000</u>
Bijdrage per lid	1,40	1,40	1,40

BIJLAGE 98 Art. 163

Rapport 6 van commissie VI inzake kerk en bedrijfsleven

Het rapport van deputaten kerk en bedrijfsleven is het eerste rapport dat zij als zelfstandig deputaatschap sinds 1980 aan uw synode voorleggen.
 Met waardering nam uw commissie kennis van de voortvarende wijze waarop deputaten hebben gewerkt. Er is veel vergaderd, er zijn vele contacten gelegd en onderhouden.
 De industrie-predikant werd begeleid. Naast de contacten met instanties buiten onze kerken lijkt het uw commissie gewenst, dat deputaten, in het midden van de kerk staande, de aandacht en de medewerking van alle gemeenten ontvangen.
 Ruim twintig gemeenten dragen niet bij aan de kosten van dit deputaatschap.
 Hoe dichter dit werk van het industrie-pastoraat bij de basis van de plaatselijke kerk komt, hoe groter het draagvlak voor deputaten in de kerken wordt.

In dit opzicht worden activiteiten ondernomen.
 De contacten met de vakbeweging waardeert de commissie. In de toekomst zou overwogen kunnen worden contact te leggen met een werkgeversorganisatie.
 Uw commissie meent, dat de bezinning in het kader van dit deputaatschap over het werk van de kerk in onze industriële maatschappij van betekenis is voor een goed inzicht in de plaats van de kerk in onze huidige samenleving.
 Dankbaar neemt uw commissie nota van de waardering van deputaten voor de wijze waarop drs. W. C. Moerdijk gestalte geeft aan het industrie-pastoraat.

Uw commissie stelt voor:

- de handelingen van deputaten goed te keuren en hen te danken voor hun arbeid;
- opnieuw deputaten te benoemen.

J. C. L. Starreveld, rapporteur.

BIJLAGE 99 Art. 175

Rapport 1g. van commissie V betreffende schrijven Eindhoven

Aan uw commissie werd ter hand gesteld een brief van de Christelijke Gereformeerde Kerk te Eindhoven. Deze brief beoogt van de generale synode inwilliging te verkrijgen van het verzoek, eerder gedaan aan deputaten Kas Onderlinge Bijstand, om uit die kas steun te mogen ontvangen voor de Nederlands Gereformeerde Kerk te Maastricht. Deputaten Kas Onderlinge Bijstand hebben indertijd afwijzend op dat verzoek beschikt omdat hun instructie de inwilliging niet toestaat. Nu doet Eindhoven het verzoek aan de generale synode niet zozeer om de instructie van deputaten te verruimen, als wel om het uitzonderlijke van de situatie in Maastricht onder ogen te zien en vanwege dit uitzonderlijke van de situatie deputaten toestemming te geven de gevraagde steun te verlenen. Uw commissie sluit zich aan bij wat over deze zaak gezegd wordt in rapport 3 van commissie VII. In aansluiting op wat door commissie VII is overwogen, geeft commissie V u nog de volgende overwegingen.

- Er is geen aanwijsbare 'nood' in Maastricht, getuige het feit, dat de Christelijke Gereformeerde Kerk van Eindhoven in zijn brief aan Deputaten Kas Onderlinge Bijstand spreekt over een 'kleine, min of meer symbolische bijdrage'.
- Uitgaan van het uitzonderlijke van de situatie in Maastricht en op grond daarvan deputaten machtigen de gevraagde steun te verlenen is onjuist.
- Deputaten Kas Onderlinge Bijstand hebben in hun antwoordbrief aan de Christelijke Gereformeerde Kerk van Eindhoven de juiste weg gewezen, nl. 'Indien de kerk van Eindhoven in de verhouding met de Nederlands Gereformeerde Kerk aanleiding zou vinden wel steun te verlenen en dit steunbedrag zou leiden tot een financieel tekort op uw exploitatierekening, dan kunt u een steunaanvraag bij ons deputaatschap indienen'.

Voorstel

De generale synode besluite op grond van bovengenoemde overwegingen niet aan het verzoek van de Christelijke Gereformeerde Kerk te Eindhoven te voldoen.

P. den Butter, rapporteur.

BIJLAGE 100 Art. 180

BEZWAARSCHRIFT AMERSFOORT

De Generale Synode 1983 der
 Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland,
 p/a de raad van de Chr. Geref. Kerk te Rotterdam-Centrum,
 Hr. I. L. Stolk,
 Adrianalaan 261,
 3053 ZE Rotterdam.

Amersfoort, 31 mei 1983

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

De raad van de Christelijke Gereformeerde Ichthuskerk te Amersfoort tekent hierbij bezwaar aan tegen een tweetal besluiten van de Partikuliere Synode van het Oosten van 13 april 1983. Op deze synode diende een appelschrijven van onze kerkeraad tegen een besluit van de classis Amersfoort. Van genoemd appelschrijven doen wij u hierbij een afschrift (bijlage 1) toekomen. Het antwoordschrijven van de P.S. v.h. Oosten, gedateerd 26 april 1983 ontvingen wij op 17 mei 1983. Ook van dit schrijven doen wij u een afschrift toekomen (bijlage 2).

Wij wijzen u er met name op, dat in dit antwoordschrijven ondermeer gesteld is: 'In feite houdt het doorzenden van deze instructie dus in, dat uw bezwaarschrift hiertegen afgewezen is'.

Op de volgende gronden dienen wij ons appèl in:

1. Bij de behandeling ter P.S. en ook uit bovengenoemd citaat van het antwoordschrijven is ons gebleken, dat ons appelschrijven eerst behandeld is, nadat de P.S. een besluit over de door ons aangevochten instructie van de classis heeft genomen.
Wij achten deze volgorde onjuist, omdat hierdoor bij voorbaat een appelschrijven krachteloos gemaakt wordt. Een kerkelijke vergadering, die een besluit neemt over welke zaak dan ook, dient naar ons oordeel zo serieus te werk te gaan, dat ook de inhoud van een appelschrijven daarin wordt meegewogen. Anders heeft appelleren weinig zin, temeer omdat geen kerkelijke vergadering die zich respecteert, op een zo juist genomen besluit terugkomt.
Te uwer informatie zij nog meegedeeld, dat de P.S. in 1982 besloten heeft appelschrijvens tijdens de vergadering uit te reiken, zodat men er ook niet van te voren kennis van nemen kan. Minstens had de eindbeslissing moeten worden opgeschort tot na de behandeling van ons appelschrijven.
2. Door het aanvaarden en doorzenden van de instructie heeft de P.S. van het Oosten naar ons oordeel geen recht gedaan aan het besluit van de Generale Synode 1980: '9. aan deputaten op te dragen een definitieve beslissing ten aanzien van het gebruik van Schriftgetrouwe liederen voor te bereiden en voorstellen te doen aan de synode van 1983; de inhoud van de voorstellen, die deputaten zullen doen aan de komende synode....'
Naar ons oordeel bedoelt dit besluit, dat deputaten één en ander zullen voorbereiden en dat de reacties van de kerken bij deputaten dienen te komen.
De instructie van de P.S. v.h. Oosten heeft naar onze mening dan ook iets van een 'motie van wantrouwen', die bij voorbaat wordt ingediend tegen een nog niet gepubliceerd deputatenrapport met deputatenvoorstellen. De G.S. 1980 bepaalde nadrukkelijk, dat het adres voor de reacties uit de kerken dat van deputaten en niet van een meerdere kerkelijke vergadering is. Op deze wijze wordt ook tekort gedaan aan de integriteit van broeders, die ongetwijfeld in deze jaren hard en gewetensvol aan hun opdracht hebben gewerkt. Uit het verleden - en wij denken dan aan hun uitvoerig rapport 'Eenstemmig' - is gebleken, dat dit deputaatschap zijn taak zeer serieus verstaat. Terecht heeft dan ook de G.S. 1980 zijn waardering voor dit werk uitgesproken (vgl. Acta G.S., art. 79).
Wij menen, dat we op deze wijze in de kerken niet met elkaar omgaan en vertrouwen er dan ook op, dat uw vergadering het werk van deputaten opnieuw positief zal waarderen.
3. Met de P.S. v.h. Oosten zijn wij 'overtuigd van de noodzaak de eenheid in het kerkverband te bewaren' (vgl. Instructie P.S. v.h. O.).
Wij zijn van oordeel, dat met deze eenheid niets anders bedoeld kan zijn in de kerken dan de eenheid naar Schrift en belijdenis. De G.S. 1980 heeft op meerdere plaatsen vastgelegd dat 'het vrije lied' naar inhoud valt onder de normen van Schrift en belijdenis. Wij menen echter tegelijk dat het zingen van aan Schrift en belijdenis getoetste liederen een zaak is van liturgie, zoals die door de plaatselijke kerkeraad wordt vastgesteld.
Daarom blijven wij bij onze mening, dat de eenheid, bedoeld in de instructie van de P.S. v.h. Oosten, meer lijkt op eenvormigheid en uniformiteit dan op wat de Schrift onder eenheid verstaat.
4. De G.S. 1980 heeft besloten 'uit te spreken, dat de Heilige Schrift het zingen van liederen die niet rechtstreeks berijmde Schriftgedeelten zijn, niet verbiedt' (Acta, art. 145).
Wanneer uw vergadering de weg van de instructie van de P.S. v.h. O. volgt, leggen we elkaar binnen de kerken lasten op, die de Heilige Schrift ons niet oplegt.
Wij herkennen derhalve onze gedachten in het pre-advies van prof. dr. J. P. Versteeg (Acta G.S. 1980, art. 132) en wij onderstrepen daarin met name de woorden: 'Met klem benadrukt hij dat we elkaar nooit in het geweten mogen binden als het zaken betreft die niet op de Schrift gebaseerd kunnen worden. Als de Schrift geen verbod bevat van het zingen van liederen, mogen wij niet afsnijden wat de Schrift zelf niet afsnijdt'.

Dit alles brengt ons ertoe met klem uw vergadering op te roepen de weg van de G.S. 1980 te vervolgen en vrij te geven wat de Schrift niet verbiedt. Wij beseffen heel goed dat deze zaak in het brede kerkelijke leven zeer gevoelig ligt omdat er verscheidenheid in denken is. Ook wij staan voor de

eenheid in ons kerkverband. Wij menen echter, dat waar verscheidenheid zonder eenheid tot verwarring leidt, eenheid zonder verscheidenheid resulteert in dode eenvormigheid.

Wij wensen u bij uw beslissing over deze zaak en op heel uw vergadering veel Schriftuurlijke wijsheid en bidden met u om de verlichting met de Heilige Geest.

De raad van de Chr. Geref. Ichthuskerk te Amersfoort,

T. Harder, praeses
K. de Boer, scriba

BIJLAGE 101 Art. 181

BEZWAARSCHRIFT VAN VEENENDAAL-BETHELKERK

Aan de Generale Synode 1983
der Christelijke Gereformeerde Kerken
in Nederland
p/s de Raad van de roepende kerk
te Rotterdam-Centrum.

Veenendaal, 6 juni 1983.

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

De Raad van de Christelijke Gereformeerde Bethelkerk te Veenendaal beklagt zich erover, dat hij door de besluiten van de Particuliere Synode van het Oosten, gedaan de dertiende april 1983 en ons geschreven in een brief die is gedateerd op 9 mei 1983, is verongelikt en maakt derhalve gebruik van zijn recht om op grond van artikel 31 van de Kerkorde zich op uw vergadering te beroepen. Ons appèl geldt in de eerste plaats de formele en inhoudelijke kant van de door de P.S. bij uw vergadering ingediende instructies, die wij u volledigheidshalve hierbij doen toekomen.

Daarnaast richt ons appèl zich tegen de wijze waarop ons appèl op de P.S. tegen een besluit van de Classis Amersfoort is behandeld en de onduidelijkheid waarop ons van deze behandeling mededeling is gedaan.

Wij missen zowel een besluit van afwijzing alsmede de gronden uit de Heilige Schrift, de belijdenis en de kerkorde, waarop afwijzing, waarvan gezien de tekst van de u toegezonden instructies inhoudelijk sprake is, is gebaseerd.

Een nadere toelichting doen wij u apart toekomen.

Met hartelijke broedersgroet,

Namens de Raad van de Christelijke Gereformeerde Bethelkerk te Veenendaal,

ds. M. de Boer, praeses
drs. A. C. van Grootheest, scriba

Toelichting bezwaarschrift Veenendaal-Bethelkerk

Veenendaal, juni 1983.

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

De Raad van de chr. geref. kerk te Veenendaal-Bethel tekent hierbij - zoals reeds vermeld in zijn schrijven van 6 juni j.l. - appèl aan tegen de besluiten van de Part. Synode van het Oosten d.d. 13 april 1983 inzake haar behandeling van een tweetal instructies van de classis Amersfoort betreffende het zingen van het christelijk lied in de eredienst, alsmede de wijze van behandeling van het appèl, dat de Raad van Veenendaal-Bethel bij de P.S. indiende aangaande de besluiten rond de twee instructies die de raad van de kerk te Harderwijk bij de classis Amersfoort, gehouden op 2 maart 1983, had ingediend.

De volgende bijlagen worden u aangeboden:

- I de instructies van de kerk van Harderwijk
- II het appèl van de kerk van Veenendaal-Bethel tegen het classis-besluit
- III het besluit van de classis Amersfoort
- IV het besluit van de P.S. van het Oosten inzake de twee instructies van de classis Amersfoort
- V het antwoord van de P.S. v.h. Oosten inzake het appèl van Veenendaal-B.

De Raad van de kerk van Veenendaal-Bethel voert voor zijn appèl de volgende gronden aan:

1. De G.S. 1980 sprak uit: 'dat de Heilige Schrift het zingen van liederen die niet rechtstreeks berijmde Schriftgedeelten zijn, niet verbiedt'. De Raad is van oordeel, dat wanneer een rechtstreeks beroep op de H.S. in gebiedende of verbiedende zin niet voorhanden is, de christelijke vrijheid moet worden betracht als een Schriftuurlijk gegeven. Met name wijst de Raad

- uw vergadering op Hand. 15 : 28; Kol. 1 : 16-23; en 1 Kor. 10 : 29b, 30. Hieruit mag worden afgeleid dat geen bindingen mogen worden opgelegd die de Here ons niet oplegt en dat derhalve die kerken, die van deze vrijheid gebruik maken, niet voor vermaning in aanmerking komen noch als aantasters van de eenheid der kerken kunnen worden aangemerkt.
2. Zowel de classis Amersfoort als de Part. Synode van het Oosten maken een zeer eenzijdig, ja dubieus gebruik van het begrip 'de eenheid van de kerken'. Slechts tweemaal komt het begrip 'eenheid' in het N.T. voor en dan nog in de verbanden: 'de eenheid des geloofs' en de 'eenheid des Geestes', zie Ef. 4 : 3 en 13. Voor de kerken der Reformatie heeft de eenheid der kerken dan ook voor alles gelegen in de eenheid van Schrift en belijdenis. De vormen, gebruiken en gewoonten, welke niet door de H. Schrift worden afgewezen zijn dan ook geen symptomen van verwijdering te noemen, die de eenheid aantasten maar verscheidenheid van het werk van de H. Geest. Bovendien heten juist die zaken, die niet door de H. Schrift zijn geboden en verboden 'middelmatige dingen'. Terecht is in het Geref. Kerkrecht opgemerkt: Middelmatige dingen zijn dus die dingen, die niet uitdrukkelijk in Gods Woord worden voorgeschreven, of berusten op een duidelijk voorbeeld der Apostelen of met noodzakelijke redenen uit Gods Woord worden afgeleid'. (Zie Dr. H. Bouwman, Geref. Kerkrecht deel II, Kampen 1934, pag. 50). Middelmatige dingen worden nimmer bevolen, maar aanbevolen. Zie hiervoor uitvoerig en verhelderend dezelfde schrijver op pag. 51/52, waar hij zegt dat deze zaken 'niet opgelegd moeten worden, maar ernstig aanbevolen'.
 3. Het bewijs uit de historie is op z'n minst eenzijdig te noemen. Wij wijzen slechts op de reformatoische arbeid van Calvijn, die wel degelijk ruimte liet voor het Schriftuurlijke lied buiten de psalmen, getuige zijn 'aulcuns psaulmes et cantiques' uit 1539 en zijn 'La Manière de faire prières' uit 1542. (zie T. Brienen, Twee in Een, Kampen 1978, pag. 27/28). Maar meer nog beroepen wij ons op art. 7 N.G.B., dat alle bindingen verwerpt, die niet door de H.S. worden opgelegd.
 4. Vervolgens maakt de Raad ernstig bezwaar tegen het feit, dat de Part. Synode van het Oosten in haar 2e instructie in wezen de G.S. als 'brievensbus' gebruikt door te vragen 'uit te spreken op welke wijze kerken, die in dit opzicht zelfstandig te werk gaan, kunnen worden vermaand'. Zij legt de G.S. geen concreet te nemen besluit voor, maar de G.S. moet dit zelf uitzoeken. Deze wijze van indienen van instructies is terecht door de kerken die uitgaan van het geref. kerkrecht, afgewezen.
 5. De besluiten van zowel de classis Amersfoort als de P.S. v/h Oosten doorkruisen in de onderhavige materie de procedure, zoals die door de G.S. 1980 in art. 144 sub 8 en 9 van de acta is vastgelegd.
 6. De part. synode v/h Oosten is op geen enkele wijze ingegaan op het argument van Veenendaal in haar appél, toen zij de P.S. wees op art. 32 van de N.G.B. inzake het binden van de consciënties. Voor de Raad van de kerk van Veenendaal-Bethel is deze aangelegenheid zo'n gewetenszaak.
 7. De Raad maakt er voorts bezwaar tegen, dat zowel de kerk van Harderwijk, de classis Amersfoort als de P.S. v/h Oosten de goede kerkrechtelijke weg hebben verzuimd te gaan. Deze weg had moeten bestaan uit het vragen van revisie van het besluit der G.S. 1980, onder aanvoering van de gronden waaruit zou moeten blijken, dat de G.S. 1980 met haar principe-uitspraak afweek van Schrift en belijdenis. Deze bewijzen zijn niet geleverd. In strijd met deze weg dient men instructies in, die in feite de intentie van art. 46 K.O. onrecht aandoen. Ergo is de Raad van oordeel, dat daarom alleen al de besluiten van de P.S. v/h Oosten dienen te worden gecasseerd. (Zie Bouman, Geref. Kerkrecht II, pag. 44, die schrijft over cassatie vanwege gemaakte formele fouten).
 8. De Part. Syn. v/h Oosten heeft de classis Amersfoort niet gewezen op de door haar gemaakte vormfouten, ja, is zelfs op deze onjuiste kerkrechtelijke weg voortgegaan.
 9. Instructie II van de classis Amersfoort, handelend over de gezangen, wordt nota bene door de P.S. v/h Oosten in een ander kader omgezet, rakend de handhaving van besluiten der G.S. in het algemeen. Dit was
 - a) overbodig, omdat zowel de K.O., de reeds genomen beslissingen van de Generale Synodes, alsmede het kerkvisitatie reglement ad art. 25 en 26 hierin genoegzaam voorzien.
 - b) het was ook o.i. onwettig, omdat er zaken in werden verwerkt, waarom niemand had gevraagd. De Raad van de chr. geref. kerk in Veenendaal-Bethel kan niet anders besluiten dan u dringend en ernstig te vragen, uit te spreken:
 - 1) dat de instructies van de Part. Synode I en II ten onrechte zijn vastgesteld en doorgezonden naar de G.S.
 - 2) dat de P.S. v/h Oosten heeft nagelaten de classis Amersfoort op haar inhoudelijke en formeel kerkrechtelijke fouten e.g. onjuistheden en onduidelijkheden te wijzen.
 - 3) dat de P.S. v/h Oosten, gezien haar antwoord op het ingediende appél, heeft nagelaten in te gaan op de door appellant aangevoerde argumenten, alsook heeft verzuimd duidelijk te zijn in een eventuele afwijzing van het bij de P.S. ingediende appél, alsmede verzaimde de gronden voor zo'n eventuele afwijzing aan te geven.

- 4) dat de besluiten van de G.S. 1980 ad art. 144 sub 9 voldoende waarborg bieden om aan de intentie van zowel de classis Amersfoort als de Part. Syn. v/h Oosten recht te doen.
- 5) dat derhalve de door de P.S. v/h Oosten ingediende instructies ad hoc niet ontvankelijk zijn en de besluiten ten deze worden gecasseerd.

De Raad van Veenendaal-B., die gaarne in eenheid naar Schrift, belijdenis en K.O. wil blijven leven - met in achtneming van het hierboven omschrevene, wenst uw vergadering de leiding des Geestes toe en ziet uw antwoord met verwachting en gebed tegemoet.
Namens de Raad voornoemd,

Ds. M. de Boer, praeses.
Drs. A. C. v. Grootheest, scriba.

BIJLAGE 102

Art. 184

Rapport 3 van commissie VIII betreffende bezwaarschrift classis Utrecht 11.11

Agendapunt 11.11 is een brief van de classis Utrecht d.d. 23 november 1983, waarin appél wordt aangetekend tegen een besluit van de particuliere synode van het Oosten betreffende 'enkelvoudige kandidatering'.

De brief is wechtig ter tafel.

De brief luidt als volgt:

'Langs deze weg tekent de classis Utrecht (van 7 oktober 1982) appél aan tegen het besluit van de particuliere synode van het Oosten, de vergadering meegedeeld per schrijven van 19 mei 1982, met betrekking tot de instructie die de classis bij de particuliere synode had ingediend, luidende: 'De classis Utrecht,

overtuigd van het feit dat de gang van zaken in het kerkelijke leven naar orde en regel dient te geschieden, overwegende,

dat zonder de Kerkorde, uitgave 1979, hierin voorziet, er bij enkelvoudige kandidaatstelling verkiezingen van ouderlingen en diakenen plaatsvinden, en dat de verkiezing van ouderlingen en diakenen bij enkelvoudige kandidaatstelling beperkt dient te blijven tot het vervullen van een bijzondere taak,

verzoekt de particuliere synode te besluiten om aan de generale synode voor te stellen de redactie van artikel 22 van de Kerkorde, uitgave 1979, aan te vullen met de bepaling dat uitsluitend voor de vervulling van een bijzondere, bij de voordracht aan de gemeente met name genoemde taak, een enkelvoudige voordracht mogelijk is'.

De particuliere synode van het Oosten heeft met algemene stemmen deze instructie verworpen. Zij deed dit met de volgende argumenten:

'De synode heeft ernstige, onoverkomelijke bezwaren tegen het invoeren van het begrip 'enkelvoudige kandidaatstelling' in de Kerkorde.

In het gereformeerde kerkrecht heeft men van vroeger af tot nu toe altijd heel bewust gekozen voor het principe van verkiezing van ouderlingen en diakenen door middel van dubbelgetallen. De synode ziet geen reden om dit principe te wijzigen of uit te breiden'.

De classis tekent appél aan tegen dit besluit, omdat de particuliere synode in haar besluitvorming niet is ingegaan op de toelichting bij deze instructie.

Wij verzoeken u bij uw besluitvorming in dezen wel de toelichting te betrekken, die bij de instructie is gevoegd'.

In de genoemde toelichting van de classis Utrecht wordt opgemerkt:

- a. dat enkelvoudige kandidaatstelling, hoewel artikel 22 K.O. deze niet toestaat, in feite toch plaatsvindt;
- b. dat er geen algemeen gebruik van moet worden gemaakt om in vacatures te voorzien;
- c. dat voor de vervulling van een bijzondere taak, zoals scriba, jeugdouderling of -diaken, studentepastoraat of evangelisatie, rekening gehouden moet worden met specifieke gaven die soms slechts één kandidaat bezit;
- d. dat het huidige artikel 22 de kerkeraad in zo'n geval dwingt tot het stellen van een 'schijn-tweetaf' en dat, als het dubbele getal nog meer vacatures betreft, het nog minder zeker wordt dat de bedoelde kandidaat door de gemeente gekozen wordt;
- e. dat er gelukkig verscheidenheid van gaven in de gemeente is en dat het mogelijk moet zijn met die specifieke gaven van een breder rekening te houden;

f. dat de classis van mening is dat de voorgestelde wijziging van artikel 22 zowel de enkelvoudige kandidaatstelling inperkt als een beter gebruik van de in de gemeente aanwezige gaven bevordert.

Uw commissie overwoog:

- dat de particuliere synode van het Oosten terecht opmerkt dat de enkelvoudige kandidaatstelling in de Kerkorde niet wordt genoemd;
- dat de particuliere synode in haar uitspraak niet inging op de motieven, door de classis in haar toelichting genoemd;
- dat de uitspraak van de particuliere synode: 'In het gereformeerde kerkrecht heeft men van vroeger af tot nu toe altijd heel bewust gekozen voor het principe van verkiezing van ouderlingen en diakenen door middel van dubbelgetallen' in het licht der historie niet is te staven en daarom niet als grond kan dienen;
- dat evenwel het principiële standpunt, uitgedrukt in artikel 22 K.O., is gelegen in de woorden 'met medewerking van de gemeente' en dat het dubbele getal de weg is waarlangs deze medewerking wordt gerealiseerd, welk principe derhalve ook bij enkelvoudige kandidaatstelling moet worden gehandhaafd;
- dat de classis Utrecht terecht van mening is dat enkelvoudige kandidaatstelling geen algemeen gebruik moet worden bij de verkiezingen van ambtsdragers, en daarom ook spreekt van een 'inperking';
- dat het niet eenvoudig zal zijn om 'enkelvoudige kandidaatstelling' eerst in de Kerkorde in te voeren en dan weer aan beperkingen te binden, en dat daarom het besluit van de particuliere synode terecht is.

De commissie stelt de generale synode voor:

- op grond van bovenstaande overwegingen niet te voldoen aan het verzoek van de classis Utrecht en het appél af te wijzen;
- van dit besluit en de overwegingen kennis te geven aan de classis Utrecht en de particuliere synode van het Oosten.

B. van Smeden, rapporteur.

BIJLAGE 103

Art. 185, 192

Aanvullend rapport I minderheidscommissie III betreffende steun kerken in de polders

Uw commissie heeft op maandag 19 september 1983 een gesprek gehad met deputaten polders over de zaken, die ter synode zijn genoemd, en die de commissie niet bekend waren.

Uit dit gesprek bleek, dat het hier vooral betrof een brief van de kerkeraad van Harderwijk (d.d. 28 mei 1983). Deputaten ontvingen deze brief lang na het gereedkomen van het rapport aan de synode. In deze brief maakt Harderwijk bezwaar tegen het feit, dat Harderwijk niet betrokken is geweest bij het gesprek over Zeewolde. Verder maakt Harderwijk bezwaar tegen de samenwerking met de Nederlands Gereformeerde Kerken.

Tenslotte schreef Harderwijk in deze brief, dat de kerkeraad van Harderwijk plannen heeft om kerkdiensten te beleggen in Zeewolde. Deputaten hebben grote moeite met het feit, dat deze zaken op de synode aan de orde zijn geweest, daar dit buiten de verslagperiode valt en daar deputaten nog met de kerkeraad van Harderwijk in gesprek zijn.

Deputaten beroepen zich op hun instructies: Het werkterrein ligt in het gebied van de nieuwe polders rond het IJsselmeer (art. 3). Tot dit gebied behoort ook Zeewolde. De Synode van 1980 heeft hier geen enkel bezwaar tegen gemaakt. Deputaten hebben in ds. K. T. de Jonge een werker in de polders; in zijn beroepsbrief en instructies ligt ook vast, dat hij moet werken in Zeewolde.

De classis Zwolle heeft haar goedkeuring gegeven aan de beroepsbrief van ds. De Jonge. Tevens heeft de classis Zwolle in verband met de instuering van Almere (13 september 1982) besloten, dat het gebied van de zuidelijke IJsselmeerpolders behoort onder Almere.

Deputaten zijn van mening, dat de leden in Zeewolde zelf moeten beslissen hoe de gemeente van Zeewolde eruit zal zien. Deputaten hebben niet de opzet om aan te werken op een samenwerkingsgemeente.

De minderheid van uw commissie is van mening dat deputaten zich aan hun instructies hebben gehouden. Tevens menen wij, dat de brief van Harderwijk niet in de beraadslagingen van de synode mag worden betrokken.

Wel zijn wij van mening, dat deputaten op het punt van de gemeentevorming in Zeewolde tot overeenstemming moeten proberen te komen met deze randgemeente.

Er is naar onze overtuiging geen enkele reden om de instructie van deputaten te veranderen. Binnen deze instructie is er alle ruimte, ook wat de ontwikkelingen in Zeewolde betreft (art. 5a van de instructie).

Wij stellen voor:

- de handelingen van deputaten onder dankzegging goed te keuren;
- er bij deputaten op aan te dringen ten aanzien van de ontwikkeling van Zeewolde tot overeenstemming te komen met de randgemeenten op het punt van gemeentevorming;
- deputaten mandaat te geven ten aanzien van het werk in Zeewolde om op dit terrein een werker aan te stellen, zodra de ontwikkelingen dat nodig maken, in goed overleg met de randgemeenten;
- opnieuw een voorzitter, secretaris en penningmeester met hun secundi te benoemen.

K. Boersma,
J. Plantinga,
M. J. de Vries.

BIJLAGE 104

Art. 185, 192

Aanvullend rapport I meerderheidscommissie III betreffende steun kerken in de polders

De overige leden der commissie leggen de volgende overwegingen en voorstellen aan u voor:

- Wat betreft de gemeentevorming in Zeewolde doet zich hier een unieke situatie voor. In onderscheid met andere plaatsen in de polder hebben deputaten in Zeewolde te maken met kerkleden die momenteel reeds lid zijn van een genabuurd gemeente (Harderwijk) en vandaar uit al geruime tijd pastoraal bearbeid worden, zodat zich hier een collisie van pastorale plichten voordoet. Deze situatie was niet voorzien toen destijds de instructie van deputaten werd opgesteld.

Toen was er sprake van het onderbrengen van leden op plaatsen waar nog geen gemeente was.

- Het contact dat deputaten hebben gehad met 'Harderwijk' heeft niet tot positief resultaat geleid. Een van de redenen hiervan is dat de instructie van deputaten naar de mening van deputaten formeel geen ruimte biedt om met 'Harderwijk' samen te werken.

Een andere oorzaak ligt in het feit dat de kerkeraad van Harderwijk bevreesd is dat - wanneer de gemeentevorming in Zeewolde vanuit Almere zal geschieden, zoals deputaten voor ogen staat - er vanaf het begin zal worden samengewerkt met Nederlands Gereformeerden, terwijl de leden van Harderwijk, woonachtig in Zeewolde, deze samenwerking niet begeren. Terecht kan de vraag gesteld worden of deputaten de bevoegdheid hebben om een gezamenlijke kerkeraad van de Christelijke Gereformeerde kerk en de Nederlands Gereformeerde kerk in te schakelen bij het kerkelijk opbouwwerk in Zeewolde.

- Zeewolde ligt dicht bij Harderwijk dan bij Almere. De mensen die in Zeewolde leven zijn in alles op Harderwijk georiënteerd. Zeewolde zal overlooptgebied zijn van de Noord West-Veluwe, met vooral Harderwijk als donorgemeente. De geestelijke structuur in de gemeenten op de Veluwe is verschillend van die van Almere.

- In deze situatie lijkt het gewenst de leden in Zeewolde blijvend onder de pastorale zorg van de meest genabuurd gemeente te stellen, zulks in overeenstemming met art. 39 K.O.

Op grond van bovenstaande overwegingen stellen wij u voor:

- de handelingen van deputaten onder dankzegging goed te keuren;
- de taakomschrijving van deputaten in art. 4 van de instructie (bijlage 6 K.O.) als volgt te doen luiden:
 - blijft ongewijzigd;
 - het stimuleren van gemeentevorming in nauwe samenwerking met eventuele naburige gemeenten, wier recht hertoe prioriteit heeft boven de taak van de deputaten;
 - het geven van financiële steun aan die gemeentevorming en kerk- en/of pastoriebouw;
 - wordt d.;
 - wordt e.

J. P. Boiten,
L. J. van Gorsel,
A. Koolman,
A. Versluis.

BIJLAGE 105
Art. 190

Aanvullend rapport 2a van commissie VII betreffende de emeriti-kas

Het rapport van deputaten naar artikel 13 K.O. (emeritiekas) is reeds door uw vergadering afgehandeld. Daarbij werd o.a. besloten in artikel 20 van hun instructie de woorden 'de uitkeringsgrondslag' te wijzigen in 'het aanvaardbare minimumtraktement van predikanten met tien dienstjaren'. Deze wijziging had echter eveneens aangebracht moeten worden in de artikelen 8, 9 en 14. Het rapport van deputaten zweeg hierover. Ook aan uw commissie was deze consequentie van de nieuwe omschrijving van de uitkeringsgrondslag aanvankelijk ontgaan.

Voorstel

De synode besluit alsnog:

In de artikelen 8, 9 en 14 worden de woorden 'de uitkeringsgrondslag' vervangen door: het aanvaardbare minimumtraktement van predikanten met tien dienstjaren.

D. M. van der Leeden, rapporteur.

BIJLAGE 106
Art. 191

Bezwaarschrift ds. J. Vogel

Aan de Generale Synode der Chr. Geref. Kerken - 1983
p/a de heer I. L. Stolk,
Adrianalaan 261,
3053 ZE Rotterdam.

Eindhoven, 19 mei 1983.

Betr. Appél volgens art. 31 KO tegen een uitspraak van de P.S. w/h Oosten.

Weloerwaarde en eerwaarde broeders,

Op 22 maart j.l. ging ik in appél bij de Part. Syn. van het Oosten, in vergadering bijeen op 13 april '83, tegen een uitspraak van de klassis 'Utrecht', gedaan in haar vergadering van 24 febr. '83. (Uitspraak van de klassis: bijlage 1; appél-schrijven: bijl. 2).

Op 26 april ontving ik antwoord van de P.S. w/h Oosten (bijl. 3).

Uit dit antwoord blijkt dat de Part. Synode mijn bezwaren tegen de wijze waarop het klassisbesluit tot stand kwam deelde, maar niettemin de instructie gewijzigd doorzond naar uw synode.

Dit is voor mij de reden, waarom ik thans bij de Generale Synode appél aanteken tegen de behandeling van deze instructie op de Part. Synode.

Ter toelichting diene het volgende:

1. De Part. Synode spreekt uit dat mijn argumenten juist zijn. Ik kan daaruit niets anders konkluderen, dan dat deze P.S. met mij van mening is, dat

- 1) het bestaan van een werkgroep van leden van onze kerken en de Ned. Geref. Kerken geen kerkelijke zaak is, en dat een klassis zich hiermee niet zomaar kan gaan bemoeien (art. 30 KO);
- 2) deze niet-kerkelijke zaak door de klassis ook nog op een niet-kerkelijke wijze is behandeld;
- 3) de klassis 'Utrecht' niet heeft gedaan wat zij zelf vond dat gedaan moest worden, nl. het vermanen van de leden van de genoemde werkgroep, maar haar uitspraak slechts meedeelde aan de P.S. met het verzoek een uitspraak van gelijke strekking te doen;
- 4) de klassis 'Utrecht' in tegenstelling tot wat in het besluit wordt gesuggereerd als klassis in haar vergadering geen kennis genomen heeft van de brieven van de genoemde werkgroep, laat staan die heeft behandeld;
- 5) de klassis wel uit de brieven van twee gemeenten uit haar ressort een aantal schriftplaatsen heeft overgenomen in haar besluit, doch zonder deze op enigerlei wijze te bestuderen in de context waarin zij staan, en daarmee dus nog geen schriftuurlijke fundering heeft gegeven aan haar veroordeling van homoseksuele handelingen.

Aldus in 't kort mijn argumenten in het appélschrijven d.d. 22 maart '83, waarmee de P.S. zegt in te stemmen.

2. Het is voor mij volstrekt onbegrijpelijk, dat een kerkelijke vergadering instemt met de konstatering dat een bepaalde zaak in de mindere vergadering niet wettig ter tafel was volgens art. 30 KO, en dan toch deze zaak, die dan ook niet wettig op haar tafel ligt, gaat behandelen.

3. Ik kan mij niet aan de indruk onttrekken dat zowel door de klassis als door de part. synode de hand is gelicht met art. 30 KO, één van de grondregels van het gereformeerde kerkrecht, om de zaak van de homofilie zo spoedig mogelijk op de tafel van de Gen. Synode te leggen. Klassis en Part. Synode fungeren dan nog slechts als 'doorgoefluik' naar de Gen. Synode, zonder zich terdege af te vragen of het een kerkelijke zaak betreft, en zonder een eigen behandeling van de zaak, die op haar tafel ligt.

4. Ik moet konstateren dat ook de Part. Synode als haar overtuiging uitspreekt 'dat Gods Woord de homoseksuele praktijk afwijst' zonder dit op enigerlei wijze vanuit de Schrift te onderbouwen. Een dergelijke uitspraak is beneden het niveau van een kerkelijke vergadering, die haar uitspraken dient te baseren op een zorgvuldig onderzoek van de Schrift en de confessie.

Op grond van het bovenstaande verzoek ik uw synode

uit te spreken dat de instructie van de Part. Synode van het Oosten betreffende de homofilie op grond van art. 30 KO niet wettig ter tafel is, en derhalve niet door de Generale Synode in behandeling kan worden genomen;

aan de Part. Synode van het Oosten te verzoeken op grond van haar instemming met mijn argumenten alsnog mijn appél toe te wijzen en daarvan mededeling te doen aan de klassis 'Utrecht'.

Uw vergadering in deze en in alle andere zaken de leiding van de Heilige Geest toebiddend,
met broedergroet,

J. Vogel.

BIJLAGE 107
Art. 191

Rapport 2 van commissie VI inzake bezwaarschrift ds. J. Vogel en instructie 8.10

Uw commissie heeft zich diepgaand bezonnen over de juiste behandeling van deze instructie door uw vergadering.

Het bleek uw commissie, dat de achtergrond van deze instructie niet bedoelt aan de synode een uitspraak te vragen over het vraagstuk van homofilie/homosexualiteit op zichzelf.

Echter tegen de achtergrond van de wijze waarop de werkgroep homofilie zich presenteert aan de kerken en ambtsdragers is het zinvol ons als kerken te bezinnen op een goede, pastorale handelwijze voor de kerken ten opzichte van een homofiele broeder of zuster of werkgroep.

Om deze reden is dit een zaak van de kerken in het gemeen.

De instructie nader beziende is uw commissie van mening, dat ze niet voldoende onderbouwd is en een te algemene uitspraak vraagt van uw vergadering.

Naar het oordeel van uw commissie is het niet mogelijk door de vorm van de instructie die te aanvaarden of te verwerpen.

Het lijkt uw commissie gewenst de instructie van de particuliere synode terug te verwijzen naar de vergadering van de particuliere synode vanwege het feit van de onvoldoende onderbouwing en de onbepaaldheid van de gevraagde uitspraak.

Wanneer uw vergadering dit uitspreekt, betekent dit, dat het appél van ds. J. Vogel, tegen deze instructie, dat wettig ter tafel is, niet ontvankelijk is voor toewijzing of afwijzing.

De brief van de werkgroep homofilie en het daarin gedane verzoek is niet voor uitvoering vatbaar door de vergadering van de synode en strijdt met de gewoonte van de kerk om contact te hebben met andere instanties. Uw commissie stelt voor deze brief voor kennisgeving aan te nemen.

Uw commissie stelt voor:

- a. de instructie van de particuliere synode van het Oosten niet in behandeling te nemen met het verzoek aan de particuliere synode van het Oosten deze zaak opnieuw in overweging te nemen;
- b. het appél van ds. J. Vogel niet ontvankelijk te verklaren voor afwijzing of toewijzing;
- c. ingekomen stuk 10.40 voor kennisgeving aan te nemen.

J. C. L. Starreveld, rapporteur.

REGISTER

De cijfers tussen haakjes wijzen op de
bladzijden van de bijlagen.

- A.**
Acta, - van de Generale Synode 1980 : art. 20.
Appel : zie bezwaarschriften.
Archief, synodaal- en controle van het synodaal- : art. 153; bijl. 89 (363), 90 (364) en 91 (371).
- B.**
Bedrijfsleven, kerk en- : art. 163; bijl. 97 (395) en 98 (400).
Begrotingen : zie financiële zaken.
Belijdenisgeschriften, officiële tekst van de- : art. 50; bijl. 22 (132) en 23 (135).
Benoemingen, procedure van- : art. 22.
lijst van- : art. 196.
Bezwaarschriften,
- van kerkeraad Amersfoort : art. 180; bijl. 100 (401).
- van kerkeraad Meerkerk : art. 123; bijl. 69 (306) en 70 (307).
- van classis Utrecht : art. 184; bijl. 102 (405).
- van kerkeraad Veenendaal-Bethel : art. 181; bijl. 101 (403).
- van ds. J. Vogel : art. 191; bijl. 106 (408) en 107 (409).
Bijstand, onderlinge - naar art. 11 K.O. : art. 143; bijl. 83 (343) en 84 (348).
- C.**
Commissies, - van onderzoek en rapport : art. 19, 31 en 91.
Contact Orgaan Gereformeerde Gezindte : zie eenheid.
Correspondentie, -buitenlandse kerken : zie kerken.
Crematie/begraven, instructie 8.08 : art. 51 en 67; bijl. 24 (136), 25 (137) en 45 (206).
- Curatorium : zie Theologische Hogeschool.
- D.**
Dagbladpers, verzoeken van- : art. 13 en 35.
Diaconale en maatschappelijke
aangelegenheden (A.D.M.A.) : art. 162; bijl. 95 (385) en 96 (394).
Documentatieblad, verzoek van- : art. 93; bijl. 31 (191) en 38 (198).
- E.**
Eenheid, van de gereformeerde belijders
in Nederland (algemeen) : art. 57, 58, 62, 68, 74, 92, 93, 107 en 186;
bijl. 28 (162), 29 (184), 30 (186),
31 (191), 32 (192), 33 (192),
34 (195), 35 (196), 36 (197),
37 (197), 38 (198), 39 (198).
- Contact Orgaan van de Gereformeerde
Gezindte (C.O.G.G.) : art. 74; bijl. 28 (167) en 39 (198).
- Gereformeerde kerken (syn.) : art. 93; bijl. 31 (191) en 38 (198).
- Gereformeerde kerken (vrijgemaakt) : art. 88; bijl. 30 (186) en 37 (197).
- Nederlands Gereformeerde Kerken : art. 57, 58, 62, 92 en 186; bijl. 28 (162),
29 (184), 33 (192), 34 (195), 35 (196)
en 36 (197).
Eindhoven, schrijven kerkeraad- : art. 175; bijl. 99 (401).
Emeritikas, ad art. 13 K.O. : art. 87 en 190; bijl. 56 (269), 57 (280)
en 105 (408).
Evangelieverkondiging onder Israël : art. 81, 119 en 193; bijl. 53 (254), 54 (266),
en 55 (268).
Evangelisatie : art. 133, 168, 170 en 173; bijl. 75 (316)
en 76 (326).
Evangelisatie in België : art. 172.

- F.
Financiële zaken : art. 141; bijl. 80 (336) en 81 (338).
- begrotingen van deputaatschappen : art. 142; bijl. 82 (339).
- G.
Gehandicapten, geestelijke verzorging van- en ziekenhuispastoraat : art. 78, 160 en 161; bijl. 51 (246), 52 (253) en 95 (385).
- Generale Synode, - 1980
- Acta : art. 20.
- rapport moderamen : art. 22; bijl. 2 (98).
- Generale Synode 1983
- adviseurschap ds. J. Mannl : art. 12.
- afgevaardigden : art. 3, 34, 54, 72, 84, 96, 117, 136, 167.
- afgevaardigden (buitenland) : art. 55, 95, 97, 98, 99, 100, 104.
- agendum : art. 15 en 18.
- art. 43 K.O. : art. 198.
- bidstond : blz. 3.
- bloemen : art. 118.
- instemming met de belijdenis : art. 7.
- lastbrieven : art. 3.
- moderamen : zie moderamen.
- opening : art. 1 en 2.
- preadviseurs : art. 4 en 33.
- presentie : art. 49, 61, 65, 133, 149, 158 en 189.
- quaestor : zie quaestoraat.
- sluiting : art. 199, 200.
- telegrammen H.M. de Koningin : art. 17 en 28.
- toespraken :
- praeses : art. 6.
- ds. C. Bos : art. 97.
- ds. Y. Buttulangi : art. 55.
- prof. dr. C. J. Coetzee : art. 98.
- rev. Dean B. Deppe : art. 100.
- ds. H. J. van der Kwast : art. 58.
- rev. Mac. Leod : art. 105.
- br. D. G. Vanderpijle : art. 99.
- vergaderschema : art. 30.
- vergadertijden : art. 10.
- verslaggeving 'De Wekker' : art. 11.
- Generale Synode, - 1986
roepende kerk van - : art. 197.
Gereformeerde Kerken (syn.) : zie eenheid.
Gereformeerde Kerken (vrijg.) : zie eenheid.
Gereformeerde Oecumenische Synode (G.O.S.) : art. 106; bijl. 28 (174), 41 (200) en 42 (202).
- H.
's-Hertogenbosch, schrijven kerkeraad- : art. 40; bijl. 7 (107) en 8 (108).
Homofilie, instructie 8.10 : art. 191; bijl. 106 (408) en 107 (409).
Hulpverlening, - binnen- en buitenland : art. 145; bijl. 87 (355) en 88 (362).
- I.
Instructies :
- 8.01 kerkelijk medewerker : zie kerkelijk medewerker.
- 8.02 artikel 4 K.O. : zie kerkorde.
- 8.03 reglement op de kerkvisitatie : zie kerkvisitatie.
- 8.04 artikel 50 K.O. : zie kerkorde.
- 8.05 kerkelijk lied : art. 121; bijl. 66 (304) en 67 (305).
- 8.06 kerkelijk lied : art. 122 en 179; bijl. 68 (306).
- 8.07 voorziening levensonderhoud : art. 85 en 91.
- 8.08 crematie/begraven : zie crematie.
- 8.09 kerkelijk samenleven : zie kerkelijk samenleven.
- 8.10 verantwoorde leiding inzake homofilie : zie homofilie.
- J.
Jaarboek : art. 23; bijl. 3 (99).
- K.
Kerk, - en bedrijfsleven : zie bedrijfsleven.
- en onderwijs : zie onderwijs.
- en recreatie : zie recreatie.
Kerkelijk Administratief Bureau (K.A.B.) : art. 129; bijl. 73 (308) en 74 (314).
Kerkelijke verhoudingen :
- algemeen : art. 107; bijl. 28 (161) en 32 (192).
- kerken buitenland : zie eenheid.
- kerken buitenland : zie kerken.
Kerkelijk medewerker, instructie 8.01 : art. 108; bijl. 58 (283).
Kerkelijk samenleven, instructie 8.09 : art. 109 en 130; bijl. 59 (284).
Kerken, correspondentie met buitenlandse- : art. 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 104, 105; bijl. 28 (168) en 40 (198).
- Christian Reformed Church in North America : art. 100, 105; bijl. 28 (173, 177) en 40 (199).
- Die Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika : art. 98, 105; bijl. 28 (169) en 40 (199).
- Die Nederduitse Gereformeerde Kerk : art. 105; bijl. 40 (199).
- Eglises Réformées Evangéliques Indépendantes de France : art. 105; bijl. 28 (174) en 40 (198).
- Free Church of Scotland : art. 104 en 105; bijl. 28 (173, 176) en 40 (199).
- Free Reformed Church of North America : art. 97; bijl. 28 (168, 183) en 40 (199).
- Geraja Toraja Mamasa : art. 55 en 105; bijl. 28 (173) en 40 (198).
- Gereformeerde Oecumenische Synode : zie G.O.S.
- Igreja Evangélica Reformada no Brasil : art. 105; bijl. 28 (173) en 40 (198).
- Orthodox Presbyterian Church : art. 105; bijl. 28 (174) en 40 (198).
- Reformed Churches of Australia : art. 105; bijl. 28 (168) en 40 (198).
- Reformed Churches of New Zealand : art. 99 en 105; bijl. 28 (169) en 40 (199).
- Reformed Presbyterian Church of Ireland : art. 105; bijl. 28 (174) en 40 (198).
Kerkjeugd, contact met de- : art. 154, 159 en 183; bijl. 92 (371), 93 (382) en 94 (384).
- Kerkorde :
- art. 3, sub 8, instructie 8.10 : zie kerkelijk medewerker.
- art. 4, sub 4 A 1 d. en e. instructie 8.02 : art. 124, 174 en 178; bijl. 71 (308) en 72 (308).
- art. 50, instructie 8.04 : art. 24.
- bijlage 9 : art. 186; bijl. 36 (197).
- uitgave van de- : art. 25; bijl. 4 (100).
Kerkvisitatie, herziening reglement op de-, instructie 8.03 : art. 44 en 69; bijl. 16 (118) en 17 (122).
- L.
Lied, onderzoek naar het kerkelijk- : art. 73, 77, 86 en 120; bijl. 46 (206), 47 (235), 48 (238), 49 (241) en 50 (244).
, bezwaarschrift Meerkerk inzake kerkelijk-, instructie 8.05 inzake kerkelijk-, instructie 8.06 inzake kerkelijk- : art. 123; bijl. 69 (306) en 70 (307).
Liturgische formulieren, rapport van de contactpersoon voor de uitgave van de- : art. 121; bijl. 66 (304) en 67 (305).
 : art. 122 en 179; bijl. 68 (306).
 : art. 37; bijl. 11 (113).

- M.**
 Militairen, geestelijke verzorging van de- : art. 113, 146 en 150; bijl. 62 (296) en 63 (299).
 Moderamen, verkiezing van het- : art. 5.
 - Generale Synode 1980 : art. 22; bijl. 2 (98).
- N.**
 Nederlands Gereformeerde Kerken : zie eenheid.
- O.**
 Onderlinge Bijstand, kas naar art. 11 K.O. : zie bijstand.
 Onderwijs, kerk en- : art. 112; bijl. 60 (284) en 61 (294).
 Overheid, correspondentie met de Hoge- : art. 66; bijl. 43 (203) en 44 (205).
- P.**
 Pers : zie dagbladpers.
 Polders, steunverlening aan de kerken in de nieuwe- : art. 45, 185 en 192; bijl. 18 (124), 19 (129), 103 (406) en 104 (407).
- Q.**
 Quaestoraat, benoeming quaestor : art. 29.
 rapport van quaestor : art. 137; bijl. 77 (328) en 78 (333).
 begroting quaestor : art. 138; bijl. 79 (334).
- R.**
 Radio-kerkdienstuitzendingen : art. 42; bijl. 12 (114) en 13 (115).
 Recreatie, kerk en- : art. 43; bijl. 14 (116) en 15 (118).
- T.**
 Theologische Hogeschool
 - curatorium van de- : art. 36; bijl. 5 (100) en 6 (105).
 - deputaten- financieel van de- : art. 41; bijl. 9 (109) en 10 (112).
- V.**
 Varen, geestelijke verzorging van- : art. 114; bijl. 64 (299) en 65 (304).
 Vertegenwoordiging der kerken : art. 21; bijl. 1 (97).
- W.**
 Wekker, De- : art. 46; bijl. 20 (129) en 21 (131).
- Z.**
 Zending, buitenlandse- : art. 55, 56, 129; bijl. 26 (138) en 27 (159).
 Ziekenhuispastoraat : zie gehandicapten.

